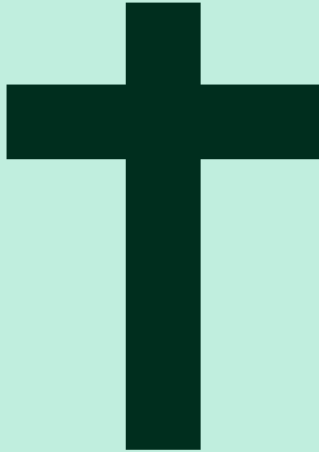

Nek Bible

Matthew, Mark, Luk, and John in the Nek Language of Papua
New Guinea

Nek Bible
Matthew, Mark, Luk, and John in the Nek Language of Papua New Guinea
Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long Niugini

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nek

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
852e1e2e-4985-5348-9fba-a621d59eb829

Contents

Nek	1
Matayo	2
Maleko	51
Luka	80
Yoane	131

Nek Bible New Testament portions in the Nek language of Papua New Guinea

Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long Niugini

Nek Bible
New Testament portions in the Nek language of Papua New Guinea

Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long Niugini

[nif]

Translation: 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Table of Contents

Gĩng'it manda k'indem Matayoli youkuk Ama Wapmañ Yesu indañguk

Yesu en ama wapmañ Devit endok sambat

¹ Anutulĩ Yesu en Mesia * nĩmbĩ taleñguk endok solilok kot sambat wĩn ñĩndĩñ: Yesu endĩ ama wapmañ Devit endok sambat, tĩmbi Devit endĩ Ablaamdok sambat.

² Ablaam wĩn Aisak endok beu, Aisak wĩn Jekop endok beu, tĩmbi Jekop wĩn Juda gĩta dal kwayañii endok besi.

³ Juda wĩn Peles gĩta Sela endok beset. (Menjettok koi Tama.) Tĩmbi Peles wĩn Heslon endok beu, Heslon wĩn Ram endok beu.

⁴ Tĩmbi Ram wĩn Aminadap endok beu, Aminadap wĩn Nason endok beu, Nason wĩn Salmon endok beu.

⁵ Tĩmbi Salmon wĩn Boas endok beu. (Meñlok koi wĩn Rahap.) Tĩmbi Boas wĩn Obet endok beu. (Meñlok koi Rut.) Tĩmbi Obet wĩn Jesilok beu,

⁶ Jesi wĩn ama wapmañ Devit endok beu.

Tĩmbi Devit wĩn Solomon endok beu. (Solomon meñ wĩn dama Ulialok tamĩn pakuk.)

⁷ Tĩmbi Solomon wĩn Reoboam endok beu, Reoboam wĩn Abia endok beu, Abia wĩn Asa endok beu.

⁸ Tĩmbi Asa wĩn Jeosafat endok beu, Jeosafat wĩn Jeolam endok beu, Jeolam wĩn Usia endok beu.

⁹ Tĩmbi Usia wĩn Jotam endok beu, Jotam wĩn Ahas endok beu, Ahas wĩn Hesekia endok beu.

¹⁰ Tĩmbi Hesekia wĩn Manase endok beu, Manase wĩn Amon endok beu, Amon wĩn Josaia endok beu.

¹¹ Tĩmbi Josaia wĩn Jeoiakin gĩta dal kwayañii endok besi. Nain wolonda Babilon nasilĩ Israeł amatam kaikan gĩng'ing'embi, endok kwelan kuñgulok yanañg'ip ñañg'iliñ.

¹² Yesulok solii Babilon ña pak'ĩñ, walinin b'ikap Yesu en indañguk endok kot sambat wĩn ñĩndĩñ: Jeoiakin wĩn Sealtiel endok beu, Sealtiel wĩn Selubabel endok beu.

¹³ Tĩmbi Selubabel wĩn Abiut endok beu, Abiut wĩn Eliakim endok beu, Eliakim wĩn Asol endok beu.

¹⁴ Tĩmbi Asol wĩn Sadok endok beu, Sadok wĩn Akim endok beu, Akim wĩn Eliut endok beu.

¹⁵ Tĩmbi Eliut wĩn Eleasa endok beu, Eleasa wĩn Matan endok beu, Matan wĩn Jekop endok beu,

¹⁶ Jekop wĩn Josep endok beu. Tĩmbi Joseptĩ tamĩn Malia tĩmbĩmbi, Malialĩ wakan Yesu apm'ĩnguk, koi Mesia k'it'iañ.

¹⁷ W'ĩnd'ĩnda ama sambat Ablaamdok plon kusei k'ĩm'ipi b'ikap Devittok plon talelak wĩn 14, tĩmbi sambat w'ĩnd'ĩngangot Devittok plon kusei k'ĩm'ipi b'ikap Babilon ñañg'iliñ endok plon talelak wĩn 14, tĩmbi walinin ama sambat nombo inda-ta-b'ũmbi, Mesia indañguk endok kunakunatsĩ wĩn bo 14got.

Yesu indaindanlok kasat

¹⁸ Yesu Mesia indañguk wolok kasat wĩn ñĩndĩñ. Endok meñ Malia Josepta gĩng'it w'ĩl'm'ĩng'iliñ. Endĩ gama yakan n'ĩm kuñ'ĩl'ĩmbi, D'ĩnd'ĩm Woñdĩ kundit tĩmbĩmbi, Malialĩ gwañgwa m'ĩnj'ip t'ĩnguk. W'ĩnd'ĩñ indañm'ĩnguk wĩn inda-dakleumbi,

¹⁹ g'ĩng'it'ĩñ Josep endĩ biup nand'ĩnguk. Gan endĩ ep t'ĩnd'ĩn k'indem kuñgukta siñgi mayek n'ĩm m'ĩup nand'ĩñ'ipi, gitakan biup nand'ĩnguk.

²⁰ W'ĩnd'ĩñ t'ĩmbepi nanand'ĩ kena t'ĩ-kuñ'ĩl'ĩmbi, Wopum Anutulĩ añelo no n'ĩ-mul'ĩmbi, lat plon indañm'ĩmbi n'ĩnguk. "Josep, ama wapmañ Devit endok komblin, d'ĩk ñĩnd'ĩñ nand'ĩ: Malia gwañgwa m'ĩnj'ip t'ĩlak wĩn D'ĩnd'ĩm Woñ endoñ'ĩnan nanin, wala t'ĩmbi d'ĩk en tamga t'ĩmbep n'ĩm m'ĩs'w'ĩñ.

²¹ Gwañgwa apmekak en wakan amatam'ĩñii yomj'ĩlok toptop plon nanin epmekak, wala t'ĩmbi koi Yesu k'it'ũkañ." Añelol'ĩ w'ĩnd'ĩñ n'ĩnguk.

²²⁻²³ Wopumdĩ plofet ama no damañgan kuñguk endok man plon ñĩnd'ĩñ indauktok eñguk,

"Nandañ. Wembe sim ama gĩta gama n'ĩm douñguk noli gwañgwa m'ĩnj'ip t'ĩmbi, gwañgwa apm'ũmbi, endok koi Emanuel k'it'ĩnekal'ĩñ." ✧

* 1:1: Anutulĩ ama wapmañ no amatam'ĩñii epmektok n'ĩ-mulektok e-kwamb'ĩñ da t'ĩm biñguk. Ama wolok koi Juda amatamdok manda plon wĩn Mesia, tĩmbi Grik manda plon Klisto k'it'iañ. ✧ 1:22-23: Aisaia 7:14

(Kot wolok kusei w+n ñ+nd+ñ, 'Anutuli n+n g+ta kulak'). Manda wal+ bien indauktok nepek w+nd+ñ Malialoñ indañm+ñguk.

²⁴ T+mbi Josepti dounan nanin m+lapi, Wopumdok añelol+ molo manda n+ñguk wolok tuop klembi t+ñguk. End+ tam+n Malia nañg+ñ+mbi, ilan ñañg+m+ik.

²⁵ T+mbi end+ wapat tamdok kuñgu gama n+m kuñg+m+iknan Malial+ gwañgwa apm+umbi, Josepti gwañgwa wolok koi Yesu k+ñ+ñguk.

2

Soliña nand+tale amal+ juda amatamdok ama wapmañ komblin kanepi biñg+ñ+ñ

¹ Elotti juda amatamdok ama wapmañ pal+ñ+ñ+mbi, Yesu gwañgwal+ Betleem it kwelan, Judia distrik wand+ñ indañguk. T+mbi soliña nand+tale amal+ maim lamb+lak kandañ nanin b+mbi, Jelusalem it kwelan tombi

² e-nand+mbi eñg+ñ+ñ, "Gwañgwa juda amatamdok ama wapmañ kuuktok indak end+ kwet delok patak? N+nd+ endok soliña maim lamb+laknan indaumbi kañbi, 'M+lelem t+ñm+na' embi kle bam+ñ."

³ T+mbi ama wapmañ Elot end+ manda w+n nand+mbi, nandum m+latañguk, t+mbi amatam Jelusalem kuñg+ñ+ñ g+ñ+ik end+ bo w+nd+ñgangot t+ñg+ñ+ñ.

⁴ T+mbi Elotti tapma ama bies+ ba end+ikñe manda nand+tale ama kiti+semum b+umbi e-nand+ t+mbi enguk, "Mesia end+ it kwet delok s+n+ik indauktok een?"

⁵ Eumbi tambane n+ñg+ñ+ñ, "Betleem it kwelan, Judia distrik kandañ. Neta, plofet ama nol+ Anutuluk manda no ñ+nd+ñ youp biñguk patak,

⁶ 'Betleem it kwet Judia kwelan, d+kok kandañ telak dama no indambi,

Israel amatamnai yanañg+pi yambi-d+ikñeukak,

wala t+mbi d+ik juda it kwet damandama tañ d+w+n endok p+mb+ñ n+m. N+m s+n+ik.'" *

⁷ T+mbi Elotti manda w+n nand+mbi, soliña nand+tale ama telak gitak en-tiañeum b+umbi, soliña wal+ dawanda s+n+ik indañguk wolok en-nand+kiñ+ñ eumbi n+ dakleñg+ñ+ñ. N+ dakleum nand+mbi,

⁸ Betleem ñanel+ñdok en-mupi eñguk, "S+nd+ ñambi, e-lonj+ t+kiñ+ñ embi, gwañgwa w+n t+mbi indanekal+ñ. T+mbi indaumbi, nombo undane b+m nanb+m nand+mbi, nak bo w+nd+ñgangot ñambi, m+lelem t+ñmetat."

⁹ W+nd+ñ eumbi, end+ Jelusalem bimbi, Betleem ñañg+ñ+ñ. Telak plon ñañ+pi, soliña maim lamb+laknan kandañ kañg+ñ+ñ wal+ b+ndambo inda-sembi, telak dama t+semum ñambi, Betleem tomg+ñ+ñ. Tomb+mbi, soliñañ+ gwañgwa pakuk it wolok plon ña kwamb+ñ dam pakuk.

¹⁰ Pal+m kañbi, walenj+ k+ndem daumbi, sil+sil+ wopum s+n+ik t+mbi,

¹¹ it wolok g+nañnan loñg+ñ+ñ. Lombi, gwañgwal+ meñat pal+mbi kañg+ñ+ñ. Kañbi m+lelem t+ñ+mbi, nepek kusei kusei tuan loloñ mep b+ñg+ñ+ñ w+n jimbi, t+m+it p+sapi, s+mba k+ndemda m+ñg+ñ+ñ. W+n gol wak+it tuk m+l+ñ k+ndem siñgin plon saplesaplelok, ba nepek m+l+ñ k+ndem sinjilok wandin m+ñg+ñ+ñ.

¹² T+mbi Anutuli doulat plon Elottok kandañ n+m undane ñanel+ñdok molo manda enb+mbi, end+ telak tambon nolok isi kuseinan ñanepi ñañg+ñ+ñ.

Anutuli Yesu gwañgwa t+ke-kamañguk

¹³ Soliña nand+tale amal+ ña-taleumbi, Wopumdok añelo nol+ doulat plon Joseptoñ indañm+mbi n+ñguk, "Ama wapmañ Elot end+ mik amañ+ gwañgwa ñ+n lonj+mbi w+l+ k+mnel+ñdok en-mulepi t+lak. Wala t+mbi d+k m+lapi, gwañgwa meñat yanañg+ñ+mbi, Isip kwelan pi ñambi, wand+ñ kunekal+ñ, nak undane b+mb+lak ganbetat wolok tuop."

¹⁴ Eumbi, Josepti m+lapi, gwañgwa meñat yanañg+ñ+mbi, tim Isip kwelan ñanepi ñañg+ñ+ñ.

¹⁵ N+mbi, wand+ñ pat-ta-kuumbi, Elotti semb+ñguk.

Wopum+ñ plofet ama nolok man plon ñ+nd+ñ indauktok eñguk, "N+ñana Isip kwelan kuumbi kiti+ñ+mambi b+ñguk." *

W+n manda wal+ bien indauktok wakan end+ Isip kwelan ña kuñg+ñ+ñ.

¹⁶ Elotti soliña nand+tale amal+ julun+ñ t+ñm+ñg+ñ+ñ w+n ka-nand+mbi, gimbit kolan t+mbi, mik ama en-mul+mbi, Betleem it kwelan ba kwet d+w+n ñas+ñgan pakañ wand+ñ ñañg+ñ+ñ. N+mbi, gwañgwa gwilat t+pet n+m makleñg+ñ+ñ w+n gitik yand+pmum k+m-taleñg+ñ+ñ. Neta, soliña nand+tale amal+ Elotta ñ+nd+ñ n+ñg+ñ+ñda t+mbi, "N+nd+ soliña w+n ka-ta-b+ñambi, gwilat t+pet t+lak."

17 Nepek wíndiñ indaumbi, plofet Jelemaiálí manda ñíndiñ eñguk wolok bien inda-dakleñguk,

18 “Rama it kwelan kwawa indaumbi, mano kwílím wopum tañ.

Wín Resellok kombliníi endí gwañgwanjii gítik kím tale-sínik tañgíliñda kut-blambla eumbi,

binelíñdok en-busumbusuk tí ním ka biañ.” *

19 Ama wapmañ Elottí sembñgukta, Wopumdok añelo noli Joseptoñ Isip kwelan lat plon indañmímbi nñnguk,

20 “Gwañgwa wíli kimbektok eñgíliñ endí ip gítikkan kím-taleñgíliñ, wala tímbi dík mílapi, gwañgwa meñat yanañgíliñmbi, Israel kwelan undane ñawít.”

21 Eumbi mílapi yanañgípi, Israel kwelan undane bínguk. Bí tombi,

22 ‘Elottok nññáñ Akelao endí beulok kínjan Judia distriktok ama wapmañ indambi yambi-díkñelak’ gíngít wín nandímbi, kwet wandíñ ña kuupi mísínguk. Gan lat plon molo manda nandímbi, Galili distrik wandíñ ñambi,

23 it kwet no koi Nasalet wandíñ ña pat-kuñguk. Plofet amalí Mesiala “Nasalet ama nñnekalíñ” eñgíliñda tímbi Joseptí wandíñ ña papi kuñímbi, manda walí bien indañguk.

3

Yoane tuk ii-sem kena tínguk wín endí Yesulok telak tí-díndimeñmínguk

1 Yesulí gama Nasalet it kwelan kuñímbi, Yoane amatam tuk i-semínguk endí Judia distrik wandíñ kwet sílanin kambaññan wandinnan ña kuñípi, amatam gíngít manda ñíndiñ enguk,

2 “Nain ním ombataumbi, Kunum Molomdí amatam gítik indañgan yambi-díkñeukak, wala tímbi síndí tí-pañgípañgílembi, gínañjí tambanewít!”

3 Wín Yoanelañgan plofet Aisaialí manda ñíndiñ embi youkuk patak,

“Kwet kambaññan sílaninnan ama noli ñíndiñ kítílak,

‘Wopumdok telak tí-ñímbi,

tí-díndime kena tíñmínekalíñ.’” *

4 Yoanelí plofet ama no nomík dasidasin kamel domdí tíndín wín dasimbi, boñgíunan bí gwlaptí tembi pa kulínguk. Tímbi endok nanañ wín gotak gíta bupit tuk koñgom kli gínañ nanin epbi pa nalínguk.

5 Tímbi Jerusalem it kwet ba Judia distrik ba Jordan tuk tomo tombonan nanin amatam asupgandí endoñ bímbi,

6 yomjí e-jamilaumbi, Jordan tuknan gínan tambatambatok tuk i-semínguk.

7 Tímbi endí Falisi ba Sadusi ama asup tuk inepi bíum yambiñmbi, ñíndiñ enguk, “Síndí ama manjí manbenjí malet upmat nomík. Anutulí kolanjílok tuan ombí-samepi tílak. Síndí nokoñ bímbi, ñíndiñ nandañ ba, ‘Tuk inetamíñda, endok gímbít wílambane-kotnetamíñ?’ Nanandínjí walí bien ním tílak!

8 Síndí gínañjí tambaneñgíliñda, wolok tuom ep tíndínjí kíndem wolok bien daut nímumbi kana!

9 Ním kañbí, gínañjíli manda julúñ ñíndiñ enelíñ, ‘Níndí Ablaamdok sambatta tímbi kolandok kínjan ním tíkenekamíñ.’ Nak sanba nandíwít: Anutulí gumañ eumbi, síndok kínjan kawat ñalí Ablaamdok sambat indanelíñ!

10 Kapinoñgo ípkan komba kuseinan kímíkímílin patak, wala tímbi kombalí bien kíndem ním pa laliyañ wín gítik jínímbi, komba gínañ sílok.

11 Amatam díwísíli gínañjí tambaneñgíliñ wín sambí-nandínelíñdok nak tukgot i-samlet. Gan ama no síngina kandañ indaukak endí Díndím Woñ gít komba díndín i-samekak. Endí loloñ síník, nak kambak ñandín ñalí kesi gwílap kiundíli-mettok tuop ním.

12 Endí amatam kíndem ba kolan ep danbepi tílak, wín amalí plaua nanañ mánjíp gít gwílap ep danbí, bien wísí-kopi, gwílap ba kílikílikí siu dílak, wíndíngangot ama walí kíndesí epbi, kolasí komba kímíkím nímnnat gínañ ep siu dínekalíñ.”

Yoanelí Anutulok Níñáñ Yesu tuk íñmínguk

13 Nain wolonda Yesulí Galili distrik bímbi, Jordan tuknan ña tombi, Yoanelí tuk íñmektok nñnguk.

14 Gan Yoanelí Yesulok kusei ka-nandí-tombi, “Wíndiñ ním” embi, kímísip ñímbi nñnguk, “Dík mek nak tuk i-nameñ ñak. Nítekta tímbi nokoñ bílañ?”

* 2:18: Jeremaia 31:15 Damañgan Resel wín Jekoptok tamín kuñguk, Josep gít Benjamin endok meñjet. Juda amatamdí enda nandum endí endok menjí wandín tílak. ✪ 3:3: Aisaia 40:3

15 Gan Yesulı tambane nıñguk, “Man ñındıñgıt nandı-nambi, nak elet wındıñ tı! Wındıñ tıñıpi, Anutulı dındım kuñgula elak wın tuopkan kımıt-klendetamık.” Wındıñ eumbi nandıñımbi, gınan tambatambattok tuk iñmıñguk.

16 İñmı-taleumbi, wolongan tuk pawan lambı ipi kañguk wın: kunum tombımbi, Anutulok Woñdı mambaip wandin endok plon pıumbi kañguk.

17 Kañımbi, kunum gınañ nanin manda no ñındıñ kıtıu pıumbi eñguk, “Ñıne nokok nıñana sınık. Nak gınañnalı en kasılembi, nandı-koñgok tıñmılet.”

4

Satandı Yesu tı-kuyuk tıñmıñguk

1 Yesulı tuk i-taleumbi, Satandı tı-kuyuk tıñmıektok Dındım Woñdı en nañgımbi, kwet kambaññan sılaninnan ñañguk.

2 Nambi, tim sandap 40 nanañ gıtık kımısip tı-talembi, nanañ gawat kuñguk.

3 Tımbi tı-kuyuk amalı endoñ bımbi nıñguk, “Tıkap dık Anutulok Nıñña sınık kulañda, kusaka tımbı dakleuktok kawat ñı pakañ enbımbi, kınjan nanañ indawıt.”

4 Eumbi, mandan wılabane-kopi tambane nıñguk, “Anutulok mandan ñındıñ youyoulın patak, ‘Nanañıñgot kuñgu nım mılak. Nım. No en Anutulok man mandan kımıt-klembi tañgonelakta endı wakan kuñgunat tılak.’” *

5 Wınaña Satandı Yesu nañgıpi, Anutulok it kwet, Jerusalem, wandıñ nambi, tapma it pendım malap plon lo kımıpi

6 nıñguk, “Ale. Dık Anutulok Nıñña sınıkta, dıkopi ma pı! Nekta, manda ñındıñ youyoulın patak, ‘Anutulı añeloñıı gambı-dıkñenelıñdok enbımbi, dıkok pıuñda kısılı gepmumbi, kawat nolı kesıka no nım youlekak.’” *

7 Eumbi, Yesulı tambane nıñguk, “Nım. Manda nombo ñındıñ youyoulın patak, ‘Dık Molomga Anutu endok gembın inda-dakleuktok tı-kuyuk nım tıñmekañ.’”

8 Wındıñda Satandı nombo nañgıpi, kwet jañgın ombap sınık no wolok plon lo kımıpi, kwet gıtık wolok gembın ba paman daulımbıñguk.

9 Daulımbi nıñguk, “Tıkap dık naka mılelem tı-nambi, nan-wowoñ tımbetañda, nepenepek kalañ ñın gıtık sınık dıkok bı-gametet.”

10 Eumbi nıñguk, “Satan, dık nambımbi ñau! Manda ñındıñ youyoulın patak, ‘Dık Molomga Anutu en noñganda mılelem tı-ñımbi, kuñguñga endok gıñgıt wıñmekañ.’” *

11 Yesulı wındıñ eumbi, Satandı kak bim ñaumbi, añelolı bımbı tımbı platañgıñıñ.

Yesulı amatam Anutulok kapmalnan kuñgula enı-daut tı-semguk

Yesulı Kunum Molomdok kenan kusei kımıkuk

12 ‘Yoane tıkembali, it kwambıñ gınañ kımılım patak’ gıñgıt walı Yesulok pawañ gınañ pıumbi, nain wolondañgan endı Judia distrik bımbi, Galılı distrik undane ñañguk.

13 Gan endı il kusei Nasalet wandıñ nım kuñguk, endı Kapaneam it kwelan pit mılak tımbektok wandıñ nambi kuñguk. It kwet wın Galılı tuk guañ balılıñ patak. Kwet wın sambat tıpettoñ, wın Sebulon gıt Naptalı, endok kweset.

14 Plofet amalı nepek indauktok eñguk wın inda-dakleuktok Yesulı Kapaneam ñañguk. Neta, plofet Aisaialı ñındıñ youkuk,

15 “Sebulon gıta Naptalı endok kweset, wın Galılı kwet, wandıñ amatam asuptı kuañ, Judalok sambat endıñgot nım.

Kwet wın telak Galılı tuk guañnan ñalak wandıñ patak, Jodan tuk tambon kandañ.

Amatam wandıñ kuañ endı ñındıñ elet:

16 amatam yomjılok kılım gınañ kuañ endı Anutulı enlok kolsalen wopum kolı sale-semguk, tımbi kımıkımlok gıñgıt kuañ endok kañdañ bo saleñguk.” *

17 Yesulı wandıñ ña tombi, kusei kımıpi, gıñgıt manda ñındıñ eu pıñguk, “Nain nım ombataumbi, Kunum Molomdı amatam gıtık indañgan yambı-dıkñeukak, wala tımbi sındı tı-pañgıpañgılembi, gınañjı tambanewıt!”

18 Tımbi nain nola Yesulı Galılı tuk guañ balılıñnan ñañıpi, pis tiatia ama tıpet, dakwaya yambıñguk, wın Simon koi no Petlo, tım kwayañ Andlu. Endı guañnan pis tiatia lıkset kop palımbi,

* 4:4: Lo 8:3 * 4:6: Kap 91:11-12 * 4:10: Lo 6:13 * 4:16: Aisaia 9:1-2

¹⁹ Yesulí yambim enguk, “Siti bimbí, nak nep kle-kuumbi, nak ama tiatia kena san-daut ti-sametat.”

²⁰ Eumbi, wolongan likset bimbí, Yesu kle ña en gita kuñgimik.

²¹ Tímbi Yesulí yousi ñañipi, ama dakwayañgot tipet nombo ep tímbi indañguk, win Sebedilok nñañiit Yakobo git kwayañ Yoane. Endi beset Sebedi git kikeñ plon papi, pis tiatia liksi giline-pakiliñ. Tímbi Yesulí kiti-semumbi,

²² wolongan beset git kikeñ kak bimbí, Yesu kle ña en gita kuñgimik.

²³ Tímbi Yesulí Galili distrik tuop kle-gimbut kuñguk. Kuñipi, amatam it kiyaunji ginañ eni-daut ti-sembi, Anutulí amatam nitek yambi-dikñelak wolok giñgit manda kindem eu pumbi, amatam jibat kusei kusei inda-semguk ep tímbi kindem dañgiliñ.

²⁴ Endi windiñ tímbi, koi giñgitti Silia provins tuop pindi dañguk. Tímbi amatamdi jibatsiat gitik endoñ yanañgipi biñgiliñ, win ama jibat ba piñgip gawat kusei kusei inda-semguk, ba ama yal kolanjiat, ba ama kim katap tañgiliñ, ba ama kesit kuñgulok tuop nim gitikkan endoñ yanañgip bumbi, ep tímbi kindem dañgiliñ.

²⁵ Tímbi amatam kimin wopum Galili nanin, ba Dekapolis, Jerusalem, Judia, ba Jordan tuk tambon kandañ nasi endi endoñ pa bimbí kle kuañgiliñ.

5

Kunum Molomdi amatam nitein yambi-dikñelak?

¹ Tímbi Yesulí ama kimin wopum kle kuñgiliñ yambimbí, kwet kiminann lombi pipakuk. Pipalimbí, gwañgwañiilí endoñ bim kimin tímbi, kusei kimpipi, ñindin eni-daut ti-sembi enguk,

³ “Amatam Anutulok dainan nisila nandum pimbini tñlak endi wakan Kunum Molomdi yambi-dikñelak,

wala tímbi endi amatam diwin yapma kle-pakañ.

⁴ Ti-blamblae tímbi mano ti-kuañ

endi wakan Anutulí en-busumbusuk ti-semekak,

wala tímbi endi amatam diwin yapma kle-pakañ.

⁵ Kayombnemi kuañ

endi wakan Anutulí kwet gitik endok giñgit wisem-taleñguk win kasilenekaliñ,

wala tímbi endi amatam diwin yapma kle-pakañ.

⁶ Anutulok dainan dindim kunelindok nandi-koñgom wopum tañ

endi wakan Anutulí ep tímbi plap taumbi, wolok tuop tñekaliñ,

wala tímbi endi amatam diwin yapma kle-pakañ.

⁷ Nosiila ginañ busuk ti-semañ

enda wakan Anutulí windiñgot ginañ busuk ti-semekak,

wala tímbi endi amatam diwin yapma kle-pakañ.

⁸ Ginañji Anutulañgot biñmañ

endi wakan kunum ginañ ñambi, Anutu kanekaliñ,

wala tímbi endi amatam diwin yapma kle-pakañ.

⁹ Mik gimbit nain plon kulan busuk tímbi indañ

endi wakan Anutulí ‘wembe gwañwanai’ enbekak,

wala tímbi endi amatam diwin yapma kle-pakañ.

¹⁰ Amatam Anutulok man tañgoneañda tímbi, mñlap kusei kuseilí inda-semgak

endi wakan Kunum Molomdi yambi-dikñelak,

wala tímbi endi amatam diwin yapma kle-pakañ.

¹¹ Kwapme kwapme amatamdi sindi giñgitiñai kuañda tímbi kos tímbi kolaumbi, mñlap kusei kusei sambí, juluñti manda kolan kusei kusei sindok plon embi, siñgiñji siañ, nain wolonda sindi amatam diwin yapma kle-pakañ.

¹² Neta, tuanji wopum kunum ginañ pat-samlak, wala tímbi walenji kindem daumbi, silisili tñekaliñ. Amatamdi plofet ama damañgan kuñgiliñ enda bo windiñgangot mñlap kusei kusei ti-semmañgiliñ.”

Kunum Molomdok kapmainan nitek kulok?

¹³ Yesulí yousimbi, gwañgwañiila ñindin enguk, “Palañdi* kena tñlak wolok tuop sindi amatam gititok boñgipsinan windiñgangot tañ. Gan palañdok koñgom pi-taleumbi, nek ñala bñdambo koñgom dawik? Windiñ tñdñlok tuop nim. Palañ wandin walí kena nñmat, win slak kwet plon yalimulim ñaumbi, ama kesisiñ yali-pañgipmañ.

¹⁴ It kwet no jañginann indañgan palimbí, nepek nolí nim masipmek. Windiñgangot sindi kwelalok amatam endok kolsalen.

* 5:13: Palañ win monik manda plon sol.

15 Ama noli kolsalen p̄ndopi, kambotti tapliw̄k ba? N̄m a. Endi w̄n indañgan k̄m̄il̄mbi, it ḡinañnan pit m̄ilat tañ ḡit̄ik enda k̄oli sale-sem̄lak.

16 W̄ndiñgangot s̄ndok kolsalenl̄i amatam k̄oli sale-sem̄sem̄lok. Kusei ñ̄ndiñda w̄ndiñ t̄lok: endi s̄ndok kundits̄i k̄ndem ka-nandañda t̄mbi, Beps̄i kunum ḡinañ patak en ni-k̄ndem danekal̄iñ.”

17 Yesul̄i yous̄imbi enguk, “S̄ndi naka ñ̄ndiñ n̄m nandi-nambi enekal̄iñ, ‘Anutul̄i endi-k̄ñe manda Moselok kiinan k̄m̄it-n̄mguk, t̄mbi p̄lofet amal̄i manda n̄ni-daut ti-n̄mḡil̄iñ. Yesul̄i manda wakan w̄ialektok indañguk.’ S̄ndi w̄ndiñ n̄m enekal̄iñ. Nak manda w̄n w̄ialettok n̄m indañgut, tambo nak wolok kusei t̄mba inda-dakleuptok indañgut.

18 Nak biañgan s̄nik sanba: kunum kwet patekam̄ik tuop endi-k̄ñe manda youp bimb̄in pakañ wal̄i ḡit̄ik papat kwamb̄iñ patnekal̄iñ. W̄n Anutul̄i nepek indauptok elak w̄n ḡit̄ik gama n̄m indañil̄mbi, endi-k̄ñe manda lakat s̄nik noli bo no n̄m paitnekal̄iñ. N̄m s̄nik.

19 W̄ndiñda t̄ikap s̄ndi endi-k̄ñe manda lakat s̄nik wandin no lap̄ipi, amatamd̄i w̄ndiñgangot t̄neliñdok eni-daut sem ti-semañ, Kunum Molomd̄i s̄nda nandum ḡiñḡit̄iilok boñḡips̄inan p̄mb̄iñen s̄lanin s̄nik t̄lak. Gan t̄ikap s̄ndi endi-k̄ñe manda ḡit̄ik tañgonembi, amatamd̄i w̄ndiñgangot t̄neliñdok eni-daut sem ti-semañ, Kunum Molomd̄i s̄nda nandum ḡiñḡit̄iilok boñḡips̄inan loloñ t̄lak.”

20 Yesul̄i yous̄imbi enguk, “D̄nd̄im kuñgula nak ñ̄ndiñ sanlet: endi-k̄ñe manda nandi-tale ama ḡit̄ Falisi ama endi endi-k̄ñe manda youyoul̄in patak w̄n ḡit̄ik k̄m̄it-kle-k̄liñ eañ. T̄ikap s̄ndi ama w̄n n̄m yapma klembi, Anutu n̄tek kuneliñdok nand̄ilak w̄ndiñ n̄m kunekal̄iñda, s̄ndi Kunum Molomdok ḡiñḡit̄iilok n̄m indanekal̄iñ.

21 S̄ndi ama damas̄ila manda ñ̄ndiñ enien̄n w̄n nandi-taleañ, ‘D̄ik ama no n̄m w̄li k̄imbekak. * No en ama no w̄li k̄imbekakta, endi manda plon k̄m̄ittok.’

22 Gan natna ñ̄ndiñ sanlet: no en nolla gimbit̄i t̄lakta, en manda plon k̄m̄ittok. Ba no en nol manda winj̄it̄ n̄mbi ni-suambatak, en wakan ka-d̄ik̄ñelok m̄n wopum ḡinañ k̄m̄ittok. Ba no en nol ñ̄ndiñ n̄lak, ‘D̄ik ama kamen s̄nik’, endi j̄imb̄iñdok komba ḡinañ ni-muttok.

23 Wala t̄mbi d̄ik tapma t̄mbepi sisuetnan ña ipi, nokal̄i nandi-kola ti-gamek w̄n nandi-s̄w̄itañda,

24 kak, nepenepeka sisuet kuseinan k̄m̄ipi, d̄ind̄imgan ña noka t̄mb̄i indaumbi, en ḡita manda e-sale t̄mbi, not busuk t̄ndekam̄ik. W̄ndiñ ti-tale-bimek, k̄ndem ñambi tapma t̄mbekañ.

25 Ba t̄ikap ama noli manda plon gap̄ilep t̄lakta, s̄iti telak plon yakan ñ̄ndem̄ik, wolondañgan plapkan s̄nik tambon ti-d̄ind̄imelok manda en ḡita eum d̄ind̄im eukak. N̄m kañbi, ama wal̄i kañ-dan amalok kiinan gap̄il̄mbi, kañ-danl̄i bo tem dumanlok kiinan gap̄il̄mbi, endi gepmbi, it kwamb̄iñ ḡinañ gap̄ilek.

26 Nak biañgan s̄nik ganba: d̄ik it kwamb̄iñ ḡinañ papi, m̄nem ombi-m̄lok een w̄n ombi-taleumek gambiumbi p̄ukañ.

27 Manda ñ̄ndiñ damañgan een w̄n s̄ndi nandi-taleañ, ‘D̄ik ama nolok tam̄n ḡita telak joñgo n̄m kuukañ.’ *

28 Gan natna ñ̄ndiñ sanlet: ama noli tam no ka-galkta t̄lakta, en wakan ikan enlok ḡinan nanand̄in ḡinañ tam w̄n en ḡita telak joñgo kulak.

29 W̄ndiñda t̄ikap dauka tombonl̄i gep tiañeumbi, yomdok s̄isoñ plon pi p̄w̄iñ ñala dauka w̄n ḡit̄nei kopi, dauka tombongot kuukañ. N̄m kañbi, gw̄lapka ḡit̄ik j̄imb̄iñ gep kol̄m p̄uñ a.

30 Ba t̄ikap k̄ika tombonl̄i gep tiañeumbi, yomdok s̄isoñ plon pi p̄w̄iñ ñala kak domb̄i kopi, k̄ika tombongot kuukañ. N̄m kañbi, gw̄lapka ḡit̄ik j̄imb̄iñ ñauñ a.

31 T̄mbi damañgan ñ̄ndiñ pa eñḡil̄iñ, ‘No endi tam̄n kle-kolep t̄lakta, wolok tuop kundit yout daklembi m̄ukak.’ *

32 Gan natna ñ̄ndiñ sanlet: tam telak joñgo n̄m kuñguk en slakan n̄m kle-kokottok. Neta, ama no en tam̄n wandin kle kol̄mbi, wapai komb̄lin t̄kew̄ikta, ama wal̄i tam̄n wak̄it endok wapai komb̄lin yom plon yap̄il̄mbi, telak joñgo kundem̄ik.

33 S̄ndi ama damas̄ila ñ̄ndiñgangot enien̄n w̄n nandi-taleañ, ‘D̄ik manda e-kwamb̄iñ dañguñ w̄n n̄m maklembi tamb̄ilekañ. D̄ik Wopumdok dainan nepek nek t̄nd̄ilok e-top t̄ñguñ wolok tuop t̄mbekañ.’ *

34-35 Gan natna ñ̄ndiñ sanlet: e-kwamb̄inda manda no n̄m enekal̄iñ, w̄n kunum ba kwet ba Jerusalem wolok plon n̄m enekal̄iñ. Ñ̄ndiñda: kunum ḡinañ Anutul̄i pipapi,

* 5:21: Kisim Bek 20:13 * 5:27: Kisim Bek 20:14 * 5:31: Lo 24:1 * 5:33: Wok Pris 19:12, Namba 30:3, Lo 23:22

amatam yambi-dikñelak, tĩmbi kwetti wĩn kesilok gemañ tĩmbĩmbi, kesi wolok plon kĩmĩtak. Tĩmbi Jelusalem wĩn Ama Wapmañ wopum endok il kwel.

³⁶ Tĩmbi dik kumbañga sak bip ba satnin tĩmbi indauktok tuop nĩm, wala tĩmbi kumbañgala bo nĩm e-kwambĩñ daukañ.

³⁷ Ama noli nepek nola san-kaumbi, dĩndĩmgan tambanembi, 'Oñ' ba 'Nĩm' nĩnekalĩñ. Tikap sĩndi mandanjĩ tĩmbi kwambĩñ danelĩndok nandañ wĩn Kolan Molomdok kandañ nanin bilak."

³⁸ Yesulĩ yousĩmbi enguk, "Sĩndi manda ñĩndĩñ damañgan een wĩn nandi-taleañ, 'No en ama nolok dai tĩmbi kolaukta, endok dai bo tĩmbi kolalok. Ba no en ama nolok man kwandai wĩli gĩloñmekta, endok man kwandai bo wĩli gĩloñmĩlok.' ^{*}

³⁹ Gan natna ñĩndĩñ sanlet: ama no kolan ti-samumbi, tambon nĩm ombĩñmĩnekalĩñ. Nĩm sĩnik. Tambon sĩndi ñĩndĩñ tĩnekalĩñ: tĩkap ama noli bunga tombon wĩlektta, tombon wĩndĩñgot wĩlektok tambaneñmekañ.

⁴⁰ Ba tĩkap ama noli kiupĩñga kasĩleuktok manda plon gapĩlepi nandĩlakta, sauloñga wĩndĩñgot biñmekañ.

⁴¹ Ba tĩkap ama noli kaikan gan-gĩngĩnembĩ, nepenepeli wĩn kwet kĩmĩn noñgan † wolok tuop bembĩ ñañmeñdok elakta, dik kwet kĩmĩn tĩpet wolok tuop bembĩ ñañmekañ.

⁴² Ba tĩkap ama noli nepek nola gan-nandi tĩlakta mĩukañ, ba nepeka no nain dumangot tĩke-kuup ganlakta nandĩñmekañ.

⁴³ Sĩndi damañgan ñĩndĩñ een wĩn nandi-taleañ, 'Dik nokala gĩnañ kĩndem tĩñmekañ, tĩmbi kanjĩkkala nandi-kola tĩñmekañ.' ^{*}

⁴⁴ Gan natna ñĩndĩñ sanlet: kanjĩksĩlla gĩnañ kĩndem tĩ-semnekalĩñ, ba ama mĩlap kusei kusei ti-samañ enda Anutulĩ gwĩlam tĩ-semektok nĩmolo tĩ-semnekalĩñ.

⁴⁵ Wĩndĩñ tĩñĩpi, sĩndi kunum Bepsĩlok wembe gwañgwa kuañ wĩn inda-dakleukak. Neta, endi ama gĩtĩkkan, wĩn ama kĩndem mandan kĩmĩt-kleañ wakĩt ama kolan mandan wĩkañ enda gĩtik maim koli sale-sembi, gwi nĩ-mut-semlak.

⁴⁶ Tĩkap sĩndi ama gĩnañ kĩndem tĩ-samañ endañgot gĩnañ kĩndem tĩ-semnelĩnda, nektok kuseila Anutulĩ tambon ombĩ-samek? Wĩn takis epep ama kolan ‡ endi bo telak wakangot kleañ wĩn!

⁴⁷ Ba tĩkap sĩndi nosĩllañgot not tĩ-semañda, kunditsi walĩ amatam dĩwĩn endok kunditsi nĩtek maklewĩk? Amatam Anutu nĩm nandĩñmañ endi bo wĩndĩñ nĩm tañ ba?"

⁴⁸ Yesulĩ wĩndĩñ embi yousĩmbi, dĩndĩm kuñgulo manda eñguk wolok bien wĩn ñĩndĩñ enguk, "Kunum Bepsĩlok gĩnan nanandĩn ba ep tĩndĩn wĩn gĩtik kĩndem ba dĩndĩm sĩnikgot. Wĩndĩnda tĩmbi sĩndok gĩnañ nanandĩnji ba ep tĩndĩñji bo gĩtik kĩndem ba dĩndĩm sĩnikgot palekak."

6

Gĩnañ tiptok kena nĩtek tĩlok

¹ Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañĩlla enguk, "Sĩndi gĩnañji tiptok kena tĩñĩpi ka-kĩlĩñ embi, amatamdok dausĩnan ep tĩndĩnji sambĩ-daklenelĩndok nĩm tĩnekalĩñ. Nĩm kañbi, Besi kunum gĩnañ patak endi tuanjĩ tambon nĩm ombĩ-samek.

² Ama manji manbenji malet nomĩk endi it kiyau gĩnañ ba ipaka boñgĩpnan gĩngĩli wopungam tĩñĩpi, mĩnem nepenepek ama pĩmbĩñesĩlla emañ, wĩn amatamdĩ kosĩ gĩngĩt tĩke-lonelĩndok wĩndĩñ tañ. Nak biañgan sanba: endi tuanjĩ ikan kasĩle-taleañ. Wala tĩmbi nain nola ba nola dik plap kena tĩñĩpi, wĩndĩñ nĩm tĩmbekañ.

³⁻⁴ Dik ama pĩmbĩñesĩ ep kĩmĩlĩñĩpi, plap kenañga tĩlañ walĩ dausĩnan sembĩn palektok dik kĩka dĩndĩndĩ nek tĩlak wĩn kĩka kepma naim nĩmbekañ. Tĩmbi Bepkalĩ nepek dausĩnan sembĩn indalak wĩn kalakta endi tuanjĩ ombĩ-gamekak.

⁵ Ama manji manbenji malet nomĩk endi it kiyau gĩnañ ba telak balambalak ba pañga indanan ipi, nĩmolo tĩnepi nandañ, wĩn amatamdĩ yambĩ-daklenelĩndok wĩndĩñ tañ. Nak biañgan sanba: endi tuanjĩ ikan kasĩle-taleañ. Wala tĩmbi nain nola ba nola dik nĩmolo tĩñĩpi, wĩndĩñ nĩm tĩmbekañ.

⁶ Dik nĩmolo tĩmbepi, dĩtñañgan doundou ika gĩnañ lombi, yamañga sipbi, Bepka kwet sembĩn patak enda nĩmolo tĩñmekañ. Tĩmbi Bepkalĩ nepek dausĩnan sembĩn indalak wĩn kalakta endi tuanjĩ ombĩ-gamekak.

⁷ Amatam anutu juluñgan nĩmolo tĩ-semañ endi manda sĩlanin asup pinapi, 'Nĩmolo ombapnĩla nandi-nĩmetak' wĩndĩñ nandĩñĩpi pa tañ. Gan sĩndi nĩmolo tĩnepi,

^{*} 5:38: Kisim Bek 21:24, Wok Pris 24:20, Lo 19:21 † 5:41: Grik manda kesik yali ñañañ 1,000ndok tuop elak, wĩn Roma amalok mail noñgan ba 1.5 kilomita netepeke. ^{*} 5:43: Wok Pris 19:18 ‡ 5:46: Juda amalĩ takis epep amala nandum endi takis epĩpi, amatam juluñti tĩ-sembi, Judalok kanjĩksi, wĩn Roma ama, not tĩ-semañ, wala tĩmbi endi Anutulok dainan ñanelĩndok tuop nĩm.

⁸ endok nîmolonjîlok telal nîm klenekalîñ. Sîndî Bepsîla nepek nola gamañ nîm nî-nandîñîmbi, nekta lonjîañ wîn endî ikan nandî-talelak.

⁹ Wîndîñda nîmolo ñîndîñ tînekalîñ,
 'Kunum Bepnî, dîkok koka wîn giñgiñgan tî-gamlok.
¹⁰ Dîk amatam gîtk nîp tîmbî gîñgîtgai indambi,
 kunum gînañ kuañdî mañga tañgoneañ
 wîndîñgangot nîndî kwelan ñolok tañgoneneñ.
¹¹ Dîk nanañ sandap ñolok tuop nîmîñ.
¹² Nîndî amatamdî yom tî-nîmañ wîn bi-semamîñ,
 wîndîñgangot dîk yomnî bi-nîmîñ.
¹³ Dîk tî-kuyuk plon nîm nîmbiwîñ,
 tambo kolandok kiinan nanin nîpmîñ.'

¹⁴ Nandañ. Sîndî amatam ep tîndînjî kolan wîn bi-semnelîñda, Bepsî kunum gînañ patak endî bo sîndok yomjî bi-samekak.

¹⁵ Gan, tîkap sîndî amatam ep tîndînjî kolan nîm bi-semnelîñda, Bepsî endî bo ep tîndînjî kolan nîm bi-samekak."

¹⁶ Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, "Ama man manbenjî malet nomîk endî nanañ gîtk kîmîsip tîñîpi, dei blamblae ba tî-kolakola embi, nanañ kîmîsip tañ wîn amatam dausînan inda-daklenelîñdok. Nak biañgan sanlet: endî tuanjî ikan kasîle-taleañ. Wala tîmbi nain nola ba nola sîndî nanañ gîtk kîmîsip tîndîlok telak kîmî-tîkleñîpi, wîndîñ nîm tînekalîñ.

¹⁷ Dîk nanañ gîtk kîmîsip tîñîpi, tuk imbi, kumbañga sak youlekañ.

¹⁸ Wîndîñ tîmbeñda, dîk nanañ kîmîsip tîlañ wîn Bepka kwet sembînan patak en noñganlañgot inda-daklewîñ, amatamda nîm. Tîmbi Bepkalî nepek dausînan sembînan indalak wîn kalakta endî tuan ombî-gamekak."

¹⁹ Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, "Kwelan ñolok kwînakam ba bapaptî nepenepek tîmbî kolalak, tîmbi kumbu amalî tî wiapi, kumbu tañ. Wala tîmbi sîndî gwîlaptok kenañgot tîmbi, nepenepesî tuan wopum kwelan ñolok pat-samektok nîm tî-jumît tînekalîñ.

²⁰ Tambon sîndî tuanjî kîndem wîn kunum gînañ pat-samektok tî-jumît tînekalîñ. Wîn kunum gînañ kwînakam ba bapaptî nepek no nîm tîmbî kolalak, tîmbi kumbu amalî bo tî wiapi, kumbu nîm tîañ, wala tîmbi tuanjî nîm pailekak.

²¹ Kusei ñîndîñda tîmbi wîndîñ tîndîlok sanlet: nepek nekta sînk nandum loloñ tîlak walañgot gînañ nanandînjîlî pat-samlak.

²² Daut endî tipala nomîk, endî piñgîpnîlok kolsalen. Tîkap daukalî kîndem patakta, kolsalenlî piñgîpka gînañ gîtk kolî salelak.

²³ Gan, tîkap dauka kolanla, piñgîpka gînañ gîtk kîlîme-patak. Wîndîñda tîmbi, tîkap nepek gep kolî salelok walî kîlîm indañgukta, biañgan kîlîm mulum gînañ kulañ."

Anutu en noñganla kena tîñîmîlok

²⁴ Tîmbi Yesulî yousîmbi, gwañgwañîla enguk, "Kena gwañgwa sîlanin endî molom tîpettok kena tî-semektok tuop nîm. Wîndîñ tîmbekta, molomînan nola notî tîñîmbi tîke-kwambîñ dambi, molomînan nola nandî-kunjît tîmbi, siñgi wîlîmek. Wîndîñgangot sîndî nepek tîpelat, wîn Anutu gît mînem kwîlîkwîlî, endok kena tînelîñdok tuop nîm.

²⁵ Wala tîmbi ñîndîñ sanba nandîwît: sîndî kuñgunjîla ba gwîlapsîla nandîmbi, nanañ tuk ba dasindasinjî tuop pat-samlak wala nandî-bendî nîm tînekalîñ. Biañgan sînk: nepek nek ñalî bien sînk? Wîn kuñgunjîlî nanañ maklelak, tîmbi gwîlapsîlî dasindasinjî maklelak.

²⁶ Sîndî monîk yambî nandîwît: endî nanañ tîpîmbi met-na wîsî-kot wîndîñ nîm tañ, gan sîndok Bepsî kunum gînañ patak endî ep towilak. Tîmbi nîtek? Sîndî monîk endok pîmbîñ ba? Nîm a! Sîndî endok loloñ sînk, wala tîmbi endî wîndîñgangot sep towilak.

²⁷ Ba sîndoñnan nanin ama nin ñalî sînk kuñgunla nandî-bendî wopum tîñîpi, kuñgun lakat nombo guma yousum ombatawîk?

²⁸ Tîmbi dasindasinjîla nekta nandî-bendî wopum tañ? Sîndî pepekañgolalok paman klinan indambi pakañ wîn ka nandîwît: endî dasindasinjîlok kena nîm tañ,

²⁹ gan pamanjî wîn kîndem bien sînk. Nak wala ñîndîñ sanlet: ama wapmañ Solomon endî dasindasin pamanat dasîñguk, gan endok pama wîn kli wolok paman nîm makleñguk.

³⁰ Kli nepek pamanjî mangan indambi, desa yañetambi bîndîp pîlak wîn bo Anutu en dasindasinjî emlakta, nîtek tîmbi endî dasindasinjî nîm tîmbî inda-samek? Nanandî-kîlîktînjî lakat nîm pat-samlak ba?

³¹ Wîndîñda sîndî nandî-bendî tîmbi, ñîndîñ nîm enekalîñ, 'Nîndî nanañ tuk nek ep na tînekamîñ?' ba 'Nîndî dasindasin nek dasî kunekamîñ?'

³² Ama nindi Anutu binañgan en nım nandıñmañ endok gınañji ba nanandıñjılı nepenepek gıtık wandindokgot pat-semalak. Tımbi kunum Bepsılı ñındıñ nandı-sam-talelak: sındı nepek gıtık wın nım pat-samekta guma nım kunelıñ, wala tımbi nepek wala nandı-bendı wopum nım tınekalıñ.

³³ Sındı gınañ nanandıñjılı dama nepek ñala kımilim pat-samekak: sındı Anutulok gıñgıtılı indam kumbi, dıñdım kuñgu kunekalıñ. Wıñdıñ tınekalıñda, nepek dıwın gıtık wandin walı bo inda-samekak.

³⁴ Wala tımbi sındı desa nek indauk wolok man nandı-bendı wopum nım tınekalıñ, wın desalok gıñgıt. Sandap nolok mılap wın sandap wolok tuop. Nım kañbi, yousımbi e-ta-ñaumbi mlatauk.”

7

Sındı amatamdı nek tı-sammeliñdok nandañ, wıñdıñgangot enda tı-semnekalıñ

¹ Yesulı manda yousımbi ñındıñ enguk, “Sındı amatamdok ep tıñdınjı kañ-danı, endı kolası wıñdıñ nım enekalıñ. Nım kañbi, Anutulı sında wıñdıñgangot tı-samek.

² Nekta, telak nıtek plon sındı amatam yambı-dan tı-semañ, wıñdıñgangot Anutulı bo sambı-dan tı-samekak. Tımbi kusei nıtektok tuop sındı amatam yambı-dan tı-semañ, kusei wolok tuopkan Anutulı bo sambı-dan tı-samekak.

³ Dık nıtek tımbi nokalok dainan kılıkılık mınam wın kalañ, gan dıtnalok dauka gınañ komba bem pakamlak wın nım ka-daklelañ?

⁴ Dıtnalok dauka gınañ komba bem wıñdıñ patakta, nıtek nokala ñındıñ tuop nımbeñ, ‘Notna, nak dauka gınañ kılıkılık patak wın klewa lambı-gamek.’

⁵ Dık ama juluñgangot. Dama dıtnalok dauka gınañ komba bem patak wın kle-kopmek, sıñgi kındem dei-kılıñ embi, nokalok dai gınañ kılıkılık mınam patak wın kle-kolekañ.

⁶ Sındı nepek no Anutulok gıñgıt wıñmıñmın wın tıkembı, kamotta nım emnekalıñ. Nım kañbi, kamottı undanembı, sıñla sep saineñ. Ba sındı sıñlok kokomjı tuan lolon wın bıtta nım emnekalıñ. Nım kañbi, bıt kesısılı yalı mına dam kotnelıñ.” *

⁷ Yesulı yousımbi, nımolo tıñdıla ñındıñ enguk, “Sındı nepek nola tıpıkañ wala nı-nandı tınekalıñ, tımbımbi nandı-samekak. Sındı nepek nola lonjımbi tıpıkañ wala lolonjı tınekalıñ, tımbımbi nepek wolok bien kanekalıñ. Sındı yaman wıwıt tınekalıñ, tımbımbi Anutulı pısat-sambı sep plaptauak.

⁸ Wın kusei ñındıñda: nı-nandıañ tuop nandı-semalak. Lonjıañ tuop bien kañ. Yama wıkañ tuop yama pısat-semekak.

⁹ Sıñdoñnan nanın nındı nıñañ nanañla eumbi kawat mıwık? Nimbek nolı tuop nım.

¹⁰ Ba pısla eumbi, malet no nım nanalok kındem mıwık ba? Wın bo tuop nım.

¹¹ Sındı ama yomat, gan nepenepek kındem gwañgwa bıatsıla emnelıñdok nandı-kılıñ eañ. Wıñdıñda tımbi, sındı ñındıñ sıñk nandıwıt: Bepsı kunum gınañ patak endı mek sapma klembi, nepenepek kındem ama nındı enda nı-nandañ enda guma emekak.

¹² Sındı amatamdı nek tı-sammeliñdok nandı-koñgom tañ, wıñdıñgangot enda tı-semnekalıñ. Manda walı wakan endıkñe manda Moselı kımıt-nımguk ba manda plofet amalı nıñı-daut tı-nımgılıñ wolok kusei tımbı inda-daklelak.

¹³ Sındı yama gık wıñdıñ lonekalıñ. Jımbıñ ñañalok yama wın wopum, tımbi telak jımbıñ kandañ ñalok wın basakñanen, ba kesıtı ñañalok pañgıtın, wala tımbi amatam asupgandı telak wın kleañ.

¹⁴ Gan kuñgu kwambıñ ñañalok yama wın gık sıñk, tımbi kuñgu wıñdıñ ñañalok telak wın bo tımbi gıñgılıñnat. Wala tımbi ama noñgan noñgandıñgot telak yama wın kañbi, gınañ loañ.”

Ep tıñdınjılok bien walı kusası tımbi daklelak

¹⁵ Yesulı yousımbi enguk, “Plofet ama julunjuluñ enda yambı-kılıñ embi kunekalıñ. Endı sıpsıp busukñanen wandin nomık sıñdoñ bañ, gan gınañ nanandıñjı wın kamot moyen sañan wandin: endı sep tımbi kolanelıñdok nandıañ.

¹⁶ Sındı endok ep tıñdınjı ba kenanjılok bien kañbi, kusası ka-dıñdım enekalıñ. Kuañgımdı mandañ bien nanalok lalılak ba? Ba gıñjattı gıp bien nanalok lalılak ba? Nım a.

¹⁷ Komba tıpitıpin kındem endı bien kındemgot lalılak, komba kolan endı bien kolan lalılak.

¹⁸ Komba kındem endı bien kolan lalılalı wın nım patak, ba komba kolan endı bien kındem lalılalı wın bo nım patak.

¹⁹ Tımbi komba no bien kındem nım lalıumbı jıñbım gıloumbı, komba gınañ silok.

* 7:6: Yesulı e-yout manda wıñdıñ eñguk wın endı Anutulok gıñgıt manda kındem wala nandum tılak ama wandısı wala nım enendok eñguk.

20 Wɨndɨŋgangot sɨndɨ plofet ama julunjuluwɨ endok ep tɨndɨnɨjɨ kaŋbi, kɨndem kusasɨ ka-daklenekalɨŋ.

21 Amatam ‘Wopumna, Wopumna’ pa nanaɨaŋ endɨ gɨtɨkkandɨ Kunum Molomdok gɨŋgɨt nɨm indambi kunekalɨŋ. Wɨn Bepna kunum gɨnaŋ patak endok man mandan taŋgoneaŋ endɨŋgot kunum gɨnaŋ lonekalɨŋ.

22 Kunum Molomdɨ amatam yambi-danbekak wolonda asuptɨ ŋɨndɨŋ nanɨnekalɨŋ, ‘Wopum, wɨn dɨkok kokala nɨndɨ plofet manda eŋgɨmɨŋ, yal kolan ep kle-semgɨmɨŋ, tɨmbi kundit gembɨnat engano asup tɨŋgɨmɨŋ yaŋ!’

23 Wɨndɨŋ eumbi, ŋɨndɨŋ e-daklembi enbetat, ‘Sɨndɨ Anutulok endɨkŋe manda makleŋgɨlɨŋ. Nak nɨm nandɨ-samlet. Sɨndɨ nambimbi ŋawɨt!’ ”

24 Yesulɨ yousɨmbi enguk, “No en manda gɨtɨk ŋɨn san-talelet wɨn tɨke-kulakta, endɨ ama nanandɨnat ŋandɨn: endɨ il kɨndilɨpi, ita mambi ilɨmbi, kawat ta kusei gɨnaŋ melɨ pɨumbi, gembɨnatkan youlɨ gɨlɨm da-taleŋguk. Wɨndɨŋ tɨmbi, il kɨndit-talem palɨmbi,

25 nain nola gwi gwam wopum sɨnɨk it plon suaŋguk, tɨm sasalelɨ bo it pendɨt-tɨlalɨmbi, dɨŋdam pakuk. Nekta, kawat ta kusei gɨnaŋ melɨ pɨumbi youlɨ gɨlɨm daŋgukta nɨm gɨloŋguk.

26 Gan no en manda gɨtɨk ŋɨn san-talelet wɨn nandɨmbi nandɨ-kɨmkɨmmelakta, endɨ ama kamen ŋandɨn: endɨ il kɨndilɨpi, ita kenanjat sɨlanin plon mambi ikuk. It kɨndit-talem palɨmbi,

27 gwi gwam wopum sɨnɨk it plon suambi, kɨnanjat kɨndilɨmbi, sasalelɨ bo it pendɨp yout mɨnjulɨmbi gɨlom pɨmbi, lɨlɨme-taleŋguk.”

28-29 Yesulɨ amatam kɨmɨn wopum nanandɨ enguk, wɨn endɨ endɨkŋe nandɨ-tale amanjɨlɨ enɨ-daut tɨ-semmaŋgɨlɨŋ wolok tuop nɨm tɨŋguk. Nɨm, endɨ enlok man ba gembɨn plon enɨ-daut tɨ-sem tɨ-kuŋguk, wala tɨmbi manda eu taleumbi amatamdɨ nandɨ-gɨtɨŋgɨtɨk tɨmbi, dambenɨjɨ pɨumbi pakɨlɨŋ.

Ama Wapmaŋlɨ gembɨn Juda amatamda daut semguk

8

Yesulɨ amatam asup ep tɨmbi kɨndem daŋguk

1 Yesulɨ kwet jaŋgɨnnan nanin pɨ ŋaumbi, amatam kɨmɨn wopumdɨ en kle ŋaŋgɨlɨŋ.

2 Tɨmbi ama no wanda kwambɨŋnat endɨ Yesuloŋ bɨmbi, mɨlelem tɨ-ŋɨmbi nɨŋguk, “Wopum, tɨkap dɨk nep kɨmɨlep nandɨlaŋda, guma jimbatna tɨmbɨ taleumbi, kɨndem dawa.” *

3 Eumbi, kii kot-suapi, ama wɨn tɨke-kambi nɨŋguk, “Nak nandɨ-gamlet. Dɨk kɨndem da” eumbi, wolongan wanda kwambɨŋ walɨ pailɨmbi kɨndem daŋguk.

4 Tɨmbi Yesulɨ ŋɨndɨŋ nɨŋguk, “Nandɨlaŋ. Nepek inda-gamlak wolok kasat ama nola nɨm tɨ-semekaŋ. Nɨm. Dɨk ŋambi, gwɨlapka tapma amala daulɨmɨmbi, jimbatka talelak wɨn gambɨ-dakleukak. Tɨmbi dɨk amatamdɨ wandaŋga biaŋgan ip talek wɨn gambɨ-nandɨnelɨndok Moselɨ endɨkŋe manda kɨmɨt-nɨnguk wolok tuop tapma tɨmbekaŋ.”

5 Tɨmbi Yesulɨ Kapaneam it kwelan ŋaŋguk. Ŋa tombɨmbi, Romalok mik ama 100 endok telak damanjɨ endɨ Yesuloŋ bɨmbi nɨ-gɨŋgɨnembɨ

6 eŋguk, “Wopum, kena gwaŋgwana jimbat wopum indaŋmumbi, kii kesi dalandaumbi, pɨŋgɨp gawat wopum nandɨmbi, ilan patak.”

7 Eumbi nɨŋguk, “Ale, nak ŋa tɨmba kɨndem dautak.”

8 Gan mik amalok telak damanjɨlɨ tambanembɨ nɨŋguk, “Wopum, nak ama pɨmbɨŋenen, nɨtek dɨk nokoŋ ilan bɨwɨŋ? Dɨk mandaŋgot eumbi, kena gwaŋgwana kɨndem dawɨn.

9 Kusei ŋɨndɨŋda wɨndɨŋ elet: lolonalok kapmalnan wɨn natna kulet, tɨmbi nokok kapmalnan mik ama dɨwɨn nolɨ kuaŋ. Tɨmbi nak nola ‘Dɨk ŋau!’ nɨmbambi ŋalak, ba nola ‘Dɨk bo!’ nɨmbambi bɨlak, tɨmbi kena gwaŋgwanala ‘Kena ŋɨn tɨ!’ nɨmbambi, kena wɨn tɨlak.”

10 Yesulɨ manda wɨn nandɨmbi nandɨ sɨlɨkŋembɨ, amatam en kle ŋaŋgɨlɨŋ endɨ ŋɨndɨŋ enguk, “Yakŋesɨ! Sɨndɨ ama ŋɨn kawɨt! Biaŋgan sanlet: endɨ Juda ama nɨm, gan endɨ nanandɨ-kɨlɨktɨ wopumnat! Nak Israel sɨndok boŋgɨpsɨnan nanandɨ-kɨlɨktɨ wandin nɨm kaŋgut.

11 Nak ŋɨndɨŋ sanba: Kunum Molomdɨ kusei kɨmɨpi, amatamɨii indaŋgan yambi-dɨkŋembɨ, nanaŋ sina wopum tɨ-semekak, wolonda amatam asup kwet tuopnan nanin endɨ bɨmbi, Ablaam, Aisak gɨt Jepok en gɨta nanaŋ nanekalɨŋ.

* 8:2: Juda amalok nanandɨ-kɨlɨktɨnɨjɨ ŋɨndɨŋ pakuk: jimbat ba ep tɨndɨn dɨwɨn walɨ ama ep tɨmbi kolaumbi, Anutulok dainan ba amalok ŋasɨŋgan ŋanelɨndok tuop nɨm.

¹² Gan Anutulı Juda amatam dama gıngıtııı ep kasıleñguk wın asup ep kleumbi, kılın gınañ pımbi, wandıñ mano kwılın tımbi, manjı sı-gılın danekalıñ.”

¹³ Tımbi Yesulı mik amalok telak dama nımbi eñguk, “Dık fıau. Nanandı-kılktı tılañ wolok tuop inda-gametak.” Eumbi, wolongan sıñık telak damalok kena gwañgwa jımbalı taleumbi kındem dañguk.

¹⁴ Tımbi Yesulı Petloloñ ilan ña loñguk. Lombi kañguk wın: Petloloğ yapman tam pıñgu komba dıumbi, ipat plon dou-pakuk.

¹⁵ Tımbi Yesulı kii plon tıke-kaumbi, jımbalı taleumbi, tam walı mılapi, nanañ tuk tımbi plaptañguk.

¹⁶ Maim pıumbi, ama yal kolanjıat asup yanañgıpi, Yesuloñ bıñgılıñ. Bıumbi, man mandalñgot yal ep kle-kopi, amatam jımbatsıat gıtık ep tımbi kındem dañgılıñ.

¹⁷ Wındıñ tıñgukta, endı pılofet Aısaialı kundit indauktok eñguk wolok tuop tıñguk, wın ñındıñ,

“Endı jımbat ba pıñgıp gawatnıı nıpmı tıkembı bem-nımguk.” ✧

Yesulı en kle-kuñgukol manda enguk

¹⁸ Amatam asuptı Yesu kle-gımbup palım yambımbi, gwañgwañıılı tuk guañ tambon kandañ ñañalok enı-dıkñeñguk.

¹⁹ Tımbi endıkñe manda nandı-tale ama nolı Yesuloñ bımbi nıñguk, “Endaut. Dembek dembek ñaukañ tuop nak gep kle-kuutat.”

²⁰ Eumbi tambane nıñguk, “Kamot moyen klinalok endı kwet tombañjıat, tımbi monık endı bo ısıat, gan Amalok Nıñañ en il no nım palmılak.”

²¹ Tımbi gwañgwañııloñ nanın ama nolı Yesu ñındıñ nıñguk, “Wopum, nandı-namumbi, dama ña bepna kındit taplı-bimek bım gep kle-kuutat.”

²² Gan Yesulı nıñguk, “Nım a. Ama gınañjıı tip kımkımın endı kındem nosı tıke kımıpi kınditnelıñ. Dıkta bım, nep kle.”

Yesulı sasale wopumda manda nımbımbı bıñguk

²³ Tımbi Yesulı kikeñ plon loumbi, gwañgwañıılı en kle ñambi loñgılıñ.

²⁴ Tımbi tuk guañ plon ñañılımbi, sasale wopum plapkan sıñık pendıpi, tuk munjulımbi, kikeñ kot taplıupi tıñguk. Gan Yesu enla dou kamalam pakuk.

²⁵ Tımbi gwañgwalı Yesu tımbı sılıkñeumbi nıñgılıñ, “Wopum, nıpmı plata! Kuñgunı taleupi tılak.”

²⁶ Eumbi enguk, “Nekta gembınjı pıumbi mısañ? Nanandı-kılktınjı lakat nım pat-samlak ba?” Wındıñ embı mılapi, sasale gıt tuk enombıumbi, sasaleı bıumbi, tuktı busukñanen douñguk.

²⁷ Tımbi ama Yesu gıta pakılıñ endı ka sılıkñembi eñgılıñ, “Ama ñın nıteın sıñık, ñala sasale gıt tuktı mandan tañgoneamık?”

Yesulı ama tıpet endok yal kolan kle-semguk

²⁸ Galılı tuk guañ tambon kandañ, Gadala nasılok kwelan, ama tıpet yal kolanjıat endı sumnan pa kuñgımık. Endı ama sañasıt sıñıkta tımbi ama nolı endı kuñgımıknan kandañ ñañambıt tındılok tuop nım. Yesulı wolok ña tombımbi, ama tıpet endı sumnan nanın pımbi, en tımbı indambı

²⁹ Kıtımbi nıñgımık, “Anutulok Nıñañ, dık nekta nındoñ bılañ? Kwelan kuñgukol nainnıı gama nım dumalañılımbi, kena gım nımeı bılañ ba?”

³⁰ Bıt kımın wopum no kambak mayañgan kuñıpi, kwet minañ-pakılıñ.

³¹ Tımbi yal kolan endı Yesulı nandı-semektok nı-gıñgıneımbı eñgılıñ, “Tıkıp dık nıı kleup tılañda nandı-nımumbi, bııt kımın da pakañ endok gınañjı gınañ ña pına.”

³² Eumbi enguk, “Ale, pım ñawıtı!” Tımbi wolongan yal kolan endı ama tıpet yambık bımbi, bııt asup endok gınañjı gınañ ña pıñgılıñ. Pıumbi, bııt gıtık endı gembınat woñepı, kwet yalıup jıloı, jımbıñ pımbi, tuk guañ gınañ tuk nañı kım-taleñgılıñ.

³³ Tımbi bııt ka-dıkñe ama endı pım ñambi, it kwet wopumnan ña tombı, bıttok kasat ba ama tıpet yal kolanjıat kuñgımık endok kasat gıtık amatamda tı-semgılıñ.

³⁴ Wındıñda tımbi amatam it kwet wopumnan kuñgılıñ gıtık endı Yesu bı kañı, kwesı bıı ñauktok nı-nandumbı nandı-semguk.

9

Yesulı ama no kii kesi dalandan endok yomın bımbı, tımbı kındem dañguk

¹ Tımbi Yesulı kikeñ plon lombi, tuk guañ tombo kandañ undane ñambi, enlok il kwelnan tomguk.

² Tĩmbi ama dĩwĩndĩ ama no kii kesi dalandan taĩgonembi, endoñ bĩĩgĩlĩĩ. Bũ yambĩmbi, nanandĩ-kĩĩktĩnjĩlok kusei ka-nandĩ-tombi, ama taĩgo plon pakuk enda ñĩndĩñ nĩĩgũk, “Notna, waleĩga busukĩeun: nak yomga gĩtik bi-gamlet.”

³ Wĩndĩñ eumbi, endĩkĩe manda nandĩ-tale ama dĩwĩndĩ wala nandum pĩumbi, nĩsĩĩgan ñĩndĩñ eĩgĩlĩĩ, “Ama ñalĩ yom biĩmektok elak endĩ Anutula en wandin eĩĩpi nĩ-lakatalak yaĩ!”

⁴ Yesulĩ gĩnañ nanandĩnjĩ ka-daklembi enguk, “Nekta gĩnañjĩ gĩnañ nanandĩ kolan wandin tĩ-namañ?”

⁵ Anutulĩ gembĩn nĩm namumda, nak ama ñala ‘Yomga bi-gamlet’ ba ‘Dĩk mĩlapi, kesĩtĩ ñau!’ wĩndĩñ nĩmbambi, bien kĩndem indauk ba? Nĩm a!

⁶ Wĩndĩñda Amalok Nĩñañ kwelan ñolok yom bimbilok gembĩn palmĩlak wĩn nak ñĩndĩñ dau sametet.” Yesulĩ wĩndĩñ embi, ama kii kesi dalandanla nĩĩgũk, “Dĩk mĩlapi, ipaka tĩkembali, ikanan ñau!”

⁷ Eumbi, wolongan mĩlap ipi, ipal tĩkembali, ilnan ñaĩgũk.

⁸ Tĩmbi amatam kundit wĩn kaĩgĩlĩĩ endĩ mĩsĩmbi, Anutulĩ gembĩ wandin amala enguk wala nĩ-kĩndem daĩgĩlĩĩ.

Yesulĩ yom ama gĩta yakan nanañ naĩgũk

⁹ Tĩmbi Yesulĩ walinin pĩ ñaĩĩpi, ama no koi Matayo takis epep ilan kena tĩ-palĩmbi kañbi nĩĩgũk, “Dĩk bĩmbi nep kle-kuukañ.” Nĩmbĩmbi, wolongan mĩlapi kle ñaĩgũk.

¹⁰ Tĩmbi Yesu gĩt gwaĩgwaĩnĩ endĩ it gĩnañ lo pipapi, nanañ naĩgĩlĩĩ. Naĩĩlĩmbi, takis epep ama ba ‘yom ama’ * asup dĩwĩndĩ bĩ yousĩmbi, en gĩta nanañ yakan na-pakĩlĩĩ. Na-palĩĩlĩmbi,

¹¹ Falisi ama dĩwĩndĩ wĩn kañbi, nandum pĩ-sĩnĩk taumbi, Yesulok gwaĩgwaĩnĩ en-nandĩmbi eĩgĩlĩĩ, “Sandautsĩ endĩ neta takis epep ba yom ama en gĩta nanañ nalak?”

¹² Yesulĩ manda wĩn nandĩmbi enguk, “Kĩndesĩ endĩ gwasap amalooñ nĩm ñaĩ. Wĩn jĩmbatsĩat endĩĩgot gwasap amalooñ ñaĩ.

¹³ Sĩndĩ ñambi, Anutulok mandan ñĩndĩñ youyoulĩn patak wĩn pinapi, bien kadaklenekalĩĩ, ‘Nak ama gĩnañ busuk tĩ-semnelĩĩndok nandĩlet, tapma tĩ-namañ wala nĩm.’ * Wĩndĩñda nak yom ama en-tiaĩeuttok indaĩgut, ama nĩsĩla nandum dĩndĩm sĩnĩk tĩlak enda nĩm.”

Yesulok endaut manda komblin wakĩt ep tĩndĩn damanin wĩn nĩm kiuttok

¹⁴ Nain wolonda Yoane tuk ii-sem kena tĩĩgũk endok gwaĩgwaĩnĩlĩ Yesulooñ bĩmbi nĩ-nandĩmbi eĩgĩlĩĩ, “Falisi ama gĩta nĩndĩ nanañ kĩmĩsip pa tamĩñ, gan nĩtekteka dĩkok gwaĩgwaĩngailĩ wĩndĩñ nĩm pa tañ?”

¹⁵ Eumbi, Yesulĩ gwaĩgwaĩnĩlĩ kusei nekta ep tĩndĩn damanin nĩm kĩmĩt-kleĩgĩlĩĩ wĩn eu dakleuktok eyout manda dĩwĩn eĩgũk. Eĩĩpi, enla ba gwaĩgwaĩnĩlok plon ñĩndĩñ embi enguk, “Ama nolĩ tamĩn tĩlakta tĩmbi, sina mĩn na-sĩlĩsĩlĩlok nain indaumbi, nolĩlĩ kĩndem blandok telak kleĩpi, nanañ kĩmĩsip tĩnelĩñ ba? Wolok tuop nĩm. Gan ama wĩn nolĩlĩlok boĩgĩpsĩnan nanin yapma tĩke-ñaumek, nolĩlĩ blandok telak klenepi, nanañ kĩmĩsip pa tĩnekalĩñ.”

¹⁶ Yesulĩ wĩndĩñ embi yousĩmbi enguk, “Ama nolĩ dasindasin damanin dĩkĩendĩkĩen mambupmeupi sandum kusip komblin nĩm tĩkelak. Wĩndĩñ tĩmbekta, dasindasin wĩlĩlĩmbi, sandum kusip komblin walĩ ña tĩtambi, dasindasin damanin tiaĩeum blaĩganeumbi, gĩnañ wopumgan sĩnĩk indauk.

¹⁷ Tĩmbi wain tul komblin bo meme gwĩlap kawai gĩnañ nĩm wĩlĩ gĩlilok. Wĩndĩñ tĩmbekta, wain tullĩ bendĩ wopum dambi, meme gwĩlap kawai tĩmbĩ tawa kolaumbi, wain kwelan lamĩt pĩ-talewĩk. Wala tĩmbi wain tul komblin wĩn gwĩlap komblin gĩnañ pa wĩlĩ gĩlilok, tĩmbi nĩset tĩpelat kĩndemgot patemĩk.”

Yesulĩ tam jĩmbalat no gembĩnĩlĩ tĩmbĩ kĩndem daumbi, wembe sembĩsembĩn no tĩmbĩ mĩlakuk

¹⁸ Yesulĩ wĩndĩñ eĩĩlĩmbi, ka-dĩkĩe ama nolĩ endoñ bĩmbi, kuañ kuseinan mĩlelem tĩĩpi nĩĩgũk, “Wembana kombĩkan sĩnĩk sembĩlak. Gan wandingan dĩk bĩmbi, kĩka endok plon kĩmĩlĩmbi, kuĩgun nombo indaĩmun.”

¹⁹ Eumbi, Yesulĩ mĩlapi, gwaĩgwaĩnĩ gĩta ka-dĩkĩe ama klem ilnan ñanepi ñaĩgĩlĩĩ.

²⁰⁻²¹ Tĩmbi tam no tam jĩmbat † indaĩmĩ palĩmbi, gwĩlat 12 taleĩgũk endĩ enla ñĩndĩñ e-nandĩĩgũk, “Nak Yesulok dasindasingot tĩke-kautatta, kĩndem dauat.” Wĩndĩñ eĩĩpi, endok sĩĩgi kandañ ñambi, dasindasin kusipgot tĩke-kaĩgũk.

* **9:10:** Falisi amalĩ amatam dĩwĩndĩ endĩkĩe manda nĩm kĩmĩt-kle-kĩlĩĩ eañgĩlĩĩ enda nandum yom ama tĩĩgĩlĩĩ.

† **9:13:** Hosea 6:6 † **9:20-21:** Juda amatam dĩ nandum jĩmbat walĩ tam ep tĩmbĩ kolaumbi, Anutulok dainan ba amalok ñasĩĩgan ñanelĩĩndok tuop nĩm.

²² Tike-kaumbi, undanem tam kañbi nñnguk, “Wembe, waleñga kindem dawin. Nanandi-kiliktñngal gep tĩmbi kindem dalañ.” Tĩmbi nain wolondañgan tam wali kindem dañguk.

²³ Tĩmbi Yesuli ka-dikñe ama endok ilnan ña tombi yambiñguk wñ: amatam asup kimin ti-palĩmbi, diwisiñ blandok kap pakñuakti pendilĩmbi, diwisiñ mano tĩmbi, losala wopungan tiñgĩliñ. Ti-palim yambiñbi

²⁴ enguk, “Sindi mlapi ña-talewit. Wembe tip endi nim sembi. Endi slak dou-patak.” Eumbi ka-kwalepgilñ.

²⁵ Gan amatam ep kleum pawan pi-taleumbi, Yesuli wembe pakuknan lombi, kii plon tikeum mlakuk.

²⁶ Tĩmbi kundit wolok giñgiti kwet wolok tuop sapakñeñguk.

Yesuli ama tĩpet daset sipmĩsipmĩn git ama no man sipmĩsipmĩn ep tĩmbi kindem dañgĩliñ

²⁷ Yesuli walinangan pi ñañilĩmbi, ama tĩpet daset sisipmĩn endi siñgi kandañ klembi kitĩmĩm eñgĩmĩk, “Devittok Komblin, dik nita blan ti-nĩmĩñ.”

²⁸ Yesuli it gĩnañ lo palĩmbi, ama tĩpet walĩ endoñ biñgĩmĩk. Bĩmbi en-nandiĩmbi eñguk, “Nak gumañ sep tĩmba kindem dandemik wñ siti nandi-kilikti ti-namamĩk ba?” Eumbi nñngĩmĩk, “Oñ, Wopum, wĩndĩngan.”

²⁹ Eumbi, kilil daset tike-kambi enguk, “Nĩtek nandi-kilikti ti-namamĩk wolok tuop inda-samun.”

³⁰ Eumbi, dautset tombĩmbi, kimĩsip manda kwambĩñ ñĩndĩñ enbi eñguk, “Siti nepek ñĩn inda-samlak wñ ama diwĩn nola nim enĩndekamĩk.”

³¹ Wĩndĩñ eñguk, gan endi ñambi, Yesulok giñgit wñ kwet wolok tuop e-sapakñeñgĩmĩk.

³² Ama tĩpet wali walinin pi ñañilĩmbi, amatamdi ama no yal kolanli man tĩmbi sipmĩñguk wñ Yesuloñ nañgip biñgĩliñ. Nañgip bĩmbi,

³³ yal kolan kleñmĩmbi, man sisipmĩn endi kusei kimipi, manda eñguk. Tĩmbi amatamdi wñ ka silĩkñembi eñgĩliñ, “Dama Isael kwelan nepek ñandin no nim indañguk.”

³⁴ Gan Falisi amalĩ ñĩndĩñ pa nãñgĩliñ, “Yal kolandok telak damanjilĩ gembĩ mĩmbi, yal kolan pa ep kle-semalak.”

Ama Wapmañli kena gwañgwañii molo manda enguk

Yesuli kena gwañgwa 12 en-tiañembi, kena tĩnelĩñdok molo manda enbi en-mukok

³⁵ Tĩmbi Yesuli it kwet wopum ba tip gitik kle-gĩmbulepi ñañguk. Ñañipi, amatam it kiyaunji gĩnañ eni-daut ti-sembi, Anutulĩ amatam yambi-dĩkñelak wolok plon giñgit manda kindem eu piumbi, amatam jĩmbat kusei kusei inda-semguk ep tĩmbi kindem dañgĩliñ.

³⁶ Tĩmbi endi ama kimin wopum yambiñguk wñ endi sipsip ka-dikñenji nĩmnat ba ti-plaplaenji nĩmnat nomik kuumbi yabum mlataumbi blan ti-semguk. Blan ti-sembi,

³⁷ gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk, “Nanañ bien mepmettok asupgan pakañ, gan kena ama wñ lakatgot.

³⁸ Wala tĩmbi sindi Anutu kena molom nĩmolo tĩñmumbi, kena ama ep tĩmbi indaumbi, kenan gĩnañ en-mulim ñambi, bien ep kimin kotnekalĩñ.”

10

¹ Tĩmbi endi gwañgwañii 12 kitĩ-semum bĩmbi, yal kolan ep kle-semnelĩñdok ba jĩmbat kusei kusei ep tĩmbi kindem danelĩñdok gembĩ emguk.

² Ama ennumulĩn 12 endok kosĩ ñĩndĩñ: dama Simon koi no Petlo, tĩmbi kwayañ Andlu, git Sebedilok nĩñañiit Yakobo gita kwayañ Yoane,

³ Filip git Batlomio, tĩmbi Tomas git Matayo takis epep ama, tĩmbi Yakobo Alifaialak nĩñañ git Tadaio.

⁴ Tĩmbi Simon Selot * git Judas Iskaliot en Yesu bola tĩñmĩnguk.

⁵⁻⁶ Tĩmbi Yesuli gwañgwa 12 wala wakan en-mupi, molo manda embi enguk, “Israel amatam endi sipsip pait-pakañ wandin, wala tĩmbi sindi endoñgot ña yambiñekalĩñ. Sindi Samalia amatam endok isi kwesinan nim lonekalĩñ, ba amatam Judalok sambat nim endoñ nim ñanekalĩñ, Juda amatamdoñgot ñanekalĩñ.

⁷ Ñañipi, giñgit manda ñĩndĩñ enĩnekalĩñ, ‘Kunum Molomdi amatamñii yambi-dĩkñelak wñ inda-dakleup tĩlak.’

* **10:4:** Selot ama endi Roma nasili Juda amatam yambi-dikñeñgĩliñ wñ endok kwelan ep kle ñanelĩñdok nandiĩmbi, mik ti-semgĩliñ.

⁸ Tĩmbi jĩmbatsiat ep tĩmbi kĩndem danekaliñ, ba kĩmkĩmĩn ep tĩmbi mĩlatnekalĩñ. Wanda kwambĩñjĩat ep tĩmbi gĩlĩta-semnekalĩñ, ba yal kolanjĩat ep kle-kot-semnekalĩñ. Gembĩ samsamĩn wĩn tuan nĩmĩnat, wala tĩmbi sĩndĩ kena tuan nĩmĩnat kenane-semnekalĩñ.

⁹⁻¹⁰ Ama kena tĩlak enda tuan mĩlok, wala tĩmbi sĩndĩ ñanepi, mĩnem gĩmĩn ba satnĩn nĩm mep ñanekaliñ. Sĩndĩ lĩksĩ nĩm tañgĩnekalĩñ. Tĩmbi kiupĩ tĩpet wakĩt kesĩsĩ gwĩlap ba toña youtilok nĩm mep ñanekaliñ.

¹¹ Sĩndĩ it kwet wopum ba tip nolok ba nolok lonekalĩñ, wolonda ama kĩndem nolĩ not tĩ-samektok e-lonjĩmbi en-nandĩ tĩnekalĩñ. En-nandĩ tĩmbĩmbi, nĩsĩ inda-dakleumbi, en gĩta ñambi, wandĩñ patnekalĩñ tuop endok ilnangot dou mĩlat tĩnekalĩñ.

¹² Endok ilnan loñĩpi, amatam ñĩndĩñ enĩnekalĩñ, ‘Busuk sĩndok kandañ palekak.’

¹³ Tĩkap it wolok gĩnañ pakañ endĩ not tĩ-samnekalĩñda, busuk walĩ endok kandañ palekak. Nĩnda, Anutu nĩ-nandumbi, busuk wĩn yapma tĩkeukak.

¹⁴ Tĩkap it ba it kwet nolok ama nolĩ not no nĩm tĩ-samnelĩñda ba mandanjĩ no nĩm nandĩnelĩñda, yambinekalĩñ. Yambinep tĩñĩpi, dausĩnan kesĩsĩ plon kwilĩñ sapak wĩt sapleum pĩmbi, ‘Anutulĩ siñgi wĩt-nĩmlak’ wĩndĩñ sambĩ-nandĩ-daklenekalĩñ.

¹⁵ Nak biañgan sanba nandĩwĩt: Anutulĩ amatam yambi-danbekak wolonda it kwet sĩnda siñgi wĩt-samnekalĩñ endok kolanjĩ wolok tuan walĩ amatam kolan papait nĩndĩ damañgan Sodom gĩt Gomola it kwelan kuñgĩlĩñ endok kolanjĩlok tuan makleukak.” †

Yesulok gwañgwañii endĩ amatam yambi-kĩliñ embi kulok

¹⁶ Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Nandañ. Nak amatamdoñ san-mulam ñambi, kanjĩknailok boñgĩpsĩnan kunekaliñ. Endĩ kamot moyen sañan wandĩn, tĩmbi sĩndĩ sipsip gembĩnjĩ nĩmĩnat wandĩn. Endĩ sep tĩmbi kolanelĩñdok nandañ, wala tĩmbi sĩndĩ nandĩ-kĩliñ tĩmbi kuñĩpi, yom nĩm tĩnekalĩñ. ‡

¹⁷ Sĩndĩ ama yambi-kĩliñ embi kunekaliñ. Endĩ manda plon sep kĩmĩtnelĩñdok ama biesĩlok kĩsĩnan sapĩlĩmbi, it kiyaunjĩ gĩnañ sep waĩpnekalĩñ.

¹⁸ Endĩ naka tĩmbi ama wapmañ ba ka-dĩkñe ama endoñ mandala sanañgĩlĩmbi, telak inda-samumbi, gĩñgĩt manda kĩndem en ba dĩwĩn Juda ama nĩm enda bo enĩnekalĩñ.

¹⁹ Mandala sep ñañĩlĩmbi, ‘Nek enetamĩñ, ba manda telal nĩtek plon enetamĩñ’ wala nandĩ bendĩ wopum nĩm tĩnekalĩñ. Neta, manda plon ilĩmbi, wolongan Anutulĩ manda eelok daut samumbi enekaliñ.

²⁰ Manda enekaliñ wĩn sĩnlok nĩm. Wĩn Bepsĩ enlok Dĩndĩm Woñ endĩ sep tĩmbi pañgĩtaumbi enekaliñ.

²¹ Ama dĩwĩn nak nĩm nep kleañ endĩ dasii ba kwayañjii nandĩ-kĩlĩktĩ namañ wĩn kanjĩknailok kĩsĩnan yapĩpi, yandĩpmĩ kĩmnelĩñdok. Ba besii dĩwĩndĩ gwañgwañjĩ bĩsat wĩndĩñgangot tĩ-semnekalĩñ. Tĩmbi wembe gwañgwalĩ menjĩ bepsĩla wĩndĩñgot kanjĩk tĩ-sembi, amalĩ yandĩpmĩ kĩmnelĩñdok enekaliñ.

²² Tĩmbi nokok gĩñgĩtnaĩ kuañda tĩmbi amatam gĩtĩktĩ nandĩ-kunjĩta wopumgan tĩsam tĩ-kunekaliñ. Gan no en mĩlap wandĩn indañmekak tuop nep kwambĩñ dambi nĩm nambiukak, endĩ wakan Anutulĩ kuñgu taletalen nĩmĩnatnatan tĩke-kĩmĩlekak.

²³ Tĩmbi it kwet nolok nasilĩ mĩlap kusei kusei samnekalĩñda, it kwet nolok pĩmbi ñanekaliñ. Nak biañgan sanba: sĩndĩ Isralael it kwet patak tuop kenanjĩ gama nĩm tĩmbi taleñĩlĩmbi, Amalok Nĩñañ en bĩ tombekak.”

Yesulok gwañgwañii endĩ Anutu en noñganla mĩsĩ-ñĩmlak

²⁴ Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Mĩlaptok kandañ nak ñĩndĩñ sanlet: gwañgwalĩ nĩndaulin nĩm makle-patak, tĩmbi kena gwañgwa sĩlanin endĩ molomĩn nĩm makle-patak.

²⁵ Wala tĩmbi amalĩ nĩndaunt ba molom mĩlap nĩtek tĩ-semnekalĩñ, wĩndĩñgangot gwañgwan ba kena gwañgwanla tĩ-semnekalĩñda, wala endĩ manda nĩmĩnat. Endĩ naka Belsebul nangĩlĩñ, wĩn Satan. Sambatsĩlok kumbamla wĩndĩñ nĩñgĩlĩñda, nĩtek tĩmbi sambatnai nĩm san-kolakolae sĩnĩk tĩ-samnelĩñ?

²⁶ Gan amala nĩm mĩsĩnekalĩñ. Nepek sembĩn patak wĩn sĩndĩ amatam enbĩ tawaumbi, ba manda sembĩn gĩtĩk wĩn eu inda-dakleukak.

²⁷ Manda tim sĩnlañgan sansanĩn wĩn maim plon amatam gĩtĩk enĩ-dakle-semnekalĩñ, ba manda janjat sanlet wĩn indañgan e-kolĩ piukak.

²⁸ Sĩndĩ amatamda nĩm mĩsĩnekalĩñ. Endĩ gwĩlapsĩñgot wĩpi, gĩnañjĩ tip wĩwĩttok gembĩ nĩm pat-semllak. Gan Anutu endĩ gwĩlap gĩt gĩnañ tip nĩsep tĩpelatkan ep munjulĩm jĩmbĩñ pĩndemĩktok gembĩ palĩmlak endañgot mĩsĩnekalĩñ.

† **10:15:** Sodom gĩt Gomola nasĩlok tĩmĩpmĩle wandĩn wala Anutulĩ ep sũ dĩñguk. (Stat 18:17–19:29) ‡ **10:16:** Grik manda plon Matayolĩ manda wĩn ñĩndĩñ youkuk, “Sĩndĩ malet nandĩ-daklenat ba mambaip yom nĩmĩnat wandĩn kunekaliñ.”

²⁹ Monik tipnam tipet minem kwandai gimin noñganliñgot tuatuan, gan noñgan piulekta, sindok Bepsili w+n nandi-talelak. Endi monik kambak wandin yambi-dikñelakta,

³⁰ sindi bo samb-dikñelak, timbi kumbanj saktok kunakunat w+n bo nandi-talelak.

³¹ Sindi Anutuluk dainan loloñ s+n+k, monik tiptip asupgan yapma kleañ, wala timbi amatamda n+m misinekaliñ.

³² Sindi amalok dausinan 'Nak Yesulok gñg+it kulet' w+ndiñ e-dakleañ, nak bo w+ndiñgangot kunum Bepnalok dainan sinda ni-dakleutat.

³³ Gan sindi naka amalok dausinan 'Nak n+m nandiñmilet' eañ, nak bo w+ndiñgangot kunum Bepnalok dainan sinda 'Nak n+m nandi-semlet' eutat."

Yesulok sambaliil mi lap bembimbi, no en epmi plap taukak enda tuan palmekak

³⁴ Yesuli yousimbi, gwañgwañiila n+ndiñ enguk, "Sindi n+ndiñ n+m nandi-namnekaliñ, 'Endi kwelandok mik g+it+k timbi taleupi indañguk'. Nak mik timba taleuktok n+m indañgut. N+m. Nak kakit nomik

³⁵ amatam ep tambileptok indañgut. W+ndiñda ama noli beula kanjik tñmumbi, wiuli meñla kanjik tñmum, tam+nli namb+n tamla kanjik tñmekak,

³⁶ w+n ama nolok sambalii endi endok kanjikñii tñnekalñ. *

³⁷ Nandañ. Ama no en g+nañli nak nep kasilelak, gan g+nañli meñ ba beu ep kasile-sinik talakta, nandiñmam tuop n+m ti-namlak. Timbi ama no g+nañli nak nep kasilelak, gan g+nañli wemben ba gwañgan kasile-sinik talakta, nandiñmam tuop n+m ti-namlak.

³⁸ Timbi ama no kloñbal n+m bemb nep kle-kulakta, enda bo nandiñmam tuop n+m ti-namlak.

³⁹ Ama no kuñgun enlok biñmilak, endok kuñgun pailmekak. Gan ama no naka timbi kuñgun bi-namlakta, endi kuñgun taletalen n+mmat indañmekak."

⁴⁰ Yesuli yousimbi enguk, "No en sinda not ti-samlak, endi naka not ti-namlak, timbi no en naka not ti-namlak, endi Anutu nan-mukuk enda not tñmilak.

⁴¹ No en plofet ama no endok kenanla timbi not tñmilak, enda Anutuli plofeta tuan kindem mlak w+ndiñgangot m+ukak. Timbi no en ama d+ndi no endok d+ndi m kuñgun timbi not tñmilak, enda Anutuli ama d+ndi mla tuan kindem mlak w+ndiñgangot m+ukak.

⁴² Sindi gñg+itnai kos n+mmat n+n endoñnan nanin no ka-nandi+w+it. Nak biañgan n+ndiñ sanlet: no en ama wolok kusei ka-daklembi, plap tñmilak ba tukgot g+pi mlak endok tuan w+n biañgan Anutuli k+m+l+m palmekak."

11

¹ Yesuli gwañgwañii 12 w+ndiñ eni-dikñe-sem-talembi, walinin p+ nambi, Juda amatam eni-daut ti-sembi, gñg+it manda kindem enbektok it kwet pakliñnan ñañguk.

Yesu en Juda amalok ama wapmañ ba n+m wala g+nañ tipet tñg+il+ñ

Yoane tuk ii-sem endi Yesulok telak dama tñm+ñguk

² Timbi Yoane tuk ii-sem kena tñguk en it kwamb+ñ g+nañ k+m+l+m pakuk. Papi, Yesu Mesiali kundit kusei kusei tñguk wolok gñg+it nandiñgukta, gwañgwañii d+w+n en-mul+m Yesuloñ nambi,

³ n+ndiñ n+kañbi eñg+il+ñ, "Anutuli ama n+mul+m bi-n+mektok een w+n dik wakan ba? Ba nola mand-ta-kunekam+ñ?"

⁴ Eumbi, Yesuli tambanem enguk, "Sindi undane nambi, kunditna dausli kañ ba pawanjil nandañ wolok kasat Yoanela n+ndiñ tñm+nekalñ:

⁵ daus+ sipsipm+n endi deiañ, kesit n+m kuañ endi kesit kuañ, wanda kwamb+ñjat endi wandanj g+il+talak. Pawanj kamalañguk endi manda nandañ, k+mg+il+ñ endi nombo ep timba m+lap kaik pakañ, ba p+mb+ñen enda gñg+it manda kindem enba nandañ.

⁶ Timbi no en kusatna ka-nandumbi, nanandi-k+l+kt+n n+m pip+lak, endi amatam d+w+n yapma kle-patak."

⁷ Timbi Yoanelok gwañgwañiil Yesu kañbim ñañ+l+m+bi, Yesuli amatam k+m+n ti-pak+l+nda Yoanela n+ndiñ enguk, "Sindi kwet kambañnan s+laninnan ñañg+il+ñ, w+n nek kanepi ñañg+il+ñ? W+n klinandok kundit no sasaleli pend+l+m+bi ña-b+it timb+m kanepi ñañg+il+ñ ba?"

⁸ T+kap n+m+da, sindi nek kanepi ñañg+il+ñ? Ama no dasidasin kindem pamanat kanepi ñañg+il+ñ ba? Nandañ: ama wandis+ endi ama wapmañdok is+nan pipat mlak ti-kuañ.

⁹ Wíndíñda nek kanepi ñaŋgíliñ? Plofet ama no ba? Biañgan. Gan plofet ama kaŋgíliñ walí plofet sílanin no ním. Nak ñíndíñ sanlet: Yoane endí engano.

¹⁰ Endí Anutulok gíŋgít ee ama, wín enda wakan manda ñíndíñ youp bimbín patak, 'Nandílañ, nak gíŋgít ee amana no ní-mulambi, telak dama tí-gambi, telak tí-díndíme kena tí-gamekak.' * Wín Yoanela manda wíndíñ youp bimbín patak.

¹¹ Nak biañgan sanba: ñín tíke-dasineliñdok dama kuŋgíliñ ba man ñíndíñgít kuañ endok loloñ síník yañ, gan ama pímbíñesí gítík Kunum Molomdok gíŋgítíñ kuañ endí bo Yoane makleañ.

¹² Yoanelí tuk íi-sem kena kusei kímpí tíŋguk walinín bíkap man ñíndíñgít nepek ñándín indalak: ama kolan ba sañan endí Kunum Molomdí amatamíñ nítek yambí-díkñelak wolok endaut manda wín mik tí-ñímbí, tímbí kolanelíñdok gíŋgíne kena tañ.

¹³ Yoanelí kenan gama ním kusei kímpíliñlímbí, Mose gíta plofet ama gítík endí Kunum Molomdí amatamíñ telak nítek yambí-díkñeukak wolok plon manda youkíliñ.

¹⁴ Tíkap síndí manda ñín tíke-dasineliñdok tuopta wín ñíndíñ: plofet amalí Elia Mesialok telak dama indauptok eŋgíliñ wín Yoane wakan.

¹⁵ No en pawañnat endí mandana nandímbí nandí-kíliñ eukak."

Amatamdí Yesulok kenanla nandum tlal tíŋgukta enombíñguk

¹⁶ Yesulí yousímbí enguk, "Nak amatam man ñíndíñgít kuañ sínda nítek ewít? Síndí wembe gwañgwa wandin ípakanan pípapi, nosiila ñíndíñ kí-tí-semañ,

¹⁷ 'Pakñuak pendítnambí, síndí kap ním tíliñ. Ba nándí kap blan tinambí, mano ním tíliñ.'

¹⁸ Kusei ñíndíñda tímbí sínda wembe gwañgwa sanlet: Yoanelí indambí, nanañ gítík kímpímbí, wain tuk no ním pa nalak, tímbí síndí 'Yal kolanlí píñmílak' pa níañ.

¹⁹ Tímbí Amalok Níñañ endí indambí, nanañ gít wain tuk pa nalak, tímbí síndí ñíndíñ pa níañ, 'Wá kawít! Endí nanañ gít wain tuk nana molom, takis epep ba yom ama not tí-semلاك! Gan amatam Anutulok nanandí kleñpí kundít kíndem tañ endí nanandí wín dándím síník tímbí dakleañ.'" Yesulí wíndíñ eŋguk.

²⁰ Endí dama it kwet díwínnan kundít engano gembínat síník asupgan tíŋguk, gangan wínasilí gínañjí ním tambaneŋgíliñ, wala tímbí endí kusei kímpí, it kwet wín enombímbí eŋguk,

²¹ "Kolasín gít Betsaida nasi síndí kilañmet! Anutulí mek salamílekak! Nak kundít engano gembínat asup síndok kandañ tíŋguk, gan síndí gínañjí ním tambaneŋgíliñ. Kundít wín Tílo ba Sídon it kwelan indaumda, endí gínanjí tambaneañ wín indadaklenepi blandok dasindasin dasímbí, kwíliñ plon pípatnelíñ. *

²² Wíndíñda sanba nandíwít: Anutulí amatam sambí-danbekak wolonda síndok kolanjílak tambon walí Tílo gít Sídon nasílok tambon wín makleukak.

²³ Tímbí Kapaneam nasi, síndí 'Anutulí kunum gínañ níp loukak' wíndíñ ním nandínekalíñ! Ním síník, síndí jímbíñ sep kolí pímbíloggot. Nekta, nak kundít engano gembínat asup síndok kandañ tíŋguk, gan síndí gínañjí ním tambaneŋgíliñ. Kundít wín Sodom kwelan indaumda, wínasilí gínañjí tambaneumbí, Anutulí it kwet wín ním tímbí kolaumbí, ñíndíñgít guma palek.

²⁴ Wíndíñda sanba nandíwít: Anutulí amatam sambí-danbekak síndok kolanjílak tambon walí Sodom nasílok tambon wín makleukak."

Amatamdí Yesu enloñ bínelíñdok enguk

²⁵ Nain wolonda Yesulí ñíndíñ eŋguk, "Bep, kunum kwet molom, nak ñíndíñda gan-kíndem dalet: dík nanandíñga díwín ama nanandíñjít ba nandí-daklenjít enda kímpísembíñguñ, gan nanandí sembín wín amatam nanandíñjí nímnat enda tímbí daklesemguñ.

²⁶ Bep, biañgan síník, dík wíndíñ indauptok nandíñguñ."

²⁷ Eñpí yousímbí, amatamda enguk, "Bepnalí gembín nanandín gítík wín naka nam-taleŋguk, tímbí en noŋganlíñgot Níñañ nandí-namlak. Tímbí Bep wín nindí nandíñmañ? Wín Níñañ en ba ama nín endí epmbí, Bep daut semlak endíñgot Bep nandíñmañ.

²⁸ Kena gím tímbí mílap bemañ síndí gítík nokoññan bí-talewít. Bíumbí, nak pat-nandí samambí, símbasi busukñewín.

²⁹ Nak kulan busuk molom, natnala ním ewa lolak, wala tímbí síndí nambium sanañgímbí, manda san-daut tí-samlet wín tañgonenekalíñ. Wíndíñ tí-kuñpí, gínañjílí busukñaneukak. Tañgotañgo nak tañgonenekalíñdok samlet wín tíkembí tañgonenekalíñ.

³⁰ Wín mílap ním, wín pañgítninga n."

* **11:10:** Kisim Bek 23:20, Malakai 3:1 * **11:21:** Kolasín gít Betsaida nasi endí Juda amatam, Tílo gít Sídon nasi endí Juladol sambat ním.

12

Yesulok mandalí endíkñe manda damañgan youkilíñ wín maklelak

¹ Sabat pat-nandí nain nola Yesulí plaua nanañ kena boñgipnan ñañlímbe, gwañgwañii en kle-ñañgíliñ endí nanañjila tímbe, kusei kímípi, plaua mánjip mep nañgíliñ.

² Tímbe Falisi ama díwíndí wín kañbi, Yesu nímbe eñgíliñ, “Wí ka. Gwañgwañgailí Sabat pat-nandí naindok endíkñe manda maklembi, kena tañ.”

³ Eumbi enguk, “Devit gít nolii en gíta pakíliñ endí nanañ gawat inda-semgukta Devitti nítek tínguk? Síndí kasat wín pinapi nandañ, gan nandí-kamalañ bek?”

⁴ Endí Anutulok sel it gíñañ lombi, plaua nanañ simbi, Anutula tapma tíñmímín wín mep púmbi, sambalii gíta nañgíliñ. Plaua wín tapma ama endíngot nanalok, gan Devit gít nolii endí kímísip manda maklembi nañgíliñ.

⁵ Tímbe endíkñe manda Moselí youkuk walí ñíndíñ níní-daut nímلاك wín síndí wíndíngangot pinat nandímbe kamalañ bek: Sabat pat-nandí nainnan tapma amalí tapma it gíñañ kena tíñpi, Sabattok endíkñe manda makleañ, gan walí Anutulok dainan yom ním indalak.

⁶ Tapma ittok kandañ nak ñíndíñ sanlet: nepek ñí patak wolok loloñlí tapma it maklelak.

⁷ Tímbe Anutulok mandalí ñíndíñ elak, ‘Nak ama gíñañ busuk tí-semnelíñdok nandílet, tapma tí-namañ wala ním.’ Síndí manda wolok kusei nandí-kíliñeumda, ama yom ním tañ en yom plon ním yapítnelíñ.

⁸ Nekta, Amalok Níñañ Anutulí ní-mukuk endí Sabat pat-nandí nain wolok molom.”

⁹ Yesulí walingana yousím ñambi, it kíyaunjinan loñguk.

¹⁰ Tímbe ama no kii tombon dalandan endí wolok bím pakuk. Wíndíñda ama díwísíli Yesu manda plon kímítnepi ní-nandímbe eñgíliñ, “Dík nítek nandañlañ? Ama nolí Sabatta ep tímbe kíndem da wín kíndem tímbe ba ním?”

¹¹ Eumbi enguk, “Síndoññan nanin no endok sipsip noñgangot palmek walí Sabat nainnan ban gíñañ púmbi, endí nítek tímbe? Endí sipsip wín tíke tiañeumbi lambúk bek.

¹² Gan amalí loloñ sínik, sipsip maklelak yañ! Wala tímbe Sabat nainnan kundit kíndem tí-semeñ wín kíndem.”

¹³ Eñípi, ama wala ñíndíñ nínguk, “Kíka kot-suat” eumbi, amalí wíndíñ tímbe, kiili bínda kíndem dambi, tombon wandin tínguk.

¹⁴ Gan Falisi amalí mílapi pí ñambi, kímín tímbe, telak nítek plon Yesu wíli kímnelíñdok manda e-lonjí tíngíliñ.

¹⁵ Yesulí wín nandí-daklembi, walinin píñ ñañguk.

Yesu en nindok kena ama?

Tímbe amatam asuptí Yesu kle ñaumbi, jimbatsíat gítik ep tímbe kíndem daumbi,

¹⁶ kena tínguk wolok gíngít joñgo ním eu satauktok e-kímísip tí-semguk.

¹⁷ Endí wíndíñ tímbe, Anutulí plofet Aisaialok man plon Mesialok manda ñíndíñ eñguk wolok bien inda-dakleñguk,

¹⁸ “Ñín nokok kena gwañgwa nak en natnalok kasleñgut.

En wakan nak gíñañnalí kasílembi, nandí-koñgom tí-ñímbe, endoññan Woñna kímímetat.

Tímbe nak telak nítek plon amatam ep tímbe díndímenekalíñ wín endí kwelalok amatamda ení-dakle-semekak.

¹⁹ Endí gimbít ba manda kwambíñlok ním, tímbe endí pañga indanan manda ním eu píukak.

²⁰ Endí klinandok kundít gembín nímnat gíloup tílak wandin no ním ombekak, ba típalalok kolsalen duat pítpít tílak wandin no ním pendílim kímbebak.

Endí kenane-palímbe, amatam díndím indanelíñdok telak walí inda-dakleukak wolok tuop.

²¹ Tímbe kwet tuop ama walí bímbi epmektok en mandí-patnekalíñ.” ✧

²² Nain wolonda ama no Yesulí nañgíp bíngíliñ, wín yal kolani píñmíngukta tímbe man ba dai típelatkan sipgímik. Tímbe Yesulí tímbe kíndem daumbi, nepenepek kañbi manlí manda eelok salaktañmínguk.

²³ Tímbe amatam gítíktí kundít wín ka sílíkñembi, nísíñgan e-nandí tímbe pa eñgíliñ, “Ama Wapmañ Devittok Komblin bímbílok e-ta-bañ wín ñakan bek?”

²⁴ Gan Falisi amalí manda wín nandíngíliñda tímbe Yesula ñíndíñ eñgíliñ, “Wín yal kolandok telak damanjí Belsebul endok gembíñlañgot yal kolan ep kle-semلاك.”

²⁵ Yesulí nanandínjé ka-nandínjukta ñíndíñ enguk, “Ama wapmañ nolok gíngítííilí tambípi nísíngan miañ endí kola síník tañ. Ba it kwet ba sambat nolí wíndíngangot tañ endí ním dínđam patnelíñ.

²⁶ Wíndíngangot Satandok gíngít nolí enlok nol no kle kolímda, Satandí enla mik tíñmumbi, endok ka-díkñenlí plakan talewík.

²⁷ Síndí ‘Ama walí Belsebullok gembínla yal kolan ep kle-kot pa títak’ wíndíñ naka naniáñ. Manda wín bien tímbehta, nindí síndok gwañgwanjii gembí emumbi, yal kolan ep kle-kot pa tañ? Belsebul ba? Nímda, manda nokok gembínalok kuseila eañ wolok bien ním inda-daklelak yañ.

²⁸ Wín Anutu enlok Woñdí nep plataumbi, yal kolan ep kle kotet, Belsebullí ním. Wíndínda ñíndíñ inda-daklelak: Anutulí ikan síndok boñgípsinan amatam yambí-díkñelak.

²⁹ Ba ama nolí ama gembínat nolok it gínañnan slak lombi, gíngítííilí joñgoñgan epmektok tuop ba? Ním ya! Dama endí ama gembínat wín tíkembi, toalí ap imbi bium palmek, nepek nek it gínañ pakañ wín gumañ ep talewík.

³⁰ Ama no nak not ním tí-namlakta, endí kanjík tí-namlak. Tímbi ama no nak ním nep platambi, Anutuloñ amatam ním ep kímín títakta, endí ep kleum papuseneañ.

³¹ Wíndínda ñíndíñ sanlet: amatam yom tañ ba Anutu ní-kolayañ, endok yomjé gítík Anutulí gumañ bí-semekak, gan ama no Díndím Woñ ní-kolalakta, endok yomín Anutulí ním bíñmekak.

³² Tímbi ama no Amalok Níñañ enda manda kolan elakta, endok yomín Anutulí gumañ bíñmekak, gan ama no Díndím Woñ gembín namlak, enda manda kolan elakta, endok yomín Anutulí man ñíndíngít ba nain taletalenan bo ním bíñmekak. Wíndínda kusatnala gínañ típet nombó ním tñekalíñ.

³³ Komba no kíndemda, endí bien kíndemgot pa lalílak, tímbi komba no kolanda, endí bien kolangot pa lalílak. Wín komba walí kolan ba kíndem wín bienlí mek daut samlak.

³⁴ Síndí manjé manbenjé malet upmat nomík. Ama kolanda, nítek tímbi manda kíndem enelíñ? Nepek kusei kusei ama nolok gínañnan tokñelakta, wakan eu lambílak.

³⁵ Ama kíndem nepek kínde kíndem gínan gínañ pa wísi-kotak, endí nepek kíndemgot pa títak, tímbi ama kolan nepek kola kolan gínan gínañ pa wísi-kotak, endí nepek kolangot pa títak.

³⁶ Nak ñíndíñ sanba: Anutulí amatam sambí-danbekak nain wolonda endí manda kolan gítík eñgíñíñ wolok kusei e-daklenelíñdok sanbekak.

³⁷ Neta, Anutulí mandaña kañ-danbi, wolok tuop dík ama díndím ba ama kolan ganbí indaukak.”

Yesu en enlok kusai tímbi dakleuptok kundit engano no tímbitm kanelíñdok níñgíñíñ

³⁸ Tímbi endíkñe manda nandí-tale ama gíta Falisi ama endoññan nanin díwíndí Yesu níñgíñíñ, “Endaut, dík nandí-nímbi, kundit engano síník no tímbitm kanetamíñ.”

³⁹ Gan endí ñíndíñ tambane enguk, “Amatam man ñíndíngít kuañ síndí kolan tímbi, Anutu bí-síník tañ. Síndí kundit no kanepi pa nandañ, gan plofet Yonalok kundíñgot daut samum kanekalíñ.

⁴⁰ Yonalí tim sandap típet gít no tuk gaut wopumdok mánjíp gínañ pakuk. ✧ Wíndíngangot Amalok Níñañ endí bo maim típet gít no kwet gínañ palekak kanekalíñ.

⁴¹ Nandañ: Anutulí amatam manda plon yapílekak nain wolonda Niniwe nasi Yonalok molo manda nandíngíñíñ endí amatam man ñíndíngít kuañ sín gíta yakan mlápi, síndok kusasi tímbi dakleukak. Neta, endíla Yonalok mandala gínañjé tambaneñgíñíñ, gan síndíla ama níñ Yona maklelak endok manda nandímbi, gínañjé ním tambaneñgíñíñ.

⁴² Wíndíngangot Anutulí amatam manda plon yapílekak nain wolonda kwet koi Siba wolok tam wapma endí bo amatam man ñíndíngít kuañ sín gíta yakan mlápi, síndok kusasi tímbi dakleukak: endíla ama wapmañ Solomondok nanandí kíndem nandíuktok kwet mayañgan nanin síník walí endoñ bíñguk, gan síndíla ama Solomon maklelak endok mandan nandí-kímneñgíñíñ.”

⁴³ Yesulí yousímbe enguk, “Yal kolan nolí ama no ka-mísím poñawíkta, endí kwet kasatnan ña bít tímbi, pipapat kombín lonjívík. Lonjím ním kañbí,

⁴⁴ enla ñíndíñ ewík, ‘Nak bíndambo undane it dama pakutnan ñawa’. Embi ña kawík wín: it wín jamímbe tí-kíñíñem bíumbi, itgot palek.

⁴⁵ Kañbí pí ñambi, yal kolan kíñ tambon tambon típet endok gembínjilí en makleañ ep tímbe indambi yanañgíñím, it wolok gínañ lombi pí pat mlát tñnelíñ. Wíndínda tímbe damañgan ama wala mlálap lakat indaímínguk, gan man mlálap wopum síník indaímek.

Enda indañmñnguk, wñndiñngangot amatam man ññndiñngit kolan ti-kuañ sñndoñ inda-samekak.”

Yesulok sambalii wñ nin?

⁴⁶ Yesulñ amatam manda en-palññlñmbi, meñ gñt kwayaññi endñ bñ tombi, pawan ipi, en gñta manda e-nandñ tñneliññdok eñgñlññ.

⁴⁷ Tñmbi ama nolñ Yesu nñmbi eñguk, “Nandñlañ. Meñga kwayañgai pawan bñ ipi, dñkñta manda e-nandñ tñnepi nandañ.”

⁴⁸ Gan Yesulñ ama wala ññndiññ tambane nñnguk, “Mena kwayanai wñ nin?”

⁴⁹ Eññpi, gwañgwaññila kñt yout ti-sembi nñnguk, “Ññ ka: mena kwayanai ññ pakañ.

⁵⁰ Neta, no en Bepna kunum gñnañ patak endok man tañgonelakta, endñ wakan nokok mena, kwayanai, ba witnai biañgan t añ.”

Ama Wapmaññi amatamññi nñtek yambi-dñkñelak wala Yesulñ e-yout manda enguk

13

Gñngit manda kñndem wñ nanañ mñnjip ama nolñ kena gñnañ kokuk wandñ

¹ Sandap wolonda Yesulñ it bimbi, tuk gwañnan ñambi, amatam enñ-daut ti-semepi tuk balliññan ña pipakuk.

² Tñmbi amatam asuptñ endoñ bñ kñmñn tññgñlññda tñmbi, endñ kñkeñ nolok plon lombi pipakuk. Pipalñmbi, amatam kñmñn wopum endñ tuk pawan ilñmbi,

³ e-yout mandalñ nepek asuptok plon enñ-daut ti-semguk.

Ti-semññpi ññndiññ enguk, “Nandañ. Ama nolñ nanañ mñnjip kokotta kenañ gñnañ ñañguk.

⁴ Ñambi, mñnjip kot-ti-kot-ti-ñaññilñmbi, mñnjip dñwñn telak plon pñumbi, monñktñ bñm na-taleñgñlññ.

⁵ Tñmbi mñnjip dñwñndñ kawattñ salaiumbi kwet lakatgot pakuknan pññgñlññ. Mñnjip kwet plongot pakñlññda tñmbi mindin plakan tawa lambññgñlññ.

⁶ Gan kakailñ sua embi, kwet nñm tñke gembñlaumbi, maimdñ lambñ ep dñumbi, yañetambi kñm-taleñgñlññ.

⁷ Mñnjip dñwñndñ kwet koselek mñnjip pakuknan pññgñlññ endñ yakayakan tawa lambumbi, koselektñ bendñmbi ep tapliumbi kñm-taleñgñlññ.

⁸ Mñnjip dñwñndñ kwet galk gñnañ pññgñlññ walñ lambñm wopum dambi, bien laliñgñlññ. Kusei dñwñndñ bien 100 100 laliñgñlññ, dñwñndñ bien 60 60 laliñgñlññ, tñmbi dñwñndñ bien 30 30 wñndññ lali-ta-ñañgñlññ.

⁹ No en pawañnat endñ mandana nandñmbi nandñ-kñliññ eukak.”

¹⁰ Papalembi, Yesulok gwañgwaññilñ endoñ bñmbi nñ-nandñmbi eñgñlññ, “Amatam manda enlañ wñ kusei nñtekta tñmbi e-yout manda gñta pa enlañ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “Kunum Molomdñ amatam telak nñtek yambi-dñkñelak wñ damañgan pat-semññn pakuk. Nepek wñn endñ sñnda sanbñ dakle-talelak, gan amatam dñwñnda nñm.

¹² Neta, no en nepek palmñlak wñn tñke-kuumbi, enda nombo yousi-mñumbi, asupgan palmekak. Gan no en nepek palmñlak wala nandum tlal tñlakta endok nepek lakat palmñlak wñn apma tñkeññmñmbi, slak palekak.

¹³ Ama wandisñ walñ dautsñlñ kañ, gan nñm ka-dñndñm eañ, ba pawanjñ kñmñkañ, gan nñm nandañ ba nñm nandñ-dakleañ, wala tñmbi nak manda e-yout manda gñt pa enlet.

¹⁴ Plofet Aisaialñ nek indauktok eñguk wñn man ññndiñngit amatam wandisñloñ inda-semllak. Endñ Anutulok mandan ññndiññ eñguk, ‘Amatam ñalñ manda nandñnekalññ, gan nñm nandñ-daklenekalññ, ba dautsñlñ kanekalññ, gan nek kañ wñn nñm ka-nandñ-tomnekalññ.

¹⁵ Nekta, endok gñnañ nanandñnjñlñ kwambññ dañgukta, pawanjñlñ manda nandñnepi kunjñt tañ, ba dautsñlñ nñm kanelññdok masipmañ. Wñndññ nñm tñmbñmda, endñ dautsñlñ kañbi, pawanjñlñ nandñmbi, gñnaññlñ nandñ-tombi, gñnaññjñ tambaneumbi, nak ep tñmba kñndem danelññdok nokoññan bñnelññ.’ * Anutulñ amatamdok plon manda wñndññ eñguk.

¹⁶ Gan sñndñla dautsñlñ kñndem kañ, tñmbi pawanjñlñ guma nandañ, wala tñmbi amatam dñwñn yapma kle-pakañ.

¹⁷ Nak biañgan sñnk sanba: plofet ama gñta ama dñndñm damañgan kuñgñlññ endñ nepek sñndñ kañ wñn kanepi nandñ-koñgom tññgñlññ, gan nñm kañgñlññ, ba manda sñndñ nandañ wñn nandñnepi nandñ-koñgom tññgñlññ, gan nñm nandññgñlññ.”

* 13:15: Aisaia 6:9-10

18 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Sĩndĩ pawanjĩ kĩmĩpi, mĩnjĩp kokottok e-yout manda sanĩt wolok kusei san-daklewambi nandĩwĩt.

19 Nanañ mĩnjĩp telak plon pĩñguk manda wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: amalĩ Anutulĩ amatamĩii nĩtek yambĩ-dĩkĩelak wolok gĩñgĩt manda nandĩmbi nĩm tĩke-kulak, tĩmbi kolan molomdĩ bĩmbi, manda gĩnañnan kokolĩn wĩn apma tĩkeñmĩlak.

20 Mĩnjĩp kawat plon pĩñguk manda wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: amalĩ gĩñgĩt manda silĩsilĩnat nandĩmbi, plakan gĩnan gĩnañ dasilak,

21 gan manda gĩnan gĩnañ pĩlak walĩ nĩm pa kwambĩñ dalak. Nĩm, walĩ nain dumangot papi pailĩmlak. Wĩn kuñgunlok plon mĩlap indañmĩlak, ba Anutulok manda tĩke-kuañ endok plon mĩlap kusei kusei inda-semum yambĩlak, nain wolongan nanandĩ-kĩlĩktĩn pi pĩlak.

22 Ba mĩnjĩp kwet koselek mĩnjĩp pakuknan pĩñguk manda wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: amalĩ gĩñgĩt manda wĩn nandĩlak, gan kwelalok mĩlap ba mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ wolok nandĩ-koñgomlĩ gĩnañ tĩmbĩ pailĩmbi, manda nandĩlak wolok bien nĩm indañmĩlak.

23 Mĩnjĩp kwet galk gĩnañ pĩñgĩlĩñ manda wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: amalĩ gĩñgĩt manda wĩn nandĩmbi nandĩ-kĩlĩñ embi, kĩmĩt kle kuañ. Endok bien wĩn 100 ba 60 ba 30 wolok tuop indalak.”

Kunum Molomdok ka-dĩkĩe kena kanjĩk nat, gan wandĩngan embi sapakĩelak

24 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, e-yout manda no amatamda ñĩndĩñ enguk, “Kunum Molomdĩ gĩñgĩtĩii yambĩ-dĩkĩelak wĩn ñĩndĩñ: ama nolĩ kenan gĩnañ nanañ kĩndemlok mĩnjĩp kokuk,

25 gan tim boñgĩpnan ama gĩtĩktĩ dou-palĩñĩlĩmbi kanjĩkĩlĩ kena wolok ñambi, kli kolandok mĩnjĩp kopi pi ñañguk.

26 Pakapi, mindĩn tawa lambĩmbi, bien indaup tĩmbĩmbi, kli kolandĩ bo inda-dakleñgĩlĩñ.

27 Inda-dakleumbi, ama wolok kena gwañgwañiilĩ wĩn kañbi, molomloñ ñambi nĩñgĩlĩñ, ‘Wopum, dĩk kenañga gĩnañ mĩnjĩp kĩndemgot kokuñ. Gan nĩtek tĩmbi, kli kolanlĩ indalak?’

28 Wĩndĩñ nĩ-nandumbi enguk, ‘Wĩn kanjĩkna nolĩ kolĩmbi lambĩlak.’ Eumbi nĩ-nandĩmbi eñgĩlĩñ, ‘Wĩndĩñda nĩndĩ ña kli wĩn tamat kotnetamĩñ ba?’

29 Eumbi enguk, ‘Wĩndĩñ nĩm. Kak biu palen. Nĩm kañbi, kli tamat kokamĩñ embi, nanañ wakĩt tamatnelĩñ a.

30 Biumbi, nanañ gĩta kli nĩset tĩpelatkan lambĩndekamĩk. Tĩmbi nanañ mepmettok nain indaumek, nak kena ama enbambi, dama kli moyen tamap imbi, komba gĩnañ sium dũukak. Tĩmbi nanañ bien wĩn wisĩkot itna gĩnañ ep wisĩ-kolĩm palekak.’”

31 Yesulĩ e-yout manda no ñĩndĩñ enguk, “Kunum Molomdok kaundĩkĩe kena wĩn mastat mĩnjĩp * ama nolĩ kenan gĩnañ kokuk wandĩn.

32 Mastat mĩnjĩp wĩn yaya mĩnjĩp tip mĩnam sĩnĩk yañ, gan tawa lambĩlak wolonda yaya walĩ dĩwĩn yapma klembi, komba nomĩk wopum dalak, wala tĩmbi yaya wolok gayam plon monĩktĩ bĩmbi, isĩ tañ.”

33 Yesulĩ yousĩmbi, e-yout manda no ñĩndĩñ enguk, “Kunum Molomdok kaundĩkĩe kena wĩn ñĩndĩñ: tam nolĩ kĩmĩlĩ bendĩ lakatgot tĩkembĩ, plaua kwĩlan wopumgan wakĩt tambanembi, papalem kaumbi, plaua walĩ gĩtĩk bendĩmbi lambĩlak.”

34 Yesulĩ amatam kĩmĩn wopumda manda gĩtĩngĩtĩk enguk wĩn endĩ telal no gĩt nĩm eñguk, endĩ e-yout mandalĩñgot enguk.

35 Endĩ wĩndĩñ tĩmbĩmbi, plofet ama nolĩ manda ñĩndĩñ eñguk wolok bien inda-dakleñguk,

“Nak e-yout mandalĩñgot manda enbi,

nanandĩ sembĩn kwet kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan nanĩn pat-ta-bañ wĩn enba dakleutat.” *

36 Tĩmbi Yesulĩ amatam kĩmĩn wopum yambĩk bĩmbi, gwañgwañiilĩ gĩt ilan ñañguk. Ña palĩñĩlĩmbi, gwañgwañiilĩ endoñ bĩmbi nĩkañbi eñgĩlĩñ, “Dĩk e-yout manda eñañ wĩn - kli moyen kena gĩnañ lambĩlak - wolok kusei nĩtek? Wĩn nĩnĩmbĩ nandĩna.”

37 Eumbi enguk, “Ama mĩnjĩp kokuk wĩn Amalok Nĩñañ en wakan.

38 Kena wĩn kwet ñĩn man pakamĩñ wolok walan, tĩmbi nanañ mĩnjĩp wĩn Kunum Molomdok gĩñgĩtĩii. Tĩmbi kli kolan wĩn kolan molomdok gĩñgĩtĩii,

39 tĩmbi kanjĩk kli kolan mĩnjĩp ep kokuk wĩn kolan molom Satan en. Mĩnjĩp bien mepmet wĩn kwet nain taletalenan wolonda indaukak, tĩmbi kena tĩndĩ ama wĩn Anutulok añelofii.

* 13:31: Mastat mĩnjĩp wĩn wambĩñ mĩnjĩp wandĩn. ✧ 13:35: Kap 78:2

⁴⁰ Kli kolan tamap wip siañ wíndíñgangot nain taletalenan kolan molomdok gíñgítñii enda inda-semekak.

⁴¹ Nain wolonda Amalok Níñañ endí añeloñii en-mulímbi, kwet tuop gíñgítñii endoññan nanin ama kolan tañ en ba díwín no ep tiañeumbi yom tañ endí wakít ep kímín tímbi,

⁴² jímbíñdok komba kwambíñ gíñañ ep kolí pínekaliñ. Wandíñ endí mano kwílím tímbi, manjí si-gílím danekaliñ.

⁴³ Gan amatam Bepsílok man tañgoneñgíliñ endí kunum gíñañ lombi, maim duatak wíndíñ duapi, indañgan endok kapmainan kuumbi yambí-díkñeukak. No en pawañnat endí mandana nandímbi nandí-kíliñ eukak.”

Kunum Molomdok kaundíkñe kenala Yesulí e-yout manda díwín no enguk

⁴⁴ Yesulí yousímbi, e-yout manda enguk, “Kunum Molomdok kaundíkñe kena wolok walan wín nepek tuan wopungan síník kena gíñañ kímísembu pakuk wandin. Ama nolí nepek wín tímbi indambi, taplim bium pakuk. Tímbi sílísíli wopum indañmíñgukta endí nepenepelí gítík ña tuatualok kímílim tua-taleumbi, míñem walinin tíkembí, nepek tuan wopum wín endok indañmektok kwet wín ña tua kleñguk.

⁴⁵ Tímbi Kunum Molomdok kaundíkñe kena wolok walan no kawat tuan wopum wandin: ama nolí kawat tuan wopumgot wín tuaup yolonjíñguk. Yolonjímbi,

⁴⁶ kawat kíndem síník no kañbí, ña nepenepelí gítík tuatualok kímílim tua-taleumbi, míñem walinin tíkembí, kawat wín ña tuañguk.

⁴⁷ Tímbi Kunum Molomdok kaundíkñe kena wolok walan no wín ñíndíñ: pis tiatia lík wopum tuk gíñañ kolí píumbi, pis kusei kusei epgíliñ.

⁴⁸ Lík tokñeumbi tiañe pawan lambí pipapi, pis kañ-dan tíñgíliñ, wín pis nanalok kíndem kambot gíñañ ep kímípi, pis kolan wín ep kokíliñ.

⁴⁹ Kwet nain taletalenan wíndíñ wakan indaukak: Anutulí añeloñii en-mulímbi, ama Anutulok man tañgoneañ endok boñgípsínan nanin ama kolan epbí,

⁵⁰ jímbíñdok komba kwambíñ gíñañ ep kolí pínekaliñ. Wandíñ mano kwílím tímbi, manjí si-gílím danekaliñ.”

⁵¹ Yesulí e-yout manda eu taleumbi, gwañgwañii en-nandímbi eñguk, “Síndí e-yout manda gítík sanlet wolok kusei nandí-dakleañ ba?” Enbímbi, endí “Oñ, nandamíñ” níñgíliñ.

⁵² Eumbi enguk, “Wíndíñda endíkñe manda nandí-tale amalí Kunum Molomdok gíñgít indambi kuañ endí ama nepek kíndem wískot isínan kímílim patakñan nanin epmañ wandin: endí Anutulí nanandí damañgan eñguk ba man elak wín nandí-daklembi, wolok tuop amatam ení-daut tí-semañ.”

Yesulí en Ama Wapmañ engano wín Juda amala daut semguk

Yesulok il kuseinan nasilí síñgi wílím gíliñ

⁵³ Yesulí e-yout manda wín eu taleumbi, walinin píñambi,

⁵⁴ il kuseinan ña tomguk. Tombi, it kiyaunjí gíñañ lombi, amatam ení-daut tí-semguk. Tímbi amatam mandan nandíñgíliñ endí nandí-gítíñgítík embi, nísíñgan ñíndíñ eñgíliñ, “Ama ñalí nanandí wandin ba kundit engano síník tíndílok gembí wín denanin tíkeñguk?

⁵⁵ Níndí endok kusei nandamíñ yañ! Endíla it kíndikíndit ama endok níñañgot. Meñlok koi wín Malia, kwayañii wín Jekop, Josep, Simon gít Judas,

⁵⁶ tímbi endok wíwii wín nín gíta yakan kuamíñ. Wíndíñda nanandín gít gembín wandin wín nindí daulmíñguk?”

⁵⁷ Wíndíñ eñípi, endok mandan ba ep tíndín wala nandum tlal tíñguk. Tímbi Yesulí enguk, “Amatam díwíndí plofet ama gíñgíñgan tíñmañ, gan enloñ nasii ba nolililí wíndíñ ním tíñmañ.”

⁵⁸ Wíndíñ embi, ním nandí-kílíktí tíñmíñgíliñda tímbi kundit engano asup wandíñ kandañ ním tíñguk .

14

Elottí Yesula nandum en Yoane kímnan nanin mílakuk wíndíñ tíñguk

¹ Nain wolonda Galilí distriktok ama wapmañ Elot endí Yesu koi gíñgít nandímbi,

² kena amañii ñíndíñ enguk, “Endí Yoane tuk ii-sem en wakan. Kímnan nanin mílakukta tímbi kundit engano tímbektok gembín wopungan palmílak.”

³⁻⁴ Kusei ñíndíñda Elottí wíndíñ nandíñmíñguk: damañgan endí enlok kwayañ Filip endok tamín Elodia apma tíkeñguk. Apma tíkeumbi, Yoanelí ñíndíñ pa nílíñguk, “Dík

Elodia tamga tikeñguñ wɪn nɪndok endikne manda maklelañ.” * Wɪndiñda Elotti eumbi, Yoane tike imbi, it kwambɪñ gɪnañ kɪmɪkɪlɪñ.

⁵ Elotti Yoane wɪlɪ kɪmbektok nandɪñguk, gan amatamda mɪsɪñgukta wɪndiñ nɪm tɪñguk. Neta, Juda amalɪ Yoanela nandum profet no tɪñgukta tɪmbi.

⁶ Gan wɪnaña ñɪndɪñ indañguk: Elottok indainda nain indaumbi, yokñiilok nanañ sinat tɪ-semumbi, Elodialok wembanlɪ bɪ endok dausɪnan kap tɪñguk. Kap tɪumbi, Elotti wembe wolok kapta nandɪ-koñgom tɪñgukta tɪmbi,

⁷ manda ñɪndiñ e-kwambɪñ dambi nɪñguk, “Biañgan sɪnɪk. Dɪk nepek nola ba nola nan-kautañ wolok tuop gametet.”

⁸ Wɪndiñ eumbi, meñloñ ñaumbi, nanandɪ ñɪndiñ mɪumbi, Elottoñ undane ñambi nɪñguk, “Dɪk eumbi, Yoane tuk ii-sem endok bim dombɪmbi, kumbam jawañ plon kɪmɪpi bɪ namɪt.”

⁹ Ama wapmañdɪ manda wɪn nandɪmbi nandum mɪlatañguk. Gan manda yokñiilok dausɪnan e-kwambɪñ dañgukta tɪmbi endɪ nandɪñmɪmbi, wembelɪ eñguk wolok tuopkan tɪnelɪñdok eñguk.

¹⁰ Tɪmbi it kwambɪñ gɪnañ ñambi, Yoanelok bim dombɪmbi,

¹¹ kumbam jawañ plon kɪmɪpi bɪm wembe mɪumbi, meñloñ tɪke ñañguk.

¹² Tɪmbi Yoanelok gwañgwañiilɪ bɪm dalandan bem ña kɪndikɪlɪñ. Wɪndiñ tɪ-talembi, siñgi ña Yesu kasat tɪñmumbi nandɪñguk.

Yesulɪ ama 5,000 gɪta tam gwañgwanjii nanañ ep towiñguk

¹³ Yoane wɪlɪ kɪmɪñguk wolok gɪñgɪt Yesulɪ nandɪñgukta endɪ gwañgwañii gɪt walinin pɪ ñanelɪñdok kɪkeñ nolok plon lombi, kwet ama nɪmnatnan nɪsɪñgan kunepi ñañgɪlɪñ. Ñaumbi, amatamdɪ gɪñgɪt wɪn nandɪmbi, isɪ kwesɪ bɪmbi, kesɪttɪ en klem, tuk baliliñ ñañgɪlɪñ. Ñakap, Yesulɪ ñaupi nandɪñguknan ña tomgɪlɪñ.

¹⁴ Tɪmbi Yesulɪ kɪkeñ plon nanin pɪñpi, amatam kɪmɪn wopum yambɪñguk. Yambɪmbi, blan tɪ-sembi, jɪmbatsɪat ep tɪmbi kɪndem dañguk.

¹⁵ Kwet timlala tɪmbɪmbi, gwañgwañiilɪ Yesuloñ bɪmbi nɪñgɪlɪñ, “Kwet kɪlɪm elak. Tɪmbi ñɪn kwet ama nɪmnatnan pakamɪñ, wɪndiñda dɪk amatam en-mulɪmbi, it kwelan ñambi, nanañjɪ tua nambɪt.”

¹⁶ Eumbi enguk, “Nekta ñanelɪñdok eañ? Sɪn nanañ ep towiwɪt.”

¹⁷ Eumbi, jip jup tɪmbi nɪñgɪlɪñ, “Nɪndok plaua nanañ kɪt tombon gɪt pis tɪpet walɪñgot pat-nɪmlak.”

¹⁸ Eumbi enguk, “Wɪn nokoññan mep bɪwɪt.”

¹⁹ Wɪndiñ embi, amatam enbɪmbi, kɪlɪ yali gɪmbañ dambi pipakɪlɪñ. Tɪmbi Yesulɪ plaua nanañ kɪt tombon gɪt pis tɪpet wɪn epbi, kunum plon deium loumbi, Anutu weñmɪmbi, plaua wɪn ombɪmbi, gwañgwañiila emguk. Emumbi, endɪ ep papusenembi, amatam em-talembi,

²⁰ gɪtɪktɪ nambi na-tokne tɪñgɪlɪñ. Tɪmbɪmbi, dɪp pakuk wɪn gwañgwañiilɪ epmbi, sandɪñ lɪk 12 wolok gɪnañnan dasium tokneñguk.

²¹ Nanañ nañgɪlɪñ wɪn ama 5,000 nɪtepek, gan tam gɪt wembe gwañgwa nɪm ep kunakɪlɪñ.

Yesulɪ tuk guañ plon yaliyali ñañguk

²² Ama kɪmɪn gɪtɪktɪ nanañ nambi talembi, Yesulɪ gwañgwañii en-gɪñgɪnembɪ, nɪsɪngan kɪkeñ plon lombi, tuk guañ tambon kandañ damandama ñanelɪñdok en-mukuk. En-mulɪm ñañɪlɪmbi, amatam kɪmɪn gɪtɪk isɪnan en-mulepi pakuk.

²³ Papi, amatam en-mulɪm ña-talembi, Yesu en engan nɪmolo tɪmbepi jañgɪnnan lo pakuk. Kwet kɪlɪm eumbi, jañgɪnnan engan palɪmbi,

²⁴ gwañgwañiilok kɪkeñdɪ ña tuk guañ boñgɪpnan tomguk. Tombɪmbi, sasalelɪ ñañgɪlɪñ kandañnan bɪñgukta, tukttɪ kɪkeñ munjupi, tɪke lombi pɪmbi tɪñguk.

²⁵ Kwet gama nɪm salañɪlɪmbi, Yesulɪ guañ plon yali ta-ñakap gwañgwañii ep tɪmbɪ dumalañguk.

²⁶ Tɪmbi gwañgwañiilɪ tuk plon yaliyali bɪumbi kañbi, “Asilɪ bɪlak!” embi, gembɪnjɪ pɪumbi, mɪsɪmbi kwawa tɪñgɪlɪñ.

²⁷ Tɪmbi wolongan Yesulɪ enɪ-daklembi eñguk, “Nɪm mɪsɪwɪt, natna bɪlet, walenjɪ busukñewɪn.”

²⁸ Tɪmbi Petlolɪ nɪñguk, “Wopum, biañgan dɪtna bɪlañda, nanbɪmbi, tuk plon yalim dɪkoñan bɪwa.”

* **14:3-4:** Endikne mandalɪ amalɪ enlok dal ba kwayañlok tamɪn tɪkeuktok kɪmɪsip tɪñmɪlak. Dal ba kwayañ endɪ yamɪn pap sembiñguk wolondañgot kɪndem wɪndiñ tɪmbek. (Wok Pris 18:16, 20:21, Lo 25:5-6)

²⁹ Eumbi nãñguk, “Natna ya, bo!” Nĩmbĩmbi, kĩkeñ plon nanin pi tuk plon yalimbi, Yesuloñ ñañguk.

³⁰ Ñãñipi, sasale wopum wĩkukta tuk mĩlakuk wĩn kañbi, mĩsĩmĩsĩ ñakap tuk gĩnañ piup tĩmbi, kitiĩmbi eñguk, “Wopum, nepmĩñ.”

³¹ Eumbi, wolongan Yesulĩ kii kot-suap tĩkembali nĩñguk, “Nanandi-kĩlĩktĩñga lakat pakamlak. Nekta gĩnañ tĩpet tĩlañ?”

³² Wĩndĩñ eñipi, Petlo nañgĩlĩmbi, kĩkeñ plon loñĩlĩmbi, sasalelĩ kĩlp eñguk.

³³ Tĩmbi gwañgwa kĩkeñ plon pakĩlĩñ endi Yesuloñ mĩlelem tĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Biañgan dĩk Anutulok Nĩñañ.”

³⁴ Tuk guañ dĩkĩne-talembi, Genesalel it kwet kandañ lo suañgĩlĩñ.

³⁵ Suaumbi, wĩnasĩlĩ Yesu ka-daklembi, manda kĩmĩlĩmbi, kwet wolok tuopkan ñañguk. Ñaumbi, amatamdi ama jĩmbatsiat gĩtik yanañgĩp endoñ bĩñgĩlĩñ. Bĩmbi,

³⁶ Yesu dasindasin kusipgot tĩke-kanelĩñdok nĩ-nandi tĩñgĩlĩñ. Nĩ-nandumbi nandi-semumbi, tĩke-kañgĩlĩñ tuop kĩnde m dañgĩlĩ?

15

Anutulok dainan nek ñalĩ ama tĩmbi kolalak wĩn Yesulĩ enĩ-daut tĩ-semguk

¹ Tĩmbi Falisi ama gĩt endĩkĩne manda nandi-tale ama dĩwĩndĩ Jelusalem bĩmbi, Yesuloñ bĩñgĩlĩñ. Bĩmbi, ñĩndĩñ nĩ-nandiñgĩlĩñ,

² “Nĩtek tĩmbi, gwañgwañgailĩ bep pañniilok telak ñĩn makleañ? Endi nanañ nanepi, telak nĩnĩ-daut tĩ-nĩngĩlĩñ wolok tuop kĩsĩ nĩm wĩlĩpi pa nañ.”

³ Eumbi tambane enguk, “Nĩtek tĩmbi, sĩndĩ sĩnllok ep tĩndĩñ klenelĩñdok Anutulok endĩkĩne manda makleañ?”

⁴ Neta, Anutu en endĩkĩne manda tĩpet ñĩndĩñ kĩmĩt-nĩmguk, ‘Dĩk meñga beka gĩngĩngan tĩ-semekañ’, tĩmbi ‘Ama no meñ ba beu en-kolalakta en wĩlĩ kĩmllok.’^{*}

⁵ Gan sĩndĩ endĩkĩne manda tĩpet wĩn maklembi, amatam ñĩndĩñ enĩ-daut pa tĩ-semañ: tĩkap ama no meñ ba beu epmĩu plaptauktok nepek no palmĩlak, gan ‘Nak nepek wĩn ikan Anutulok gĩngĩt wĩlĩmĩngut’ wĩndĩñ enlakta,

⁶ endi kĩndem beu nĩm nandi-ñĩmbi, nĩm tĩmbi plaptalak. Wĩndĩñ tĩñipi, endi beu gĩngĩngan nĩm tĩ-ñĩmbi, endĩkĩne manda maklelak. Wĩndĩña sĩndĩ sĩnllok ep tĩndĩñ klenelĩñdok Anutulok endĩkĩne manda tĩmbi lakatalak.

⁷ Yakĩesi! Sĩndok manji manbenji malet nomĩk! Anutulĩ plofet Aisialok man plon ñĩndĩñ embi, sĩndok kolanjĩlok walan e-kĩlĩñ eñguk,

⁸ ‘Amatam ñalĩ manjĩlĩngot kotna gĩngĩt e-tĩke-loañ, gan gĩnañ nanandĩnjĩlĩ mayañgan sĩnik pat-semalak.

⁹ Endi amalok nanandi wĩn nokok endĩkĩne manda wandin enĩ-daut tĩ-semañ, wala tĩmbi endi nan-wowoñ tañ wĩn sĩlaningot.’^{*}

¹⁰ Tĩmbi Yesulĩ amatam kĩmĩn gĩtik kiti-semum bĩmbi enguk, “Sĩndĩ pawanjĩ kĩmĩpi nandi-kĩlĩñ ewit.

¹¹ Nepek nek ñalĩ ama tĩmbĩmbi, Anutulok dainan dĩndĩm palektok tuop nĩm? Wĩn nepek nanambi, mĩnjĩpnĩ gĩnañ pĩlak walĩ nĩm. Wĩn nepek kolan gĩnañnĩ gĩnañ papi, manĩ plon lambĩ pĩlak walĩ mek ama tĩmbi kolalak.”

¹² Papalembi, Yesu gwañgwañĩlĩ endoñ bĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Ba dĩk Falisi amalĩ mandañga wĩn nandĩmbi, nandĩ-kola tĩ-gamlĩñ wĩn nandĩlañ ba?”

¹³ Eumbi tambane enguk, “Falisi ama endi kli kolan kena gĩnañ nĩsĩ lambañ wandin. Tĩmbi Bepna kunum gĩnañ patak endi kenan gĩnañ nepek nĩm tĩpiñguk wĩn kakasiat gĩtik ep tamat-taleukak.

¹⁴ Sĩndĩ yambium patnelĩñ. Ama dautsi sipsipmĩn endi nosii telak daut semnepi pa tañ. Tĩmbi dai sipsipmĩn nolĩ dai sipsipmĩn no telak daulĩmekta, nĩset tĩpelatkan dĩmat gĩnañ pĩndemĩk.”

¹⁵ Tĩmbi Petlolĩ Yesu nĩñguk, “Dĩk e-yout manda manĩlok plon eñañ wolok kusei kĩndem nĩnbĩ dakleutak.”

¹⁶ Eumbi enguk, “Gwañgwanai sĩndĩ bo nĩtek tĩmbi nandi-daklenelĩñdok gamañgot tĩpĩkañ?”

¹⁷ Sĩndĩ ñĩn nĩm nandi-dakleañ ba? Nepek manĩ gĩnañ pĩlak walĩ tem meñ gĩnañ pĩmbi, temdok telak plon ñambi, tem koñ gĩnañ pĩlak.

¹⁸ Gan nepek manĩ gĩnañnan nanin lambĩmbi pĩlak walĩ gĩnañnĩ gĩnañ nanin lambĩlak. Tĩmbi walĩ mek biañgan ama Anutulok dainan tĩmbi kolalak.

19 Nak nepek ñandinda elet: wïn ama gïnañji gïnañ nanandï kolan kusei kusei indaumbi tañ wïn ñïndïñ: ama wïl kïm tañ, ba nolok wapai ba tamïn kumbu tañ, ba telak joñgo kuañ, ba nepek kumbu tañ, ba ama nolok siñgin joñgoñgan siañ, ba kosï eu kolayañ.

20 Kundit wandin walï mek tïmbïmbi, amalï Anutulok dainan dïndïm patnelïñdok tuop nïm. Gan endï Falisi amalok ep tïndïnjï nïm kïmït klembi, kïsi nïm wïlïpi ep na-tañ walï nïm ep tïmbi kolalak.”

Yesulï kwet dïwïndok amatam gembïn daut semguk

Yesulï Kenan tam no endok wemban yal kolannat tïmbï kïndem dañguk

21 Tïmbi Yesulï gwañgwañii gït walinin pi ñambi, Tilo gït Sidon it kwet tïpet pakamïkñan ñañguk.

22 Ña tombïmbi, Kenan tam no kwet wandïñ kuñguk endï endoñ bïmbi, kïtïñmi-gïñgïnembï nïñguk, “Wopum, Devittok Komblin, dïk blan tïmbi, mandana nandï-namïñ. Yal kolandï wembanalok gïnan gïnañ pïumbi, kola-sïnik talak.”

23 Eumbi, Yesulï nandï-kïmnembï ñañguk. Tïmbi gwañgwañiilï Yesuloñ bïmbi nï-gïñgïnembï eñgïlïñ, “Tam walï kïtï kïtïñïpi nïp klelak, wala tïmbi dïk kak nï-mulïm ñaun.”

24 Nïmbïmbi enguk, “Nak Islael amatam sipsip pait-pakañ wandin endañgot nan-mulïm bï indañgut.”

25 Yesulï wïndïñ eñguk, gan tam walï endoñ bïmbi, kesïnan mïlelem tïmbi nïñguk, “Wopum, nep kïmït.”

26 Wïndïñ eumbi nïñguk, “Wembe gwañgwalok nanañji yapma tïkembï, kamotta emem wïn tuop nïm.”

27 Eumbi nïñguk, “Wopum, wïn kïndem elañ, gan molomjilï nanañ nambïmbi dïp pïlak wïn kamottï wakan pa nañ wïn.”

28 Wïndïñ eumbi nïmbi eñguk, “Tam, nanandï-kïlïktïñga wïn wopum. Nandïlañ, wolok tuop inda-gamïn.” Eumbi, wolongan wemban kïndem dañguk.

Yesulï amatam jïmbatsïat asup ep tïmbï kïndem dañgïlïñ

29 Tïmbi Yesulï walinin pïm ñam Galili distrik tombi, tuk guañ baliliñ ñam kwet kïmïn no wolok lombi pi pakuk.

30 Tïmbi amatam asupgandï endoñ bïñïpi, amatam jïmbatsïat yanañgïp bïñgïlïñ, wïn ama kesïk nïm kuañ wakït ama kïsi ba kesïsi dalandan, ba dausi sipsipmïn ba manji sipsipmïn, ba jïmbat dïwïn nolï epmï epmïn wakït asup yanañgïp bïmbi, Yesulok kuañ kuseinan ep bï kïmïn kolïmbi, ep tïmbi kïndem dañguk.

31 Ep tïmbi kïndem daumbi, amatamdï yambïñgïlïñ wïn: ama manji sipmïn kuñgïlïñ endï manda eñgïlïñ, ama kïsi ba kesïsi dalandan endï kïndem dañgïlïñ, ama kesïttï nïm kuñgïlïñ endï kesïttï kuñgïlïñ, tïmbi ama dausi sipsipmïn endï deingïlïñ. Wïn yambïmbi yambï silïkñembï, Islael amatamdï Anutu nï-wowoñ tïñmañ en nï-kïndem dañgïlïñ.

Yesulï ama 4,000 gïta tam gwañgwanjii nanañ ep towiñguk

32 Yesulï gwañgwañii kïtï-semum bïumbi enguk, “Amatam ñalï sandap tïpet gït no nakïta palïmbi, nanañji talelak, wala tïmbi nak blan tï-sembi, slak en-mulam ñanelïñdok nïm nandïlet. Nïm kañbi, telak plon dautsi kolïmbi, katap tïnelïñ.”

33 Eumbi, gwañgwañiilï nïñgïlïñ, “Ñolok it kwet no nïm pakañ, wala tïmbi nïndï nanañ denanïn ep bïmbi, amatam kïmïn wopum ñïn ep towinambi, tuop tï-semek?”

34 Eumbi, Yesulï en-nandïmbi eñguk, “Sïnlök plaua nanañ nïtek pat-samlak?” Tïmbi endï eñgïlïñ, “Plaua kït dïwïn tïpetgot, tïmbi pis titip lakat sïnik pat-nïmlak.”

35 Wïndïñ eumbi, Yesulï amatam enbïm nandïmbi, kwelan pipakïlïñ.

36 Tïmbi endï plaua nanañ kït tombon tïpet wakït pis wïn epmbi, Anutu weñmïmbi ombïmbi, gwañgwañiila emumbi, amatam em-ta-ñañgïlïñ.

37 Tïmbi endï gïtïk nanañ wïn nañbi na tokñeñgïlïñ. Na tokñeumbi, dïp pakuk wïn gwañgwañiilï ep dasiumbi, sandïñ lïk wopum kït tombon tïpet tokñeñguk.

38 Wïn ama 4,000 nïtepek endï nanañ nañgïlïñ, gan tam ba wembe gwañgwa endok kunakunatsï nïm epgïlïñ.

39 Yesulï wïndïñ tï-talembi, amatam en-mulïm ñaumbi, en kïkeñ plon lombi, gwañgwañii gït Magadan ka ndañ ñañgu k.

Yesu enlok kusei inda-dakleñguk

¹ Tĩmbi Falisi gĩt Sadusi ama dĩwĩn Yesuloĩ bĩngĩlĩn endĩ sĩsoĩ tĩĩmĩnelĩndok ñĩndĩn nĩngĩlĩn, “Kunum Molomdok gembĩn pakamlakta wĩn nĩnda daut nĩmeĩndok dĩk kundit engano sĩnĩk no tĩmbĩmbi kana.”

² Eumbi tambane enguk, “Maimdĩ pĩ sembep tĩmbĩmbi, kunum gĩm daumbi, sĩndĩ ñĩndĩn pa eaĩ, ‘Desa nain kĩndem indaukak.’”

³ Kwet salaumbi, mulukualĩ kunum masipmĩlak wala sĩndĩ ñĩndĩn pa eaĩ, ‘Gwi sasale inda-nĩmetak.’ Wĩndĩnda sĩndĩ kunum kaĩbi, maim iletak ba gwi wiletak wĩn kĩndem ka-dakleaĩ. Gan sĩndĩ man ñĩndĩngĩt nepek nek indalak wĩn kaĩbi, wolok kusei nĩm ka-nandĩ-dakleaĩ.

⁴ Nĩtek tĩmbi ama man ñĩndĩngĩt kuaĩ sĩndĩ kolan tĩmbi, Anutu bi-sĩnĩk taĩpi, kundit engano kanep kĩtĩ-nandaĩ? Gan kundit no nĩm daut samum kanekalĩn. Nĩm. Nĩn noĩngangot kanekalĩn: wĩn plofet Yona indaĩmĩnguk wĩndĩngangot inda-namekak.” Yesulĩ wĩndĩn embi yambimbĩ pĩm ñaĩnguk.

⁵ Tuk guaĩ tambon kandaĩ tĩmbi dumalanelĩndok ñaĩpi, gwaĩngwaĩiilĩ kamalambi, plaua nanaĩ no nĩm ep ñaĩngĩlĩn.

⁶ Tĩmbi Yesulĩ enguk, “Sĩndĩ Falisi gĩta Sadusi endok plaua kĩmĩlĩ bendĩla ka-kĩliĩ enekalĩn.” *

⁷ Wĩndĩn eumbi, nĩsĩngan e-nandĩ tĩmbi eĩngĩlĩn, “Plaua nanaĩ nĩm tĩke-bĩmĩn wala elak bek.”

⁸ Yesulĩ wĩn yambi-nandĩmbi enguk, “Nekta sĩngan ‘Plaua nĩm pat-nĩmlak’ wĩndĩn e-nandĩ-taĩ? Bĩaĩngan nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ wĩn lakat sĩnĩk pat-samlak.”

⁹ Kusatna gama nĩm nandĩ-dakleaĩ bek? Nak plaua nanaĩ kĩt dĩwĩngot wĩn tambĩpi, ama 5,000 ep towiwambi, sĩndĩ dĩp palĩmbi, sandĩn lĩk 12 dasium tokĩeĩnguk wĩn sĩndĩ nĩm nandĩ-tomaĩ ba?

¹⁰ Ba plaua kĩt tambon tĩpet walĩ ama 4,000 ep towiwambi, dĩp palĩmbi, sandĩn lĩk wopum nĩtek dasĩngĩlĩn?

¹¹ Nĩteka tĩmbi, sĩndĩ mandana nĩm nandĩ-dakleaĩ? Nak plaua nanaĩla nĩm et, wĩn nak Falisi gĩt Sadusi endok plaua kĩmĩlĩ bendĩla ka-kĩliĩ enelĩndok sanĩt.”

¹² Wĩndĩn eumbi, kombĩkmek ñĩndĩn nandĩ-dakleĩngĩlĩn: endĩ nanandĩ Falisi gĩt Sadusilĩ amatam emañ wala ka-kĩliĩ enelĩndok enguk, plaua kĩmĩlĩ bendĩ wala nĩm.

Yesu en nin sĩnĩk wĩn Petlolĩ e-dakleĩnguk

¹³ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwaĩiilĩ gĩt it kwet no koi Sisalia Filipai wandĩn kandaĩ ñaĩnguk. Nĩa tombi, gwaĩngwaĩiila en-nandĩ tĩmbi eĩnguk, “Amatamdĩ Amalok Nĩñaĩ endĩ nin sĩnĩk pa eaĩ?”

¹⁴ Eumbi nĩngĩlĩn, “Dĩwĩndĩ Yoane tuk ii-sem eumbi, dĩwĩndĩ plofet Elia nombo indauptok een ip wakan bek eumbi, dĩwĩndĩ plofet Jelemia ba plofet no damaĩngan kuĩnguk en wĩndĩn pa ganiĩn.”

¹⁵ Wĩndĩn eumbi enĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Tĩmbi sĩnĩla naka nin sĩnĩk pa nanaĩ?”

¹⁶ Enĩ-nandumbi, Simon Petlolĩ nĩnguk, “Dĩk Mesia, Anutu kuĩngu molom endok Nĩñaĩ.”

¹⁷ Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Simon Yoanelok nĩñaĩ, dĩk amatam dĩwĩn yapma kle-pataĩ. Nanandĩ wĩn amalok nanin nĩm. Bepna kunum gĩnaĩ patak endĩ ganbĩm dakleĩnguk.”

¹⁸ Wĩndĩnda nak ñĩndĩn ganlet: koka kombĩlin Petlo kĩtĩlet, wĩn Kawat. Tĩmbi nak kawat wolok plon kĩkesĩmĩnnai yapĩlam gembĩlambi bendĩ wopum danekalĩn. Bendĩ wopum daumbi, kĩndok gembĩnĩ bo kĩkesĩmĩnnai ep tĩmbĩ pũktok tuop nĩm.

¹⁹ Tĩmbi Kunum Molomdok amatamĩi yambi-dĩkĩewĩndok nak gembĩ gamlet. † Dĩk nepek nola kwelan e-wiat tĩ-semumbi, Kunum Molomdok dainan wĩndĩngot wiawiat indaukak, tĩmbi dĩk nepek nola e-wiat nĩm tĩ-semumbi, Kunum Molomdok dainan wĩndĩngot gama pat-semekak.”

²⁰ Wĩndĩn eĩpi, kĩmĩsip kwambĩn tĩ-sembi, enla en Mesia, Anutulĩ ama wapmaĩ nĩmulektok e-kwambĩn daĩnguk wĩn joĩngo nĩm eelok enguk.

Yesu en mĩlap bembĩ kĩmbekak wala gwaĩngwaĩiila enguk

²¹ Nain wolonda Yesulĩ kusei kĩmĩpi, nepek indaĩmekak wala gwaĩngwaĩiila ñĩndĩn en-sĩwĩkuk: endĩ Anutulok man taĩgoneuptok Jelusalem it kwelan loumbi, Juda ama

* **16:6:** Juda amatam endok nanandĩnjĩ gĩnaĩ ‘kĩmĩlĩ bendĩ’ wĩn nepek no walĩ dĩwĩn tĩmbi tambane wolok walan. Yesulĩ ñolok kĩmĩlĩ bendĩla eĩnguk endĩ Falisi gĩt Sadusi amalĩ amatam endaut manda juluĩngan enbĩmbi nanandĩnjĩ kamalaĩnguk wolok plon e-yout tĩnguk. † **16:19:** Grik manda plon Matayolĩ ñĩndĩn youkuk, “Nak Kunum Molomdok yama kii gametat.” Manda wolok walan wĩn ñĩndĩn: Petlo gĩt kĩkesĩmĩn endĩ Anutulok man tĩkembĩ, kwelan ñolok amatamdok yomji e-wiat tĩ-semaĩ ba kĩmĩlim pat-semektok eaĩ.

biesi gita tapma ama biesi ba endikne manda nandi-tale ama endi mlap kusei kusei tñimnekalin. Tñimbumbi, Roma amal wilm kimbmbi, sandap tpet git no tmbmbi, Anutuli tmbi mlalak.

²² Windin eumbi, Petlo engan Yesu nañgpi, na ni-nombmbi ni-kimsip tñipi, Anutuli kamaiuktok embi nñguk, "Wopum, mlap wandin sinik bo nim inda-gamekak."

²³ Eumbi tambanem, Petlola nindin nñguk, "Satan, dik wi! Dik Anutulok nanandi nim klelañ. Nim. Dik amalok nanandi klembi, telak masip t-namlañ."

²⁴ Windin embi, gwañgwañii gtitka enbi eñguk, "Ama no en nak nep kle kuup nandilakta, endi enlok nanandinla nandum tlat tmbmbi, endi kloñbatli tike bemi, nep kle kuuktok sanlet.

²⁵ Neta, no en kuñgun enlok kasileupi nandilakta, endok kuñgun pailmekak, gan no en naka tmbi kuñgun bi-namlakta, endi kuñgun taletalen nmmnat indamekak.

²⁶ Tikap ama noli kwelalok nepenepek gitik kasilewik, gan siñgi en jmbin p+wik, nain wolonda nepek wali ntek tike-kimlek? Tmbi kuñgun taletalen nmmnat win bindambo ntek kasilewik? Win tuop nim.

²⁷ Kusei nindinda windin elet: Amalok Ninañ endi Beulok gembn walannat añeloini yanañgpi undane bupitlak. Undane bimek, amatam gitikt ep tindinj nek tñglini wok tuopkan tuanji emekak.

²⁸ Nak biañgan sinik sanba: ama ni pakañ sindok boñgpsinan nanin diwindi gamañgot kwelan kuñlmbi, Amalok Ninañd amatam yamb-dikneuktok bi indaumbi kanekalin."

17

Yesulok kusei win plofet ama git Anutu endi e-kwambin dañgilin

¹ Maim kit tambon noñgan taleumbi, Yesuli gwañgwañii tpet git no, win Petlo, Yakobo gita kwayañ Yoane, yanañglinbi, kwet jañgn ombap no wok lombi, nisñgan paklin.

² Pakapi, gwañgwañiil kañlmbi, Yesulok pñgn walan engano tkileñguk, win timan dai maim daut wandin, tmbi dasindasin win kolsalen walalan sinik saleñguk.

³ Tmbi platik sinik plofet ama tpet damañgan kuñgmik, win Mose git Elia, endi gwañgwañiiloñ indambi, Yesu git manda e-nandi tñglini.

⁴ Windin tmbmbi, Petlol Yesula nñguk, "Wopum. Nindi ni pakamni win kindem sinik. Wala tmbi dik nindin nandiwinda, nak it jala tpet git no kindiletet, win no dikok, no Moselok, no Elialok."

⁵ Petlol manda windin eñlmbi, mulukua walalan sinik wali platik sinik ep tmbmbi, mulukua gnañ nanin manda no nindin kitu pumbi eñguk, "Ñine nokok nina sinik. Nak gnañnal en kasilembi, enda wale kindem tñmilet, wala tmbi sindi endok mandan nandmbi kimt-klenekalin."

⁶ Tmbi gwañgwañiil manda win nandmbi, gembnj pumbi, gapok pmbi, timanj daut kwelan pñglini.

⁷ Gan Yesuli endon nambi, ep kañbi enguk, "Mlalelet! Sindi nim misinelin."

⁸ Windin enbmbi, endi deimbi kañglin win: Yesu en noñgan ilmbi kañglini.

⁹ Walinin kwet jañgn plon nanin pñipi, Yesuli gwañgwañii e-kimsip ti-sembi enguk, "Nepk nin kalin wok kasat ama nimbek nola nim ennekalin. Gamamek, Amalok Ninañ endi kmmnan nanin mlalakak, wolondamek kindem ennekalin."

¹⁰ Tmbi gwañgwañiil ni-nandmbi eñglini, "Windinda kusei nekta endikne manda nandi-tale amal nindin pa eañ, 'Plofet Elial Mesialok telak dama tmbi bukak?'"

¹¹ Eumbi enguk, "Biañgan Elial dama undane bmbi, amatam t-pañgpañgile ti-semekak.

¹² Gan natna nindin sanlet: plofet no Elia wandin endi ikan bñguk, gan amal endok kusei gama nim ka-nandi-dakleñglini. Endi nislok nanandinj klembi, kundit kolan kusei kusei tñmñglini. Tmbi Amalok Ninañla kolan windinngangot tñmnekalin."

¹³ Windin eumbi, gwañgwañiil Yesuli Yoane tuk ii-sem ti-kuñguk endok plon e-yout tmbi eñguk win nandi-tomglini.

Yesuli nanandi-kiliktila nepk bien sinik enguk

¹⁴ Yesu git gwañgwañii tpet git no endi amatam asupti kimin ti-paklinnan pi tombmbi, ama noli Yesuloñ bmbi, kesiinan mlelem ti-nmbi nñguk,

¹⁵ "Wopum, dik nñanala blan tñmni. Gwañgwañal kwapmeñgan gnañ kamalalak nain win tikeumbi, kim katap tmbi, komba gnañ ba tuk gnañ pa pumbi, pñgn kola sinik talak.

¹⁶ Nak gwañgwañiil tmbi kindem danelindok nañgpi biñat, gan endi ti-tlap bium patak."

17 Wíndíñ eumbi, Yesulí tambane eñguk, “Amatam man ñíndíñgít kuañ síndí nanandí-kílikítñjì ním pat-samumbi, kamakama tañ. Nak sín gíta papata kunjít títlet! Nain níték síník sín gíta gamañgot kuwambi, nandí-kílikítí namnekalíñ?” Wíndíñ embi, “Gwañgwa wín nokoñ nañgíp bíwít!” enguk.

18 Nañgíp bíumbi, Yesulí yal kolan gwañgwalok gínannan pakuk wín ní-ñombíumbi poñañguk. Poñaumbi, wolongan gwañgwa walí kíndem dañguk.

19 Nísíñgan palíñípi, gwañgwañíilí Yesuloñ bímbi ní-nandímbi eñgííñ, “Kusei nítékta tímbi níndí yal kolan wín kle-kotneñdok típíkamíñ?”

20-21 Eumbi enguk, “Nanandí-kílikítñjì lakat síník walí tuop ním. Nak biañgan síník sanba: nanandí-kílikítñjì wambíñ mñjíp típ mñnam wandin pat-samekta, kundít gíték tínep nandañ wín kíndem eumbi indauk, wín kwet jañgín ñala bo kíndem nínelíñ, ‘Dík mílapi da wolok ñau!’ nímbímbi, wolok tuop tímbe.” *

Yesulí enlok kuseila gwañgwañíila en-kaikta tí-semguk

22 Yesulok gwañgwañíilí gíték endí Galilí distrik kímín tí-palímbi, ñíndíñ enguk, “Nain ním ombataumbi, Amalok Níñañ kanjíkñíilok kísinan kímíímbi,

23 wíli kímímbi, sandap típet gít no ñaumbi, Anutulí kímnan nanin tímbi mílalekak.” Wíndíñ eu nandímbi, gíñañjì mílata síník tañguk.

24 Tímbe Yesu gíta gwañgwañíilí endí Kapaneam it kwelan ña tomgííñ. Tombímbi, ama mñnem tapma it tí-díndím eelok epmañgííñ endí Petloloñ bímbi ní-nandímbi eñgííñ, “Endautsí endí tapma ittok takis mñnem pa kímítak ba ním?”

25 Eumbi níñguk, “Ba! Kímítak ñak.” Wíndíñ embi, it gíñañ loñguk. Lombi, manda gama ním eñíímbi, Yesulí ní-nandímbi eñguk, “Simon, dík níték nandílañ? Kwelalok ama wapmañdí kena kusei kuseilok mñnem pa mekañ wín denanin? Wín níñañjíilóñ nanín mekañ ba ama díwísíloñ?”

26 Eumbi, Petlolí eñguk, “Ama díwísíloñ.” Eumbi níñguk, “Wíndíñda níñañjíilí slak papi, takis mñnem ním pa kímíkañ.

27 Gan ním kañbi, gíñañjì tínda kolaumbi, gímbit tí-nímnelíñ. Wíndíñda dík ñambi, tuk guañnan pís tíatía toa no kolím píwín. Tímbe pís dama tíañeutañ endok man tambípi, mñnem kwandai no man gíñañ paletak kautañ wín tíke bímbi, enda emekañ. Mñnem walí níttetok takislok tuop tímbe.”

Yesulí Ama Wapmañlok kapmalnan kuñgula gwañgwañíilí ení-daut tí-semguk

18

Kunum Molomdok gíñgítñíilí pakañ endok boñgípsínan nindí loloñ síník yañ?

1 Nain wolonda gwañgwalí Yesuloñ bímbi ní-nandímbi eñgííñ, “Kunum Molomdok gíñgít boñgípsínan nindí loloñ síník yañ?”

2 Eumbi, Yesulí gwañgwa típ no kíñímum bíumbi, boñgípsínan kímípi

3 enguk, “Nak biañgan síník sanba: tíkap síndí gíñañ nanandíñjì ním tambanembi, gwañgwa bísat nomík ním indanelíñda, síndí Kunum Molomdok gíñgítñíilí ním indanekalíñ.

4 No en kayombíneumbi, gwañgwa típ ñandin indalakta, en wakan Kunum Molomdok gíñgítñíilok boñgípsínan loloñ síník patak yañ.

5 No en naka nandímbi, gwañgwa ñandin nola not tíñmílakta endí wakan naka not tí-namlak.

6 Gan no en gwañgwa koi nímnnat ñandin ñalí nandí-kílikítí tí-namlak wandin no ní-tíañeumbi, yom plon píplakta ama walí blangandok. Neta, Anutulí mílap wopungan míkukta tímbe. Endí kundít wandin gama ním tíñíímbi, kawat wopum no bím plon topmbi, tíke kolím tuk kímíñ gíñañ píumda walí mílap lakat indañmek.

7 Kwelalok amatam endí blasíñgandok. Neta, nain tuop nepek kusei kuseilí yom plon ep tíañenepi inda-semañ. Gan nepek wandin wín nindí tímbe inda-semgak en Anutulí mek tí-lamílekak.

8 Wíndíñda dík kíkba ba kesíkba tombonlí yomdok sísoñ plon gapíím píplañda, kak dombí kolím ñaumbi, kíkba ba kesíkba tomongot kumbi, kuñgu taletalen nímnatnan loukañ. Ním kañbi, kíkba ba kesíkba típelatkan kukapi, komba ním pa kímílaknan wandíñ gep kolím píuñ a.

* 17:20-21: Nandí-tale ama díwíndí manda kusip no gamañgot patak eañ. Wín ñíndíñ, “Ama nanañ gíték kímísisp tíñípi, nímoló tañ endíñgot yal kolan ñandísí gumañ ep kle-semnelíñdok, telak no ním patak.”

⁹ Ba dɩk dauka tombonli yomdok sisoñ plon gapilim pipilañda, dauka win gitnei kolɩ ñaumbi, dauka tombongot kumbi, kuñgu taletalen nɩmnatnan loukañ. Nɩm kañbi, dauka tɩpelatkan kukapi, jɩmbɩñdok komba galk gɩnañ gep kolɩm piuñ a.

¹⁰⁻¹¹ Sɩndɩ kuñgunjɩ ka-kɩliñ enekaliñ. Nɩm kañbi, gwañgwa kosɩ nɩmnat wandin endoñnan nanin nola nandum tɩal tɩmbɩmbi, en tɩmbɩ kolaneliñ. Neta, nak ñɩndɩñ sanba: añelo gwañgwa wandin yambɩ-dɩkñeañ endɩ kunum gɩnañ kumbi, enda tɩmbi kwapmeñgan Bepna kunum gɩnañ patak endoñnan kindem ña indañ. *

¹² Sɩndɩ nɩtek nandañ? Tɩkap ama nolok sipsip 100 palmek, tɩmbi noñgan no pailim kak biwɩk ba? Nɩm a. Endɩ 99 yambium kwet jañgɩnnan palɩmbi, ña noñgan no pait-patak win lonjɩwɩk.

¹³ Nak biañgan sanba: endɩ sipsip 99 enda sɩlɩsɩlɩ tɩlak, gan noñgan pailim tɩmbɩ indalak enda sɩlɩsɩlɩ wopum sɩnɩk tɩlak.

¹⁴ Wɩndiñgangot Bepɩ kunum gɩnañ patak endɩ gwañgwa koi nɩmnat wandin endoñ nanin no nɩm pailektok nandɩlak.”

Sambatnii git manda tɩ-dɩndɩm eelok telak

¹⁵ Yesulɩ yousɩmbi enguk, “Nokok sambatnai sɩndoñ nanin noli yom tɩ-gamumbi, dɩk ñam sɩtekan papi, kusei daulmekañ. Tɩmbi endɩ mandañga nandɩm tɩke-kɩliñ elakta, endɩ bɩndambo not tɩ-gambi, dɩkok sambat indaukak.

¹⁶ Ba endɩ mandañga wɩleka, ama noñgan ba tɩpet yanañgɩlɩmbi endoñ ñanekaliñ. Tɩmbi nokaɩlɩ manda gitɩk ama wolok plon kɩt yout tɩlañ win e-gembɩlanekaliñ, endɩkñe mandalɩ molo manda elak wolok tuop. *

¹⁷ Ba endɩ mandanjɩ wɩt kak kolekta, ama win kɩkesɩmɩndok kɩsɩnan kɩmɩlekañ. Kɩkesmɩndok manda wɩndiñgangot wɩt kak kolekta, enda nandɩñmɩumbi, endɩ takis epep ama ba ama Anutu nɩm nandɩ-kɩliktɩ tɩñmañ endok tuop tɩmbekak.

¹⁸ Nak biañgan sanba: sɩndɩ nepek nola kwelan e-wiat tɩ-semumbi, Kunum Molomdok dainan wɩndiñgangot wiawiat indaukak, tɩmbi sɩndɩ nepek nola e-wiat nɩm tɩ-semumbi, Kunum Molomdok dainan wɩndiñgangot gama pat-semekak.

¹⁹⁻²⁰ Tɩmbi nak yousɩmbi ñɩndɩñ sanba: ama tɩpet ba tɩpet git no endɩ nokok kotna plon kɩmɩn tañda, nak en gɩta patet, wala tɩmbi sɩndoñ nanin ama tɩpet endɩ kwelan ñolok gɩnañjet kiulim noñgan tɩmbɩm, nepek nola ba nola nɩmolo tɩmbɩmbi, Bepna kunum gɩnañ patak endɩ nandɩ-semekak.”

Notniilok yomjɩ nain tuop bi-semlok

²¹ Tɩmbi Pefolɩ Yesuloñ bɩmbi nɩkañbi eñguk, “Wopum. Notna noli yom pa tɩ-namumbi, nain nɩtek yomɩn biñmetat? Nain 7got biñmet walɩ tuop ba?”

²² Eumbi nɩñguk, “Nain 7got nɩm a. Dɩk 70 im 7 biñmɩ-ta-ñaukañ, win yom bɩmbi tɩñɩpi nɩm kunakunattok elet.

²³ Kusei ñɩndɩñda tɩmbi wɩndɩñ elet: ama wapmañ noli nepek tɩñguk wɩndiñgangot Kunum Molomdɩ gɩñgɩtɩnii yambɩ-dɩkñelak. Ama wapmañ walɩ kena amañiilɩ nepek slak epgɩliñ wolok kɩnjan ombɩñmɩnelɩñdok en-tiañeñguk.

²⁴ En-tiañembi, kena kusei kɩmɩlɩmbi, ama no nañgɩp bɩñgɩlɩñ endoñnan kɩnjan ombɩñmektok palmɩñguk win mɩnem 45 milion. †

²⁵ Endɩ mɩnem win ombɩñmektok tuop nɩm, wala tɩmbi ama wapmañdɩ mɩnem dɩwin epmektok nandɩñɩpi, kena gwañgwañii ñɩndɩñ tɩnelɩñdok enguk: endɩ ama en wakɩt tam gwañgwañii ba nepenepek gitɩk palmɩlak win eppi, tualok kɩmɩtnelɩñdok enguk.

²⁶ Wɩndɩñ eumbi, kena ama walɩ ama wapmañdok kesɩnan mɩlelem tɩmbi, ñɩndɩñ nɩ-blambɩ eñguk, ‘Ama wapmañna, blan tɩ-nambi, naingot namumbi, nak kɩnjan tuopkan ombɩ-gam-taleutat.’

²⁷ Tɩmbi ama wapmañdɩ ama wala blan tɩ-ñɩmbi, kɩnjan wopum palmɩñguk win gitɩk biñmɩmbi, kak slak bium ñañguk.

²⁸ It gɩnañ nanin pi ñañɩpi, kena gwañgwa nol no tɩmbɩ indañguk, endoñnan kɩnjan ombɩñmektok palmɩñguk win mɩnem 100. ‡ En wakan tɩmbɩ indambi, bim plon tɩke kandipi nɩñguk, ‘Dɩk mɩnem slak tɩkeñguñ win ñɩndɩñgɩtañgan ombɩ-namɩñ!’

²⁹ Tɩmbi noli kesɩnan mɩlelem tɩ-ñɩmbi, ñɩndɩñ nɩ-blambɩ eñguk, ‘Dɩk nandɩ-nambi, nain namumbi, nak kɩnjan ombɩ-gametat.’

³⁰ Eumbi nandɩ-kɩmnebi, it kwambɩñ gɩnañ nañgɩp ña kɩmɩpi ñɩndɩñ nɩñguk, ‘Kɩnjan ombɩ-tale-namumek gep piɩsattok’.

* **18:10-11:** Nandɩ-tale ama dɩwɩndɩ manda kusip no gamañgot patak eañ. Win ñɩndɩñ, “Neta, Amalok Nɩñañ endɩ amatam yomjɩla tɩmbi pait-pakañ epmektok indañguk.” ✪ **18:16:** Lo 19:15 † **18:24:** Yesulɩ mɩnem kunakunat eñguk win wopum sɩnɩk. Mɩnem walɩ ama 10,000 endɩ gwɩlat 15 gitɩk kena tɩñgɩlɩñ endok tuanji. ‡ **18:28:** Yesulɩ mɩnem kunakunat eñguk win lakat sɩnɩk, sandap 100 wolok kenalok tuangot.

³¹ Tĩmbi noliilĩ kundit wĩn ka-nandĩmbi, gĩnaĩjĩ biaĩngan mĩlataumbi ña ama wapmañ kasat tĩñmĩ-taleĩngĩlĩñ.

³² Tĩñmĩ-taleum nandĩmbi, kena ama wĩn bĩndambo nĩ-tiaĩnemi ñĩndĩñ nĩĩnguk, ‘Ama kolan papait, dĩk nan-blambla eumbi, nak blan tĩ-gambi, kĩnjanna wopum wĩn kak bi-gamĩt.

³³ Nĩtek tĩmbi, nak bi-gamĩt, gan dĩk wĩndĩĩngangot nokala blan nĩm tĩmbi biĩmĩ-ñañ?’

³⁴ Wĩndĩñ embi, gĩnañ komba dũmbi, mik amaloiñ naĩngĩp ñambi enguk, ‘Sĩndĩ nain tuop kena gĩm mũmbi, endĩ kĩnjanna wopum wĩn ombĩ-nam-taleumek, wolonda sĩndĩ kaĩbiumbi pĩukak.’”

³⁵ Yesulĩ e-yout manda wĩndĩñ en-talembi eĩnguk, “Sĩndĩ noĩngan noĩnganĩ gĩnaĩjĩ gĩtĩktĩ nosiilok yomjĩ nĩm bi-sem-talenelĩñda, Bepna kunum gĩnañ patak endĩ wĩndĩĩngangot noĩngan noĩngan sĩndok yomjĩ nĩm bi-sameka k.”

19

¹ Yesulĩ manda wĩndĩñ e-talembi, Galili distrik bimbĩ, Juda amatamdok kwelan Jordan tuk dat kandañ patak wandĩñ ñaĩnguk.

² Tĩmbi amatam asupgangĩ en kle ñaumbi, jĩmbatsĩat ep tĩmbĩ kĩndem daĩngĩlĩñ.

Wapatom Anutulĩ ep kiukuk wĩn amalĩ nĩm tambĩktok

³ Tĩmbi Falisi ama dĩwĩndĩ Yesuloĩ bĩmbi, tĩ-kuyuk tĩñmĩnepi nĩ-nandĩmbi eĩngĩlĩñ, “Dĩk nĩtek nandĩlañ? Damaĩngan Moselĩ endĩkĩne manda kĩmĩt-nĩnguk wolok tuop ama nolĩ enlok nanandĩnla nepek kusei wala ba wala tamĩn kle-kolek ba nĩm?”

⁴ Eumbi tambane enguk, “Manda youyoulĩn ñĩn patak wĩn sĩndĩ pinat nandĩmbi kamalañ bek. Nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan Anutulĩ ama ep tĩmbĩ indaĩnguk wolonda endĩ ama gĩt tamĩn ep tĩmbĩ indaĩngĩmĩk. *

⁵ Tĩmbi ñĩndĩñ eĩnguk, ‘Kusei wĩndĩñda amalĩ meñ beu yambimbĩ, tamĩnnat gali-kwambĩñ daumbi, piĩngĩpset noĩngan indayamĩk.’ *

⁶ Wĩndĩñda nak ñĩndĩñ sanlet: endĩ piĩngĩp noĩngan indambi, nombu tĩpet nĩm tamĩk. Wala tĩmbi wapatom Anutulĩ ep kiukuk wĩn amalĩ nĩm tambĩktok.”

⁷ Tĩmbi Falisi amalĩ ñĩndĩñ nĩĩngĩlĩñ, “Tĩkap wĩndĩñda, nĩtek tĩmbi Moselĩ endĩkĩne manda ñĩndĩñ kĩmĩkuk: ama no tamĩn kle-kolektok nandĩlakta, endĩ manda no wolok tuop youp mĩmbi kleum ñaukak?” *

⁸ Eumbi enguk, “Sĩn bamba bep paĩjiilok gĩnañ kwambĩndanjĩla tĩmbi Moselĩ nandĩ-sambi, tam kĩndem ep klenelĩñdok eĩnguk. Gan nain kusai kĩmĩkĩmĩlĩnan wĩn wĩndĩñ nĩm pakuk.

⁹ Wĩndĩñda tĩmbi nak ñĩndĩñ sanba: ama no tamĩn telak joĩngo nĩm kuĩnguk wĩn kleum ñaumbi, kombliĩn tĩlak endĩ telak joĩngo kulak.”

¹⁰ Tĩmbi gwaĩngwaĩilĩ tam kle-kokottok plon Yesu ñĩndĩñ nĩmbi eĩngĩlĩñ, “Tĩkap wĩndĩñda, amalĩ tam nĩm tĩmbi slak palekta wĩn kĩndem.”

¹¹ Eumbi enguk, “Ama Anutulĩ ep tĩmbĩ paĩngĩtalak endĩĩngot manda wĩn guma tĩkeañ, ama gĩtĩkkandĩ nĩm.

¹² Nandañ. Kusei ñĩndĩñda ama dĩwĩsĩlĩ tam nĩm epmañ: wĩn dĩwĩn nolok piĩngĩpsĩ kolan indaĩngĩlĩñda tĩmbi slak pakañ. Tĩmbi dĩwĩn nolok piĩngĩpsĩ kombliĩn inda-satalok gembĩn wĩn ama nĩsĩ dombu kokĩlĩñ, wala tĩmbi tam nĩm tĩkem slak kuañ. Tĩmbi ama dĩwĩn nolĩ Kunum Molomdok kenan tĩnelĩñdok tam nĩm tĩmbi slak pakañ. No en manda ñĩn nandĩ-daklelakta endĩ tĩkeukak.”

Kunum Molomdok gĩĩngĩt wĩn nin?

¹³ Tĩmbi amatamdĩ gwaĩngwa bĩsat Yesulĩ kii endok plon kĩmĩpi nĩmolo tĩ-semektok endoĩ yanaĩngĩp bĩĩngĩlĩñ. Bĩumbi, gwaĩngwaĩilĩ enombĩngĩlĩñ,

¹⁴ gan Yesulĩ ñĩndĩñ enguk, “Kunum Molomdĩ ama ñandĩsĩ enlok gĩĩngĩtĩi yambĩ-dĩkĩnelak, wala tĩmbi gwaĩngwa bĩsat yambiumbi nokoĩ bĩwĩt, telak masĩp nĩm tĩ-semnelĩñ.”

¹⁵ Wĩndĩñ embi, kii gwaĩngwa bĩsattok plon kĩmĩpi, gwĩlam tĩ-sem-talembi, walĩnĩn piĩm ñaĩnguk.

¹⁶ Tĩmbi ama nolĩ Yesuloĩ bĩmbi nĩĩnguk, “Endaut, nak kuĩngu taletalen nĩmĩnat kasĩleuttok ep tĩndĩn kĩndem nek tĩmbettok nandĩlañ?”

¹⁷ Eumbi nĩĩnguk, “Kusei nekta dĩk nokoĩ bĩmbi, nepek nek ñalĩ kĩndem sĩnĩk wala nankalañ? Anutu en noĩngangot endĩ kĩndem, wala tĩmbi dĩk en gĩta nain taletalen nĩmĩnat kuũĩndok nandĩlañda, endĩkĩne mandan taĩngonemi kleukañ.”

¹⁸ Eumbi, ama walí Yesu ñíndíñ ní-nandíñguk, “Dík endíkñe manda dek ñala síník elañ?” Eumbi níñguk, “Endíkñe manda ñala elet: dík ama níñ wíli kímbekek, telak jóñgo níñ kuukañ, kumbu níñ tímbekañ, ama no manda plon patak endok síñgin jóñgo níñ siukañ,

¹⁹ meñga beka giñgiñgan tí-semekañ, tímbe dítnala nandílañ wíndíñgangot nokaila nandukañ.” ✧

²⁰ Eumbi, ama sim endí níñguk, “Endíkñe manda gítík wín nak ikan tañgonembi kle-talelet. Gan nepek nek wala síník gamañ típíkalet?”

²¹ Eumbi níñguk, “Tíkáp dík Anutulok nanandín gítík kle-taleup nandílañda, dík ña nepenepeka gítík tuatualok kímílim tua-taleumbi, mñem wín epmbi, ama pímbañesíla em-taleumbi, tuañga kunum gíñañ inda-gamekak. Wíndíñ tí-talembi, bí nep kle kuukañ.”

²² Ama simdí manda wín nandímbe, nepenepeka asup palmíñgukta tímbe gíñañ kolaumbi gwíñlambí bím ñañguk.

²³ Tímbe Yesulí gwañgwañíla enguk, “Nak biañgan síník sanba: ama mñem kwílikwílinat nolí Kunum Molomdok gíñgít indauktok nandílakta endí gliñgliñnat.

²⁴ Nak bíndambo ñíndíñ sanba: kamel nolí lík bemdok gíñañ gik wolok ña tombepe nandíwíktá endí kena kwambíñ tímbekek. Tímbe ama kwílikwílinat no Anutulok gíñgít indaup nandílakta endí wíndíñgangot kena kwambíñ tímbekek, gan endok kenan wín kamellok kenan maklelak.”

²⁵ Gwañgwañíli manda wín nandímbe, kolan síník sílíkñembi eñgíliñ, “Tíkáp wíndíñda, níndí Anutulok gíñgít tuop indauk?”

²⁶ Wíndíñ eumbi, Yesulí díndímgan yambímbe enguk, “Amalí wíndíñ tíndílok tuop níñ, gan Anutulí nepek gítík wín tuop tí-taleuk.”

²⁷ Tímbe Petlolí tambanembi níñguk, “Kalañ. Níndí nepenepekní gítík bí-talembi bímbi, dík gep kle kuamíñ, wala tímbe níndí tuan nek tíkenekamíñ?”

²⁸ Eumbi enguk, “Nak biañgan síník sanba: Anutulí nepek gítík tímbe kaitaumek, Amalok Níñañ endí ama wapmañdok pipapípat plon pipapí, kusei kímípi, amatam gítík yambí-díkñeukak. Wolonda ama 12 nep kle kuañ síndí bo ama wapmañdok pipapípat plon pipapí, Israel ama sambat 12 yambí-díkñenekalíñ.

²⁹ Tímbe no en naka tímbe íl ba dal kwayañí ba wíwí ba meñ beu ba gwañgwa bísalí ba nanañ kenan ba nepek wín gítík bí-taleñgukta, Anutulí wolok tambon nain asupgan yousíñmí-ta-ñambi, kuñgu taletalen nímmat wakít míkukak.”

Kunum Molomdí gíñgítñíi síloñ tí-semalak

³⁰ Yesulí yousímbe enguk, “Nain taletalenan ñíndíñ indaukak: ama asup níñ endí man ñíndíñgít ama díwísílok dausínan damandama tañ endí síñgi síník itnekalíñ, tímbe síñgi síník bañ endí d amandama itnekal íñ.

20

¹ Nekta, Kunum Molom wín endí wain kena molom nolí kena gwañgwañí en-tiañembi yambí-díkñeñguk wandín. Kwet salaumbi, kena molom walí kímín kwelan ñambi, kena gwañgwa díwín epmepi,

² kena nain noñgan wolok tuan en-indaumbi nandum tuop tímbeímbe, kena gíñañ en-mulím ñañgíliñ.

³ Tímbe kwet íp sala-síník taumbi, ama walí nombo ñambi, ama díwín kenala níñ ñañañ kímín kwelan slak palímbe yambímbe,

⁴ níndíñ enguk, ‘Síndí bo ña wain kenana tímbeímbe, kena tínetañ wolok tuan sametet.’ Wíndíñ eumbi, wain kena tíndíla ñañgíliñ.

⁵ Tímbe maim boñgíp palímbe, kena molomdí bíndambo ña ama díwín kena tíñmínelíñdok en-mukuk. Tímbe maimdí gama níñ pí-sembeñíliímbe endí wíndíñgangot tíñguk.

⁶ Tímbe kwet kílímekílímelok tímbeímbe, bíndambo ñambi, ama díwín kena níñ tíndín slak pakíliñ ep tímbe indaumbi enguk, ‘Síndí nekta sandap ombap kena níñ tímbe slak palímbe, tímlala tílak?’

⁷ Eumbi níñgíliñ, ‘Nímbe nolí kena no níñ níñík.’ Eumbi en-mupí enguk, ‘Ale, síndí bo ñambi, wain kenana gíñañ kena tímbeít.’

⁸ Kwet kílim eumbi, wain kena molomdí kena ka-díkñe amala nímbi eñguk, ‘Dík kena gwañgwa kí-tí-semum bíumbi, tuanjí emíñ. Emepi, síñgi bílíñ endoñan kusei kímípi em ta-ña, dama bílíñ enda síñgi emu talewín.’

⁹ Tĩmbi kena ka-dĩkĩnelĩ ama kwet bipmem tĩmbĩmbi, kena kusei kĩmĩkĩlĩ enbĩm bĩmbi, kena nain noĩngandok tuan em-taleĩnguk.

¹⁰ Emumbi, dama bĩĩngĩlĩ endĩ ‘Tuan tĩke lo nĩmetak bek’ em nandĩngĩlĩ, gan ka-dĩkĩnelĩ ama noĩngan noĩngan enda bo kena nain noĩngandok tuan enguk.

¹¹ Tuanjĩ tĩkeĩĩpi, kusei kĩmĩpi, kena molomda em balep ti-nĩmbi

¹² eĩngĩlĩ, ‘Siĩngi bĩlĩ endĩ kena nain dumangot tĩlĩ, gan nĩndĩ sandap ombap maim kwambĩn gĩnaĩ kena piĩngip gawalat ti-patnambi kĩlim elak. Nekta sĩnĩk siĩngi bĩlĩ en gĩta tuan walan noĩngangot nĩmlaĩ?’

¹³ Wĩndĩn eumbi, kena molomdĩ endoĩnĩnan nanin nola nĩndĩn nĩnguk, ‘Notna, nak kolan nĩm ti-gamlet. Dĩk kena nain noĩngandok tuanla gan-nandĩwambi, nandum tuop tĩk wĩn.

¹⁴ Wala tĩmbi mĩnemga tĩkembĩ ñau. Nak mĩnem gamĩt, wĩndĩngan siĩngi bĩlĩ emepi nandĩt.

¹⁵ Nak natnalok mĩnem wĩndĩn ba wĩndĩn tĩmbep nandĩmbi, kĩndem tĩmbet. Nak gĩnaĩ sĩloĩ ti-semlet, wala dĩk nĩsĩlok taĩngan yambĩ-gimbĩt tĩlaĩ ba?’

¹⁶ Yesulĩ e-yout manda wĩndĩn embi enguk, ‘Wĩndĩnda ama man nĩndĩngĩt siĩngi sĩnĩk baĩ endĩ damandaman itnekalĩn, tĩmbi damandaman baĩ endĩ siĩngi sĩnĩk itnekalĩn.’

Ama Wapmaĩ Yesulĩ indaĩngan il kwelnan Jerusalem loĩnguk

Ama Wapmaĩ Yesu endĩ kena nek tĩmbektok indaĩnguk?

¹⁷ Tĩmbi Yesulĩ Jerusalem lo ñaupi, gwaĩngwaĩnii 12 kĩti-semum bĩmbi, nĩsĩngan telak telak ñaĩpi enguk,

¹⁸ ‘Nandaĩ! Nĩndĩ lokap, Jerusalem tomnambi, Amalok Nĩñaĩ tĩkembĩ, tapma ama biesĩ ba endĩkĩne manda nandĩ-tale ama endok kĩsĩ plon kĩmĩlĩm loukak. Tĩmbi endĩ manda plon kĩmĩpi, wĩlĩ kĩmbektok manda embi,

¹⁹ Roma amalok kĩsĩ plon kĩmĩlĩmbi, endĩ Amalok Nĩñaĩ endok plon nĩ-sasale manda embi waipmbi, tĩkem kloĩbat plon wĩlĩm kĩmbekak. Tĩmbi maim tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, Anutulĩ en kĩmnan nanin tĩmbĩ mĩlalekak.’

²⁰ Tĩmbi Yesulĩ kĩmbektok en-taleumbi, Sebedilok tamĩn endĩ nĩñaĩnii tĩpet, wĩn Yakobo gĩt Yoane, en gĩta Yesuloĩ bĩmbi, mĩlelem ti-nĩmbi, nepek no nandĩnĩmektok nĩnguk.

²¹ Tĩmbi Yesulĩ nĩ-nandĩmbi eĩnguk, ‘Dĩk nekta nandĩlaĩ?’ Eumbi nĩnguk, ‘Dĩk ama wapmaĩ indambi, amatam yambĩ-dĩkĩeukaĩ nain wolonda nandĩ-nambi, nĩñaĩnii tĩpet ñalĩ bo ama wapmaĩ indambi, kĩka dĩndĩm ba kepmanan pipatemĩktok nandĩlet.’

²² Eumbi, Yesulĩ nĩñaĩnii nĩndĩn enguk, ‘Sĩtĩ nĩteka eamĩk wĩn nĩm nandĩ-dakleamĩk. Nak mĩlap bemetat * wĩn sĩtĩ tuop bemdekamĩk ba?’ Eumbi nĩngĩmĩk, ‘Nĩtĩ tuop.’

²³ Wĩndĩn eumbi enguk, ‘Sĩtĩ bĩaĩngan nokok mĩlap bemdekamĩk, gan nĩndĩ kĩtna dĩndĩm ba kepma kandaĩ pilekak wĩn natna ewa taleuktok tuop nĩm. Pipapat wĩn Betnalĩ ama dek endĩ engan epmep nandĩlak enda ti-wĩlĩ dĩkĩne ti-semguk.’

²⁴ Tĩmbi gwaĩngwaĩnii 10 endĩ manda wĩn nandĩngĩlĩnda, dakwaya tĩpetta gĩnaĩjĩ komba dĩnguk.

²⁵ Gan Yesulĩ gwaĩngwaĩnii gĩtĩk kĩti-semum bĩmbi enguk, ‘Sĩndĩ kwelalok yambĩ-dĩkĩne ama endok ep tĩndĩnjĩ nandĩ-taleaĩ: amatamdok kuĩngun ba kĩm wĩn ama wapmaĩjĩlok kĩinan patak, tĩmbi ama loloĩndĩ pĩmbĩnĩesĩla endĩkĩne mandanjĩ kwambĩn enbi, taĩngonem klenelĩndok gĩngĩneañ.

²⁶ Gan sĩndok boĩngĩpsĩnan wĩndĩn nĩm tĩlok. Nĩm sĩnĩk. Sĩndoĩnĩnan nanin no en wopum kuuktok nandĩlakta, endĩ nolĩllok tĩplaplaenjĩ kuukak.

²⁷ Tĩmbi no en sĩndok telak damanjĩ kuuktok nandĩlakta, endĩ kena gwaĩngwaĩjĩ sĩlanin kumbi,

²⁸ Amalok Nĩñaĩn tĩnguk wolok tuop tĩmbekak. Endĩ amatam asup ep tĩmbĩ platambi, endok kĩnjan kĩmbektok ama sĩnĩk indaĩnguk, endĩ en tĩmbĩ platanelĩndok nĩm.’

Ama tĩpet dauset sisipmĩn endĩ Yesu en ama wapmaĩ wĩn nandĩ-dakleĩngĩmĩk

²⁹ Yesulĩ gwaĩngwaĩnii gĩt Jeliko it kwet bim ñaĩlĩmbi, amatam kĩmĩn wopumdĩ en kle ñaĩngĩlĩn.

³⁰ Tĩmbi ama tĩpet dauset sisipmĩn endĩ telak pawan pi pakĩmĩk. Endĩ Yesulĩ yapma kleup tĩmbĩm nandĩmbi, wolongan kĩtĩmbi nĩngĩmĩk, ‘Devittok Komblin, dĩk nĩta blan ti-nĩmĩn.’

³¹ Endĩ wĩndĩn kĩtĩmbi, amatam asuptĩ enombĩmbi, en-kĩmĩsip tĩngĩlĩn, gan endĩ wopumgan kĩtĩmbi nĩngĩmĩk, ‘Wopum, dĩk Devittok Komblin, nĩta blan ti-nĩmĩn.’

* 20:22: Yesulĩ mĩlap bembemla eĩnguk wĩn endĩ Grik manda plon nĩndĩn eĩnguk, ‘Nak tuk wĩtna tĩke lombi nambetat wĩn sĩtĩ tuop tĩke lombi nandekamĩk ba?’

³² Eumbi, Yesul⁺ w⁺ñga ipi k⁺t⁺i-sembi enguk, “S⁺it⁺ n⁺itek t⁺i-samettok nandam⁺ik?”

³³ Eumbi n⁺ñg⁺m⁺ik, “Wopum, n⁺it⁺ d⁺ik dautnet t⁺mbi tom-n⁺imeñdok nandam⁺ik.”

³⁴ T⁺mbi Yesul⁺ blan t⁺i-sembi, dauset kiili t⁺ike-kaumbi, wolongan dauset tomb⁺mbi, nepenepek kañbi, Yesu kle ñañg⁺m⁺ ik.

21

Yesul⁺ ama wapmañ nom⁺ik Jerusalem loñguk

¹ Yesu g⁺it gwañgwañi end⁺ Jerusalem it kwet t⁺mbi dumalaumbi, Oliv kwet jañg⁺n⁺nan lombi, Betfage it kwelan tomg⁺l⁺ñ. Tomñ⁺l⁺mbi, Yesul⁺ gwañgwañiit t⁺pet en-mupi

² enguk, “S⁺it⁺ it kwet da patak wolok ñandekam⁺ik! Ñam tombi, wolongan doñki n⁺ñaññat toal⁺ ep top yambiyambin kandetam⁺ik. Kañbi p⁺isap yanañg⁺ipi b⁺wit!

³ T⁺ikap n⁺l⁺bek nol⁺ samb⁺mbi san-kaumbi, ñ⁺nd⁺ñ n⁺ndekam⁺ik, ‘Molomd⁺ doñki kena emektok nand⁺lak. T⁺mbi platik s⁺n⁺ik yambiumbi yanañg⁺l⁺mbi b⁺ndetam⁺ik.’ ”

⁴ Yesul⁺ doñkila eñguk w⁺n end⁺ plofet ama nol⁺ damañgan kumbi manda eñguk wal⁺ bien inda-dakleuktok t⁺ñguk. Manda w⁺n ñ⁺nd⁺ñ,

⁵ “Saiondok * amatam ñ⁺nd⁺ñ enb⁺m nand⁺w⁺t: Ama wapmañj⁺ end⁺ s⁺nd⁺ sepmektok b⁺i-samlak. End⁺ kayomb⁺nembi, doñki plon pipatak,

w⁺n doñki sim wolok plon pipapi b⁺lak.” *

⁶ T⁺mbi gwañgwa t⁺pet end⁺ ñambi, Yesul⁺ kena manda enguk wolok tuop t⁺mbi,

⁷ doñki me n⁺ñañ yanañg⁺ipi, Yesuloñ b⁺ñg⁺m⁺ik. B⁺mbi, sauloñjet kiundepi, doñki plon k⁺m⁺l⁺mbi, Yesul⁺ wolok plon lo pipapi ñañguk.

⁸ T⁺mbi amatam k⁺m⁺n wopum endoññan nanin asupgand⁺ endok koi g⁺ñg⁺it t⁺ke-lonel⁺ñdok sauloñj⁺ telak plon samba eñ⁺l⁺mbi, d⁺w⁺nd⁺ komba sak kiyat domb⁺mbi mep b⁺m, w⁺nd⁺ñgot telak plon ipane-ta-ñañg⁺l⁺ñ.

⁹ T⁺mbi amatam Yesu siñgi dama t⁺mbi kleñg⁺l⁺ñ end⁺ enda Mesia n⁺mbi, ñ⁺nd⁺ñ yous⁺yous⁺ñgan k⁺t⁺mbi eñg⁺l⁺ñ,

“Ama wapmañ Devit endok Komblin b⁺lak, koi t⁺ike-low⁺t!

Molomd⁺ ama ñ⁺n ama wapmañn⁺ kuuktok n⁺-mukuk en wakan gw⁺lam t⁺ñmen! Anutu kunum g⁺nañ patak endok koi t⁺ike-lona!” *

¹⁰ Yesul⁺ Jerusalem it kwelan ama wapmañ nom⁺ik lo tomb⁺mbi, w⁺nasi g⁺it⁺kt⁺ w⁺n ka sil⁺kñembi, “W⁺n nin?” e-nand⁺ñg⁺l⁺ñ. E-nandumbi,

¹¹ amatam k⁺m⁺n wopumd⁺ tambane e-ta-ñañg⁺l⁺ñ, “Ñ⁺n plofet Yesu en Nasalet it kwet, Galili distrik nanin.”

Yesul⁺ tapma ilan gemb⁺n daut semguk

¹² T⁺mbi Yesul⁺ tapma it sañ jimba g⁺nañ lombi, k⁺m⁺l⁺ tua t⁺mbi, m⁺nem kena t⁺-pak⁺l⁺ñ lo yamb⁺mbi, nandum tuop n⁺m t⁺ñguk. W⁺nd⁺ñda end⁺ ama tapma t⁺nd⁺lok nepenepek k⁺m⁺l⁺m tuañg⁺l⁺ñ g⁺it⁺ik ep klembi, ama m⁺nem tambu m⁺ñ kena t⁺ñg⁺l⁺ñ endok k⁺m⁺ik⁺m⁺ts⁺ wak⁺t⁺ mon⁺ik tuatualok k⁺m⁺ik⁺l⁺ñ endok pipapats⁺ w⁺l⁺ tombol⁺mbi,

¹³ ñ⁺nd⁺ñ enguk, “Anutulok manda no ñ⁺nd⁺ñ youyoul⁺n patak, ‘Nokok itna w⁺n nan-wowoñ t⁺nd⁺lok it een’. * Gan k⁺m⁺l⁺ tua ama s⁺nd⁺ it ñ⁺n t⁺mb⁺m kumbu amalok pat-sembe it nom⁺ik t⁺lak.”

¹⁴ Yesul⁺ tapma it sañ jimba g⁺nañnan pal⁺ñ⁺l⁺mbi, ama kes⁺t n⁺m kuñg⁺l⁺ñ g⁺it ama daus⁺ sipm⁺sipm⁺n end⁺ endoñ b⁺umbi, ep t⁺mb⁺ k⁺ndem dañguk.

¹⁵ T⁺mbi wembe gwañgwa wand⁺ñ pak⁺l⁺ñ end⁺ ñ⁺nd⁺ñ k⁺t⁺ñg⁺l⁺ñ, “Ama wapmañ Devittok Komblin endok koi t⁺ike-low⁺t!” Tapma ama bies⁺ g⁺it end⁺ikñe nand⁺-tale ama end⁺ manda w⁺n nand⁺mbi, Yesu kundit k⁺ndem engano asup t⁺ñguk w⁺n kañbi, g⁺nañj⁺ komba d⁺umbi,

¹⁶ ñ⁺nd⁺ñ n⁺-nand⁺ñg⁺l⁺ñ, “End⁺ Mesia ganañ w⁺n d⁺ik nand⁺lañ ba?” Eumbi tambane enguk, “Ba w⁺n nand⁺let ñak. Gan s⁺nd⁺la Ama Wapmañ Devitt⁺ Wopumla ñ⁺nd⁺ñ n⁺ñguk w⁺n pinapi nand⁺-kamalañ bek, ‘D⁺ik wembe gwañgwa tip ba wopum ep t⁺mb⁺ pañg⁺taumbi, gan-t⁺ike-loumbi k⁺ndem dalak.’ ” *

¹⁷ W⁺nd⁺ñ embi, ama bies⁺ yambimbi, Jerusalem nanin Betani it kwelan ñambi, wand⁺ñ douñguk.

Yesul⁺ komba fik no n⁺-suambal⁺mbi yañetañguk

¹⁸ Kwet salaumbi, Yesul⁺ Jerusalem undane ñañ⁺pi, nanañ gawat t⁺ñguk.

* **21:5:** Jerusalem it kwet koi no w⁺n Saion. Plofetti ‘Saiondok amatamla’ eñguk end⁺ Jerusalem nasi ba Israel amatam g⁺it⁺ik endok plon ep yout t⁺ñguk. * **21:5:** Aisaia 62:11, Sekeraia 9:9 * **21:9:** Kap 118:25-26 * **21:13:** Aisaia 56:7 * **21:16:** Kap 8:3

¹⁹ Tĩmbi deium ñaumbi, komba fik no telak pawan palĩmbi kañguk. Kañbi, ñasiñgan kuseinan ña bienla deium loubi, lonjĩ ka-tĩlapi, sakgot kañguk. Kañbi, komba fik nĩ-suambapi eñguk, “Dĩk bienga nombo nĩm laliukañ, nĩm sĩnĩk.” Eumbi, wolongan komba fik walĩ yañetambi kĩmĩnguk.

²⁰ Gwañgwañiilĩ wĩn ka sũĩkĩmbi eñgĩlĩñ, “Nĩtek tĩmbi, komba fik ñalĩ platik sĩnĩk kĩmbi yañetalak?”

²¹ Eumbi, Yesulĩ tambanembi enguk, “Nak biañgan sĩnĩk sanba: tĩkap sĩndĩ gĩnañ tĩpet nĩm tĩmbi, Anutu biañgan nandĩ-kĩlĩktĩ tĩñmĩ-kunelĩñda, nak kundit komba fik ñala tĩt wĩndĩñgangot sĩndĩ bo tĩnelĩñ. Tĩmbi wakangot nĩm ya. Tĩkap sĩndĩ kwet jañgĩn ñala ‘Mĩlapi, tuk kimbĩñ gĩnañ pĩ!’ nĩmbĩmbi, gumañ wolok tuop indawĩk.

²² Sĩndĩ Anutula nepek no ba no tĩmbektok nĩmolo tĩ-ñĩmbi, nandĩ-samektok nandĩ-kĩlĩktĩ tañda, wĩndĩñ inda-samekak.”

Yesulĩ nindok manla kena pa tĩnguk wala nĩ-nandĩngĩlĩñ

²³ Yesulĩ tapma it sañ jimba gĩnañ lombi, amatam enĩ-daut tĩ-semguk. Enĩ-daut tĩ-sem-palĩñĩlĩmbi, tapma ama biesĩ gĩta Islael amalok ama biesĩ endĩ endoñ bĩmbi, nĩ-kañbi eñgĩlĩñ, “Nĩndĩ ganbĩmbi, kundit ñandin pa tĩlañ? Ba nindok mandanla ba gembĩnla wĩndĩñ pa tĩlañ?”

²⁴ Eumbi tambane enguk, “Nak bo nepek nola san-nandutet. Dĩndĩm tambane nanĩnetañda, nak bo nindok mandala kundit wandin sĩnĩk pa tĩlet wĩn sanbetet.

²⁵ Nĩndĩ Yoane nĩmbĩmbi, amatam tuk i-semguk? Wĩn Kunum Molomdĩ ba ama nolĩ?” Wĩndĩñ eumbi, kusei kĩmĩpi, nĩsĩñgan dombĩ tañan tĩmbi eñgĩlĩñ, “Nĩndĩ ‘Kunum Molomdĩ’ wĩndĩñ eneñda, endĩ ñĩndĩñ nĩnĩ-nandutak, ‘Wĩndĩñda sĩndĩ nekta Yoanelok mandan nĩm nandĩ-dasiñgĩlĩñ?’

²⁶ Gan nĩndĩ ‘Ama nolĩ Yoane nĩmbĩm kena tĩnguk’ wĩndĩñ eneñda, amatam kĩmĩn wopum Yoanela plofet nandĩñmañ endĩ nĩtek tĩ-nĩmnelĩñ walañgot mĩsĩnetamĩñ.”

²⁷ Wĩndĩñda endĩ Yesu ñĩndĩñ tambane nĩngĩlĩñ, “Nĩndĩ Yoane nĩmbĩmbi, tuk i-semguk wĩn nĩndĩ nĩm nandamĩñ.” Eumbi enguk, “Ale, wĩndĩñda nak bo nĩndĩ nanbĩmbi, kundit pa tĩlet wĩn nĩm sanbetet.”

Yesulĩ juda ama biesĩlok gĩnañ kwambĩñjĩ e-dakleñguk

²⁸ Yesulĩ yousĩmbi, Juda ama biesĩla enbi eñguk, “Sĩndĩ kasat ñala nĩtek nandañ? Ama nolok nĩñañiit tĩpet kuñgĩmĩk. Tĩmbi tualoñ ña ñĩndĩñ nĩnguk, ‘Tua, dĩk man ñambi, wain kena tĩ!’

²⁹ Eumbi, jip jup tĩnguk, gan siñgimek endĩ gĩnañ tambaneumbi, ña kena tĩnguk.

³⁰ Tĩmbi besettĩ monaloñ ña wĩndĩñgangot nĩmbĩmbi, beula nĩnguk, ‘Ale, ñautet.’ Endĩ wĩndĩñ eñguk, gan nĩm ñañguk.

³¹ Sĩndĩ nĩtek nandañ, gwañgwa nĩndĩ beulok man tañgoneñguk?” Eumbi, endĩ eñgĩlĩñ, “Tualĩ.”

Tĩmbi Yesulĩ enguk, “Nak biañgan sanba: takis epep ama ba tam telak joñgolok endĩ sĩndok kwesĩ kĩnjannan Anutu enlok gĩngĩt indaumbi yambĩ-dĩkĩnelak.

³² Kusei ñĩndĩñda tĩmbi wĩndĩñ indalak: Yoanelĩ bĩmbi, dĩndĩm kuñgulok telak daut samumbi, sĩndĩla mandan nandum tĩl tĩnguk, gan takis epep ama gĩt tam telak joñgolok endĩla mandan wĩn nandĩmbi tĩke-kĩlĩñ eñgĩlĩñ. Sĩndĩ nepek wĩn kañgĩlĩñ, gan gĩnañjĩ nĩm tambanembi, Yoanelok mandan nandĩmbi nĩm tĩke-kĩlĩñ eñgĩlĩñ.”

Yesulĩ tapma ama biesĩ gĩt Falisi ama endĩ wain kena ka-dĩkĩne ama kolasĩ wandin eñguk

³³ Yesulĩ yousĩmbi, tapma ama biesĩ ba Falisi amala enbi eñguk, “Nak e-yout manda no sanbambi nandĩwĩt. Kena molom nolĩ wain kap kwet nolok tĩpiñguk. Tĩpi-talembi, sañ im gĩmbunembi, wain tul wĩsĩ-dottok kwet no kĩndipi, kena ka-dĩkĩnelok it ombap kloñ no kawattĩ kĩndilĩm ikuk. Wĩndĩñ tĩ-talembi, kenan wĩn ka-dĩkĩnelok kĩsĩ plon kĩmĩpi, kwet mayañgan nolok ñañguk.

³⁴ Ña kuñĩlĩmbi, bien mepmettok nain indaumbi, kena gwañgwañi dĩwĩndĩ wain bien enlok mepmettok ka-dĩkĩneloñ en-mulĩm bĩmbi, wain kena gĩnañ tomgĩlĩñ.

³⁵ Tĩmbi ka-dĩkĩne endĩ gwañgwa en-mumulĩn wĩn epmbi, no wĩpi, no wĩlĩ kĩmbĩmbi, no kawattĩ wĩkĩlĩñ.

³⁶ Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, kena molomdĩ gwañgwa dĩwĩn nombo en-mukuk. Kunakunatsĩ wĩn gwañgwa dama en-mukuk yapma klembi, asup en-mulĩmbi bĩ tombĩmbi, kundit wĩndĩñgangot tĩ-semgĩlĩñ.

³⁷ Siñgi sĩnĩk endĩ enlok nĩñañ sĩnĩk nĩ-mupi, ñĩndĩñ nandĩnguk, ‘Nĩñanalĩ ña tombĩmbi kañbi, giñgiñgan tĩñmĩnekalĩñ.’

³⁸ Tĩmbi ka-dĩkĩnelĩ nĩñañ wĩn kañbi, nĩsĩñgan ñĩndĩñ eñgĩlĩñ, ‘Gamanda endĩ wakan kena ñolok molom tĩmbekak, wala tĩmbi nĩndĩ en wĩpi, kenan ñĩn nĩnlok gĩngĩt kasĩlena.’

39 Wɨndɨn embi tɨkeñpi, kena gɨnañ nanin munjut munjut ñakap, kena pawan wɨlɨ kɨmguk.”

40 Yesulɨ wɨndɨn embi en-nandɨmbi eñguk, “Wain kena molomdi undane bɨmek, ka-dikñe wɨn nɨtek tɨ-semekak?”

41 Eumbi nɨñgɨlɨn, “Nepek kolan sɨnɨk tɨñgɨlɨnda tɨmbi endɨ bo kolan sɨnɨk yandɨpmum kɨm-talenekalɨn. Tɨmbi endɨ kena ka-dikñe kombɨn kɨndem ep kasɨlembi, kenan endok kɨsɨnan kɨmɨlɨmbi, wain bien mepmettok nain indaumbi, nain tuop endɨ bien dɨwɨn enlok melɨm tɨ-kunekalɨn.”

42 Tɨmbi Yesulɨ enla manda embi enguk, “Anutulok manda youyoulɨn patak ñɨn sɨndɨ pinat nandɨmbi kamalañ bek,

‘Molom en ñɨndɨn tɨmbi indañguk:

it kɨndikɨndit amalɨ ita kawattɨ tɨndɨn nola kena nɨmnat embi siñgi wɨlɨmgɨlɨn, gan kawat walɨ ta dɨwɨn gɨtik yapma klelak.

Nɨndɨ wɨn kanambi, kundit gɨtikñin tɨlak.’ ✧

43 Manda wolok tuop it kɨndikɨndit amalɨ kawat wɨn siñgi wɨlɨmgɨlɨn, wɨndɨngan sɨndɨ nak siñgi wɨt-namgɨlɨn, wala tɨmbi nak ñɨndɨn sanba nandɨwɨt: Sɨndɨ Anutulok gɨñgɨtñii ku-ta-bañ, gan endɨ pipapipat wɨn sapma tɨkembɨ, amatam no nɨndɨ endok manda tañgonembi bien tɨmbɨ indañ enda emekak.

44 Ama nolɨ kawat wolok plon pi wɨlektɨ en wɨlɨ mɨnanda taleuk. Ba kawat walɨ ama nolok plon pɨwikta, kawat walɨ ama wɨn wɨlɨ gɨkñe-taleuk.” †

45 Tapma ama biesɨ gɨt Falisi ama endɨ Yesulɨ e-yout manda eñguk wɨn nandɨmbi, “Nɨndañgan elak” wɨndɨn nandɨmbi,

46 tɨkenepi nandɨñgɨlɨn. Gan amatam kɨmɨn wopum endɨ Yesula plofet no wɨndɨn nandɨñmɨñgɨlɨn, wala tɨmbi Falisi amalɨ amatamdɨ mik tɨ-semnelɨn wala mɨsɨmbi, nɨm tɨkeñgɨlɨn.

22

Kunum Molomdi en-tiañelak wɨn Yesulɨ nɨm nandɨ-kɨmkɨmnelɨndok eñguk

1 Yesulɨ yousɨmbi, nombo ama biesɨla e-yout mandalɨ manda enɨñpi, ñɨndɨn eñguk,

2 “Kunum Molomdi gɨñgɨtñii yambɨ-dɨkñelak wɨn ñɨndɨn: ama wapmañ nolok nɨñañlɨ tamɨn tɨkeup tɨmbɨmbi, wapmalɨ kena gwañgwañiilɨ nanañ sina wopum tɨñmɨnelɨndok embi,

3 manda kɨmɨpi, yoktɨ nanañ wɨn nanelɨndok en-tiañeñguk. Tɨmbi nanañ nanalok nain indaumbi, yokñiilɨ bɨnelɨndok kena gwañgwañiilɨ en-mulɨmbi ñañgɨlɨn. Gan yokñiilɨ bɨmbɨla kunjɨt tambɨ, nɨm embi gɨñgɨnem pakɨlɨn.

4 Tɨmbi ama wapmañdɨ bɨndambo kena gwañgwa dɨwɨn bo en-mupi, yokñii ep tiañeñguk endɨ ñɨndɨn enɨnelɨndok enguk, ‘Nandañ. Nak nanañna ip tɨ-wɨlɨ dikñet. Nokok bulmakau wapalɨ sim ba nɨñañ dɨwɨn no gwok galkñat yandɨp sɨ-talembi, nepek gɨtik tɨ-jumɨt tɨ-sam-talemɨn. Sɨndɨ bɨumbi, nɨñanali tam tɨmbetak en gɨta na sɨlɨsɨlɨ tɨnal.’

5 En-mulɨmbi, kena gwañgwañiilɨ ña manda eñguk wɨndɨn engɨlɨn, gan yokñiilɨ mandanjɨ nandɨ-kɨmnelɨmbi ñañgɨlɨn. Dɨwɨndɨ nanañ kenanjɨnan ñañgɨlɨn, dɨwɨndɨ mɨnem kenanjɨla ñañgɨlɨn.

6 Tɨmbi dɨwɨndɨ ama wapmañdok kena gwañgwa wɨn epbi kolan tɨ-sembi yandɨp kɨmgɨlɨn.

7 Wɨndɨn tɨmbɨmbi, ama wapmañdɨ gɨnañ komba dɨumbi, mik amañii en-mulɨmbi ña ama kena gwañgwa yandɨpgɨlɨn wɨn yandɨp talembi, isɨ kwesɨ wakɨt sium dɨñguk.

8 Tɨmbɨmbi ama wapmañdɨ kena gwañgwañii dɨwɨnda ñɨndɨn enguk, ‘Yokñailok nanañ sina tɨ-sem-talet, gan ama nak en-tiañeñguk endɨ kɨndesɨ nɨm.

9 Wɨndɨnda sɨndɨ telak mannan ñambi, amatam yambɨnetañ tuop en-tiañeum bɨmbi, wapatamdok sina dum nanañ nambɨt.’

10 Eumbi, kena gwañgwañiilɨ enguk tuop telak man tuop ñambi, amatam kɨndesɨ ba kolasɨ yambɨñgɨlɨn gɨtik ep kɨmɨn tɨmbi yanañgɨlɨmbi, nanañ nanala bɨmbi, it gɨnañ tokñeñgɨlɨn.

11 Amatam it gɨnañnan lo pi palɨñlɨmbi, ama wapmañdɨ yambep loñguk. Lombi yambɨñpi kañguk wɨn: ama nolɨ dasindasin nain wolok dɨndɨm sɨnɨk yokñiila emgɨlɨn wɨn nɨm dasimbi, bɨ pipalɨm kañbi

12 nɨ-nandɨñguk, ‘Notna, nɨtek tɨmbi dɨk dasindasin gamɨt wɨn nɨm dasimbi bɨñ?’ Eumbi, ama walɨ manda nɨmnat palɨmbi,

✧ 21:42: Kap 118:22-23 † 21:44: Nandi-tale ama dɨwɨndɨ ñɨndɨn eañ: Matayo en sambat wɨn nɨm youkuk.

¹³ ama wapmañdî kena gwañgwañii enbi eñguk, ‘Sîndî kii kesi toalî topbi, pawan kolî pîmbi, kîlîm gînañ palen.’” Yesulî e-yout manda wandin embi yousîmbi eñguk, “Kîlîm gînañ amalî mano kwîlîm tîmbi, manjî si-gîlîm danekalîñ.

¹⁴ Nandañ. Kunum Molomdî amatam asup en-tiañelak, gan noñgan noñgan mandan nandîmbi bañ endîñgot ep kasîlelak.”

Falisi amalî Yesu sîsoñ tîñmînep nandîmbi, takis mînem kîmikîmittok plon nî-nandîñgîlîñ

¹⁵ Tîmbi Falisi amalî Yesu manda plon kîmîtnelîñdok nandîmbi, ña kîmîm tîmbi, mandalî sîsoñ tîñmînepi e-sambat tîñgîlîñ. Tî-talembi,

¹⁶ nîsîlok gwañgwanjii dîwîm gît ama wapmañ Elot endok sambalîi dîwîm * en-mulîmbi ñambi nîñgîlîñ, “Endaut, nîndî dîkok kusaka nandamîñ, dîk julûñ manda nîm embi, biañgangot pa elañ, Anutulî nîndî nîtek kuneñdok nandîlak wîm lolon ba pîmbîm gîtîk mîsîmîsî nîmnat tuopkan nîndî-daut nîm tî-nîmlañ.

¹⁷ Wala tîmbi gan-nandîmbi nînbekañ: Romalok ama wapmañ Sisa enda takis mînem mamîñ wala nandum dîndîm elak ba nîtek?”

¹⁸ Wîndîñ eumbi, Yesulî kolan tîñmînepi nandîñgîlîñ wîm ka-nandîmbi enguk, “Sîndî ama manjî manbenjî malet nomîk, mandalî sîsoñ tî-namnepi bañ ba?”

¹⁹ Takis mînem pa kîmîkamîñ mînem wîm no daut namît” eumbi, mînem kwandai satnî no ña tîke bî daulmîñgîlîñ.

²⁰ Tîmbi Yesulî en-nandîmbi eñguk, “Mînem plon ama walan gît kot kundit wîm nîndoñ?”

²¹ Eumbi nîñgîlîñ, “Wîm Sisaloñ”. Wîndîñ eumbi enguk, “Ale, Sisalok gîñgît wîm Sisala tambane mînekalîñ, tîmbi Anutulok gîñgît wîm Anutula tambane mînekalîñ.”

²² Wîndîñ eumbi, nandî piast tîmbi bîmbi pî ñañgîlîñ.

Sadusi amalî Yesu sîsoñ tîñmînep nandîmbi, kîmnan nanin mîlamîlattok plon nî-nandîñgîlîñ

²³ Sandap wolondañgan Sadusi ama dîwîm endî Yesuloñ bîñgîlîñ. (Ama walî ‘Ama sembañ endî nîm mîlamîlattok’ wîndîñ pa eañ.) Endî Yesuloñ bîmbi, ñîndîñ nî-nandîmbi

²⁴ eñgîlîñ, “Endaut. Endîkîne manda Moselî kîmît-nîmguk walî ñîndîñ elak: ama nolî yamîm pap sembilakta, endok sambat nîm talenelîñdok kwayañlî endok tamîm kanjalî tîkembî, dallok kînjan gwañgwa bîsat ep tîmbî indanekalîñ. *

²⁵ Wîndîñda, dakwaya kît tambon tîpet endî ñîlok kuñgîlîñ. Tîmbi tualî tam no tîkembî kukap, komblîm nîmnat yamîm papi sembîñguk. Sembumbi, monalî tam wakangot tîkeñguk.

²⁶ Tîkembî, endî bo wîndîñgangot yamîm papi sembîñguk. Tîmbi gwîk endî bo wîndîñgangot tîñguk. Tîmbîm ña gwîk konjok endok plon taleñguk.

²⁷ Endî gîtîkkandî sembî-taleumbi, siñgi sînik tam walî bo sembîñguk.

²⁸ Ale, dîk eumbi nandîna: dakwaya endî gîtîktî tam wîm tîkeñgîlîñ, wala tîmbi ama sembîñgîlîñ endî mîlamîlat nainnan mîlalîmbi, ama kît tombon tîpet endoñ nanin ama nîndî sînik tam wîm tîkeukak?”

²⁹ Eumbi tambane enguk, “Sîndî Anutulok mandan youyoulîm patak wolok kusei ba endok gembîm nîm nandî-dakleañ, wala tîmbi mîlamîlatta nandumbi kamalalak.

³⁰ Amatamdî kîmnan nanin mîlatmek endî kunumdok añelo nomîk wapatam nîm pa tînekalîñ.

³¹ Tîmbi ama sembîmbi mîlatnekalîñ wolok kandañ Anutulî manda ñîndîñ sanguk wîm sîndî pinat nandîmbi kamalañ bek,

³² ‘Natna Anutu wakan Abilaam wakît Aisak ba Jekop endî nan-wowoñ tî-namañ.’ * Endî bep pañnîi kwelan nombor nîm kuañ endok plon wîndîñ eñguk. Tîmbi ama kaik kuañ endîñgot Anutu nî-wowoñ tañ, ama sembîsembîm endî nîm.”

³³ Amatamdî Yesulî nanandî emguk wîm nandîmbi, nandî-gîtîñgîtîk e tîñgîlîñ.

Falisi amalî Anutulok mandan plon Yesu sîsoñ tîñmînepi tî-tîlakîlîñ

³⁴ Yesulî Sadusi amalok manjî masipmîñgukta, Falisi amalî wîm nandîmbi, bî kîmîm tîmbi, Yesuloñ bîñgîlîñ.

³⁵ Endoñnan nanin no endî endîkîne manda nandî-tale ama. Endî Yesu sîsoñ tîñmep nî-nandîmbi eñguk,

³⁶ “Endaut. Endîkîne manda nek ñalî sînik dama tîmbi, loloñ sînik tîlak yañ?”

* **22:16:** Falisi amalî takis mînem Roma ama wapmañda mîmîm wala nandum pîmbi, Elottok sambalîi wala nandum kîndem dañguk. ✧ **22:24:** Lo 25:5, Stat 38:8 ✧ **22:32:** Kisim Bek 3:6,15,16

³⁷ Eumbi nāñguk, “Sindī gīnañjī wakīt gīnañjī tip ba nanandīnjī gītīk Wopum Anutunjī endok biñmīnekalīñ.” ✧

³⁸ Endīkñē manda walī dama sīnīk tīmbi, loloñ sīnīk yañ.

³⁹ Tīmbi endīkñē wandīngangot no wīn nīndīñ, ‘Dīk dītñala nandīlañ, wīndīñgangot nokala nandīñmekañ.’ ✧

⁴⁰ Moselī endīkñē manda gītīk kīmīt-nīmguk ba plofet amalī nanandī nīmgīlīñ wolok bien endīkñē tīpet walī nīnī-dakleamīk.”

⁴¹ Falisi amalī kīmīn tī-palīñīlīmbi, Yesulī nīndīñ en-nandīmbi

⁴² eñguk, “Mesia Anutulī amatamīñ epeplok nīmbi taleñguk wīn sindī enda nītek nandañ? En nīndok komblin?” Eumbi nīñgīlīñ, “Endī ama wapmañ Devit endok komblin.”

⁴³ Eumbi enguk, “Wīndīñda kusei nītektok Dīndīm Woñdī Devittok gīnan nanandīn tīmbi daklembi, enlok komblin wīn ‘Wopumna’ kītīmbi, nīndīñ eñguk,

⁴⁴ ‘Wopum Anutulī Wopumnala nīndīñ nīñguk, Dīk kītña dīndīm kandañ pipalīmbi, nak kanjīkkai dīkok kapmainan yapīlambi patnekalīñ wolok tuop.’ ✧

⁴⁵ Manda wolok tuop Devittī Mesiala ‘Wopumna’ kītīñguk, wala tīmbi Mesialī nītek Devittok komblingot tīmbe?”

⁴⁶ Eumbi, ama biesī gītīktī manda tambon no tambane nīnelīñdok tuop nīm. Tīmbi nain wolondañgan kusei kīmīpi, mandalī sīsoñ tīñmīnepi ekaeka dīwīn tīnep mīsīmbi kak biñgīlīñ.

23

Yesulī Falisi gīta endīkñē manda nandī-tale amalok ep tīndīnjī julūñgan wīn e-dakleñguk

¹ Tīmbi Yesulī gwañgwañī gīta ama kīmīn wopum tī-pakīlīñ enda nīndīñ enguk,

² “Falisi gīt endīkñē manda nandī-tale ama endī Moselok kīnjan ipi, endīkñē manda san-daut tī-samañ.

³ Wala tīmbi manda sanañ wīn gītīk tīke-kunekalīñ, gan ep tīndīnjī nītek tañ wīn nīm kīmīt-klembi tīnekalīñ. Nekta, endī endīkñē manda san-daut tī-samañ, gan nīsī manda wīn nīm tīke-kuañda tīmbi.

⁴ Endīkñē manda sīnda san-daut tī-samañ wīn nepek mīlap wīn sīndīñgot tañgonelīñdok samañ wandīn. Gan nīsī sep tīmbi pañgītanelīñdok kīt kīmīt no tīnepi nīm nandañ.

⁵ Nepek tañ gītīk wīn endī amalī yambīmbi e-kīndem da tī-semnelīñdokgot pa tañ. Sindī Falisi gīt endīkñē nandī-tale ama endok kama besañ ba dama immīsī wīn kañ ba? ✧ Wīn wopum sīnīk! Tīmbi kuñgunjī Anutu biñmañ wīn inda-dakleuptok endī dasīndasīnjī kusip bleblemat ompaplī tīndīn wīn pa dasiañ.

⁶ Tīmbi sina wopum indalaknan ba it kiyau gīnañ endī pipapat damandama pakañ wolokgot pipatnepi nandañ,

⁷ tīmbi amatam kīmīn kwelan yambañ endī we sembi giñgiñgan tī-semnelīñdok ba kosī eu loubi, ‘endaut’ pa enīnelīñdok nandañ.

⁸ Nandīwīt: ama noñgan endīñgot sīndok sandautsī sīnīk, tīmbi sīndī gītīk dakwayañgot, wala tīmbi amatamdī sīndok kosī eu lonelīñdok ‘nīnīndaut’ wīndīñ nīm sanīnekalīñ.

⁹ Wīndīñgangot sīndī kwelan ñolok ama nola ‘Bepnī’ nīm kītīnekalīñ. Bepsī noñgangot endī kunum gīnañ patak.

¹⁰ Tīmbi bo amatamdī sīnda ‘telak damanī’ nīm sanīnekalīñ. Nīm. Sīndok telak damanjī wīn noñgan endīñgot, wīn Mesia Anutulī en sepmektok nī-mukuk en wakan.

¹¹ Sīndok ama lolonjīlī sīndok kena gwañgwanjī kuukak.

¹² No en enlok koi tīke lolakta, Anutulī endok koi tīke pūkak. Tīmbi no en kayombīnemi kulakta, Anutulī endok koi tīke loukak.”

¹³⁻¹⁴ Yesulī yousīmbi enguk, “Endīkñē manda nandī-tale gīta Falisi ama sīndī kilañmet! Ama manjī manbenjī malet nomīk sīndī amatam kunumdok yama sip semañ, wīn sīnī

✧ 22:37: Lo 6:5 ✧ 22:39: Wok Pris 19:18 ✧ 22:44: Kap 110:1 ✧ 23:5: Juda amalī kama besañ ba dama immīsī bīt gwīlaptī tīmbi, Anutulok manda dīwīn (Kisim Bek 13:1-10, 13:11-16, Lo 6:4-9, 11:13-21) pepa plon youpi, wolok gīnañ dasīmbi, nīmolo tīndīlok nainnan dasiañgīlīñ.

Kunum Molomdok gñgñt nñm indañ, gan amatamdi endok gñgñt indanep nandañ wñn telak masip ti-semañ, wala tñmbi Anutu en mek sambekak. †

15 Endikñe nandi-tale gñta Falisi ama sñndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomik sñndi gwañgwañji noñgangot tñmbi indanelññdok kwet tuop ba tuk kimbññ dikñembi ku-taleañ. Sñndi kolandok gñgñt tañ, tñmbi ama noli gwañgwañji indambi, nanandñnji gñt ep tñndñnji kñmit-kle-talelak sñndi en tñmbim kolandok gñgñt tññipi, sapma klembi, kola sñnik talak.

16 Ama dautsi sisipmñn nosiila telak daut semañ sñndi kilañmet! Sñndi ññndññ eni-daut ti-sembe tañ: tñkap ama noli ññndññ eup nandñlak, 'Nak Anutulok dainan wñndññ ba wñndññ tñmbettok e-kwambññ da tñlet', gan endi Anutulok koi kitiup misimbi, tapma ittok plon e-gembñlakta, endi manda wñn kñndem lapilektok tuop. Gan tñkap endi nepenepek gollñ tñndñn tapma ilan pakañ wolok plon manda e-kwambññ dalakta, endi manda wñn lapilektok tuop nñm. Sñndi wñndññ pa eni-daut ti-semañ.

17 Sñndi ama dautsi sisipmñn gñta kamasñ! Anutulok dainan nek ññli loloñ sñnik? Wñn nepek gollñ tñndñn wali loloñ sñnik, ba tapma it wali loloñ sñnik? Nepek gollñ tñndñn wali tapma ilnan nñm palñmda, wali loloñ nñm tñmbek yañ.

18 Tñmbi bo ññndññ eni-daut ti-semañ, 'Amalñ sisuet plon manda e-kwambññ dalak, endi manda wñn kñndem lapilektok tuop. Gan tñkap endi tapma no sisuettok plon kñmñlñm patak wolok plon manda e-kwambññ dalakta, endi manda wñn lapilektok tuop nñm'.

19 Sñndi dautsi sipmñn. Anutulok dainan nek ññli loloñ sñnik? Wñn tapma wali loloñ sñnik, ba sisuet wali loloñ sñnik? Tapma wñn sisuettok plon nñm kñmñlñm palñmda, wali loloñ nñm tñmbek yañ.

20 Wala tñmbi no en sisuettok plon manda e-kwambññ dalakta, endi sisuet wakñt nepek gñtik wolok plon kñmñlñm pakañ nepek wolok plon mandan e-kwambññ dalak.

21 Tñmbi no en tapma ittok plon manda e-kwambññ dalakta, endi tapma it wakñt Anutu en wolok kulak endok plon manda e-kwambññ dalak.

22 Tñmbi no en kunumdok plon manda e-kwambññ dalakta, endi kwet wolok Anutuli pipapi, kunum kwet yambi-dikñelak wakñt Anutu enlok plon manda e-kwambññ dalak.

23 Endikñe nandi-tale ama gñta Falisi ama sñndi kilañmet! Anutu en mek sambekak. Ama manji manbenji malet nomik sñndi nepek gñtik kasileañ wñn danbim, kñt tambon tambon tñmbimbi, tambon noñgan Anutulok pa mañ, wñn nepek tipnam gwasap wandin tuan wopum nñmnat wñn bo sñndi nñm kamalañ. Wñndññgan sñndi endikñe manda wandin kambak kñmit-kleañ, gan endikñe manda Anutu enlok dainan loloñ sñnik wñn pa lapikañ. Endikñe manda loloñ sñnik wali nosii kundit dñndim ba mamasa ti-semnelññdok, tñmbi Anutu tñke-kwambññ danelññdok pa sanañ. Wñndñda sñndi gembñ kopi, endikñe manda loloñ wñn kñmit-klenekalñ. Tññipi, endikñe manda dñwñn gñtik wñn bo nñm nandi-kñmmenekalñ.

24 Sñndi ama dautsi sisipmñn wandin wali nosiila telak daut sembi, ññndññ tañ: sñndi endikñe manda tip mñnam wñn ka-kñliñ em kleañ, gan endikñe manda bien wopum sñnik wñn nñm pa ka-nandi-dakleañ. Wñndññda sñndi ama noli kwñnakam tip mñnam sñnik tuk wñna gñnañ nanin tñke kotak, gan kamel wopum wolok patak wñn nñm kañbi, tuk tñke lombi, wakñtañgan kñmo elak en wandin!

25 Endikñe nandi-tale ama gñt Falisi ama sñndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomik sñndi jawañ ba kambot pawañgot wñlñt-kñliñ tñndñn wandin, gan nepek kolan kusei kusei gñnañji gñnañ tokñe-patak, wñn sñndi ep tñndñnji kñndem wolok walan pa tañ, gan ama piñpiñen sñndi gñnañji gñnañ sñnñlañgot pa nandañ.

26 Falisi dautsi sisipmñn sñndi dama gñnañji kambot gñnañ nomik wñn wñlñlñmek, wolondamek pawan kñndem daukak.

27 Endikñe nandi-tale ama gñta Falisi ama sñndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomik sñndi ama sum no kawattñ masipbi, pama satñn wali sapleñgñlññ wandin. Pawan ka kñndem danat, gan wolok gñnañ ama kwandat gñt nepek dañgalan wali tokñe-patak.

28 Wñndññgangot sñndi amalok dausñnan ep tñndñnji dñndim walan tañ, gan ep tñndñnji jululñ ba tñmñpmñleli gñnañji gñnañ tokñe-patak.

29 Endikñe nandi-tale ama gñta Falisi ama sñndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomik sñndi plofet ama damanin ba ama Anutulok dainan dñndim kuñgñlññ endok sum wñn ti-kñndem dam ti-jamilambi, sumnan pama kñndem kñndem kñmñpi,

† 23:13-14: Nandi-tale ama dñwñndi manda kusip no gamañgot patak eañ. Wñn ññndññ, "Endikñe manda nandi-tale gñta Falisi ama sñndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomik sñndi nñmolo ombap amalñ sambñ-nandi tñnelññdok tañ, gan tam kanjak jululññ ti-sembe, isi yapma tñkeañ, wala tñmbi kolanñjlok tuan ombi-tñkenekalññ wñn ama dñwñndok tuan makleukak."

³⁰ Juluñgan ñindañ pa eañ, 'Bep pañnielok nainnan kunemda, ñini ep tímbe platambi, plofet ama ñim yandip kímneñ.'

³¹ Manda wíndañ pa eañ wín ñindañ inda-daklelak: bep pañjiil; plofet yandipgíliñ, tímbe endok komblijii síndi enis; nomik kuañ.

³² Wala tímbe kíndem a, bep pañjiil; plofet yandip kím kena kusei kímikíliñ wín yousímbi, síndi ña tímbe talek!

³³ Síndi malet upmat wandin! Anutul; manda plon sep kímímbi, jímbeñdok gíngit tíkeliñ wín síndi nítek maklenekaliñ? Wali tuop ñim.

³⁴ Wíndañda ñindañ sanba: nak plofet ama wakít ama nanandíñjat ba ama Anutulok telak san-daut tañ síndoñ en-mulambi bañ. Gan síndi díwín yandip kímbe, díwín kloñbat plon yandip kímnekalíñ. Díwín it kiyaunji gíñañ ep waipbi, díwín it kwet ñanekalíñ tuop ep klem gímgím embi, yandip kímnelíñdok. Síndi kolan wíndañ pa tí-semnekalíñ,

³⁵ wala tímbe damasíli ama díndim gítik yandipmíu kímgilíñ wolok tuan wín síndi ombi-tíkenekalíñ. Ama yom ñimnat damandama wíli kímguw wín Abel. Tímbe síngi endi ama díndim asup yandip-ta-ñambi, síngi sínik endi Sekalaia Belekialok níñañ tapma it wakít sisuet wolok boñgípetnan wíli kímguw.

³⁶ Nak biañgan sínik sanba: yandipmíu kímgilíñ wolok tuan wín amatam man ñindíñgíta kuañ síndi ombi-tíkenekalíñ."

³⁷ Yesul; yousímbi eñguk, "Jelusalem Jelusalem amatam síndi plofet ama yandip kímbe, tímbe ama Anutul; síndoñ en-mulim bañ wín kawatt; yandip kím pa tí-semañ. Puput meñli níñañii ep kamailak, wíndíñgangot nak nain asupgan sep kamaiuttok nandíñgut, gan síndi ñim nandi-tale-namgilíñ.

³⁸ Nandañ: Anutul; tapma isi biumbi, itgot pat-samekak.

³⁹ Nak ñindíñ sanlet: síndi ñindíñ nanínekalíñ, 'Molomdi ama ñin ama wapmañ; kuuktok ní-mukok en wakan gwílam tíñmen!' ✧ wíndíñ nanínekalíñ, wolondam ek nombo nambínekalíñ, damala ñim."

Kwet nain taletalenan Ama Wapmañ Yesul; undane tombekak

24

Kwettok nain taleupi tílak wín nítek ka-nandílok?

¹ Yesul; tapma it bímbe, pí ñañímbi, gwañgwañiil; endoñ bímbe, it gítik tapma it sañ jimba gíñañ pakíliñ wín kuuktok níngíliñ.

² Eumbi enguk, "Ale. Níndi it kíndem ñin gítik kana. Nak biañgan sínik sanba: nain indaumbi, it gítik kawat wopumdi tíndin ñin ep wialímbi, kawat papuseneumbi, kawat nol; nolok plon no ñim gál-palekak."

³ Tímbe Yesul; Oliv kwet jañgin wolok lom pipalímbi, gwañgwañiil; enisingan endoñ bímbe ní-nandímbi eñgíliñ, "Nain nekta sínik wíndíñ indaukak wín níñimbím nandína. Tímbe nek kundit no indaumek wín ñindíñ ka-nandínekamíñ: díkok undane tomtom nainga indaumbi, kwettok nain taleup tílak?"

⁴ Eumbi, Yesul; tambanembi enguk, "Síndi ka-kíliñ embi kunekalíñ. Ním kañbi, ama nol; sínda julúñt tí-samek.

⁵ Neta, ama asupt; nokok kotna plon bí indambi, 'Natna Mesia Anutul; nan-mulektok e-kwambíñ dañguk wín nak ñakan' wíndíñ embi, amatam asup julúñt tí-semnekalíñ.

⁶ Nain wolonda síndi mik ñasíñgan tañ wolok gíngíli wakít mik mayañgan tañ wolok gíngit nandínekalíñ, gan ñim mísínekalíñ. Nepek wín gítik indaindakok elet, gan kwet taletalelok nain wín gamamek indaukak.

⁷ Ama sambat nol; sambat no gít mik minekalíñ, ba ama wapmañ nol; ama wapmañ no gít mik minekalíñ, ba kwet nolok ba nolok nanañ map wopum indaukak, ba kwet mánjamíñjat tímbekek.

⁸ Gan nepek wín gítik indaukak wín tamdi gwañgwa tíkenepi dama síngin gawat lakalakat nandañ wandin. Síngin gawat wopumgan wín síngimek indaukak.

⁹ Nain wolonda síndi gwañgwanai kuañda tímbe amatam gítikt; nandi-kunjíit wopumgan tí-sambi sepmi, kanjíksiilok kísinan sapímbi, díwín kena gím samnekalíñ, díwín sandip kímnekalíñ. Wíndíñ tí-sam tí-kuumbi,

¹⁰ síndoññan nasi asupt; nanandí-kíliktíñji biu pímbi, tambon tambon bola tí-sembe, nandi-kunjíit wopumgan tí-sem-kunekalíñ.

¹¹ Tímbe plofet julunjulúñ asupt; indambi, amatam asup julúñt tí-semnekalíñ.

¹² Tímbe amatamdi tímípmíle wopumgan sínik tíkeliñda tímbe asupgand; nosiila gíñañji; tomo mí tañ wín nombo ñim tíkeliñ.

¹³ Gan no en wandingan embi giñgimbi, dññindam palekak, en wakan Anutuli nain taletalen indaumbi enlok tike-kimlelak.

¹⁴ Tĩmbi amatam giñk Anutuli yambi-dikñeukak wñ nandi-dakleneliñdok endi giñgit manda kindem ññ kwet tuop eu sapakñelok nandilak. Sapakñe-taleumek, nain taletalen wñ indaukak.”

Milap wopum sinik indaukak

¹⁵ Yesuli yousimbi enguk, “Nepek kolan papait tapma it tĩmbi kolaukuk wolok plon plofet Danieli manda no youp biñguk patak. ✽ (No en manda youtet ññ pinalekak endi wolok kusei nandi-kiliñ ewñ.) Wñdñda sindi nepek kolan wñ Anutulok ilnan kwel kinjannan ilim kanekaliñ,

¹⁶ Judia distrik pakañ endi kwet jañgimnan pi ñaneliñdok elet.

¹⁷ Tĩmbi kwet plon pakañ endi nepenesii metnepi isi giñnañnan ñim loneliñ,

¹⁸ ba kena giñnañ pakañ endi saulonji tikenepi isñnan ñim undane ñaneliñ.

¹⁹ Tĩmbi nain wolonda tam mñjipsat ba gwañgwa num pa emañ endi blasñgandok.

²⁰⁻²¹ Nain wolonda amatamdi mlap wopum sinik bemnekalñ, wala tĩmbi sindi nain wolokta ñimolo pa tñnekalñ. Ñim kañbi, mlap wñ gwi sasale ba Sabat pat-nandi nainnan inda-samumbi, pi ñañalok telak kimisip ti-samek, ñala. Mlap wandin wñ kwet kusei kimikimilñnan nanin bñkap man ññdññgita no ñim indaindan, giñkñin sinik indaukuk. Tĩmbi wolok siñgi kandañ bo mlap wandin nombi ñim indaukuk.

²² Tikap Anutuli nain wñ ikan ñim tĩmbi dumalaumda, amatam giñkñi taleneliñ. Gan endi amatam ep danbi enlok giñgit kasileñguk endi tĩmbi nain wñ tĩmbi dumalaukuk.

²³⁻²⁴ Nain wolonda Mesia julunñan ba plofet julunñan endi indambi, nisilok kusasi tĩmbi dakle-semneliñdok amatam dausñnan kundit gembñan engano sinik tĩmbi, julunñi ti-semnekalñ. Tikap ama wandisi endi tuopta, endi amatam Anutuli ep danbi enlok giñgit kasileñguk endi bo julunñi ti-semneliñdok nandinekalñ. Wñdñda tikap ama nol ññdññ sanbekta, ‘Yakñesi! Mesiali ññ patak!’, ba ‘Wñ kawit! Endi da patak’ wñdññ sanbñmbi, manda wala nandum tlal tĩmbekak.

²⁵ Nandañ. Nak nepek wandin indaukuk wñ itañgan san-talelet,

²⁶ wala tĩmbi tikap endi ‘Yakñesi! Mesiali kwet kambaññan silaninnan bñ patak’ wñdññ saninekalñda, wandññ ñim ñaneliñ. Ba ‘Endi it ñolok giñnañ patak’ wñdññ sanbñmbi, mandanjñ nandum tlal tĩmbekak.

²⁷ Kusei ññdññda wñdññ sanlet: Amalok Nññañ endok tomtom wñ pisapisat wandin, wala tĩmbi kwet kimilñ taleñguknan amatam giñkkandi wñ kanekaliñ.”

²⁸ Yesuli wñdññ embi, e-youet manda no ññdññ eñguk, “Nepek wñli kimguk patakñan klekakakti kimin tĩmbimbi, delok patak wñ inda-daklelak.”

Amalok Nññañ endi indañgan tombekak

²⁹ Yesuli yousimbi eñguk, “Mlap wopum nain wolonda indaukuk walñ taleumek, maimdi bipmumbi, yakipti ñim saleukak, tĩmbi domboñgipiti kwesi bimbi bululup em pñnekalñ. Tĩmbi nepek kwambññ dñwñ bamup silaninnan pakañ ep mñjalñmbi jñlop talenekaliñ.

³⁰ Wolongan nepek dñwñ no kunum plon indambi, Amalok Nññaññi tombepi tñlak wñ tĩmbi dakleukak. Indaumek, kwelalok amatam giñkkandi wñ kañbi, mñsim mano tĩmbi kanekaliñ wñ: Amalok Nññañ en Anutulok gembñ ba kolsalen wopumnat mulukua plon pñmbi tombekak. ✽

³¹ Tĩmbi mumulñ wopungan pendññm kñtñmbi, endi añeloni en-mulñ ñambi, kunum kwet kimilñ taleñguknan amatam enlok giñgit ep danbi kasileñguk wñ ep kiut-talenekaliñ.

³² Sindi komba konelok plon nanandi ññ epnekalñ: endi sak kawai pi-taleumbi pakap, kii gayamdi tukñat tĩmbi, sak kaik indaum kañbi, wolonda maim nain indaupi tñlak wñdññ nandañ.

³³ Wñdññgangot sindñla nepenepek giñk sanñ walñ indaum kañmek, Amalok Nññaññi yamanan papi tombepi tñlak wñdññ ka-nandinekalñ.

³⁴ Nak biañgan sinik sanba: ama sambat ññdññgita kuañ endi gama ñim sembi-taleññimbi, nepek giñk walñ indaukuk.

³⁵ Kunum kwet paitekamñk, gan mandanalñ ñim paipi, papat kwambññ palekak.”

Amalok Nññañ endok tomtomñila ti-pañgipañgile kena ti-kuñgunlok

³⁶ Tĩmbi Yesuli yousimbi, gwañgwaññila enbi eñguk, “Nepek wñ dawanda sinik indaukuk wñ ama nolñ ñim nandilak. Kunumdok añelo gita Anutu enlok Nññañ endi bo wñ ñim nandañ, wñ Bep en noñgandññgot nain wñ nandilak.

37 Amalok Nññañ endok tomtom nainnan nepek nek indaukak wñ nepek Noalok nainnan indañguk wandin.

38 Tuk gwam gama nñm indaññlñmbi, amatamdñ nanañ tuk sina tñmbi, wapa tam pa tññgñlññ. Wñndññ tñ-kuññlñmbi ñakap, Noa en kñkeñ wopum kñndikuknan loñguk.

39 Loumbi, gwam wopum suambi, amatam gñttk ep walaiñguk nain wolondañgangot endñ nek inda-semguk wñ ka-nandñ-tomgñlññ. Wñndññgangot Amalok Nññañ endok tomtom naindñ amatam nñm mandñ-palñmbi kaikan inda-semekak.

40 Nain wolonda ama tñpet endñ kena gñnañ yakan palññlñmbi, no bimbi, no matñkeukak.

41 Tñmbi tam tñpet endñ yakan nanañ mñndñ-palññlñmbi, no bimbi, no matñkeukak.

42 Sñndñ Wopumjñlñ nain nekta sññk bñ tombekak wñ nñm nandañ, wala tñmbi ka-kñlññ embi kunekalññ.

43 Sñndñ manda ññn nñm nandñ-kamalanekalññ: it molomdñ kumbu amalñ tim nain nekta sññk bñup eñguk wñ nandñ-wñmda, endñ kaik papi, kumbu ama mandñ-palñmbi, endñ bñm il wñlñ blañganeumbi, gñnañ louktok tuop nñm.

44 Nñm kañbi, sñndñ nain no 'Endñ nñm bñtak bek' wñndññ nandññlñmbi, wolondamek en bñ tombek, wala tñmbi sñndñ nain tuop endok tomtomññla tñ-pañgñpañgñle tñ-ta-kunekalññ."

45 Yesulñ yousñmbi enguk, "Sñndñ kena gwañgwa nanandñ kñndem ba matañgotañgonat wandin kunekalññ. Molomdñ kena gwañgwa wandin nola kena gwañgwa dñwñn yambi-dñkñneuktok kñmñpi, nanañ dandan nainnan sññk nanañ dan-semektok nñmbi, molom en kwet nolok ñawñk.

46 Ña kukap, ilnan undane bñmek kawñk wñn: kena gwañgwa walñ molomdñ nññguk wolok tuop tñmbñmbi kaumbi, kñndem dañmek.

47 Nak biañgan sññk sanba: molomdñ kena gwañgwa wñn enlok nepenepelñ gñttk ka-dñkñneuktok nñmbñ taleukak.

48 Gan tñkap kena gwañgwa walñ ama kolanda, endñ gñnañlññ 'Molomna plakan nñm undane bñukak' wñndññ nandñmbi,

49 kusei kñmñpi, kena gwañgwa nolii yandñpmek, tñmbi ama tuk sañnan nanalok en gñta nanañ tuk nambek.

50 Endñ molom nain nekta sññk undane bñukak wñn nñm nandñlakta, endñ nñm mandñ-palñmbi, kaikan bñ tombekak. Tombi,

51 kena gwañgwa wñn tñ-lamñpi, ama Anutulok manda julunjuluñ tañgoneañ en gñta kñmñlñmbi, mano kwñlñm tñmbi, man sñ-gñlñm daukak."

25

1 Yesulñ yousñmbi enguk, "Amalok Nññañ tombekak wolonda Anutulñ amatam yambi-dñkñneukak wolok walan no ññndññ: ama no tam tñndñlok nain tombñmbi, tam sim kñt tombon tombon endñ tñpalanjñ tñkembñ, tam nosñ wapai tñmbepñ tññguk endok ilan ñañgñlññ. Ñam papi, wapaiñ bñm enlok ilnan yanañgñlektok mandññgñlññ.

2-4 Tam sim kñt tombon endñ kamasñla tñmbi, tñpalanjññgot tñkembñ, tul wñlññgñlo gñnañ no nñm wñpi tñkeñgñlññ. Tñmbi tam sim kñt tombon endñ nanandññjat, wala tñmbi tñpalanjñ tñkembñ, tul wakñt wñlññgñlo gñnañ wñpi tñkeñgñlññ.

5 Tñmbi endñ ama wñn mandñ ka-tñlapi, gwasae m douñgñlññ.

6 Dou-palññlñmbi, tim bomup tñmbñmbi, kñttkñtñ no ññndññ indañguk, 'Ama bñmbñlok een en ip tamñn nañgñp, ilan ñauktok bñlak, ipa mñlap pñm bñmbi tñmbñ indawñt!'

7 Tñmbi tam sim endñ nandñ sñlñkñnem mñlapi, tñpalanjñ tñkembñ tñ-dñndñm tññgñlññ.

8 Tñmbi kamasñlñ nanandññjat enda ññndññ engñlññ, 'Nñndok tñpalanjñ kñmlak, wala tñmbi sñndñ tul kambak wñt-nñmñt.'

9 Eumbi, nanandññjat endñ ññndññ engñlññ, 'Wñn nñtek tñneñ? Nñndok tñpala tul wñn tñpala tñpettok tuop nñm, wala tñmbi sñndñ tuatua ilan ñam sñnlok tuawñt.'

10 Tñmbi endñ tul tuane p ñaññlñmbi, ama walñ tam gññgñt wñlñmññgñlññ endñ bñ tombi, tamñn wakñt tam sim tñ-jumñt tñ-pakñlññ wñn enlok ilan yanañgñlñmbi ñañgñlññ. Ña amalñ tam tñmbepñ nanañ sñ-jumñt tññguknan it wolok loum, yama sipmu kwambññ daumbi, nanañ tuk na-pakñlññ.

11 Palññlñmbi, tam kamasñ kñt tombon endñ bo bñmbi kñtñmbi, ññndññ eñgñlññ, 'Ama wopum, ama wopum, yama pñsat-nñmññ.'

12 Kñttñmbi enguk, 'Nak biañgan sanba: nak sñndñ nñm nandñ-samlet.'

13 Yesulñ e-yout manda wñndññ embi yousñmbi enguk, "Sñndñ Amalok Nññañ endñ dawanda sññk bñ tombekak wñn nñm nandñañda tñmbi ka-kñlññ embi mandñ-kunekalññ."

Amalok Nññañlñ gamañ nñm tomññlñmbi, kenangot tñ-kulok

¹⁴ Yesulí yousímbe, Amalok Níñañlí tombekak nain wolok plon e-yout manda no ñíndíñ enbí eñguk, “Ama nolí kwet nolok ñaupí, kena gwañgwañii en-tiañeum bíumbi, nepenepelí tambípi, ka-díkñeñmínelíñdok emguk.

¹⁵ Tíñípi, ama nola míñem kwandai 5,000 míñguk, nola 2,000 míñguk, tímbe nola 1,000 míñguk, wín kena tañ gembíñjí yambí-nandílak wolok tuop ka-díkñeñmínelíñdok emguk. Em-talembi, en yambímbe ñíñguk.

¹⁶ Ñañímbi, ama míñem 5,000 epguk endí wolongan kusei kímípi, míñem kena míumbi yousímímbi, míñem 5,000 nombo indaímíñguk.

¹⁷ Nollí no míñem 2,000 epguk endí bo míñem kena míumbi, míñem 2,000 nombo indaímíñguk.

¹⁸ Gan ama míñem 1,000 epguk endí wíne molomlok míñem wín ep ñímbi, kwet gíñañ kíndít taplium pakuk.

¹⁹ Tímbe molomdí nain ombap kukap undanem bíñguk. Bímbi, kena gwañgwañii míñem emguk wala ep kímín tíñguk.

²⁰ Tímbe ama míñem 5,000 mímín endí bímbi, míñem 10,000 daulmímbe eñguk, ‘Molom, dík míñem 5,000 namguñ. Tímbe nak wín epbí, kena míwambi nombo yousúmbe, 5,000 nombo indaímíñguk.’

²¹ Eumbi, molomñílí ñíndíñ níñguk, ‘Dík kena gwañgwa kíndem matañgotañgoñganat. Dík nepek lakattok ka-díkñe kíndem kuñguñda tímbe, nak nepek asup gamambi ka-díkñeukañ. Wala tímbe dík bíumbi, sílísílí tína!’

²² Wíndíñ eumbi, kena gwañgwa míñem 2,000 mímín endí bo bí tombi, míñem daulmímbe níñguk, ‘Molom, dík míñem 2,000 namguñ, tímbe nak míñem wín kena míwambi yousúmbe, míñem 2,000 nombo indaímíñguk.’

²³ Eumbi, molomñílí ñíndíñ níñguk, ‘Dík kena gwañgwa kíndem matañgotañgoñganat. Dík nepek lakattok ka-díkñe kíndem kuñguñda tímbe nak nepek asup gamambi ka-díkñeukañ. Wala tímbe dík bíumbi, sílísílí tína!’

²⁴ Tímbe ama míñem 1,000 mímín endí bo bí tombi eñguk, ‘Molom, nak kusaka ñíndíñ íp nandílet: dík ama kunduwat. Dík nanañga ním típi nalañ, amalí tímbe indaumbi gamnelíñdok pa elañ. Tíñípi, amalí kwet nolok nanañ típium indalak wín yapma tíkelañ.

²⁵ Wala tímbe nak díkok míñemga ním kañbí pailek wala mísímbe, kwet kíndípi, taplí sembam pakuk ñín tíke gam bílet.’

²⁶ Wíndíñ eumbi, molomñílí manda ñíndíñ tambane níñguk, ‘Dík kena gwañgwa kolan ba kunjítan! Dík kusatna ñándín bek wín nandílañ: nak nanañna ním típi nalet, amalí tímbe indaumbi namnelíñdok pa elet. Tíñípi, kwet nolok amalí nanañ típium indalak wín yapma tíkelet.

²⁷ Wíndíñda nítek tímbe míñemna wín míñem ít gíñañ ním kímíkuñ? Wandíñ kímíímda, nak bímbi, míñemna wín míñem ít gíñañ nanín epmep ewambi, lakat yousínamméñ.’

Molomlí wíndíñ embi,

²⁸⁻²⁹ kena gwañgwa díwísíla ñíndíñ enguk, ‘Ama gítík nepek díwín pat-semekak wín tíke-kuañ, enda nombo yousím emambi, asupgan pat-semekak. Gan ama no nepek palmílak wala nandum tlal tímbeímbe ním tíke-kulakta, nepek lakat palmílak wín apma tíkeñmambi slak palekak. Wala tímbe síndí míñem 1,000 ñín apma tíkembí, ama míñem 10,000 ep patak enda míwít.

³⁰ Tímbe kena gwañgwa kena nímnat ñín tíke kolím pawan kílím gíñañ píwín. Wandíñ amalí mano kwílim tímbe, manjí sí-gílim danekalíñ.’”

Amalok Níñañ endí nain taletalenan amatam gítík ep danbekak

³¹ Yesulí yousímbe enguk, “Amalok Níñañlí añeloñii gítík en gíta bí tombi, ama wapmañ gembín walalannat inda-dakleumek, endí amatam gítík ep danbektok ama wapmañ pipapat plon pipalekak.

³² Tímbe añelolí amatam kwelan damañgan kuñgíñ ba man ñíndíñgít kuañ gítík wín endok dainan kímín tímbeímbe yambí-danbí, sambat típet ep samba eukak. Meme sípsip yambí-díkñe amalí tañ wíndíñ ep danbí,

³³ amatam díndím kíť díndímnan yambímbe, díwín kíť kepmanan yambímbe pat-nekalíñ.

³⁴ Tímbe amatam kíť díndímnan patnekalíñ enda ñíndíñ enbekak, ‘Bepnalok gwílam síndok plon patak síndí bímbi, kuñgu kíndem kasílewít! Kuñgu wín Anutulí kunum kwet kusei kímíkuknan tí-jumít tí-sam-taleñguk.

³⁵ Kusei ñíndíñda síndí kuñgu wín kasílenekalíñ: nak nanañnala map palambi, síndí nanañ namgíñ. Ba tuknala kímíbambi, tuk namgíñ. Nak nosí ním, gan síndí not tí-nambi, isínan nanañgóp ñíñgíñ.

³⁶ Sandumna n̄mnat t̄mbambi, s̄ndi sandum namḡil̄ñ. J̄mbat inda-namumbi namb̄-d̄k̄ñeñḡil̄ñ. It kwambiñ ḡinañ palambi b̄ namb̄ñḡil̄ñ.

³⁷ Amatam d̄nd̄m end̄i manda w̄n nand̄mbi, tambon ñ̄nd̄ñ n̄nekal̄ñ, ‘Wopum, dawanda nanañgala pal̄mbi gamb̄mbi, nanañ gamḡim̄ñ? Ba dawanda tukkala k̄mb̄mbi, tuk gamḡim̄ñ?’

³⁸ Dawanda d̄k̄ notn̄ ñ̄m, gan not t̄-gambi, itn̄nan ganañḡip ñ̄añḡim̄ñ? Ba sandumga n̄mnat gamb̄mbi, sandum gamḡim̄ñ?

³⁹ Dawanda j̄mbat t̄ñguñ ba it kwambiñ ḡinañ pakuñ, t̄mbi ñ̄a gamb̄ñḡim̄ñ?’

⁴⁰ Eumbi, Ama Wapmañl̄ ñ̄nd̄ñ tambane enbekak, ‘Nak biañgan s̄n̄k sanba: s̄nd̄i nepek no nokok notnai kos̄i ḡñḡil̄ n̄mnat endoññan nanin nola t̄ñm̄ñḡil̄ñ w̄n wakan naka t̄-namḡil̄ñ t̄lak.’

⁴¹ W̄nd̄ñ eñ̄pi, amatam kii kepmanan ñ̄nd̄ñ enbekak, ‘Anutulok yala s̄ndok plon patak s̄nd̄i w̄-nambi, komba galk̄ ḡinañ ñ̄a-talew̄t. Komba taletalen n̄mnat w̄n Anutul̄i Satan ḡit endok añeloñilok ti-jum̄it-semguk.

⁴² Kusei ñ̄nd̄ñda s̄nd̄i komba galk̄ ḡinañ ñ̄nekal̄ñ: nak nanañ map palambi, s̄nd̄i nanañ ñ̄m namḡil̄ñ. Tuknala k̄mbambi, tuk ñ̄m namḡil̄ñ.

⁴³ Nak nos̄i ñ̄m, t̄mbi s̄nd̄i not ñ̄m t̄-nambi, Is̄nan ñ̄m nanañḡip ñ̄añḡil̄ñ. Sandum n̄mnat palambi, s̄nd̄i sandum no ñ̄m namḡil̄ñ. J̄mbat t̄-palambi ba it kwambiñ ḡinañ palambi, s̄nd̄i ñ̄m b̄ namb̄ñḡil̄ñ.

⁴⁴ T̄mbi end̄i bo tambane ñ̄nd̄ñ ñ̄nekal̄ñ, ‘Wopum, dawanda ñ̄nd̄i gamb̄nambi, d̄k̄ nanañgala ba tukkala pakuñ, ba d̄k̄ notn̄ ñ̄m, ba sandumga n̄mnat pakuñ, ba j̄mbat t̄-pakuñ, ba it kwambiñ ḡinañ pakuñ, t̄mbi ñ̄nd̄i plap ñ̄m t̄-gamḡim̄ñ?’

⁴⁵ T̄mbi end̄i bo ñ̄nd̄ñ tambane enbekak, ‘Nak biañgan s̄n̄k sanba: s̄nd̄i ama kos̄i n̄mnat ñ̄n̄ endoññan nanin ama no plap ñ̄m t̄ñm̄ñḡil̄ñ w̄n wakan nak t̄-namḡil̄ñ t̄lak.’”

⁴⁶ Yesul̄i w̄nd̄ñ embi yous̄mbi enguk, “Ama w̄nd̄ñ t̄ñḡil̄ñ end̄i la p̄ ñ̄ambi, kuñgu kolan taletalen n̄mnat t̄keumbi, p̄ñḡip gawat papat kwambiñ inda-semekak. Gan amatam d̄nd̄m end̄i la kuñgu k̄ndem taletalen n̄mnat kas ñ̄lembi, Ama Wapmañ en nakan kunekal̄ñ.”

Ama Wapmañ Yesu w̄l̄i k̄mbi, k̄mnan nanin m̄lakuk

26

Yesu k̄m̄k̄m̄lok t̄-pañḡipañḡile t̄ñm̄ñḡil̄ñ

¹ Yesul̄i manda w̄n ḡit̄k̄ eu taleumbi, gwañgwañiila ñ̄nd̄ñ enguk,

² “Sandap t̄pet t̄mb̄mbi, kamaikamai gw̄lat * indaukak w̄n s̄nd̄i nand̄i-taleañ. Nain wolonda Amalok N̄ñañ kanj̄k̄ñilok k̄s̄nan k̄m̄l̄mbi, kloñbat plon w̄l̄i k̄mbekak.”

³ Yesul̄i w̄nd̄ñ eñ̄l̄mbi, tapma ama bies̄i ḡit̄ Juda ama bies̄i end̄i tapma amalok telak damanj̄i koi Kaiapas endok ilan k̄m̄n̄ t̄mbi,

⁴ Yesu telak gitak t̄kembali w̄l̄i k̄mbektok e-sambat t̄ñḡil̄ñ.

⁵ T̄ñ̄pi, ñ̄nd̄ñ pa eñḡil̄ñ, “Ñ̄nd̄i gw̄lat ḡinañ w̄nd̄ñ ñ̄m t̄na. ñ̄m kañbi, amatamd̄i ñ̄mb̄-nand̄mbi, ḡimb̄it̄ t̄m̄ mik̄ t̄-n̄mnel̄ñ.”

⁶ Yesul̄i Betani it kwelan ñ̄ambi, Saimon dama wanda kwambiñ indañm̄ñguk endok ilan ñ̄a pakuk.

⁷ End̄i nanañ na-pal̄ñl̄mbi, tam nol̄i tuk m̄l̄ñ k̄ndem tuan wopum s̄n̄k w̄n t̄kem endoñ ñ̄a indambi, kumbam plon yal̄mukuk.

⁸ Gwañgwañiil̄ w̄n kañbi, ḡinañj̄i komba d̄umbi eñḡil̄ñ, “Tuk tuan wopum wandin nekta t̄mb̄i kolalak?”

⁹ Ñ̄nd̄i tuk w̄n k̄ndem tualok k̄m̄tnamda, m̄nem walinin t̄kembali, ama p̄mb̄ñes̄ila emneñ.”

¹⁰ Yesul̄i mandanj̄i nand̄i-daklembi enguk, “Tam ñ̄ala m̄lap nekta mañ? End̄i nepek k̄ndem s̄n̄k t̄-namlak ee.

¹¹ Ama p̄mb̄ñes̄il̄i nain tuop s̄n̄ ḡitañgan kunekal̄ñ, gan natna s̄n̄ ḡita nain tuop ñ̄m kuutat.

¹² Tam ñ̄al̄i tuk m̄l̄ñnat i-namlak w̄n nak k̄mbambi nep k̄nditnekal̄ñ wolok itañgan p̄ñḡipna t̄-pañḡipañḡile t̄-namlak.

* **26:2**: Kamaikamai gw̄lat wolok kusei w̄n ñ̄nd̄ñ: damañgan Isael amatam end̄i Isip kwelan kena gwañgwa s̄lanin kuñḡil̄ñ. Kuumbi, amatamñi Isip ama wapmañdok kiinan nanin yapma epmektok Anutul̄i añelo no ñ̄-mul̄mbi, Isael amatam sipsip n̄ñañdok wekai yamanjanan sapleñḡil̄ñ yapma klembi, Isip amatamdok gwañgwa telak damanj̄i yandip k̄m̄-taleñḡil̄ñ. (Kisim Bek 12).

¹³ Nak biañgan sanba: amali dembek dembek ñambi, Anutulok kaundikñelok plon gñgñt manda kñndem ñin kwet tuop enekaliñ, wandiñ endi tam ñali nepek ti-namguk wolok kasat wakit ti-semumbi, tam ñin nandi-siwitnekalñ.”

¹⁴ Tĩmbi gwañgwa 12 endoññan nanin no koi Judas Iskalot endi tapma ama biesiloñ ñambi,

¹⁵ eni-nandiñbi eñguk, “Tikap nak Yesu sindok kisinan kimiletta, sindi nek naneliñ?” Eumbi, wolongan minem kwandai satnin 30 mñngilñ. †

¹⁶ Mĩmbi, kusei kimipi, Yesu bola tĩmektok nain kñndem dawan indauktok wala kimit-nandi tĩnguk.

Yesu! kimbepi, gwañgwañii ti-pañgipañgile ti-semguk

¹⁷ Plaua nanañ kimili bendi nĩmnat nanalok gwilat kusei kimilĩmbi, gwañgwañiil Yesuloñ bĩmbi nĩngilñ, “Dik gwilattok nanañ delok ti-jumit ti-gamnambi nambep nandilañ?”

¹⁸ Eumbi, Yesu! ama nolok koi embi enguk, “Jerusalem lombi, endoñ ñam ñindiñ nĩnekalñ, ‘Nĩndautti dika ñindiñ elak, nokok nainnalĩ indalak, wala tĩmbi nak gwañgwanai gita dikoñ ilan bĩmbi, gwilattok nanañ nanetamñ.’ ”

¹⁹ Tĩmbi gwañgwalĩ Yesu! eñguk wolok tuop tĩmbi, gwilattok nanañ tuk ti-jumikilñ.

²⁰ Kwet kilim eumbi, Yesu git gwañgwañii 12 endi nanañ nanepi pi pakilñ.

²¹ Nanañ na-palĩmbi Yesu! enguk, “Nak biañgan sñnk sanba: sindoñ nanin noli kanjiknailok kisinan napiletak.”

²² Wĩndiñ eu nandiñbi, gĩnañji kola sñnk taumbi, kusei kimipi, noñgan noñgan! Yesu ni-nandiñbi eñgilñ, “Wopum, nakta nĩm bek?”

²³ Eumbi tambane enguk, “Ama no nakita yakayakan nanañ tkendepi, kitnet jawañ gĩnañ kot-suakamik endi napiletak.

²⁴ Amalok Nĩñañdi Anutulok mandali telak nittek kimbektok elak wĩndiñgan kimbekak. Gan ama nin en bola tĩfmetak endi blangandok. Anutu en mek kaukak. Meñdi nĩm apmũmda, wĩn kñndem dañmek.”

²⁵ Eumbi, bola tĩndi ama Judas! Yesu ni-nandiñbi eñguk, “Nĩndaut, nakta nĩm bek?” Eumbi nĩnguk, “Dĩtna elañ wĩndiñgan.”

²⁶ Nanañ na-palĩñĩmbi, Yesu! plaua nanañ no tkembi, Anutula weñmĩmbi ombim gwañgwañiila plaua wĩn embi enguk, “Sindi tike nambit. Nĩn nokoñ pñngipna.” Nambĩmbi,

²⁷ wain wĩtna no tkembi, Anutu weñmĩmbi, wain wĩn embi enguk, “Sindi gitikkandi ñin nambit.

²⁸ Wain tuk ñin nokoñ wekatna. Amatam asup endok yomji bi-sem-bi-semlok nak wĩn lamit-semlet. Toptop ñin Anutuli amatamñii git tĩlak wĩn wekatnalĩ tĩmbi kwambññ dalak.

²⁹ Nak ñĩndiñ sanba: nak wain tuk kwelan ñolok nombo nĩm nambetat. Nĩm sñnk. Pakapmek Bepnalok kunum nĩññĩn gĩnañ nak wain tuk wĩn komblin sñn gita yakayakan nanekamññ.”

³⁰ Tĩmbi Yesu git gwañgwañii endi kap no tĩngilñ. Tiu taleumbi, walinin pi ñambi, Oliv kwet jañgĩnnan lonepi ñañgilñ.

³¹ Nañĩmbi, Yesu! gwañgwañii enguk, “Anutulok manda no ñĩndiñ youyoulin patak, ‘Nak sipsip ka-dikñe ama wĩlambi, kikesimĩn gĩnañ kuañ endi papusenekaliñ.’ ” * Nepek inda-nametakta tĩmbi manda wolok tuop sindi gitik tim ñolondañgan nanandi-kĩlĩktĩnj pi pĩutak.

³² Gan Anutuli nak kimnan nanin nepmĩm mĩlatmek, nak dama Galili kwelan ñawambi, sindi siñgi bĩ nambĩnekalñ.”

³³ Eumbi, Petlolĩ tambane nĩnguk, “Nepek inda-gametakta tĩmbi dĩwĩndi nanandi-kĩlĩktĩnj pi pĩmbi gambinetañ bek, gan nakta nĩm sñnk.”

³⁴ Eumbi nĩnguk, “Nak biañgan ganlet: man tim ñolok gĩnañngan puputti gama nĩm kitĩñĩmbi, dik nain tĩpet git no ‘En nĩm nandiñmilet’ wĩndiñ eutañ.”

³⁵ Tĩmbi Petlolĩ nĩnguk, “Tikap endi dikita nĩntttok nani-nandiñelĩnda, ‘Nak nĩm nandiñmilet’ wĩndiñ nĩm eutet. Nĩm sñnk.” Tĩmbi gwañgwa dĩwĩn gitik endi bo wĩndiñgan e-taleñgilñ.

Yesu! en kimbepi nĩmolo tĩmbi ti-pañgipañgile tĩnguk

³⁶ Tĩmbi Yesu! gwañgwañii git kwet no koi Getsemane wandiñ ñañguk. Nĩna tombi, ñĩndiñ enguk, “Sindi ñolok pi palit, tĩmbi nak dakdan ñambi, nĩmolo tĩmbetet.”

† 26:15: Minem kwandai satnin 30 wĩn kena nain 120 wolok tuan.

* 26:31: Sekeraia 13:7

³⁷ Wɪndɪñ embi, Petlo gɪta Sebedilok nɪñañiit tɪpet yanañgɪpi ñañguk. Ñañɪpi, walen kolaumbi, gɪnan mɪlataum

³⁸ enguk, “Walena kola sɪnɪk taumbi, kɪmbepi nandɪlet. Sɪndɪ nakɪta ñɪñgan kaik palɪt.”

³⁹ Eñɪpi, lakat ñañña embi, gapok pɪmbi, nɪmolo ñɪndɪñ tɪñguk, “Ambep, tɪkap dɪk tuopta, nandɪ-nambi, mɪlap ñɪn napma tɪke. Gan dɪk dɪtnalok nanandɪñgãñgot kɪmɪt-kle, nokoñ nɪm.”

⁴⁰ Nɪmolo tɪ-talembi, gwañgwañii tɪpet gɪt no endoñ undane ñambi, yambum endɪ dou-palɪmbi, Petlo ñɪndɪñ nɪ-nandɪñguk, “Nɪtekte tɪmbi, sɪndɪ nain duman ñɪn nakɪta kaik patnelɪñdok tuop nɪm?

⁴¹ Sɪndɪ kaik papi, nɪmolo tɪ-palɪt. Nɪm kañbi, tɪ-kuyuk inda-samumbi pi pɪnelɪñ. Biañganak. Gɪnañjɪlɪ kundit kɪndem tɪndɪlok nandɪlak, gan pɪñgɪpsɪlɪ mɪlatalak.”

⁴² Wɪndɪñ embi, nombo ñam nɪmolo ñɪndɪñ tɪñguk, “Bepna. Mɪlap ñɪn napma kleuktok telal no nɪm patakta, nak mɪlap wɪn bemettok nandɪlañ, wɪndɪñgan inda-namen.” Nɪmolo tɪ-talembi,

⁴³ nombo undane gwañgwañiiloñ ña yambɪñguk wɪn: dausɪ mɪlataumbi dou-pakɪlɪñ. Wɪndɪñ yambɪmbi,

⁴⁴ bɪndambo yambim ñambi, nɪmolo dama tɪñguk wakangot nombo tɪmbɪmbi, nain tɪpet gɪt no tɪñguk.

⁴⁵ Tɪmbi nombo undane ñam yambum dou-palɪmbi, ñɪndɪñ enguk, “Sɪndɪ gamañgot dombi, pat-nandɪ tɪ-pakañ ba? Yakñesɪ. Amalok Nɪñña bola tɪñmumbi, yom amalok kɪsɪnan pɪuktok nain inda-talelak.

⁴⁶ Mɪlalɪmbi ñana. Da kawɪt: ama bola tɪ-namnamlok ip ñasɪñgan bɪlak.”

Yesu tɪkeñgɪlɪñ

⁴⁷ Yesulɪ wɪndɪñ eñɪlɪmbi, gwañgwañii 12 endoññan nanin ama no koi Judas endɪ bɪñguk. Tɪmbi tapma ama biesɪ ba Juda ama biesɪ endɪ ama kɪmɪn wopum no en-mulɪmbi, endɪ kakit ba dimbanjɪ epmbi, Judas gɪta bɪñgɪlɪñ.

⁴⁸ Endɪ gama nɪm bɪñɪlɪmbi, bola tɪndɪ ama walɪ kundit no daut semepi ñɪndɪñ enguk, “Ama nak nandɪ-koñgom tɪ-ñɪmbi weñmetet † wɪn ama sɪndɪ lonjañ en wakan. En tɪkenekalɪñ!”

⁴⁹ Judasɪ bɪ tombi, wolongan Yesuloñ bɪmbi, “Nɪnɪndaut, we gamlet!” nɪmbi, nandɪ-koñgom tɪ-ñɪm weñmɪñguk.

⁵⁰ Tɪmbɪmbi Yesulɪ nɪñguk, “Notna, nek tɪmbeñdok nandɪlañ wɪn platik tɪ.” † Eumbi, amalɪ Yesuloñ bɪm kɪsɪ kot-suapi tɪkembali, tɪke-kwambɪñ dañgɪlɪñ.

⁵¹ Wolongan ama Yesu gɪt pakɪlɪñ endoññan nanin nolɪ kakil ombap tiañemi, tapma amalok telak damanjɪ endok kena gwañgwa sɪlanin nolok pawan wɪlalɪm dɪkñe pɪñguk.

⁵² Wɪndɪñ tɪmbɪmbi, Yesulɪ nɪñguk, “No en kakittɪ mik tɪlakta, en bo kakittɪ wɪlɪ kɪmbekak, wala tɪmbi kakitka il gɪnañ kɪmɪlɪ ñawɪn.

⁵³ Nak guma Bepna kɪtɪñmambi, wolongan añelo kunakunatsɪ nɪmnat endɪ nep tɪmbi platanelɪñdok en-mulek wɪn dɪk nɪm nandɪlañ ba?

⁵⁴ Gan wɪndɪñ indaukta, nepek gɪtɪk Anutulok mandalɪ natnala inda-namektok elak walɪ bien nɪm indawɪk.”

⁵⁵ Tɪmbi Yesulɪ yousɪmbi, ama kɪmɪn en tɪkenepi bɪñgɪlɪñ endɪ ñɪndɪñ enguk, “Nɪtek tɪmbi sɪndɪ kakit ba dimba mepi nepnepi bañ? Nak ama piñpiñen no ba? Sandap tuop nak tapma it sañ jɪmba gɪnañ pipapi, amatam enɪ-daut tɪ-sem tɪmbambi, sɪndɪ nɪm nepgɪlɪñ.

⁵⁶ Gan plofet amalɪ manda youkɪlɪñ wolok bien indauktok nepek gɪtɪk ñɪn inda-talelak.” Tɪmbi gwañgwañii gɪtɪktɪ Yesu bɪmbi, pi ña-tɪlɪñgɪlɪñ.

Yesu manda plon kɪmɪkɪlɪñ

⁵⁷ Tɪmbi ama Yesu tɪkeñgɪlɪñ endɪ en nañgɪpi, tapma ama telak damanjɪ Kaiapas endok ilnan ñañgɪlɪñ. (It wolok gɪnañ endɪkñe manda nandɪ-tale ama gɪt Juda ama biesɪ endɪ kɪmɪn tɪ-pakɪlɪñ.)

⁵⁸ Ñañɪlɪmbi, Petlolɪ siñgi kandañ giñgiñgan ep kle ñambi, tapma ama telak damanjɪ endok it sañ jɪmba gɪnañ loñgɪlɪñ wolok ñambi loñguk. Lombi, Yesu nek indañmetak wɪn kaup nandɪmbi, mik ama gɪta pi pakuk.

⁵⁹ Tapma ama biesɪ gɪt juda ama biesɪ dɪwɪn endɪ gɪtɪktɪ Yesu wɪlɪ kɪmmelɪñdok nandɪñgɪlɪñda tɪmbi, ama nindɪ Yesulok siñgin joñgo simbi, kusei juluñgan eu indauktok yolonjɪñgɪlɪñ.

⁶⁰ Tɪmbi ama asup endɪ bɪmbi, manda juluñgan embi youkɪlɪñ, gan endɪ wɪlɪ kɪmkɪmlok yom bien no nɪm eu indañgɪlɪñ. Siñgimek ama tɪpet no endɪ bɪmbi

† 26:48: Wɪn Juda amatamdɪ nosɪ we semɪñpi sɪmumu tɪ-semañ.

‡ 26:50: Nandɪ-tale ama dɪwɪndɪ Grik manda ñolok walan wɪn ñɪndɪñ nandañ, “Notna, nekta ñolok bɪlañ?”

⁶¹ eñgimik, “Ama ñalí manda no ñíndíñ eñguk, ‘Nak guma Anutulok it wiapi, sandap tìpet gít no wolok gínañnan bándambo tímbe kaitam mílalekak.’”

⁶² Wíndíñ eumbi, tapma amalok telak damanjí endí mílap ipi, Yesu ní-nandímbe eñguk, “Nítek? Mandalí gep youkamík wín biañgan ba juluíngan? Ba dík manda no tambane ewíñdok tuop nímba?” Endí wíndíñ eumbi,

⁶³ Yesulí yom nímnat, gan wandangan embi, manda tambon no nímba nínguk. Tímbe telak damanjí nínguk, “Anutu kuñgu molom endok dainan manda biañgan eumbi nandína: Mesia wín Anutulí ní-mulímbe, bí-nímektok een wín dík wakan ba? Dík Anutulok Níñañ sínik ba?”

⁶⁴ Eumbi nínguk, “Elañ wakan. Gan nak ñíndíñ sanba: gamanda síndí kanekalíñ wín: Amalok Níñañ endí Anutu Gembí Molom endok kii díndímnan pipapi, kunum gínañ nanin mulukua plon píukak.” ✧

Yesulí en Anutulok tuop sínik wíndíñ eñgukta tímbe,
⁶⁵ tapma amalok telak damanjí endí gínañ komba díumbi, kiupín blañganembi eñguk, “Endí Anutu ní-tíke-pím yalilak yañ! Ama sílanin ñalí Anutu ní-suambatak wín síndí ip ka nandañ, wala tímbe ama nolí ama wolok kusei eu indauktok nombo nímba típíkamíñ.

⁶⁶ Síndí enda nítek tíñmílok nandañ?” Eumbi tambane níngílíñ, “Yomínla tímbe kímímdok nandamíñ.”

⁶⁷ Wíndíñ eumbi, ama díwíndí timan dai plon manjí iwít suambapi, kí ombímbe wíkilíñ, tímbe díwíndí kí píndímdí wípi

⁶⁸ níngílíñ, “Dík Mesia síníkta, plofet manda embi, wín nindí gwítak wín nímba nandína!”

Petlolí Yesula ‘Nak en nímba nandíñmílet’ eñguk

⁶⁹ Yesu manda plon kímílíñímbe, Petlolí sañ jimba gínañ it pawan pipakuk. Pipalímbe, kena wembe nolí endóñ bímbi nínguk, “Dík bo Yesu Galili nanin endok sambat.”

⁷⁰ Gan Petlolí ama gítík endok dausínan e-sembeímbe nínguk, “Nak dík manda elañ wín nímba nandílet.”

⁷¹ Wíndíñ embi mílapi, sañ jimbalo yamanan ñaumbi, kena wembe nolí kañbi, wí pakílíñ enda ñíndíñ enguk, “Ama ñín Yesu Nasalet nanin endok nol no.”

⁷² Eumbi, Petlolí nombo e-kímísembímbe eñguk, “Anutulok dainan biañgan elet. Nak ama wín en nímba nandíñmílet.”

⁷³ Nain nímba ombataumbi, wolok ikílíndí Petloloñ bímbi níngílíñ, “Biañgan síník, dík endok sambat. Mañga malaptí e-daklelak.”

⁷⁴ Eumbi, Petlolí manda kwambíñgan embi, ñíndíñ enguk, “Biañgan síník, nak en nímba nandíñmílet. Juluíngan eletta, Anutulí kíndem nep tímbe kolawín.” Endí wíndíñ eu taleumbi, wolongan puputtí kí nínguk. Kí ímbi,

⁷⁵ Yesulí Petlo manda ñín nínguk wín nandí-síwíkwuk, “Puputtí gama nímba kí tíñímbe, dík nain típet gít no ‘Nak en nímba nandíñmílet’ eutañ.” Wín nandí-síwípi, pawan pí ñambi, símba gawat wopum tímbe kukuk.

27

Yesu Pilatoloñ nañgíp ñaumbi, Judaslí toa topmbe kímgu

¹ Kwet salaumbi, tapma ama biesí gítík gíta Juda amalok ama biesí endí Yesu wíli kímbehtok e-sambat tím,

² Yesu toalí top nañgíp ñambi, Pilato wín Roma amalí Judia distrik ka-díkñeuktok nímba taleñgílíñ endok kínan kímíkilíñ.

³ Judas Yesu bola tíñmínguk endí ama biesí Yesu manda plon kímípi, wíli kímbehtok eu taleñgílíñ wín yambínguk. Yambímbe, nepek tínguk wala nandum mílataumbi, mánem kwandai satnín 30 tapma ama biesí gíta ama biesí díwín endí míngílíñ wín epbi, bándambo tambane emepi ñañguk. Ñam tombi

⁴ enguk, “Nak yom tímbe, ama yomín nímnat síndok kísinan kímílatta tímbe en ip wíli kímnepi tañ.” Wíndíñ eumbi níngílíñ, “Wín níndok nepek nímba. Wín dítnalok nepek yañ.”

⁵ Wíndíñ eumbi, Judaslí mánem kwandai satnín wín tapma it sañ jimba gínañ kolí píumbi, en walínin pímba ñambi, toa topmbe kímgu.

⁶ Tímbe tapma ama biesí Judaslí mánem kolí pínguk wín gamapi eñgílíñ, “Mánem ñín ama wíli kímbehtok endok wekailok tuan. Tapma íttok mánem gít yousnetamínda, endíkñe manda maklenetamíñ.”

⁷ Wala tɪmbi endɪ manda e-topmbi, mɪnem walɪ ama no kwet kambot pa tɪlɪnguk endok kwet no tuambi, ama mayaŋgan nasi nindɪ Jelusalem pap sembɪnekalɪn endok amasum palektok eu taleŋguk.

⁸ Endɪ kwet wɪn Yesu kɪmkɪmlok tuanlɪ tuaŋgɪlɪnda tɪmbi, amatamdɪ kwet wolok koi Kwet Wekaiat wɪndɪn kɪtɪŋgɪlɪn, wɪn nɪndɪngɪt gamaŋgot pa kɪtaŋ.

⁹⁻¹⁰ Tapma ama biesɪlɪ wɪndɪn tɪŋgɪlɪn, wɪn plofet Jelemalɪ indauktok eŋguk wolok tuop indaŋguk. Endɪ Mesialok plon nɪndɪn embi youp biŋguk patak, "Israel amalɪ mɪnem kwardai satnin 30 walɪngot ama wɪn tuanep e-topmɪumbi, mɪnem walɪŋgan epbi, kwet kambot tɪndɪ amalok kwet no tuaŋgɪlɪn, wɪn Wopum Anutulɪ molo manda nanguk wolok tuopkan tɪŋgɪlɪn." *

Pilatolɪ Yesu manda plon kɪmɪpi, kloŋbat plon wɪlɪ kɪmbektok eŋguk

¹¹ Tɪmbi Yesulɪ ka-dɪkɪne ama Pilato endok damanan ilɪmbi, ka-dɪkɪnelɪ nɪ-nandɪmbi eŋguk, "Juda ama endok Ama Wapmaŋ dɪk nakan ba?" Wɪndɪn eumbi nɪnguk, "Ip elan wɪndɪŋgan."

¹² Gan tapma ama biesɪ gɪt Juda ama biesɪ dɪwɪndɪ manda kusei kusei nɪ-youkɪlɪn, wolonda Yesulɪ manda tambon no nɪm tambanem enguk.

¹³ Tɪmbi Pilatolɪ nɪ-nandɪmbi eŋguk, "Manda gɪtik gep youpi ean wɪn dɪk nɪm nandɪlan ba?"

¹⁴ Gan endɪ man galɪ kwambɪn dambi, nepek nola manda tambon no nɪm tambane nɪnguk. Wɪndɪn tɪngukta, Pilatolɪ silɪkɪmbi, nandɪ-gɪtɪngɪtɪkɪne tɪnguk.

¹⁵ Kamaikamai gwɪlat nain tuop ka-dɪkɪnelɪ nɪndɪn pa tɪnguk: endɪ amatam kɪmɪn wopum nandɪ-sembi, ama nolok koi kɪtɪaŋgɪlɪn en wakan it kwambɪn gɪnaŋ nanin pɪsat-semliŋguk.

¹⁶ Nain wolonda ama kolan no koi gɪngɪlat it kwambɪn gɪnaŋ kɪmɪlim pakuk, koi Balabas.

¹⁷ Wɪndɪnda amatam asuptɪ kɪmɪn tɪ-taleumbi, Pilatolɪ enɪ-nandɪmbi eŋguk, "Sɪndɪ ama ninda nak pɪsat-samettok ean, Balabas ba Yesu Mesia nɪnɪn enda ean?"

¹⁸ Kusei nɪndɪnda endɪ wɪndɪn eŋguk: amatamdɪ Yesu ka-galkta tɪŋgɪlɪnda tɪmbi, ama biesɪlɪ en ka-gimbɪt tɪnɪpi tɪkɪmbi, ka-dɪkɪnelok kiinan kɪmɪlɪmbi, kusasɪ yambɪ-daklembi, wɪndɪn eŋguk.

¹⁹ Tɪmbi endok kusei no nɪndɪn: endɪ ama yambɪ-dan kena pa tɪlɪnguk wolok pipalɪnɪlɪmbi, tamɪnlɪ manda nɪndɪn kɪmɪlim endoŋ loubi eŋguk, "Dɪk ama nɪn kolan no nɪm tɪnguk wɪn biu palen. Nak tim en ip lat kolan plon kaŋbi, nandɪwam mɪlatak." Pilatolok tamɪnlɪ wɪndɪn eŋguk,

²⁰ gan tapma ama biesɪ ba Juda ama biesɪ dɪwɪn endɪ amatamda engɪlɪn, "Sɪndɪ Pilatola nɪndɪn nɪnekalɪn, 'Dɪk Balabas kak bimbi, Yesu wɪwɪttok eukan!' " Wɪndɪn embi, enɪ-gɪngɪneumbi, wolok tuop nɪŋgɪlɪn.

²¹ Tɪmbi ka-dɪkɪnelɪ amatam nombɪ en-nandɪmbi eŋguk, "Ama tɪpet endoŋnan nanin nin pɪsalɪmettok ean?" Eumbi, "Balabas" nɪŋgɪlɪn.

²² Eumbi enguk, "Tɪmbi Yesu Mesia nɪnɪn enda nɪtek tɪnmetet?" Eumbi, gɪtikandi kɪtɪmbi nɪŋgɪlɪn, "Kloŋbat plon lowɪn!"

²³ Tɪmbi Pilatolɪ enguk, "Nɪtekta? Endɪ kolan nek tɪnguk?" Eumbi, wopungan kɪtɪmbi, nain asupgan nɪndɪn eŋgɪlɪn, "Kloŋbat plon lowɪn! Kloŋbat plon lowɪn!"

²⁴ Wɪndɪn tɪmbɪmbi, Pilatolɪ ka-nandɪnguk wɪn: en Yesu nepek no tɪmɪlok tuop nɪm. Tombon amatamdɪ gimbɪt tɪmbi, mik tɪnepi tɪŋgɪlɪn. Wɪndɪnda Yesulok kɪmkɪm wɪn Pilatolok yomɪn nɪm indauktok endɪ nɪndɪn tɪnguk: endɪ Juda amalok ep tɪndɪn no klembi, tukta eumbi, tuk tɪke bɪ mɪumbi, dausɪnan kii wɪlɪpi enguk, "Ama endok kɪmkɪmlok mɪlap walɪ nokok plon nɪm loukak, wɪn sɪnlok nepek."

²⁵ Eumbi, amatam gɪtik endɪ manjɪ noŋgan kɪtɪ kolɪ nɪaumbi nɪŋgɪlɪn, "Kɪm wɪn nɪndɪ ba kombliinnɪ nɪndok plon loukak!"

²⁶ Tɪmbi Pilatolɪ amatamdok manda kɪmɪt-klembi, Balabas pɪsat-sembi, Yesu waipnelɪndok eŋguk. Eumbi, wɪndɪn tɪmbɪ taleumbi, mik amalɪ kloŋbat plon wɪtnelɪndok kɪsɪnan kɪmɪkuk.

Mik amalɪ Yesu nɪ-lakalake tɪ-nɪmbi, kloŋbat plon wɪkɪlɪn

²⁷ Tɪmbi ka-dɪkɪnelok mik amalɪ Yesu naŋgɪp pɪmbi, ka-dɪkɪnelok ilan nɪam nɪsɪ kuŋgɪlɪnnan wandɪn lombi, nosii gɪtik en gɪta kɪmɪn kokɪlɪn.

²⁸ Tɪnɪpi, Yesu enlok dasindasin kiundɪpi, mik amalok sauloŋ gɪmɪn no dasi-mɪmbi, *

* 27:9-10: Sekeraia 11:12-13, Jeremaia 32:6-9 * 27:28: Ama wapmaŋ endɪ bo sauloŋ gɪmɪn dasiaŋgɪlɪn, wala tɪmbi mik amalɪ Yesu en ama wapmaŋ sɪnɪk wolok walan juluŋgan tɪnelɪndok mik amalok sauloŋ gɪmɪn dasi-mɪngɪlɪn.

²⁹ toa pisiknat bondinombi, kumbam plon dasi-mambi, toña no kii dindim kandañ kímilimñgilñ. Wíndiñ tñipi, ña mñelem tñmbi, ni-lakalake ti-ñmbi eñgilñ, “We, Juda amalok ama wapma!”

³⁰ Eñipi, iwit endok plon suambapi, toña lom tñkembali, walñngan kumbam plon nombo nombo wikilñ.

³¹ Nepek kusei kusei wíndiñ tñm-talembi, mik amalok sauloñ kiundiipi, enloñ dasindasin nombo dasi-mim piumbi, kloñbat plon wítnepi nañgip pi ñañgilñ.

³² Pi ñañipi, telak plon ama no Sailini nanin koi Simon ña tñmbi indañgilñ. Tñmbi indambi, en ni-gñgineum Yesulok kloñbat bembimbi ñañgilñ. Ñambi,

³³ kwet no koi Golgata wandiñ ña tomgilñ. (Kot walan ñíndiñ, ‘Kumba Kwandat Kwet’.)

³⁴ Ña tombi, wain tuk gita gwasap kimbñ wakít ep kiukiulñ wín tñke mñum nandimbi, kunjitam biñguk.

³⁵ Tñmbi kloñbat plon wíli taleumbi, dasindasin tñkenepi satu sañala kopi, dasindasin danbi epgilñ.

³⁶ Wíndiñ tñmbi, pipapi ka-dikñe-pakilñ.

³⁷ Tñmbi kumbam mindin plon kusei neta wikilñ wolok manda ñíndiñ youp kímikilñ, “Ñin Yesu, Juda amalok Ama Wapmañji.”

³⁸ Tñmbi ama piñpiñen tñpet en gita yakan yandipbi, no tombon no tombon ep mambí ikímik.

³⁹ Tñmbi ama wandiñ ñañambit tñngilñ endi Yesula kumbanjí dñngunepi ni-suambapi

⁴⁰ nñngilñ, “Nitekta? Dik tapma it wiapi, nain tñpet gít no wolok gñañngan tñmbi kaitauktok eñguñ wín. Nitek tñmbi dítalok piñgipka ním tñke-kímítañ? Dik Anutulok Nññañ sñnkta, kloñbat plon nanin pi!”

⁴¹ Tñmbi tapma ama biesi wakít endikñe nandi-tale ama ba Juda ama biesi dñwín endi bo wíndiñgot ni-kolakola embi eñgilñ,

⁴² “Ama dñwisi ikan ep kímikuk, gan enlok piñgíu tñke-kímilektok tuop ním. En Isael ama nñndok ama wapmañ sñnkta, kloñbat plon nanin piwín! Piwímek, endi Mesia bímñndok een ip wakan wín nandi-kílikti tñmñnetamñ.

⁴³ Endi Anutulok plon panjañganembi, endok Nññañ sñnk wíndiñ elak. Tikap wíndiñda, papa kana: Anutuli tñke-kímilektok nandilak ba ním.”

⁴⁴ Ama piñdasí tñpet Yesu gít yandipgilñ endi bo wíndiñgot ním kolanñgímik.

Yesu kímñnguk

⁴⁵ Kwet nain boñgip tñmbimbi, kwet tuop kím indañguk. Inda-palímbi ñakap, 3 kilok tñnguk.

⁴⁶ Wolongan Yesuli wopumgan kítimbi eñguk, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Wín ñíndiñ, “Anutuna, Anutuna, nekta nambilañ?” ✧

⁴⁷ Tñmbi wandiñ pakilñ endoñnan nanin dñwíndi manda wín nandimbi eñgilñ, “Endi pofet Elia kítñmílak.”

⁴⁸ Wolongan mik ama nolí woñep ñambi, nepek busukñanen walí tuk kíndem tiañewik no tñke bímbi, wain tuk kimbñ gññañ wísímbi, komba bem kusip plon topbi, Yesuli nanalok mñnguk.

⁴⁹ Gan dñwisi eñgilñ, “Biukín, Elialí tñke-kímilepi bítutak bek, wín kañmek.”

⁵⁰ Tñmbi Yesulí nombo wopumgan kítimbi, engan kímít nandum, woñ poñaumbi kímñnguk.

⁵¹ Wolongan nepek ñíndiñ indañguk: tapma ilan sandum masipmasip wopum tñngilñ wín boñgipgan tawam blañganembi, gwat nanin pi lap taleñguk, tñmbi kwet mñnjat mñnjat tñmbimbi, kawat jñngín dñwín tawa piñgilñ.

⁵² Tñmbi sumlok yama pisalímbi, Anutulok gñngít damañgan kím-taleñgilñ asupti mñlapi,

⁵³ sumji biñgilñ. Bimbi, Yesuli kímnan nanin mñlalímbi, wolonda endi Anutulok it kwet dñndim engano, wín Jerusalem, wandiñ lombi, amatam asuptoñ inda-semgilñ.

⁵⁴ Mik amalok telak dama gít amañi Yesu ka-dikñe-pakilñ endi mñnjamñnjat ba nepek kusei kusei indañguk wín kañgilñ endi kolan mñsímbi eñgilñ, “Biañganak. Ñíne Anutulok Nññañ sñnk.”

⁵⁵ Yesulí Galili distrik nanin Jerusalem bñnguknan tam asupti en gita yakan bímbi, tñmbi plata pa ti-ta-kuñgilñ. Yesu wíli kímnguk sandap wolondañgan endi bo Golgata bí pakilñ, gan endi mayañgan ipi, dei posnembi kañgilñ.

56 W+in endoñ nanin no koi Malia Makdala nanin. T+mbi Malia no, Jekop g+it Josep endok menjet. T+m no w+in Sebedilok n+ñañiit endok menjet.

Yesu kindikil+ñ

57 Ama m+nemmat no Alimatia nanin end+ bo Yesulok gwañgwa no, koi Josep. Maim p+up t+mb+mbi,

58 end+ Pilatoloñ ñambi, Yesulok dalandanda eñguk. Eumbi, Pilatol+ nand+ñm+mbi, t+ke m+inel+ñdok enguk. Eumbi, wolok tuop m+umbi t+keñguk.

59 T+kembi, sandum satnin bamblum n+mnat wal+ t+m+pi,

60 t+ke ñambi, enlok sum g+inañnan k+m+ikuk. Sum w+in komblin s+n+ik, kawat g+inañ w+in Josep enlok kulup bimb+in. Josept+ Yesulok dalandan wolok k+m+ipi, kawat wopum no munjul+m b+ yama masip+m+nguk. W+ind+ñ t+talembi, walinin p+ ñañguk.

61 Josept+ dalandan sumnan k+m+l+ñ+ñ+mbi, Malia Makdala nanin en g+ta Malia no end+ sum dat kandañ pipapi ka-tuak+m+ik.

62 Kwet salaum Sabat patnand+ nain t+mb+mbi, tapma ama bies+ g+it Falisi ama end+ yakan Pilatoloñ ñam

63 n+mbi, Yesulok plon ñ+nd+ñ eñg+l+ñ, “Ama wopum, n+nd+ ama julunjuluñdok wal+ gama kaik kuñ+pi, manda no eñguk w+in nand+na s+w+tak. End+ ñ+nd+ñ eñguk, ‘Nain t+pet g+it no ñaume, k+mnan nanin m+laletat.’

64 Wala t+mbi d+ik eumbi, sum w+in ka-d+ikñe-k+l+ñ e-pal+mbi, nain t+pet g+it no w+in taleukak. N+m kañbi, gwañgwañiil+ ña dalandan kumbu t+m t+ke ñambi, amatamda julunñgan ñ+nd+ñ en+nel+ñ a, ‘Yesu en ip k+mnan nanin m+lakuk.’ W+ind+ñ enel+ñda, julunñt manda komblin wal+ Yesul+ julunñt manda eñguk w+in maklew+ik.”

65 Eumbi, Pilatol+ nand+sembi enguk, “K+ndem a. S+nd+ mik ama d+w+in epmbi, sumnan yanañg+p ñaum, sum masip kwamb+ñ danel+ñdok n+tek t+nep nandañ wolok tuop t+nekal+ñ.”

66 W+ind+ñ eumbi, sumnan ñam, sum masip kwamb+ñ danel+ñdok kawatt+ sum dai masip+m+nguk wolok plon n+s+l+ok k+m+isip no k+m+ipi, ka-d+ikñe nel+ñdok mik ama wand+ñ yambium pak+l+ñ.

28

Yesul+ k+mnan nanin m+lakuk

1 Sabat patnand+ nain taleumbi, kena nain kusei k+m+ik+m+l+ñnan kwet salawa salawa t+mb+mbi, Malia Makdala nanin g+it Malia nol+ end+ Yesulok sum kandepi ñañg+m+ik.

2 T+mbi platik s+n+ik kwet m+njam+njat wopum s+n+ik m+njal+mbi, wolonda Wopumdok añelo nol+ kunum g+inañ nanin p+mbi, kawat sum masip+m+nguk w+in manjaneum ñaumbi, kawat wolok plon pipakuk.

3 Endok walan w+in pisap+sat walalan wandin, t+mbi dasindasin w+in satnin s+n+ik.

4 T+mbi ama sum ka-d+ikñe-pak+l+ñ end+ en kañbi, kolan m+s+ñg+l+ñda t+mbi k+s+ kes+s+ blañblañ t+mb+mbi, amal+ k+mañ wandin kwelan p+ pak+l+ñ.

5 T+mbi añelol+ tam t+petta enguk, “N+m m+s+ndem+ik. Nak nand+let s+ti Yesu kloñbat plon w+ik+l+ñ en kandepi bam+ik.

6 Gan end+ ñ+ n+m patak. End+ damañgan manda sanguk wolok tuop Anutuli t+mb+ m+lalak. Kwel k+njangot ñ+ b+ kaw+it.

7 T+mbi s+ti plapkan ñambi, gwañgwañiila ñ+nd+ñ enb+it, ‘End+ k+mnan nanin ikan m+lalak, man ñ+nd+ñg+it dama Galili kwelan ñaumbi, s+nd+ wand+ñ ña kanekal+ñ.’ Manda ip wakan sanlet.”

8 W+ind+ñ eumbi, end+ m+s+ñg+m+ik, gan s+l+s+l+ wopumd+ g+inañjet g+inañ tokñeumbi, platikan sum bimb+i, g+ñg+it manda gwañgwañiila endepi woñep ñañg+m+ik.

9 Ñañ+l+mbi, platik s+n+ik Yesul+ ep t+mb+ indam we semumbi, end+ endoñ kesinan ña m+ilelem t+mbi, t+ke-kañ+pi n+wowoñe t+ñg+m+ik.

10 T+mbi Yesul+ enguk, “N+m m+s+ndem+ik, ña notnai Galili ñanel+ñdok enb+mbi, wand+ñ ñam namb+nekal+ñ.”

11 Tam t+pet end+ gwañgwañiiloñ ñañ+l+mbi, mik ama sum ka-d+ikñeñg+l+ñ endoññan nanin d+w+ind+ it kwelan undane ñambi, nepek g+it+ik sumnan indañguk wolok kasat w+in tapma ama bies+la t+semg+l+ñ.

12 T+mbi tapma ama bies+l+ Juda ama bies+ d+w+in en g+ta k+m+n t+mbi, ñ+nd+ñ t+nel+ñdok e-topbi, wolok tuop t+ñg+l+ñ: end+ m+nem asupgan mik amala embi

13 eng+l+ñ, “S+nd+ amatamda ñ+nd+ñ en+nekal+ñ, ‘N+nd+ dou-patnambi, gwañgwañiil+ tim b+mbi, dalandan kumbu t+kembi ñal+ñ.’ W+ind+ñ enekal+ñ.”

¹⁴ T+kap manda w+in Pilatolok pawan g+inañ p+ukta, n+nd+ mek ñam kamb+i, nepek ñ+in t+ d+nd+m enambi, m+l+ap no n+m inda-samekak.” *

¹⁵ Eumbi, mik amal+ m+nem wopum w+in ep ñambi, ama bies+!+ manda eñg+!+ñ wolok tuop t+ñg+!+ñ. T+mbi manda wal+ Juda amatamdok boñg+ps+nan eu sapañe-t+ke-b+ñguk.

Yesul+ gwañgwañ+iloñ inda-sembi, kena t+nel+ñ+dok enguk

¹⁶ T+mbi Yesulok gwañgwañ+i 11 end+ Galili distrik ñambi, damañgan end+ molo manda no enguk kwet jañg+in wolok loñg+!+ñ.

¹⁷ Loumbi, Yesul+ wand+ñgan inda-semum kañbi m+lelem t+ñm+ñg+!+ñ. Gan d+wis+!+ “Yesu en kam+ñ ba?” embi, g+inañ t+pet t+ñg+!+ñ.

¹⁸ T+mbi Yesul+ gwañgwañ+iloñ ñas+ñgan ñambi enguk, “Bep Anutul+ kunum kwet yamb+ d+!+ñeuttok gemb+ g+!+k w+in naka nam-taleñguk.

¹⁹ Wala t+mbi s+nd+ kwet tuop ñambi, amatam g+!+k nokok gwañgwanai ep t+mb+ indanekal+ñ, w+in Bep, N+ñañ g+!+ D+nd+m Woñ endok kos+ plon yatnañ tuk i-sembi,

²⁰ end+!+ñe manda san-daut t+sam-kuñgut w+in g+!+k en+ daut t+semumbi tañgone-talenekal+ñ. Nandañ: nak nain tuop s+in g+!+ta ku-ta-ñawambi, kwettok nain taleukak wolok tuop.”

* **28:14:** Mik ama kena t+ñ+pi douañg+!+ñ w+in yand+pm+ k+myañg+!+ñ.

Gĩngĩt manda kĩndem Malekolĩ youkuk Mesialĩ indaĩguk

*Yoaneli Mesialok * telak tĩ-dĩndĩm e kena tĩĩguk*

1 Yesu endĩ Mesia, Yambattok nĩĩnaĩ. Gĩngĩt manda kĩndem endok plon nĩndĩnĩ kusei kĩmĩtak.

2 Manda no Yambattĩ Mesiala nĩĩguk wĩn plofet Aisaialĩ nĩndĩnĩ youp biĩguk patak, “Nandĩlaĩ! Nak tĩplaplatna no kĩmĩlam nĩmbi, dĩkok telak dama tĩmbi, telak tĩ-dĩndĩm e-gamekak.

3 Ama no kwet ama nĩmnatnan nĩndĩnĩ kĩtĩ-kolĩ ñalak,

“Wopumdok telak tĩ-dĩndĩm tĩ-ñĩmĩt!

Telak kelam tĩ-dĩndĩm tĩ-ñĩmnekalĩn!”

4 Tĩmbi manda wolok tuop ama no miti tuk i-sem-i-sem tĩĩguk, koi Yoane, endĩ kwet ama nĩmnatnan ña-indaĩguk. Indambi, nĩndĩnĩ eu pĩumbi enĩ-ta-kuĩguk, “Sĩndĩ gĩnanjĩ tambanembi, kuĩgu kolan bi-talembi, miti tuk inekalĩn. Wolondamek Yambattĩ yomjĩ bi-samekak.”

5 Tĩmbi amatam Judia kwelan ba Jelusalem it kwelan pakĩlĩn endĩ gĩtĩkkandĩ isĩ kwesi bimbĩ, Yoaneloĩ ña indambi, yomjĩ e-jamilaumbi, Joldan tuk gĩnaĩ miti tuk i-sem-ta-kuĩguk.

6 Yoanelok dasindasin wĩn plofet amalok dasindasinjĩ wandĩn, wĩn kamel domdĩ tĩndĩn, tĩmbi endĩ boĩgĩunan bĩt gwĩlaptĩ tem kulĩĩguk. Nanaĩ tuk wĩn gotak gĩt bupit mĩnjĩp tuk koĩgom kli gĩnaĩ nanĩn na-kulĩĩguk.

7 Tĩmbi endĩ nĩndĩnĩ eu pĩumbi, amatam enĩ-ta-kuĩguk, “Ama no nokok siĩgĩna kandaĩ indaup tĩlak endĩ nak nomĩk nĩm, endĩ ama loloĩ sĩnĩk. Ama pĩmbĩnen, nak kambak nĩandin ñalĩ nepek no tuop nĩm tĩ-ñĩmet.

8 Nak tuk sĩlaningot i-sam-ta-kulet, gan endĩ Dĩndĩm Yallĩ i-samekak.”

Yesu en Mesia inda-dakleĩguk

9 Yoanelĩ kena kusei kĩmĩlĩnĩmbi, Yesulĩ Nasalet it kwet Galili provins gĩnaĩ pakuk. Pakapi, il kusei bimbĩ, Joldan tuknan ña-tombĩmbi, Yoanelĩ tuk i-ñĩmĩĩguk.

10 Tuk i-ñĩm-taleumbi, Yesulĩ tuk pawañ loĩĩpi dei loumbi kaĩguk wĩn: kunum pĩsalĩmbi, Dĩndĩm Yallĩ monĩk koi mambaip wandĩn walĩ endok plon pĩĩguk.

11 Pĩñĩlĩmbi, kunum gĩnaĩ nanĩn manda no nĩndĩnĩ kĩtũu pĩĩguk, “Dĩk nĩĩana noĩgan sĩnĩk. Nak gambĩ-galk tambĩ, nandĩ-koĩgom tĩ-gamlet.”

12 Tĩmbi wolondaĩgan Dĩndĩm Yallĩ Yesu kwet sĩlaninnan nĩ-mulĩmbi ñaĩguk.

13 Kwet wandĩn ama nĩmnat, gaut moyendĩngot kuĩgĩlĩn. Yesulĩ wandĩn nĩmbi, tim sandap 40 pakuk. Palĩñĩlĩmbi, Sataĩndĩ endoĩn bĩmbi, tue-kaĩbi tĩ-ñĩm-ta-ku wĩt nĩm kaĩbi bim ñaĩguk. Tĩmbi añelolĩ bĩmbi, Yesu tĩmbĩ plataĩgĩlĩn.

14 Yoane it kwambĩn gĩnaĩ kĩmĩkĩlĩn wolok siĩgĩ kandaĩ Yesulĩ Galili kwelan undane-ñambĩ, Yambattok gĩngĩt manda kĩndem eu pĩumbi,

15 nĩndĩnĩ enĩ-ta-ñĩĩguk, “Yambattĩ nain wopum amatamĩnĩ yambĩ-dĩkĩeuktok kĩmĩkuk. Nain wĩn ip indalak, wala tĩmbi sĩndĩ gĩnanjĩ tambanembi, kuĩgu kolan bimbĩ, gĩngĩt manda kĩndem nĩn nandĩ-kwambĩn danekalĩn!”

Yesulĩ gembĩn Juda amatam daut semguk

Yesulĩ gwaĩngwaĩnĩ tĩpet tĩpet kĩtĩ-semguk

16 Tĩmbi Yesulĩ Galili tuk guaĩ balilĩnĩ ñaĩĩpi, Simon gĩt kwayaĩ Andlu yambĩĩguk: endĩ tuk guaĩ gĩnaĩ ipi, pis lĩk molom molom kop tiaĩe tĩngĩmĩk. Pis epep kena wĩn endok mĩnemjet kena wakan.

17 Yesulĩ yambĩmbi kĩtĩ-sembi eĩguk, “Sĩtĩ bĩwĩt!” embi enguk, “Sĩtĩ pis epep kena tĩ-ta-bamĩk. Kena wĩn bimbĩ bĩm, nak nep kle-kuumek, nak sep tĩmba paĩngĩtaumbi, Yambattok amatam epep kena tĩ-kundekamĩk.”

18 Enbĩmbi, platik sĩnĩk pis ba pĩslĩk bimbĩ, wolongan kusei kĩmĩpi, Yesu kle-ñĩngĩmĩk.

19 Tĩmbi Yesulĩ kambak jĩlop ñaĩĩpi, dakwaya tĩpet, Sebedilok nĩĩnaĩĩt Yakobo gĩt Yoane, yambĩĩguk: endĩ nosiit gĩta kĩkeĩn plon papi, pis lĩk wopumjĩ tĩ-dĩndĩm e kena tĩngĩmĩk.

* 1:: Damaĩngan Yambattĩ Israel amatam nĩndĩnĩ enĩ-kwambĩn daĩguk: endĩ ama no amatamĩnĩ ep mektok nĩ-mulekak. Juda amalĩ ama wolok koi Mesia kĩtĩmbi, endok indainda nain mandĩ-ta-kuĩngĩlĩn.

²⁰ Yesulⁱ yambⁱmⁱ, wolongan en kle-kundemⁱktok kⁱtⁱ-semumbi, beset Sebedi gⁱt kena gwañgwañⁱi kⁱkeñ plon yambimⁱ, Yesu kle-ñañgⁱmⁱk.

Yesulⁱ yal kolan no kle-kokuk

²¹ Tⁱm^bi Yesulⁱ gwañgwañⁱi gⁱt Kapaneam it kwelan ña-kuñguk. Tⁱm^bi Sabat patnandⁱ nain indaumbi, it kiyau gⁱnañ lombi, kusei kⁱmⁱpⁱ, amatamda enⁱ-daut tⁱ-sembi, nanandⁱ emguk.

²² Endⁱ endⁱkñe manda nandⁱ-tale amalⁱ enⁱ-daut tⁱ-semmañgⁱlⁱñ wⁱndⁱñ nⁱm tⁱñguk. Endⁱ ama kosⁱ gⁱñgⁱlat nomⁱk manda gembⁱnat sⁱnⁱk eñguk, wala tⁱm^bi amatam mandan nandⁱñgⁱlⁱñ endⁱ nandⁱ-silⁱkñe-tⁱñgⁱlⁱñ.

²³ Tⁱm^bi ama no yal kolannat it kiyau gⁱnan pakuk

²⁴ endⁱ Yesula kⁱtⁱ-ñⁱm^bi eñguk, “Yesu Nasalet nanin, dⁱk nekta nⁱndok kandañ bⁱñ? Dⁱk nⁱp tⁱm^bi kolaneñdok bⁱñ ba? Nak dⁱk nandⁱ-gamlet: dⁱk ama dⁱndⁱm Yambattoñ nanin.”

²⁵ Wⁱndⁱñ eumbi, Yesulⁱ yal kolan nⁱ-ñombⁱm^bi nⁱñguk, “Mañga galⁱm^bi, ama ñⁱn kañbim^bi poñau!”

²⁶ Nⁱm^bi m^bi, yal kolandⁱ ama mⁱnjamⁱnjat tⁱñⁱpⁱ, kwawa wopungan tⁱm^bi, amalok gⁱnañ nanin ka-mⁱsⁱm poñañguk.

²⁷ Wⁱndⁱñ tⁱm^bi m^bi, amatam gⁱtⁱktⁱ ka-silⁱkñem^bi mⁱsⁱñⁱpⁱ, nⁱsⁱñgan ñⁱndⁱñ e-nandⁱ-tⁱñgⁱlⁱñ. “Nepek nek ñandin indalak? Nandⁱnandⁱ ñⁱn gⁱtⁱkñin ba gembⁱnat bien! Endⁱ yal kolan wakⁱt manda kwambⁱm enbⁱm^bi, mandan nandⁱm^bi tañgoneañ.”

²⁸ Tⁱm^bi Yesulok koi gⁱñgⁱt platik sⁱnⁱk Galili kwet tuop eu satañguk.

Yesulⁱ amatam asup ep tⁱm^bi kⁱndem daumbi, Galili kwelan gⁱñgⁱt manda enguk

²⁹ Tⁱm^bi Yesu gⁱt gwañgwañⁱi endⁱ it kiyau bimbi, pawañ pⁱ-ñañgⁱlⁱñ. Pⁱ-ñaumbi, wolongan Simon gⁱt Andlu endⁱ Yesu, Yakobo gⁱt Yoane yanañgⁱlⁱm ñambi, isetnan loñgⁱlⁱñ.

³⁰ Lo-tombⁱm^bi Yesu nⁱñgⁱlⁱñ, “Simon yapman tam jⁱmbat pⁱñgⁱu kunduwat sⁱnⁱk walⁱ tⁱkeumbi dou-patak.” Wⁱndⁱñ nⁱm^bi m^bi,

³¹ endoñ ñañguk. Ñambi, kii plon tikem tⁱm^bi mⁱlⁱalⁱm^bi, jⁱmbalⁱ wolongan taleumbi, nana tuk emguk.

³² Tⁱm^bi maim daut pⁱ-sembumbi, patnandⁱ nain taleumbi, amatam jⁱmbasiat gⁱt ama yal kolanjat gⁱtⁱk Yesuloñ yousⁱyou^sñgan yanañgⁱpⁱ bⁱñgⁱlⁱñ.

³³ Tⁱm^bi Kapaneam nasⁱ gⁱtⁱkkandⁱ it yamanan kⁱmⁱn tⁱñgⁱlⁱñ.

³⁴ Tⁱm^bi Yesulⁱ amatam jⁱmbat kusei kuseilⁱ ep mⁱñguk asupgan ep tⁱm^bi kⁱndem daumbi, yal kolan wakⁱt kle-kot-semguk. Wⁱndⁱñ tⁱm^bi m^bi, yal endⁱ en nin wⁱn nandⁱ-dakle-ñⁱm^bi, manda nⁱm enelⁱñdok e-kⁱmⁱsip tⁱ-semguk.

³⁵ Tⁱm^bi Yesulⁱ kⁱlⁱm mulum gⁱnañ mⁱlapi, kwet ama nⁱmⁿnatnan pⁱ-ñambi, wandⁱñ nⁱmolo tⁱñguk.

³⁶ Nⁱmolo tⁱ-palⁱm^bi, Simon gⁱta noliilⁱ mⁱlapi, Yesu lonjⁱm^bi, lonjⁱ-ta-ñakap

³⁷ tⁱm^bi indaumbi nⁱñgⁱlⁱñ, “Kapaneam amatam gⁱtⁱktⁱ gambⁱne eñⁱpⁱ gep lonjⁱañ!”

³⁸ Nⁱm^bi m^bi enguk, “Nandⁱlet. Gan nak gⁱñgⁱt manda kⁱndem ewa pⁱuptok sⁱnⁱk indañgut, wala tⁱm^bi it kwet dⁱwⁱn ñasiñgan pakañ wandⁱñ ñana.”

³⁹ Wⁱndⁱñ embi, Galili kwet tuop kuñⁱpⁱ, it kiyausⁱ gⁱnañ gⁱñgⁱt manda enⁱ-enⁱ kena tⁱñⁱpⁱ, yal kolan wakⁱt ep kle-kot-tⁱ-sem-ta-kuñguk.

Yesulⁱ ama wanda kwambⁱñnat no tⁱm^bi kⁱndem dañguk

⁴⁰ Tⁱm^bi ama no wanda kwambⁱñnat endⁱ Yesuloñ bⁱm^bi kakukule-eñⁱpⁱ, mⁱlelem tⁱ-ñⁱm^bi, kumbam dⁱñgunem^bi nⁱñguk, “Tⁱkap dⁱk nep tⁱm^bi kⁱndem dawⁱttok nandⁱñaña, dⁱk tuop.”

⁴¹ Eumbi, Yesulⁱ enda blan wopum tⁱ-ñⁱm^bi, kii kosuap tⁱ-keñⁱpⁱ nⁱñguk, “Nak nandⁱ-gamlet, dⁱk nombⁱ kⁱndem da!”

⁴² Nⁱm^bi m^bi, platik sⁱnⁱk wandan kwambⁱñ pailⁱm^bi, kⁱndem dañguk.

⁴³⁻⁴⁴ Tⁱm^bi Yesulⁱ nⁱ-kⁱmⁱsip kwambⁱñ tⁱ-ñⁱm^bi nⁱñguk, “Nandⁱlañ. Dⁱk nimbek nola nepek inda-gamⁱk wolok kasat joñgo nⁱm enbekañ. Nⁱm sⁱnⁱk. Dⁱk ñambi, pⁱñgⁱpka tapma ama daulⁱmⁱumbi, kⁱndem dañ wⁱn gambⁱ-nandukak. Tⁱm^bi Moselⁱ endⁱkñe manda eñguk wolok tuop dⁱk tapma tⁱm^bi m^bi, amatam gⁱtⁱktⁱ jⁱmbatka talelak wⁱn gambⁱ-nandⁱnekalⁱñ.” Yesulⁱ manda wⁱndⁱñ embi, dⁱndⁱngan nⁱ-mulⁱm^bi

⁴⁵ ñañguk. Gan endⁱ kusei kⁱmⁱpⁱ, kundit nek endok plon inda-ñⁱmⁱñguk wolok kasat amatamda tⁱ-sem-ta-kuñⁱpⁱ eu satañguk. Wⁱndⁱnda tⁱm^bi Yesulⁱ it kwelan indañgan ñañala nandum mⁱlataumbi, kwet ama nⁱmⁿnatnan ña-pakuk. Ña-palⁱñⁱm^bi, amatam kwet tuop endoñ bⁱ-teleñgⁱlⁱñ.

2

Yesuli yom bimbilok gembı palmılak

¹ Sandap dıwın taleumbi, Yesulı bındambo Kapaneam it kwelan ña-tomguk. Tımbi amatam dıwındı “Endı bık, ilan patak” eu sataumbi,

² amatam asupgandı endoñ bıñgılıñ. Bımbi, it gınañ lo-pilı tokñeumbi, yamanan wakıt pipap masip mıumbi, gıñgıt manda enguk.

³ Gıñgıt eñıımbi, ama dıwın nolı endoñ bıñgılıñ, endoñnan nanin ama tıpet gıt tıpet endı nosı no kii kesi dalandan tañgo plon bembı bıñgılıñ.

⁴ Bımbi, Yesulok kuseinan kımıtnelıñdok ama kımın gınañ ñam wıt nım kañbi, it pendım bat plon loñgılıñ. Lombi, Yesulok kumbaman kandañ pendım gınañ tımbi tombımbi, ama kii kesi dalandandok tañgo plon toalı topbi, it pendım plon nanin kımııım pıñguk.

⁵ Wındıñ tımbımbi, Yesulı nanandı kılıktıñjılok kusei ka-nandı-tombi, ama kii kesi dalandanla nımbi eñguk, “Notna, yomga bi-gamlet.”

⁶ Tımbi endıkñe manda nandı-tale ama dıwın wıñgan pipakılıñ endı gınanjı gınañ ñındıñ kımıt-nandıñgılıñ,

⁷ “Nekta ama sılanın ñalı ‘Yomga bi-gamlet’ embi, Yambat nı-tıke-pı-yalılak? Yom bimbilok gembı wın Yambattoñgot palımlak.”

⁸ Wındıñ kımıt-nandıñıımbi, Yesulı wı ipkan gınañlı yambı-nandı-daklembi enguk, “Gınanjılı neta wındıñ nandı-kunakunaeañ?

⁹ Tıkap nak ama ñala ‘Mılapı, ipatka tıkembı ñau!’ nımbambı, kındem dawıkta, nak ‘Yom bi-gamlet’ nıt walı wındıñgot kındem indañmek.

¹⁰ Wındıñda kwelan ñolok yom bimbilok gembı wın Ama Sısınıkoñ palmılak wın daut samettok

¹¹ nak ama kii kesi dalandan ñala ñındıñ nılet, ‘Mılapı, ipatka tıkembı, ikanan ñau!’ ”

¹² Yesulı wındıñ nımbımbi, ama walı mılapı, wolongan ipal tıkembı, amatam dausınangan poñañguk. Tımbi amatam gıtıktı ka-gıtıp gıtıp tımbi, Yambat nı-kındem dambı eñgılıñ, “Nepek ñandin damañgan no nım kañgımıñ.”

Yesulok nanandıñlı amalok nanandıñjı maklelak

¹³ Tımbi Yesulı bındambo tuk guañ balılıñnan pı-ñañguk. Ñaumbi, amatam kımın wopumgandı endoñ bıumbi enı-daut tı-semguk.

¹⁴ Tımbi walinin yousım ñañıpi, Alıfıalok nıñañ Livailı takis epep ilan pipalımbi kañbi nıñguk, “Bım nep kle-ku!” Nımbımbi, kenan bımbı mılapı, kusei kımıpi kle-ñañguk.

¹⁵ Tımbi Livailı Yesu nı-tıaeum ilan loubi, nana towiñguk. Tımbi takis epep ama gıta ama endıkñe manda nım kımıt-kle-kılıñ eañ (ama wandısı asupgandı Yesu kleñgılıñ) endı bo Yesu gıt gwañgwañı en gıta lombi, nana yakan nañgılıñ.

¹⁶ Tımbi Falısı ama endok boñgıpsınan nanin endıkñe manda nandı-tale ama dıwın endı Yesu en gıta pipapı, nana nambımbi kañbi, nandu mılataumbi, gwañgwañııla enbı eñgılıñ, “En neta takis epep ama ba ama endıkñe manda nım kımıt-kle-kılıñ eañ en gıta papi, nana nalak?”

¹⁷ Eumbı, Yesulı manda wın nandımbi, ñındıñ enbı eñguk, “Kındemsı endı gwasap amalolı sıłakan nım ñañ. Wın jımbasıat endıñgot gwasap amalolı ñañ. Wındıñgangot nak ama dındım enda nım bıñgut. Nım a. Nak ama yomsıat enı-tıañeupi bıñgut.”

Yesulok nanandıñlı sosılok nanandıñjı maklelak

¹⁸ Tımbi nain nola Yoane tuk i-sem-i-sem kena tıñguk endok gwañgwañıı gıt Falısı ama endı sosılok telak kleñıpi, nana gıtık kımısip tıñgılıñ. Tıñıımbi, ama dıwın endı Yesulolı bımbı nı-kañbi eñgılıñ, “Yoanelok gwañgwañıı ba Falısı ama endok gwañgwanjıı endı nana kımısip tımbımbi, neta dıkok gwañgwañgailı wındıñ nım tañ?”

¹⁹ Nı-nandumbı, Yesulı enlok ba gwañgwañıılok plon ñındıñ embi enguk, “Tıkap ama nolı tam tımbektok nana sina wopum tımbımbi, nolı kıtı-semum bıñgılıñ endı kındem nana kımısip tınelıñ ba? Nım a. Ama walı nolıı gıta palıñıımbi, nana kımısip kındem nım tınelıñ.

²⁰ Gan nain wın indaumbi, ama enı-tıañeñguk en nolıılok boñgıpsınan nanin yapma tıke-ñaumbi, wolondamek nolııı nana kımısip tınekalıñ.”

²¹ Yesulı wındıñ embi, sosıloñ telak gıt enloñ telak wolok eyout manda tıpet embi, ñındıñ enguk, “Nımbek nolı dasındası damanın dıkñendıkñen plon sandum kusip kombılın nım kımıt takapbi youlek. Wındıñ tımbekta, kaık walı damanın tıañeumbı blañganeumbi, gınañ wopumgan sınık indauk.

²² Tĩmbi bo wain tul komblin wain gwılap kawai gınañ nım wılı gılowık. Wındıñ tĩmbekta, tullı bendı-wopum dambi, gwılap tĩmbı tawaumbi, tul gıta gwılap kolandemık. Wala tĩmbi wain tul komblin wın gwılap komblin gınañ wılı gılolok.”

Yesulok nanandıñ Moselok endıkñe manda maklelak

²³ Tĩmbi Sabat patnandı nain nola Yesulı plaua kena boñgıp dıkñe-ñaupi ñaumbi, gwañgwañiilı en kle-ñañgılıñ. Ñañıpi, kusei kımıpi, plaua mınıjıp met-nañgılıñ.

²⁴ Tĩmbi Falisi amalı yambımbi, Yesu nımbi eñgılıñ, “Wı ka! Neta endı kımısip manda maklembi, patnandı nainda kena tañ?”

²⁵⁻²⁶ Eumbi tambane-enguk, “Nain wolonda Abiatalı tapma amalok telak damanjı palıñılımbi, Devit gıt amañi nananjıla gawat tı-palımbi, Devittı nıtektı tıñguk? Sındı kasat wın nım pinat-nandıñgılıñ bek? Devit endı Yambattok it gınañ lombi, plaua Yambatta mının mepi nañguk. Plaua wın tapma amalıñgot nanalok, gan Devittı kımısip manda maklembi, plaua nañbi, noliila bo mep emumbi nañgılıñ.”

²⁷ Yesulı wındıñ embi enı-daklembi eñguk, “Yambattı ama Sabatta tĩmbi nım tĩmbı indañguk. Nım sınık. Endı Sabat patnandı nain wın amatam ep tĩmbı pañgıtanelıñdok kımıkuk.

²⁸ Wala tĩmbi nak, Ama Sısınıktı, amatamdı Sabat patnandı nainda nek nek kındem tındılok ewa talelak.”

3

¹ Tĩmbi Sabat patnandı nain nola Yesulı bındambo it kiyau gınañ loumbi, ama kii dalandan nolı wolok pipakuk.

² Palımbi, Yesulok kanıktıñi endı Yesu manda plon kımıtnelıñdok nandıñgılıñ, wala tĩmbi endı Yesu Sabattok sambat kleñıpi, ama wın kañbiutak, ba kımısip makleñıpi, ama wın tĩmbı kındem dautak wala ka-tuakılıñ.

³ Wındıñ ka-tualıñılımbi, Yesulı ama kii dalandan nı-tiañembi nıñguk, “Mılapı indangan it!” Wındıñ embi,

⁴ Falisi amala enı-kañbi eñguk, “Sabattok endıkñe manda walı nıtektı elak? Patnandı nainda kındem ba kolan tılok, ama ep tĩmbı kındem dalok ba ep tĩmbı kımlok?” Yesulı wındıñ enı-kaumbi, manda tambon nım tambane-nımbi, sılak nambım ñaumbi pakılıñ.

⁵ Tĩmbi Yesulok gınañ dı-kokop eneumbi tambane-yambımbi, gınañ kwambındanjıla walen kolaumbi, ama wala ñındıñ nıñguk, “Kıka kosuat!” Eumbi, kii kosuapi, kındem dañguk.

⁶ Tĩmbi Falisi ama endı it kiyau bimbi, pawañ poñambi, wolongan ama wapmañ Elottok sambatıñı gıt kımın tıñgılıñ. Kımın tĩmbi, kusei kımıpi, nıtektı tĩmbi wıtneñ eñıpi, manda e-lonjı-tıñgılıñ.

Amatam kımın gıtıktı Yesu kleñgılıñ

⁷ Yesu gıt gwañgwañiilı endı pı-ñambi, Galili tuk guañ balılıñ ñañgılıñ. Ñañılımbi, ama kımın wopungan endı Yesu kleñgılıñ. Endı Galili kwelan nanıngot nım a. Amatam Judia kwelan

⁸ ba Jerusalem it kwelan, ba Idumaia kwelan ba Joldan tuk tambon kanda, ba Tilo gıt Saidon it kwet kandañ pakañ, amatam asupgan endı Yesu kundit neknek tı-kuñguk wolok gıñgıt nandıñgılıñda tĩmbi endoñ bıñgılıñ.

⁹⁻¹⁰ Endı amatam asup ep tĩmbı kındem dañgukta, wala tĩmbi ama jımbasıat ba wandanjat endı tıke-kanelıñdok kle-gımbupi, tambo kle-kot-tıñgılıñ. Wındıñ tıñgılıñda tĩmbi, Yesulı kıkeñ plon loup nandımbi, gwañgwañiila enguk, “Nım kañbi, amatamdı nep kamainelıñ, wala tĩmbi kıkeñ tipnam no bımbi namandı palen.”

¹¹ Tĩmbi ama yal kolanıjat Yesu kañgılıñ endı kesinan mılelem tĩmbi dıñgunembi, ñındıñ kıtıñgılıñ, “Dık Yambattok Nıñañ sınık.”

¹² Wındıñ kıtıñılımbi, Yesulı enlok kusei nım e-daklenelıñdok enı-kımısip kwambıñ tı-semguk.

Yesulı telak netek plon Yambattı gıñgıtıñı yambı-dıkñelak wala enı-daut tı-semguk

Yesulı enı-mumulın 12 ep danguk

¹³ Tĩmbi Yesulı kwet kımın nolok lombi, ama epmep nandıñguk wakan enı-tiañeum bıñgılıñ.

¹⁴ Bımbi, endoñnan nanin ama 12got epbi, kosı ‘enı-mumulın’ kıtımbi enguk, “Sındı nakıta kunelıñdok sep danlet. Danbi sanı-mulambı, gıñgıt mandana e-ta-kunekalıñ.

¹⁵ Tĩmbi yal kolan ep kle-kot-tı-semnelıñdok gembı pat-samekak.”

¹⁶ Ama 12 Yesulı ep danguk endok kosı ñındıñ: Simon (koi no Petlo kıtıñguk).

17 Tĩmbi Sebedilok nĩñañiit Yakobo gĩt Yoane (endok koset komblin Boanelges ep kĩtĩnguk, nĩnĩlok manda plon 'Endĩ dĩĩmat wandĩĩ').

18 Tĩmbi Andlu, Filip, Batlomio, Mataiyu, Tomas, Yakobo Alifaielok nĩñañ, tĩmbi Tadaio, ba Simon Selot.

19 Tĩmbi Judas Iskaliot, ama endĩ Yesu bola tĩ-ñĩmguk.

Yesulok sambat bien sĩnik wĩ nin?

20 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañiĩ gĩt ilan ñañguk. Ñaumbi, bĩndambo amatam asuptĩ endoñ bĩ kĩmĩn tĩngĩlĩñ. Nain tuop wĩndĩñ tĩngĩlĩnda tĩmbi, Yesu gĩt gwañgwañiĩ endok nana tuk ep na nain no nĩm inda-semguk.

21 Tĩmbi Yesulok wekal sambat endĩ gĩngĩt wĩn nandĩmbi, "Gĩnañ kamalalak" embi, isĩ kusei bĩmbi, tĩkenelĩñdok ñañgĩlĩñ.

22 Ñañĩmbi, endĩkĩe manda nandĩ-tale ama dĩwĩn Jelusalem it kwelan pakĩlĩñ endĩ Yesu pakuknan bĩmbi ñĩndĩñ eu satañguk, "Belsebul endĩ Yesulok gĩnañnan patak", ba "Yal kolandok yambĩ-dĩkĩenjiĩ gembĩ mĩmbi, yal kolan ep kle-kotak."

23 Eumbi, Yesulĩ kĩtĩ-semum bĩmbi enguk, "Kusei nekta Satañdĩ enlok yalĩi ep kle-kolek?"

24 Tĩkap it kwet nolĩ tambĩpi, nĩsĩngan mĩmbi, tambo wĩt-tĩnelĩnda, it kwet walĩ nĩm kwambĩñ dambi palek.

25 Ba sambat nolĩ tambĩpi, nĩsĩngan mĩmbi, tambo wĩt-tĩnelĩnda, sambat walĩ nĩm kwambĩñ dambi patnelĩñ.

26 Wĩndĩngangot Satañdĩ ikan yalĩiila kanjik tĩmbi, ep tambĩlĩmda, endĩ kwambĩñ dambi ilektok tuop nĩm. Endĩ tale-sĩn tawĩk.

27 Tĩmbi Satañ endĩ ama no gembĩnat nomĩk. Ama nolĩ endok it gĩnañ gembĩnat lombi, gĩngĩtĩi joñgũngan ep mektok tuop nĩm. Dama endĩ ama gembĩnat wĩn tĩkembĩ, toali ap imbi bium palĩmek, gĩngĩtĩi palĩmlak wĩn kĩndem ep talewĩk."

28 Yesulĩ wĩndĩñ embi yousĩmbi enguk, "Nak biañgan sanlet: amatamdĩ dĩwĩsĩla ba Yambatta kolan tĩ-ñĩmbi yom tañda, yom wĩn gĩtĩkkan Yambattĩ kĩndem bi-semekak.

29 Gan no endĩ Dĩndĩm Yal nĩ-kolalakta, endok yomĩn biñĩm-biñĩmlok tuop nĩm patak, yomĩn walĩ papat kwambĩñ palĩmekak."

30 Endĩkĩe manda nandĩ-tale amalĩ Yesulok gĩnañnan yal kolan patak embi, Dĩndĩm Yallok kenan wĩndĩñ e-kolakola e-ta-kuañgĩlĩnda tĩmbi manda wĩndĩñ eñguk.

31 Tĩmbi Yesu meñ kwayañiĩ endĩ tombi, it pawan ipi, Yesu gĩt e-nandĩ-tĩnelĩñdok manda kĩmĩlĩm loñguk.

32 Loumbi, amatam Yesu kle-gĩmbupi pipakĩlĩñ walĩ Yesu nĩmbi eñgĩlĩñ, "Meñga nokai pawan bĩ ipi, gambĩnep nandĩmbi eañ."

33 Eumbi tambane-enguk, "Mena notnai wĩ nin?"

34 Wĩndĩñ embi, amatam kle-gĩmbup pipakĩlĩñ yambĩñĩpi enguk, "Kawĩ! Nokok mena, notnai ñĩ pakañ.

35 No endĩ Yambattok man tañgonelakta, walĩ wakan nokok mena notnai sĩnik."

4

Yambattok mandalĩ telak nĩtek plon pĩndĩ dam ñalak

1 Tĩmbi Yesulĩ tuk guañ balilĩñ ña-papi, bĩndambo kusei kĩmĩpi, amatam enĩ-daut tĩ-semguk. Nain wolonda amatam endoñ bĩ kĩmĩn tĩngĩlĩñ wĩn wopungan sĩnik, wala tĩmbi Yesulĩ kĩkefĩ nolok plon lo pipalĩmbi, kambak munjulĩm ñañda eñguk. Tĩmbi amatam kĩmĩn gĩtĩktĩ tuk bambalnan pipakĩlĩñ.

2 Tĩmbi Yesulĩ nepek asuptok plon eyout manda embi, enĩ-daut tĩ-semguk. Tĩñĩpi enguk,

3 "Nandĩwĩt! Ama nolĩ nana mĩnjĩp kokota kena gĩnañ ñañguk.

4 Ñambĩ, mĩnjĩp kot-tĩ-kot-tĩ-ñañĩlĩmbi, dĩwĩn telak plon pĩmbi, monĩktĩ bĩmbi, yout-na-taleñgĩlĩñ.

5 Tĩmbi mĩnjĩp dĩwĩndĩ kwet lakatgot kawattĩ salaiñguknan pĩngĩlĩñ. Wolok kwet lakat pakukta, mĩnjĩptĩ platikan tawa-lambĩñgĩlĩñ,

6 gan endĩ kakai plongot pakukta, maimdĩ lambĩ ep dĩmbi yañetambĩ kĩm-taleñgĩlĩñ.

7 Tĩmbi mĩnjĩp dĩwĩndĩ koselek mĩnjĩp boñgĩpsĩnan pĩngĩlĩñ endĩ yakayakan tawa-lambumbi, koselektĩ gembĩnjĩt lambĩ ep tapli-taleumbi, bien nĩm laliñgĩlĩñ.

8 Tĩm mĩnjĩp dĩwĩndĩ kwet galk plon pĩngĩlĩñ endĩ tawa-lambĩmbi, bien kĩndem sĩnik laliñgĩlĩñ. Kwandai dĩwĩndoñ bien lakat, dĩwĩndoñ kambak asup, dĩwĩndoñ asup sĩnik wĩndĩñ laliñgĩlĩñ."

9 Yesulĩ eyout manda wĩndĩñ embi yousĩmbi enguk, "No en pawañnat endĩ mandana nandĩmbi tĩke-kilĩñ eukak."

¹⁰ Tĩmbi amatam kĩmĩn gĩtik endĩ ña-taleumbi, Yesu, gwañgwañii 12 gĩta nosii dĩwĩn nĩsĩñgan pakĩlĩñ. Papi, eyout manda gĩtik eñguk wolok kusašila nĩ-kaumbi

¹¹ ñĩndĩñ enguk, “Telak nĩtek plon Yambattĩ amatamñii yambi-dĩkĩelak wĩn damañgan pat-sembĩn pakuk, gan nak man sĩnda wakan sanba dakleumbi, kĩsĩ plon kĩmĩt-talelet. Gan amatamdi nokok gĩñgĩt nĩm inda-taleañ enda wakan nak nandĩnandĩ gĩtik wĩn eyout mandalĩñgot enĩ-daut tĩ-semlet.

¹² Wĩndĩñ tĩmbambi, endĩ deimbi kañ, gan nĩm ka-dakleañ, ba pawanjĩ kĩmĩpi nandañ, gan nĩm nandĩ-dakleañ. Endĩ ka-nandĩ-daklenelĩnda, gĩnananjĩ tambaneumbi, Yambattĩ yomjĩ kĩndem bi-semek.”

¹³ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enĩ-kañbi eñguk, “Eyout manda sanĩt wolok kusei nĩm nandĩ-dakleañ ba? Wĩndĩnda eyout manda gĩtik nĩtek nandĩ-talanelĩñ?”

¹⁴ Nandañ! Ama nana mĩnjĩp kotak endĩ Yambattok manda e-kolĩ pĩlak.

¹⁵ Mĩnjĩp telak plon pĩlak wolok walan ñĩndĩñ: manda wĩn nandumbi, gĩnananjĩ gĩnañ pũmbi, Satañdi platikan bĩ manda yapma tĩke-semlek.

¹⁶ Ba mĩnjĩp kwet kawatgot plon pĩlak: endĩ manda wĩn nandĩmbi nandĩ-koñgom tĩmbi nandĩ-dasiañ.

¹⁷ Gan manda wĩn gĩnananjĩ gĩnañ kakai nĩm tĩlakta, nain dumangangot tĩke-kuañ. Gĩñgĩt mandala tĩmbi mĩlap ba kanjĩk endok plon indaumbi, endĩ platikan sĩnĩk pipĩmbi biañ.

¹⁸ Ba mĩnjĩp koselek mĩnjĩp boñgĩpsĩnan pĩlak: ama dĩwĩn manda wĩn nandĩ-taleañ,

¹⁹ gan kwelalok mĩlap, ba mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ wolok nandĩ-koñgom julũñgan, ba nepek kusei kusei dĩwĩsĩ wolok galktĩ gĩnananjĩ tokĩneumbi, manda nandĩmbi, platik kamalaumbi, bien nĩm indalak.

²⁰ Ba mĩnjĩp kwet galk plon pĩlak wolok walan wĩn ñĩndĩñ: ama endĩ wakan manda nandĩm kasĩlembi tĩke-kuañda, bien ep tĩndĩnjĩ plon inda-ta-ñalok: dĩwĩndĩ lakat, dĩwĩndĩ kambak asup, dĩwĩndĩ asup sĩnĩk laliañ.”

Yambattok mandalĩ telak nĩtek plon bien indalak

²¹ Tĩmbi Yesulĩ Yambattok mandala ñĩndĩñ enbi eñguk, “Ama nolĩ sipala it gĩnañ tĩke-lombi, kambottĩ tapliwĩk ba pipat doundou kapmainan kĩmĩlek ba? Nĩm a! Endĩ it gĩnañ tĩke-lombi, indangan kĩmĩlĩmbi kolĩ salewĩk.

²² Wolok tuopgan manda gĩtik pat-sembĩn patak wĩn eu inda-daklelok. Tĩmbi nepek gĩtik wĩt-tapliñgĩlĩñ patak wĩn tĩmbi inda-daklelok.

²³ No en pawañnot endĩ mandana ñĩn nandĩmbi tĩke-kĩlĩñ eukak.”

²⁴ Yesulĩ wĩndĩñ embi enguk, “Pawanjĩlĩ manda nĩtek nandañ wĩn nandĩmbi tĩke-kĩlĩñ enekalĩñ. Manda nĩtek nandĩmbi tañgoneañda, Yambattĩ wolok tuopgan nanandĩ sambĩ, nombo yousĩmbi samĩ-sĩnĩk taukak.

²⁵ Neta, no endĩ nanandĩ Yambattĩ mĩñguk wĩn tĩke-kulakta, endok nanandĩn wĩn tĩmbĩm wopum daukak. Gan no endĩ nanandĩ wĩn nandĩ-kĩnnembi nĩm tĩke-kulakta, nanandĩn palĩmlak wĩn apma tĩke-ñĩmĩmbi, silak palekak.”

Yambattĩ telak nĩtek plon gĩñgĩtĩii yambi-dĩkĩneumbi inda-sata-tañ

²⁶ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Yambattĩ enlok gĩñgĩtĩii telak nĩtek plon yambi-dĩkĩneumbi inda-sata-tañ, nak wolok plon eyout manda no ñĩndĩñ sanba nandĩwĩt: ama nolĩ kena gĩnañ nana mĩnjĩp kot-tĩ-kot-tĩ-tĩlak.

²⁷ Kot-talembi, ilan ñambi, tim sandap dou-mĩlat-ta-kuumbi, mĩnjĩp walĩ bendĩ-wopum dambi, mĩndĩñ lambĩlak. Gan telak nĩtek plon lambĩlak wĩn en nĩm nandĩlak.

²⁸ Kwet en kena tĩmbĩmbi, bien indalak. Dama mĩndĩñ lambĩ-indaumbi, sap kĩmĩlĩmbi, siñgi kandañ bien indalak.

²⁹ Bien gĩlĩta-taleumbi, epep nain indaumbi, ama walĩ bien ep mĩlak.”

³⁰ Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Yambattĩ telak nĩtek plon enlok gĩñgĩtĩii tĩpet sĩnĩk wĩngan yambi-dĩkĩneumbi inda-sata-tañ? Kusei wolok plon nĩndĩ eyout manda nek enambi dakleutak?”

³¹ Yambattok kĩkesĩpmĩn wolok bendĩmbendĩn wĩn wambĩñ mĩnjĩp nomĩk. Mĩnjĩp wĩn tĩpnam sĩnĩk, mĩnjĩp dĩwĩn kena gĩnañ kokañ wĩn wolok tuop nĩm.

³² Kwet plon kotnambi, lambĩ bendĩ-wopum dambi, yaya dĩwĩn gĩtik wĩn yapma klelak. Kii gayam wopungan tĩmbĩmbi, monĩktĩ kĩndem wolok plon isĩ tĩmbi, pĩtĩñ patnelĩñ.”

³³ Yesulĩ manda enĩ-ta-kumbi, eyout manda wandĩñ asupgan eñguk; wĩn amatam nandĩnandĩnjĩlok tuop enbi,

³⁴ kwapmeñgan eyout mandalĩñgot enĩlĩñguk. Gan eyout manda wolok bien gwañgwañii nĩsĩñgan palĩmek e-dakle-tĩ-semliñguk.

Yesulĩ gembĩn gwañgwañiila daut semguk

Yesulí sasale gít tuk enb+mbi, kílp eñgimik

³⁵⁻³⁶ Sandap wolonda kwet kílím eumbi, Yesulí kíkēñ plon pipapi, gwañgwañiila enbi eñguk, “N+ndí tuk guañ d+ikēmbi, dat kandañ ñana.” Eumbi, gwañgwañiilí ama k+im+in gít+ik yambimbi, kíkēñ plon lombi, Yesu joñgo nañg+pi, tuk tambon kandañ ñañg+il+ñ. T+mbi ama d+w+ndí kíkēñj+ t+kembi, ep klembi ñañg+il+ñ.

³⁷ Ñañ+imbi, sasale wopumgand+ kusei k+im+pi, tuk pend+im m+lapí, kíkēñj+ g+nañ p+umbi tokñeup t+ñguk.

³⁸ Gan Yesulí joñgo w+ñgan kíkēñ tem+ik siñgi kandañ kumba gamba k+im+pi dou-pakuk. T+mbi gwañgwañiilí t+mb+ s+ik+ñembi n+ñg+il+ñ, “N+n+ndaut. Tuk guañ g+nañ p+nepi tam+ñ. W+in n+im nandí-n+m+lañ ba?”

³⁹ N+mb+imbi m+lapí, sasale n+ñomb+imbi, tuk guañda n+ñguk, “Gitak! Busukñane!” Eumbi, sasalel+ kílp eumbi, tuk+ busukñembi pakuk.

⁴⁰ T+mbi Yesulí gwañgwañiila enguk, “Neta gemb+nj+ p+lak? N+tekta t+mbi, nak+ta kuañ, gan gama n+im nandí-k+il+ik t+namañ?”

⁴¹ Eumbi, dambe taletalet t+mbi, n+siñgan e-nandí-t+mbi eñg+il+ñ, “En ama n+ntnein, ñala sasale gít tuk guañd+ man tañgoneam+ik?”

5

Yesulí eumbi, yal kolan asup endí b+it g+nanj+ g+nañ p+ñg+il+ñ

¹ T+mbi Yesu g+ta gwañgwañiilí endí tuk guañ d+ikēmbi, tambon kandañ, Gelasa amatamdok kwelan, ña-tomg+il+ñ.

² Tombi, Yesulí kíkēñ bimbi, kwamb+ñ loubi, ama no yal kolannat amasunnan pakuk endí yamb+imbi Yesuloñ b+ñguk.

³⁻⁴ Ama w+in toa kwamb+ñ ba aindí kii kesi nain nain im-mañg+il+ñ, gan ama nol+ endok gemb+in t+ke-p+uktok tuop n+im. Endí toa pat-t+mb+ d+ikēmbi, ain w+ip m+ndí-pal+imbi pa glol+ñguk. T+mbi endí sañan daumbi, kii kesi toa ba aindí nombo imnel+ñdok tuop n+im kaañg+il+ñda kak biumbi, sumnan dou-m+lat-pat-t+il+ñguk.

⁵ Tim sandap tuop endí sumnan ba kwet jañgin plon papi, kwawa wopum t+mbi, kawattí siñgin gw+lap w+ipi domb+imbi pa kul+ñguk.

⁶⁻⁸ Ama endí wakan mayañgan ipi, Yesu kañbi, endoñ woñep b+umbi n+ñguk, “Yal kolan, d+ik ama g+nañ nanin poñau!” N+mbi n+g+ñg+neumbi, b+tombi, kesinan m+lelem t+ñ+imbi, kwamb+ñgan k+imbi n+ñguk, “Yesu, Yambat Loloñ S+nik endok N+ñañ, d+ik nek t+namepi b+lañ? Nak Yambattok koi plon ganlet: d+ik kena g+im n+im namekañ.”

⁹ N+mb+imbi, Yesulí “Koka nin?” n+mandumbi tambane-n+ñguk, “Kotna K+im+in G+it+ik. N+ndí asupgand+ kuam+ñ, ñala.”

¹⁰ Endí w+ndíñ embi g+ñg+neumbi n+ñguk, “N+ndí kwet ñ+n bineñdok n+im n+ni-mulekañ.”

¹¹ T+mbi kamañgan b+it asup k+im+in wopumgand+ kloñnan kumbi, kwet mina-pak+il+ñ.

¹² W+ndíñda yal kolan endí Yesulí nandí-semumbi, b+it g+nanj+ g+nañ p+nel+ñdok n+mandíñg+il+ñ.

¹³ N+mandumbi nandí-semum ama g+nañ nanin lamb+ poñambi, b+it g+nanj+ g+nañ p+ñg+il+ñ. P+umbi, b+it+ kloñnan woñep p+imbi, kwet bambalnan j+lopi, tuk guañ g+nañ p+ñg+il+ñ. B+it lakat n+im, 2000 netepep g+it+ik endí p+imbi, tuk nam k+im-taleñg+il+ñ.

¹⁴ T+mbi b+it kaul+ d+ikēñ ama endí pimbi woñep ñambi, ama it kwelan ba kenanj+ g+nañ pak+il+ñ tuop kasat t+semg+il+ñ. T+semumbi, endí nepek nek indañguk w+in kanel+ñdok b+ñg+il+ñ.

¹⁵ B+imbi, Yesuloñ tombi, ama kañbi ka-nandíñg+il+ñ w+in: ama yal kolan k+im+in g+it+knat kuñguk endí g+nañ nanand+in tomb+imbi, dasindasi k+im+pi, busukñanengan pipakuk. Amatamd+ dau g+it+knat w+ kañbi m+siñg+il+ñ.

¹⁶ Nepek ka-nandí-t+ñg+il+ñ endí ama yal kolannat kuñguktok plon ba b+ittok kandañ nepek indañguk wolok kasat t+semg+il+ñ.

¹⁷ Kasat w+in nandí-talembi, w+inas+ilí wolongan Yesulí kwes+ w+in bim ñaw+ktok n+mandí-t+mb+imbi nandí-semguk.

¹⁸ T+mbi Yesulí kíkēñ plon loñ+imbi, ama yal kolan kle-kol+mguk endí kle-ñaw+ktok n+mandí-t+ñguk.

¹⁹ Gan Yesulí n+im embi n+ñguk, “D+ik ika kwekanan ñambi, nokai g+ta kuñ+pi, Wopumd+ telak n+tek plon blan t+gambi nandí-gambi, nepek wopum t+kindem da-gam-talek wolok kasat t+semekañ.”

²⁰ Eumbi, ama wal+ it kwet 10 wolok kandañ ñambi, kusei k+im+pi, Yesulí nepek t+ñ+mguk wolok kasat t+sem-kuumbi, amatam g+it+kt+ nandímbi nandí-g+it+ip g+it+ip t+ñg+il+ñ.

Yesulí wembe sembisemb+in gít tam j+mbalat ep t+mb+ kindem dañg+im+ik

²¹ Tĩmbi Yesu gĩt gwaĩgwaĩii endĩ kĩkeñ plon lombi, bĩndambo tuk gwañ dĩkĩembi, tambon kandañ ña-tomguk. Tombi, tuk ballilĩnan palĩñĩlĩmbi, amatam asupgandĩ endoñ bĩmbi, kĩmĩn tĩngĩlĩñ.

²² Tĩñĩlĩmbi, it kiyau kaulĩ-dĩkĩe ama no koi Jailus endĩ bĩmbi Yesu kaĩbi, kesinan mĩlelem tĩmbi

²³ dĩngũembi nĩ-kukulembi eĩnguk, “Wembana tĩpmĩnam endĩ sembupi tĩlak. Ñala dĩkĩ kindem bĩmbi, kĩkalĩ endok plon kĩmĩlĩmbi, kĩndem dambi palen.”

²⁴ Nĩmbĩ nandĩmbi, en gĩta ñaĩnguk.

Ñañĩlĩmbi, amatam kĩmĩn wopum endĩ kle-gĩmbupi, tambo kle-kot-tĩñĩpi ñaĩngĩlĩñ.

²⁵ Endok boĩngĩpsĩnan tam no ñaĩnguk, endĩ tamdok jĩmbat tĩ-ta-kuumbi, gwĩlat 12 tĩnguk.

²⁶ Tĩmbi gwasap ama asuptĩ gwasap kusei kusei mĩumbi walĩ mĩlap yousĩ mĩumbi, siĩngĩ gawat walĩ wopum sĩnĩk nandĩmbi kuĩnguk. Tĩmbi kena tĩngĩlĩñ wolok tuan mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ palĩmguk gĩtĩk wĩn em-taleĩnguk, gan jĩmbalĩ nĩm paĩngĩtaĩnguk.

²⁷⁻²⁸ Tam endĩ wakan Yesulok gĩngĩtĩ nandĩlĩngukta tĩmbi ñĩndĩnĩ kĩmĩt-nandĩ-tĩnguk, “Nak dasindasingot tĩke-kautetta, gumañ kĩndem dautet.” Wĩndĩñ nandĩmbi, amatam kĩmĩn gĩtĩk ñaĩngĩlĩñ boĩngĩpsĩnan Yesulok siĩngĩ kandañ ñambi, dasindasin tĩke-kaĩnguk.

²⁹ Tĩke-kaumbi, wolongan wekailĩ kala daumbi, piĩngĩu paĩngĩta-taleumbi nandĩnguk.

³⁰ Tĩmbi Yesulok gembĩn noli tĩañeum nandĩmbi, wolongan tambanembi enĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Nĩndĩ dasindasina tĩke-kalak?”

³¹ Eñĩlĩmbi, gwaĩgwaĩiilĩ nĩngĩlĩñ, “Kalañ: amatam kĩmĩn gĩtĩktĩ gep kle-gĩmbupi tambo kle-kot-taĩ. Neta ‘Nĩndĩ neplak?’ elañ?”

³² Gan Yesulĩ ‘Nĩndĩ sĩnĩk nep mĩk?’ wĩn ka-daklewĩtok yambĩ-ta-ñañguk.

³³ Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, tam endĩ piĩngĩu plon kundit indaĩnguk wala nandĩ-mĩsĩmbi, blañblañ tĩñĩpi Yesuloñ bĩnguk. Bĩmbi, kuañ dombĩnnan mĩlelem tĩ-ñĩmbi, enlok kusei eu tawaumbi nĩnguk.

³⁴ Nĩmbĩmbi, Yesulĩ nĩnguk, “Wembe, nanandĩ kwambĩndaĩngala kĩndem dalañ. Mĩlapka taleumbi, waleĩga kĩndem daumbi, ña kĩndemgot kuukañ.”

³⁵ Yesulĩ tam manda wĩndĩñ nĩ-palĩñĩlĩmbi, it kiyau kaulĩ-dĩkĩnelok ilnan nanin ama dĩwĩn manda tĩke-bĩmbi, nosĩ kaĩbi nĩngĩlĩñ, “Wembaĩga ip sembĩlak. Ñala endaut amalĩ slakan nektok ikanan kesitĩ gawat ñautak?”

³⁶ Gan Yesulĩ manda wĩn nandĩ-kĩmnembi, kaulĩ-dĩkĩnela nĩnguk, “Nĩm mĩsĩwĩñ, slak nandĩ-kĩlĩk tĩ-namĩ-ta-ñaukañ!”

³⁷ Wĩndĩñ embi, amatam gĩta gwaĩgwaĩii dĩwĩn en nĩm klenelĩndok enĩ-kĩmĩsip tĩ-sembi, Petlo, Yakobo gĩta kwayaĩ Yoane endĩngot yanaĩngĩpi ñañguk.

³⁸ Ñambi, kaulĩ-dĩkĩnelok ilan tombi, amatam kĩmĩn gĩngĩlĩ ba mano kulĩm tĩmbi kut-palĩmbi yambĩnguk.

³⁹ Yambĩ-nandĩmbi, it gĩnañ lombi enguk, “Sĩndĩ nektā gĩngĩlĩ wopum tĩmbi kut-pakañ? Wembe ñĩn nĩm sembĩk, endĩ slak dou patak.”

⁴⁰ Wĩndĩñ eu nandĩmbi, kolan ka-kwalepgĩlĩñ.

Gan Yesulĩ amatam gĩtĩk ep kleum pawan piĩmbi, wembe meñ beu gĩta gwaĩgwaĩii tĩpet gĩt no wĩn yanaĩngĩpi, wembe pakuknan loĩnguk.

⁴¹ Lombi, wembe kii tĩkembĩ, nĩsĩlok manda plon “Talita kumi” nĩnguk, wĩn ñĩndĩñ, ‘Wembe tip, mĩlat ganlet.’

⁴² Eumbi, wolongan wembe walĩ mĩlapi, ñañambĩt tĩnguk. (Wembe wolok gwĩlat 12.) Tĩmbi amatam wolok pakĩlĩñ endĩ nepek wĩn ka-silĩkĩembi, nanandĩnjĩ nĩm nandĩ-dakleĩngĩlĩñ.

⁴³ Tĩmbi Yesulĩ kasat ama dĩwĩnda nĩm ennelĩndok kĩmĩsip kwambĩñ tĩ-sembi, wembe wĩn nana mĩumbi nambektok enguk.

6

Nasalet nasilĩ Yesulok gembĩnla nandum tĩl tĩnguk

¹ Tĩmbi Yesulĩ kwet walĩnin ñambi, gwaĩgwaĩii gĩta il kuseinan ñam pakuk.

² Pakap, Sabat patnandĩ nain indaumbi, it kiyau gĩnañ lombi, kusei kĩmĩpi, amatam enĩ-daut tĩ-semumbi nandĩngĩlĩñ. Tĩmbi asuptĩ nandĩ-gĩtĩp gĩtĩp tĩmbi eĩngĩlĩñ, “Ama sĩlanin ñalĩ manda gĩtĩk ñĩn denanin inda-ñĩmĩnguk? Nanandĩ wopuwopum ñĩn inda-ñĩmĩnguk wĩn netepein sĩnĩk? Ba kundit tĩndĩn walan wĩn engano sĩnĩk!”

³ Endĩ it tĩndĩ ama sĩlanin wĩn! Malialok nĩñañ, ba Yakobo, Jose, Juda gĩta Simon, endok dasĩ. Tĩmbi wiwii endĩ nĩn gĩta kuañ.” Wĩndĩñ embi nandĩ-ñĩmum pi-sĩnĩk taĩnguk.

⁴ Tĩmbi Yesulĩ enguk, “It kwet dĩwĩn endĩ plofet ama nola nandum loloñ tĩlak, gan ilnan nasĩ ba nolii ba wekal kusipĩii endĩ ka-mĩsĩ-tĩ-ñĩmañ.”

⁵ Wɪndɪn̄ tɪŋgɪlɪnda tɪmbi, kundit engano tɪmbepi nandum mɪlataumbi, sɪlak ama jɪmbasat tɪpet sɪnɪk kiilɪ ep kaumbi, kɪndem daŋgɪlɪn̄.

⁶ Tɪn̄pi nandɪŋguk, “Nekta sɪnɪk tɪmbi, kenanala nandum tɪlak?” Wɪndɪn̄ nandɪn̄pi, enɪ-daut tɪ-semektok it kwet kle-gɪmbut-n̄aŋguk.

Yesulɪ endok kusei gwaŋgwaŋiila daut semguk

Yesulɪ gwaŋgwaŋi 12 kenala enɪ-mupi, endɪkɪn̄e tɪ-semguk

⁷ Tɪmbi Yesulɪ gwaŋgwaŋi 12 enɪ-tiaŋeum bɪumbi, kena tɪnelɪndok ama tɪpet tɪpet enɪ-mupi, yal kolan ep kle-semnelɪndok gembɪ emguk.

⁸ Tɪmbi enguk, “Sɪndɪ n̄anepi, nepek no n̄m tɪke-n̄anekalɪn̄, toŋanjɪŋgot. Nana ba lɪk wɪn n̄m tɪke-n̄anekalɪn̄, ba mɪnem kwandai gɪmɪn no dasindasinjɪ gɪnaŋ n̄m dasinekalɪn̄.

⁹ Kesɪsɪlok gwɪlap wɪnda tɪkenekalɪn̄, dasindasi tɪpet wɪ n̄m, noŋgangot dasinekalɪn̄.”

¹⁰ Wɪndɪn̄ embi enguk, “It kwet nolok tombɪmbi, ama nolɪ sanɪ-tiaŋeumbi, endok il gɪnaŋ londekamɪk, it kwet wolok patekamɪk tuop endok ilnangot dou-mɪlat-tɪ-patekamɪk.

¹¹ Tɪkap it kwet nolok tombɪmbi, wɪnasɪlɪ not n̄m tɪ-sambi, mandanjɪ n̄m nandɪnekalɪnda, yambimbi n̄anekalɪn̄. N̄anepi, kesɪsɪ plon kwɪlɪn̄ sapak wɪt-sapleum pɪukak. Wɪndɪn̄ tɪmbɪmbi, kundit kolan tɪŋgɪlɪn̄ wɪn ka-nandɪ-tomnekalɪn̄.”

¹² Yesulɪ wɪndɪn̄ eumbi, gwaŋgwaŋiilɪ n̄ambi, amatam gɪnanjɪ tambanenelɪndok gɪŋgɪt manda engɪlɪn̄.

¹³ Tɪn̄pi, yal kolan asup ep kle-kot-semgɪlɪn̄, ba jɪmbasat asup gwasap tullɪ saple-sembi, ep tɪmbɪ kɪndem daŋgɪlɪn̄.

Elottɪ Yesulok gembɪn nandɪ-tomguk

¹⁴ Tɪmbi Yesulok koi gɪŋgɪt pɪndɪ daŋgukta tɪmbi, ama wapmaŋ Elot endɪ bo wɪn nandɪŋguk. Ama dɪwɪsɪlɪ Yesula n̄ndɪn̄ eaŋgɪlɪn̄, “Yoane, tuk i-sem-i-sem ama en wakan bɪndambo kɪmnan nanin mɪlakuk, wala tɪmbi endɪ kena gembɪnat tɪmbi kulak.”

¹⁵ Ba dɪwɪndɪ Yesula “En Elia” eaŋgɪlɪn̄, ba dɪwɪndɪ “Endɪ plofet ama no, plofet ama damanin wandɪn̄ nomɪk” eaŋgɪlɪn̄.

¹⁶ Wɪndɪn̄ eumbi, Elottɪ wɪn nandɪmbi pa eŋguk, “Yoane, ama wɪn damaŋgan natna ewa bim dombum kɪmguk, en wakan mɪlapi kulak.”

¹⁷⁻¹⁸ Elot endɪ kusei n̄ndɪnda wɪndɪn̄ eŋguk: endɪ bo enlok kwayaŋ Filip endok tamɪn koi Elodia apma tɪkeumbi, Yoanelɪ gɪŋgɪt wɪn nandɪmbi n̄ŋguk, “Dɪk kwayaŋgalok tam matɪke-pataŋ wɪn kɪmɪsip manda maklelaŋ.” Endɪ wɪndɪn̄ n̄lɪŋgukta, Elottɪ bo tamɪn nandɪ-n̄mbi, kena gwaŋgwaŋiilɪ enɪ-mulɪmbi n̄ambi, Yoane tɪkembɪ, it kwambɪn̄ gɪnaŋ im kɪmɪmbi pakuk.

¹⁹ Tɪmbi Elodialɪ Yoanela gimbit gɪnan gɪnaŋ tɪke-papi, wɪlektok nandɪŋguk. Gan endɪ tuop n̄m,

²⁰ neta Elottɪ Yoane tɪke-kamaiŋguk. Endɪ Yoanela nandum ama dɪndɪm sɪnɪk, Yambattok kena tɪndɪlok ama no tɪmbɪmbi, enda ka-mɪsɪmɪsɪ e-tɪ-n̄mguk. Tɪmbi endɪ Yoane nɪ-tiaŋembi, mandan nandɪlɪŋguk. Nandɪn̄pi, “Nɪtek tɪmbet?” embi, gɪnaŋ tɪpet tɪmbi nandɪ-bendɪ-tɪlɪŋguk. Gan endɪ Yoanelok mandan nandɪ-koŋgom tɪlɪŋguk.

²¹ Tɪmbi Yoane wɪlɪ kɪmbektok telak no Elodialɪ n̄ndɪn̄ inda-n̄mɪŋguk. Elottɪ indaindan nain indaumbi, amaŋiilɪ loloŋ ba ama saŋanjɪlok telak dama ba Galili kwettok ama biesɪ ep kɪmɪn tɪ-talembi, nana sina wopum tɪ-semguk. Tɪmbi endɪ kɪmɪn tɪmbi nana na-palɪmbi,

²² Elodia enlok wemban endɪ amalooŋ n̄a tombi, dausɪnan kap tɪŋguk. Kap tiumbi, Elot gɪt yokɪn̄i endɪ kaŋbi nandɪ-kɪndem daŋgɪlɪn̄. Tɪmbi Elottɪ wembe sim n̄ŋguk, “Dɪk nepek wala ba wala eumbi gametet.”

²³ Embi e-kwambɪn̄ dambi n̄ŋguk, “Nepek wala ba wala eumbi, kɪndem gametet. Nak kwet n̄n ka-dɪkɪnelet wala bo eumbi, kɪndem tambɪpi, tambon gametet.”

²⁴ Wɪndɪn̄ eumbi, wembelɪ meŋloŋ n̄ambi nɪ-nandɪmbi n̄ŋguk, “Nak nektok sɪnɪk eutet?” Eumbi, meŋlɪ n̄ŋguk, “Yoane miti tuk i-sem-i-sem tɪŋguk endok kumbamla e!”

²⁵ Eumbi, wolongan platik sɪnɪk n̄ambi, Elottoŋ tombi n̄ŋguk, “Dɪk n̄ndɪn̄gɪtaŋgan Yoanelok kumbam jawaŋ plon kɪmɪpi namɪn̄!”

²⁶ Eumbi, Elottɪ nandum kola-sɪnɪk taŋguk. Gan endɪ yokɪn̄iilok dausɪnan manda e-kwambɪn̄ da-n̄mɪŋgukta tɪmbi, mandan wɪn pi-pɪwɪktok tuop n̄m nandɪŋguk.

²⁷ N̄m nandɪ-n̄mlok, gan joŋgo nandɪ-n̄mbi, wolongan enlok kamaikamai ama no Yoanelok kumbam tɪke-bɪuptok nɪ-mukuk. Nɪ-mulɪmbi, it kwambɪn̄ gɪnaŋ n̄ambi, Yoanelok bim dombɪmbi,

²⁸ kumbam jawaŋ gɪnaŋ kɪmɪpi tɪke-bɪ wembe mɪumbi, meŋnɪlɪ kauptok tɪke-n̄am mɪŋguk.

²⁹ Tĩmbi Yoane gwañgwañiilĩ gĩñgĩt wĩn nandĩmbi, it kwambĩñnan ñambi, Yoanelok dalandan tĩke-ñambi kĩndikĩlĩñ.

Yesulĩ juda ama 5000 nana ep towĩnguk

³⁰ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañiilĩ 12 wĩn kenala enĩ-mukuk endĩ undane-bĩmbi, enloñ kĩmĩn tĩmbi, kena tĩñgĩlĩñ ba gĩñgĩt manda enĩ-daut tĩ-semgĩlĩñ wolok kasat gĩtĩk tĩ-ñĩmgĩlĩñ.

³¹ Tĩmbi amatam asup sĩnĩk walĩ yousĩyousĩ ñañambĩt tĩ-palĩmbi, Yesu gĩta gwañgwañiilĩ endĩ nana tuk nanelĩñdok nandĩñgĩlĩñ, gan nain no nĩm inda-semguk, wala tĩmbi Yesulĩ enguk, “Bĩmbi, nĩnĩngan kwet ama nĩmnatnan ñana! Nain duman wandĩñ ña-kunambi, siñginjĩ busukĩanewĩn.”

³² Wĩndĩñ eumbi, endĩ kĩkeñ plon lombi, nĩsĩngan tuk guañ dĩkĩñembi, kwet ama nĩmnat tĩmbi dumalanelĩñdok ñañgĩlĩñ.

³³ Ñañĩlĩmbi, amatam asuptĩ yambĩmbi yambĩ-nandĩ-tomgĩlĩñ. Tĩmbi amatam it kwet tuop nanin bĩñgĩlĩñ endĩ bo kesĩtĩ woñep ñambi, Yesulĩ ñanepi nandĩnguknan dama ña-tomgĩlĩñ.

³⁴ Tĩmbi Yesulĩ wolok ña-tombi, kĩkeñ plon nanin pĩñĩpi, amatam kĩmĩn wopum yambĩmbi, gĩnañĩ ñĩndĩñ nandĩnguk, “Sipsip yambĩ-dĩkĩñenjĩ nĩmnat nomĩk tañ”. Wĩndĩñ yambĩ-nandĩmbi, blan tĩ-sembi, kusei kĩmĩpi, nepek asup enĩ-daut tĩ-semguk.

³⁵ Enĩ-daut tĩ-semumbi, maim daut ip pĩ-sembepe tĩngukta tĩmbi, gwañgwañiilĩ endoñ bĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Ñĩn kwet ama nĩmnatnan patnambi, maim daut ip pĩupi tĩlak.

³⁶ Wala dĩk amatam enĩ-mulĩmbi, it kwet ba it jala ñasĩngan pakañnan wolok ñambi, nananjĩ tua nambĩt.”

³⁷ Eumbi tambane-enguk, “Sĩngan nana ep towiut!” Eumbi nandĩ-piasat tĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Dĩk nek elañ? Nĩndĩ ñambi, mĩnem nek ñalĩ nana tuam bĩmbi emneñ? Mĩnem 200 wolok tuop nĩm!” *

³⁸ Eumbi enguk, “Sĩnlok nana nĩtek pat-samlak ña kawĩt!” Eumbi ña kañbi undane-bĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Plaua kĩt tambongot tĩm tuk gaut tĩpetgot pat-nĩmlak.”

³⁹⁻⁴⁰ Eumbi, Yesulĩ amatam kli kĩndem plon samba sambat pipatnelĩñdok enbĩmbi, dĩwĩndĩ 100, dĩwĩndĩ 50 wĩndĩñ pipakĩlĩñ. Pipalĩmbi,

⁴¹ Yesulĩ plaua kĩt tambon gĩta tuk gaut tĩpet wĩn epmbi, kunum plon dei loubi, Yambat we ñĩnguk. We ñĩm-talembi, plaua ombĩmbi, gwañgwañiilĩ em-ta-ñauambi, endĩ bo tĩke-papusenembi, amatam emgĩlĩñ. Tĩmbi Yesulĩ tuk gaut tĩpet wĩn wĩndĩngot ep danbĩmbi, amatam gĩtĩkkan emumbi,

⁴² gĩtĩkkanđĩ nañbi na-tokĩñgĩlĩñ.

⁴³ Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, plaua ba gaut wĩn na-tlatlap tĩm biñgĩlĩñ wĩn ep dasiumbi, sandĩñ lĩk 12 tokĩñguk.

⁴⁴ Amatam nana nañgĩlĩñ endoñnan nanin amalok kunakunasĩ wĩn 5000.

Yesulĩ tuk guañ plon ñañguk

⁴⁵ Tĩmbi wolongan Yesulĩ gwañgwañiilĩ enĩ-gĩñgĩnembi, kĩkeñ plon lombi, tuk guañ dĩkĩñembi, Betsaida it kwelan damandama ñanelĩñdok enĩ-mukuk. Enĩ-mulĩm ñañĩlĩmbi, Yesu en amatam isĩnan enĩ-mulepi pakuk.

⁴⁶ Papi enĩ-mut-talembi, nĩmolo tĩmbektok kwet jañgĩnnan loñguk.

⁴⁷ Tĩmbi kwet kĩlĩm eumbi, gwañgwañiilok kĩkeñdĩ tuk guañ boñgĩpnan ñañĩlĩmbi, Yesu en engan kwambĩñnan papi,

⁴⁸ yambĩnguk wĩn: sasalelĩ ñañgĩlĩñ kandañ biñgukta, kĩkeñ plon papi tuk kĩndit-tlalĩmbi yambĩnguk. Kwet gama nĩm salañĩlĩmbi, Yesulĩ tuk guañ plon kesĩtĩ ñambi ep tĩmbĩ dumalambi, yapma kle-ñaupi nandĩnguk.

⁴⁹⁻⁵⁰ Tĩmbi gwañgwañiilĩ Yesu tuk guañ plon bĩmbi kañbi, “Walen tĩp no kamĩñ” wĩndĩñ kĩmĩt-nandĩngĩlĩñ. Endĩ gĩtĩkkanđĩ en kañbi mĩsĩmbi, gembĩnjĩ pĩmbi, kwawa tĩñgĩlĩñ. Gan Yesulĩ manda embi enguk, “Ñĩn natna ya, sĩmbasi busukĩaneumbi nĩm mĩsĩnelĩñ.”

⁵¹ Wĩndĩñ embi, kĩkeñ plon loubi, sasalelĩ kĩlp eumbi, ka-sĩlĩkĩñembi nanandĩnjĩ nĩm nandĩ-dakleñgĩlĩñ.

⁵² Gĩnañ kwambĩñ kuñgĩlĩñda tĩmbi endĩ Yesulĩ plaualĩ kundit engano tĩnguk wolok kusei nĩm nandĩ-tomgĩlĩñ.

Yesulĩ amatam nandĩ-kĩlĩk tĩ-ñĩmĩngĩlĩñ ep tĩmbĩ kĩndem dañguk

⁵³ Tuk guañ dĩkĩñe-talembi, Genesalet kwelan tombi, kĩkeñ tĩke-kwambĩnda-kolĩ pĩnguk.

⁵⁴ Tĩmbi kĩkeñ plon nanin pĩmbi, wolongan amatam Yesu ka-dakleñgĩlĩñ endĩ

* 6:37: Mĩnem denali 200 wĩn kena nain 200 wolok tuan.

⁵⁵ it kwet tuop woñep ñambi, kusei kîmîpi, jîmbasat tañgo plon ep kîmîpi, Yesulî wandîñ ba wandîñ ñañguk tuop nandîmbi, endoñ ep biñgîlîñ.

⁵⁶ Endî it kwet tip ba wopum ba it jala nolok ba nolok ñaumbi, amatamdi jîmbasat endoñ ep bîmbi, ini plon yapîkîlîñ. Yapîpi nî-nandî-tîmbi, dasindasin kusipgot tîke-kanelîñdok nandîmbi nî-nandîñgîlîñ. Tîmbi nandî-semum tîke-kañgîlîñ tuop kîndem dañgîlîñ.

7

Yesulî nepek nek ñalî Yambattok dainan ama tîmbi kolalak wala enî-dakleñguk

¹ Tîmbi Falisi ama gît endîkîne manda nandî-tale ama dîwîñ Jerusalem nanin biñgîlîñ endî bi Yesuloñ kîmîñ tîñgîlîñ. Kîmîñ tîmbi

² kañgîlîñ wîñ: Yesulok gwañgwañii dîwîñ endî sosîlok telak nandî-kîmnembi, kîsî nîm wîlîpi, nana sîlak ep nambîmbi yambîñgîlîñ. Yambîmbi nandum tuop nîm tî-semguk.

³ Neta, Falisi ama gît juda ama dîndîm kunepi nandañ endî gîtik sosîlok ep tîndînjî ep kwambîñ dambi kunelîñdok enî-daut tî-semañ. Ep tîndî no wîñ endî kîsî nîm wîlîkañda, nana nîm nañ.

⁴ Tîkap endî kîmîlî tuannanan ñambi bañ, nain wolonda tuk nîm iyañda, endî nana nîm nañ. Endî Yambattok dainan kîndem patnelîñdok jawañ kambot gîta nepenepek dîwîñ no pat-wîlîkañ, ba sosîlok ep tîndî wandîñgot dîwîñ asupgan kîmît-klembi tañ.

⁵ Wîndîñda Falisi ama gîta endîkîne manda nandî-tale ama endî Yesu ñîndîñ nî-kañgîlîñ, “Nîtekta tîmbi, gwañgwañgailî sosîlok ep tîndî nîm kîmît-klembi, kîsî nîm wîlîpi nana nañ?”

⁶ Nîkaumbi enguk, “Ama man manbenjî tîpelat! Eu inda manda no pofet Aisaialî youkuk wîñ sîndok juluñtsîlok kusei inda-dakle-kîlîñ elak. Yambattok manda wîñ ñîndîñ youyoulîñ patak,

‘Amatam ñalî manjîlîñgot kotna tîke-loañ, gan gînañ nanandînjîlî mayañgan sînik patak.

⁷ Endî mandana nandî-kîmnembi, ama sîlanîndok nandînandî enî-daut tî-semañ.

Wîndîñda endî kap nîmolo tîmbi nani-kîndem da-tañ wîñ sîlanin.’

⁸ Manda wolok tuop sîndî Yambattok endîkîne manda bîmbi, amalok ep tîndînjî tîke-kwambîñ dambi kleañ.”

⁹ Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, “Sîndî sosîlok ep tîndînjî kîmît-klenelîñdok nandîmbi, Yambattok endîkîne mandan wîlambane-kokotok kundit tî-kîndem dañ.

¹⁰ Neta, Moselî manda ñîndîñ embi youp biñguk patak, ‘Dîk meñga bekala nandum loloñ tîmbekak’, ba ‘No en meñ beula manda enî-suambat-tîlakta, wîlî kîmbekak.’ Moselî wîndîñ eñguk,

¹¹ gan sîndok kandañ wîñ ñîndîñ sînik: ama no meñ ba beula ñîndîñ nîlak, ‘Nepek nek pat-namlak wîñ Yambat mîuptok e-kwambîñ dañgut, wala tîmbi gep kîmîlettok tuop nîm.’ Endî wîndîñ nîmbîmbi,

¹² sîndî kîmîsip tî-ñîmbi ñîndîñ nîañ, ‘Dîk meñga ba beka bîndambo nîm tîke-kîmîlekañ.’

¹³ Wîndîñgangot sîndî sosîlok ep tîndînjîlî yanañgîp piñîpi, Yambattok endîkîne manda tîmbî lakatalak. Tîmbi sîndî kundit kolan wandîsî asupgan pat-tañ.”

¹⁴ Tîmbi Yesulî bîndambo amatam kîtî-sembi enguk, “Sîndî gîtikkan mandana ñîñ nandîmbi nandî-kîlîñ ewît.

¹⁵⁻¹⁶ Nepek gîtik nambîmbi mînjîpsî gînañ pîlak walî sep tîmbi kolaup tok tuop nîm. Gan nepek gînanjî gînañ papi lambî-lamîtak walî mek sep tîmbi kolayañ.”

¹⁷ Tîmbi Yesulî amatam kîmîñ gîtik yambîmbi, gwañgwañii gîta it gînañ lo-pakuk. Palîmbi, gwañgwañiilî eyout manda eñguk wala nî-kañgîlîñ.

¹⁸ Nî-kaumbi enguk, “Sîndî wîndîñgot nanandînjî nîmnat bek? Nana walan kusei kusei nambîmbi, mînjîpsî gînañ pîlak walî sep tîmbi kolaup tok tuop nîm. Wîñ nîm nandañ ba?

¹⁹ Nepek wandîñ walî amalok gînanjî gînañ sînik nîm pîlak. Nîm sînik. Walî tem meñ gînañ pîmbi, temdok telak plon dîndîngan ñambi, tem koñ gînañ pîlak.” (Yesulî wîndîñ embi, nana gîtik Yambattok dainan kîndem gîtikgot embi enî-dakle-tî-semguk.)

²⁰ Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, “Nepek amalok gînanjî gînañ papi lambî-lamîtak walî biañgan ep tîmbîm kolayañ.

²¹ Nekta, wîñ amalok gînanjî gînañ nanin sînik nanandî kolan walî lambî-lamîlîmbi ñîndîñ tañ: endî telak joñgo kuañ, ba kumbu tañ, ba ama yandîp kîm-tañ, ba tam ba wapat noloñ kumbu tañ,

²² ba ka-galkta tañ. W'indañ t'mbi, t'm'p'm'le kusei kusei tañ. T'mbi end' not juluf'it tañ, ba siñgi m'si ba mayek n'imnat sasaleañ, ba not ka-gimb'it tañ, ba manda winjt' eañ, ba nis'ila nandum loloñ tilak. W'indañ t'iñ'pi, nand'i-kamalambi kuañ.

²³ Nepek kolan g'it'k wal' amalok g'nananj' g'nañ papi lamb'mbi lam'tak wal' biañgan Yambattok dainan ep t'mbi kolayañ."

Yesul' enlok kusei ama d'w'inda daut semguk

Yesul' Fonia tam no endok wembanlok g'nañ yal kolan n'i-kleñguk

²⁴ T'mbi Yesul' m'lap, gwañgwañii g'it Juda amatamdok kwet bimbi, Tail it kwet kandañ ñañguk. N'ambi, s'lak pat-nand'i-t'imbepi it nolok g'nañ lombi, amal' en wand'iñ patak w'in n'im nand'i-ñ'mnel'ñ'dok nand'iñguk, gan end' pat-sembe'ktok tuop n'im.

²⁵ N'im s'nik. Wembe no yal kolannat endok meñi: 'Yesu wand'iñ patak' nand'imb, wolongan endoñ b'mbi, kesinan m'lelem t'mbi,

²⁶ d'iñgunembi, wembanlok g'nañ yal kolan kle-ñ'i-mektok n'i-g'iñg'ineñguk. Tam w'in end' Juda tam n'im. End' Fonia nanin, Silia kwelan indañguk,

²⁷ wala t'mbi Yesul' ñ'nd'iñ n'ñguk, "Gwañgwa b'isat end' nana dama na-tok'ienekaliñ. N'im kañbi, endok nana w'in yapma t'k'embi, kamotta ep kot-semneñ."

²⁸ Eumbi, tamd' tambane-n'ñguk, "Wopum, biañgan elañ. Gan gwañgwa b'isat end' nana namb'mbi d'ip kwelan p'lak w'in kamott' naañ."

²⁹ Eumbi, Yesul' nanand' k'i'ikt'nl'ok kusei ka-nand'i-tombi n'ñguk, "D'ik w'ind'iñ elañ, wala t'mbi k'ndem a, ñau! Yal kolan end' wembañga ip kambimbi ñalak."

³⁰ Eumbi, ilan n'ambi kañguk w'in: biañgan yal kolan wal' wemban kak ñaumbi, ipal plon pat-nand'i-t'ñguk.

Yesul' ama kaman no t'mbi k'ndem dañguk

³¹ T'mbi Yesul' gwañgwañii g'it Tail it kwet kandañ p'i-ñ'ambi, Saidon it kwet d'ik'ñ'embi, Dekapolis kandañ ñ'ambi, Galili tuk gwañnan tomguk.

³² Tomb'mbi, ama no nañg'ip b'mbi, Yesul' kii endok plon k'im'lektok n'i-nand'iñg'ilañ. Ama wolok pawañ sipsipm'in, t'mbi man manben m'lap, manda d'nd'im ew'ktok tuop n'im.

³³ T'mbi Yesul' amatam k'im'in g'it'k w'in yambimbi, ama w'in t'ke-nañg'ipi ña n'isetkan pak'im'k. Pal'iñ'pi, Yesul' kii n'ñañ t'pett' endok pawañ g'nañ sua embi iw'it suambi, man manben t'ke-kañguk.

³⁴ T'ke-kañ'pi, kunum plon dei loubi yayak'ñ'embi, enlok mandan plon "Efata" eñguk, w'in "D'ik tom!"

³⁵ Eumbi, ama wolok pawañ tomb'mbi, man manben salaktaumbi, kusei k'im'pi, manda d'nd'im nand'imb eñguk.

³⁶ T'mbi Yesul' amatamda kasat w'in n'im eu sataw'ktok enbi, k'im'isip kwamb'im t'-semguk. Nain asup k'im'isip wand'iñgot t'-sem'ñ'guk, gan n'im, end' g'iñg'nembi pa eu satañguk.

³⁷ T'mbi kasat w'in nand'iñg'ilañ end' biañgan nand'i-s'lik'ñ'embi eñg'ilañ, "Kundit g'it'k t'i-kulak w'in k'ndem g'it'kgot. End' ep t'mb'mbi, pawanj' kaman end' bo nand'i-tomañ, t'mbi manj' gal'ñguk end' manda eañ."

8

Yesul' amatam 4000 nana ep towiñguk

¹ T'mbi nain wolonda b'ndambo amatam k'im'in wopum nol' Yesu g'ita papi, nananj' taleumbi s'lak pak'ilañ. Pal'mbi, Yesul' gwañgwañii ep k'im'in t'mbi enguk,

² "Amatam nain t'pet g'it no nak'ta papi, nananj' taleumbi, blan t'-semlet.

³ T'ikap nak s'lak is'nan en'mulam ñ'antañda, telak boñg'ipnan daus' diman t'mb'mbi k'im-katap t'nel'ñ. D'w'in nol' kwet mayañgan nanin b'mb'in."

⁴ Eumbi tambane-n'ñg'ilañ, "Kwet ñ'olok it kwet n'imnat. N'nd' nana tuop denanin t'k'embi ep towinetam'ñ?"

⁵ Eumbi en'-kañguk, "S'nl'ok nana n'tek pat-samlak?" Eumbi n'ñg'ilañ, "Plaua kit tambon t'petgot pat-n'mlak."

⁶ T'mbi Yesul' amatam enb'mbi, kwelan pi-pak'ilañ. Pipal'mbi, end' plaua kit tambon t'pet ep papi, Yambat we ñ'mbi ep tamb'pi, gwañgwañi'la enguk. Em'i-ta-ñ'ambi, dan' papusenembi emnel'ñ'dok enb'mbi, wolok tuop t'mbi emg'ilañ.

⁷ T'iñ'pi, Yesul' tuk gaut tiptip t'pet s'nik pat-semguk w'i epbi, Yambat we ñ'mbi, w'in bo dan' papusenembi emnel'ñ'dok enb'mbi em'ta-ñ'añg'ilañ.

⁸ T'mbi amatamd' nana w'in nañbi na-tok'neñg'ilañ. T'mbi nana na-tlatlap t'mb'mbi d'ip pakuk w'in ep dasiumbi, sand'iñ lik wopum kit tambon t'pet tok'neñguk.

⁹ Amatam nana nañgılıñ wın 4000 netepepek. Tımbi Yesulı enı-mulım ñaumbi,
¹⁰ wolongan endı gwañgwañii gıt kıkıeñ plon lombi, Dalmanuta kwet kandañ ñañgılıñ.

Yesulı gwañgwañii en Mesia tımbi dakleñguk

Yesulok kusei gama nım nandı-tomgılıñ

¹¹ Tımbi Falisi ama endı Yesu tue-kambi tı-ñımnepi endoñ bımbi, en gıta e-taña-tambıt tımbi gıñgı-nembi, Yambattı endok kusei tımbı daklewıktok nandımbi, kundıt no tımbım kanelıñdok nıñgılıñ.

¹² Nımbımbi, Yesulı gınañ kwambındanjıla nandum mıłataumbi enguk, “Neta amatam ñalı kundılı kanepi eañ? Nak bıaňgan sanlet: kundıt wandıñ no nım daut samum kanekalıñ. Nım sınık.”

¹³ Yesulı wındıñ embi, Falisi ama yambımbi, gwañgwañii gıta bındambo kıkıeñ plon lombi, tuk guañ tambon kandañ ñanepi ñañgılıñ.

¹⁴ Nañıpi, gwañgwañiilı kamalambi, nana no nım ep bıñgılıñ, gan plaua noñgangot kıkıeñ plon pat-semguk.

¹⁵ Tımbi Yesulı nandınanđı moyendı gwañgwañiilok gınanjı gınañ bendı-wopum dawık wala mısbımbi, molo manda eyout plon kımıpi enguk, “Sındı Falisi ama ba ama wapmañ Elot endok plaua kımıli bendıla ka-kılıñ enekalıñ!”

¹⁶ Eumbi, gwañgwañiilı nısbıngan “Nana nım pat-nımlakta wala elak bek” embi e-nandı-tıñgılıñ.

¹⁷ Tımbımbi Yesulı wın nandımbi enı-kañbi eñguk, “Sındı nana nım wın neta e-nandı-tañ? Sındı kusatna gama nım nandımbi nandı-tomañ bek? Wındıñ gınanjı kwambıñ dañguk bek?”

¹⁸ Sındı dausat, gan nım kañ, ba pawanjat, gan manda nım nandañ, ba sındı nandı-kamalayañ bek?

¹⁹ Nak plaua kıt tambongot wın tambıpi, ama 5000 ep towiwambi, nambım dıp pakuk wın sındı sandıñ lık nıtek dasium tokñeñguk?” Yesulı wındıñ enı-kaumbi, “Lık 12 tına tokñeñguk” nıñgılıñ.

²⁰ “Ba nak plaua kıt tambon tıpetgot walı amatam 4000 ep towiwambi, nambım dıp pakuk wın sındı sandıñ lık wopum nıtek dasium tokñeñguk?” Eumbi, “Lık kıt tambon tıpet tına tokñeñguk” nıñgılıñ. Nımbımbi,

²¹ ñındıñ enguk, “Sındı kusatna gamañgot nım nambı-nandı-dakleañ bek?”

Yesulı ama no dai kolan tımbi kındem dañguk

²² Tımbi Yesulı gwañgwañii gıta Betsaida it kwelan ña-tomguk. Tombımbi, ama dai kolan no endoñ nañgıp bımbi, tıke-kauptok nı-nandıñgılıñ.

²³ Tımbi Yesulı ama en kii plon tıkembı nañgılımbi, it kwet pawañ pıñgımık. Tımbi Yesulı ama wolok dai plon iwıt suambi, kiilı endok plon kımıpi nı-kañguk, “Dık nepek no kalañ ba nım?”

²⁴ Nımbımbi deimbi eñguk, “E. Nak ama dıwın yambılet. Gan nak yambıwambi, kombalı ñañ nomık tılak.”

²⁵ Eumbi, nombo kii dai plon kımımbi, dai gembınat deimbi, kındem dañguk. Kınde daumbi, nepenepek gıtık wın ka-dakleñguk.

²⁶ Tımbi Yesulı ama wın it kwelan nombo lauptok nı-kımısbıpi, dındımgan ilnan ñauktok nı-mukuk.

Yesulı enlok kusei tımbi dakleñguk

²⁷ Tımbi Yesulı gwañgwañii gıta pı-ñambi, it kwet tiptip Sisalia Filipai it kwet wopum kle-gımbıpi pakılıñ wandıñ ñañguk. Telak plon ñañıpi, gwañgwañii enı-kañbi eñguk, “Amatamđı naka nin sınık pa nanıañ?”

²⁸ Eumbi nıñgılıñ, “Dıwındı dıka Yoane amatam mitı tuk i-sem-ta-kuñguk en ganıañ. Tımbi dıwındı dıka Elia ganıañ, wın plofet ama damanin endı bındambo indaup een ip wakan bek. Ba dıka plofet damanin no pa ganıañ.”

²⁹ Eumbi, Yesulı enı-nandımbi eñguk, “Gan sınıla naka nin sınık nanıañ?” Eumbi, Petlolı manda ñındıñ tambane-nıñguk, “Dıtna Mesia wakan.”

³⁰ Eumbi, Yesulı kımısbıpi tı-sembi, gama enlok kusei ama nola nım ennelıñdok enguk.

³¹ Tımbi wolongan Yesulı kusei kımıpi, Yambattok nanandı kwambıñ Mesia enlok plon ñındıñ enı-daut tı-sembi enguk, “Amalok Nıñan endı mılap ba siñgi gawat kusei kusei inda-ñımektok. Ama bıesi, tapma ama biesı gıt endıkñe manda nandı-tale ama endı kusalı kaumbi, tuop nım tımbımbi, siñgi wılmımbi wıli kımbekak. Tımbi sandap tıpet gıt no tımbımbi, bındambo kımnan nanin mıłalekak.”

³² Yesulı wındıñ eñıpi enı-dakle-ta-ñıñguk. Eu dakleumbi, Petlolı engan tiañem ñambi, kusei kımıpi, manda wolok nı-ñombıñguk.

³³ Gan Yesulɛ tambanembi, gwañgwañiilok dausɛnan Petlo nɛ-ñombɛmbi eñguk, “Satañ, dɛk nambi ñau! Dɛk amalok nanandɛngot klelañ, Yambattoñ nɛm.”

Yesulɛ en kle-kuñguk manda enguk

³⁴ Tɛmbi Yesulɛ amatam kɛmɛn wopum wakɛt gwañgwañii kɛti-semum bɛmbi enguk, “Ama no endɛ nak nep kle-kuupi nandɛlakta endɛ enlok nanandɛn ba galk siñgi wɛpi, kloñbalɛ tɛke-lo-bembi, nep kle-kuuktok elet.

³⁵ Neta, no endɛ natnala ba gɛngɛt manda kɛndemnalok kuñgun bi-namlak, endɛ wakan kunumdok kuñguñ taletalen nɛmnat inda-ñɛmekak. Gan no endɛ kwelalok kuñguñ enlok tɛke-kɛmɛlep nandɛlakta, endɛ kunumdok kuñguñ kola-ñɛmekak.

³⁶ Kola-ñɛmɛmbi, kwelalok nepenepek kusei kusei gɛtik ep kasɛleñguk walɛ nɛtek tɛmbi tɛmbi londaukak?

³⁷ Endɛ kuñgun kolañguk wɛn nek ñalɛ tuambi, bɛndambo kasɛleukak? Wɛn tuop nɛm.

³⁸ Man ñɛndɛngɛta Yambat siñgi wɛlimɛmbi, yomsɛat kuañ, ba dɛwɛndɛ naka ba mandanala maetambi kuañ. Nain taletalenan Ama Sisɛnɛktɛ dɛndɛm añelo yanañgɛpi, Beulok gembɛ ba kolsalennat indangan indaukak wolonda endɛ bo en maeta-ñɛmgɛlɛñ wɛn maeta-semekak.”

9

¹ Yesulɛ wɛndɛñ embi enguk, “Nak biañgan sɛnɛk sanlet: Yambattɛ nain kɛmɛkuk wɛn indaumbi kusei kɛmɛpi, amatam gɛtik ini plon gembɛnat yambɛ-dɛkñeukak. Tɛmbi biañgan ñɛ pakañ sɛndoñnan nanin dɛwɛn endɛ gama kaik kuñɛmbi indaumekek kanekalɛñ.”

Yambat, Mose gɛta Elia endɛ Yesulok kusei tɛmbi kwambɛñ dañguk

² Kena nain kɛt tambon noñgan taleumbi, Yesulɛ gwañgwañii tɛpet gɛt no, wɛn Petlo, Yakobo gɛt Yoane yanañgɛlɛmbi, kwet jañgɛn ombap nolok lombi, wandɛñ nɛsɛñgan pakɛlɛñ. Palɛmbi, gwañgwañiilok dausɛnan Yesulok siñgin walan tɛkɛleumbi,

³ dasindasan salembi, walalan bien sɛnɛk indañguk. Kwelan ñolok ama nolɛ sandum satnɛn wandɛñ tɛmbektok tuop nɛm.

⁴ Tɛmbi gwañgwañiilɛ plofet ama damanin tɛpet, Elia gɛt Mose, endɛ indambi, Yesu gɛta manda e-nandɛ-tɛmbɛmbi yambɛngɛlɛñ.

⁵⁻⁶ Yambɛmbi, kolan mɛsɛmbi, Petlolok nanandɛn kamalaumbi, “Manda nɛtek ewɛt?” embi, Yesula ñɛndɛñ nɛnguk, “Nɛnɛndaut! Ñɛ pakamɛñ wɛn kɛndem sɛnɛk. Wala tɛmbi it jala tɛpet gɛt no mana! Dɛkok no, Moselok no, Elialok no.”

⁷ Tɛmbi mulukua nolɛ pɛmbi ep tɛmɛlɛmbi, Yambattɛ mulukua gɛnañ nanin kɛtu pɛmbi enguk, “Ñɛne nokoñ nɛñana noñgan sɛnɛk. Nak en ka-galkta tɛ-ñɛmlet. Sɛndɛ endok manda tɛke-kwambɛñ dambi kunekalɛñ!”

⁸ Eumbi, gwañgwañiilɛ wolongan deimbi kañgɛlɛñ wɛn: Mose gɛt Elia endɛ ikan pailɛmbi, Yesu en noñgan palɛmbi kañgɛlɛñ.

⁹ Tɛmbi endɛ kwet jañgɛn plon nanin pɛñɛpi, Yesulɛ nepek wɛ kañgɛlɛñ wolok manda kasat ama nola joñgo nɛm ennelɛñdok e-kɛmɛsip tɛ-semguk, kasat wɛn Amalok Nɛñan endɛ kɛmnan nanin mɛlalekak wolondamek kɛndem enelɛñdok enguk.

¹⁰ Eumbi, endɛ Yesulok manda wɛn nandɛ-kwambɛñ dambi, nɛsɛñgan “Kɛmnan nanin mɛlatmɛlat wɛn nɛtek?” embi e-nandɛ-tɛngɛlɛñ.

¹¹ Tɛmbi endɛ Yesu nɛ-kañbi eñgɛlɛñ, “Kusei nektok endɛkñe manda nandɛ-tale amalɛ Elia Mesialok telak dama bɛuptok pa eañ?”

¹² Eumbi, Yesulɛ Yoane miti tuk i-sem-ta-kuñguk endok plon ñɛndɛñ e-youpi enguk, “Elia endɛ biañgan Mesialok telak dama bɛmbi, amatam gɛnanjɛ tɛmbi kaitanelɛñdok bɛbukak. Gan nɛtekta tɛmbi, Ama Sisɛnɛkta bo ñɛndɛñ youyoulɛn patak: endɛ siñgin gawat kusei kusei bembɛmbi, amalɛ nɛ-tɛke-pɛ sɛnɛk tanekalɛñ?”

¹³ Gan nak Eliala ñɛndɛñ sanba: endɛ bo ikan bɛmbi, amalɛ nɛsɛlok nanandɛ kɛmbi, manda endok plon youyoulɛn patak wolok tuopgan nepek kusei kusei kolan tɛ-ñɛmgɛlɛñ.”

Yesulɛ ama gwañgwa no yal kolannat tɛmbi kɛndem dañguk

¹⁴ Tɛmbi Yesu gɛt gwañgwañii tɛpet gɛt no endɛ kwet jañgɛn bimbi pɛ-ñambi, gwañgwañii dɛwɛn pakɛlɛñnan tomgɛlɛñ. Tombi yambumbi, amatam kɛmɛn wopumdɛ ep gɛmbupi pakɛlɛñ, tɛmbi endɛkñe manda nandɛ-tale ama dɛwɛndɛ gwañgwañii gɛta e-tañan tɛngɛlɛñ.

¹⁵ Tɛmbi ama kɛmɛn gɛtik endɛ Yesu bɛmbi kañɛpi, ka-sɛlɛkñembi, endoñ woñep ñambi, we ñɛmgɛlɛñ.

¹⁶ Tɛmbi Yesulɛ enɛ-nandɛmbi eñguk, “Sɛndɛ neta e-tañan tañ?”

¹⁷⁻¹⁸ Eumbi, amatamdok boñgɛpsɛnan nanin ama nolɛ Yesula ñɛndɛñ tambane-nɛnguk, “Endaut. Nak nɛñana yal kolan nat dɛk tɛmbi kɛndem dawɛktok nañgɛpi bɛt, gan dɛk nɛm palañda gwañgwañgailɛ yal kolan wɛn kleklelok enɛt, gan endɛ tɛ nɛm kañbi bilɛñ. Yal

kolan walé endok man manben tímbe galúmbi, manda ním pa elak. Nainñin inda-ñimlak tuop yallí niñana tímbe kolakolalok tíke-kolímbe pa pílak. Tímbe man payak lambumbi, man sí-gílím dambi, piñgiu díndíñ pat-tílak.”

¹⁹ Yesulí manda wín nandum mílataumbi enguk, “Nak gíñañ kwambíndanjíla kunjít tílet. Nain nítek sínk nak nombó sín gíta palambi, nandí-kílkítí tí-namnekalíñ? Gwañgwa wín nokoñ tíkem bíwít.”

²⁰ Eumbi nañgíp bíumbi, yal kolan walé Yesu kañbi, wolongan gembí kopi, kwelan kolí píumbi, tíkíle-binjat tímbe, man payak lambíñguk.

²¹ Tímbe Yesulí beu ní-kambi eñguk, “Nain nítek sínk kundít ñíndíñ tí-ta-bílak?” Eumbi níñguk, “Damañgan gwañgwa típalímbe inda-ñimíñguk.

²² Nain asup yal kolan walé niñana komba galk gíñañ ba tuk gíñañ tíke-kolímbe pa píumbi, wílí kímbektok tuop pat-tílak. Gan, tíkap dík tuopta, nínda blan nandí-nímbe, níp kímbekañ.”

²³ Wíndíñ eumbi Yesulí níñguk, “Netekta ‘tíkap dík tuopta’ nanílañ? Dík nandí: no en nandí-kílkítínat kulakta Yambattí nek inda-ñímektok nandílak wolok tuopgan tí-ñimlak.”

²⁴ Eumbi, wolongan gwañgwa beulí kí-tímbe níñguk, “Nak nandí-kílkítí tí-gamlet. Gan nandí-kílkítína lakalakaen, wala tímbe nep tímbe pañgítawa.”

²⁵ Tímbe Yesulí amatam asuptí endok kandañ woñep bíñgíñ wín yambímbi, yal kolanlí gwañgwa wolok man ba pawañ masíp míñguk wakan ní-ñombímbi níñguk, “Natna ganí-sípbe ganlet: poñambi, bíndambo ním undane-bímbe píukañ.”

²⁶ Eumbi, yal kolanlí kwawa embi, gwañgwa tímbe wopumgan gembí kolímbe, yal kolan en bím poñañguk. Poñambi, kwelan pí wípí, dalandan nomík palímbe, amatam kañgíñ endoñnan nanín asuptí “Kímlak” eñgíñ.

²⁷ Gan Yesulí gwañgwa kí plon tíke-mílalímbe mílapi ikuk.

²⁸ Tímbe Yesulí tí gíñañ lombi, gwañgwañí gít níñgíñ papi ní-kañbi eñgíñ, “Kusei neta níndí yal kolan wín klenep tí pí kamíñ?”

²⁹ Eumbi enguk, “Yal kolan ñandísí endí nímololíñgot gumañ ep klelok, nepek nolí ním.”

Yesulí kímbektok manda enbímbe, nain típet tíñguk

³⁰⁻³¹ Tímbe Yesu gít gwañgwañí endí wínanín ñambi, Galilí kwet díkñembi ñañgíñ. Ñañpí, Yesulí gwañgwañí ení-daut tí-semep nandíñgukta tímbe amalí en wandíñ patak wín ním nandí-ñímnelíñdok nandíñgukta. Ñañpí, ñíndíñ ení-ta-ñañguk, “Amalok Níñan en kanjíkíñ endok kí-sí plon kí-mílímbe wílí kímbekak. Tímbe kena nain típet gít no tímbe, kímnan nanín mílalekak.”

³² Gan gwañgwañí endí manda eñguk wolok kusei ním nandí-daklembe, ní-kanelíñdok mímbe bíñgíñ.

Yesulí kuñgulok manda gwañgwañíla ení-daut tí-semguk

Kíupi kuñgulok manda

³³ Tímbe ñakap, Kapaneam it kwelan tombi, it gíñañ lo-taleumbi, Yesulí gwañgwañí ení-nandímbe eñguk, “Telak plon nekta e-tañan tílíñ?”

³⁴ Ení-nandímbe, endí telak plon “Gwañgwa níndok boñgípnínan níndí sínk níp maklembe, dama tílak?” embi, e-kle-kot-tíñgíñda tímbe, manda ním embi gitakan pakíñ.

³⁵ Tímbe Yesulí pípapi, gwañgwañí 12 kí-tí-semum bíumbi enguk, “Tíkap ama nolí telak dama kuupi nandílakta, en wakan enla nandum pímbíñ tímbe, nolí gíték endok síngi kle-kumbi, típlaplainjé kuukak.”

³⁶ Wíndíñ embi, gwañgwa típ no nañgíp bímbi, boñgípsínan kímpí, kílí kamai-papi enguk,

³⁷ “No endí naka tímbe gwañgwa ñándingan no not tí-ñímekta, endí nak not tí-namek. Tímbe no endí nak not tí-namekta, nakgot ním a, nínan nani-mukuk en not tí-ñímek.”

³⁸ Tímbe Yoanelí Yesula “Níñdaut” embi níñguk, “Nain nola níndí ama nolí díkok koka embi, yal kolan ep kle-kot-semum kañgímíñ. Gan endí níndoñnan nanín ním, wala tímbe níndí kí-mísíp tí-ñímkap ním kañbi bíñgímíñ.”

³⁹ Eumbi enguk, “No en kotna embi, kundít gembínat tílak, wandíñ walé nítek plon pañgítambi, platik naní-kolauk? Wíndíñ tíndílok tuop ním, wala tímbe ním kí-mísíp tí-ñímnekalíñ.

⁴⁰ Neta, no en níndok kenanála kanjík ním tí-nímlakta endí níndok notní tílak.

⁴¹ Tímbe no endí Mesialok sambatíñ kuañda tímbe tukgot gípi samek, enda nak biañgan sanlet: Yambattí plap kena kambakan wandíñ wolok tuan biañgan ombí-ñímekak.

⁴² Tĩmbi no endĩ gĩngĩtna koi nĩmnat ñandin no tĩmbĩ pipĩmbi yom tĩlakta, en blangandok. Endĩ kundit kolan wandiĩ gama nĩm tĩñĩlĩmbi, noli kawat wopum no tĩkembĩ, bim plon tembi-ñĩmbi, tuk kimbĩñ gĩnañ munjut-kolĩm pipĩmbi kĩmbĩmda wĩn kĩndem. Nĩm kañbi, kundit kolan wandiĩ tĩmbĩmbi, Yambattĩ kĩnjan mĩlap wopum ombi-ñĩmekak.

⁴³⁻⁴⁴ Tĩkap kĩkali gep tĩmbĩ pipĩmbi yom tĩlañda, kĩka wĩn dombekañ. Wĩndiĩ tĩmbi, kĩka tambongot kukapi, kuĩgu taletalen nĩmnat gĩnañ ñaukañ. Nĩm kañbi, kĩka tĩpelatkan kukapi, jĩmbĩñdok komba galk taletalen nĩmnat gĩnañ pĩwĩñ.

⁴⁵⁻⁴⁶ Ba tĩkap kesĩkali gep tĩmbĩ pipĩmbi yom tĩlañda, kesĩka wĩn dombekañ. Wĩndiĩ tĩmbi, kesĩka tambongot kukapi, kuĩgu taletalen nĩmnat gĩnañ ñaukañ. Nĩm kañbi, kesĩka tĩpelatkan kukapi, jĩmbĩñnan gep kolĩ pĩwĩñ.

⁴⁷ Ba tĩkap daukali gep tĩmbĩ pipĩmbi yom tĩlañda, dauka wĩn gĩtnei kolekañ. Wĩndiĩ tĩmbi, dauka tambongot kukapi, Yambattok kuĩgu taletalen nĩmnat gĩnañ ñaukañ. Nĩm kañbi, dauka gĩtik kukapi, jĩmbĩñnan gep kolĩ pĩwĩñ.

⁴⁸ Jĩmbĩñ wandiĩ siĩgin gawat taletalen nĩmnat palekak: wandiĩ bĩnem amalok gaumjĩ nañ endĩ nĩm kĩmnekaliñ, ba kombali papat kwambĩñ dĩmbi ei-ta-ñaukak.”

⁴⁹ Yesulĩ wandiĩ embi enguk, “Siundĩlo tĩñĩpi, simu tapma plon kĩmĩkañ walĩ Yambattok dainan tapma tĩmbĩ kĩndem dalak. Wĩndiĩngangot Yambattok dainan kĩndem daneñdok komba dĩndĩnlĩ amatam nĩndĩ gĩtik inda-nĩmlak.

⁵⁰ Simu wĩn nepek kĩndem sĩnk. Gan, tĩkap simulok koĩgom gembĩn pailekta, nombu kĩndem dawĩtok nepek no tuop nĩm tĩneñ. Wala tĩmbi sĩndĩ nosiilok boĩngĩpsĩnan simu koĩgom gembĩnnat nomĩk kumbi, ep kiupi busukñanengan kunekaliñ.”

10

Wapatam tambĩtambĩtok manda

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwañiĩ gĩt kwet wĩnanin yousĩm ñambi, Judia kwelan ba Joldan tuk tambon kandañ ñaĩnguk. Ñaĩlĩmbi, amatam kĩmĩn no kĩmĩn no bĩndambo endoñ bĩmbi kĩmĩn tĩaĩngĩlĩ. Tĩmbi kena pat-tĩlĩnguk wĩndiĩngangot bĩndambo enĩ-daut tĩ-sem-ta-kuĩnguk.

² Tĩmbi Falisi ama dĩwĩndĩ bĩmbi, Yesu tue-kañbi tĩ-ñĩmnep nandĩñpi nĩ-kañbi eĩngĩlĩñ, “Endĩkĩe mandali ama noli kĩndem tamĩn kle-kolektok elak ba nĩtek?”

³ Eumbi manda tambane-enguk, “Moseli sosiila endĩkĩe manda nĩtek kĩmĩt-semguk?”

⁴ Eumbi nĩngĩlĩñ, “Moseli ñĩndĩñ nandĩ-semguk: ama no endĩ tamĩn biup nandĩmbi, endok kusei pepa plon youp mĩmbi, kĩndem nĩ-kleuk.”

⁵ Eumbi tambane-enguk, “Gĩnañ kwambĩndanjĩla Moseli endĩkĩe manda wĩn youpi kĩmĩt-samguk.

⁶ Gan nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan wĩn wĩndiĩ nĩm pakuk. Moseli ñĩndĩñ youkuk, “Yambattĩ ama ep tĩmbĩ indaĩnguk wolonda endĩ ama gĩt tam indaĩngĩlĩñ.

⁷ Kusei wala tĩmbi amalĩ meñ beu yambĩmbi, tamĩnloñ galĩ-kwambĩñ daumbi,

⁸ pĩngĩp noĩngan indayamĩk. Wĩndiĩ youyoulĩn patakta tĩmbi, ama gĩt tam endĩ nombu tĩpet nĩm tĩndemĩk. Endĩ wapatam tĩmbi, pĩngĩp noĩngan patemĩk.

⁹ Wala tĩmbi wapatam Yambattĩ ep kiukuk wĩn amalĩ nĩm tambĩlek.”

¹⁰ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwañiĩ gĩt bĩndambo ilan ña-palĩñpi, wapatam tambo ka-mĩsĩ-taĩ wolok nĩ-nandumbi

¹¹ tambane-enguk, “No endĩ tamĩn ka-mĩsĩmbi, tam kombliñ tĩlakta, ama walĩ wakan tamĩn kolan tĩ-ñĩmbi, Yambattok dainan telak joĩgo kulak wakan.

¹² Ba tam noli wapalĩ ka-mĩsĩmbi, ama kombliñ tĩlakta, endĩ bo wĩndiĩngangot telak joĩgo kulak wakan.”

Nĩndĩ Yambattok kuĩgu kwambĩñ kasĩleukak?

¹³ Tĩmbi amatamdĩ wembe gwaĩngwa tiptip Yesulĩ ep kawĩktok yanaĩngĩp bĩngĩlĩñ. Bĩñĩlĩmbi, gwaĩngwañiĩlĩ kĩmĩsip tĩ-sembi enombĩngĩlĩñ.

¹⁴ Wĩndiĩ tĩmbĩmbi, Yesulĩ yambĩm gĩnañ komba dĩmbi enguk, “Sĩndĩ wembe gwaĩngwa yambĩmbi nokoĩnan bĩwĩt! Yambattĩ ama ñandĩsĩ wakan enlok gĩngĩt yambĩ-dĩkĩelak, wala tĩmbi nombu nĩm kĩmĩsip tĩ-semnekalĩñ!

¹⁵ Nak biaĩngan sanlet: no endĩ wembe gwaĩngwalok tuop Yambattok kapmainan nĩm kulakta, endĩ wakan Yambattok gĩngĩt nĩm.”

¹⁶ Wĩndiĩ embi, wembe gwaĩngwa noĩngan noĩngan ep ya-apbi, kiilĩ kumbanjĩ plon kĩmĩpi, ep gwĩlam tĩ-semguk.

¹⁷ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwañiĩ gĩt telak kusei kĩmĩp ñanep tĩñĩlĩmbi, ama noli endoñ woĩep bĩmbi mĩlele-tĩ-ñĩm nĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Endaut kĩndem. Nak nĩtek tĩmbi, kuĩgu taletalen nĩmnat kasĩleutat?”

¹⁸ Eumbi tambane-niñguk, “Kusei nekta naka kɪndem nanɪlañ? Ama noli kɪndem nɪm, Yambat en noñgandi kɪndem.

¹⁹ Dɪk endɪkñe manda Yambatti kɪmɪt-nɪmɪñguk wolok kusei ip nandɪlañ: ‘Dɪk ama wɪli kɪm nɪm tɪmbekañ. Telak joñgo nɪm kuukañ. Kumbu nɪm tɪmbekañ. Ama joñgo siñgin nɪm siukañ. Ama nolok nepek joñgo nɪm tɪmbɪ pailɪm tɪke-ñɪmekañ. Dɪk nain tuop meñga bekalɪ nandɪ-semum loloñ tɪndekamɪk.’

²⁰ Yesulɪ wɪndɪñ eumbi niñguk, “Endaut. Nak gwañgwa sim papi kusei kɪmɪp, endɪkñe manda wɪn gɪtɪk ikan tañgonembi kɪmɪt-kle-ta-bɪlet.”

²¹ Yesulɪ dɪndɪmɪgan kambi, wale kɪndemda nandɪ-ñɪmbi niñguk, “Dɪk nepek noñgan walañgot tɪpɪkalañ. Wala tɪmbi dɪk ñam nepenepeka gɪtɪk tualok kɪmɪt-taleumbi, mɪnem gammekalɪñ wɪn epmbi, ama pɪmbɪñesɪla emumek, tuan wopum kunum gɪnañ patgamekak. Wɪndɪñ tɪmek bɪmbi, nak nep kle-kuukañ.”

²² Ama wali mandan wɪn nandum mɪlataumbi, timan dai kolañguk. Endɪ il ba kenañ asup palɪnguk wɪ nɪm buptok nandɪm gɪnañ mɪlataumbi, kak bim ñañguk.

²³ Tɪmbi Yesulɪ gwañgwañii tɪkɪle-yambɪmbi enguk, “Ama kwɪlɪkwɪlɪñjɪat Yambattok gɪñgɪt indanep nandañda endɪ kena kwambɪñ tɪnekalɪñ.”

²⁴ Wɪndɪñ eumbi nandɪm nandɪ-sɪlɪkñeñgɪlɪñ. Tɪmbi Yesulɪ yousɪm “Nɪñanai” embi, nombo ñɪndɪñ enguk, “No endɪ Yambattok gɪñgɪt indaup nandɪlakta endɪ kena kwambɪñ tɪmbekak.

²⁵ Kamel noli lɪk bem gɪnañ tip wolok ña tombepi nandɪwɪmda, endɪ kena kwambɪñ tɪmbek. Tɪmbi ama kwɪlɪkwɪlɪlɪn wopum no endɪ Yambattok gɪñgɪt indaup nandɪlakta, endɪ wɪndɪñgot kena kwambɪñ tɪlak, gan endok kenañlɪ kamellok kenañ maklembi mɪlata-ñɪmekak.”

²⁶ Eumbi, gwañgwañiilɪ kolan sɪlɪkñembi, nɪsɪñgan e-nandɪ-tɪmbi eñgɪlɪñ, “Mɪlap wandiñda, nɪndɪ kuñgu taletalen nɪmnat wɪn tuop kasɪlewɪk?”

²⁷ Tɪmbi Yesulɪ dɪndɪmɪgan yambɪmbi enguk, “Ama endɪ nɪsɪlok gembɪnjɪla tuop nɪm, gan Yambatti kɪndem ep mek. En wamb nepenepeka gɪtɪk tuop tɪ-taleuk.”

²⁸ Wolongan Petlolɪ niñguk, “Yakñe! Nɪndok kandañ nɪtek? Nɪndɪ nepenepeknɪ gɪtɪk bi-talem bɪmbi, dɪk gep kle-kuamɪñ wɪn.”

²⁹ Eumbi enguk, “Nak biañgan sanba: no endɪ natnala ba gɪñgɪt manda kɪndemla tɪmbi il ba dalii ba kwayañii ba dalañii ba wiwii ba meñ beu ba gwañgwa bɪsatñii ba nana kenañ gɪtɪk bi-taleñguk,

³⁰ endɪ wakan il gɪt dalii gɪt kwayañii gɪt dalañii gɪt wiwii gɪt meñii gɪt gwañgwa bɪsatñii gɪt nana kenañ inda-ñɪmbi, yousɪm nombo wopumgan inda-ñɪmekak. Tɪñɪpi, man kwelan ñolok naka tɪmbi kena gɪm mɪumbi, kunumdok kuñgu kusei kɪmɪlekak wolonda kuñgu taletalen nɪmnat inda-ñɪmekak.

³¹ Nain wolonda ama man ñɪndɪñgɪt amatamdok dausɪnan damandama tañ endoñnan nanin asuptɪ siñgi patnekalɪñ. Tɪmbi siñgi sɪnɪk endok kandañ asuptɪ dama patnekalɪñ.”

Yesulɪ kɪmbi mɪlalekak wolok bɪndambo enbɪmbi, gama nɪm nandɪ-dakleñgɪlɪñ

³² Tɪmbi endɪ Jerusalem it kwelan lonelɪñdok telak klem ñañgɪlɪñ. Yesu endɪ telak dama tɪ-semumbi, gwañgwañiilɪ endok kundit wɪ kañ nandɪ-bendɪ-tɪmbɪmbi, amatam ep kle-ñãñgɪlɪñdɪ mɪsɪmɪsɪ plon ñãñgɪlɪñ. Ñakap, Yesulɪ gwañgwañii 12 nɪsɪñgan bɪndambo ep kɪmɪn tɪmbi, enlok plon nepek inda-ñɪmekak wolok manda enɪ-dakle-semguk. Enɪ-dakle-semñɪpi,

³³ ñɪndɪñ enguk, “Sɪndɪ nandañ. Nɪndɪ Jerusalem it kwelan loamɪñ. Lo-tomnambi, Amalok Nɪñan wɪn tapma ama biesɪ ba endɪkñe manda nandɪ-tale ama endok kɪsɪ plon kɪmɪlɪmbi, wɪlɪ kɪmbektok manda eu talembi, Roma amalok kɪsɪ plon kɪmɪtnekalɪñ.

³⁴ Kɪmɪlɪmbi tɪ-lakalaka e-tɪ-ñɪmbi, manjɪ iwɪttɪ suambap bɪt gwɪlap pɪsɪkñattɪ waipbi wɪlɪ kɪmbekak. Tɪmbi maim tɪpet gɪt no tɪmbɪmbi, kɪmnan nanin mɪlalekak.”

³⁵ Tɪmbi Sebedilok nɪñãñiit tɪpet, Yakobo gɪt Yoane, endɪ Yesuloñ bɪmbi nɪñgɪmɪk, “Nɪnɪndaut. Nɪtɪ nepek nola ba nola endetamɪk wɪn dɪk nandɪmbi tɪ-nɪmeñdok nandamɪk.”

³⁶ Eumbi enguk, “Nak sɪta nek tɪ-samettok nandamɪk?” Enɪ-kaumbi,

³⁷ ama wapmañ patep nandɪñgɪmɪkta ñɪndɪñ nɪñgɪmɪk, “Dɪk inda-daklembi, amatam indangan yambɪ-dɪkñeukañ, nain wolonda nandɪ-nɪmumbi, nɪtoñ nanin noli kɪka dɪndɪmnan, noli kɪka kepmanan pipatekamɪk.”

³⁸ Gan Yesulɪ enguk, “Sɪtɪ manda eamɪk wolok kusei nɪm nandɪ-daklembi nanɪamɪk.”

Endɪ wɪndɪñ embi, yousɪm mɪlap bemep tɪlak wolok ñɪndɪñ enguk, “Nak tuk kimbɪñ nambetat wɪn sɪtɪ gɪla nandekamɪk ba? Ba tuk iutat wɪn sɪtɪ gɪla indekamɪk ba?” Yesulɪ wɪndɪñ enɪ-kaumbi,

³⁹ “Niti tuop” eñgimik. Eumbi enguk, “Biañgan. Natna tuk nambetat win siti bo nandekamik, ba tuk iutat win siti bo indekamik.

⁴⁰ Gan nindi kitna sinik kandañ ba kitna kepma kandañ pipalekak win nak ewa taleutok tuop nim. Pipapipat win Yambat en ikan ti-kiliñ embi eu tale-semguk.”

⁴¹ Timbi gwañgwañii kit tambon tambon endi manda win nandimbi, Yoane git Yakobo enda ginanjì komba diñguk.

⁴² Timbi Yesulì eni-tiañeum bumbi enguk, “Sindì nandañ, kwet tuop yambi-dikñe ama ba ama loloñ endi gñgñtji kindem nim pat-yambi-dikñe. Endi ama kunduwat, amatam endok kapmainan kuañda nandi-semum nislok kena gwañgwa silanin sinik timbimbi, kena gim pat-emañ.

⁴³ Gan sindok boñgipsinan windin nim inda-samektok sanlet. No endi sindok boñgipsinan ama wopum indaup nandilakta, endi tìplaplapsi kuukak,

⁴⁴ ba telak damanjì kuup nandilakta, amatam gitik endok kena gwañgwa silanin kuukak.

⁴⁵ Ama Sisinik endi bo windiñgangot kulak. Endi amatam tìplaplae ti-ñmnelñndok nim, endi tambon tìplaplae ti-sembi, amatam asup endok kinjan kimbì, yomslok tuan ombi-tale-semektok indañguk.”

Yesulok kusei inda-dakleñguk

Ama dai kolan endi Yesulok kusei nandi-dakleumbi timbi kindem dañguk

⁴⁶ Timbi Yesulì gwañgwañii ba amatam kimin wopum gita Jeliko it kwelan bi tombi dikñem ñañguk. Winanin ñañilimbi, ama no dai kolan amatamda minem ba nanañla kitinat ti-kuñguk koi Batimaio, Timaiolok nñañ, endi telak pawañ pipakuk.

⁴⁷ Pipalñilim nimbì eñgilin, “Yesu Nasalet nanin endi bilak.” Nimbì nandim kusei kimipi, Yesu Mesialok koi no plon kiti-ñimbi eñguk, “Yesu, Devittok Niñañ, dik blan tinamñ!”

Gembinat kiti-palimbi,

⁴⁸ amatam asupti ni-ñombimbi nñgilin, “Gitakan pat!” Gan endi kwambinigan kitimbi eñguk, “Devittok Niñañ-o, blan tinamñ!”

⁴⁹ Windin eumbi, Yesulì bi ipi enguk, “Kiti-ñimim biwin.” Eumbi, ama dai kolan kiti-ñimbi nñgilin, “Nim miswin. Endi kiti-gamlak. Mìlapi ñau!”

⁵⁰ Eumbi, sauloñ kolì palimbi, dikop mìlapi, Yesuloñ ñañguk.

⁵¹ Ñaumbi, Yesulì ni-nandim eñguk, “Nak nek ti-gamittok bìlañ?” Eumbi nñguk, “Nandaui loloñ. Nak nombo deup nandilet.”

⁵² Eumbi nñguk, “Kindem a, ñau! Nanandi-kiliktinagalì gep timbim kindem dalañ.” Eumbi, wolongan ama wolok dai kindem daum deimbi, Yesu klem telak ñañguk tuop ñañguk .

11

Yesu Mesialì ama wapmañ nomik Jelusalem loñguk

¹ Timbi Yesu gita gwañgwañii endi lo-ñakap, Jelusalem it kwet timbi dumalaumbi, kwet jañgn koi Oliv wolok loñgilin. Loñpi, it kwet tìpet, Betfage git Betani, wandin lo-tombi, Yesulì gwañgwañii tìpet eni-mupi

² enguk, “Siti it kwet da patak wolok ñandekamik! Ñam lombi, wolongan doñki nñañ toali top bimbin kandetamik. Doñki endok plon ama noli no nim pipapi ñañguk. Kañbi pisap nañgipi biwi!”

³ Tikap nimbek noli sambimbi, ‘Siti neta windin tamik?’ eumbi, ñandin nñandekamik, ‘Molomdi kena mimbì, platik kimilì undanem biutak.’”

⁴ Yesulì windin eumbi ñam, doñki nñañ telak yamanan top bimbin kañbi pisakimik.

⁵ Pisat-palñilimbi, ama diwin wolok ikilin endi eni-kañbi eñgilin, “Siti nek tñdepi, toa pisakamik?”

⁶ Eni-kaumbi, Yesulì manda eñguk windinigan tambane-engimik. Eumbi yambium,

⁷ doñki nñañ Yesuloñ nañgipi ñañgimik. Ña-tombi, saulonjì kiundip doñkilok plon kimilimbi, Yesulì wolok plon lo-pipapi ñañguk.

⁸ Timbi amatam asupti Yesu koi gñgit tike-lonelndok saulonjì telak plon samba eñgilin, diwindi kli sap kena gnañ nanin dombi mep bimbi, windin got telak plon ipaneñgilin.

⁹ Timbi amatam Yesu telak plon siñgi dama tim kle-ñañgilin endi ñandin kitimbi nitike-loñgilin,

“Yambattok koi tike-lowit!

Ama ñin Molomdok koi plon ni-mulimbi bi indalak

en ni-kindekindem ewit!

¹⁰ Sotni Devit endi g'ingit'itii kindem yambi-dikne'nguk,
windi'ngangot ama ñali ti-nimekak,
wala t'mbi en ni-kindekindem ewit!

Yambat kunum g'inañ patak endok koi t'ke-lona!"

¹¹ Yesuli Jerusalem it kwelan lo-tombi, tapma it sañ simba g'inañ lo'nguk. Lombi, nepek g'it'ingit'ik ka-nandi-ti-talembi, kwet kilim eumbi p'im gwa'ngwa'itii 12 g'it Betani it kwelan lombi dou'ng'il'iñ.

Yesuli tapma it ti-d'ind'im t'i'nguk

¹² Kwet salaumbi, Jerusalem ñanel'iñdok Betani it kwet bimbi, telak plon ñañ'ipi, Yesuli nanañ gawat t'i'nguk.

¹³ T'mbi deium ñaumbi, komba koi fik no sak'nat kañbi, "Bien patak bek?" embi ñam lonji'nguk. Gan bien inda'inda nain n'im inda'ngukta, sakgot pakuk.

¹⁴ Wandin kañbi, komba wala ni'nguk, "D'kok nana bien w'in ama noli nombo n'im nambekak." Eumbi, yala manda w'in gwa'ngwa'itii nandi'ng'il'iñ.

¹⁵ Ñakap, Jerusalem it kwelan lo-tomg'il'iñ. Tombi, Yesuli tapma it sañ simba g'inañ lombi, nepenepeksi tapma t'ind'lok tua'ng'il'iñ yambi'nguk. Yambi'mbi nandum p'i-sin'ik taumbi, kusei k'im'ip ep kle'nguk. Ep klembi, ama m'inem tambo m'i kena t'i'ng'il'iñ endok k'im'ik'm'itsi ba ama mamba'ip pat-tua'ng'il'iñ endok g'embanji ep w'li tombokuk.

¹⁶ T'iñ'ipi, tapma it sañ simba g'inañ nepek no t'ke-ña-b'it n'im t'inel'iñdok k'im'isip ti-semguk.

¹⁷ T'mbi amatam eni-daut ti-sembi e'nguk, "Kwet ñolok plon Yambattok manda ñ'ind'iñ youyoul'in patak, 'Itna ñ'in kwet tuop amalok n'imolo it t'imbekak.' Gan s'ind'i it ñ'in t'imb'mbi, kumbu ama sañan endok kawat tombañ wandiñ t'lak."

¹⁸ Amatam k'im'in wopumdi Yesu manda eni-daut ti-semguk w'in nandi'mbi nandi-silik'ne-t'i'ng'il'iñ. Tapma ama biesi g'it endi'k'ne manda nandi-tale ama endi w'ind'iñ nandi'mbi, Yesu nepek nek t'i'nguk ba e'nguk wolok g'ing'it nandi'mbi, amatamdi Yesuloñ kandañ ña gali-talenel'iñ wala m'is'mbi, w'li k'imnel'iñdok telak e-lonji-t'i'ng'il'iñ.

¹⁹ T'mbi Yesu g'it gwa'ngwa'itii endi kwet kilim eumbi tuop Jerusalem it kwet bimbi ñañ'ng'il'iñ.

Yambatt'i nepenepek g'it'ikkan tuop ti-taleuk

²⁰ Kwet salaumbi, Jerusalem undane-ñañ'ipi, fik komba w'in pakuknan b'indambo ña-tombi ka'ng'il'iñ: komba wali kakainan kusei k'im'ipi yañeta-lo-tale'nguk.

²¹ T'mbi Petlol' w' kañbi, Yesuli komba ni-ñomb'i'nguk w'in nandi-siw'ipi ni'nguk, "Ñ'in'indaut, ñi ka! Komba ni-suambakuñ w'in yañeta-talelak."

²² Eumbi tambane-enguk, "S'ind'i Yambatt'i nepenepek g'it'ikkan tuop ti-taleuk w'in nandi-kwamb'iñ dambi kunekaliñ.

²³ Nak bia'ngan sanlet: t'ikap ama noli kwet ja'ng'in ñala 'M'lap'i, tuk kimb'iñ g'inañ p'i!' embi, w'ind'iñ indauptok nandi-kwamb'iñ dambi, g'inañ t'pet n'im t'lakta, wolok tuopgan inda-ñimekak.

²⁴ W'ind'iñda ñ'ind'iñ sanba nandi-w'it: s'ind'i n'imolo t'iñ'ipi, nepek wala ba wala Yambat ni-nandumbi nandi-samekak w'ind'iñ nandi-kwamb'iñ dambi kuañda, bien wolok tuopgan inda-samekak.

²⁵⁻²⁶ Besi kunum g'inañ patak endi s'indok ep t'ind'nji kolan w'in bi-samektok s'ind'i nain tuop n'imolo t'iñ'ipi, dama nosi nola nandi-kola ti-ñi-mañ w'in bi-ñi-mnekaliñ." *

Yesuli ama biesi g'ita manda e-kle-kot-t'i'nguk

Yesuli nindok manla kena pat-t'i'nguk wala e-nandi'ng'il'iñ

²⁷ T'mbi Yesuli b'indambo gwa'ngwa'itii g'it Jerusalem it kwelan ña-tombi, tapma it sañ simba g'inañ lom wandiñ ñañamb'it t'i'nguk. T'iñ'i'mbi, tapma ama biesi ba endi'k'ne manda nandi-tale ama g'it ama biesi d'w'in endi endoñ b'im

²⁸ ni-kañbi e'ng'il'iñ, "D'ik kundit ñandin t'lañ w'in g'embi ba nanandi denanin t'k'embi pat-t'lañ? Ba nindok manla pat-t'lañ?"

²⁹ Eumbi enguk, "Nak w'ind'i'ngangot manda no'ngan s'in'ik sani-nandutet. Wi nanb'imek, nak nindok manla kundit t'let w'in tambon sani-dakleutet.

³⁰ Yoane tuk i-sem-i-sem endi kena t'i'nguk w'in kunumdok ep t'ind'in ba amalok ep t'ind'in? W'in nan'imb'mbi nandi'wa."

* **11:25-26:** Nandi-tale ama di'windi manda kusip no patgot t'lak eañ. Manda w'in ñ'ind'iñ, "Gan, t'ikap s'ind'i n'im bi-ñi-mnekaliñda, Besi kunum g'inañ patak endi bo ep t'ind'nji kolan n'im bi-samekak."

³¹ Wɪndɪn̄ eumbi, nɪsɪŋgan e-taŋan tɪmbi eŋgɪlɪn̄, “Nɪndɪ ‘kunumdok ep tɪndɪn’ wɪndɪn̄ enambi eutak, ‘Tɪmbi neta endok mandan nɪm nandi-kɪlɪktɪ tɪ-nɪmgɪlɪn̄?’”

³² Gan nombo ‘amalok ep tɪndɪn’ wɪndɪn̄ enambi, amatamdɪ nɪtek tɪ-nɪmnetaŋ?” Wɪndɪn̄ embi mɪsɪŋgɪlɪn̄. Nekta, amatam gɪtɪktɪ Yoanela nandum plofet biaŋgan tɪŋgukta tɪmbi.

³³ Wɪndɪn̄da endɪ Yesu nɪndɪn̄ tambane-nɪŋgɪlɪn̄, “Yoaneli kena tɪŋguk wɪn kunumdok ep tɪndɪn ba amalok ep tɪndɪn wɪn nɪndɪ nɪm nandamɪn̄.” Eumbi enguk, “Ale, wɪndɪn̄da nak bo nindok mandala kundit pat-tɪlet wɪn nɪm sanbetet.

12

Yesuli ama biesɪ Yambattok kena ka-dɪkɪneŋgɪlɪn̄ endok ep tɪndɪnjɪ kolan eu dakleŋguk

¹ Tɪmbi Yesulɪ kusei kɪmɪpi, eyout mandalɪ manda enguk. Eɪnɪpi, nɪndɪn̄ enguk, “Ama nolɪ kwet nolok wain kap tɪpɪmbi, dɪm kwambɪn̄ tɪŋguk. Tɪmbi wain tul wɪsɪ-dottok kwet no kɪndɪpi, kawattɪ it ombap kloŋ no kena ka-dɪkɪnelok kɪndɪlɪm ikuk. Tɪmbi endɪ wain bien dɪwɪn gama indaum epeplok nandɪn̄pi, ama dɪwɪn enbɪ taleumbi, kena gɪtɪk kɪsɪ plon kɪmɪkuk. Kɪmɪpi, ama en il kusei bɪmbi, kwet mayaŋgan sɪnɪk n̄aŋguk.

² N̄a-kuŋɪlɪmbi, wain bien indaumbi, mepmeptok nain indaŋguk. Indaumbi, kena molomdɪ kena gwaŋgwa no wain bien dɪwɪn ep bɪ-nɪmektok nɪ-mulɪm n̄ambi, kena ka-dɪkɪne amalɔŋ n̄aŋguk.

³ N̄a-tombɪmbi, ka-dɪkɪne ama endɪ bien nɪm mɪmbi, endɪ gwaŋgwa wɪn tɪkem wɪpi, molomloŋ sɪlak nɪ-mulɪmbi n̄aŋguk.

⁴ Undane-n̄aumbi, molomdɪ kena gwaŋgwa no bɪndambo nɪ-mulɪmbi n̄aŋguk. N̄aumbi, kumbam wɪlɪ tawaumbi, kundit mayetan tɪ-nɪmɪumbi, molomloŋ undane-n̄aŋguk. N̄aumbi,

⁵ molomdɪ kena gwaŋgwa no bɪndambo nɪ-mulɪmbi, ka-dɪkɪne endok kandaŋ n̄a-tombɪmbi wɪlɪ kɪmguk. Gan molomdɪ wandiŋgan embi, kena gwaŋgwa asup bɪndambo enɪ-mulɪm n̄aŋgɪlɪn̄. N̄aumbi, endok plon wɪndɪn̄gangot ka-dɪkɪnelɪ kanjɪk tɪ-sembi, dɪwɪn sɪlak yandɪpbi, dɪwɪn yandɪp kɪmgɪlɪn̄.

⁶ Tɪmbi molom enlok ama noŋgan ku-nɪmɪŋguk, wɪn enlok nɪŋaŋ noŋgan sɪnɪk en wakan gɪnaŋɪlɪ nandɪ-koŋgom tɪ-nɪmlɪŋguk. Gan enda nɪndɪn̄ kɪmɪt-nandɪ-nɪmbi eŋguk, ‘Ka-dɪkɪne amalɪ natnalok nɪŋana sɪnɪk en kaŋbi, nandum loloŋ tɪmbɪm wain bien mɪmbi, nɪm wɪlɪ kolaukak.’ Wɪndɪn̄ nandɪmbi, sɪŋgi sɪnɪk nɪŋaŋ engan ka-dɪkɪne amalɔŋ nɪ-mulɪmbi n̄aŋguk.

⁷ Gan ka-dɪkɪne kolasi endɪ nɪŋaŋ wɪn kaŋbi, nɪsɪŋgan nɪndɪn̄ e-nandɪnandɪ tɪmbi eŋgɪlɪn̄, ‘Yakɪnesii, endɪ wakan kukapi, kena n̄n kasɪleukak, wala tɪmbi wɪtnam kɪmbɪmbi, kena n̄n nɪndok gɪŋgɪt tɪmbekak.’

⁸ Wɪndɪn̄ eɪnɪpi tɪke-wɪlɪ kɪmbɪmbi, kena pawaŋ joŋgo kolɪm piŋguk.”

⁹ Yesulɪ eyout manda wɪndɪn̄ tɪ-sem-talembi enɪ-nandɪm eŋguk, “Sɪndɪ nɪtek nandaŋ? Kena molom endɪ gɪŋgɪt wɪn nandɪmbi, nɪtek tɪmbekak? Endɪ bɪ-tombi, ka-dɪkɪne kolan yandɪp kɪmbi, ka-dɪkɪne komblin bɪndambo ep indambi, wain kenaŋ endok kɪsɪ plon kɪmɪlekak.”

¹⁰ Yesulɪ wɪndɪn̄ embi, yousɪm enla manda nɪndɪn̄ embi enɪ-nandɪŋguk, “Yambattok manda youyoulɪn patak n̄n sɪndɪ gama nɪm pinat-nandɪŋgɪlɪn̄ bek?

‘It ta no it tɪndɪ amalɪ kenan nɪmnat embi sɪŋgi wɪlɪmgɪlɪn̄

walɪ ta dɪwɪn yapma klembi, it tɪke-kwambɪn̄ dalak.

¹¹ Wɪn Wopumdɪ tɪmbɪ indaum kanambi, kundit gɪtɪkɪn̄ tɪlak.’”

¹² Yesulɪ wɪndɪn̄ eumbi, ama biesɪlɪ “Eyout manda wɪn nɪnla elak” nandɪ-daklembi, tɪkenelɪndok nandɪŋgɪlɪn̄, gan amatam kɪmɪn wopum endɪ mik tɪ-semnelɪn̄ wala mɪsɪmbi, kak, kaŋbɪmbi n̄aŋgɪlɪn̄.

Yesu takisla tue-kambiŋgɪlɪn̄

¹³ Tɪmbi Juda ama biesɪlɪ Falisi ama dɪwɪn gɪta Elottok nolii dɪwɪn Yesu mandalɪ sɪsoŋ tɪ-nɪmnelɪndok enɪ-mukɪlɪn̄.

¹⁴ Enɪ-mulɪmbi, Yesuloŋ bɪm nɪmbi eŋgɪlɪn̄, “Endaut. Nɪndɪ dɪkok kusaka nandamɪn̄: dɪk manda julun̄t nɪm pa elaŋ. Dɪk loloŋ ba pɪmbɪn̄ gɪtɪkkan sɪnɪk Yambattok telak dɪndɪm nɪnɪ-daut tɪ-nɪmbi, amalɪ nɪtek nandɪ-gammelɪn̄ wala nɪm mɪsɪlaŋ. N̄ala eumbi nandɪna: nɪndɪ Sisa, Roma kwettok ama wapmaŋ mayaŋgan sɪnɪk patak, enda takis mɪnem mɪnambi walɪ tuop tɪlak ba nɪm?

¹⁵ Wɪn mɪlok ba nɪm mɪlok?” Wɪndɪn̄ eumbi, Yesulɪ julun̄tsɪlok kusei nandɪ-daklembi enguk, “Sɪndɪ neta mandalɪ sɪsoŋ tɪ-namaŋ? Sɪndɪ mɪnem kwandai satnin no tɪmbi indaumbi, daut namumbi kawa.”

¹⁶ Eumbi, m̄nem t̄ike-b̄im m̄um kañbi eni-nand̄imbi eñguk, “Ama walan ba kot kundit w̄in nindoñ?” Eumbi, endi “Sisaloñ” n̄ñḡil̄iñ. W̄ind̄iñ n̄mb̄imbi

¹⁷ enguk, “Sisalok ḡiñḡit w̄in Sisa enla tambon m̄inekal̄iñ, ba Yambattok ḡiñḡit w̄in Yambat enla tambon m̄inekal̄iñ.” W̄ind̄iñ eñ̄ipi, ama bies̄i lok s̄isoñ makleumbi, ka-piasat t̄i-ñ̄imḡil̄iñ.

K̄imnan nanin m̄ilam̄ilatok plon Yesu n̄i-nand̄iñḡil̄iñ

¹⁸ T̄imbi Sadusi ama d̄iw̄ind̄i Yesuloñ b̄iñḡil̄iñ. Endi k̄imnan nanin m̄ilam̄ilat w̄in n̄im patak eñ̄ipi eni-daut t̄i-sem-ta-kuañ. Endi Yesuloñ b̄imbi n̄i-nand̄im eñḡil̄iñ,

¹⁹ “Endaut. Mosel̄i Juda amatam n̄inda manda ñ̄ind̄iñ yout-n̄imguk, ‘Ama noli tam t̄ikembi, yam̄in pap sembekta, kwayañ̄li dalok kanjal̄i t̄ikembi, dalok gwañgwa bisat ep t̄imbi indanekal̄iñ.’”

²⁰ Sadusi amal̄i w̄ind̄iñ embi yous̄im n̄iñḡil̄iñ, “Damañgan dakwaya k̄it tambon t̄ipet kuñḡil̄iñ. Endoñnan nanin tua endi dama tam t̄imbi, komblin n̄imnat, yam̄in papi semb̄iñguk.

²¹ Sembumbi, monali dalok kanjal̄i t̄ikembi, w̄ind̄iñgangot yam̄in papi semb̄iñguk. Sembumbi, gw̄ik endok plon w̄ind̄iñgangot inda-ñ̄im̄iñguk.

²² Dakwaya k̄it tambon t̄ipet endi tam wakangot t̄ikembi, yam̄in ḡit̄ik papi semb̄i-taleñḡil̄iñ. T̄imbi siñgi s̄in̄ik kanjaksi wal̄i w̄ind̄iñgot semb̄iñguk.

²³ Ama k̄it tambon t̄ipet ḡit̄ikkand̄i tam wakangot t̄ikeñḡil̄iñda. T̄ikap, m̄ilam̄ilat nain indaukak, nain wolonda tam w̄in nindok s̄in̄ik t̄imbekak?”

²⁴ Sadusi amal̄i w̄ind̄iñ eumbi, Yesul̄i enguk, “S̄ind̄i Yambattok manda wolok kusei ba Yambattok gemb̄in n̄im nand̄i-k̄il̄iñ eañ bek, wala t̄imbi k̄imnan nanin m̄ilam̄ilata nandumbi kelam dalak?

²⁵ Amatamdi k̄imnan nanin m̄ilapi, wapatam n̄im indanekal̄iñ. Endi kunumdok añelo nom̄ik s̄ilak kunekal̄iñ.

²⁶ T̄imbi Yambatt̄i amatam k̄imnan nanin ep m̄im m̄ilatnekal̄iñ ba n̄im, wolok s̄ind̄i Mosel̄i kasat ñ̄in youkuk w̄in n̄im pinat-nandañ ba? Mose endi komba tip no wolok plon komba manben indaum kañbi ñ̄oñguk. Ñ̄aumbi, Yambatt̄i ama ikan semb̄iñḡil̄iñ endok plon ñ̄ind̄iñ n̄iñguk, ‘Nak Ablaamdok Yambat, Isakalok Yambat, Yakobolok Yambat, nak endok Yambats̄i patet.’ Yambatt̄i w̄ind̄iñ eñ̄ipi,

²⁷ ñ̄ind̄iñ eu dakleñguk: endi semb̄isemb̄indok Yambat n̄im a, endi kaik kuañ endok Yambat. Nekt̄a, ama semb̄i-taleñḡil̄iñ endi bo Yambattok dainan kaik kuañda t̄imbi. W̄ind̄iñda s̄ind̄i m̄ilam̄ilat n̄im patak eañda, biañgan nandum kamalalak.”

Ama noli endi k̄iñe manda dek wal̄i dama s̄in̄ik t̄ilak wala Yesu n̄i-kañguk

²⁸ T̄imbi Yesu ḡit Sadusi ama endi manda e-kle-kot-t̄i-pal̄iñ̄il̄imbi, endi k̄iñe manda nand̄i-tale ama no wolok b̄im yamb̄iñguk. Yamb̄imbi, Yesul̄i manda tambon k̄indemgot tambane-enb̄im nand̄iñgukta n̄i-kañbi eñguk, “Yambatt̄i endi k̄iñe manda ḡit̄ik k̄im̄it-n̄im̄iñguk, t̄imbi nek ñ̄al̄i dama t̄i-sem̄bi, d̄iw̄in ḡit̄ik yapma kle-talelak?”

²⁹ Eumbi tambane-n̄iñguk, “Endi k̄iñe manda ñ̄al̄i dama s̄in̄ik t̄ilak, ‘Israel amatam s̄ind̄i manda ñ̄in nand̄imbi t̄ike-k̄il̄iñ eñekal̄iñ: Molom en noñgan. Endi n̄indok Yambatn̄i, d̄iw̄in no n̄im pakañ.

³⁰ Wala t̄imbi d̄ik ḡinañga ḡit waleñga tip ḡit nanand̄iñga ḡit gemb̄iñga ḡit̄ik Yambat Molomga endokgot bi-ñ̄imekañ.’

³¹ T̄imbi endi k̄iñe manda wandiñgan no ñ̄ind̄iñ patak, ‘D̄ik d̄itnala t̄i-gamlañ, w̄ind̄iñgangot nokala t̄i-ñ̄imekañ.’ Endi k̄iñe manda t̄ipet wal̄i endi k̄iñe manda d̄iw̄in ḡit̄ik yapma klembi pakam̄ik.”

³² Yesul̄i w̄ind̄iñ eumbi, endi k̄iñe manda nand̄i-tale amal̄i “Waak!” embi n̄iñguk, “Endaut, d̄ik manda biañgan s̄in̄ik elañ. Yambat en noñgangot, d̄iw̄in no n̄im pakañ.

³³ T̄iñ̄ipi, n̄ind̄i endok gaut tapma sina d̄iumbi, nepek d̄iw̄in w̄ind̄iñgot tapma t̄i-ñ̄imneñ w̄in k̄indem. Gan t̄ikap n̄ind̄i ḡinañni ḡit nanand̄iñ ḡit gemb̄iñ ḡit̄ik endokgot bi-ñ̄imneñ, ba n̄nla t̄i-n̄imam̄iñ tuop w̄ind̄iñgangot notniila t̄i-semneñ, w̄in tapma kusei kusei yapma klembi, endok dainan k̄indem bien s̄in̄ik.”

³⁴ Ama endi manda tambon w̄ind̄iñ eumbi, Yesul̄i endok nanand̄in k̄indem kañbi n̄iñguk, “D̄ik Yambattok ḡiñḡit k̄indem indaw̄iñ.” W̄ind̄iñ n̄imb̄imbi, Juda ama bies̄il̄i en mandal̄i s̄isoñ t̄i-ñ̄imnepi m̄s̄imbi, nepek nola b̄indambo n̄im n̄i-kañḡil̄iñ.

Yesul̄i endi k̄iñe manda nand̄i-tale ama endok mandanj̄i ba kundits̄i kolan eu dakleñguk

³⁵ T̄imbi Yesul̄i tapma it sañ simba ḡinañ papi, amatam eni-daut t̄i-sem-t̄iñ̄ipi eni-kañbi eñguk, “N̄it̄ekta t̄imbi, endi k̄iñe manda nand̄i-tale ama endi Mesia en Devittok komblingot eañ?”

³⁶ Dɪndɪm Yallɪ Devittok gɪnaɪ tɪmbɪ tɪkɪleumbi, Devit en Mesiala ɲɪndɪɲ eɲguk, 'Yambat Wopumɪ nokok Wopumnala ɲɪndɪɲ nɪɲguk: Dɪk bɪmbi, kɪtna sɪnɪk kandaɲ pipapi, nakɪta amatam yambi-dɪkɪne-kundekamɪk. Kuɲɪpi, kanjɪtgai ep pɪ-yaliwambi, dɪkok kapmainan patnekalɪɲ.'

³⁷ Wɪndɪɲda Devit en Mesiala 'Wopumna' kɪtɪɲguk, wala tɪmbi Mesia endɪ Devittok komblin silaningot ba? Nɪm a. Endɪ Devittok Wopum." Tɪmbi ama kɪmɪn wopum Yesulok manda nandɪmbi nandɪ-koɲgom tɪɲgɪɲɪɲ.

³⁸ Tɪmbi Yesulɪ enɪ-daut tɪ-sem-tɪɲɪpi enguk, "Sɪndɪ endɪkɪne manda nandɪ-tale ama endok nandɪnandɪnɪ ba ep tɪndɪnɪj ka-kɪɲɪ enekalɪɲ! Dɪwɪn endɪ amatamɪ yambum loloɲ tɪmbektok nandaɲ, wala tɪmbi endɪ ama loloɲ endok dasindasinɪ pat-dasimbi, 'tɪna nɪmbɪt' taɲ. Tɪmbi endɪ amatamɪ kɪmɪn kwelan we semɲɪpi, kosɪ tɪke-lonelɪɲda nandaɲ.

³⁹ Tɪɲɪpi, it kiyau gɪnaɪ ba nana sina wopum gɪnaɪ endɪ ama loloɲɪlok pipapat plon patnepi nandaɲ.

⁴⁰ Endɪ tam kanjak juluɲt tɪ-sembi, isɪ nepenepeksi yapma tɪkeɲ, tɪmbi amatamdok dausɪnan tɪ-kelakelamɪ kot-taplɪnelɪndok nɪmolo ombap taɲ. Endɪ ep tɪndɪnɪj dɪndɪm walan taɲ, wala tɪmbi Yambattɪ tuan mɪlap sɪnɪk ombɪ-semekak."

Yesulɪ tam kanjak nolok kundit kɪndem eu dakleɲguk

⁴¹ Tɪmbi Yesulɪ tapma it gɪnaɪ papi, mɪnem Yambattok kɪmɪkɪɲɪ wolok tambon kandaɲ pipakuk. Pipapi kaɲɪɲɪmbi amatamɪ bɪ, mɪnem tapɪkot kawat dɪɲgwɪnda gɪnaɪ dasiu pɪɲguk. Amatam kwɪɲkwɪɲɪnɪ wopum asuptɪ bɪmbi, mɪnem wopungan kɪmɪɲɪmbi pɪɲguk.

⁴² Tɪɲɪɲɪmbi, tam kanjak pɪmbɪɲen nolɪ bɪmbi, mɪnem kwandai gɪmɪn tɪpet kɪmɪɲɪmbi pɪɲguk.

⁴³⁻⁴⁴ Tɪmbi Yesulɪ wɪn kaɲbi, gwaɲgwaɲɪ kɪtɪ-semum bɪumbi enguk, "Nak biaɲgan sanba: amatam dɪwɪn endɪ mɪnem wopungan kolɪmbi, wopum gama nɪsɪlok pat-semɲak. Gan tam kanjak pɪmbɪɲen ɲalɪ mɪnem nana tualok palɪmɪk wɪn gɪtɪk kolɪ taleumbi, ɲam nɪmnat, sɪlanɪn sɪnɪk patak, wala tɪmbi mɪnem kɪmɪlak wɪn dɪwɪn gɪtɪkkandɪ kɪmɪlalɪɲ wɪn yapma kle-talelak.

Yesulɪ nain taletalenan nepek nek indaukak wolok eni-dakleɲguk

13

Mɪlaplok kusei kɪmɪkɪmɪɲɪ

¹ Tɪmbi Yesulɪ gwaɲgwaɲɪ gɪt tapma it saɲ simba gɪnaɪ nanɪn pɪ-ɲaɲɪpi, gwaɲgwaɲ nolɪ tapma it kɪt youpi nɪɲguk, "Nɪnɪndaut, ɲɪ kawɪɲ! It gɪtɪk ɲɪn engano kɪndem bien. Tɪmbi kawat wopum wopumɲɪɲgan tɪndɪn."

² Eumbi nɪɲguk, "It wopum ɲɪ yambɪlaɲ wala ganba: Juda amatamdok kanjɪksɪɲɪ bɪmbi, it gɪtɪk ɲɪn wiapi, kawat no nɪm biumbi, kawat nolok plon palekak. Nɪm sɪnɪk."

³ Yesulɪ wɪndɪɲ embi, Jerusalem it kwet bɪmbi, Oliv kwet jaɲgɪnnan loɲguk. Lombi, tapma it tambon kandaɲ wolok pip palɪmbi, Petlo, Yakobo, Yoane gɪta Andlu endɪɲgot endoɲ bɪm nɪ-kambi eɲgɪɲɪɲ,

⁴ "Dɪk nɪnbɪmbi nandɪna: nepek nek tapma ittok plon elaɲ wɪn dawanda indaukak? Ba kundit nek ɲalɪ dama indaumbi ka-nandɪnekamɪɲ: mɪlap kusei gɪtɪk ip inda-nɪmep tɪlak?"

⁵ Tɪmbi Yesulɪ nepek indaukak wolok eni-dakleɲɪpi eɲguk, "Sɪndɪ ka-kɪɲɪ embi kunekalɪɲ. Nɪm kaɲbi, ama nolɪ tue-sambiumbi, juluɲ mandan wɪn nandɪ-ɲɪmnelɪɲ.

⁶ Ama asuptɪ nokok kotna plon bɪ-indambi, 'Natna Mesia wakan' embi, amatam asup tue-yambiumbi, juluɲ mandanɪ nandɪ-kwambɪɲ danekalɪɲ.

⁷⁻⁸ Tɪmbi ama sambat dɪwɪndɪ mɪlapi, sambat dɪwɪnda mik tɪ-semnekalɪɲ, tɪmbi ama wapmaɲ dɪwɪndok sambattɪ mɪlapi, wapma dɪwɪndok sambatta mik tɪ-semnekalɪɲ, wala tɪmbi sɪndɪ miktok gɪɲgɪɲ nandɪnekalɪɲ, ba mik mayaɲgan indaumbi wolok gɪɲgɪt nandɪnekalɪɲ. Wɪndɪɲ nandɪɲɪpi, nɪm sɪɲkɪneɲ mɪsɪnekalɪɲ. Nepek wɪn gɪtɪk biaɲgan indaukak, gan kwet nain taletalen walɪ gama nɪm. Tɪmbi mɪnjamɪnɲat kwet nolok ba nolok tɪmbekak, ba nana map inda-semekak." Yesulɪ wɪndɪɲ embi, e-yout manda enbi eɲguk, "Nepek wɪ gɪtɪk indaukak wɪn tamɪ gwaɲgwa tɪkeup dama sɪɲgɪn gawat lakalakat inda-ɲɪmlak wandɪɲ indaukak. Gan sɪɲgɪ kandaɲ mɪlap wopum sɪnɪk indaukak.

⁹ Nain wolonda sɪnɪla nɪtek kuaɲ wɪn ka-kɪɲɪ embi kunekalɪɲ. Kanjɪksɪɲɪ sepi, mandala ama biesɪlok kɪsɪ plon sambiumbi, it kiyau gɪnaɪ sandɪpnekalɪɲ. Tɪmbi sɪndɪ

nokok g̃n̄g̃t̄nai kuañda t̄mbi yamb̄i-d̄k̄ñe ama ba ama wapmañ endok daus̄nan ipi, kusatna e-dakle-semnekal̄ñ.

¹⁰ T̄mbi g̃n̄g̃t̄ manda k̄ndem w̄n biañgan amatam g̃t̄ik̄ta dama eu p̄um ennekal̄ñ. En̄-taleumek, kwet nain taleukak.

¹¹ T̄mbi kwapme kwapme sepbi, mandala sanañg̃p̄ ñañl̄mbi, ‘Manda n̄tek ene-tam̄ñ?’ w̄nd̄ñ embi nand̄i-bend̄i-wopum itangan n̄m t̄nekal̄ñ. N̄m a! Nain wolonda s̄n̄ñgan manda w̄n n̄m enekal̄ñ. W̄n D̄nd̄m Yall̄i g̃nanj̄i tokñeumbi, Yambatt̄i manda samekak w̄n wakan enekal̄ñ.

¹² Wolonda naka t̄mbi dall̄i kwayañ ba kwayañd̄i dal kanj̄iktok k̄s̄i plon k̄m̄l̄mbi, yand̄ip̄ k̄m̄nekal̄ñ. Ba bept̄i wembe gwañgwañii kanj̄iktok k̄s̄i plon k̄m̄l̄mbi, yand̄ip̄ k̄m̄nekal̄ñ. T̄mbi wembe gwañgwal̄i meñj̄i bes̄ila kanj̄ik t̄i-sembi, w̄nd̄ñgangot t̄mb̄mbi yand̄ip̄m̄i-k̄m̄nekal̄ñ.

¹³ Kotnala t̄mbi ama g̃t̄ikt̄i nand̄i-kola wopungan t̄i-sami-kunekal̄ñ. Gan amatam m̄lap w̄n ba w̄n g̃ñg̃nembi bemi, kuañ tuop nep kwamb̄ñ da-kuañda en wakan Yambatt̄i ep mekak.”

M̄lap wopum s̄n̄ik indaukak

¹⁴ T̄mbi Yesul̄i yous̄mbi enguk, “Nepek kolan papait no tapma it g̃nañ, k̄m̄sis̄p̄ t̄nd̄nnan, wand̄ñ loukak. Loumbi, Yambatt̄i w̄n kañbi, nandum p̄-s̄n̄ik taumbi, enlok il siñgi w̄l̄mekak. (No end̄i manda ñ̄n pinapi, wolok kusei nand̄i-k̄liñ eukak.) S̄nd̄i nepek kolan w̄ kañbi, nain wolonda amatam Judia kwelan pakañ end̄i p̄mbi, kwet jañg̃nnan lonekal̄ñ.

¹⁵ T̄mbi no end̄i it pawan papi, nepek nola it g̃nañ nombo n̄m loukak,

¹⁶ ba no end̄i kena g̃nañ papi, sauloñ̄n t̄ikeupi undane ilan n̄m ñaukak.

¹⁷ O wem! Nain wolonda tam gwañgwa m̄nj̄ipsat, ba gwañgwa num emañ end̄i blas̄ñgangok.

¹⁸ T̄mbi s̄nd̄i m̄lap w̄n gwi asal̄i nainnan n̄m indauktok n̄molo t̄i-kunekal̄ñ.

¹⁹ Neta, nain wolonda m̄lap wopum s̄n̄ik indaukak. Yambatt̄i kwet t̄mb̄i indañguknan bikap man ñ̄nd̄ñg̃t̄ m̄lap wand̄ñ no n̄m indañguk, t̄mbi b̄nd̄ambo n̄m indaukak.

²⁰ T̄ikap Wopumd̄i nain w̄n n̄m t̄mb̄i dumalaw̄mda, amatam g̃t̄ikkan talenel̄ñ. Gan end̄i amatam ep danbi enlok g̃ñg̃t̄ kas̄leñguk enda wakan nand̄i-sembi, nain w̄n ikan t̄mb̄i dumalañguk.

²¹ Nain wolonda ama nol̄i ñ̄nd̄ñ bek sanbekta, ‘Yakñesi! Mesial̄i ñ̄i patak’, ba ñ̄nd̄ñ sanbek, ‘W̄i kaw̄i! End̄i da patak!’, s̄nd̄i manda wala nandum t̄lal t̄mbekak.

²² Neta, Mesia juluñgan ba pofet ama juluñgan indambi, n̄s̄ilok kusas̄i t̄mb̄i dakle-semnekal̄ñdok amatam kundit engano s̄n̄ik ep daut semum ka-s̄l̄k̄ñenekal̄ñ. T̄ikap end̄i tuopta, ama wal̄i amatam Yambatt̄i enlok g̃ñg̃t̄ ep danguk w̄n ep t̄mb̄i kamalanekal̄ñ.

²³ Gan s̄n̄ila ka-k̄liñ e-kunekal̄ñ. Nak nepek g̃t̄ik̄ indaukak wolok itangan sani-talelet.”

Mesialok tomtom nain w̄n dawanda s̄n̄ik indaukak w̄n nimbek nol̄i n̄m nand̄ilak

²⁴ T̄mbi Yesul̄i yous̄mbi enguk,

“Gan m̄lap wopum w̄n taleumek

‘wolonda maim dautt̄i bip m̄umbi, yak̄ipt̄i bo n̄m saleumbi,

²⁵ kunum g̃nañ d̄mboñg̃t̄i pi-p̄nekal̄ñ.

T̄mbi nepek nek kwamb̄ñ kunum g̃nañ pakañ ep m̄nj̄al̄mb̄i kwesi binekal̄ñ.’

²⁶ T̄mbi nain wolonda amatam g̃t̄ikt̄i kanekal̄ñ w̄n: Amalok N̄ñan end̄i mulukua g̃nañ gemb̄n wopum ba kolsalen walalannat p̄mbi inda-dakleukak.

²⁷ Wolonda end̄i amatam dembek dembek kuañ enlok g̃ñg̃t̄ ep kas̄leñguk end̄i wakan enloñ ep k̄m̄n kolektok añelo en̄-mul̄m ñambi, kunum kwet k̄m̄l̄i taleñguknan nanin ep kiutnekal̄ñ.

²⁸ W̄nd̄ñ ñala s̄nd̄i komba konelok plon nanand̄i ñ̄n epnekal̄ñ: kii gayam tukñot t̄mbi, sak kaik indaumeke, maim nain indaup t̄lak w̄nd̄ñ nandañ.

²⁹ W̄nd̄ñgangot m̄lap g̃t̄ik̄ san̄t̄ w̄n indaum kañbi, s̄n̄ ñ̄nd̄ñ nand̄nekal̄ñ: Ama S̄s̄n̄ik end̄i inda-dakleuptok nain ip dumala-ta-b̄lak.

³⁰ Nak biañgan sanba nand̄iw̄t̄: amatam man ñ̄nd̄ñg̃t̄ kuañ endoñnan nanin d̄w̄nd̄i gama n̄m k̄m̄ñl̄mbi, nepek w̄n g̃t̄ik̄ indaukak.

³¹ Kunum kwet taleukak, gan nokok mandana g̃t̄ikt̄i n̄m paipi, papat kwamb̄ñ palekak.

³² Nepek g̃t̄ik̄ w̄n nain wolonda s̄n̄ik indaukak w̄n ama nimbek nol̄i n̄m nand̄ilak. Añelo kunum g̃nañ pakañ ba Yambattok N̄ñan en bo w̄n n̄m nandañ. N̄m. Bep Yambat en noñgand̄ñgot nand̄ilak.

³³ Sɪndɪ nain wɪn dawanda sɪnɪk indaukak wɪn nɪm nandañ, wala tɪmbi ka-kɪlɪñ embi mandɪm kunekalɪñ!

³⁴ Nain indaukak wɪn ñɪndɪñ: ama nolɪ il bimbi, kwet mayaŋgan ñaup tɪlak. Endɪ kena gwañgwañii kena molom molom danɪ-sembi, telak yama mandɪmandɪ endɪ ka-mandɪ-kɪlɪñ ewɪktok endɪkɪne manda ni-talembi ñalak.

³⁵ Wɪndɪñda it molomdɪ nain dawanda sɪnɪk bɪtukak wɪn sɪndɪ nɪm nandañ. Endɪ kwet kɪlɪm eumbi, ba tim boñgɪp, ba puput noñgan kɪtɪumbi, ba kwet salaup tɪmbɪmbi, ba salasalanan tombekak wɪn sɪndɪ nɪm nandɪañda tɪmbi ka-mandɪ-kɪlɪñ e-kunekalɪñ!

³⁶ Nɪm kañbi, dou-palɪmbi, molomdɪ platik sɪnɪk bɪ tombi, sep tɪmbɪ indawɪk.

³⁷ Endɪkɪne manda ñɪn sanlet wɪn gɪñgɪtnai gɪtɪkkan sɪndok: ka-mandɪ-kɪlɪñ embi kunekalɪ.”

Yesu wɪlɪ kɪmbi bɪndambo mɪlakuk

14

Yesu kɪmkɪmlɔk tɪ-pañgɪpañgɪle tɪ-ñɪmgɪlɪñ

¹ Tɪmbi gwɪlat wopum tɪpettɪ ep tɪmbɪ dumalañguk, wɪn kamaikamai nain gɪta plaua wɪlɪmbendɪ nɪmnat wolok gwɪlat. (Wolonda Isael amatamdɪ Yambattɪ Isip kwelan nanin ep kɪmɪkuk wolok pat-nandɪ-pakañ.) Gwɪlat walɪ sandap tɪpet wolok siñgi kandañ ep tɪmbɪ dumalañɪmbi, tapma ama biesɪ ba endɪkɪne manda nandɪ-tale ama endɪ Yesu telak gitak plon tɪkembali wɪlɪ kɪmbektok telak yolonjɪmbi,

² ñɪndɪñ eñgɪlɪñ, “Gwɪlat gɪnañ wɪndɪñ tɪnambi, nɪm kɪndem daukak. Nɪm kañbi, amatam kɪmɪn wopum endɪ mɪlapi, gimbit tɪm, kesɪ tapma tɪmbi, mik tɪnelɪñ.”

³ Tɪmbi Yesulɪ Betani it kwelan ñambi, ama no damañgan wanda kwambɪñ inda-ñɪmɪñguk koi Simon endok ilnan nana na-pakuk. Palɪñɪmbi, tam no endɪ pama tul mɪndɪñ kɪndem tuan wopum sɪnɪk wɪn tɪke-bɪmbi, kawat kanɪm bim ombɪ-gɪlombi, pama tul wɪn Yesulok kumbam plon yalɪmukuk. Yalɪmulɪmbi,

⁴ ama dɪwɪsɪ wolok pakɪlɪñ endɪ tamda gɪnanjɪ komba dɪumbi nɪsɪñgan eñgɪlɪñ, “Neta sɪnɪk pama tul kɪndem ñɪn sɪlak tɪmbi kola-talelak?”

⁵ Tuktok tuan wɪn wopum sɪnɪk, mɪnem 300 netepek. * Endɪ tuk wɪn tualok kɪmɪlɪmda, mɪnem walɪnin tɪkembali, ama pɪmbɪñenda emɪwɪk.”

Wɪndɪñ embi, tam ni-ñombɪñgɪlɪñ,

⁶ gan Yesulɪ enguk, “Biu palen! Sɪndɪ neta mɪlap mañ? Endɪ tɪ-kɪndekɪndem tɪ-namlak.

⁷ Ama pɪmbɪñesɪ endɪ nain tuop sɪn gɪta kuañ, wala tɪmbi nain nola ba nola ep mɪ-pañgɪtanep nandañda kɪndem tɪnelɪñ. Gan natna nain tuop sɪn gɪta nɪm paletat,

⁸ wala tɪmbi tam ñalɪ man ñɪndɪñgɪt nepek nek tuop tɪ-namek wolok tuop tɪk. Endɪ pama tul i-namɪk, wɪn nak kɪmbambi nep kɪnditnekalɪñ wolok itangan pɪñgɪpna tɪ-pañgɪpañgɪle tɪ-namɪk.

⁹ Nak biañgan sanlet: dembek dembek ñanekalɪñ tuop gɪñgɪt manda kɪndem ñɪn eu sataumbi, tam ñalɪ nepek nek tɪ-namɪk wolok kasat wakɪt kwet tuop tɪ-sembi, tam endok kasat eu kaik taukak.”

¹⁰ Nain wolonda Judas Iskalɪot, Yesuloñ gwañgwañii 12 endoñnan nanin no, endɪ Yesu bola tɪ-ñɪmektok tapma ama biesɪloñ ñañguk.

¹¹ Ñambi, wolok tuop enbɪmbi nandɪm gɪnañjɪ kɪndem daumbi, mɪnem mɪnepi nɪ-kwambɪñ dañgɪlɪñ. Tɪmbi Judalɪ kusei kɪmɪpi, “Yesu bola tɪ-ñɪmektok nain kɪndem delok indauk?” embi mandɪñguk.

Yesulɪ kɪmbepi, gwañgwañii tɪ-pañgɪpañgɪle tɪ-semguk

¹² Plaua wɪlɪmbendɪ nɪmnat sinjilok gwɪlat wolok kusei kɪmɪkɪmɪlɪnan Isael amatamdɪ sipsip nɪñañ wɪpi, tapma tɪmbi, Yambattɪ Isip kwelan nanin ep kɪmɪkuk wolok kɪmɪt-nandɪm pakañgɪlɪñ.

Gwɪlat wɪn indaumbi, gwañgwañii! Yesu ni-kañbi eñgɪlɪñ, “Nɪndɪ delok ñambi, gwɪlat ñolok nana tɪ-jumɪt tɪ-gamneñdok nandɪlañ?”

¹³ Eumbi, Yesulɪ gwañgwañii tɪpet enɪ-mupi enguk, “Sɪtɪ Jelusalem it kwet gɪnañ lombi, ama nolɪ tuk kambot bembɪ bɪ sep tɪmbɪ indautak en kle ñandekamɪk. En kle ñaumbi,

¹⁴ it nolok ña loutak wolok molomla ñɪndɪñ nɪndekamɪk, Nɪnɪndauttɪ ñɪndɪñ elak: nak gwañgwanai gɪta it gɪnañ delok gwɪlattok nana nambetet?”

¹⁵ Eumbi, it gɪnañ wopum no tɪ-kɪlɪñ e-bimbin wɪn gwat patak daut sametak. Wolok tɪ-jumɪt tɪ-nɪmdekamɪk.”

* 14:5: Mɪnem denali 300 wɪn kena nain 300 wolok tuan.

¹⁶ Eumbi, gwañgwañiit t̄ipet endi nand̄imbi, w̄inanin ñam Jelusalem it kwelan loñḡim̄ik. Lo tombi, Yesul̄ eñguk wolok tuop inda-semumbi, gw̄l̄attok nana t̄i-jum̄t̄ t̄iñḡim̄ik.

¹⁷ T̄imbi kwet kil̄im eumbi, Yesul̄ gwañgwañii 12 ḡita b̄imbi, it ḡinañnan loñḡil̄iñ.

¹⁸ Lom nana na-pal̄iñ̄im̄bi, Yesul̄ enguk, “Biañgan sanlet: s̄indoñnan nanin no nak̄ita nana yakan nalak endi nak bola t̄i-nametak.”

¹⁹ W̄ind̄iñ eumbi, ḡinañj̄i m̄lataumbi, noñgan noñgand̄i ñ̄ind̄iñ n̄iñḡil̄iñ, “Nakta n̄im bek?”

²⁰ N̄imb̄imbi enguk, “W̄in gwañgwa 12 s̄indoñnan nanin no. Endi plaua d̄ip t̄ikembi, nak̄ita tuk w̄itna noñgan ḡinañ̄i youpi nalak, en wakan.

²¹ Biañgan s̄in̄ik. Manda youyoulin̄ patak wolok tuop Ama S̄is̄in̄ik w̄in bola t̄i-ñ̄im̄umbi w̄il̄i k̄imbekak. Gan ama nin bola t̄i-ñ̄imetak en blangandok. Meñd̄i n̄im ap m̄īumda, w̄in k̄indem.”

²² T̄imbi nana na-pal̄iñ̄im̄bi, Yesul̄ plaua no t̄ikem gw̄lam t̄imbi, omb̄im gwañgwañiila embi enguk, “T̄ike namb̄it; ñ̄in nokok gaumna.”

²³ W̄ind̄iñ embi, wain w̄itna no t̄ikembi, gw̄lam t̄i-talem emumbi, ḡit̄ikkand̄i w̄itna noñgan wolok ḡinañ̄i nañḡil̄iñ.

²⁴ Namb̄imbi enguk, “Ñ̄in nokok wekatna. Nak amatam̄i asup endok k̄injan k̄imbi, wekatna yal̄mutet. Wal̄i wakan toptop Yambatt̄i amatam̄ii ḡit̄ t̄lak w̄in t̄imbi kwamb̄iñ dalak.

²⁵ Nak biañgan s̄in̄ik sanlet: nak wain tuk kwelan nombo n̄im nambetat. Yambatt̄i ḡiñḡit̄iñ indangan yambi-d̄ik̄neukak wolondamek nak en ḡita papi, wain tuk komblin engano w̄i mek nambetat.”

²⁶ T̄imbi Yambat n̄i-w̄it-ta-lo kap no tiu taleumbi, Oliv kwet jañḡin t̄imbi dumalanepi pi-ñ̄añḡil̄iñ.

²⁷ Ñ̄añ̄ipi, Yesul̄ gwañgwañiila embi eñguk, “Yambattok manda no ñ̄ind̄iñ youyoulin̄ patak, ‘Nak ka-d̄ik̄ne ama w̄ila k̄imb̄imbi, sipsipt̄i papusenenekal̄iñ.’ Wala t̄imbi s̄ind̄i ḡit̄ikkand̄i siñgi w̄it-nambi pi ñ̄anetañ̄i.

²⁸ Gan Yambatt̄i k̄imnan nanin nep m̄īum m̄latmek, telak dama t̄i-sambi, Galili kwelan ñam wolok sambetat.”

²⁹ Eumbi, Petlol̄i n̄iñguk, “Ama d̄i-w̄in ḡit̄ikt̄i gambimbi pi-ñ̄anetañ̄i bek, gan nakta n̄im s̄in̄ik.”

³⁰ Eumbi n̄iñguk, “Nak biañgan ganba: man tim ñ̄olondañgan puputt̄i nain t̄ipet n̄im k̄it̄umbi, d̄ik̄ nain t̄ipet ḡit̄ no naka ‘En n̄im nand̄i-ñ̄imlet’ eutañ̄i.”

³¹ Eumbi, Petlol̄i ḡiñḡin̄embi n̄iñguk, “K̄indem d̄ik̄ita nep nul̄imbi k̄imbetet, gan nak d̄ika ‘N̄im nand̄i-ñ̄imlet’ n̄im eutet. N̄im s̄in̄ik.” Eumbi, gwañgwañii ḡit̄ikkand̄i w̄ind̄iñgangot n̄i-taleñḡil̄iñ.

Yesu en k̄imbepi t̄i-pañḡipañḡile t̄iñguk

³² T̄imbi Yesu ḡit̄ gwañgwañii endi ñ̄ambi, kwet no koi Getsemane wolok ñ̄a-tomḡil̄iñ. Tombi, Yesul̄ gwañgwa d̄i-w̄inda embi eñguk, “S̄ind̄i ñ̄olok pipal̄imbi, nak ñam n̄imolo t̄imbi b̄iutet.”

³³ W̄ind̄iñ embi, Petlo, Yakobo ḡit̄ Yoane yanañḡipi ñ̄añguk. Ñ̄añ̄ipi, enlok plon nepek inda-ñ̄imetak wala nandum m̄lata-s̄in̄ik taumbi, gemb̄iñ p̄umbi

³⁴ enguk, “Ḡinañ̄ina nand̄iwa kola-s̄in̄ik talak, k̄imbettok tuop nand̄ilet. S̄ind̄i ñ̄olok papi, ka-k̄il̄iñ embi pal̄it!”

³⁵ Yesul̄ w̄ind̄iñ embi, lakat ñ̄aña em kwelan pi-p̄imbi, telak no palekta, m̄lap bembemdok nain wal̄i en maklew̄ik wala Yambat n̄imolo t̄i-ñ̄im̄iñguk.

³⁶ Endi enlok manda plon beula “Abba” k̄it̄i-ñ̄imbi n̄iñguk, “O Bep! D̄ik̄ nepenepek ḡit̄ik tuop t̄i-talew̄iñ, wala t̄imbi d̄ik̄ m̄lap ñ̄in napma t̄ike-nam̄iñ. Gan d̄ik̄ nokok nanand̄i n̄im k̄im̄it-kleukañ̄i. N̄im s̄in̄ik. D̄ik̄ n̄itek nand̄ilañ̄i, wolok tuopgan indaw̄in.”

³⁷ T̄imbi Yesul̄ gwañgwañii t̄ipet ḡit̄ no endoñ̄i undane-b̄imbi, yambum dou-pal̄imbi, Petlo n̄i-ñomb̄im n̄iñguk, “Simon, d̄ik̄ doulañ̄i ba? D̄ik̄ nain dumangan kaik paleñdok tuop n̄im ba?” W̄ind̄iñ embi enguk,

³⁸ “Biañgan s̄in̄ik: ḡinan̄j̄il̄i nepek k̄indem t̄imbepi nand̄ilak, gan p̄iñḡips̄il̄i gemb̄in n̄imnat, wala t̄imbi ka-k̄il̄iñ embi, n̄imolo t̄imb̄it. N̄im kañ̄bi, tue-kambi plon pi-p̄inel̄iñ.”

³⁹ Yesul̄ w̄ind̄iñ embi, nombo yambim ñ̄ambi, n̄imolo dama t̄iñguk w̄ind̄iñgangot nombo t̄iñguk.

⁴⁰ N̄imolo t̄imbi taleumbi, nombo gwañgwañiiloñ̄i undane-b̄imbi yamb̄iñguk w̄in: dausi m̄lataumbi dou-pak̄il̄iñ. Dounan nanin m̄lapi, manda n̄itek n̄inel̄iñ wala nandum m̄latañguk.

41 Tĩmbi Yesulĩ nombo ña nĩmolo tĩ-talembi, gwañgwañiiloñ undane-bĩumbi, nain tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi enguk, “Sĩndĩ gamañgot doumbi silak pat-nandĩ-taĩ ba? Ip tuop. Nandañ: Ama Sĩsĩnĩk yom amalok kĩsĩ plon kĩmĩkĩmĩttok nain ip indalak.

42 Ñala mĩlalĩmbi ñana. Wĩ kawĩt: bola tĩ-namlok ama ip nĩp tĩmbĩ dumalalak.”

Yesu tĩkeñgĩlĩñ

43 Wĩndĩñ e-palĩñĩmbi, wolongan Yesulok gwañgwañii 12 endoñnan nanin no, Judas Iskaliot, endĩ ama kĩmĩn wopum telak dama tĩ-semumbi bĩñgĩlĩñ, wĩn tapma ama biesĩ ba endĩkĩe manda nandĩ-tale ama ba ama biesĩ dĩwĩn endĩ enĩ-mulĩmbi, kakit ba kwandĩ mep bĩñgĩlĩñ.

44 Bola tĩndĩ ama endĩ damañgan sambat ñĩndĩñ kĩmĩpi enguk, “Simumu tĩ-ñĩmambi, ama ip wakan embi, ña tĩke-kwambĩñ dam tĩke-ñanekalĩñ.”

45 Wĩndĩñ eñgukta kena gĩnañ tombi, dĩndĩmngan Yesuloñ bĩmbi, “Nĩnĩndaut, we!” embi, wopungan simumu tĩ-ñĩmĩnguk.

46 Wĩndĩñ tĩ-ñĩmĩm kañbi, gembĩnat ñam tĩke-kwambĩñ dañgĩlĩñ.

47 Tĩmbi ama Yesu gĩta pakĩlĩñ endoñnan nanin nolĩ kakil tiañe lambĩmbi, tapma amalok telak damanjĩlok kena gwañgwa sĩlanin wĩlepi, pawangot wĩlalĩm pĩnguk.

48 Tĩmbi Yesulĩ enbi eñguk, “Sĩndĩ naka nandum kumbu ama sañan tĩmbĩmbi, kakit ba kwandĩ mep bĩ-tombi, nep mañ ba?

49 Sandap tuop nak tapma it sañ simba gĩnañ lombi, sĩndok boñgĩpsĩnan papi, amatam enĩ-daut tĩ-sem-ta-bĩñĩlambĩ, nĩm nepgĩlĩñ. Gan manda youyoulĩn patak wolok tuop man inda-namĩwĩn.”

50 Wĩndĩñ eumbi, gwañgwañii gĩtĩktĩ en bĩmbi pim ñañgĩlĩñ.

51 Tĩmbi ama gwañgwa no sandum satningot tembi Yesu kle-ñañguk en wakĩt tĩkembali,

52 sandum tĩke-gĩlĩm dañgĩlĩñ. Gan endĩ sandum pĩsapi, biatan pi ñañguk.

Yesu manda plon kĩmĩkĩlĩñ

53 Tĩmbi endĩ Yesu tĩkembali, tapma amalok telak damanjĩlok ilan nañgĩpi ñañgĩlĩñ. (Wandĩñ tapma ama biesĩ ba ama biesĩ dĩwĩn ba endĩkĩe manda nandĩ-tale ama gĩtĩk endĩ bĩm kĩmĩn tĩñgĩlĩñ.)

54 Yesu tĩke-ñañĩlĩmbi, Petlolĩ kambak mayañgan siñgi kandañ ep klembi ñañguk. Ñakapi, tapma amalok telak damanjĩ endok sañ simba gĩnañnangan loñguk. Lombi, tapma amalok telak damanjĩ endok tĩplaplailii gĩta pipapi, komba seĩmbi pakuk.

55 Tĩmbi tapma ama biesĩ en gĩta juda amalok yambĩ-dĩkĩenjĩ gĩtĩk endĩ Yesu wĩlĩ kĩmbektok nandĩñĩpi, ama Yesulok siñgin sinelĩñdok yolonjĩ-tlakĩlĩñ.

56 Neta, ama asupĩt bĩmbi, joñgo siñgin simbi, julũñĩt manda eñgĩlĩñ. Gan endĩ mandanjĩ walan noñgangot nĩm eñgĩlĩñ, endĩ manda kusei kusei eñgĩlĩñ.

57 Tĩmbi ama dĩwĩndĩ bĩ indambi, joñgo siñgin simbi eñgĩlĩñ,

58 “Nĩndĩ manda no ñĩndĩñ eumbi nandĩñgĩmĩñ, ‘Nak tapma it kĩttĩ tĩndĩn ñĩn wiapi, sandap tĩpet gĩt no wolok gĩnañnangan wolok kĩnjan kĩttĩ nĩm tĩndĩn no mamba ilekak.’ Wĩndĩñ eumbi nandĩñgĩmĩñ” eñgĩlĩñ.

59 Gan mandanjĩlok walan wĩn bo noñgan nĩm.

60 Tĩmbi tapma amalok telak damanjĩ endĩ mĩlapi indangan bĩ ipi, Yesu nĩ-nandĩmbi eñguk, “Dĩk manda tambon tuop nĩm ewĩñ ba? Ama walĩ dĩkok manda eañ wĩn nandum nĩtek tĩlak?”

61 Eumbi, gitak papi, manda tambon no nĩm nĩnguk. Tĩmbi wolongan tapma amalok telak damanjĩ endĩ Yesu ñĩndĩñ nĩ-nandĩmbi eñguk, “Dĩtna Mesia wakan, Yambat nĩ-kĩndekĩndem eamĩñ endok Nĩñañ ba?”

62 Nĩ-nandumbi Yesulĩ nĩnguk, “Natna en wakan. Gamanda kanekalĩñ wĩn: Ama Sĩsĩnĩk endĩ Gembĩ Molomdok kii dĩndĩmnan pipalĩmbi, yakan amatam yambĩ-dĩkĩendekamĩk. Tĩmbi en wakan kunum gĩnañ nanin mulukua plon undane-bĩumbi kanekalĩñ.”

63 Eumbi, tapma amalok telak damanjĩ endĩ manda wĩn nandum pi-sĩnĩk taumbi, kusalĩ tĩmbĩ daklewĩktok dasindasin wilapbi enguk, “Neta amala nombo enĩ-nandĩmbi, ama ñolok kusalĩla yout-lonjĩnetamĩñ?

64 Sĩndĩ ip nandĩlĩñ, endĩ enla Yambat eñĩpi, Yambat nĩ-tĩke-pĩ-yalilak. Wala nĩtek nandañ?” Eumbi, gĩtĩkkandĩ Yesu mandanlok kĩnjan tĩkewĩktok nandĩñgĩlĩñ tuop wĩlĩ kĩmbektok e-taleñgĩlĩñ.

65 Tĩmbi dĩwĩndĩ kusei kĩmĩpi, manjĩ iwĩt sua-ñĩmbi, timan dai sandumdĩ masipbi, kĩsĩlĩ wĩpi nĩngĩlĩñ, “Nĩndĩ gwĩtak nĩnĩmbĩm indaumbi nandĩna!” Tĩmbi tĩplaplaelĩ Yesu tĩkembali, kĩsĩ pĩndĩmdĩ wĩkĩlĩñ.

Petlolĩ Yesula “Nak en nĩm nandĩ-ñĩmlet” eñguk

⁶⁶ Tĩmbi Petlolĩ tapma amalok telak damanjĩlok it pawan saĩ simba gĩnaĩ palĩĩĩĩmbi, ama wolok kena wembe noli bĩmbi,

⁶⁷ Petlolĩ komba sei-palĩm kaĩbi, ka-kĩliĩ embi nĩĩnguk, “Dĩk bo Yesu Nasalet nanin en gĩta kulaĩ gambĩlet.”

⁶⁸ Eumbi, Petlolĩ nĩĩnguk, “Nĩm a. Dĩk nek elaiĩ nak nĩm nandĩlet.” Wĩndĩĩ embi, saĩ simba telak yamanan pĩ-ĩaumbi, wolongan puputtĩ kitiĩnguk.

⁶⁹ Tĩmbi kena wembe endĩ Petlo kaĩĩpi, manda dama eĩnguk wĩndĩĩngangot nombu embi, ama wolok pakĩĩĩĩnda enbi eĩnguk, “Ama ĩĩn Yesulok nol no ĩĩkan.”

⁷⁰ Eumbi, Petlolĩ nombu “Nak nĩm” embi gĩĩngĩneĩnguk.

Tĩmbi nain nĩm ombataumbi, nombu ama wolok ikĩĩĩĩ endĩ nĩĩngĩĩĩĩ, “Dĩk Galili naninda tĩmbi dĩk biaĩngan endok nol no.”

⁷¹ Nĩmbĩmbi, Petlolĩ manda kwambĩĩngan nombu nombu embi ĩĩndĩĩĩĩ enguk, “Biaĩngan sĩĩk. Nak ama koi eaiĩ wĩn nĩm nandĩ-ĩĩmlet. Manda juluĩĩt eletta, Yambattĩ kĩndem nep tĩmbi kolawa.”

⁷² Eumbi, wolongan puputtĩ kitiĩumbi, nain tĩpet tĩmbĩmbi, Petlolĩ Yesulĩ manda nĩĩnguk wĩn nandĩ-ĩwĩkuk. Yesulĩ ĩĩndĩĩĩĩ nĩĩngukta, “Puputtĩ gama nain tĩpet nĩm kitiĩĩĩĩmbi, dĩk dama nain tĩpet gĩt no naka ‘En nĩm nandĩ-ĩĩmlet’ eutaĩ.” Petlolĩ manda wĩn nandĩ-tombi, sĩmbai kolaumbi, kolan sĩĩk kukuk.

15

Yesulĩ yom amalok kĩnjan tĩkeĩnguk

¹ Kwet salaup tĩmbĩmbi, wolongan tapma ama biesĩ gĩt ama biesĩ dĩwĩn ba endĩkĩĩe manda nandĩ-tale ama, wĩn endĩ Juda amatamdok yambĩ-dĩkĩĩenji gĩtĩk endĩ kĩmĩn tĩmbi, Yesu nek tĩ-ĩĩmnelĩĩĩndok manda e-topgĩĩĩ. E-topbi, Yesu kii top naĩngĩp ĩĩmbi, Judia kwettok yambĩ-dĩkĩĩe ama Pilato endok kii plon kĩmĩkĩĩĩĩ.

² Tĩmbi Pilatolĩ kaĩbi nĩ-nandĩm eĩnguk, “Ba dĩk Juda amatam endok ama wapmaĩ ba?” Eumbi tambane-nĩĩnguk, “Dĩtna elaiĩ ip wakan.”

³ Tĩmbi tapma ama biesĩ endĩ Yesulok siĩngĩn si-sĩnĩk taĩngĩĩĩĩ.

⁴ Wĩndĩĩ tĩmbĩmbi, Pilatolĩ Yesu nombu nĩ-nandĩĩĩpi eĩnguk, “Endĩ dĩkok manda asup embi, siĩngĩĩga siyaĩ wĩn nandĩlaĩ. Dĩk manda tambon tuop nĩm ewĩĩ ba?”

⁵ Eumbi, manda no nĩm tambane-eumbi, Pilatolĩ wala nandĩ-bendĩ-tĩĩnguk.

⁶ Gwĩlat tuop kamaikamai nain indaumbi, Pilatolĩ amatam nandĩ-sembi, ama nolok koi kitiĩaĩngĩĩĩ en wakan it kwambĩĩĩ gĩnaĩ nanin pĩsapi emlĩĩnguk.

⁷ Nain wolonda ama no koi Balabas it kwambĩĩĩ gĩnaĩ pakuk. Endĩ nolii gĩta Roma ama mik tĩ-sembi, dĩwĩn yandĩp kĩmĩgĩĩĩĩ, wala tĩmbi ep imbi, it kwambĩĩĩ gĩnaĩ yambiumbi pakĩĩĩĩ.

⁸ Tĩmbi amatam kĩmĩn gĩtĩk endĩ Pilatolĩ lombi, kundit nek tĩ-semlĩĩnguk wĩndĩĩngangot nombu tĩ-semektok nĩ-nandĩĩngĩĩĩĩ.

⁹⁻¹⁰ Tapma ama biesĩ endĩ Yesu koi gĩĩngĩtta ka-gimbĩtĩ tĩ-ĩĩmbi, kusei wala en Pilatolok kii plon kĩmĩkĩĩĩĩĩnda. Pilatolĩ wĩn nandĩmbi, amatam tambane-enguk, “Juda sĩndok ama wapmaĩ wĩn pĩsat-samettok nandaĩ ba?”

¹¹ Gan tapma ama biesĩĩĩ amatam enĩ-munjupi eĩngĩĩĩĩ, “Sĩndĩ eumbi, endok kĩnjan Balabas pĩsat-sametak.” Tĩmbi amatamdĩ ama biesĩĩĩ eĩngĩĩĩĩ tuopgan eumbi,

¹² Pilatolĩ nombu enĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Wĩndĩĩ eaiĩnda tĩmbi, ama ĩĩn Juda ama sĩndok ama wapmaĩ nĩĩn en wakan nek tĩ-ĩĩmettok nandaĩ?”

¹³ Eumbi, nombu kitiĩmbi nĩĩngĩĩĩĩ, “Kloĩbat plon wĩĩ kĩmbĩn!”

¹⁴ Eumbi enguk, “Neta wĩndĩĩĩ tĩ-ĩĩmet? Endĩ kundit kolan nek sĩnĩk tĩĩnguk?” Eumbi, endĩ kwambĩĩngan kitiĩmbi eĩngĩĩĩĩ, “Kloĩbat plon wĩĩ kĩmbĩn!”

¹⁵ Eumbi, wolongan Pilatolĩ nandĩ-sembi, gĩnanji busukĩĩanewĩktok Balabas pĩsat-semguk. Pĩsat-sembi, Yesu waiplnelĩĩndok enĩmbi, bĩt gwĩlap pĩsĩkĩĩattĩ waiplgĩĩĩĩ. Taleumbi, kloĩbat plon wĩtnelĩĩndok ama saĩasĩlok kĩsĩ plon kĩmĩkuk.

Yesu tĩ-lakalaka e-tĩ-ĩĩmbi, kloĩbat plon wĩkĩĩĩĩ

¹⁶ Tĩmbi ama saĩasĩĩĩ Yesu tĩkembali, nĩsĩĩlok saĩ simba gĩnaĩ naĩngĩpĩ ĩĩĩngĩĩĩĩ. Nĩ-tombi, nosii gĩtĩk ep mĩn tĩmbi,

¹⁷ Yesu tĩ-lakalaka e-tĩ-ĩĩmnelĩĩĩndok sauloĩ gĩmĩn ama wapmaĩndok sauloĩ nomĩk wĩn dasi-ĩĩmbi, toa pĩsĩkĩĩat walĩ bondĩnem kumbam plon dasi-mĩmbi, ama wapmaĩndok bundi walan tĩĩnguk.

¹⁸ Dasi-ĩĩm-taleumbi, ama noĩngan noĩngandĩ bĩmbi nĩĩngĩĩĩĩ, “We! Juda amalok ama wapma!” Wĩndĩĩ embi,

¹⁹ toĩalĩ kumbam plon wĩpi, iwĩt sua-ĩĩmbi, juluĩjuluĩ mĩlelem tĩ-ĩĩmĩĩpi tĩ-kĩndem da-ĩĩmĩgĩĩĩĩ.

²⁰ Ti-lakalakaē g̃it̃k̃ t̃i-tale-ñ̃+mbi, sauloñ g̃+m̃in w̃in kiund̃il̃ñ̃+mbi, nombo enlok dasindasin dasi-ñ̃+mbi, kloñbat plon w̃it̃nepi nañg̃ip̃ ñ̃añg̃il̃ñ̃.

²¹ Ñ̃añ̃ipi, ama no telak plon t̃imb̃+ indañg̃il̃ñ̃ koi Simon Sailini it kwelan nanin, Alesande g̃it̃ Rufus endok beset. End̃ĩ Jelusalem it kwelan lambum kañbi, kaikan Yesuloñ kloñbat bemektok ñi-g̃iñg̃ineumbi bemum ñ̃añg̃il̃ñ̃.

²² Ñ̃ambi, kwet no koi Golgota (ñ+ñilok manda plon Kumbam kwandat) wolok Yesu nañg̃ipi ñ̃a-tomg̃il̃ñ̃.

²³ Ñ̃a-tombi, siñgin gawattok gwasap wain tuk g̃it̃ tambaneñg̃il̃ñ̃ w̃in m̃i-kaumbi, ñ+m̃ nañguk.

²⁴ T̃imbi kloñbat plon k̃im̃+p̃ w̃ipi mamb̃+ ikuk. W̃ind̃ñ̃ t̃i-talembi, dasindasin dannel̃ñ̃dok satu sañala kol̃m̃ ep indaumbi wolok tuop danbi epg̃il̃ñ̃.

²⁵ Nain w̃in 9 kilok t̃imb̃+mbi, kloñbat plon w̃ik̃il̃ñ̃.

²⁶ T̃imbi kusalĩlok manda ñ̃nd̃ñ̃ palañ plon youpi, kumbam kusipnan w̃il̃m̃ pakuk, “Juda ama endok ama wapma.”

²⁷⁻²⁸ T̃iñ̃ipi, kumbu ama sañan t̃ipet Yesu g̃ita kloñbat plon yand̃ipg̃il̃ñ̃, nol̃ĩ Yesulok kii d̃ind̃m̃nan, nol̃ĩ kii kepmanan ep mamb̃+ ik̃im̃k̃.*

²⁹ T̃imbi amatam wolok ñ̃añ̃amb̃it̃ t̃iñg̃il̃ñ̃ end̃ĩ manda kusei kusei ñ+mbi ñi-lakalakaē eñ̃ipi, kumbanj̃ d̃iñgunembi ñ+ñg̃il̃ñ̃, “Ỹ+i! D̃ik̃ tapma it wiat-kopi, nain t̃ipet g̃it̃ no wolok g̃inañngan nombo mamb̃+ ilepi eñguñ w̃in! Ñitek?”

³⁰ Gw̃ilaka t̃ike-k̃im̃lepi, kloñbat plon nanin p̃+w̃il̃ñ̃!”

³¹ T̃imbi tapma ama b̃ies̃ĩ g̃it̃ end̃ĩk̃ñe manda nand̃i-tale ama end̃ĩ bo w̃ind̃ñ̃got Yesulok plon e-sasale manda ñ+s̃iñgan embi eñg̃il̃ñ̃, “Ñitek t̃imbi, end̃ĩ ama d̃iw̃in ep k̃im̃kuk, gan enlok siñgin tuop ñ+m̃ t̃ike-k̃im̃tak.

³² T̃ikap end̃ĩ biañgan Mesia, Israẽl amatam endok ama wapmañ kulakta, man ñ̃nd̃ñ̃g̃it̃ kloñbat plon nanin p̃+un. W̃ind̃ñ̃ t̃imbekta, kusalĩ ka-nand̃+mbi nand̃i-k̃il̃k̃it̃ t̃i-ñ̃mnetam̃ñ̃.” T̃imbi ama t̃ipet en g̃ita yand̃ipg̃il̃ñ̃ end̃ĩ bo ñi-kolañg̃im̃k̃.

Yesu k̃im̃guk

³³ T̃imbi maim boñg̃ipnan pal̃+mbi, kwet tuop k̃il̃m̃ indaumbi ñ̃akap 3 kilok t̃ikeñguk.

³⁴ 3 kilok t̃imb̃+mbi, Yesul̃ enlok manda plon gemb̃+nat k̃it̃+mbi eñguk, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?”, w̃in ñ+ñilok manda plon “Yambatna Yambatna, nekta nambilañ?”

³⁵ T̃imbi ama d̃iw̃in kamañgan ik̃il̃ñ̃ end̃ĩ manda w̃in nand̃+mbi eñg̃il̃ñ̃, “Yakñesi! Plofet Elia k̃it̃-ñ̃mlak.”

³⁶ T̃imbi ama nol̃ĩ woñep ñ̃ambi, d̃il̃ñ̃ tuk kimb̃ñ̃ g̃inañ nanin no t̃ike-b̃im̃ wain tuk kiitan g̃inañ w̃is̃+mbi, komba bem plon imbi, Yesul̃ nambektok sua eumbi loñguk. Loumbi eñguk, “Papa kana, Elial̃+ b̃imbi t̃ike-p̃+utak ba ñ+m̃.”

³⁷ T̃imbi Yesul̃ wopumgan k̃it̃+mbi k̃im̃guk.

³⁸ Nain wolonda tapma ilan it g̃inañ delok Yambatt̃i patak pa eañ wolok sandum wopum no temb̃+mbi, it g̃inañ masip bimb̃in pakuk. T̃imbi Yesul̃ k̃imb̃+mbi, wolongan sandum w̃in boñg̃ipgan blañganembi, gwat nanin wilap p̃+ lap taleñguk.

³⁹ T̃imbi ama sañas̃ilok telak damanj̃ end̃ĩ ama kloñbat plon yand̃ipg̃il̃ñ̃ yamb̃+pakuk. Yamb̃+ papi, Yesul̃ k̃im̃ walan engano k̃im̃guk w̃in kañbi eñguk, “Biañgan s̃+ñk̃, ama ñ̃+ñ Yambattok ññañ s̃+ñk̃.”

⁴⁰⁻⁴¹ T̃imbi tam asup Galili nanin Yesu g̃it̃ yakan Jelusalem b̃iñg̃il̃ñ̃ end̃ĩ bo wolok pak̃il̃ñ̃. D̃iw̃indok kosi ñ̃nd̃ñ̃: Malia Makdala nanin wak̃it̃ Salome, t̃imbi Malia, Yakobolok ou ba endok kwayañ Joses endok menjet. Yesul̃ Galili kwelan kul̃ñ̃guk nain wolonda tam t̃ipet g̃it̃ no wal̃ĩ en g̃ita kuñ̃ipi, t̃iplaplae kena t̃i-ñ̃+m̃-kul̃ñ̃g̃il̃ñ̃. Tam wal̃ĩ g̃it̃k̃ giñgiñgan ipi ka-tuak̃il̃ñ̃.

Yesulok dalandan sumnan k̃im̃k̃il̃ñ̃

⁴² Timlala t̃imb̃+mbi, Sabat patnand̃ĩ nain dumalaumbi, nepek g̃it̃k̃ t̃i-jum̃it̃ ba t̃i-d̃ind̃m̃ t̃ind̃ilok nain t̃ipm̃+ñ dañguk, wala t̃imbi

⁴³ Josep Alimatia nanin end̃ĩ Yesulok dalandan platik sumnan k̃im̃lepi nand̃iñguk. Josep end̃ĩ Juda amatamdok yamb̃+d̃ik̃ñe ama endoñnan nanin no, ep t̃ind̃ñ̃ k̃indem koi g̃iñg̃ilat. T̃imbi end̃ĩ bo nain Yambatt̃i g̃iñg̃it̃ñ̃ indangan plon yamb̃+d̃ik̃ñeuk wala mand̃imand̃ĩ kuñguk. End̃ĩ wakan m̃+s̃im̃+s̃ĩ w̃ilambanembi, Pilatoloñ lombi, Yesulok dalandanla ñi-nand̃iñguk.

⁴⁴ Ñi-nandumbi, Pilatolĩ “Yesu ip k̃im̃k̃” manda w̃in nand̃i-s̃il̃k̃ñembi, ama sañas̃ilok telak damanj̃ ñi-tiañeum b̃+umbi, “Yesu biañgan k̃im̃k̃ ba ñ+m̃?” wolok ñi-nand̃iñguk.

* 15:27-28: Nand̃i-tale ama d̃iw̃ind̃ĩ manda kusip no patgot t̃ilak eañ. Manda w̃in ñ̃nd̃ñ̃, “W̃ind̃ñ̃ t̃iñg̃il̃ñ̃da, manda no youyouliñ patak wal̃ĩ inda-dakleñguk, w̃in ‘Enda nandum kolan t̃ind̃ĩ ama no t̃iñguk’ wolok bien indañguk.”

⁴⁵ Ni-nandumbi, endi ni-dakle-ñi-mi-umbi, Pilatoli Josep nandi-ñi-mguk.

⁴⁶ Tĩmbi Josepti ñambi, sandum satnin ombap no tuambi, Yesulok dalandan kloñbat plon nanin tĩmbi bĩndĩlĩm pi-umbi tĩke-ñambi, sandumdi tĩmipi imguk. Im-talembi, kawat gĩnañ enlok gĩngĩt kulukilĩñnan wolok ña kĩmĩkuk. Kĩmĩpi, kawat wopum no munjulĩmbi ña sum yama masipguk.

⁴⁷ Endi wĩndĩ tĩñĩlĩmbi, Malia Makdala nanin gĩta Malia Joselok meñ endi “Yesulok dalandan delok kĩmĩletak?” wĩndĩ kĩmĩt-nandĩmbi ka-tuakĩmĩk.

16

Yesuli kĩmnan nanin mĩlakuk

¹ Sabat patnandi nain taleumbi, Malia Makdala nanin en gĩta Malia Yakobo meñ tĩmbi Salome, endi salasalanan kandañ ñam, Yesulok dalandan saple-ñĩmnelĩndok gwasap gĩt pama tul tuambi tĩ-jumĩt tĩngĩlĩñ.

² Kena nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan sala mulum tĩmbĩmbi, tam endi mĩlapi isi bĩmbi, Yesulok sum telak wĩn kle ñaĩñĩlĩmbi, kwet salaĩnguk.

³ Endi telak plon ñaĩñipi, nĩsĩngan nandi-mĩlatambi eĩngĩlĩñ, “Nĩndi nĩp kĩmĩpi, kawat wopum sum yama masip patak wĩn munjupi, dlĩtom nĩmetak?”

⁴ Wĩndĩ eĩñipi ña sumnan tombi, deium ñaumbi kaĩngĩlĩñ wĩn: kawattĩ sum yama kĩmĩsip pakuk wĩn ikan munjulĩmbi, tambon kandañ ña pakuk. Kawat wĩn wopum sĩnĩk.

⁵ Tĩmbi endi sum gĩnañ lombi, ama gwaĩngwa no kĩt dĩndĩm kandañ pipalĩm kaĩngĩlĩñ, endok dasindasin ombap satnin sĩnĩk. Tamdi ama wĩn kañbi sĩlĩkĩneĩngĩlĩñ.

⁶ Tĩmbi endi enguk, “Nĩm sĩlĩkĩneĩlĩñ! Sĩndi Yesu Nasalet nanin kloñbat plon wĩkĩlĩñ en kanepi bañ, gan endi ñĩ nĩm patak. Kwel kĩnjangot ñĩ kawĩt! En ip mĩlakuk.

⁷ Kak, ñawĩt! Sĩndi gwaĩngwaĩlĩ gĩt Petlo endoñ ñambi, ñĩndĩ enbĩt, Yesuli manda dama sanguk wolok tuopgan endi telak dama tĩ-sambi, Galili kwelan ñaumbi, wolok kanekalĩñ.”

⁸ Eumbi, gembĩnjĩ pi-um blañblañ tĩmbi, sum bim pi ñaĩngĩlĩñ. Pi ñaĩñipi, mĩsĩngĩlĩñda tĩmbi ama nola nepek nek indaĩnguk wolok kasat nĩm tĩ-semgĩlĩñ.

*Yesuli nolĩloñ indambi, kunum gĩnañ loĩnguk **

⁹ Kena nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan Yesuli salasalanan kĩmnan nanin mĩlapi, dama sĩnĩk Malia Makdala nanin endoñ indaĩnguk. (Lap kandañ endi yal kolan kĩt tambon tĩpet tam endoñ gĩnañ ep kle-kokuk.) Yesuli tam endoñ indaum

¹⁰ pi-ñambi, ama Yesu gĩta kuĩngĩlĩñ endoñ ñaĩnguk. Ña yambumbi, kut-blanbla e-palĩñĩlĩmbi, nepek nek indaĩnguk wolok tuop kasat tĩ-sembi

¹¹ eĩnguk, “Yesu kaik palĩmbi kat.” Gan amali manda wĩn nandumbi tĩl tĩnguk.

¹² Wolok siĩgi kandañ gwaĩngwaĩlĩ tĩpet endi Jelusalem it kwelan nanin pi-ñañĩlĩmbi, Yesu siĩgin walan tĩkleumbi inda-semguk.

¹³ Inda-semum undane-ñambi, nosiila kasat tĩ-semgĩmĩk. Gan endi nandumbi, wĩn bo tĩlgot tĩnguk.

¹⁴ Tĩmbi gwaĩngwaĩlĩ 11 endi nana na-palĩñĩlĩmbi, Yesuli siĩgi endoñ bo inda-semguk. Inda-sembi, amatam en mĩlĩlĩmbi kaĩngĩlĩñ endok mandanjĩ nĩm nandi-kĩlĩk tĩmbi, gĩnañ kwambĩ tĩmbi, nandum tĩl tĩnguk wala enombĩnguk.

¹⁵ Tĩmbi enguk, “Sĩndi kwet tuop ñambi, nokok gĩngĩt manda kĩndem ñĩn amatam gĩtĩkta eu sapakĩaneukak!

¹⁶ No endi miti tuk i-talembi, gĩngĩt manda kĩndem nandi-kwambĩñ dalakta, en wakan Yambattĩ tĩke-kĩmĩlekak. Gan no endi nandum tĩl tĩlakta, enlok kusei tĩmbĩ dakleumbi, tambon ombi-tĩkeukak.

¹⁷ Tĩmbi Yambattĩ amatam gĩngĩt manda kĩndem nandi-kwambĩñ dañ wĩn ep tĩmbi paĩngĩtaumbi, kundit engano ñandin tĩnekalĩñ: endi yal kolan nokok kotna plon ep kle-kopi, manda kombliin kwet dĩwĩndoñ wĩn enekalĩñ.

¹⁸ Tĩkap endi malet sañan upmat kĩsĩlĩ tĩke-loneĩlĩ ba tuk kolan upmat nanelĩñ, nepek walĩ nĩm ep tĩmbĩ kolanekealĩñ. Tĩmbi endi wakan ama jĩmbasat endok plon kĩsĩ kĩmĩpi ep tĩmbĩ kĩndem danekalĩñ.”

¹⁹ Wopum Yesuli manda wĩn eni-talembi, Yambattĩ kunum gĩnañ tĩke-loĩnguk. Tĩke-loumbi, Yambattĩ enlok kii dĩndĩmnan pip palĩmbi, yakan kunum kwet yambi-dĩkĩneamĩk.

²⁰ Tĩmbi gwaĩngwaĩlĩ kwet tuop ñambi, gĩngĩt manda kĩndem en pi-ĩnguk. Wĩndĩ tĩmbĩmbi, Wopumdi mandanjĩ kwambĩñ dawĩktok ep tĩmbi paĩngĩtaumbi, kundit engano sĩnĩk tĩngĩlĩñ.

* 16:8: Nandi-tale ama dĩwĩndi ñĩndĩ eañ: Maleko en manda ñĩn nĩm youkuk.

LUKA Ama Sisirik Yesu indaŋguk

Lukalí g'ñgít manda k'ndem ama loloñ no koi Tiofilus endí pinalektok youkuk

¹ Yambattí nepek gítik n'ndok boŋgipn'nan tímbi indaŋguk wolok kasat ama asuptí nanand'nj'lok tuop kiupi youk'liñ.

² W'in kusei k'im'k'ímil'nan nanin nepek indaŋguk w'in daus'ilí kañbi, g'ñgít manda e-daut kena tíng'íliñ endí kasat w'in tí-n'mg'íliñ, wolok tuop endí w'ind'ñgangot kiupi youk'liñ.

³ Tímbi nak nepek gítik indaŋguk w'in nain ombapgan e-lonj' kena tí-k'íliñ eŋgutta tímbi n'nd'ñ tímbe'ttok nand'ilet: nak bo nepek indaŋguk wolok kasat sambat plon k'im'p youpi, lolona Tiofilus d'ika yout-gametat.

⁴ W'ind'ñ tím'bambi, n'nd'ñ nand'í-dakleukañ: nepek wolok kasat tí-gamg'íliñ walí biañgan w'ind'ñgan indaŋg'íliñ.

Eñalolí Yoane inda'uptok Sakalalaia n'ñguk

⁵ Elottí Judia kwettok ama wapmañj'í kuñ'ímbi, tapma ama no kuñguk koi Sakalalaia. Endí telak dama no koi Abia endok sambat g'ita tapma it g'inañ kena pa tíliñguk. Tam'ñ Elisabet endí bo Alondok* sambat.

⁶ Wapatam típet endí Yambattok dainan d'nd'ím s'irik kumbi, Wopumdok end'íkñe manda ba telak gítik k'im'í-kleŋg'im'íkta yomjet no n'ím pat-semguk.

⁷ Gan Elisabet endí yam'ñ pakukta tímbi endí gwañgwanjet bísat n'mnat papi, g'ilik s'irik tíng'im'ík.

⁸ Nain nola n'nd'ñ indaŋguk: Abialok sambat endí tapma ilan kena tínd'lok nain inda-semumbi, Sakalalaia' bo Yambattoñ tapma tíñmepi lom pakuk.

⁹ Palíñ'ímbi, tapma amalí "Wopum'í pataknan n'nd'í lombi, pama míliñ'at sí-ñ'metak?" embi, tapma ama n'is'lok ep tínd'nj'í klembi, tím'í-inda sañ'ala kok'íliñ. Kol'ímbi, Sakalalaia tím'í indaumbi, it g'inañnan loñguk.

¹⁰ Pama míliñ'at sinjilok nain indaumbi, amatam asupt'í tapma it sañ jimba g'inañ k'im'ñ tím'í, n'molo tí-pakil'íñ.

¹¹ Tím'í Wopumdok eñ'alo nol'í Sakalalaioñ inda-ñ'm'ím'ímbi, pama sinjilok sisuat wolok k'it d'nd'ím kandañ ikuk.

¹² Ili kañbi ka-s'il'íkñ'embi, kolan m'is'ínguk.

¹³ Gan eñ'alol'í n'nd'ñ n'ñguk, "Sakalalaia, d'ik n'ím m'is'iw'íñ. Yambattí ikan n'mololoŋga nand'ñgukta n'nd'ñ tí-gamekak: tamga Elisabet endí n'ñañga no apm'umbi, koi Yoane k'it'ukañ.

¹⁴ Enda tím'í s'imbaka k'ndem daumbi, síli's'ili wopum'í g'inañga tokñeukak. Tím'í endok inda'indañ'ila amatam asupt'í bo síli's'ili tí-ñ'm'ínekaliñ.

¹⁵ Kusei n'nd'ñnda w'nd'ñ t'nekal'íñ: Wopum'í enda nandum loloñ s'irik t'lak. Gwañgwa walí kuñgun Wopum bí-ñ'mekakta tím'í wain ba tuk kimb'íñ n'ím nambekak. Tím'í endí meñ s'ím'bai g'inañnan pal'íñ'ímbi, D'nd'ím Woñd'í tokñe-ñ'mumbi kuukak.

¹⁶ Endí Isael amatam asup g'inañj'í ep tím'í tambanembi, Wopum Yambats'loñ undane ñ'anekal'íñ.

¹⁷ Yambattok gemb'í ba Woñ plofet Elialoñ palm'ínguk w'nd'ñgangot n'ñañgaloñ bo palm'ím'ímbi, Wopumdok telak dama tím'íbekak. Endí bepsiilok g'inañj'í tambaneumbi, gwañgwanj'í nombo wale k'ndem tí-semnekal'íñ, tím'í ama Yambattok manda w'ikañ endok g'inañj'í tambaneumbi, ama d'nd'ím kuañ endok nanand'nj'í k'lenekal'íñ. W'nd'ñ tíñ'ipi, endí Wopum bí-mb'íñdok tí-pañg'ipañg'ile tí-semekak."

¹⁸ Tím'í Sakalalaia' eñ'alola n'ím'í eñguk, "Mandañgala n'itek nand'iwambi, biañgan tím'íbek? Nak g'ilik s'irik tíng'ut, tím'í tamna endí bo gw'ilat asupgan makleñguk w'in!"

¹⁹ Eumbi n'ñguk, "Nak eñ'alo Gabiel, tím'í nak Yambattok ñ'as'íngan kuñ'ipi, kena pa t'ilet. Tím'í nak d'ík'ita manda embi, g'ñgít manda k'ndem n'ñ gan gan'lok embi, nani-mul'ím'ímbi bí't.

²⁰ Ale, d'ík nandi: g'ñgít manda gan'ít wolok tuop Yambattí nain k'im'íkuknan indauk'ak. Gan d'ík mandana n'ím nanand'í-k'ilik t'lañda tím'í nak mañga k'im'isip gamambi, slak mañga kwap em pal'ím'ímbi, nepek gan'ít walí bien indauk'ak wolok tuop." Eñ'alol'í w'nd'ñ eñguk.

* 1:5: Alon w'in tapma ama gítik endok bep pañji.

²¹ Sakalaiala nain ombap tapma it ginañ sakñelam pakukta tĩmbi amatam mandipakĩñ endi nandi-bendi ti-ñim-ñigĩñ.

²² Tĩmbi endi sañ jimba ginañ p-ñiguk nain wolonda endi manda enbektok tuop nĩm. Slak man kwap em papi, kiti-ñigot tĩngukta tĩmbi amatamdi “Endi tapma it ginañ nepek engano sinik no kañak” wĩndiñ nandi-ñigĩñ.

²³ Tapma ilan kenan tĩndĩlok nainĩñ taleumbi, Sakalaiala ilnan undane ñam

²⁴ pat-ta-ñaumbi, tamĩn Elisabet endi gwañgwa mĩnjip tĩnguk. Tĩmbi yakip kit tombon endi ilnan gitakan pat-sembeĩmbi, ñĩndiñ eñguk,

²⁵ “Wopumdi nain ñĩndi-ñigiti nandi-nambi, amatamdok dausĩnan maetna tĩmbi tale-namektok ñĩndiñ tĩmbi inda-namlak.”

Eñaloli Yesu indauptok Malia nĩnguk

²⁶ Elisabeti yakip kit tombon noĩgan gwañgwa mĩnjip ti-paliñĩmbi, Yambatti eñalo Gabriel Nasalet it kwelan Galili kandañ patak wandiñ ni-mulĩmbi,

²⁷ tam sim no ama gita gama nĩm kuĩgun koi Malia endoñ ñaĩnguk. Ama wapmañ Devit damaĩgan kuĩnguk endok kombliin koi Josep tam sim wĩn endok gĩngit wĩmum pakuk.

²⁸ Eñaloli Malialoĩ tĩmbi we ñim-ĩmbi nĩnguk, “Wopumdi ginañ sũloĩ kĩndem ti-gambi, dikita patak.”

²⁹ Wĩndiñ eu nandi-ĩmbi, gĩnan mĩlali-ĩmbi, nanandi nĩm dakleumbi, gĩnan ginañ “Manda wolok kusei wĩn nek?” embi, nanandi kena tĩnguk.

³⁰ Tĩmbi eñaloli nĩmbi eñguk, “Malia. Yambatti ginañ kĩndem ti-gambi nandi-gamlak, wala tĩmbi nĩm mĩs-wĩñ!

³¹ Nandi-ĩñ. Dik gwañgwa mĩnjip tĩmbi, gwañgwa tĩkeukañ endok koi Yesu kitũkañ.

³² Endi ama wopum pali-ĩmbi, Yambat Loloñ Sini-ĩk endok nĩñañ nĩnekalĩñ. Bep pañ Devit endi Isralael amatamdok ama wapmañji kuĩnguk, wĩndi-ñgangot Wopum Yambatti en ama wapmañji kĩmĩlĩm papi,

³³ nain taletalen nĩmĩnat Jekoptok sambat, wĩn Isralael amatam, yambi-dĩkĩembi, endok ama wapmañji kuukak.”

³⁴ Tĩmbi Maliali eñalo ni-nandi-ĩmbi eñguk, “Nepek wĩn nĩtek indaukak? Nak ama gita gama nĩm kuĩngut, wala.”

³⁵ Eumbi tambane nĩnguk, “Dĩndim Woĩdi dikĩonnan pĩumbi, Yambat Loloñ Sini-ĩk endok gembĩni-ĩ gep tapliuak, wala tĩmbi gwañgwa apmekañ endi giĩgi sini-ĩk, tĩmbi Yambat enok Nĩñañ nĩnekalĩñ.

³⁶ Dikok sambatka tam no Elisabet en nandi-ñĩmlañ. Endi gilik, tĩmbi ‘En yamĩn’ wĩndiñ nĩngĩñ, gan man ñĩndi-ñigiti endi bo gwañgwa mĩnjipmat kuumbi, yakip kit tombon noĩgan ñalak.

³⁷ Nekta, Yambatti nepek no tuop nĩm tĩmbek no nĩm patak.”

³⁸ Eumbi, Maliali tambane nĩnguk, “Ale. Nak Wopumdok kena wembe sĩlanin. Manda elañ, wolok tuop inda-namun.” Wĩndiñ eumbi, eñaloli en kañ bimbi ñaĩnguk.

Maliali Elisabetoñ ñaĩnguk

³⁹ Wolonda Maliali ti-wĩli dikĩe tĩmbi, Galili kwet bimbi, Judia kwet p-ñĩlopĩlatnan platik sini-ĩk ñambi, it kwet nolok tomguk. Tombi,

⁴⁰ Sakalaialok ilnan lombi, endok tamĩn Elisabet we ñim-ĩnguk.

⁴¹ We ñim-ĩmbi nandumbi, wolongan gwañgwa Elisabetok sĩmbai ginañ pakuk wali gembĩnatgan sasik tĩnguk. Tĩmbi Dĩndim Woĩdi endok ginañinan tokĩeumbi,

⁴² wopungan kitĩmbi, ñĩndiñ eñguk, “Tam nĩndok boĩngĩpniinan dik wakan gwĩlam gamgamĩn, tĩmbi gwañgwa tĩkeukañ wĩn wĩndi-ñgangot gwĩlam ikan mĩmĩn.”

⁴³ Elisabeti wĩndiñ embi yousĩmbi nĩnguk, “Gan nĩtek tĩmbi dik Wopumnalok meñi tam pĩmbi-ñen nak ñandin nokoñ bilañ?

⁴⁴ Nak Wopumnalok meñ ganlet wĩn kusei ñĩndi-ñda: nak dik we nameñ wĩn nandi nain wolondaĩgan gwañgwa nokok sĩmbatna ginañ patak endi sili-ĩli tĩmbi, sasik tĩk.

⁴⁵ Tĩmbi Wopumdi nek ganguk wolok tuop indaukak wĩn nandi-kwambi-ñ dambi tĩkekulañda, amatam diwĩn yapma kle-patañ.”

Maliali Wopum ni-kĩndem daĩnguk

⁴⁶ Tĩmbi Maliali ñĩndiñ eñguk,

“Walena-ĩ Wopum ni-loloñ elak,

⁴⁷ Yambat nep kĩmĩtak enda ginañina tipti nandi-koĩngom ti-ñĩmlak.

⁴⁸⁻⁴⁹ Nekta, nak endok kena wemben pĩmbi-ñen,

gan endi wandigan embi nandi-nanguk,

wĩn Yambat Gembĩ Molom endi kundit wopuwopum asup ti-nanguk,

wala tĩmbi amatam man ñĩndi-ñigiti kuañ ba siĩgi kunekaliñ

endi naka 'amatam diw'in yapma kle-patak' w'ndiñ naninekalifñ.

Endi Yambat d'ndim ba giñgi sinik,

⁵⁰ amatam giñgiñgan ti-ñiñmañ busuk mamasa ti-sembi,

ama sambat no ba no siñgi indanekalifñ enda w'ndiñgangot ti-sem-ta-ñaukak.

⁵¹ Endi kundit gembinat pa tiñipi,

ama g'nañji g'nañ n'sila nandum loloñ tiñguk w'in ep t'mbi papuseneñg'ilifñ.

⁵² Endi ama wapmañ gembinj'at pipapatsi apma t'ke-sembi,

amatam kosì n'imnat enda kot giñgit emguk.

⁵³ Endi amatam nepenepekta lonjiñg'ilifñ enda g'nañ s'loñ ti-semumbi, nombo n'im lonjiñg'ilifñ,

gan amatam nepek asup pat-semguk w'in eni-mul'mbi, slak p'im ñañg'ilifñ.

⁵⁴⁻⁵⁵ N'ndok bep pañniila eni-kwambiñ dañguk

wolok tuop endi kena gwañgwañii Israe'el wakan epmi platambi,

Ablaam g'ita komblin'ii nandi-sembi,

busuk mamasa nain taletalen n'imnat ti-semektok n'im nandi-kamalañguk."

⁵⁶ Malial' w'ndiñ eu taleumbi, yakip t'pet g'it no ba nek Elisabet g'ita papi, undanem ilan ñañguk.

Elisabetti Yoane apguk

⁵⁷ Elisabetti gwañgwa t'keti'kelok nain indaumbi, n'ñañ apguk.

⁵⁸ Endok sambalii g'it ilan nasiil' Wopumdi g'nañ busuk ti-ñi-miñguk giñgit w'in nandi'mbi, en g'ita s'is'is'i t'mbi,

⁵⁹ sande noñgan taleumbi, gwañgwa p'iñgi'u dip domb'inepi b'iñg'ilifñ. B'mbi, beulok koi Sakalaia w'in kiti'nepi eñg'ilifñ,

⁶⁰ gan meñl' "W'in n'im" eñguk. Embi, "Koi Yoane kiti'kit'lok" eñguk.

⁶¹ Eumbi n'iñg'ilifñ, "Sambatsettok boñgi'psinan ama no koi Yoane no n'im patak." W'ndiñ embi,

⁶² kiti'ñgan beu ni-nandi'mbi eñg'ilifñ, "Di'k kot nek mi'm'lok nandi'lañ?" Eumbi,

⁶³ kundit youyoutok nepenepela enb'mbi, t'ke b' m'umbi, "Koi Yoane" youkuk. Youl'mbi, w'in kañbi nandi-bendi t'iñg'ilifñ.

⁶⁴ T'mbi wolongan Sakalaialok man mamben salaktaumbi, kusei k'im'pi, manda embi, Yambat ni-k'ndem dañguk.

⁶⁵ Nepek w'ndiñ inda-ñi-m'umbi, il kwelnan nasil' kundit w'in kañbi mi's'iñg'ilifñ. T'mbi nepek indañguk wolok giñg'itti sapak'nanembi, Judia kwet jañg'innan tuop ña-taleñguk.

⁶⁶ T'mbi kasat w'in nandi'ñg'ilifñ endi g'it'k nandi-kw'nakw'na'embi, Wopumdi gwañgwa w'in gemb'ni' kasop'milak w'in ka-nandi-tomg'ilifñda ñ'ndiñ e-nandi'ñg'ilifñ, "Gwañgwa wal' bendi' wopum dambi, ama n'tein sinik indaukak?"

Sakalaial' Wopum Yambat ni-k'ndem dañguk

⁶⁷ T'mbi D'ndim Woñdi Yoanelok beu Sakalaialok ginan tokñeumbi, Yambatti manda eelok n'iñguk wolok tuop embi, ñ'ndiñ eñguk,

⁶⁸ "N'ndi' Wopum, Israellok Yambat,

en kusei ñ'ndi'ñda ni-k'ndek'ndem ti-ñi-m'ina:

endi amatam'ii nandi-n'mbi,

toptop kolan g'nañ nanin n'p tuambi, n'p k'im'kuk.

⁶⁹ Endi enlok kena aman Devit endok komblin'ii boñgi'psinan nanin ama gemb'nat no n'p k'im'lektok t'mbi inda-n'nguk,

⁷⁰ w'in damañgan plofet amañiila enb'mbi eñg'ilifñ wolok tuop.

⁷¹ Endi kanj'knii ba ama g'it'k nandi-kola ti-n'i'mañ endok k'is'nan nanin n'pma t'keuktok w'ndiñ t'iñguk.

⁷² Endi bep pañnii busuk mamasa ti-sembi,

en g'ita toptop t'iñguk w'in n'im nandi-kamala'kak.

⁷³ Endi enlok koi plon sotn' Ablaam ñ'ndiñ ni-kwambiñ dañguk:

⁷⁴ endi nandi-n'mbi, kanj'knii'lok k'is'nan nanin n'pma t'k'embi,

n'p t'mbi pañg'itaumbi,

mi'si'misi n'imnat ni-wowoñ t'iñipi,

⁷⁵ kuam'ñ tuop endok dainan giñg'it'ñi'ñgot d'ndim ku-ta-lonekam'ñ.

⁷⁶ T'mbi n'ña'na di'kok kandañ nak ñ'ndiñ elet:

Yambat Loloñ S'nik endi di'k enlok plofet aman ganbekak.

Nekta, di'k Wopumdok telak dama t'mbi,

telak ti-d'ndim e-ñ'mekañ,

⁷⁷ w'in di'k amatam'ii ñ'ndiñ eni-daut ti-semekañ:

'Wopumdi sepmektok nandi'lak, wolok tuop yomji bi-samekak.'

78 N̄ndok Yambatn̄ end̄ ḡnañ busuk molomda t̄mbi w̄ndiñ t̄lak.

End̄ ama w̄n n̄-mul̄mbi,

maim sonan wandin end̄ kunum ḡnañ nanin n̄ndoñ p̄mbi,

79 ama yomjila t̄mbi k̄l̄im ḡnañ k̄mdok ḡñḡt kuañ kol̄ sale-sem̄lak,
end̄ busuktok telaknan n̄nañḡl̄mbi kunekam̄ñ.”

Sakalal̄ p̄lofet manda w̄ndiñ eñguk.

80 T̄mbi gwañgwa wal̄ bend̄ wopum daumbi, ḡnan tipt̄ w̄ndiñgot gemb̄lañguk.
T̄mbi end̄ kwet ama n̄mnatnan ña ku-ta-ñakap, nain w̄n indaumbi, Isael amatamdok
daus̄nan inda-dakleñguk.

2

Yesu gwañgwa indañguk

1 Nain wolonda Sisa Augustos Roma kwet ḡt̄k kiup ka-dik̄ñeñguk end̄ kwet tuop kot
sambat t̄mbektok nand̄mbi, wolok tuop end̄k̄ñe manda no k̄m̄l̄im ñañguk.

2 (Kwiliniusl̄ Sisalok kapmainan Silia provinslok kand̄k̄ñe ama kuñguk nain wolonda
kotambat wal̄ indañguk. Damañgan wandin no n̄m t̄nd̄n.)

3 W̄ndiñda amatam ḡt̄kt̄ kos̄ k̄m̄t̄nepi bep pañ kasats̄lok isi kuseinan ñañḡl̄mbi.

4 Josept̄ w̄ndiñgangot t̄ñguk. End̄ ama wapmañ damañgan kuñguk koi Devit endok
sambatta t̄mbi, Nasalet it kwet Galili kwelan patak w̄n b̄mbi, Judia kwelan ñambi,
Devittok il kusei koi Betleem wolok ñaupi ñañguk.

5 N̄mbi, Malia ḡñḡt w̄l̄m̄um papi, gwañgwa m̄nj̄p t̄ñguk en nañḡl̄mbi, yakan
koset k̄m̄t̄tepi ñañḡm̄k.

6 Ña tom pal̄ñ̄l̄mbi, gwañgwa t̄ket̄kelok nain indaumbi,

7 Malial̄ gwañgwa telak dama t̄keñguk. T̄kemb̄, sandum̄d̄ t̄m̄p̄ imbi, makauttok
jawañ ḡnañ k̄m̄kuk. W̄n it kiyou tok̄ñeñgukta t̄mbi makauttok ilan lo pak̄m̄k.

8 T̄mbi wandiñ kandañ sipsip kand̄k̄ñe ama d̄w̄n end̄ Betleem it kwet pawan pa
kumbi, sipsip kaul̄-d̄k̄ñe kena tim t̄-pak̄l̄iñ. T̄-pal̄ñ̄l̄mbi,

9 Wopum̄d̄ eñalo no n̄-mul̄m̄ endoñ b̄ indaumbi, Wopumdok kolsalen walalan bien
endok plon youl̄m̄ kañbi, kolan m̄s̄ñḡl̄mbi.

10 Gan eñalol̄ enguk, “S̄nd̄ n̄m m̄s̄nel̄ñ! Nak ḡñḡt manda k̄ndem no s̄ndoñ t̄ke
b̄let, t̄mbi manda wal̄ amatam ḡt̄k ḡnañj̄ youl̄mbi, sil̄sil̄ t̄nekal̄ñ. Manda w̄n
ñ̄nd̄ñ:

11 ama ñ̄n Yambat en amatam̄ñi sepmektok n̄-mutak, w̄n Mesia Wopum̄n̄, end̄ man
tim ñ̄londañgan Devittok il kwel Betleem wolok inda-samlak.

12 Nak manda biañgan elet w̄n s̄nd̄ ñ̄nd̄ñ ka-nand̄netañ: s̄nd̄ gwañgwa ḡm̄n
wakan t̄mbi indaumbi, sandum̄d̄ t̄m̄p̄ imbi, makauttok jawañ ḡnañ k̄m̄l̄im pal̄m̄
kanetañ.”

13 Eñalol̄ w̄ndiñ eumbi, platik s̄n̄k̄ eñalo k̄m̄n wopum̄d̄ kunum ḡnañ nanin p̄
indambi, Yambat n̄-k̄ndem dambi, ñ̄nd̄ñ eñḡl̄mbi,

14 “Kunum loloñen ḡnañ Yambattok koi n̄-ta-low̄t,
t̄mbi kwelan amatam ḡnañ k̄ndem t̄-sem̄lak endok kandañ busuk pat-semekak.”

15 T̄mbi eñalol̄ yamb̄mbi, kunum ḡnañ undane ña-taleumbi, sipsip kand̄k̄ñe amal̄
n̄s̄ñgan e-nand̄ t̄mbi eñḡl̄mbi, “Yak̄ñe! Nepek indalak w̄n Wopum en n̄ni-daklelak,
wala t̄mbi Betleem ñambi kana!”

16 W̄ndiñ embi, platik s̄n̄k̄ ñambi, Malia ḡt̄ Josep ep t̄mbi indaumbi, gwañgwa w̄n
wakan makauttok jawañ ḡnañ pal̄m̄ kañḡl̄mbi.

17 Kañbi, eñalol̄ gwañgwa wolok plon manda enguk w̄n kasat t̄-sem̄ḡl̄mbi.

18 T̄mbi amatam sipsip kand̄k̄ñe amalok kasat w̄n nand̄ñḡl̄mbi end̄ ḡt̄k nanand̄
kena t̄ñḡl̄mbi.

19 Gan Malia end̄la manda w̄n ḡt̄kkan ḡnan ḡnañ dasimbi, nand̄-
kw̄nakw̄nalembi pa kul̄ñguk.

20 T̄mbi sipsip kand̄k̄ñe amal̄ undanem kenanj̄nan p̄ ñañḡl̄mbi. Ñañ̄pi, nepek ḡt̄k
eñalol̄ enguk wolok tuop indañgukta t̄mbi end̄ nepek ḡt̄k nand̄mbi kañḡl̄mbi wolok
Yambat n̄-k̄ndek̄ndem embi, koi n̄-ta-loñḡl̄mbi.

21 Sande noñgan taleñ̄l̄mbi, gwañgwa ḡm̄n p̄ñḡu d̄p̄ domb̄domb̄lok nain
indaumbi, meñ beul̄ koi Yesu k̄t̄ñḡm̄k. End̄ gama meñ s̄mbai ḡnañ n̄m pal̄ñ̄l̄mbi,
eñalol̄ koi wakan ikan k̄t̄ñguk.

Simeon ḡta Anal̄ tapma ilan Yesu gwañgwa Mesia en wakan ka-dakleñḡm̄k

22 Mosel̄ end̄k̄ñe manda d̄w̄n k̄m̄kuk wal̄ ñ̄nd̄ñ elak: tam gwañgwa ikan
t̄ket̄ken end̄ n̄tek t̄mbi, b̄ndambo Yambattok dainan t̄-jamilambi, gumañ enloñ ñauk.

Endi kñe manda wïn kïmit-klendemïktok nain indaumbi, Malia gïta Josep endi gwañgwa tïkembali, Wopum enlok bi-ñïmïndepi Jelusalem ñañgïmïk.

²³ Endi Wopumdok endi kñe manda ñïn tañgonendemïktok wïndïñ tïñgïmïk, “Sïndi ama ba ilalok gaut wapai telak dama indañ gïtik Wopum enlok bi-ñïmïnekalïñ.”

²⁴ Tïmbi Wopumdok endi kñe mandali elak wolok tuop endi “mambaip sim tïpet ba monïk no mambaip wandin tïpet” tapma tïndemïktok nandïm ñañgïmïk.*

²⁵ Nain wolonda ama no Jelusalem kuñguk koi Simeon. Endi ama dïndïm, Yambattok endi kñe manda kïmit-klembali, ama nin Yambatti ni-mulïmbi Isael amatam eni-busuk tï-semekak en mandïmbi kuñguk. Tïmbi Dïndïm Woñdi en gïta papi,

²⁶ ñïndïñ ni-dakle-taleñguk: endi gama kuñpi, Wopumdi Mesia ni-mulektok e-kwambïñ dañguk wïn kaukak.

²⁷ Tïmbi Dïndïm Woñdi Simeon tapma it sañ jimba gïnañ ni-mulïmbi lo pakuk. Palïmbi, Yesu meñ beuli endi kñe mandali elak wolok tuop tï-ñïmïndemïktok en wandïñ tïke ñaumbi,

²⁸ Simeondi gwañgwa wïn kañbi tïke apmbi, Yambat we ñïmïmbi niñguk,

²⁹ “Molom, dïk manda nanguñ wolok tuop inda-talelak, wala tïmbi man ñïndïñgït kena gwañgwañga nandi-namumbi, busukñienengan semba.

³⁰ Nak ama nindi gamanda amatamgai ni-pmekak en ip dautnali kalet.

³¹ Dïk en ikan ni-mbï taleumbi ni-mulïm amatam gïtik en kanekaliñ.

³² Tïmbi Isael amatamgai nïnda kot gïñgït ni-mekak, ba amatam dïwïndok telaka kolï sale-semekak.”

³³ Simeondi gwañgwala wïndïñ eumbi, meñ beuli wïn nandïmbi, nanandi kena tïñgïmïk.

³⁴ Tïmbi Simeondi gwïlat tï-sembi, Yesu meñ Maliala ñïndïñ niñguk, “Nandïlañ. Yambatti gwañgwa ñïn ni-mbï taleumbi, Isael amatam asup endi en kïmit-kleañ ba ni-m wolok tuopgan Yambattok dainan pi pïnekalïñ ba it-kwambïñ danekaliñ. Gwañgwa wali kïmisalen no wandin Yambat en kïmïkuk, gan amatam asupti siñgi wïlmnekalïñ.

³⁵ Enda tïmbi amatam gïnañ nanandïnji sembïn wïn tïmbi dakle-taleukak. Tïmbi nepek niñañgala inda-ñïmekak kusei wala tïmbi simba gawatti kakit man pi-sïkïat nomïk waleñga bo youlekak.” Simeondi wïndïñ eñguk.

³⁶ Tïmbi profet tam gïlik no kuñguk koi Ana endi bo tapma ilan pakuk. Endi Asellok sambat, Fanuellok wemban. Tam sim pakuk wolonda wapat tïmbïmbi, gwïlat kït tombon tïpetgot yakan kuñgïmïk. Kukap,

³⁷ wapai sembumbi, slak tam kanjak pat-ta-bïkap, gwïlat 84 gïtik ombïñguk. Endi tapma ilan pat-kuñpi, tim sandap Yambat ni-wowoñ tïñpi, nanañ kïmisipbi, ni-molo pa tïliñguk.

³⁸ Nain wolondañgan endi Yesu meñ beu gïta Simeon yambïmbi, endoñ bïmbi, wolongan gwañgwa wala tïmbi Yambat we ñïmïñguk. Tïmbi amatam gïtik Mesia Jelusalem nasi mïlap gïnañ nanin epmektok indaukak endok mandïmandï kuñgïlïñ enda Analï gwañgwa wolok indaindanla gïñgït eni-ta-ñañguk.*

³⁹ Yesu meñ beuli Wopumdok endi kñe mandali elak wolok tuop tï-talembi, iset kwesetnan Nasalet Galili kwelan undane ñañgïlïñ.

⁴⁰ Tïmbi gwañgwa wïn nanandïn kïndemli gïnan tokñeumbi, bendi kwambïñ daumbi, Yambatti gïnañ kïndem tï-ñïmïñguk.

Yesu gwañgwali Beulok ilan palektok nandiñguk

⁴¹ Gwïlat tuop kamaikamai nain† indaliñgukta, Yesulok meñ beuli Jelusalem pa ñayañgïmïk.

⁴² Tïmbi Yesulok gwïlat 12‡ tïmbïmbi, tañgïmïk tuop klembi, Jelusalem londepi Yesu gïta ñañgïmïk.

⁴³ Ña pakap, gwïlat taleumbi, ilan undane ñandepi, Yesu gwañgwa en Jelusalem kandañ sakñelam pakuk wïn ni-m ka-nandïmbi kañip ñañgïmïk.

⁴⁴ Endi “Tua en amatam asup telak ñañ endok boñgïpsïnan ñalak” wïndïñ nandïñpi, sandap noñgan nandi-bendi ni-mnat telak ñañgïmïk. Ñambi, kusei kïmïpi, sambatsettok ba nosettok boñgïpsïnan lonjïñgïmïk.

⁴⁵ Lonji ni-m kañbi, undane Jelusalem ñañpi lonjïñgïmïk.

* 2:24: Kisim Bek 22:29, 34:19, Wok Pris 12:6-8 * 2:38: Jelusalem wïn Isael amatam gïtik endok plon e-yout tïlak.

† 2:41: Gwïlat wolonda Isael amatamdi Yambatti Isip kwelan epmïñguk wïn nandi-pakañ. ‡ 2:42: Juda amatamdi ñïndïñ nandiñgïlïñ: gwañgwa no gwïlat 12 ombïlak en ip amalok jimba plon tomlak.

⁴⁶ Tim sandap t̄ipet ḡit no lonj̄lonj̄ kena t̄i-ñambi, gwañgwa tapma it sañ jimba ḡinañ t̄imbi indaumbi, kañḡim̄ik w̄in: end̄i endaut ama endok boñḡips̄nan pipapi, mandanj̄i nand̄imbi, wolok kuseila eni-nand̄i pa t̄iñguk.

⁴⁷ End̄i mandanj̄i nand̄i-daklembi, k̄indem tambane-semgukta t̄imbi ama endok mandan nand̄iñḡil̄iñ end̄i ḡit̄ikgand̄i nand̄i-sil̄ik̄neubi, nanand̄i kena t̄iñḡil̄iñ.

⁴⁸ T̄imbi meñ beuli en kañbi ka-sil̄ik̄neubi, meñiñ n̄iñguk, “Gwañgwa kambak, nekta ñ̄nd̄iñ s̄in̄ik n̄ilam̄itañ? Nand̄ilañ, beka n̄t̄i gep lonj̄i kuñ̄ipi, nand̄i-bend̄i wopum t̄i-gamam̄ik.”

⁴⁹ Eumbi enguk, “N̄itek t̄imbi nep lonj̄im kuam̄ik? Nak Bepnalok ilnan ñ̄olok palettok en w̄in s̄it̄i n̄im nand̄iñḡim̄ik ba?”

⁵⁰ W̄ind̄iñ eumbi, manda wolok kusei n̄im nand̄i-dakleñḡim̄ik.

⁵¹ T̄imbi walinin meñ beu ḡita p̄imbi, Nasalet it kwelan undane ñambi, endok kapmainjetnan kuñguk. T̄imbi meñiñ nepek ḡit̄ik gwañgwalok plon indañguk w̄in ḡinan ḡinañ nand̄i-dasimbi k̄im̄it-nand̄i-kuñguk.

⁵² T̄imbi Yesulok p̄iñḡul̄i bend̄i wopum daumbi, nanand̄in bo w̄ind̄iñgangot t̄iñgukta Yambat ba amal̄i bo w̄ind̄iñgot nand̄i-koñgom t̄i-ñ̄im̄iñḡil̄iñ.

3

Yoaneli Wopumdok telak t̄i-d̄ind̄ime kena t̄iñguk

¹ T̄imbi Sisa Taibelius end̄i Roma kwet tuop wolok ama wapmañj̄i kuumbi, gw̄ilat 15 t̄imbi dumalañguk. Wolonda Pontius Pilatol̄i Sisalok kapmai kumbi, Judia distrik ka-d̄ik̄neubi, Elott̄i Galili distrik ka-d̄ik̄neñguk. T̄imbi Elottok konombal Filipt̄i Itulia ḡit Tlakonitis distrik ka-d̄ik̄neubi, Lisaniast̄i Abilene distrik ka-d̄ik̄neñguk.

² T̄imbi Anas en ḡita Kaiafas end̄i tapma amalok telak damanj̄i kuñḡim̄ik. Nain wolonda Yoane Sakalalalok n̄ñañ end̄i kwet ama n̄imnatnan kuñguk. Kuumbi, Yambatt̄i manda n̄imb̄imbi,

³ Jodan tuk baliliñ tuop kuñ̄ipi, manda eu p̄imbi, amatamda ñ̄nd̄iñ enguk, “Yambatt̄i yomj̄i bi-samektok s̄ind̄i ḡinañ tambatambattok tuk inekal̄iñ.”

⁴ Yoaneli kena t̄iñguk w̄in plofet Aisaiast̄i manda no youkuk wolok tuop indañguk. Endok mandan pepa kwasa ḡinañ ñ̄nd̄iñ youyoul̄in patak,

“Ama noli kwet ama n̄imnatnan kuñ̄ipi, ñ̄nd̄iñ k̄it̄ilak,

‘Wopumdok telak t̄i-d̄ind̄im e-ñ̄im̄it!

Telak kelam t̄i-d̄ind̄im e-ñ̄im̄inekal̄iñ!

⁵ Kwet w̄il̄iñ ḡit̄ik taplium tok̄neubi,

kwet jañḡin ba kwet k̄im̄in ḡit̄ik t̄i-jamilenekal̄iñ.

T̄imbi telak kelam t̄i-d̄ind̄im embi,

telak lop̄ilat yout d̄ind̄imembi t̄imbi jambilaukak.

⁶ T̄imbi amatam ḡit̄ikgand̄i Yambatt̄i telak n̄itek plon epma t̄ikeukak w̄in ka-nand̄inekal̄iñ.”^o

Aisaiast̄i manda w̄ind̄iñ youkut wolok tuop Yoaneli t̄iñguk.

⁷ T̄imbi nain tuop ama k̄im̄in wopumgand̄i Yoaneloñ b̄imbi, ḡinañ tambatambattok tuk i-semektok n̄imb̄imbi, ñ̄nd̄iñ pa en̄iñguk, “Malet sañandok kombliñii, s̄ind̄i nokoñ b̄imbi, tukgot inel̄iñdok nandañ ba? N̄ind̄i sanb̄imbi, telak w̄ind̄iñ Yambattok gimbit inda-samekak w̄in maklenel̄iñ? S̄ind̄i kolanj̄ilok k̄injanl̄i sapma kleuktok nandañda,

⁸ ḡinañj̄i tambanembi, wolok bien kuñgunj̄inan t̄imbi indaumbi, ḡinañj̄i ḡinañ ñ̄nd̄iñ n̄im nand̄inekal̄iñ, ‘Bep pañ̄i Ablam endok k̄indemla t̄imbi Yambattok gimbit maklenekam̄iñ.’ Nak sanba nand̄iw̄it: Yambatt̄i k̄indem kawat ñ̄in ep t̄ik̄leumbi, Ablamdok kombliñii indanel̄iñ w̄in! Wala t̄imbi s̄ind̄i bien k̄indem n̄im laliyañda, kilamek!

⁹ Kapinoño komba kuseinan ikan k̄im̄ik̄im̄il̄in patak. Komba bien k̄indem n̄im pa laliyañ ḡit̄ik w̄in j̄inb̄im ḡilo-taleumbi, komba ḡinañ kol̄i p̄im d̄ukak.”

¹⁰ T̄imbi amatamdiñ n̄-nand̄imbi eñḡil̄iñ, “W̄ind̄iñda n̄itek t̄inekam̄iñ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “No end̄i kiup̄i t̄ipet palm̄ilakta, ama no kiup̄i n̄imnat enda no m̄ilok. Ba nanala w̄ind̄iñgangot t̄ilok.”

¹² T̄imbi takis epep ama d̄iw̄in end̄i w̄ind̄iñgot tuk i-semektok b̄imbi ni-nand̄imbi eñḡil̄iñ, “Endaut, n̄ind̄i n̄itek t̄inekam̄iñ?”

¹³ Eumbi enguk, “S̄ind̄i gavmand̄i takis epnel̄iñdok elak wolok tuopgot epbi, n̄im maklenekal̄iñ.”

¹⁴ Tĩmbi mik amalĩ wĩndĩngangot nĩ-nandĩmbi eĩngĩlĩ, “Tĩmbi nĩndĩla nĩtek tĩnekamĩ?” Eumbi enguk, “Sĩndĩ ama nolok mĩnem kasĩlenelĩndok tĩ-pĩĩpĩne nĩm tĩ-nĩmekalĩ, ba manda plon siĩgin joĩngo nĩm sinekalĩ. Tambo sĩndĩ kenanjĩlok tuan samaĩ wala nandum tuop tĩmbek.”

¹⁵ Tĩmbi amatam Yoanelĩ mandan nandĩngĩlĩ endok gĩnanjĩ mĩlalĩmbi, gĩnaĩjĩ gĩnaĩ nĩndĩ eĩngĩlĩ, ‘Mesia en wakan bek’. Wĩndĩnĩ nandĩ-kwĩnakwĩnalembi, nĩtek indawik wala mandĩngĩlĩ.

¹⁶ Tĩmbi Yoanelĩ amatam gĩtĩkta nĩndĩnĩ tambane enguk, “Nakta tukgot i-sam tĩ-kulet. Gan ama no indaup tĩlak endok gembĩnĩ nak napma klelak. Endĩ wakan Dĩndĩm Woĩ kombanant i-samekak. Tĩmbi nak pĩmbĩnen nĩandin nĩalĩ endok kesii gwĩlap kiundĩmettok tuop nĩm.

¹⁷ Ama no plaua mĩnjĩp gĩt gwĩlap ep danbi, mĩnjĩp wĩsi-kopi, gwĩlap ba kĩlĩkĩlĩk siu dĩlak, wĩndĩngangot ama indaup tĩlak endĩ amatam ep danbi, gĩngĩtĩnĩ epbi, dĩwĩn komba taletalen nĩmnat gĩnaĩ ep siu dĩnekalĩ.”

¹⁸ Yoanelĩ wĩndĩnĩ embi, molo manda dĩwĩn asup eĩpi, gĩngĩtĩ manda kĩndem amatamda en-ta-kuĩnguk.

¹⁹ Tĩmbi ama wapmaĩ Elottĩ konombal Filip endok tamĩn Elodias matĩkeĩnguk ba tĩ-bomboe kusei kusei dĩwĩn tĩngukta tĩmbi Yoanelĩ pa nĩ-nombĩnguk.

²⁰ Gan Elottĩ tĩ-bomboen wĩn nĩm ka-daklembi, nombi yousĩmbi, Yoane tĩkembali, it kwambĩn gĩnaĩ kĩmĩlĩm pĩnguk.

²¹ Yoanelĩ amatam gĩtik gĩnaĩjĩ tambĩneĩngĩlĩ wĩn tuk i-semĩpi, Yesu bo tuk i-nĩmĩnguk. Tuk i-nĩmĩmbi, nĩmolo tĩnĩlĩmbi, kunum gĩnaĩ dĩlĩ tombĩmbi,

²² Dĩndĩm Woĩndĩ inda-daklembi, monĩk mambaip walan indambi, endok plon pĩpipakuk. Tĩmbi kunum gĩnaĩ nanin kĩtikĩtĩ no nĩndĩnĩ kĩtĩtu pĩnguk, “Dĩk nĩnana noĩngan sĩnĩk. Nak gĩnaĩnalĩ gep kasĩlembi, dĩka walena kĩndem dalak.”

Yesu Mesialok bep paĩnĩilok kot sambat

²³ Yesulĩ gwĩlat 30 nĩtepek ombĩmbi, kenan kusei kĩmĩkuk. Amatam enda nandĩngĩlĩ en Joseptok nĩnĩnĩ. Tĩmbi Josep endĩ Elilok komblin,

²⁴ Eli wĩn Matattok komblin, Matat wĩn Livailok komblin, Livai wĩn Melkilok komblin, Melki wĩn Janailok komblin, Janai wĩn Joseptok komblin,

²⁵ Josep wĩn Matatiaslok komblin, Matatias wĩn Amoslok komblin, Amos wĩn Nahumlok komblin, Nahum wĩn Esilok komblin, Esli wĩn Nagailok komblin,

²⁶ Nagai wĩn Maattok komblin, Maat wĩn Matatiaslok komblin, Matatias wĩn Semeindok komblin, Semein wĩn Joseptok komblin, Josek wĩn Jodalok komblin,

²⁷ Joda wĩn Joanandok komblin, Joanan wĩn Resalok komblin, Resa wĩn Selubabelok komblin, Selubabel wĩn Sealtielok komblin, Sealtiel wĩn Nelilok komblin,

²⁸ Neli wĩn Melkilok komblin, Melki wĩn Adilok komblin, Adi wĩn Kosamlok komblin, Kosam wĩn Elmadamok komblin, Elmadam wĩn Erlok komblin,

²⁹ Er wĩn Josualok komblin, Josua wĩn Eliesellok komblin, Eliesel wĩn Jolimlok komblin, Jolim wĩn Matattok komblin, Mattat wĩn Livailok komblin,

³⁰ Livai wĩn Simeondok komblin, Simeon wĩn Judalok komblin, Juda wĩn Joseptok komblin, Josep wĩn Jonamlok komblin, Jonam wĩn Eliakimlok komblin,

³¹ Eliakim wĩn Melealok komblin, Melea wĩn Menalok komblin, Mena wĩn Matatalok komblin, Matata wĩn Natandok komblin, Natan wĩn Devittok komblin,

³² Devit wĩn Jesilok komblin, Jesi wĩn Obettok komblin, Obet wĩn Boaslok komblin, Boas wĩn Salmondok komblin, Salmon wĩn Nasondok komblin,

³³ Nason wĩn Aminadapok komblin, Aminadap wĩn Atmindok komblin, Atmin wĩn Arnilok komblin, Arni wĩn Heslondok komblin, Heslon wĩn Peleslok komblin, Peles wĩn Judalok komblin,

³⁴ Juda wĩn Jekoptok komblin, Jekop wĩn Aisaktok komblin, Aisak wĩn Ablaamdok komblin, Ablaam wĩn Telalok komblin, Tela wĩn Nahollok komblin,

³⁵ Nahol wĩn Seluktok komblin, Seluk wĩn Reulok komblin, Reu wĩn Pelektok komblin, Pelek wĩn Ebellok komblin, Ebel wĩn Selalok komblin,

³⁶ Sela wĩn Kainandok komblin, Kainan wĩn Alpaksattok komblin, Alpaksat wĩn Semdok komblin, Sem wĩn Noalok komblin, Noa wĩn Lamettok komblin,

³⁷ Lamek wĩn Metuselalok komblin, Metusela wĩn Enoktok komblin, Enok wĩn Jalettok komblin, Jalet wĩn Maalalok komblin, Maalalel wĩn Kainandok komblin,

³⁸ Kainan wĩn Enoslok komblin, Enos wĩn Settok komblin, Set wĩn Adamdok komblin, tĩmbi Adam wĩn Yambattĩ tĩmbi indaĩnguk.

4

Satandí Yesu tí-kuyuk tí-ñim-ñguk

¹ Tímbi Yesulí tuk í-taleumbi, Díndim Woñdí gínan gínañ tokñe palímgukta nañgíłmbi, Jodan tuk bim kwet ama nímnatnan ña kuñguk.

² Wandíñ tím sandap 40 dou młlat tí-kuñíłmbi, Satandí tí-kuyuk pa tí-ñim-ñguk. Nain wolonda nanañ no ním nam, slak kuñíłmbi, tím sandap walí taleumbi, nanañ gawat tínguk.

³ Tímbi Satandí ñíndíñ nínguk, “Dík Yambattok Níñan sínikta, kusaka tímbi dakleuk-tok kawat ñin nímmbi, nanañ indawín!”

⁴ Eumbi tambane nínguk, “Wíndíñ ním. Yambattok manda no ñíndíñ youyoulín patak, ‘Ama nanañłngot kuñgun młtuktok tuop ním.’”^{*}

⁵ Tímbi Satandí kwet loloñen nolok nañgíp lombi, kwet tuop amatam kusei kusei kuañ wín gítikgan walawalan nomík nain dumangan daulímmbi

⁶ nínguk, “Kwet gítik wolok gembín ba paman wín nokok kítnanan kímłim kadíkñelet, wala tímbi ama nola ba nola mímłok nandímmbi, kíndem kiinan kímłet. Nepek gítik wín dík gam-taletalelok nandílet,

⁷ wín tıkap dík kesítanan młlelem tí-nameñda, nepenepek gítik wín díkok gíngít tí-taletak.”

⁸ Eumbi tambane nínguk, “Yambattok manda no ñíndíñ youyoulín patak, ‘Dík Wopum Yambatka młlelem tí-ñimmbi, en noñgangot kímít-klelok.’”^{*}

⁹ Tímbi Satandí Yesu nañgípi, Jelusalem tapma it pendím kusip plon lo kímípi nínguk, “Dík Yambattok Níñan sínikta, ñinanin díkopi ma pí!

¹⁰ Kusei ñíndíñda dík ním kolautañ: Yambatta manda no ñíndíñ youyoulín patak, ‘Endí eñaloñilok kısınan gapípi, gambi-díkñenelíndok enbekak.’

¹¹ No wín ñíndíñ, ‘Endí kısılí gep wít-taloumbi, kawattí kesika ním gaulek.’”^{*}

¹² Eumbi tambane nínguk, “Yambattok manda ñíndíñ elak, ‘Dík Wopum Yambatka endok gembín inda-dakleuktok tí-kuyuk ním tí-ñimekañ.’”^{*}

¹³ Satandí tí-kuyuk kusei kusei gítik tí-ñim-mum taleumbi, “Nain nolamek” embi kañ bimbi ñağguk.

Ama Sísínik Yesu endí enlok kuseiñin tímbi dakleñguk*Yesulí enlok kuseiñin Nasalet it kwelan eu dakleñguk*

¹⁴ Tímbi Yesulí Galili kwelan undane ñambi, Díndim Woñdok gembí plon kulíngukta endok gíngít walí kwet kle-gímbup pakañ tuop sapañaneñguk.

¹⁵ Tímbi endí kwet wolok kle-gímbut kuñípi, it kiyauñjı gínañ gíngít manda ení-daut tí-sem pa tímbimbi, amatam gítıktı koi gíngít tíke-loğılíñ.

¹⁶ Tímbi Nasalet it kwet kandañ pap bendínguknan bo ña tomguk. Tombi, Sabat patnandí nain indaumbi, ep tındın klembi, it kiyau gínañ loğguk. Lombi, manda pinat-semepi młlalımbi,

¹⁷ pılofet Aisaialı manda youkuk wín tıkembi, enda míngılíñ. Mıumbi pısapi, manda ñíndíñ pakuk wín tímbi indaumbi pinat-semguk,

¹⁸ “Wopumdı gíngítı manda kíndem ama pımbıñesıla enbettok nanbı taleñguk, wala tímbi endok Woñdí gembın namlak.

Endı manda ñíndíñ ewa pıktok nanı-mukuk:

toptop kolan plon pakañ wın pısat-semnekalıñ,

ba dausı sipmısipmın endok dausı tímbi tom-semnekalıñ.

Tımbi endı ñíndíñ tımbettok nanı-mukuk:

nak ama ep pí yalıumbi pımbıñen kuañ endok młlapsı tımba taleukak,

¹⁹ ba Wopumdı amatamıııı wale kíndem tí-semsemlok nain indalak wın ewa pıukak.”^{*}

²⁰ Manda wındıñ pinat-talembi, pepa kwasa wın kwasanembi, it kiyau kena amala bında mımbi, amatam enı-daut tí-semektok pıpakuk. Tımbi it kiyau gınañ pakılıñ endı gıtıkgandı daut endañgot deıñgılıñ.

²¹ Tımbi Yesulı kusei kımıpi, manda ñíndıñ enguk, “Gıngıtı manda pınalam nandañ walı man ñíndıngıtı bıen inda-daklelak.”

²² Wındıñ eumbi, amatam gıtıktı nı-kındem dambı, mandan nandum galkñat sınık tíngukta nanandı kena tímbi eñgılıñ, “Nıtek tímbi Joseptok nıñgan walı manda wandın elak?”

²³ Eumbi enguk, “Bıañganak, sındı eyout manda ñíndıñ nanınetañ, ‘Tımbi kíndenda ama, dík dıtınalok pıñgıpka tímbi kíndem da-mek’, wın Kapaneam it kwelan kena tımbım gıngıtıka nandıngımıñ, wındıngangot fılok ika kuseinan tımbımbi kana!”

²⁴ Wndñ embi yous^mmbi enguk, “Nak biañgan sanba: plofet ama no enlok ilnan nasiilⁱ not n^m pa tⁱ-ñmañ.

²⁵ Snd plofet Elia nek tⁱnguk wⁿ nandⁱ-ñ^mt: endⁱ kuñⁱl^mbi, gw^lat tⁱpet g^t no g^t yakⁱp k^t tambon noñgan gwⁱ no n^m p^umbi, kwet tuop nanañ map wopum indaⁱnguk. Nak biañgan sanlet: nain wolonda Islael kwelan Juda tam kanjak asupgan kuñⁱl^mñ,

²⁶ gan Yambattⁱ Elia wⁿ endoñ n^m nⁱ-mupi, endⁱ Sidon kandañ tam kanjak no Salefat it kwelan kuñⁱng endoñnan nⁱ-mul^m ñambi tⁱke k^mikuk.

²⁷ T^mbi plofet Elisalⁱ kuñⁱl^mbi, Islael kwelan Juda amatam asuptⁱ wanda kwambⁱñ yambo mawatsiat kuñⁱl^mñ. Gan Elisalⁱ endoñnan nanin no n^m t^mbi k^{ndem} dañguk, endⁱ ama no koi Naman Silia kwelan nanin en noñgantok t^mbi k^{ndem} dañguk.”

²⁸ T^mbi it kiyau g^{nañ} pakⁱl^mñ Yesulok manda wⁿ nandⁱmbi, g^{nañ}jⁱ komba d^umbi
²⁹ m^lapi, en it kwet pawan kle munjul^m ñaⁱnguk. Isⁱ kwesⁱ wⁿ kwet k^min plon pakukta, j^mbiñ malapnan tⁱke nañgⁱp ñambi, munjut kolⁱ p^uktok ñaⁱngⁱl^mñ.

³⁰ Gan endⁱ undanembi, k^min g^tik boñgⁱpsⁱ g^{nañ} yapma klembi, walinin pⁱ ñaⁱnguk.

³¹ Ñambi, it kwet no koi Kapaneam Galili kwelan patak wandⁱñ pⁱ tombi pakuk. Papi, Sabat patnandⁱ nainda gⁱngⁱt manda enⁱ-daut sem pa tⁱlⁱnguk.

³² Endⁱ ama biesⁱlⁱ manda gembⁱnat eañ wndñ eñgukta t^mbi nandⁱ-g^tñgⁱt^k tⁱngⁱl^mñ.

Yesulⁱ amatam ep t^mbi k^{ndem} daumbi, gⁱngⁱt manda eu pⁱnguk

³³ Sabat patnandⁱ nain nola ama no yal kolanⁱ g^{nan} g^{nañ} pⁱnguk endⁱ it kiyau g^{nañ} lom pakuk. Endⁱ wopumgan kwawa tⁱñⁱpi eñguk,

³⁴ “Ei, Yesu Nasalet nanin, dⁱk nekt^a n^{ndoñ} b^{ilañ}? Dⁱk nⁱp t^mbi kolaneñdok b^{ilañ} ba? Nak kusaka nandⁱlet: dⁱk Yambat enlok kena ama giñgi sⁿik wⁿ.”

³⁵ Wndñ eumbi, yal kolan wⁿ nⁱ-ñombⁱñⁱpi eñguk, “Dⁱk mañga masipbi, amalok g^{nan} nanin lamb^m po ñau.” Eumbi, yal kolandⁱ ama wⁿ munjut kolⁱmbi, ama pakⁱl^mñ endok boñgⁱpsⁱnan pⁱnguk, gan yal endⁱ ama wⁿ n^m t^mbi kolaumbi, slak lamb^m po ñaⁱnguk.

³⁶ T^mbi amatamdⁱ kundit wⁿ kañbi ka-s^lkñembi, nanandⁱ kena t^mbi, nⁱsⁱngan e-nandⁱ t^mbi eñgⁱl^mñ, “Kai, ama ñalⁱ manda n^{itnein} sⁿik elak? Ama yambalat nom^k endⁱ yal kolan manda gembⁱnat enbumbi lamb^m po ñaⁱñ!”

³⁷ Yesulⁱ kundit wandin t^mbi^mbi, endok gⁱngⁱt walⁱ kwet kle-g^{mbup} pakañ tuop sapakñaneñguk.

³⁸ Yesulⁱ it kiyau g^{nañ} nanin p^mbi, Simondok ilan loñguk. It w^{lok} Simon yapman tam j^mbat t^mbi, pⁱng^u komba d^umbi pakuk. T^mbi Yesulⁱ en t^mbi plap tauktok nⁱ-nandumbi,

³⁹ tam pakuknan lombi mumuñembi, j^mbat nⁱ-ñombⁱumbi, tam wⁿ kañ biñguk. Wndñ t^mbi^mbi, tam pⁱng^u nandum pañg^ttaumbi, plapkan m^lapi, Yesu g^t nolii yambⁱ-dⁱkñeñguk.

⁴⁰ Maim p^umbi, Sabat patnandⁱ nain taleumbi, amalⁱ nosii j^mbat kusei kusei inda-semguk wⁿ Yesuloñ yanañgⁱp b^umbi, kilⁱ ama g^tik noñgan noñgan ep kañbi, ep t^mbi k^{ndem} dañgⁱl^mñ.

⁴¹ Tⁱñⁱpi, amatam asuptoñ yal kolanⁱ wak^t ep kle-semumbi, kwawa wopumgan tⁱñⁱpi po ñambi, ñndñ eñgⁱl^mñ, “Dⁱk Yambattok N^{ñañ} sⁿik.” Yal kolan endⁱ Yesu en Mesia Yambattⁱ nⁱ-mukuk wndñ nandⁱ-ñ^mñgⁱl^mñ, wala t^mbi enombⁱmbi, manda eelok e-k^misip tⁱ-semguk.

⁴² Kwet salaup t^mbi^mbi, Yesulⁱ it bimbi, pⁱ ña kwet ama n^mnatnan ñambi pakuk. T^mbi amalⁱ lonjⁱ kukap t^mbi^m indaumbi, tⁱke kimbⁱ dambi, en g^ta papatok nⁱngⁱl^mñ,

⁴³ gan endⁱ ñndñ enguk, “Yambattⁱ amatam yambⁱ-dⁱkñembi, ama wapmañjⁱ kulak w^{lok} gⁱngⁱt manda k^{ndem} ewa p^uktok endⁱ nani-mukuk, wala t^mbi nak it kwet d^wnnan bo ñauttok een.”

⁴⁴ Wndñ embi yamb^k bimbi, ña Judia kwet tuop kumbi, it kiyauñjⁱ g^{nañ} manda eu pⁱnguk.

5

Petlo g^t noliiⁱ Yesulok mandala m^kbalak asup tiañeñgⁱl^mñ

¹ Nain nola Yesulⁱ Genesalet tuk guañ kⁿnanjatnan il^mbi, amatam k^min wopumdⁱ Yambattok manda nandⁱnepi kle-g^{mbup}i, ñasⁱ ñasⁱngan tⁱngⁱl^mñ.

² T^mbi Yesulⁱ kⁿnanjatnan kⁱkeñ tⁱpet pal^m kañbi, m^kbalak epep amalⁱ kⁱkeñjⁱ bimbi, liksⁱ w^lip pakⁱl^mñ yambⁱnguk.

³ Yambim endoñ ñambi, kikeñ nolok plon lombi, kikeñ molom Simon enda kambak munjulim ñaña euktok niñguk. Eumbi, wındiñ tımbımbi, wolok pipapi, gıñgıt manda enı-daut kenan yousımbi tı-semguk.

⁴ Tı-sem-talembi, Simon ñındiñ niñguk, “Dık tuk guañ boñgıpnan ñambi, mıkbalak epeplok lıksı wın mep kımılım gınañ ma pıwıt.”

⁵ Eumbi tambane niñguk, “Endaut, ñındı tim ombap kena gım slakan tımıñ, tımbi mıkbalak bien no nım epmımıñ. Gan dıkok mandala joñgo bındambo lik mep kımılım pınetañ.”

⁶ Wındiñ embi, endı lıksı mep kımılım pıumbi, mıkbalak asup sınık melımbi, lik blañganenepi tıñgıñ. Wındiñ tımbımbi,

⁷ nosii dıwın kikeñ nolok plon kuñgıñ endı bı ep pañgıtanelıñdok kıt wayo kot-semum bımbi, ep pañgıtıñgıñ. Tımbi mıkbalak kikeñ tıpet wolok gınañ ep dası tokñeumbi, kikeñ tıpet tuk gınañ pındepi tıñgımık.

⁸ Tımbi Simon Petlolı wındiñ indaum kañbi, Yesu kesıinan mıelem tımbi niñguk, “Wopum, nak ama yomnat, kak nambımbi ñau.”

⁹ Kusei ñındiñda endı wındiñ niñguk: en wakıt ama gıtık en gıta kikeñ plon pakıñ endı mıkbalak asup epğılıñda tımbi mısımbi, nanandı kena tıñgıñ.

¹⁰ Tımbi Sebedilok niñañiıt tıpet Yakobo gıt Yoane Simon gıta mıkbalak epep kena pa tıñgımık endı wındiñgangot tıñgımık. Tımbi Yesulı Simon nımbi eñguk, “Nım mısıwıñ. Dık mıkbalak tiatia tılañdı gamanda amatam enı-tiatia kena tımbi kuukañ.” Wındiñ eumbi,

¹¹ endı kikeñ ep tiañeumbi, kınanjat kwambıñnan loumbi, nepenepek gıtık bı-talembi, Yesulok gwañgwa indambi, en kle kuñgıñ.

Yesulı ama jımbat yambo mawalat no tımbı kındem dañguk

¹² Yesulı Juda amatamdok it kwet no pakuk wandıñ kuñımbi, ama no pıñgıu gwılap gıtık yambo mawattı sipmıñguk endı bımbi Yesu kañbi, pi pım timan dai kwet plon kımıp pındım papi, nı-kukulembi eñguk, “Wopum, tıkap dık nep kımılep nandılañda, guma jımbatna tımbı taleumbi, kındem dawa.”

¹³ Eumbi, kii kot suapi, ama wın tıke-kañbi niñguk, “Nak nandı-gamlet. Dık kındem da!” Eumbi, wolongan wanda kwambıñ walı pailımbi, kındem dañguk.

¹⁴ Tımbi Yesulı manda kwambıñ nımbi eñguk, “Nepek inda-gamlak wolok kasat ama nola nım tı-semekañ. Nım sınık. Dık ñambi, gwılapka tapma amala daulımımbi, jımbatka talelak wın gambı-dakleutak. Tımbi amatamdı wandañga bıañgan ip talek wın gambı-nandınelıñdok dık tapma tımbekañ, wın Moselı endıkñe manda kımıt-nımguk wolok tuop.”

Yesulı wındiñ eñguk,

¹⁵ gan kena tıñguk wolok gıñgıtı sapakñane sınık taumbi, amatam asupgandı mandan nandınepi ba jımbatsı kle-semektok Yesuloñ bımbi, kımın pa tıañgıñ.

¹⁶ Gan Yesulı wandingan embi, yambık bımbi, engan kwet ama nımnatnan ñam, nımolo pa tıñguk.

Yesulı yom bımbilok gembı palmıñguk wın daut semguk

¹⁷ Nain nola Yesulı amatam enı-daut tı-semıñımbi, Falisi ama gıta endıkñe manda nandı-tale ama endı lo ñasıñgan pipakıñ. Endı Jelusalem ba it kwet gıtık Galılı ba Judia kwelan pakañ walınin bımbın. Tımbi Wopumdok gembın jımbatsıat ep tımbı kındem dalok Yesuloñ palmıñguk.

¹⁸ Nain wolonda ama dıwındı nosı no kii kesii dalandan tañgo plon tañgonem bımbi, Yesulı it pakuknan lom dainan kımıtnelıñdok tı-tlakıñ.

¹⁹ Amatamdı it wın tokñeñgıñda tımbi endı gınañnan bem lonelıñdok tuop nım, wala tımbi endı it pendım bat wolok lombi, pendım wiap blanganembı, toalı tañgo plon top gılım dambi, bıum pı amatam boñgıpsınan Yesulok kuañnan pıñguk.

²⁰ Wındiñ tımbımbi, Yesulı nanandı kılıktıñjılok bien ka-nandımbi, ama wala ñındiñ niñguk, “Notna, yomga gıtık wın bı-gam-taletalen.” Wındiñ eumbi,

²¹ endıkñe manda nandı-tale gıt Falisi ama endı kusei kımıpi, nı-sıñgan ñındiñ e-nandı tıñgıñ, “Yakii, ama manda winjıt elak wın en nin? Wın Yambat en noñganıñgot yom bımbilok gembın palmılak yañ!”*

²² Tımbi Yesulı gınañ nanandıñjı ka-nandımbi enı-nandımbi eñguk, “Kusei nıtektasındı gınañjı gınañ wındiñ e-nandı tañ?”

²³ Gembı nım pat-namumda, nak ‘Yomga bı-gam-taletalen’ nımbambi, ba ‘Mılapı ñau’ nımbambi, bien kındem indauk ba? Nım ya!

* 5:21: Juda amalok nanandıñjı wın ñındiñ: no en Yambat esıesi-ñımlak endı tıke pı yalılak.

²⁴ Gan nak Ama Sis+in+kti kwelan ñolok yom bimbilok gemb+in pat-namlak w+in s+nd+ namb+ daklenel+ñdok nak ñ+nd+ñ n+ñguk. W+nd+ñ eñ+pi, ama kii kesii dalandanla n+mbi eñguk, “Nak ganlet: d+ik m+lap+pi, ipatka t+kembi, ikanan ñ+au.” Eumbi,

²⁵ wolongan ama wal+ daus+nangan m+lap+pi, ipal t+kembi, ilnan ñ+añ+pi, Yambat n+kindem dañguk.

²⁶ T+mbi amatam g+it+kti w+in ka sil+ik+ñembi, nanand+ñj+ n+ñm dakleumbi, nepek m+is+m+is+in kañg+il+ñ wala Yambat n+ta-loñ+pi, n+is+ñgan ñ+nd+ñ eñg+il+ñ, “Man nepek g+it+ik+ñ in daumbi kam+ñ.”

Yesul+ yom ama ep tiañeupi indañguk

²⁷ Wolok siñgi kandañ Yesul+ walinin p+im ñ+ambi, takis epep ama no koi Livai en takis epep ilan pal+mbi kañbi, ñ+nd+ñ n+ñguk, “D+ik b+im nep kle ku.” W+nd+ñ eumbi,

²⁸ Livaiñ kenalok nepenepep g+it+ik w+in bi-talembi m+lap+pi, Yesu kleñguk.

²⁹ T+mbi end+ ilnan nanañ si-jumut wopungan Yesulok t+ñ+im+umbi, wolongan takis epep ama ba ama d+iw+in asupgan en g+ita nanañ yakan nañg+il+ñ.

³⁰ T+mbi Falisi ama g+it nos+ d+iw+in end+ik+ñe manda nand+ taleñg+il+ñ end+ w+in kañbi nandum p+umbi, e-balep t+mbi, Yesulok gwañgwañii ñ+nd+ñ eng+il+ñ, “S+nd+ nekta takis epep ama ba ‘yom ama’ d+iw+in en g+ita nanañ yakan nañ?” Eumbi,

³¹ Yesul+ tambanem enguk, “K+indem+ end+ gwasap amaloñ n+ñm ñ+añ, w+in j+imbats+at end+ñgot gwasap amaloñ ñ+añ.

³² Ama n+is+la nandum d+ind+im t+lak nak en en+tiañelok kwelan n+ñm indañgut, tambo nak yom ama enbambi, g+inañj+ tambanenel+ñdok indañgut.”

Yesulok nanand+in ba ep t+ind+in w+in damanin wand+in n+im

³³ T+mbi ama d+iw+nd+ Yesu ñ+nd+ñ n+ñg+il+ñ, “Yoanelok gwañgwañii end+ nain asup nanañ k+im+is+ip+bi, n+imolo kena pa tañ, t+mbi Falisi amalok gwañgwanj+ii end+ bo w+nd+ñg+angot tañ, gan n+tekt+ d+ikok gwañgwañgail+ nanañ k+im+is+ip nain no n+im k+m+pi, k+im+is+ip pa tañ?” Eumbi,

³⁴ nolilok plon eyout manda ñ+nd+ñ enbi eñguk, “Ama no tam+in t+lakta t+mbi nolii g+ita na-s+il+is+il+ t+ñ+il+mbi, s+nd+ k+ndem nolilok nanañ k+im+is+ip t+semnel+ñ ba? N+im ya!

³⁵ Gan nain indaumbi, kanj+ik+ñiil+ ama w+in yapma tikenekal+ñ. T+keumek, noliiil+ blan t+mbi, nanañ k+im+is+ip t+nekal+ñ.”

³⁶ W+nd+ñ embi yous+mbi, nepek komblin ba damanin wala eyout manda ñ+nd+ñ bo enguk, “Ama nol+ dasindasin komblin blañganembi, kusip t+kembi, dasindasin damanin mambupmeuk ba? N+im ya! End+ w+nd+ñ t+mbekta, dasindasin komblin w+in kola-ñ+imek, t+mbi dasindasin kusip komblin wak+it dasindasin damanin endok tuopset noñgan n+im t+mbek.

³⁷ T+mbi wain tul komblin w+in meme gw+lap damanin g+inañ n+im wil+ g+ilolok. W+nd+ñ t+mbekta, wain tull+ bend+ wopum dambi, meme gw+lap damanin t+mb+ tawa kolaumbi, wain kwelan poña pi-talew+ik.

³⁸ Wala t+mbi wain tul komblin w+in gw+lap komblin g+inañ pa wil+ g+ilolok.

³⁹ T+mbi no en wain tuk damanin nañguk end+ wala “Koñgom s+in+k+ embi, wain komblin w+in nambepi kunj+it talak.”

6

Yesul+ Sabat patnand+ nainnan nek t+nd+lok eu talelak

¹ Sabat patnand+ nain nola Yesul+ plaua m+ñj+ip kenanan d+ik+ñe ñ+añ+il+mbi, gwañgwañii en g+ita ñ+añg+il+ñ end+ plaua bien mep pañg+pi, m+ñj+ip kaik nañg+il+ñ.

² T+mbi Falisi ama d+iw+nd+ w+in kañbi, nandum tuop n+im t+mb+mbi eng+il+ñ, “N+tek t+mbi s+nd+ Sabattok end+ik+ñe manda w+ipi, kena n+im t+nd+lok elak w+in tañ?”

³ T+mbi Yesul+ tambane enguk, “End+ik+ñe manda w+iw+ttok kandañ s+nd+ Devit g+ita noliiil+ nanañ gawat pal+ñ+il+mbi, n+tek t+ñguk wolok kasat w+in n+im pinap nandañ ba?”

⁴ End+ Yambattok ilan lombi, plaua nanañ endok bi-ñ+im+in w+in mepi nañguk. End+ik+ñe mandal+ elak wolok tuop nanañ w+in tapma ama end+ñgot nanalok, gan Devitt+ w+in joñgo mep nambi, noliiila bo emumbi nañg+il+ñ.”*

⁵ W+nd+ñ embi yous+mbi enguk, “Nak Ama Sis+in+kti Sabat patnand+ naind+ok molomda t+mbi wolonda nek guma t+nd+lok w+in ewa talelak.”

⁶ Sabat patnand+ nain no indaumbi, Yesul+ it kiyau g+inañ lombi, en+ daut t+pal+ñ+il+mbi, ama no kii d+nd+im dalandañguk end+ bo wolok b+im pakuk.

* 6:4: Devitt+ end+ik+ñe manda w+ikuk, gañgan Yambatt+ gimbit n+im t+ñ+im+ñgukta t+mbi Yesul+ Falisi amal+ enlok gwañgwañiila gimbit n+im t+semnel+ñdok eñguk.

⁷ Tĩmbi Falisi gĩta endĩkĩne manda nandĩ-tale ama endĩ Yesu kít youť tĩ-ńĩmnelĩńdok kusei lonjĩńgĩlĩń, wĩndĩńda endĩ Yesulĩ Sabat patnandĩ nainnan ama no tĩmbĩ kĩndem dauk ba nĩm wolok ka-tuakĩlĩń.

⁸ Gan Yesulĩ nanandĩnjĩ wĩn ka-nandĩmbi, ama kii dalandan wĩn kĩtĩ-ńĩmĩmbi nĩńguk, “Mĩlap bĩmbi, ńolok it!” Wĩndĩń eumbi mĩlapi, dausĩnan ikuk.

⁹ Tĩmbi Yesulĩ enbi eńguk, “Nak ńĩndĩń sanĩ-nandutet: Sabattok endĩkĩne mandalĩ nek tĩneńdok nandĩ-nĩmlak - ama tĩmbi kĩndem dalok ba ama tĩmbi kolalok, kuńgun tĩke-kĩmĩttok ba tĩmbi kĩmlak?” Wĩndĩń embi,

¹⁰ amatam wolok pakĩlĩń yambĩ-ta-ńĩa-talembi, ama kii dalandan ńĩndĩń nĩńguk, “Kĩka kot suat” nĩmbĩmbi, wĩndĩń tĩmbĩmbi, kiiłĩ salaptambi, kĩndem dańguk.

¹¹ Tĩmbi gimbit wopumdi ama biesĩlok gĩnańjĩ tokĩneumbi, Yesu nĩtek tĩmbi kolanelĩńdok wala nĩsĩńgan e-nandĩ tĩńgĩlĩń.

Ama Sĩsĩnk Yesu endĩ ama nin en kle-kuńgĩlĩń enĩ-daut tĩ-semguk

Yesulĩ gwańgwa 12 ep danguk

¹² Nain wolonda Yesulĩ nĩmolo tĩmbepi kwet jańgĩnnan lombi, tim ombap Yambat nĩmolo tĩ-ńĩmĩńguk.

¹³ Kwet salaumbi, ama asup en kleańgĩlĩń kiti-semum bĩmbi, endok bońgĩpsĩnan nanin ama 12got ep danbi, ‘enĩmumulĩn’ kot emguk.

¹⁴ Ama ep danguk endok kosĩ ńĩndĩń: Simon (koi no Petlo kitińguk), tĩm kwayań Andlu, Yakobo, Yoane, Filip, tĩm Batlomio,

¹⁵ Matayo, Tomas, tĩm Yakobo Alifalok nĩńań, tĩm Simon koi wĩn ‘Selot ama’ kitińgĩlĩń,

¹⁶ tĩm Judas Yakobo nĩńań, gĩta Judas Iskalot, ama nin sińgi Yesu bola tĩ-ńĩmĩńguk.

Amatam nĩtein endĩ dĩwĩn yapma kle-pakań?

¹⁷ Tĩmbi Yesulĩ gwańgwańi ep danguk en gĩta kwet jańgĩnnan nanin pĩmbi, kwet kĩmbat nolok tombĩmbi, gwańgwańi asupgan dĩwĩndĩ en gĩta wandĩń pakĩlĩń. Tĩmbi endĩńgot nĩm, wĩn amatam kĩmĩn wopum Judia kwet tuop nanin ba Jelusalem nanin, ba Tilo Sidon it kwet tĩpet tuk kimbĩń balilĩń pakamĩknan nanin

¹⁸ endĩ Yesulĩ manda eumbi nandĩnelĩńdok ba jĩmbatsĩ ep kle-kot tĩ-semektok bĩ palĩmbi nandĩ-sembi, ama dĩwĩn yal kolandĩ mĩlap emguk wĩn bo ep tĩmbi kĩndem dańguk.

¹⁹ Tĩmbi amatam kĩmĩn wopum endĩ Yambattĩ Yesu gembĩ mĩmbi, amatam gĩtik ep tĩmbi kĩndem daumbi kańgĩlĩń, wala tĩmbi endĩ tĩke-ka tĩnelĩńdok bańak lonjĩńgĩlĩń.

²⁰ Tĩmbi Yesulĩ gwańgwańi loń dei yambĩmbi, ńĩndĩń enguk,

“Amatam nĩsĩla nandum pĩmbĩńen tĩlak

sĩndĩ wakan Yambattok gĩńgĩtĩi indambi kuań,

wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakań.

²¹ Man ńĩndĩńgĩt nepenepekta lonjĩ kuań

sĩndĩ wakan Yambattĩ sep tĩmbi tokĩnekalĩń,

wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakań.

Man ńĩndĩńgĩt sĩmba blan plon kuań

sĩndĩ wakan sĩmba sasat plon kunekalĩń,

wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakań.

²² Sĩndĩ nak Ama Sĩsĩnk nep kle-kuańda tĩmbi

amatamdĩ nandĩ-kola tĩ-samań,

ba nĩsĩlok bońgĩpsĩnan nanin sep kle-kotnelĩńdok

sanĩ-suambapi, kosĩ tĩmbi kolalak,

nain wolonda sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakań.

²³ Wĩndĩń inda-samekaknan walenjĩ kĩndem daumbi,

sĩlĩsĩlĩ wopum inda-samumbi,

kusei ńĩndĩńda dikondĩkot tĩnekalĩń:

bep pańjii endĩ plofet ama damańgan kuńgĩlĩń

enda wĩndĩńgangot pa tĩ-semumbi,

tuanjĩ wopum kunum gĩnań kasĩleńgĩlĩń,

tĩmbi sĩndĩ wĩndĩńgangot kasĩlenekalĩń.

²⁴ Gan mĩnem kwĩlkwĩlĩnjĩ wopum sĩndĩ blasĩńgan,

wĩn sĩndĩ ikan nepenepesĩ kĩndem gĩtik wĩn kasĩle-taleań.

²⁵ Man ńĩndĩńgĩt nĩm tĩ-blamblaem kuań sĩndĩ blasĩńgan,

wĩn sĩndĩ lonjĩ tĩ-kunekalĩń.

Man n̄ndiñgīt s̄mba sasat k̄ndem plon kuañ s̄ndi blas̄iñgan,
w̄n s̄ndi kukulembi, s̄mba blan plon kunekaliñ.

²⁶ Amatam ḡit̄ikt̄i s̄ndok kosi t̄ike-lonekaliñ
wolonda s̄ndi blas̄iñgan!

Neta, bep pañjiil̄ plofet ama julūñgan
endok kosi pa t̄ike-loñḡil̄ñ,
gan Yambatt̄i plofet ama wandin w̄n yalam̄kuk.”

Ep t̄ind̄in k̄ndem amatam tambon n̄mnat t̄i-sem t̄i-kunekaliñ

²⁷ Yesuli yous̄imbi enguk, “Mandana t̄ikembi kuañ s̄nda n̄ndiñ sanlet: s̄ndi kanj̄iksii
ḡinañ k̄ndem t̄i-sem-ta-kunekaliñ, w̄n nandi-kola t̄i-samañ enda t̄i-k̄ndek̄ndem t̄i-
sem-ta-kunekaliñ,

²⁸ yala t̄i-samañ enda gw̄lam t̄i-sem-ta-kunekaliñ, kolan t̄i-samañ enda n̄molo t̄i-sem-
ta-kunekaliñ.

²⁹ Ama noli bunga tambon w̄itakta, tambon bo w̄ilektok tambane-n̄imekañ. Ba noli
sauloñga galom t̄ike-gamlakta, kiup̄iñga bo bi-n̄im̄umbi t̄ikeukak.

³⁰ D̄ik nepek nola gani-nandi tañ enda emekañ, ba noli nepenepeka galom mep gamlak
ombi-gamektok n̄m ni-ḡiñḡineukañ.

³¹ Ep t̄ind̄in ḡit̄ik d̄ik nandi-galk tambi, amatamdi d̄ika w̄indiñ t̄i-gamneliñdok nandi-
sem laiñ, d̄ik bo w̄indiñgan t̄i-sem-ta-kuukañ.

³² T̄ikap d̄ik amal̄i ḡinañ k̄ndem t̄i-gamañ endañgot ḡinañ k̄ndem t̄i-sem̄inda, nekta
Yambatt̄i gani-k̄ndem dawik? Yom ama endi bo w̄indiñgangot pa tañ, w̄n endi ama nin
ḡinañ k̄ndem t̄i-sem laiñ enda ḡinañ k̄ndem t̄i-n̄imañ.

³³ Ba t̄ikap d̄ik amal̄i k̄ndem t̄i-gamañ endañgot k̄ndem t̄i-sem̄inda, nekta Yambatt̄i
gani-k̄ndem dawik? Yom ama endi bo w̄indiñgangot pa tañ.

³⁴ Ba t̄ikap d̄ik ama nindi tambon ombi-gamneliñdok tuop w̄n nandi-kwamb̄iñ dalañ
endañgot em̄inda, nekta Yambatt̄i gani-k̄ndem dawik? Yom ama endi bo yom amala
nepek emañ, w̄n tambon wolok tuopgan ombi-semneliñdok w̄indiñ pa tañ.

³⁵ N̄m, w̄indiñ n̄m t̄lok. Tambo s̄ndi kanj̄iksi ḡinañ k̄ndem ḡit̄i kundit̄i k̄ndem t̄i-
sembi, nepek tambon n̄mnat embi, ombi-samneliñdok n̄m pa mand̄inekaliñ. S̄ndi
w̄indiñ t̄inekaliñda, tuanji wopum pat-samekak, t̄imbi s̄ndi Bes̄i Yambat Loloñ S̄n̄ik
endok ep t̄ind̄in klembi, wembe gwañgwañii kuañ w̄n inda-dakleukak. Neta, endi wakan
ama kolan pa tañ ba s̄mba k̄ndem manda n̄m pa eañ enda k̄ndem pa t̄i-sem laiñ.

³⁶ Bep̄s̄il̄i amatam ḡinañ busuk t̄i-sem laiñ, w̄indiñgangot s̄ndi ḡinañ busuk t̄i-
sem nekaliñ.

³⁷ S̄ndi amatam eni-p̄i n̄m t̄i-kunekaliñ, t̄imbi Yambatt̄i w̄indiñgangot sani-p̄i
n̄m t̄imbekak. S̄ndi amatam yom plon n̄m ep k̄im̄it̄i t̄i-kunekaliñ, t̄imbi Yambatt̄i
w̄indiñgangot yom plon n̄m sep k̄im̄ilekak. S̄ndi amatamdok yomji bi-sem t̄i-
kunekaliñ, t̄imbi Yambatt̄i bo yomji bi-samekak.

³⁸ S̄ndi amatam plap t̄i-sem t̄i-kunekaliñ, t̄imbi Yambatt̄i w̄indiñgangot plap t̄i-
samekak. S̄ndi plap tañ wolok tuop endi plap t̄i-sambi, nombo yous̄imbi, sam tok̄ne
s̄in̄ik taumbi, d̄iw̄in lam̄ip̄i ukak. Nekta, s̄ndi amala n̄itek t̄i-samañ, wolok tuopgan
Yambatt̄i s̄nda bo t̄i-samekak.”

Ama man mambenji t̄ipet endok telak n̄m klenekaliñ

³⁹ T̄imbi Yesuli yous̄imbi, eyout manda n̄ndiñ enguk, “Ama dai sipm̄isipm̄in endi nol
no dai sipm̄isipm̄in gumañ nañḡilek ba? N̄m ya! W̄n n̄iset t̄ipelat ban ḡinañ p̄ndem̄ik
bek.

⁴⁰ Gwañgwa no endi n̄ndauiñ n̄m maklelak, gan endi nandi-nandi kena t̄imbi
taleumek, endi n̄ndauiñdok tuop indauk bek.

⁴¹ N̄itek t̄imbi, d̄ik nokalok dai ḡinañ k̄ilik̄ilik w̄n kalañ, gan d̄itnalok dauka ḡinañ
komba bem patak w̄n n̄m ka-daklelaiñ?

⁴² D̄ik komba bem dauka ḡinañ patak w̄n n̄m kañbi, n̄itek nokala n̄ndiñ n̄mbeñ,
‘Notna, nak dauka ḡinañ k̄ilik̄ilik patak w̄n klewa lamb̄i-gam̄iñ.’ Ama man mamben
t̄ipelat, dama d̄itnalok dauka ḡinañ komba bem patak w̄n kle kopmek, siñgi kandañ ka-
d̄ind̄im embi, nokaloñ dai ḡinañ k̄ilik̄ilik patak w̄n k̄ndem kleu lamb̄i-n̄imek.

⁴³ Komba k̄ndem no endi bien kolan n̄m pa lalilak, w̄indiñgangot komba kolan no
endi bien k̄ndem n̄m pa lalilak.

⁴⁴ Komba wal̄i n̄itein w̄n bienli mek t̄imbi daklelak. Kuañḡim̄di bien mandañ s̄n̄ik
indaumbi t̄ikelok ba? Ba ḡinjatt̄i bien gip indaumbi t̄ikelok ba? N̄m ya!

⁴⁵ Amalok kandañ w̄n w̄indiñgot: nepek endok ḡinan tok̄ne patak wal̄i wakan man
ḡinañ lambumbi elak. Wolok tuop nepek k̄ndem ama k̄ndemli ḡinan ḡinañ dasi-m̄iñguk

wali wakan bien kɪndem tɪmbɪ indalak, tɪmbi wɪndɪŋgangot nepek kolan ama kolandi gɪnan gɪnañ dasi-mɪŋguk wali wakan bien kolan tɪmbɪ indalak.

⁴⁶ Nekta slakan 'Wopumɪ' manjɪlɪŋgot pa nanañ, gan manda sanlet wɪn nɪm taŋgoneañ?

⁴⁷ Ama no nokoñ bɪmbi, mandana tɪke kulak endɪ ama nɪtein wɪn sani-daut tɪ-sametet.

⁴⁸ Endɪ ama it kwambiñ tɪŋguk wandin. Endɪ it kɪndilɪŋpi, ban ombap kɪndilɪm pɪumbi, ita mambi ilɪmbi, kawat ta kusei gɪnañ meli pɪumbi, gembɪnatgan youli gɪlɪm da-taleŋguk. Tɪmbi tuk gwam wopum indambi, it plon suaŋguk, gan endɪ tɪ-kɪndem daŋgukta tɪmbi mɪnjulɪm, sasɪk nɪm tɪŋguk.

⁴⁹ Tɪmbi ama no mandana nandi-kɪmkɪmnelak endɪ ama it joŋgonjoŋgo kɪndikuk wandin. Endɪ it kɪndilɪŋpi, ta plongan kɪmɪpi, joŋgonjoŋgo kɪndikuk. Tɪmbi tuk gwam wopumɪ it wolok plon suambi mɪnjulɪmbi, platik sɪnɪk gɪlom pɪmbi lɪime-taleŋguk."

Ama Sisɪnɪk Yesu endɪ gɪnañ busuk daut semguk

7

Yesulɪ mik ama telak damanjɪlok kena gwaŋgwa jɪmbalat tɪmbɪ kɪndem daŋguk

¹ Yesulɪ manda gɪtɪk wɪn amatam enbɪ taleumbi, Kapaneam it kwelan lo ña pakuk.

² Wandɪñ kandañ mik ama telak damanjɪ no pakuk endok kena gwaŋgwa jɪmbat wopum tɪmbi, kɪmkɪmlok tuop tɪŋguk. Endɪ kena gwaŋgwa wala nandum loloñ sɪnɪk tɪŋgukta tɪmbi,

³ Yesulok gɪŋgɪt nandiɪmbi, Judalok ama biesi dɪwɪn Yesuloñ eni-mukuk, wɪn endɪ Yesu nɪ-tiaŋeum bɪmbi, kena gwaŋgwa jɪmbalat tɪmbɪ kɪndem dauptok wɪndɪñ tɪŋguk.

⁴ Tɪmbi ama wali Yesuloñ ña tombi, mik ama telak damanjɪlok kasat tɪ-ñɪmɪmbi nɪ-gɪŋgɪnembɪ eŋgɪlɪñ, "Telak damanjɪ wɪn kɪndem tɪke-kɪmɪleŋdɪk tuop.

⁵ Nekta, endɪ Juda nɪndok sambat nɪm, ganmek nɪnda gɪnañ kɪndem pa tɪ-nɪmlak. Tɪñpi, it kiyaunɪ wɪn endɪngan nɪp tɪmbɪ plap taumbi indaŋguk."

⁶ Wɪndɪñ eumbi nandi-sembi, en gɪta ñaŋguk.

Ñambi, telak damanjɪlok il tɪmbɪ dumalaumbi, telak damanjɪli nolii Yesuloñ eni-mupi, manda ñɪndɪñ kɪmɪlɪmɪŋguk, "Wopum, slakan kesɪk gawat nɪm bɪwɪñ. Nak kambak ñandin ñolok nekta nokok itnanangan bɪ nambeñ?

⁷ Nak bo daukanan bɪmbɪla nandi-wam mɪlatalak. Dɪk slak mandaŋgot eumbi, kena gwaŋgwana kɪndem dawɪn.

⁸ Natna bo ama lolonailok kapmai kulet, tɪmbi nokok pɪmbɪmɪŋnai dɪwɪn kuañ. Nak mik ama nola 'Ñau!' nɪmbambi ñalak, ba nola 'Bo!' nɪmbambi pa bɪlak. Tɪmbi kena gwaŋgwana 'Kena ñɪn tɪ!' nɪmbambi, kena wɪn pa tɪlak."

⁹ Tɪmbi Yesulɪ telak damanjɪlok manda wala nandi-gɪtɪŋgɪtɪk embi, undane amatam kɪmɪn wopum en kle bɪŋgɪlɪñ yambɪmbi, ñɪndɪñ enguk, "Nak ñɪndɪñ sanlet: Islael sɪndok boŋgɪpsɪnan bo nak ama nanandi-kɪlɪktɪnat ñandin no nɪm kaŋgut." Wɪndɪñ eumbi,

¹⁰ telak damanjɪlɪ nolii eni-mukuk endɪ bɪndambo undanem ilan ña lombi, kena gwaŋgwa kɪndem dambi palɪmbi kaŋgɪlɪñ.

Yesulɪ ama sim no kɪmnan nanin tɪmbɪ mɪlakuk

¹¹ Nain nɪm ombataumbi, Yesulɪ it kwet no koi Nain wandɪñ ñaumbi, gwaŋgwañii gɪt amatam kɪmɪn wopumɪ en gɪta yakan ñaŋgɪlɪñ.

¹² Ñambi, it kwet sañ yama tɪmbɪ dumalaumbi, ama dalandan no taŋgonem pɪŋgɪlɪñ. Wɪn tam kanjak nolok nɪñañ noŋgan sɪnɪk endɪ sembɪŋguk. Tɪmbi it kwet wɪnasɪ asuptɪ dalandan ba meñ ep klembi pɪŋgɪlɪñ.

¹³ Tɪmbi Wopumɪ tam kanjak wɪn kañbi, blan tɪ-ñɪmɪmbi nɪŋguk, "Nɪm kuleñ."

¹⁴ Wɪndɪñ eñpi, ña taŋgo tɪke-kaumbi, ama taŋgoneŋgɪlɪñdɪ kak wɪŋgan ilɪmbi, dalandanla nɪŋguk, "Ama sim, nak 'Mɪlat!' ganlet."

¹⁵ Wɪndɪñ eumbi, gwaŋgwa wali bɪnda mɪlap pipapi, kusei kɪmɪpi manda eŋguk. Tɪmbi Yesulɪ meñla nɪŋguk, "Nɪñaŋga ñɪn naŋgɪpi ñau!" Eumbi naŋgɪpi ñaŋguk.

¹⁶ Tɪmbi amatam wɪ kaŋgɪlɪñ endɪ gɪtɪk mɪsɪmbi, Yambat nɪ-kɪndem dambi, nɪsɪŋgan ñɪndɪñ eŋgɪlɪñ, "Plofet wopum no boŋgɪpnɪ gɪnañ indaŋguk kulak" ba "Yambatti amatamñii nɪp kɪmɪlektok bɪ inda-nɪmlak."

¹⁷ Tɪmbi nek indaŋguk wolok gɪŋgɪt wali sapakñanembɪ, Judia kwelan ba kwet kle-gɪmbup pakañ tuop eu sataumbi ña-taleŋguk.

Yesu gɪt Yoane endɪ nin wɪn nɪm nandi-dakle-semgɪlɪñ

¹⁸ Yoane tuk ii-sem endok gwaŋgwañii Yesulɪ kundit kusei kusei tɪŋguk wolok kasat gɪtɪk enla tɪ-ñɪmɪ-taleŋgɪlɪñ.

¹⁹ Tĩmbi endĩ gwañgwa tĩpet kiti-semum bĩumbi, Yesula ñĩndĩñ nĩ-nandĩndemĩktok enĩ-mukuk, “Mesia bĩwĩktok een wĩn dĩk wakan ba? Ba ama nola mandĩneñ?” Wĩndĩñ embi enĩ-mulĩmbi,

²⁰ Yesuloñ ña tombi nĩngĩmĩk, “Yoane tuk ii-sem endĩ ñĩndĩñ ganĩ-nandĩnda embi nĩnĩ-mulĩmbi bamĩk, ‘Mesia bĩwĩktok een wĩn dĩk wakan ba? Ba ama nola mandĩneñ?’”

²¹ Nain wolonda Yesulĩ amatam jĩmbatsiat ba pĩngĩp gawatsiat asup wĩn ep tĩmbi kindem dambi, yal kolanjĩ wĩn ep kle kot-sembi, ama asup dausĩ sipsipmĩn tĩmbi tom-semguk.

²² Tĩmbi endĩ Yoanelok manda tambon ñĩndĩñ tambane enguk, “Sĩtĩ ñambi, nepek dautsetti kamĩk ba pawanjetti nandamĩk wolok kasat tĩ-ñĩmdekamĩk: dausĩ sipsipmĩn dausĩ tombĩm kañ, tĩmbi kesĩt nĩm kuañdĩ kesĩt kuañ. Amatam jĩmbat yambo mawatsiat endok wandanjĩ wĩn ep tĩmbi gĩlĩta-semalak, pawanjĩ kamen pawanjĩ tombĩm nandañ. Ama sembĩsembĩn bĩndambo kaitambi mĩlakañ, tĩmbi ama pĩmbĩñesĩla gĩngĩt manda kindem enbum nandañ.

²³ Tĩmbi no en kusatna nambi-nandĩmbi, nandĩ-kolan nĩm tĩ-namlakta endĩ amatam dĩwĩn yapma kle-patak.”

²⁴ Yoane gwañgwa tĩpet enĩ-mukuk endĩ undane pi ñaumbi, Yesulĩ kusei kĩmĩpi, ama kĩmĩn wopumda Yoanelok plon ñĩndĩñ enguk, “Kwet sĩlaninnan ñaũgĩlĩñ wĩn sĩndĩ nek kanepi ñaũgĩlĩñ? Wĩn sĩndĩ sasalelĩ pinjĩm pendĩlĩm ña-bĩ tĩlak wĩn kanepi ñaũgĩlĩñ ba?

²⁵ Tĩkap nĩmda, nek kanepi ñaũgĩlĩñ? Ama dasindasin pamanat no kanepi ñaũgĩlĩñ ba? Nandañ: ama dasindasinjĩ pamanjĩat ba pipapatsĩ kindem sĩnĩk endĩ ama wapmañdok isĩnan pa kuañ.

²⁶ Wĩndĩñda sĩndĩ nek sĩnĩk kanepi ñaũgĩlĩñ? Plofet ama no kanepi ñaũgĩlĩñ ba? I wakanak. Tĩmbi Yoanelok kandañ nak ñĩndĩñ sanlet: endĩ plofet dĩwĩn yapma kle-talelak.

²⁷ Wĩn enda wakan Yambattok mandan ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Nak gĩngĩt ee amana no nĩ-mulam ñambi, telak dama tĩ-gambi, telak tĩ-dĩndĩm e-gamekak.’[✧] Wĩndĩñ youyoulĩn patak,

²⁸ Tĩmbi nak ñĩndĩñ sanlet: ama gĩtĩk kwelan dama indaũgĩlĩñ endĩ Yoane nĩm makleañ, ganmek no en Yambattok gĩngĩtĩlĩlok boũgĩpsĩnan pĩmbĩñen sĩnĩk kulakta endĩ Yoane makle patak.”

²⁹ Takis epep ama gĩt amatam dĩwĩn endĩ manda wĩn nandĩ-talembi, Yoanelok kii plon tuk iũgĩlĩñda tĩmbi Yambattok telak wĩn dĩndĩm sĩnĩk tĩmbi dakleũgĩlĩñ.

³⁰ Gan Falisi gĩt endĩkĩe manda nandĩ-tale ama endĩ gĩnañ tambatambattok tuk nĩm iũgĩlĩñda tĩmbi Yambattĩ nek tĩnelĩñdok nandĩnguk wala nandum tĩl tĩnguk.

³¹ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Wĩndĩñda tĩmbi amatam man ñĩndĩngĩt kuañ endĩ nĩteĩn? Nak endok kusasĩla eyout manda nek ewĩt?

³² Wĩn endĩ gwañgwa bĩsattĩ sañalala ipakanan pipapi, nosĩla kiti-sembi, ñĩndĩñ enĩañ, ‘Nĩndĩ pakũuak pendĩtnambi, sĩndĩ kap nĩm tĩlĩñ, ba kap mano tĩñĩtnambi, sĩndĩ kulblambae nĩm tĩlĩñ.’

³³ Kusei ñĩndĩñda nak sĩndok plon wĩndĩñ sanlet: Yoane tuk ii-sem endĩ indambi, nanañ kĩmĩsip pa tĩnguk, tĩñĩpi wain nĩm pa nalĩnguk wala sĩndĩ nandum tuop nĩm tĩmbĩmbi, enda ñĩndĩñ pa eañ, ‘Yal kolan endok gĩnañnan patak.’

³⁴ Tĩmbi nak Ama Sĩsĩnĩktĩ indambi, nanañ ba wain nañĩpi, kĩmĩsip nĩm pa tĩlet, wala sĩndĩ nandum tuop nĩm tĩmbĩmbi, ñĩndĩñ pa eañ, ‘Ama ñĩn kawĩt! Tĩmbi namba! Endĩ nanañ ba wain asup sĩnĩk pa nalak, ba takis epep ama ba yom ama not tĩ-semalak!’

³⁵ Sĩndĩ wĩndĩñ pa eañ, gan amatam Yambattok nanandĩn kĩmĩt-klem kuañ endĩ nanandĩ wĩn dĩndĩm sĩnĩk wakan daut nĩmañ.”

Yom tam nolĩ Yesulok kesii wĩlĩmbi, yomĩn bi-ñĩmĩnguk

³⁶ Falisi ama nolĩ Yesu nanañ en gĩta nambektok nĩ-tiañeumbi, endok ilnan lombi, nanañ nanelĩñdok pi pakuk.

³⁷ Tĩmbi yom tam no it kwet wolok kuñguk endĩ Yesula “Falisi amalok ilnan nanañ na patak” gĩngĩt wĩn nandĩngukta, pĩngĩp saple mĩlĩñ kindem kanĩm kawat satnĩndĩ tĩndĩn no tĩkembĩ, it gĩnañ loñguk.

³⁸ Lombi, Yesulok kesiiinan kandañ ñam papi kulĩmbi, dai tullĩ pi Yesulok kesii youlĩ gautaumbi, kumban saktĩ tĩmbi kalandaumbi, kesii nain ombapgan sĩmumuñ embi, pĩngĩp saple mĩlĩññattĩ saple-ñĩmĩnguk.

³⁹ Tĩmbi Falisi ama Yesu nĩ-tiañeũguk endĩ wĩn kañbi, gĩnan gĩnañ ñĩndĩñ eũguk, “Tam ñĩn endĩ yom tam no. Ama walĩ diañgan plofet ama kuumda, tam tĩke-kalak ñolok kusei ka-nandĩ-taleuk.”

✧ 7:27: Malakai 3:1, Kisim Bek 23:20

⁴⁰ Tĩmbi Yesulĩ Falisi ama endok nanandĩn wĩn nandĩmbi nĩnguk, “Simon, nak manda no ganba nandĩ.” Eumbi nĩnguk, “Endaut, eumbi nandĩwa.”

⁴¹ Eumbi nĩnguk, “Ama noli mĩnem tambonlok ama tĩpetta emguk, nolok mĩnem kwandai 500, tĩmbi nolok mĩnem kwandai 50.*

⁴² Endĩ ombĩndemĩktok tuop nĩmda, blan tĩ-sembi, kak tambon wiat-semguk. Wĩndĩnda endoĩnan nanin nindĩ nol maklembi, mĩnem molomda sĩmba kĩndem tĩ-nĩmekak?”

⁴³ Eumbi nĩnguk, “Mĩnem kwandai 500 wialĩmĩnguk endĩ bek.” Eumbi, “Wĩn dĩndĩm elañ” nĩmbi,

⁴⁴ undanem tam kaĩbi, Simon nĩnguk, “Tam nĩn kalañ ba? Nak dĩkok ika gĩnañ lambĩwambi, dĩk ep tĩndĩnĩ nĩm klembi, not nĩm tĩ-namĩn, wĩn dĩk kesĩtna wĩlĩwĩlĩttok tuk no nĩm gĩt-namĩn, gan endĩ kesĩtna dai tullĩ wĩlĩpi, kumbam saktĩ sapleum kalandalak.

⁴⁵ Dĩk kĩtna ba bumna no nĩm sĩmumuĩ tĩ-namĩn, gan nak it gĩnañ lambĩt wolondaĩngan endĩ kusei kĩmĩpi, nĩm tĩndĩn wĩn, kesĩtna sĩmumuĩ tĩ-namumbi, nain nĩn bĩ tomlak.

⁴⁶ Dĩk kumbana tuk galk sĩlanindĩ nĩm saple-namĩn, gan endĩ pĩngĩp saple mĩlĩn kĩndem bien walĩ kesĩtna saple-namĩk.

⁴⁷ Wĩndĩnda nĩndĩnĩ ganlet: tam nĩalĩ sĩmbai kĩndem da-sĩnik talakta tĩmbi wĩndĩnĩ tĩ-namlak. Walĩ nĩndĩnĩ daut nĩmlak: endok yomĩn asupgan bimbĩn. Gan no endok yomĩn lakatgan bimbĩnda endĩ lakat wolok tuop sĩmbai kĩndem dalak.”

⁴⁸ Tĩmbi tamda nĩnguk, “Yomga gĩtik bi-gam-taletalen.” Wĩndĩnĩ eumbi,

⁴⁹ ama gĩtik en gĩta nanañ nam pakĩlĩn endĩ kusei kĩmĩpi, gĩnañjĩ gĩnañ nĩndĩn nandĩngĩlĩn, “Endĩ ama nin sĩnik, nĩala yom bimbĩ bo pa tĩlak?”

⁵⁰ Tĩmbi Yesulĩ tam nĩnguk, “Nanandĩ-kĩlĩktĩngala tĩmbi Yambattĩ kolan gĩnañ nanin gepma tĩkek, wala tĩmbi busukĩnenengan nĩaukañ.”

8

Tam dĩwĩndĩ bo Yesu klembi kuĩngĩlĩn

¹ Wolok sĩngĩ kandañ Yesulĩ kle-gĩmbut nĩnĩpi, it kwet tip ba wopum wandĩnĩ manda eu pĩumbi, Yambattĩ amatamĩnĩ yambi-dĩkĩnelak wolok gĩngĩt manda kĩndem enĩ-ta-kuĩnguk. Tĩmbi gwaĩngwaĩnĩ 12 endĩ en gĩta yakan kuĩngĩlĩn.

² Tĩmbi dama Yesulĩ tam jĩmbatsĩat dĩwĩn ep tĩmbi kĩndem daĩngĩlĩn ba yal kolanjĩ ep kle kot-semguk endĩ bo en kle-kuĩngĩlĩn. Tam no wĩn Malia Makdala nanin (damaĩngan Yesulĩ yal kolan kĩt tambon tĩpet ep kle kolĩmĩnguk).

³ Tĩmbi Yoana (endok wapai Kusa endĩ ama wapmañ Elottok it kaulĩ-dĩkĩneĩnguk) gĩta Susana wakĩt tam asup dĩwĩn Yesu gĩta yakan nĩngĩlĩn. Tam walĩ Yesu gĩt gwaĩngwaĩnĩ plap tĩ-sembi, mĩnemjĩlĩ ep kasop tĩ-semmaĩngĩlĩn.

Ama Sĩsĩnik Yesu endĩ mandan nandĩm tĩke-kĩlĩn enelĩndok eĩnguk

Gĩngĩt manda kĩndem wĩn nanañ mĩnjĩp ama noli kena gĩnañ kokuk wandĩn

⁴ Amatam it kwet nolok ba nolok endĩ Yesuloĩ bĩ kĩmĩn wopum tĩnĩlĩmbi, eyout manda no nĩndĩnĩ enguk,

⁵ “Ama noli plaua nanañ mĩnjĩp kot-tikitiki tĩmbektok kenan gĩnañ nĩnguk. Nĩa tom kolĩnĩlĩmbi, mĩnjĩp dĩwĩndĩ telak plon pĩumbi, amalĩ yali-nĩ-bĩ tĩmbĩmbi, monĩktĩ bĩ na-taleĩngĩlĩn.

⁶ Tĩmbi mĩnjĩp dĩwĩn kwet kawakawatnan pĩmbi, tawam lambĩmbi, tuk nĩmnatta tĩmbi yaĩetambi kĩm-taleĩngĩlĩn.

⁷ Tĩmbi mĩnjĩp dĩwĩndĩ koselek mĩnjĩpnan pĩmbi, wakĩt yakan tawa lambĩngĩlĩnda koselektĩ ep tapliumbi kĩngĩlĩn.

⁸ Mĩnjĩp dĩwĩn kwet kĩndem plon pĩmbi, tawa lambĩmbi, bien asup laliĩngĩlĩn, wĩn bien 100 100 wĩndĩnĩ laliĩngĩlĩn.” Yesulĩ wĩndĩnĩ embi yousĩmbi, nĩndĩnĩ kĩtĩnguk, “No en pawaĩnat endĩ pawaĩ kĩmĩpi, nandĩ-tĩke-kĩlĩn eukak.”

⁹ Tĩmbi Yesu gwaĩngwaĩnĩl eyout manda eĩnguk wolok kusei nandĩnepi nĩ-kaumbi

¹⁰ enguk, “Yambattĩ nandĩ-sambi, amatamĩnĩ nĩtek yambi-dĩkĩnelak wĩn sanĩ-sĩwĩlĩmbi nandĩ-dakleañ. Gan nanandĩn sembĩn wĩn nak amatam dĩwĩn endĩla eyout mandalĩngot enba nandĩañ. Wĩn endĩ kaĩbi nĩm ka-nandĩ-tomnelĩndok ba nandĩmbi nĩm nandĩ-daklenelĩndok* wĩndĩnĩ pa tĩlet.

* 7:41: Mĩnem kwandai noĩngan wĩn kena nain noĩngan wolok tuan. Ama walĩ mĩnem kiulĩm palmĩnguk wĩn wopum dauptok kena mĩlĩnguk. Endok mĩnem kena wĩn wakan. * 8:10: Aisaia 6:9-10

11 Tĩmbi eyout manda et wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: plaua mĩnjĩp wĩn Yambattok manda.

12 Mĩnjĩp telak plon pĩngĩlĩñ wĩn amatamdĩ Yambattok manda nandĩ dasĩmbi, Satandĩ bĩmbi, gĩnañjĩ gĩnañ manda patak wĩn yolom tĩke-semalak. Nĩm kañbi, endĩ manda wĩn tĩke-papĩ, Yambattok gĩngĩt indanelĩñda, Satandĩ wĩndĩñ tĩ-semalak.

13 Mĩnjĩp kwet kawakawalatnan pĩngĩlĩñ wandin walĩ manda nandĩmbi sĩlĩsĩlnat kasĩleañ. Gan endĩ wĩn plaua mĩnjĩptok kakai kwet gĩnañnan nĩm pilak wandin, wala tĩmbi endĩ nain dumangan nanandĩ-kĩlĩktĩ tañ, gan tĩ-kuyuk no inda-semumbi, nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ pipĩlak.

14 Mĩnjĩp koselek boñgĩpsĩnan pĩngĩlĩñ wandin walĩ Yambattok manda nandĩm kuñĩlĩmbi, kwelalok mĩlap ba mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ ba nepenepek sĩlĩsĩlĩ pa emlak walĩ nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ makleumbi, bukaiñgot pakañ.

15 Tĩmbi mĩnjĩp kwet kĩndem gĩnañ pĩngĩlĩñ wandin walĩ ama gĩnañ nanandĩnjĩ wĩn kĩndem ba dĩndĩm sĩnĩk, tĩmbi endĩ manda wĩn nandĩ-dasĩmbi, tĩke-kwambĩñ dambĩ gĩngĩnem kuñĩpi, bienjĩat tañ.”

Sĩndĩ Yambattok manda telak nĩtek plon nandĩ-dakleañ wĩn ka-kĩlĩñ enekalĩñ

16 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Ama nolĩ kolsalen pĩndopi, kambottĩ nĩm tapliwĩk ba doundoulok palapalat kapmainan nĩm kĩmĩlek. Tambo endĩ kolsalen indañgan kĩmĩlĩmbi, ama it gĩnañ loañ kolĩ sale-semek. Yambattok mandan wĩndĩngangot kusei ñĩndĩñda indañgan tĩmbĩ daklelok:

17 endĩ amatam nĩtek yambĩ-dĩkĩnelak wandĩñ kandañ nepek pat-sembeñ pakañ gĩtĩk ep tĩmbĩ indañgan indanekalĩñ, tĩmbi nanandĩ sembeñ gĩtĩk wĩn bo eu tawaukak.

18 Wala tĩmbi sĩndĩ Yambattok mandan telak nĩtek nandĩmbi nandĩ-dakleañ wĩn ka-kĩlĩñ enekalĩñ. No en endok mandan nandĩmbi tĩke kulakta, Yambattĩ yousĩ mĩmbi, nanandĩn tĩmbĩ poñgĩtaumbi nandĩ-dakleukak. Gan no en mandan wĩn nĩm tĩke kulakta, nanandĩn palmektok nandĩlak wĩn apma tĩke-ñĩmumbi, slak palekak.”

Yambattok manda kĩmĩt-kleañdĩ Yesulok meñ kwayañii sĩnĩk tañ

19 Tĩmbi Yesulok meñ kwayañii endĩ Yesu kanepi bĩngĩlĩñ, gan amatam kĩmĩn wopumĩ masip pakĩlĩñda tĩmbi ñasĩngan bĩmbĩlok tuop nĩm.

20 Tĩmbi amalĩ Yesu ñĩndĩñ nĩngĩlĩñ, “Meñga kwayañgailĩ gambĩnep nandĩmbi bĩlĩñ, pawan ikañ.”

21 Eumbi tambane enguk, “Amatam Yambattok manda nandĩmbi kĩmĩt-kleañ endĩla mek nokok mena kwayanai tañ.”

Ama Sĩsĩnik Yesu endĩ gembĩn daut semguk

Sasale gĩta tuk guañdĩ Yesulok man tañgoneñgĩmĩk

22 Nain nola Yesulĩ gwañgwañii gĩta kĩkeñ plon lombi enguk, “Tuk guañ dĩkĩñembi, tambon kandañ ñana” eumbi, wolok ñanepi ñañgĩlĩñ.

23 Ñañĩpi, doulĩ tĩmbĩ gwaseim dounguk. Dou palĩmbi, kwet jañgĩnnan nanin sasale wopumgan tuk guañnan pĩm pendĩlĩmbi, tuk kĩmĩn gĩtĩk mĩlap tawambi, kĩkeñ gĩnañ pĩm tokĩneumbi, mĩlap wopum gĩnañ pakĩlĩñ.

24 Tĩmbi gwañgwañiilĩ dounan nanin tĩmbĩ sĩlĩkĩñembi nĩngĩlĩñ, “Bep bep, nĩndĩ ip kĩmnepi tamañ!” Eumbi mĩlap, sasale wakĩt tuk kĩmĩn wopumgan lopĩlat sĩnĩk wĩn enombĩumbi, sasalelĩ kĩlp eumbi, tukĩ busukĩnenengan pakuk.

25 Tĩmbi gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk, “Nekta nĩm nandĩ-kĩlĩktĩ tañ?”

Wĩndĩñ eumbi mĩsĩmbi, nanandĩ kena tĩmbi, nĩsĩ walĩngan ñĩndĩñ e-nandĩ tĩngĩlĩñ, “Ama ñĩn en nĩn sĩnĩk, ñĩala sasale gĩt tukta bo manda kwambĩñ enbumbi, man tañgoneamĩk?”

Yesulĩ yal kolan asup ama nolok gĩnan gĩnañ nanin ep kleñguk

26 Yesu gĩt gwañgwañii endĩ tuk guañ dĩkĩñembi, Gelasa amatamdok kwet Galili distrik dat kandañ patak wandĩñ ña suañgĩlĩñ.

27 Tĩmbi Yesulĩ kwet kwambĩñnan loubi, ama walĩnin no yal kolannat endĩ endoñ bĩnguk. Ama walĩ nain ombapgan it ba dasindasin ka-mĩsĩmbi, biatan ama sumnan doumĩlat tĩmbi kulĩnguk.

28 Endĩ Yesu kañbi, kesiinan pi pĩm papi, kwawa tĩmbĩmbi, yal kolandĩ Yesu ka-nandĩ-tomgukta amalok man plon wopumgan ñĩndĩñ kĩtĩmbi nĩnguk, “O Yesu, Yambat Loloñ Sĩnĩk endok Nĩñañ, dĩk nek tĩ-namepi bĩlañ? Dĩk nandĩ-nambi, kena gĩm nĩm namĩñ.”

29 Yesulĩ yal kolan ama wĩn bim poñauktok manda kwambĩñ nĩngukta yal walĩ wĩndĩñ eñguk.

Yal kolan ama wolok gĩnan gĩnañnan pakĩlĩñ endĩ nĩ-gĩngĩneumbi, tĩ-kelakelam pa tĩlĩnguk, wala tĩmbi amalĩ nain asup sen kwambĩñlĩ kii kesii topbi, nĩm pi ñauktok

ka-dikneañgilin, gan endi sen timbi dikneumbi, yal koland n-kleumbi, kwet ama n-mnatnan na kulniguk.

³⁰ Timbi Yesul n-nandimbi enguk, “Koka nin?” Eumbi, yal kolan asupti endok ginan p-nimnigilinda timbi “Kotna Kimin Gitik” n-niguk.

³¹ Timbi yal koland n-andin timbi engilin, “Dik jimbun naneñdok n-m n-ni-muleñ” wandin embi n-gingine tingilin.

³² Kwet klokoñen wandin bit asupti mina-pakilinda timbi yalli Yesu n-andin n-gingineñgilin, “Dik nandi-nimumbi, bit endok ginañjinan pineñ.” Eumbi nandi-semguk.

³³ Nandi-semumbi, ama ginan nanin poñambi, bittok ginañjinan p-umbi, bit kimin wopumdi kwet kloñnan wolok woñep p-ñambi, tuk guañnan p-umbi, tuk nambi k-m-taleñgilin.

³⁴ Wandin timbimbi, bit yambindikne amal nek inda nguk win kañbi pi ñambi, wolok kasat amatam it kwelan ba kanda ilan na ti-semgilin.

³⁵ Timbi amatamdi nepek inda nguk win kanepi Yesuloñ bimbikañgilin win: ama dama yal kolannat kulniguk endok nanandin dakleumbi, dasindasi dasimbi, Yesulok kesiinan pipalim kañbi m-singilin.

³⁶ Timbi nepek nek inda nguk win dausili kañgilin endi ama yal kolannat kulniguk n-tek kindem da nguk wolok kasat amatam d-winda ti-semgilin.

³⁷ Wandin timbimbi, Gelasa nasi gitikgandi Yesu kundit tinguk wala kolan m-simbi, kwesi biuktok n-nanditngilin. N-nandumbi nandi-sembi, yambim ñauktok kikeñ plon lo nguk.

³⁸ Timbi ama yal kolannat kulniguk endi Yesu gita kuuktok n-nandi tinguk, gan Yesuli ilan n-mupi, n-andin n-niguk,

³⁹ “Dik ikanan undanem ñambi, Yambatti kundit engano sinik ti-gamik wolok kasat amatamda ti-semekañ.” Eumbi, walinin p-umbi, it kwelan undanem ñambi, Yesul nepek ti-nimniguk win amatam gitikta kasat ti-semguk.

Yesuli tam jimbatal no timbi kindem daumbi, wembe no kimnan nanin timbi milakuk

⁴⁰ Yesul b-ndambo tuk guañ tambon kandañ na suaumbi, amatam en mandi pakilin gitik endi silsil timbi, not ti-nimnigilin.

⁴¹ Timbi it kiyaulok kandikne ama no koi Jailus endi Yesuloñ bimbikañgilin, kesiinan p-p-ndim dou papi, kakukulembi, enlok ilan nañgip ñauktok n-niguk,

⁴² win wemban noñgan sinik gwilal 12 en kimbepi tingukta timbi wandin tinguk. Timbi Yesul nandi-nimimbi, en gita ñañilimbi, amatam kle ñañgilin endi kle-gimbupi ñasñgan ñasñgan tingilin.

⁴³ Timbi tam no tam jimbatal inda-nimimbi, ama nol en timbi kindem dauktok tuop n-mda ti-tlalimbi, gwilat 12 ombinguk.*

⁴⁴ Endi Yesu siñgin kandañgan timbi dumalaumbi, dasindasinlok bleblem ti-ke-kaumbi, wolongan wekail kalanda nguk.

⁴⁵ Timbi Yesul enguk, “Nindi neplak?” eumbi, amatam gitikti “Nim nim” eumbi, Petlol n-niguk, “Bep, dik amatam kimin wopumdi gep kle gim gim embi, ñasñgan ñasñgan tañ win!”

⁴⁶ Gan Yesul ginginembi enguk, “Nimbek ñali kindem dauktok nepmimbi, gembinali kena timbim nandi let win!”

⁴⁷ Wandin eumbi, tam endi pat-sembektok tuop nim win nandi-daklembi, blañblañem bimbikañgilin, Yesu kesiinan p-papi, amatam dausinan kusei nekta ti-ke-kañbi, wolongan kindem da nguk wolok kasat ti-nimimbi n-siwikuk.

⁴⁸ Timbi Yesul n-niguk, “Wembana, nanandi-kiliktingali gep timbi kindem dalañ, ñala busukneñgan ñau.”

⁴⁹ Yesul manda wandin eñilimbi, ama nol it kiyau kandikne lok ilan nanin manda tikembi, Jailusloñ bimbikañgilin, “Wembañga ip sembik, wala timbi endaut nimbimbi, slakan wandin kesik gawat nim ñau.”

⁵⁰ Gan Yesul mandan win tikembi, Jailus n-andin n-niguk, “Nim m-siwun, nandi-kiliktingot ti-namun. Timbi wembañga kindem dauktok.”

⁵¹ Wandin embi, na Jailuslok ilan tombi, it ginañnan ama d-win nim lonelndok e-kim-sip ti-sembi, Petlo, Yoane, Yakobo tim wembelok meñ beu endi ngot yanañgilim lo ngilin.

* **8:43:** Nandi-tale ama d-winda manda kusip no gamañgot patak eañ. Win n-andin, “Endi minem kwilikwilili gitik wasap amala em-tale nguk.”

⁵² Tĩmbi amatam it gĩnañnan pakĩlĩñ endĩ gĩtik wembela kut-blambla embi mano tĩ pakĩlĩñ, gan Yesulĩ enda ñĩndĩñ enguk, “Wembe ñĩn nĩm sembĩk, endĩ slak dou patak, wala tĩmbi mano nĩm tĩmbĩt.”

⁵³ Wĩndĩñ eumbi, wolok pakĩlĩñdĩ wembe wĩn ikan sembĩñguk wĩn ka-nandĩñgĩlĩñda tĩmbi Yesulok mandala nandum tlal tĩmbĩmbi, tĩkĩle manda nĩñgĩlĩñ.

⁵⁴ Gan Yesulĩ wembe kii plon tĩkembĩ kĩtĩ-ñĩmĩmbi nĩñguk, “Wembe, dĩk mĩlat!” Eumbi,

⁵⁵ wembe wolok gĩnañ tiptĩ undane bĩ pĩumbi, wolongan mĩlakuk. Mĩlalĩmbi, Yesulĩ nanañ no mĩumbi nambektok enguk.

⁵⁶ Tĩmbi wembe meñ beulĩ kundit wĩn kañbi ka-sĩlĩkĩmbi, nanandĩnjet nĩm dakleñguk. Gan Yesulĩ enĩ-kĩmĩsip tĩ-sembi, nepek indañguk wĩn ama nola nĩm enĩnelĩñdok enguk.

Ama Sisĩnik Yesu endĩ gwañgwañii kena embi, en nin wĩn dausĩnan tĩmbĩ kwambiñ dañguk

9

Yesulĩ gwañgwañii 12 kenala enĩ-mukuk

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii 12 kĩtĩ-semum bĩumbi, yal kolan gĩtik ep kleklelok ba jĩmbat kusei kusei ep tĩmbĩ kĩndem dalok gembĩ embi,

² amatam ep tĩmbĩ kĩndem danelĩñdok ba Yambattĩ yambĩ-dĩkĩnelak wolok gĩngĩt eu pĩuktok enĩ-mukuk.

³ Enĩ-mupi enguk, “Telak ñanepi nepek no nĩm mep ñanekalĩñ, wĩn toñanjĩ ba lĩksĩ ba nanañ ba mĩnem ba kiupĩ dĩwĩn nĩm epbi ñanekalĩñ.

⁴ It kwet nolok tombĩmbi, it molom nolĩ sani-tiañeumbi, endok ilan lonekalĩñ tuop, it wolokgot dou-mĩlat tĩmbi, walinĩn pĩm it kwet nolok ñanekalĩñ.

⁵ Ba it kwet nolĩ not nĩm tĩ-samnekalĩñda, it kwet wĩn binekalĩñ wolonda sĩndĩ Yambattĩ enda nandum pĩ-sĩnik talak wĩn daut semnelĩñdok wĩnasĩlok dausĩnan kesĩsĩ plon kĩlĩkĩlĩk wĩñgan wĩp mamañeum pĩumbi ñanekalĩñ.”

⁶ Tĩmbi gwañgwañii Yesu bĩmbi, it kwet kle-gĩmbut ñambi, kwet tuop gĩngĩt manda kĩndem eu pĩumbi, amatam ep tĩmbĩ kĩndem dañgĩlĩñ.

Elottĩ Yesu wĩn nin sĩnik wĩn nĩm nandĩ-dakleñguk

⁷ Tĩmbi Galili kwetok kandĩkĩne ama Elot endĩ Yesu gĩt gwañgwañii nepek engano sĩnik gĩtik tĩñgĩlĩñ wolok kasat nandĩmbi, kusei ñĩndĩñda endok nanandĩn nĩm dakleñguk: ama dĩwĩndĩ “Yoane tuk ii-sem endĩ kĩmnan nanĩn mĩlakuk” wĩndĩñ pa eñgĩlĩñ,

⁸ dĩwĩndĩ “Elia bĩndambo indauktok mandĩñgĩmĩñ endĩ wakan indañguk” wĩndĩñ pa eñgĩlĩñ, tĩmbi dĩwĩndĩ “Plofet ama damañgan sembĩñguk no kĩmnan nanĩn mĩlakuk” wĩndĩñ pa eñgĩlĩñ.

⁹ Tĩmbi Elottĩ eñguk, “Yoane wĩn nak ewambi, bĩm wĩlĩ dĩkĩñeñguk. Wĩndĩñda tĩmbi ama ñĩn endok koi gĩngĩttĩ nokok pawañna gĩnañ pĩñguk wĩn nin sĩnik?” Wĩndĩñ embi, Yesu kauptok telak pa lonjĩnguk.

Yesulĩ ama 5,000 nanañ emguk

¹⁰ Tĩmbi enĩmumulĩn endĩ Yesuloñ undanem bĩmbi, kena nek tĩñgĩlĩñ wolok kasat tĩ-ñĩmĩmbi yanañgĩlĩmbi, nĩsĩngot it kwet no koi Betsaida kandañ ñañgĩlĩñ.

¹¹ Tĩmbi amatam kĩmĩn wopumdĩ gĩngĩt wĩn nandĩñgĩlĩñda endĩ Yesu klembi, ñañguknan ñañgĩlĩñ. Ña tombĩmbi, Yesulĩ yambĩmbi not tĩ-sembi, Yambattĩ amatamĩi yambĩ-dĩkĩnelak wolok plon manda enbi, amatam ep tĩmbĩ kĩndem danelĩñdok nĩ-nandĩñgĩlĩñ wĩn ep tĩmbĩ kĩndem dañguk.

¹² Tĩmbi tĩmlala tĩmbĩmbi, gwañgwañii Yesuloñ bĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Ñĩn kwet sĩlaninnan pakamĩñ, wala dĩk amatam enĩ-mulĩmbi, it kwet ba kanda it ñasĩñgan pakañnan ñambi, nanañ tuk ba doundou it tĩmbĩ indawĩn.”

¹³ Eumbi enguk, “Sĩn ep towiwĩt!” Eumbi nĩñgĩlĩñ, “Nĩndĩ plaua nanañ kĩt tambon gĩt mĩkbalak tĩpetgot pat-nĩmlak. Ba dĩk nĩndĩ ñambi, amatam gĩtik ñolok nanañ tuaneñdok wĩndĩñ nandĩ-nĩn-ñlañ ba?”

¹⁴ Amatam asup kĩmĩn tĩ-pakĩlĩñ, gan amalok kwĩnakwĩnatsĩ wĩn 5,000 ba nek. Kusei wala tĩmbi gwañgwañii wĩndĩñ eñgĩlĩñ. Eumbi, Yesulĩ tambane enguk, “Amatam ep danbĩmbi, kĩmĩn no 50 no 50 wĩndĩñ pipalĩt.”

¹⁵ Wĩndĩñ eumbi, wolok tuop ep danbĩmbi pi pakĩlĩñ.

¹⁶ Tĩmbi Yesulĩ plaua kĩt tombon gĩta mĩkbalak tĩpet wĩn epbi, kunum plon deium loumbi, Yambat we nĩmĩmbi, nanañ wĩn ombĩmbi, amatam dani-semnelĩndok gwañgwañiila emguk. Emumbi,

¹⁷ gĩtikgandi nañgĩlĩñ. Na tokñe-taleumbi, nanañ na tla biñgĩlĩñ wĩn gamap dasiumbi, sandĩñ lĩk 12 tokñeñgĩlĩñ.

Petlolĩ Yesulok kusei e-dakleñguk

¹⁸ Nain nola Yesulĩ engan nĩmolo kena tĩ-pap bĩmbi, gwañgwañi en gĩta pakĩlĩñ enda enĩ-nandĩmbi eñguk, “Amatamdi naka nin pa nanañ?”

¹⁹ Eumbi tambane nĩñgĩlĩñ, “Asuptĩ dĩa Yoane tuk ii-sem pa ganañ, ba dĩwĩndĩ Elia bĩndambo indañguk wĩndĩñ pa eañ. Tĩmbi dĩwĩndĩ plofet damanin no mĩlapi kulak wĩndĩñ pa eañ.”

²⁰ Wĩndĩñ eumbi, nĩsila enĩ-nandĩmbi eñguk, “Gan sĩnla naka nin pa nanañ?” Eumbi, Petlolĩ “Dĩk Mesia Yambattĩ gambĩ taleñguk” wĩndĩñ nĩñguk,

²¹ gan Yesulĩ enla Mesia sĩnĩk wĩn ama nola nĩm enĩnelĩndok kĩmĩsip kwambĩñ tĩ-sembi

²² yousĩmbi enguk, “Nak Ama Sĩsĩnĩk nepek nĩndĩñ inda-namektok een: Juda nĩndok ama biesĩ, tapma ama biesĩ gĩta endĩkñe manda nandĩ-tale ama endĩ nambum tuop nĩm tĩmbĩmbi, siñgi wĩt-nambi, pĩñgĩp gawat asupgan nambi, nulĩ kĩmbambi, sandap tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, Yambattĩ nep tĩmbĩm mĩlaletat.”

²³ Tĩmbi Yesulĩ ama gĩtikta nĩndĩñ enguk, “No en nokok gĩñgĩt indam kuupi nandĩlakta, endĩ enlok nanandĩn siñgi wĩlĩmbi, sandap noñgan noñgan kloĩbalĩ tĩke bembĩ, nak nep kle kuuktok elet.

²⁴ Nekta, no en wĩndĩñ nĩm tĩmbi, kwelalok kuñgun enlok tĩke kamaiupi nandĩlakta, kuñgu kwambĩñ walĩ pailĩmekak. Tĩmbi no en naka tĩmbi kwelalok kuñgun biuktok tĩ-pañgĩtam patakta, kuñgu kwambĩñ walĩ palmekak.

²⁵ Tĩkap amalĩ kwelalok nepenepek kusei kusei gĩtik ep kasĩleñĩlĩpi, kuñgun kolalak ba pailĩmlak, nepenepek walĩ en nĩtek tĩmbĩ londauk? Wĩn tuop nĩm.

²⁶ Tĩkap kwelan nĩlok ama nolĩ naka ba mandanala mayektalakta, endĩ kilamek! Neta, nain talealenan nak Ama Sĩsĩnĩktĩ undane bĩ tombi, nakĩt Bepna ba kunumdok eñalo nĩndok nulĩnulĩn walĩ nep gĩmbulĩmbi, wolonda nak ama wala mayekta-nĩmĩmbi, siñgi wĩlmetat.

²⁷ Gan nak biañgan sanlet: nĩ ikañ sĩndoñnan nanin dĩwĩn endĩ gama kaik kuñĩpi, Yambattĩ amatam indañgan yambĩ-dĩkñelak wĩn kanekalĩñ.”

Yesulok pĩñgiu walan engano tĩkileñguk

²⁸ Yesulĩ wĩndĩñ eu taleumbi, sande noñgan nĩaumbi, Petlo, Yoane gĩt Yakobo yanañgĩpi, nĩmolo tĩmbepi kwet jañgĩn nolok loñguk.

²⁹ Lombi, nĩmolo tĩnĩlĩmbi, mam dai walan engano sĩnĩk tĩkĩleumbi, dasindasinĩ bo satnin sĩnĩk kolĩ saleñguk.

³⁰ Tĩmbi platik sĩnĩk ama tĩpet, Mose gĩt Elia, endĩ Yesu gĩta manda embi ikĩmĩk.

³¹ Kunum nulĩnulĩnlĩ ep gĩmbulĩmbi, Yesulĩ kwet bimbi nĩaukak wolok plon manda eñgĩmĩk, wĩn endĩ Yambattok nanandĩn kĩmĩt-kleñĩpi, Jerusalem kĩmbektok tĩñguk.

³² Eñĩlĩmbi, Petlo gĩt noliit endĩ doulĩ ep tĩmbĩ gwaseimbi dou pakĩlĩñ.

Pakap sĩlĩkñeembi, Yesulok nulĩnulĩn wakĩt ama tĩpet en gĩta ikĩmĩk yambĩñgĩlĩñ.

³³ Tĩmbi ama tĩpet endĩ Yesu bim nĩañĩlĩmbi, Petlolĩ Yesu nĩñguk, “Bep, nĩ pakamĩñ wĩn kĩndem sĩnĩk. Nala it jala tĩpet gĩt no kĩnditna, dĩkok no, Elialok no, Moselok no.” Petlolĩ manda eñguk wolok kusei nĩm nandĩ-dakleñĩpi, joñgu eñguk.

³⁴ Eñĩlĩmbi, mulukualĩ indambĩ ep tĩmĩlĩmbi, gwañgwalĩ mĩsĩñgĩlĩñ.

³⁵ Tĩmbi mulukua gĩnañnan kitĩkitĩ nolĩ kitĩmbi enguk, “Nĩn nokok nĩñana. Nak en kenana tĩmbektok kasĩleñgut; sĩndĩ endok mandan tĩke-kĩlĩñ e-kunekalĩñ.”

³⁶ Manda eu taleumbi, gwañgwalĩ Yesu engan ilĩmbi kañgĩlĩñ. Tĩmbi nepek kañgĩlĩñ wala manjĩ galĩumbi, nain wolonda ama nola kasat nĩm tĩ-nĩmĩñgĩlĩñ.

Yesulĩ gwañgwa nolok yal kolan no kle kolĩmĩñguk

³⁷ Kwet salaumbi, Yesu gĩt gwañgwañi tĩpet gĩt no endĩ kwet jañgĩnnan nanin pĩ-taleumbi, amatam kĩmĩn wopum en mandĩ-pakĩlĩñ endĩ kanepi bĩñgĩlĩñ.

³⁸ Tĩmbi ama no boñgipsĩnan pakuk endĩ kĩtĩ-nĩmĩmbi eñguk, “Endaut, nak dĩa nĩñana noñgan sĩnĩk wĩn nandĩ-nĩmeñdok ganĩ-kukulelet.

³⁹ Nain nain yal kolan nolĩ tĩke-kwambĩñ dam tĩ-lamĩlĩmbi, platik sĩnĩk kwawa wopum tĩmbi, gembĩ kolĩmbi, man payak pa lambĩlak. Tĩñĩpi, nain noñgan noñgangot kañbiumbi, kĩndem pa patak.

⁴⁰ Wĩndĩnda tĩmbi nak gwañgwañgailĩ yal kolan wĩn klenelĩndok enĩ-kukulet, gan endĩ yal kolan wĩn klenepi tĩ nĩm kambĩ bilĩñ.”

41 Tĩmbi Yesulĩ tambane eñguk, “Amatam man ñĩndĩñgĩt kuañ sĩndĩ ama kelakelamesi, tĩmbi nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ nĩm pat-samlak. Nak sĩn gĩta kuñgula kunjĩt tĩlet. Nain nĩtek sĩnĩk gamañgot sĩn gĩtañgan kuwambi, nanandĩ-kĩlĩktĩ inda-samekak?” Wĩndĩñ embi, gwañgwa beula nĩmbi eñguk, “Nĩñañga nañgĩp ñolok bo.”

42 Nañgĩp bĩñĩlĩmbi, yal kolanĩ tĩke kolĩmbi, kwelan pĩmbi, gembĩ kokuk. Gan Yesulĩ yal nĩ-ñombĩmbi kle kolĩm ñaumbi, gwañgwa tĩmbĩ kĩndem daumbi, bĩndambo beulok kiinan kĩmĩkuk.

43 Tĩmbi amatam gĩtĩk endĩ Yambattok gembĩn wopum wandin kañbi ka-gĩtĩñgĩtĩk embi, nanandĩnjĩ nĩm dakleñguk.

Yesulĩ en ba gwañgwañilok kusasĩ en-kaik tañguk

Amatamdĩ nepenepek gĩtĩk tĩñguk wala nanandĩ kena tĩñĩlĩmbi, Yesulĩ gwañgwañiila enbi eñguk,

44 “Sĩndĩ pawanjĩ kĩmĩpi, manda ñĩn sanbep tĩlet wĩn nĩm nandĩ-kamalanekalĩñ. Nak Ama Sĩsĩnĩk kanjĩknalok kĩsĩnan napĩtnelĩñdok een.”

45 Gan gwañgwañiilĩ Yesu nek eñguk wĩn nĩm nandĩ-dakleñgĩlĩñ. Manda wolok kusei kĩmĩsembĩ-semĩnda tĩmbi nĩm nandĩ-kĩlĩñ embi, Yesu nĩ-nandĩnepi mĩsĩñgĩlĩñ.

46 Tĩmbi endĩ kusei kĩmĩpi, nĩsĩlok boñgĩpsĩnan nĩndĩ loloñ sĩnĩk tĩlak wala e-ka-lamĩt tĩñgĩlĩñ.

47 Tĩmbi Yesulĩ gĩnañ nanandĩnjĩ ka-nandĩ-daklembi, gwañgwa mĩnam no tĩke tiañe bĩmbi, en gĩta kĩmĩlĩ ilĩmbi,

48 ñĩndĩñ enguk, “No en sĩndok boñgĩpsĩnan pĩmbĩñen sĩnĩk kulakta walĩ wakan loloñ sĩnĩk, wala tĩmbi no en nak nandĩ-nambi, gwañgwa ñandin nola not tĩ-ñĩmlakta, endĩ naka not tĩ-namlak, tĩmbi no en naka not tĩ-namlakta endĩ Yambatta not tĩ-ñĩmlak, wĩn Yambat nin nak nanĩ-mukuk enda not tĩ-ñĩmlak.”

49 Tĩmbi Yoanelĩ nĩñguk, “Bep, ama nolĩ dĩkok koka kĩtĩmbi, yal kolan ep kleumbi kañgĩmĩñ, gan endĩ nĩn gĩta nĩm kuñpi, nĩm gep klelak, wala tĩmbi nĩndĩ nĩ-kĩmĩsip tĩ nĩm kañ biñgĩmĩñ.”

50 Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ nĩñguk, “No en kanjĩk nĩm tĩ-samlakta endĩ not tĩ-samlak, wala tĩmbi sĩndĩ slakan nĩ-kĩmĩsip nĩm tĩ-ñĩmnekalĩñ.”

Yesu kle-kuñgu walĩ mĩlapmat

51 Yesu kunum gĩnañ nañgĩp lololok nain tĩmbĩ dumalañĩlĩmbi, nandĩ-gembĩlañĩpi, Jelusalem ñauktok ñañguk.

52 Ñañpi, ama dĩwĩn enĩ-mulĩmbi, telak dama ñañgĩlĩñ. Wĩn Yesu gĩt noliilok tĩ-jumut tĩ-semnelĩñdok ñambi, Samalia it kwet nolok ñam tomgĩlĩñ.

53 Gan Yesulĩ Jelusalem ñaup tĩñgukta tĩmbi wĩnasĩlĩñ enda nĩm nĩ-tiañenelĩñdok nandĩñgĩlĩñ. Wĩndĩñ tĩmbĩmbi,

54 Yesulok gwañgwañiit Yakobo gĩt Yoane endĩ wĩn nandĩmbi, nĩ-nandĩmbi eñgĩmĩk, “Wopum, nĩtĩ kĩtĩ nĩ-nandĩndambi, komba kunum gĩnan nanin pĩmbi, ep dĩum tal-enelĩñdok nandĩlañ ba?”

55 Eumbi tĩkĩle yambĩmbi, gwañgwa tĩpet wĩn enombĩumbi

56 yousĩmbi, it kwet nolok ñañgĩlĩñ.

57 Telaknan ñañpi, ama nolĩ Yesula ñĩndĩñ nĩñguk, “Dĩk wandĩñ ba wandĩñ ñaupi, ñaukañ tuop gep kle kuutat.”

58 Eumbi nĩñguk, “Klinalok toñgaut endĩ tombañjĩat, ba monĩk kunum plon kuañ endĩ bo isiat, gan nak Ama Sĩsĩnĩkgan it nĩm pat-namlak.”

59 Tĩmbi Yesulĩ ama nola ñĩndĩñ nĩñguk, “Bĩ nak nep kle ku!” Gan ama walĩ ñĩndĩñ tambane nĩñguk, “Wopum, dĩk nandĩ-namumbi, dama ñambi, betna kĩndiletat.”

60 Eumbi nĩñguk, “Yambiumbi, kĩmĩkĩmĩn* nĩsĩ nosiĩ ep kĩnditnekalĩñ. Gan dĩkta ñambi, Yambattĩ amatam indañgan yambĩ-dĩkĩeukak wolok gĩñgĩt eu pĩukak.”

61 Tĩmbi ama nolĩ bo Yesula nĩmbi eñguk, “Wopum, nak gep kle-kuuttok nandĩlet, gan nandĩ-namum dama ilan ñambi, sambatnai enba nandume k bĩ gep kleutat.”

62 Eumbi nĩñguk, “No en kena kusei kĩmĩpi, glimona pa tĩlak endĩ Yambattok kapmainan kena tĩndĩlok tuop nĩm.”

Ama Sĩsĩnĩk Yesulok gwañgwañiilĩ nĩtek kuñguk

10

Gwañgwañiilĩ kenanjĩ nĩtek tĩndĩlok elak

* 9:60: Yesulĩ kĩmĩkĩmĩnla eñguk endĩ ama Yambattok dainan kuñgunjĩ nĩmnat enda eñguk.

¹ Siñgi Yesulí b'indambo gwañgwa 70 enbí taleumbi, endí it kwelan ba kwet ñaup eñguk tuop wandíñ gwañgwañiilí t'pet t'pet telak dama ñanelíñdok ení-mupi,

² ñ'indíñ enguk, "Bien mepmeptok w'in asup, gan kena t'ndílok ama w'in lakat, wala t'mbi s'ndí kena molom nímolo tí-ñ'm+umbi, kena ama d'w'in ep t'mbí indaumbi, kenan g'inañ ení-mul+mbi ñ'anekalíñ.

³ Ñawít! Ñambi, ñ'ndíñ nandínekalíñ: s'ndí sipsip n'ñañ wandin kamot moyen sañan endok boñg'ps+inan nak saní-mulambi ña kunekalíñ.

⁴ S'ndí ñanepi, m'inem wakít lík ba kesísi gwílap w'in ním mep ñ'anekalíñ. T'mbi telak plon ama yambímbi, manda manda ním tí-semnekalíñ.

⁵ It nolok ba nolok lonepi, dama it wolok pakañ enda we sembi, ñ'ndíñ enínekalíñ, 'Busuk pat-samun.'

⁶ T'ikap busuk molom nolí it wolok kulakta, busuk mandanjíli enda gwílam tí-ñ'mekak. T'kap n'nda, busuk mandanjí walí s'nlóñ undane b'ukak.

⁷ S'ndí it p'imbíñ ním kunekalíñ. Kena t'ndín ama enda tuan ombí-mílok, wala t'mbi it lonekalíñ wolokgot pipat-mílat t'mbi, nanañ tuk sep towiumbi nanekalíñ walí wakan tuanjí t'lak.

⁸ It kwet nolok ña tombímbi sep tiañembi, nanañ samumbi nanekalíñ.

⁹ T'mbi wandíñ ama jimbats'at ep t'mbí k'ndem dambi, w'inasíla ñ'ndíñ ení-tí-kunekalíñ, 'Yambattí indañgan sambí-d'k'neuktok nainíñ dumala-talelak.'

¹⁰ T'mbi nain nola it kwet nolok ña tomñímbi, sep tiañem not ním tí-samumbi, wolonda s'ndí ipakanen ñambi, ñ'ndíñ enínekalíñ,

¹¹ 'N'ítí s'ndok plap no ním tike ñ'amík, w'in s'ndok k'ilík'ík'ísilí kesít'netnan galílak w'in bo w'ip mamañendambi p'umbi, s'nlók pat-samekak. Ganmek s'ndí ñ'ndíñ nandíwít: Yambattí indañgan sambí-d'k'neuktok nainíñ dumala-talelak.' S'ndí w'inasíla w'ndíñ enínekalíñ.*

¹² Nak ñ'ndíñ sanlet: tombon ombí-t'ketíkelok nainnan amatam siñgi wít-samsamín endok tombonjíli kolan t'ndín Sodom it kwelan kuñgíliñ endok tombonjí maklelak.

¹³ Kolasin gít Betsaida nasi s'ndí kilañmet! Yambattí salamílekak! Nak kundit gemb'nat asup s'ndok kandañ t'ñgút walí Tilo ba Sidon it kwelan indaumba, platik s'nik w'inasíli g'nananjí tambanembi, blandok dasindasin dasimbi, kwíliñ plon pipatnelíñ.† Gan s'ndí g'inañjí ním tambaneñgíliñ,

¹⁴ wala t'mbi Yambattí amatam yambí-danbekak wolonda s'ndí tombon ombí-t'kenekalíñ walí Tilo gít Sidon nasi tombonjí makleukak.

¹⁵ T'mbi Kapaneam nasi, s'ndí 'Yambattí kunum g'inañ n'ip loukak' w'ndíñ ním nandínekalíñ! Ním s'nik, s'ndí jimbíñ sep kolí p'nekalíñ."‡

¹⁶ T'mbi Yesulí yous'mbi, gwañgwañiila enguk, "No en mandanjí nandí-t'ke-k'iliñ eukak endí nokok mandana nandí-t'ke-k'iliñ eukak. T'mbi no en siñgi wít-samekak endí naka siñgi wít-namekak. Gan no en naka siñgi wít-namekak endí Yambatta siñgi wíl'mekak, w'in Yambat nindí nak nani-mukuk enda siñgi wíl'mekak."

¹⁷ T'mbi gwañgwa 70 Yesulí kena t'ndílok ení-mukuk endí sílísilí plon undane b'mbi n'mbi eñgíliñ, "Wopum, n'ndí ñ'ambi, d'kok koka plon kena t'nambi, yalí kolan endí bo mandaní pa tañgoneañ yañ!"

¹⁸ Eumbi enguk, "Nak Satandí p'umbi ka-tuakut w'in p'isapí'sattí kunum g'inañ nanin pílak wandin.

¹⁹ Nandañ: s'ndí malet ba kauñ ep yalinelíñdok ba kanj'kní Satan endok gemb'ín gítík t'ke-pí yalinelíñdok nak ikan gemb'í sam-taleñgút pat-samlak, wala t'mbi nepek nolí sep t'mbí kolauktok tuop ním.

²⁰ Gañgan s'ndí yal kolandí manjí tañgoneañ wala sílísilí ním t'nekalíñ. Ním. S'ndok kosí kunumdok kot sambat g'inañ youyoulín patak wala mek nandí-koñgom t'nekalíñ."

²¹ Nain wolonda D'ndím Woñd'í Yesulok g'innann sílísilí wopum t'mbí tokñe-ñ'mumbi, ñ'ndíñ eñguk, "Bep, kunum kwet molom, nak ñ'ndíñda ganí-k'ndem dalet: d'k nanandíñga ama nanandíñjat ba nandí-daklenjat enda k'mísemb'íñguñ, wandingan embi w'in amatam nanandíñjí nímnnat enda t'mbí dakle-semguñ. Biañgan s'nik, Bep, d'k w'ndíñ t'mbepi nandíñguñ tuop t'ñguñ."

²² T'mbi amatamda ñ'ndíñ enguk, "Bepnalí gemb'ín ba nanand'ín gítík w'in naka nam-taleñguk. En noñganlíñgot nak N'ñañ n'tein w'in nandí-namlak. T'mbi nak wakít ama nin nak ep kasílembi, Bep daut semlet n'ndíñgot Bep en n'tein w'in nandí-ñ'mamíñ."

* **10:11:** W'ndíñ t'nelíñda, w'inasíla ñ'ndíñ daut semnelíñ: no en gwañgwalok mandanjí siñgi wít-semañ endí Yambatta siñgi wíl'mañ. † **10:13:** Kolasin gít Betsaida nasi endí Juda amatam, Tilo gít Sidon nasi endí Judalok sambat ním. ‡ **10:15:** Yesulí Kapaneam it kwelan kuñpí dou-mílat t'ñguk, gan w'inasí asuptí nanandí-k'ík'ití ním tí-ñ'míñgíliñ.

²³ Yesulí gwañgwañii gíta nísíñgan palíñímbi, ñíndíñ enguk, “Amatam nindí nepek síndí kañ wolok tuop dausilí kañ endí amatam díwín yapma kle-pakañ.

²⁴ Kusei ñíndíñda wíndíñ sanlet: plofet ama gíta ama wapmañ damañgan kuñgíñ asuptí nepek síndí kañ wín kanepi nandí-koñgom tíñgíñ, gan endí ním kañgíñ, ba manda síndí nandañ wín nandínepi nandí-koñgom tíñgíñ, gan endí ním nandíñgíñ.”

Samalia amali ama no not tí-ñí-ñguk wíndíñgan gínañ busuk tí-kulok

²⁵ Nain nola endíkñe manda nandí-tale ama nolí Yesuloñ bí indambi, Yesulok nanandín ka-nanduktok e-ka tímbe níñguk, “Endaut, nak nítek tímbe, kuñgu taletalen nímnat wín kasilewít?”

²⁶ Eumbi ní-nandímbi eñguk, “Endíkñe manda nítek youyoulín patak? Wín ní-nímbím nandína.”

²⁷ Eumbi, ní-ní tambane níñguk, “Dík gí-nañga ba gí-nañga tip, gembí-ñga ba nanandí-ñga wín Wopum Yambatka endok gítik bí-ñím-taleumbi palmekak. Tímbe dítnala nandí-lañ, wíndíñgangot nokala nandí-ñimekañ.”*

²⁸ Wíndíñ eumbi, Yesulí níñguk, “Manda wín tambane elañ wín díndím síník. Dík wíndíñgan tí-ta-kulañda, kuñgu kwambíñ pakamekak.”

²⁹ Tímbe ama walí ‘Endíkñe manda kímít-kle-taleñgut’ wíndíñ inda-dakleuktok Yesula ñíndíñ ní-nandímbi eñguk, “Tímbe ninda nandíwambi, notna tímbekek?”

³⁰ Eumbi, Yesulí tambane eyout manda no ñíndíñ eñguk, “Ama nolí Jerusalem nanin Jeliko it kwelan pí-m ñaupí, telaknan ñañípi, ama píndasí endok kísínan loñguk. Loumbi wípi, dasindasin gít kwí-kwí gítikan lom tíke-ñím talembi, ama en kak bí-m ñaumbi, kímbepe tí pakuk.

³¹ Palíñímbi, ñíndíñ indañguk: tapma ama nolí telak wolokgan pí-m ñambi ka-kímnebi, gíñgíñgan ñambi, makle ñañguk.

³² Ñaumbi, tapma ittok kena ama nolí bo wolok bí tomguk endí wíndíñgangot ka-kímnebi, gíñgíñgan ñambi, makle ñañguk.

³³ Gan ama Samalia nanin no telak wolokgan ñañguk endí ama wín pakuknan bí sua kañbí, blan tí-ñímbe,

³⁴ endoñnan ñambi, wandan wín tuk galkñat wakít wain tukti wípi tímí-ñímí-ñguk. Tí-talembi, enlok doñki plon kímí-ñím loumbi nañgíp ñambi, patnandí ilan kímípi kadíkñeñguk.

³⁵ Salaumbi kañíp ñaupí, kena nain típet wolok tuan mímnebi jimbe, patnandí it molom mímbe, ñíndíñ níñguk, “Dík ama ní-ní ka-díkñeukañ, tímbe mímnebi gamlet walí nain nítepektok tuop. Makleukakta, síngi undane bímbi, yousímbi gametat.”

³⁶ Yesulí wíndíñ embe, endíkñe manda nandí-tale ama ní-nandímbi eñguk, “Ama típet gít no endí ama ní-ní píndasílok kísínan loñguk wín kañgíñ. Dík nítek nandí-lañ, endoñnan nanin ama ní-ní endí ama wolok nol síník indalak?”

³⁷ Eumbi níñguk, “Gí-nañ busuk tí-ñímí-ñguk en.” Tímbe Yesulí níñguk, “Dík bo ñambi, wíndíñgangot tí-kuukañ.”

Maliálí Wopumdok mandan nandíñguk wíndíñ tílok

³⁸ Tímbe Yesulí gwañgwañii gít Jerusalem ñanepí, telaknan ñañípi, it kwet nolok tombímbe, tam no koi Mata endí ilnan ní-tiañeumbi loñguk.

³⁹ Loumbi, Matalok dalañ koi Malia endí Wopumdok kesiinan bí pipapi, mandan nandí-pakuk.

⁴⁰ Gan Mata endí-la nanañ neknek tí-jumupí, glimona tímbe, Yesuloñ indambi ní-ñombímbe níñguk, “Wopum. Dalana nambiumbi, natnañgan nanañ tí-jumut kena tílet. Dík wala ní-ní nandí-lañ ba? Nímím bí-m, nep kímí-ñím.”

⁴¹ Eumbi, Wopumdí tambane níñguk, “Mata Mata. Dík nepek asuptok nandí-bendí wopum tímbe, gí-nañga mílatalak,

⁴² gan dík nepek noñgangotta típíkalañ. Malia endí-la wín ep tíndí kímídem kasílelak wín ní-m apma tíkelok.

11

Bep Yambatta nítek ní-molo tí-ñímlok

¹ Tímbe nain nola Yesulí kwet nolok ní-molo tíñguk. Tímbe taleumbi, gwañgwañiilok nanin nolí nímbi eñguk, “Wopum, Yoanelí gwañgwañiila ní-mololok sambat daud semguk, wíndíñgangot dík bo daud ní-mí-ñím.”

² Eumbi enguk, “Síndí ní-molo tíñípi, ñíndíñ enekalíñ, ‘Bep, díkok koka wín gíñgíñgan tí-gamlok.

* 10:27: Lo 6:5, Wok Pris 19:18

Dik amatam gitik nip timbi gitingtkai indaneñ.

³ Dik sandap noñgan noñgan wolok nanañ nımıñ.

⁴ Nındı amatamdı yom tı-nımañ wın gitik bi-semamıñ,
wala timbi dik bo yomnı bi-nımıñ.

Dik tı-kuyuk plon nım nımbiwıñ.’”

⁵⁻⁶ Wındıñ embi yousımbi enguk, “Tıkak dik tim boñgıpnan noka noloñ ñambi, kıtıu silıkñeumbi, ñındıñ nımben, “Nokok notna nolı telak bıkap itnanan bıumbi, nanañ towıupi yolonjılet, wala timbi dik nanañ tıpet gıt no namıñ, tımbi sıñgimek tambon ombı-gametat.”

⁷ Wındıñ eumbi, noka it gınañgan dou patak endı ñındıñ tambane ganbek bek, ‘Dik nekta douñatnan nanin nep silıkñelañ? It yama wesak ip kekakñet, timbi wembe gwañgwanailı bo ip dou-talelıñ, wala timbi nıtek mlapi gametet?’

⁸ Nak ñındıñ ganba: endı wındıñ ganbi, dik endok nolla timbi nım nandı-gamek bek, gañgan gıñgıneñgala tımbi endı joñgo mlapi, nepek nekta tıpkalañ wın dıka gamekak.

⁹ Wındıñda nak sınla ñındıñ sanba nandıwıt: Yambatta nımolo tı-ñımañpi, nepek nola nı tı-kunekalıñda wın kasılenekalıñ, nepek nola lonjı tı-kunekalıñda wın kanekalıñ, timbi yama wesak wıt tı-kunekalıñda pisat-samekak.

¹⁰ Nekta, ama Yambattok plapta nı-nandañ endok kandañ wın ñındıñ: nı-nandı tañdı kasıleañ, lonjılonjı tañdı kañ, ba yama wesak wıkañ enda pisat-semalak.

¹¹ Ba sındoñ nanin bep nındı nıñıñlı mıkbalakta nı-nandumbi, malet mıwık ba?

¹² Ba puput mınjıpta nı-nandumbi, kauñ mıwık ba?

¹³ Sındı kolan tındı ama, gañgan nepenepek kındem wembe gwañgwanjıila pa emañ. Wındıñda nıtek timbi kunum Bepsı endı ama nındı Dındım Woñ kasılenelıñdok nı-nandañ enda nım emek? Nım ya, endı sapma klembi, e-nandañ tuop emekak.”

Yesu gembınlok kusai wın ka-daklelok

¹⁴ Nain nola Yesulı ama nolok gınañnan yal kolan pı-ñımbi man sipmıñguk wın nıkle-kolımbi po ñañguk. Ñaumbi, ama walı manda eumbi, amatamdı kundit wın kañgılıñ endı ka pıasat tımbi, nanandı kena tıñgılıñ.

¹⁵ Gan dıwındı ñındıñ eñgılıñ, “Endı yal kolan pa ep klelak wın yal kolandok telak damanjı Belsebul endok gembın plon tılak.”

¹⁶ Tımbi dıwındı tı-kuyuk tı-ñımbi, Yambattok gembın palmılak wın timbi dakle-semektok jımba kundit no tımbektok nıñgılıñ.

¹⁷ Gan Yesulı gınañ nanandıñjı wın ka-nandı-daklembi enguk, “Ama wapmañ nolok gıñgıtıñıı tambıpi, nı-sıñgan minelıñda endı bıaıñgan kola-talenekalıñ. Tımbi sambat nolı bo wındıñgangot tınelıñda endı bo tawam papusenembi kolanekalıñ.

¹⁸ Wındıñgangot tıkap Belsebul, wın Satan, endok sambalılı tambıpi, nı-sıñgan miañda, kenanjılı nıtek kwambıñ dauk? Wın tuop nım. Wındıñda tıkap nak mandanjılok tuop klembi, Belsebullok gembınlı yal kolan pa ep klewamda, nak endok kenan tımba kolauk.

¹⁹ Tımbi nepek no wın ñındıñ: tıkap Belsebulı gembı namumbi, yal kolan ep kle-semamda, nındı nosıı gembı emumbi, endı yal kolan pa ep kle-semañ? Belsebul ba? Nım bek. Wındıñda nıtek timbi nokok plon wındıñ eañ? Sındı naka manda juluñıt nanañ wın nosıı wakan tımbi dakle-samnekalıñ.

²⁰ Gan tıkap nak bıaıñgan Yambattok gembınlı yal kolan pa ep kleletta, ñındıñ inda-daklelak: sındı Yambattı sambı-dıkñelak endok gembın wın ikan boñgıpsıınan kandañ.

²¹ Ama gembınat nolı mıktok nepenepek gitik tıwılı dıkñembi, ilı ka-dıkñe-kılıñ elakta, gıñgıtıñıı ep tımbi kolanelıñdok tuop nım.

²² Endı mıktok nepenepel walı tıke kamaiuktok nandılak, gan ama no nolı wolok gembın maklelak endı ama woloñ bımbi, mik tı-ñımbi maklelakta, endı mıktok nepenepel wakıt gıñgıtıñıı gitik apma ep danbi, enlok nolııla emlak.*

²³ Tımbi mıktok kandañ wın ñındıñ: no en not nım tı-namlakta endı kanjık tı-namlak, tımbi nındı nakıta kena nım tımbi, gıñgıtıñıı ep kımın tılakta endı ep kleum papusenañ.”

²⁴ Yesulı wındıñ embi yousımbi enguk, “Tıkap yal kolan nolı ama gınan gınañ nanin lambı poñaukta, endı yal pa kuañnan ñambi, pipapat lonjımbi kuwık. Lonjı tılapbi, ñındıñ ewık, ‘Nak bındambo undane ñambi, pakutnan lowa.’

²⁵ Wındıñ embi, ña kawık wın: it wın ikan jamımbi tı-dındım em bımbın palek.

* 11:22: Yesulı eyout manda mıktok plon eñguk wın enla wakıt Satandok plon eñguk; Satan en ama gembınat wandın, gan Yesulok gembınlı endok gembın maklelak.

²⁶ Wíndiñ kañbi ñambi, yal kolan en makleañ kít tombon típet yanañgílm bímbe, it wandíñ lombi, wolok kunelíñ.† Wíndiñ tímbeímbe, ama blangan. Nekta, dama yal kolan noñgandí ama wín tímbeí kolaumbi, síñgi yal kolan asuptí tímbeí kola síník tauk.”

Yambattok mandan nandímbe tike kuañdí amatam díwín yapma kle pakañ

²⁷ Yesulí manda wíndiñ eumbi, tam no amatam kímín tí-pakíñ endok boñgípsinan pakuk endí kítímbe, ñíndiñ nñnguk, “Tam gapbi, num ganguk endí amatam díwín yapma klembi patak.”

²⁸ Gan Yesulí tamdok mannan tíkembí, ñíndiñ eñguk, “Wín amatam Yambattok mandan nandímbe tañgoneañ endí wakan amatam díwín yapma kle pakañ.”

²⁹ Amatamdí yousíyousí pa bññímbe, kímín wopungan indaumbi, Yesulí kusei kímípi, ñíndiñ enguk, “Amatam man ñíndiñgít kuañ síndí kolasí. Síndí kusatna kañbi nambí-daklenelñdok jimba kundit no kanelñdok embi gññíneañ, gan jimba kundit no ním daut samum kanekalíñ. Ním síník. Wín Yonalok jimba kunditgot kanekalíñ.

³⁰ Nepek nek Yonala inda-ñímñnguk wín Ninive nasila ñíndiñ daut semguk: wín Yambattí ní-mulímbe bñnguk. Wíndiñgangot nak Ama Sísiník nepek nek inda-namekak wín amatam man ñíndiñgít kuañ sínda ñíndiñ daut semkek: wín Yambattí naní-mulímbe indañgut.

³¹ Kwet no koi Siba wolok tam wapmalí manda plon lololok nainnan amatam man ñíndiñgít kuañ sín gíta mílapi, kusasí tímbeí dakleukak. Endí ama wapmañ Solomonda nandumbi, manda nandí-daklelok molom tímbeímbe, endok mandan nanduktok kwet mayañgan síník nanin endoñ ñañguk. Gañgan síndí ama Solomon maklelak endok mandan nandí-kímíkímneañ, wala tímbeí kññjan tíkenekalíñ.

³² Tímbeí Ninive nasilí manda plon lololok nainnan amatam man ñíndiñgít kuañ sín gíta mílapi, kusasí tímbeí dakleukak. Endí Yonalok mandala gññañjé tambañgíñ, gañgan síndí ama Yona maklelak endok mandala wíndiñ ním tañ, wala tímbeí kññjan tíkenekalíñ.

³³ Ama nolí kolsalen pñndopi, kambottí ním taplíwík ba kwet sembín nolok ním kímílek. Tambo endí indañgan kímípi, ama it gññañ loañ kolí sale-semlok wíndiñ tímbeí.

³⁴ Daukalí pññgípkalok kolsale wandin. Daukalí kñndemda, Yambattí kolsalen gamlak wala ka-dakleumbi, gññañga gítík kolí salelak. Daukalí kolanda, gññañga gññañ kílím mulumgot pakamlak.

³⁵ Wala tímbeí kilañmek! Ním kañbi, kolsalen kasíleup nandíñguñ, gan kílím ikan kasíleum pakamlak.

³⁶ Wíndiñda tíkap kolsalendí gññañga gítík tokñeumbi, kílím no ním pakamlakta, sipalaktí kolí sale-gamlak wíndiñgan dík bo kolí salelañ.”

Ama biesílok juluñaítílok telak ním kle-kulok

³⁷ Yesulí manda eu taleumbi, Falisi ama nolí nanañ yakan nandemíktok ní-tiañeumbi, ñam ilnan lombi, nanañ nanalok pipakuk.

³⁸ Gan endí dama kii ním wílíkukta tímbeí‡ Falisi ama walí nandí-bendí tímbeímbe,

³⁹ Wopumdí nñnguk, “Falisi síndí jawañ ba tuk wítña wín pawangot pa wílíkkañ wandin, gan síndí gññañjé gññañ kolan ba tí-piñpiñelí tokñem patak.

⁴⁰ Síndí ama kamasí! Yambattí nepek pawan tímbeí indañguk, wíndiñgangot endí gññañ ním tímbeí indañguk ba?

⁴¹ Pawandok nepek wala nandí-bendí wopum ním tínekalíñ. Tambo síndí gññañjé wín pímbeñesíla bí-sembe, ep kímítnekalíñ. Wíndiñ tínelíñda, gññañjé gít ep tíndíñjé típet walí Yambattok dainan jamílan indaukak.

⁴² Falisi síndí nanañ kena gññañ nanin gítík wín tambípi, gwasap ba yaya wín bo kít tambon tambon tambípi, Yambattok tambon pa mañ, gan gññañjé en ním kasíleañ, ba ep tíndíñ dñndím ním pa tañ, wala tímbeí síndí kilañmek! Yambat en mek sambekak. Síndí Yambatta tambon mññípi, enda ba amatamda gññañjé emnelíñ ñak!

⁴³ Falisi síndí it kiyau gññañ pítit damañgot pítnelíñdok nandañ, tímbeí kímíli tuanan amatamdí we sambí, gññgíñgan tí-samnelíñdok nandañ, wala tímbeí kilañmet!

⁴⁴ Amatamdí sum sembín no ním ka-nandí-daklembi, wolok plon joñgo yalímbe kolayañ.§ Síndí sum sembín wandin, gan amatamdí nepenepek kolanlí síndok gññañjé tokñelak wín ním ka-nandí-dakleañ, wala tímbeí kilañmet!”

⁴⁵ Tímbeí endí kñe manda nandí-tale ama nolí Yesula nñnguk, “Endaut, dík Falisi amala wíndiñ enlañda, nñnda bo gññgíñgan ním tí-nímlañ.”

⁴⁶ Eumbi enguk, “Endí kñe nandí-tale ama síndí amatam nepek mílap**

† 11:26: It wín ama gñnanlok walan. ‡ 11:38: Falisi amalí Yambattok dainan jamílan indanelíñdok kisi pa wílíkkañgíñ. § 11:44: Namba 19:11-22 ñíndiñ elak: no en ama dalandan en ba nepenepek tíke-kalakta endí Yambattok dainan jamílan ním indalak.

** 11:46: Nepek mílap wín endí kñe manda mílap wolok walan.

tañgonenelñidok pa emum młataumbi, ep tımbı pañgıtanelñidok kıt kımıt no nım pa tı-semañ, wala tımbı kilañmet! Yambattı sındı bo sambekak.

⁴⁷ Sındı kilañmet! Plofet ama nin bep pañjıllı yandıp kımğılıñ endok sum gwatnam wın sındı tımbı kaik talak.

⁴⁸ Endı yandıp kımğılıñ, tımbı sındı sum gwatnamjı tımbı kaik tañ, wala tımbı bep pañjıllı plofet amala nek tı-semğılıñ wın sındı ka nandum kındem sınık tılakta sın indadakleañ.

⁴⁹ Kusei wındıñda Yambat nanandı-tale molom endı ñındıñ eñguk, ‘Nak plofet ba gıñgıt ee ama Islael amatamdoñ enı-mulam ñaumbi, endoñnan nanin dıwın ep tımbı kolanelñidok kle-gımğım embi, dıwın yandıp kımnekalıñ.’

⁵⁰ Wala tımbı plofet ama gıtık kwet kusei kımıkımılınan nanin bıkap man ñındıñgıt yandıp kımğılıñ endok wekatsılok tuan kolan wın amatam man ñındıñgıt kuañ sındı ombı-tıkenekalıñ.

⁵¹ Wın Abellok plon kusei kımıpi, Sakalaia ama nin sisuat gıt tapma it wolok boñgıpssetnan wılı kımğuk endok plon talelak endok kımkmıjılok tuan kolanla nak biañgan ñındıñ sanlet: amatam man ñındıñgıt kuañ sındı wın ombı-tıkenekalıñ.

⁵² Yambatta nanandılok telak walı it wandin. No en wolok gınañ lolakta endı Yambattok kusei ka-nandı-daklembi nandı-ñımlak. Endıkñe manda nandı-tale ama sındı it wolok yama ki wın kımıt kimbıñ dañ, gan gınañ nım loñgılıñ, tımbı amatamdı bo lonep nandıñgılıñ wın kımısip tı-semğılıñ, wala tımbı kilañmet!”

⁵³ Yesulı wındıñ eu taleumbi, walinin pı ñaumbi, Falisi gıt endıkñe nandı-tale ama endı kusei kımıpi, kanjik kolan sınık tı-ñımbi, nı-nandı kusei kusei tıñıpi,

⁵⁴ kıt yout tınelñidok enlok mandanlı sısoñ tı-ñımnep nandımbi, mandımandı tı-ñımgılıñ.

12

¹ Nain wolonda amatam asup kwınakwınattok tuop nım endı bo Yesuloñ kımın tımbı kle-gımbupi, tambo yalı tıñgılıñ. Tımbı Yesulı kusei kımıpi, dama gwañgwañılla ñındıñ enguk, “Sındı Falisi amalok plaua kımılımbendıñıla ka-kılıñ embi kunekalıñ. Wın endı manjı mambenji tıpelat, tımbı ep tındıñjı juluhıt tañ wala elet. Nım kañbi, sındı bo wındıñgangot tınelıñ.

² Biañgan sınık, nepek kımısembın gıtık wın Yambattı tımbı indañgan indaumbi, nanandı sembın gıtık wın tımbı dakleukak.

³ Wındıñda sındı manda kılım gınañ eñgılıñ wın maim plon eu indaukak, tımbı sındı nepek no it gınañnan manda janjak eñgılıñ wın ipakanan wopumgan eu pıukak.”

Yambat endañgot mısı-ñımlak

⁴ Yesulı yousımbi enguk, “Notnai, nak ñındıñ sanba: amalı pıñgıpsıñgot wılı kımnelıñ, gan sıñgi kandañ sep tımbı kolanelñidok gembı no nım pat-semłak enda nım mısınekalıñ.

⁵ Tambo nında mısı-ñımlak wın daut sametet: Yambattı ama wılı kımımbi, sıñgi kandañ jımbıñ kılı pıuktok gembın palmılak enda mısımısı tı-ñımlak. Biañgan sınık sanlet: endañgot mek mısınekalıñ.

⁶ Monık tiptip kıt tombongot wın mınem gımın tıpettı tuatuan, gañgan Yambattı noñgan no nım kamala-ñımlak.

⁷ Sındı endok dainan loloñ sınık, monık asup yapma kleañ, tımbı endı kumbanjı saktok kwınakwınatsı wın bo nandı-talelak, wala tımbı amala nombı nım mısı-semnekalıñ.

⁸ Sanba nandıwıt. No en amalok dausınan ‘Nak Yesulok gıñgıt’ wındıñ e-daklelakta, nak Ama Sısınıktı Yambattok eñaloñılok dausınan enda wakan ‘Endı nokok gıñgıt’ wındıñ e-dakleutat.

⁹ Gan no en amalok dausınan naka ‘En nım nandı-ñımlak’ elakta, nak Yambattok eñaloñılok dausınan enda wakan ‘En nım nandı-ñımlak’ eutat.

¹⁰ Tımbı no en Ama Sısınık nanı-kolalakta, endok yomın wın kındem bı-ñımlak, gan no en Dındım Woñ nı-lakalaka tılakta, endok yomın wın kımılım palmekak.

¹¹⁻¹² Amalı manda plon sepmbi, it kiyau gınañ ba gavmandok dainan ba lolonjılok dausınan sapınekalıñ. Nain wolongan sınık Dındım Woñdı manda nek eelok wın daut samekak, wala tımbı wolonda sındı nandı-bendı wopum tımbı, ñındıñ nım enekalıñ, ‘Ñındı manda nek enetamıñ?’ Ba ‘Nek tambane enınetamıñ?’”

Mınem kwılıkwılıla ka-galkta nım tılok

¹³ Tımbı ama kımın wopum boñgıpsınan ama nolı Yesu nımbi eñguk, “Endaut, datnalı betnettök kii bimbın wın en noñganlıñgot ep kulak, wala tımbı dık nımbımbi, nokok tambon danbi namın.”

¹⁴ Eumbi nāñguk, “Notna, ba ama nolī nak sambī-danbettok ba nepenepeset dani-samettok nanbī taleñguk ba? Nīm ya, wīn nokok kena nīm.”

¹⁵ Wīndīñ embi yousīmbi, amatamda enguk, “Nepek tokñetokñien walī kuñgu kīndem nīm samlak, wala tīmbi sīndī ka-kīlīñ embi, kuñgunjī ka-dīkñē-kīlīñ enekalīñ. Nīm kañbi, kwīlīkwīlī ba nepek nola ka-galkta tīnelīñ.”

¹⁶ Wīndīñ embi, eyout manda no nīndīñ embi enguk, “Ama mīnem kwīlīkwīlī asupmat endok nanañ kenan bien lali kīndem daumbi,

¹⁷ nanandīn gīnañ nīndīñ nandī-kwīnakwīnaleñguk, ‘Nītek tīlok? Nanañ bien asup nālī it kawai wolok gīnañjīnan wīsī-kolettok tuop nīm!’ Wīndīñ nandīmbi

¹⁸ eñguk, ‘Kombīkmeke nandīlet: nak wīsī-kot it kawai gītīk wīn wiapi, kombīn wopum asupgan kīndipi, nanañ ba kwīlīkwīlī gītīk pat-namlak wīn wolok wīsī-koletat.

¹⁹ Tīñpī, natnala nīndīñ eutat: Ip ñak! Nak nepenepek kīndem gwīlat asuptok kīmīp kiulambi pat-namlakta tīmbi kīndem pat-nandīmbi, na sīlīsīlī tīmbatat!’

²⁰ Gan Yambattī tambon nīndīñ nīñguk, ‘Dīk kamen, man tīm ñolondañgan kuñguñga gapma tīkelok. Tīmbi nepek tī-jumut tīñguñ walī nīndok tīmbekek?’ ”

²¹ Yesulī eyout manda wīndīñ embi, yousīmbi enguk, “No en kwelan ñolok kwīlīkwīlī asup palmektok ep kiutak, gan nepek Yambattok dainan tuannat no nīm palmīlakta, endī ama kamen wandīn.”

Pīñgīp ka-dīkñēla nandī-bendī wopum nīm tīlok

²²⁻²³ Tīmbi Yesulī yousīmbi, gwañgwañīla nīndīñ embi, “Nepek tokñetokñien walī kuñgu kīndem nīm samlakta tīmbi nak kuñgunjīlok ba pīñgīpsīlok kandañ nīndīñ sanlet: wīn kuñgu ba pīñgīp walī bien tīlak, nanañ ba dasindasin walī nīm, wala tīmbi sīndī nanañ nek nanekalīñ ba dasindasi nek dasinekalīñ wala nandī-bendī wopum nīm tīnekalīñ.

²⁴ Sīndī monīk oeoe yambīm nandīwīt: endī nanañ tīpi-bimbi met nañ wīndīñ nīm pa tañ, tīmbi endī wīsī-kot it bo nīm pat-semalak, gañgan Yambattī tuopkan ep towīlak. Sīndīla endok dainan monīk yapma kleañda, nītek tīmbi nīm sep towīuk?

²⁵ Tīmbi sīndoñnan nanin no endī nandī-bendī wopumlī kuñgun lakat yousum ombatawīk ba? Nīm ya!

²⁶ Sīndī nepek tīp kambak wandīn tīndīlok tuop nīm, wīndīñda kusei nekta nepek dīwīn wala nandī-bendī wopum pa tañ?

²⁷ Pama klīnan indañ wīn yambīm nandīwīt! Nak nīndīñ sanba: endī kena meñ nīm tañ, ba dasindasinjī bo nīm pa youkañ. gañgan endok pamanjīlī ama wapmañ Solomondī dasindasin kīndem sīnīk pa dasīñguk endok paman wīn maklelak.

²⁸ Kī nepek pamanat kena gīnañ man lambī indaumbi, desa dombīmbi ep siu dīnekalīñ wandīn wīn bo Yambattī dasindasinjī kīndem emlak, nītekta tīmbi endī sīndok dasindasinjī nīm tīmbi inda-samek? Wīn nīm nandañda, sīndok nanandī-kīlīktīnjī wīn lakat sīnīk pat-samlak!

²⁹⁻³⁰ Amatam Yambat nīm nandī-kīlīktī mañ endok nanandīnjīlī nanañ tuk nepek wandīndokgot pat-semalak. Bepsīlī ikan nīndīñ nandī-talelak: nepek gītīk wīn nīm pat-samekta sīndī kunelīñdok tuop nīm, wala tīmbi sīndī amatam dīwīndī tañ wīndīñ nīm tīnekalīñ, ba nandī-bendī wopum nīm tīnekalīñ.

³¹ Tambo sīndok nanandīnjīlī Ama Wapmañjīlok gīñgīt kuñgulokgot pat-samekak, tīmbi nepek wandīn walī bo kuñgunjīlok inda-samekak.”

Ama Sīsīnīk endok tomtomlok tī-pañgītām kulok

³² Tīmbi Yesulī gwañgwañīla enbī eñguk, “Kīkesmīn tīp, sīndok Bepsīlī nīndīñ tīndīla nandīm kīndem dañguk: en ama wapmañjī kumbi, sīndī en gīta kandīkñē kena tīnelīñdok nandīmbi, wolok tuop tīñguk, wala tīmbi sīndī mīsīmīsī nīmnat kunekalīñ.

³³ Sīndī nepenepesī pat-samlak wīn tuatualok kīmīpi, mīnem walinīn tīkembī, pīmībīñēsīla emnekalīñ. Wīndīñ tīnekalīñda, tuanjī nīm taleukak wīn kunum gīnañ pat-samekak. Kumbu amalī wīn kumbu tīnelīñdok tuop nīm, ba kwīnakamdī wīn nīm tīmbi kolaukakta tīmbi walī mīnem līksī nīm kolawīk wandīn. Sīndī kwelalok nepenepek wala galk nīm nandīnekalīñ. Tambo sīndī nepek nek Yambattok dainan lolōñ sīnīk wala galk nandīnekalīñ.

³⁴ Kusei nīndīñda: nepek gīnañjīlī kasīleum pataknan kandañ gīnañ nanandīnjīlī bo wandīñ pat-samekak.

³⁵⁻³⁶ Kena gwañgwalī molomjīlī nanañ si-jumut tīndīnnan nanin undane ilan bīmbi, wesak wīlīmbi, platik sīnīk pīsālīmnelīñdok mandīmmandī pa tañ, wīndīñgangot sīndī kolsalenjī pīndolīm dīumbi, kena tīndīlok tī-pañgītām kunekalīñ.

³⁷ Kena gwañgwalī wīndīñ tī-kuñlīmbi, molomjīlī undane bīmbi kalak wīn: kena gwañgwañīlī gama kaik papi, mandī pakafī. Kena gwañgwa wandīn walī gwañgwa dīwīn

yapma kle pakañ. Nak biañgan sanba: molomjilî kena tîndîlok tî-pañgîpañgî tîmbi, nanañ nanelîndok enî-tiañembi, nananjî kle-semekak.

³⁸ Wîñ tim bomup ba puputti kusei kîmîpi kîtilaknan undane bîmbi, kena gwañgwalî gama kaik palîñîlîmbi ep tîmbi indaukta, gwañgwa walî wakan dîwîñ yapma kle pakañ.

³⁹ Tîmbi sîndî nepek ñîñ nîm nandî-kamalanekalîñ: it molomdî kumbu amalî nain nehta sînik bîwîk wîñ nîm nandîlak. Nandîwîmda! endî kaik kuñîpi, il wiapi, gînañ loup tîmbîmbi kîmîsip tî-ñîmek.

⁴⁰ Wîndîñgangot sîndî ‘Ama Sîsînikti man nîm tombek bek’ wîndîñ nandîñîlîmbi, wolongan kaikan bî tombekak. Wîndîñda tîmbi sîndî tomtomnalok tî-pañgîtam kunekalîñ.”

⁴¹ Tîmbi Petlolî nîñguk, “Wopum, eyout manda elañ wîñ nîndokgot ba amatam gîtiktok?”

⁴² Eumbi tambane eñguk, “Manda wîñ kandîkñe ama matañgotañgolat nanandîñ kindem palmîlak wandîñ wala elet. Wîñ en wakan molomñîlî kena gwañgwañî dîwîñ yambi-dîkñelok nîmbi taleumbi, nanañ mepmettok nain dîndîm sînik danî-semektok nîlak. Molomñîlî kena manda wîndîñ nîmbi,

⁴³ ña kukap undane bîmbi kalak wîñ: kena gwañgwalî nek tîmbektok nîñguk wolok tuopkan tîñgukta endî gwañgwa dîwîñ yapma kle patak.

⁴⁴ Nak biañgan kena gwañgwa enda ñîndîñ sanlet: molomñîlî nepenepel gîtik wîñ endî ka-dîkñeuktok nîmbi taleukak.

⁴⁵ Gan tîkap kena gwañgwa walî gînan gînañ ñîndîñ nanduk, ‘Molomnalî ña sakñelambi, plastik nîm bîukak’ wîndîñ nandîmbi, kusei kîmîpi, kena wembe gwañgwa dîwîñ joñgo yandîpbi, nanañ ba tuk kwambîñ wopum nañbi, kamakama tîmbekta, nek inda-ñîmek?

⁴⁶ Kena gwañgwa molomñîlî kena nain nehta ba nain nehta sînik bîukak wîñ nîm nandîlakta tîmbi endî nîm mandî palîmbi, nain wolondañgan molomñîlî undane bîukak. Bîmbi, ep tîndîñ kolan wîñ kañbi, wolok kîñjan tî-lamîpi, amatam Molom nîm kîmîtkleañ en gîta tuanjî kolan ombî-semekak.

⁴⁷ Tîkap kena gwañgwa walî molomñîlok mandan nandîñguk, gan nîm tañgoneñguk ba nîm tî-pañgîpañgîle tîñgukta, en nain ombapgan waipmîlok.

⁴⁸ Gan tîkap endî molomñîlok mandan wîñ nîm nandîñgukta makleumbi, nain dumangan waipmîlok. Wîndîñgangot tîkap Yambattî ama nola gwîlam asup mîmînda endî wolok tuopkan tambon ombî-mîlok nandîlak, ba endok kiinan kena wopum kîmîkîmîlînda, endî wolok tuopkan kenalok bien indauktok nandîlak.”

Yesulî amatam ep tambîlektok indañguk

⁴⁹ Yesulî yousîmbi enguk, “Nak komba kwelan kîmîlam dîuktok indañgutta ñîndîñ nandîlet: komba walî ikan dualîmda, wîñ kindem sînik.

⁵⁰ Gan nak dama tuk walan no* îilok nanbî taletalan. Tuk wîñ gama nîm îngutta tîmbi mîlap walî gînañna tîmbi mîlatalak.

⁵¹ Sîndî nak amatam kwelan ep tîmba busukñenengan kunelîndok indañgut wîndîñ nandîñ ba? Wîndîñ nîm. Nak ñîndîñ sanba nandîwît: tambo nak amatam ep tambîlettok indañgut. Naka tîmbi

⁵² man ñîndîñgîtta kusei kîmîpi, kundit ñîndîñ inda-ta-ñaukak: sambat kît meñ noñgan yakan pa kuañ endî tambîpi, kîmîñ tîpet indambi, tîpettî tambon, tîpet gît nolî tambon wîndîñ ipi, nîsîñgan tambon tambon kanjik tî-kunekalîñ.

⁵³ Wîndîñ tambîpi, bep nîñan endî nîsetkan tambon tambon ipi, kanjik tîndekamîk, tîmbi me wemba endî bo nîsetkan tambon tambon ipi, kanjik tîndekamîk, tîmbi nambîñ tam gît yapman tam endî nîsetkan tambon tambon ipi, kanjik tîndekamîk.”

Yambattok manda dîndîmngan nandîlok

⁵⁴ Yesulî amatam kîmîñ wopumda yousîm ñîndîñ bo enguk, “Sîndî mulukualî tuk kimbîñ kandañ indam bîumbi kañbi, wolongan ñîndîñ pa eañ, ‘Gwi bîutak’ wîndîñ eumbi, wolok tuop indalak.

⁵⁵ Tîmbi sîndî sasalelî klinan kandañ nanin pendîp bîumbi kañbi, ñîndîñ pa eañ, ‘Maim kunduwat dîutak’ wîndîñ eumbi, wolok tuopkan indalak.

⁵⁶ Ama manjî mambenjî tîpelat! Sîndî kunum gît kwettok plon nek indalak wîñ kañbi, maim iletak ba gwi pîutak wîñ ka-kîlîñ eañ. Gan nîtehta tîmbi sîndî man ñîndîñgît nepek nek indalak wîñ kañbi, kenanalok kusei nîm ka-nandî-dakleañ?

⁵⁷ Ba kusei nehta sînlak ep tîndînjî plon nek ñalî dîndîm sînik wîñ bo nîm ka-danbî, wolok tuop tañ?

* **12:50:** Tuk wîñ mîlap ba piñgîp gawat Yesulî bembektok tîñguk wala elak.

⁵⁸ Tikap ama nolɔ manda plon gapɔlep tɔmbɔmbi, sitɔ telaknan yakan nɔnɔpi, mandanjet e-salendemiktok nika tɔmbekaɔn. Nɔm kaɔbi endɔ gɔnɔgɔnɔmbi, gep tiaɔnɔmbi, manda kandanoɔn gapɔlɔmbi, endɔ bo tem dumandok kiinan gapɔlɔmbi, endɔ gepmbi, it kwambɔnɔn gapɔlek.

⁵⁹ Biaɔgan ganlet, dɔk it kwambɔn gɔnaɔn papi, mɔnem nɔtek ombɔ-nɔmlok een wɔn gɔtik ombɔ-mɔ-taleuɔn wolok tuop.”

13

Gɔnanjɔ nɔm tambanenekalɔnda kolanekalɔn

¹ Nain wolondaɔgan amatam wolok bɔ pakɔlɔn endoɔnɔn nanin dɔwɔndɔ Yesula kasat nɔndɔn tɔ-nɔmgɔlɔn: Galili ama dɔwɔndɔ tapma ilan tapma tɔnɔlɔmbi, Pilatolɔ eum yandɔpmɔum kɔmbɔmbi, wekatsɔlɔ pɔmbi, tapma gauttok wekatsɔlɔ wakɔt kiukuk. Kasat wɔndɔn tɔ-nɔmɔmbi

² tambane enguk, “Mɔlap wandin inda-semgukta, ama wolok yomjɔlɔ Galili ama dɔwɔsɔlok yom makleɔguk, sɔndɔ wɔndɔn nandaɔn ba?”

³ Nak nɔndɔn sanba: nanandɔnjɔ wɔn dɔndɔm nɔm. Gan sɔndok kandaɔn, tɔkap sɔndɔ gɔnaɔnjɔ nɔm tambanem kunekalɔnda, wɔndɔnɔngangot sɔndɔ gɔtik kola-talenekalɔn.

⁴ Tɔmbi amatam 18 Siloam kandaɔn kɔmgɔlɔn wɔn endok kandaɔn nɔtek? It ombap jɔnɔgnɔlɔ gɔlɔmbi, ep kot tapliɔnguk. Endok kolanjɔlɔ amatam dɔwɔn gɔtik Jerusalema kuaɔn endok kolanjɔ makleɔguk, sɔndɔ wɔndɔn nandaɔn ba?

⁵ Nak nɔndɔn sanba: nanandɔnjɔ wɔn dɔndɔm nɔm. Gan sɔndok kandaɔn, tɔkap sɔndɔ gɔnanjɔ nɔm tambanenekalɔnda, wɔndɔnɔngangot sɔndɔ gɔtik kola-talenekalɔn.”

⁶ Tɔmbi Yesulɔ eyout manda no nɔndɔn enguk, “Ama nolok wain kenan gɔnaɔn fik komba no tɔpium pakuk. Tɔmbi kena molomdɔ komba wɔn ka-nandɔ tɔmbepi bɔnguk, gan endɔ bien no nɔm lali palɔmbi kaɔnguk. Bien nɔmnat kaɔbi,

⁷ kena kandɔkɔne amala nɔmbi eɔnguk, ‘Kalaɔn: gwɔlat tɔpet gɔt no gɔtik wolok gɔnaɔnɔn nak nɔnɔambɔ tɔmbi, komba bienda yolonjɔlet, gan endɔ bien no nɔm lalilak. Neta slakan sɔnɔk kwettok galk tiaɔne-talelak? Kak, dombɔ kot!’

⁸ Eumbi nɔnguk, ‘Molomna. Biumbi, gwɔlat noɔngangot nombo yousɔ-mɔum palɔn. Palɔmbi, nak kwet tambɔpi, kuseinan makauttok tem kɔmɔpi kautat.

⁹ Gwɔlat no wolondamek bien laliukak bek. Tɔkap nɔmda, komba wɔn kɔndem dombɔ kolekaɔn.’”

Yambattɔ amatam nɔtek yambɔ-dɔkɔnelak

Yambattok kandɔkɔne wɔn nɔtein?

¹⁰ Sabat patnandɔ nain nola Yesulɔ it kiyau nolok gɔnaɔnɔn amatam enɔ-daut tɔ-sem pakuk.

¹¹ Tɔmbi tam no yal kolandɔ pɔ-nɔmɔmbi, jɔmbat siɔgin sait gɔnaɔn tɔmbi inda-nɔmɔmbi, en dɔndɔm ilektok tuop nɔm, wala tɔmbi gwɔlat 18 wolok tuop plindambi pa kulɔnguk, endɔ bo wolok bɔ pakuk.

¹² Palɔmbi, Yesulɔ tam wɔn kaɔbi kɔtɔ-nɔmɔmbi bɔmbi nɔnguk, “Tam, jɔmbat gep topkɔlɔn eɔnguk walɔ ip taleumbi, siɔngiɔga paɔneun.” Wɔndɔn eɔnɔpi,

¹³ kii endok plon kɔmɔlɔmbi, wolongan siɔgin sait tɔ-dɔndɔm embi, kusei kɔmɔpi, Yambat nɔ-kɔndem daɔnguk.

¹⁴ Yesulɔ Sabat patnandɔ nainnan tam wɔn tɔmbi kɔndem daɔngukta tɔmbi it kiyaulok telak dama endɔ gɔnaɔn komba dɔmbi, amatam enombɔmbi, nɔndɔn eɔnguk, “Sandap kɔt tambon noɔgan wɔn kena tɔndɔlok pat-samlak, wolonda endɔ sep tɔmbi kɔndem danelɔndok bɔnekalɔn, Sabat patnandɔ nainnan nɔm.”

¹⁵ Wɔndɔn eumbi, Wopumdɔ tambane nɔndɔn nɔnguk, “Ama manjɔ mambenjɔ tɔpelat! Sɔndɔ gɔtik makauk ba doɔkinjɔ wɔn Sabat patnandɔ nainnan isɔnan ep pɔsapɔ, tuk nanelɔndok pa yanaɔgɔkaɔn.

¹⁶ Gan tam nɔn Ablaamdok kombilin endok kandaɔn wɔn nɔtek? Satandɔ gwɔlat 18 gɔtik topmɔmbi ku-ta-bɔlak, tɔmbi sɔndɔ en Sabat patnandɔ nainnan nɔm pɔsalɔmlok nandaɔn ba?”

¹⁷ Wɔndɔn eumbi, kanjɔkɔnɔ gɔtikɔtɔ mayek tam palɔmbi, amatam gɔtik endɔ kundit kɔndem sɔsɔnɔk tɔlɔnguk gɔtik wala sɔlɔsɔlɔ tɔngɔlɔn.

¹⁸ Tɔmbi Yesulɔ yousɔmbi enguk, “Yambattok kandɔkɔne wɔn nɔtein? Kandɔkɔne walɔ nɔtek bendɔlak nak wolok plon eyout manda nek eut?”

¹⁹ Wɔn mastat mɔnjɔp ama nolɔ tɔkɔmbi, kenan gɔnaɔn kokuk wandin. Mɔnjɔp tipnam walɔ lambɔ bendɔ wopum dambi, komba wopum tɔmbɔmbi, monɔktɔ isɔ kii gayam plon tɔngɔlɔn.”

²⁰ Wɔndɔn embi, bɔndambo nɔndɔn enguk, “Nak Yambattok kandɔkɔne wɔn nɔtein eut?”

²¹ Wɪn plaua kɪmɪlɪmbendɪ tam nolɪ tɪkembɪ, plaua kwɪlan wopumgan wakɪt kiupi tambaneŋguk wandɪn. Papalem kaumbɪ, kɪmɪlɪmbendɪ lakatgot walɪ plaua gɪtɪk wɪn tɪmbɪ bendɪ lambɪŋguk.”

Kunumdok yama gik sɪnɪk wolok lolok

²² Yesulɪ Jelusalem ŋaupɪ, it kwet wopum ba tip wandɪŋ ŋaŋɪpi, amatam enɪ-daut tɪ-semguk.

²³ Tɪmbɪ ama nolɪ nɪ-kaŋbɪ eŋguk, “Wopum, wɪn ama lakat endɪŋgot Yambattɪ kolanjɪlok tuan wɪat-semumbɪ, kunum gɪnaŋ lonekalɪŋ ba nɪtek?” Eumbɪ enguk,

²⁴ “Nak ŋɪndɪŋ sanlet: amatam asuptɪ Yambattok kandaŋ ŋanepɪ wɪt nɪm kanekalɪŋ, wala tɪmbɪ sɪndɪ yama gik sɪnɪk wolok lonelɪŋdok gembɪ kotnekalɪŋ.

²⁵ It molom endɪ mɪlapi, yama sip taleumek, sɪndɪ bɪ it pawan ipɪ, wesak wɪpi nɪnekalɪŋ, ‘Wopum, yama pɪsat-nɪmɪŋ.’ Eumbɪ, tambon ŋɪndɪŋ sanbekak, ‘Nak nɪm nandɪ-samlet. Sɪndɪ denasi?’ Sanbɪ nandɪmbɪ,

²⁶ kuseɪ kɪmɪpi, manda tombon ŋɪndɪŋ nɪnekalɪŋ, ‘Nɪndɪ dɪkɪta yakan nanaŋ tuk naŋgɪmɪŋ, tɪmbɪ dɪk nɪndok ipakanan gɪŋgɪt manda e-daut tɪŋguŋ.’

²⁷ Gan endɪ ŋɪndɪŋ sanbekak, ‘Nak ŋɪndɪŋ sanlet: sɪndɪ denasi wɪn nak nɪm nandɪ-samlet. Kolan tɪndɪ gɪtɪk sɪndɪ nambɪm ŋa-talewɪt!’

²⁸ Tɪmbɪ kɪmɪsip tɪ-samgukta tɪmbɪ sɪndɪ kunum pawan papi, Ablaam, Aisak, Jekop gɪt plofet gɪtɪk endɪ Yambat gɪta kuŋɪlɪmbɪ yambɪnekalɪŋ, wolondamek sɪndɪ wandɪŋ kukulembɪ, manjɪ sɪ-gɪlɪm danekalɪŋ.

²⁹ Tɪŋɪlɪmbɪ, Yambattok gɪŋgɪtɪlɪl kwet tambon tambon taletalenan nanɪn en gɪta kunelɪŋdok bɪmbɪ, nanaŋ sɪ-jumut tɪndɪnnan pɪpapi nanekalɪŋ.

³⁰ Nandaŋ: wolonda ŋɪndɪŋ indaukak: ama nɪn enda nandum sɪŋgɪ kuaŋ endoŋnan nanɪn dɪwɪsɪlɪ dama tɪnekalɪŋ, tɪmbɪ damandaman kuaŋ endoŋnan nanɪn dɪwɪsɪlɪ sɪŋgɪ tɪnekalɪŋ.”

Yesulɪ Jelusalem it kwetta blan tɪ-ŋɪmɪŋguk

³¹ Nain wolongan Falɪsɪ ama dɪwɪndɪ Yesuloŋ bɪmbɪ nɪŋgɪlɪŋ, “Elottɪ gwɪlɪ kɪmbeŋdok nandɪɪlak, wala tɪmbɪ dɪk ŋalɪnɪn pɪ ŋau.”

³² Eumbɪ enguk, “Sɪndɪ ŋambi, kamot moyen wala ŋɪndɪŋ nɪmbɪt, ‘Nandɪlaŋ, nak man gɪt desa jɪmbatsɪt ep tɪmba kɪndem dambɪ, yal kolan ep kle-semɪ, sɪŋgɪ nombo yousɪ ŋambi, kenana tɪmba taleukak.’ Sɪndɪ ŋa wɪndɪŋ nɪmbɪ nandɪwɪn.

³³ Biaŋganak, plofet ama Jelusalemgot yandɪp kɪmkɪmlok, kwet nolok nɪm, wala tɪmbɪ nak man ba desa ba sisa telakanan yousɪ ŋaŋalok een.

³⁴ O Jelusalem nasi, sɪndɪ blasɪŋgandok. Sɪndɪ plofet ama pa yandɪp kɪmaŋ, tɪmbɪ ama sɪndoŋ enɪ-mumulɪn baŋ wɪn kawattɪ yandɪpmɪum kɪmaŋ. Puputtɪ nɪŋaŋɪ ep kɪmɪn tɪmbɪ, papaulɪ ep kamailak, wɪndɪŋgangot nain asupgan natnaloŋ sep kɪmɪn tɪmbettok nandɪŋgut, gan sɪndɪ nɪm nandɪ-namgɪlɪŋ.

³⁵ Nandaŋ! Wopumdɪ sɪndok kwesɪ bɪmbɪ, nombo nɪm sep kamaiukak. Tɪmbɪ nak ŋɪndɪŋ sanba: sɪndɪ nombo nɪm nambɪnekalɪŋ. Nɪm sɪnɪk. Sɪndɪ nokok plon ŋɪndɪŋ enekalɪŋ, ‘Wopumdɪ ama nɪ-mulɪm nɪndoŋ bɪlak en gwɪlam mɪlok!’[☆] wolondamek nombo nambɪnekalɪŋ.”

14

Plap kenalɪ Sabattok endɪkɪne manda kɪmɪt-klekle wɪn maklelak

¹ Sabat patnandɪ nain nola Falɪsɪ ama loloŋ nolɪ Yesu nanaŋ nanalok nɪ-tɪaŋeumbɪ ŋa lo palɪmbɪ, nanaŋ beulok nolɪlɪ ka-tuakɪlɪŋ.

² Tɪmbɪ ama no kɪi kesɪi bendɪmbendɪnat endɪ Yesulok dainan bɪ indaumbɪ

³ kaŋbɪ, endɪkɪne manda nandɪ-tale ama gɪt Falɪsɪ ama enɪ-nandɪmbɪ eŋguk, “Endɪkɪne mandalɪ nek tɪneŋdok nandɪ-nɪmlak - Sabat nainnan ama kɪndem tɪmbɪ kɪndem dalok ba nɪm?”

⁴ Wɪndɪŋ eumbɪ, manda no nɪm tambane nɪmbɪmbɪ, ama wɪn tɪkembɪ, tɪmbɪ kɪndem dambɪ nɪ-mulɪm ŋaŋguk.

⁵ Tɪmbɪ Yesulɪ enɪ-nandɪmbɪ eŋguk, “Sabat patnandɪ nainnan nɪŋaŋjɪ ba makauksɪ nolɪ tuk ban gɪnaŋ pɪukta, sɪndoŋnan nanɪn nɪn endɪ platikan nɪm tɪaŋeum lambek?”

⁶ Wɪndɪŋ eumbɪ, manda tambon tambane nɪnelɪŋdok lonjɪŋgɪlɪŋ.

Kayombineanɪ ba plap taŋdɪ tuan tɪkenekalɪŋ

⁷ Tɪmbɪ ama enɪ-tɪaŋeun endɪ ama lolondok pitit plon pipatnelɪŋdok pɪlɪmbɪ, Yesulɪ wɪn kaŋbɪ, eyout manda no ŋɪndɪŋ enguk,

[☆] 13:35: Kap 118:26

⁸ “Ama noli nanañ sina tɫaknan gep tiañeumbi, dɨk dɨtnalok nanandɨñgala ama lolondok pitit plon nɨm pipaleñ. Nɨm kañbi, ama loloñga no nanañ molomdɨ nɨ-tiañeñguk endɨ bɨumbi,

⁹ sɨtet tɨpelat sep tiañeñguk endɨ gambɨmbi, ñɨndɨñ ganbek, ‘Endok pitit wɨn, bi-ñɨmɨmbi, nolok pit.’ Wɨndɨñ ganbɨmbi, dɨk siñgi mayek tɨmbɨmbi, ganɨ-mulɨm siñgi sɨnɨk ña pipaleñ.

¹⁰ Wɨndɨñda tɨmbi, tambo gep tiañenekalɨñ wolonda dɨk pitit siñgi sɨnɨk wolok pilekañ. Wɨndɨñ tɨmbeñda, nanañ molomdɨ gambɨmbi ñɨndɨñ ganbek, ‘Notna, dɨk lo, pitit dama tɨke.’ Wɨndɨñ ganbɨmbi, dɨk ama dɨwɨn no gɨta yakan nanañ nalañ endok dausɨnan kot gɨñgɨt tɨkeukañ.

¹¹ Nekta, ama gɨtik nɨsɨlok kosi gɨñgɨt tɨke-loañda endok kosi gɨñgɨt tɨke-pɨukak, tɨmbi no en kayombɨnem kulakta en tɨke-loukak.”

¹² Tɨmbi Yesulɨ yousɨmbi, ama nɨ-tiañeñguk enda ñɨndɨñ nɨñguk, “Dɨk nanañ sina tip ba wopum tɨñpi, nokai ba dat kwayañgai ba sambakai ba dɨkok kwekanan nasɨ mɨnem kwɨlɨkwɨlɨnjɨat wandisɨ wɨn nɨm pa enɨ-tiañeukañ. Nɨm kañbi, endɨ bo tombon gep tiañeumbi, nepek nek tɨñguñ wolok tombon kwelan ñolok ombɨ-gamum tɨke-taleuñ.

¹³ Tambo dɨk nanañ sina tɨñpi, ama pɨmbɨñesɨ wakɨt ama kɨsɨ ba kesɨsɨ ba dausɨ kolan wandisɨ enɨ-tiañeukañ.

¹⁴ Endɨ tombon ombɨ-gammelɨñdok tuop nɨm, gan ama dɨndɨm endɨ kɨmnan nanin mɨlatnekalɨñ wolondamek Yambattɨ tuañga kɨndem ombɨ-gamumbi, amatam dɨwɨn yapma kle palekañ.”

Yambattok nɨ-tiañela e-tembɨ manda nɨm elok

¹⁵ Tɨmbi ama Yesu gɨta yakan nanañ nañgɨlɨñ endoñnan nanin noli manda wɨn nandɨmbi, ñɨndɨñ nɨñguk, “No en Yambattɨ nanañ sina wopum gɨñgɨtɨñilok tɨ-semekak wɨn nambekakta endɨ amatam dɨwɨn yapma kle patak.” Wɨndɨñ eumbi,

¹⁶ Yesulɨ nɨñguk, “Nain nola ama noli nanañ sina wopum tɨmbepi, amatam asup sɨnɨk enɨ-tiañeñguk.

¹⁷ Nanañ nanalok nain indaumbi, kena gwañgwa no nɨ-mulɨmbi, enɨ-tiatiañen endoñ ñambi enguk, ‘Nepenepek gɨtik ip tɨwɨlɨ dɨkñemɨñda tɨmbi sɨndɨ bɨwɨt!’

¹⁸ Gan endɨ noñgan noñgandɨ kusei kɨmɨpi, e-tembɨ manda nɨmbi eñgɨlɨñ. Ama dama ña kañguk endɨ ñɨndɨñ nɨñguk, ‘Nak kwet sanoñgat no tuañguk wɨn ña kauttok een, kusei wala tɨmbi nak nɨm bɨmbɨlok dɨk nokok blan mandana molomgala nɨmbekañ.’

¹⁹ Tɨmbi ama noloñ ñaumbi, endɨ ñɨndɨñ nɨñguk, ‘Nak makauk wapai kit tombon tombon kena emettok ep tuañguk wɨn yanañgɨpi tɨkatɨka tɨmbepi ñaupɨ tɨlet, kusei wala tɨmbi nak nɨm bɨmbɨlok dɨk nokok blan mandana molomgala nɨmbekañ.’

²⁰ Tɨmbi noli bo ñɨndɨñ nɨñguk, ‘Nak tam kombɨkan tɨñgutta tɨmbi ñañalok tuop nɨm.’

²¹ Tɨmbi kena gwañgwalɨ undane bɨmbi, enɨ-tiatiañen endɨ nek eñgɨlɨñ wolok kasat gɨtik wɨn molomñɨla tɨ-ñɨmɨñguk. Tɨmbi nanañ beulɨ gɨnañ komba dɨumbi, kena gwañgwan ñɨndɨñ nɨñguk, ‘Dɨk platik sɨnɨk it kwettok telak tip ba wopum wandɨñ ñambi, ama pɨmbɨñesɨ wakɨt ama kɨsɨ ba kesɨsɨ kolan ba dausɨ sɨsɨpɨmɨn yambɨmbi yanañgɨlɨm bɨwɨt.’ Wɨndɨñ eumbi, wolok tuopgan tɨmbi, undanem bɨmbi

²² nɨmbi eñguk, ‘Molomna, mandañga ip biennat tɨlak, gan it gɨnañ gama nɨm tokñek.’

²³ Wɨndɨñ eumbi nɨñguk, ‘Bɨndambo ñambi, it kwet pawan telak tip ba wopum tuop kuñpi, amatam yambetañ wɨn enɨ-gɨñgɨneumbi, itna gɨnañ tokñenelɨñdok bɨwɨt.’

²⁴ Nak ñɨndɨñ sanlet: ama dama enɨ-tiatiañen endoñnan nanin noli nanañ tɨ-jumut tɨ-semɨt wɨn lakat no nɨm nanekalɨñ.”

Yesu julunjuwuñ nɨm kle-kulok

²⁵ Tɨmbi amatam kɨmɨn wopum asuptɨ Yesu ñañguknan kle ñañɨlɨmbi undane yambɨmbi, ñɨndɨñ enguk,

²⁶ “No en nakɨta kuupi nandɨlak, gan naka tɨmbi meñ beu wakɨt tamɨn ba wembe gwañgwañii ba dal kwayañii ba wiwii ba enlok kuñgun wɨn bo siñgi nɨm wɨt-semɨlakta, endɨ nokok gwañgwana sɨnɨk kuuktok tuop nɨm.

²⁷ Tɨmbi no en enlok kloñbal nɨm tɨke bemi, nak nep kle kulakta, endɨ nokok gwañgwana sɨnɨk kuuktok tuop nɨm.

²⁸ Tɨkap sɨndoñnan nanin noli it wopungan kɨndilep nandɨwɨkta, endɨ dama pipapi, ittok tuanla nandɨmbi, mɨnem palmɨlak walɨ it wɨn tɨmbi taleuktok tuop ba nɨm wɨn ka-nandɨwɨk.

²⁹ Nɨm kañ, yop tambɨ, it kusei kɨmɨlek, gan endɨ it tɨmbi taleuktok tuop nɨm, tɨmbi ama it wɨn ka-nandañ endɨ gɨtɨktɨ kusei kɨmɨpi nɨ-lakalaka embi,

³⁰ ñɨndɨñ enelɨñ, ‘Ama ñalɨ it plapkan kusei kɨmɨpi kɨndikuk, gan nɨtekteka nɨm tɨmbi talelak?’

³¹ Ba tɔkap ama wapmañ no endi ama wapmañ nol nola mik ti-ñimepi ñauk, endi nitek tɔmbek? Endi dama pipapi nandi-kiliñ embi, endok ama lakatgot endi dɔwɔndok ama asupgan mik ti-semnelɔndok tuop ba nɔm.

³² Tɔkap nɔmda, kanjikɔñiɔi gama mayaŋgan palɔñiɔmbi, ama wapmañ walɔ kanjikɔñiɔloñ manda kimɔlɔm ñaumbi nɔmbek, 'Busuk inda-nimektok nitek tɔmbet?'

³³ Wɔndiŋgangot sɔndi gɔŋgɔtsii ba nepenepe gɔtik pat-samlak wɔn siŋgi wɔlmɔnelɔndok nɔm ti-paŋgɔtam pakañda, sɔndi nokok gwaŋgwanai sɔnik kunelɔndok tuop nɔm.

³⁴ Palañ wɔn nepek koŋgom sɔnik. Gan wolok koŋgomɔi talewɔkta, nitek tɔnambi, nombok koŋgom dawɔk? Wɔndiñ tɔndiɔlok tuop nɔm!

³⁵ Palañ wandin wɔn nana kena gɔnañ ba gwɔlaŋgwɔlam gɔnañ kena nɔmnat, slak kolɔm ñalok.*

No en pawañnat endi pawañ kimɔpi, mandana nandi-kiliñ eukak."

15

Yom amalɔ gɔnañ tambanelak enda tɔmbi sɔlisɔli wopum indalak

¹ Tɔmbi takis epep ama ba yom ama asupgandɔ Yesulok mandan nandiɔnepi pa baaŋgɔliñ. Wɔndiñ tɔmbɔmbi,

² Falisi ama gɔt endi kɔne manda nandi-tale ama endi yambɔmbi nandum pɔumbi, Yesula ni-wolwolk embi eŋgɔliñ, "Ama walɔ yom ama not ti-sembi, en gɔta pipat-mɔlat tɔmbi, nanañ yakan pa nalak."

³ Wɔndiñ eumbi, Yesulɔ eyout manda no ñɔndiñ enguk,

⁴ "Tɔkap sɔndoñ nanin ama nolɔ sipsip 100 yambɔ-dɔkɔneñiɔmbi, noŋgan nolɔ pailekta, biwɔk ba? Nɔm ya! Endi 99 dɔwɔn wɔn kwet kli pataknan yambium kli na-palɔmbi, noŋgan pailak wɔn lonjɔ ñakap tɔmbɔ indauk wolok tuop.

⁵ Tɔmbɔ indambi, walen kɔndem daumbi, bupum mɔmbi undane ñauk. Ña

⁶ ilan tombi, nolii ba il kwelnan nasii kɔti-semum bɔumbi ebek, 'Sipsip pailak wɔn ip tɔmba indakta tɔmbi, bɔ nakɔta sɔlisɔli tɔmbɔ!'

⁷ Nak sanba nandi-wɔt: ama walɔ sipsip pait-palɔmbi tɔmbɔ indaŋguk wala sɔlisɔli wopum tɔŋguk, wɔndiŋgangot yom ama noŋgan no endi gɔnañ tambanelak enda tɔmbi kunum gɔnañ sɔlisɔli wopum sɔnik indauk. Gan ama 99 endi ikan dɔndɔm kuañda tɔmbi gɔnañ tambatambata nɔm nandañ enda tɔmbi sɔlisɔli lakatgot indauk."

⁸ Yesulɔ wɔndiñ embi yousɔmbi enguk, "Tɔkap tam nolok mɔnem kwandai satnin* kɔt tambon tambon palmek, tɔmbi noŋgan no pailekta, kak biwɔk ba? Nɔm ya. Endi kolsalen pɔndopi, it jamɔmbi, lonjɔ-kiliñ embi, tɔmbɔ indauk wolok tuop.

⁹ Tɔmbɔ indaumbi, nolii ba il kwelnan nasii kɔti-semum bɔumbi ebek, 'Mɔnemna pailak wɔn ip tɔmba indakta tɔmbi bɔ nakɔta sɔlisɔli tɔmbɔ!'

¹⁰ Nak ñɔndiñ sanba nandi-wɔt: tam walɔ mɔnem kwandai pailɔmɔmbi tɔmbɔ indaŋguk wala sɔlisɔli tɔŋguk, wɔndiŋgangot yom ama noŋgan no endi gɔnañ tambanelak enda tɔmbi Yambattok eñaloñiɔlok boŋgɔpsɔnan sɔlisɔli indalak."

¹¹ Tɔmbi Yesulɔ yousɔmbi enguk, "Ama no endok nɔnañiit tɔpet pakɔmɔk.

¹² Pakap, monalɔ beula ñɔndiñ nɔŋguk, 'Bep, dɔk mɔnem kwɔli-kwɔli ba kwet pakamlak wɔn itaŋgan danbi, nokok tambon namɔñ.' Eumbi, nepek gɔtik wɔn danbi enguk.

¹³ Monalɔ nain nɔm ombataumbi, beulɔ nepenepek mɔŋguk wɔn tualok kimɔt-talembi, mɔnem gɔtik epmbi, kwet mayaŋgan ñambi pat-ti-kuŋguk. Kumbi, nandi-kamala-kuñɔpi, mɔnem epguk wɔn gɔtik kot-taleŋguk.

¹⁴ Kot-taleumbi, kwet pakuknan wandiñ nanañ map wopum indaŋguk. Indaumbi, gwaŋgwa walɔ nanañla lonjɔ nɔm kañbi,

¹⁵ ama wɔnanin noloh ña pa galɔmbi, bɔlɔ yambɔ-dɔkɔnektok kena gɔnañ ni-mulɔm ñaŋguk.

¹⁶ Ña kena ti-kuñɔpi, nanañ gawat tɔliŋgukta tɔmbi bɔttok nanañ wɔn bo ep nanalok galk nandiŋguk, gan enlok nanañ nepek no nɔm pa maaŋgɔliñ.

¹⁷ Wɔndiñ ti-kukap, gɔnañ nanandɔn tombɔmbi, ñɔndiñ nandiŋguk, 'Ama betnalok mɔnem kena ti-ñi-mañ gɔtik endok nanañ tuk wɔn mɔlapkan pat-semalak, gan nak endok nɔnañli ñolok nanañnala kimɔbepi pa tɔlet.

¹⁸ Wɔndiñda nak kwet ñin bimbi, bɔndambo betnaloh ña tombi, ñɔndiñ nɔmbetat: Bep, nak Kunum Molom gɔt dɔk sɔta yom ti-samgut,

* **14:35:** No en Yesu julunjuɔli klelak endi palañ koŋgom nɔmnat wandin. * **15:8:** Mɔnem kwandai satnin walɔ kena nain noŋgandok tuan. † **15:15:** Juda amalɔ bitta nandum nepek kolan papait tɔmbɔmbi, nɔm nayaŋgɔliñ ba tɔkekaŋgɔliñ ba ep towiyaŋgɔliñ.

¹⁹ wala tĩmbi nak ñandin ñali nombo nĩñaña sɪnɪk kuuptok tuop nĩm, slak nandi-namumbi, mĩnem kena tĩ-gambi kuutat.'

²⁰ Wĩndĩñ nandĩmbi mĩlapi, wolongan beuloñ ñauktok ñaũguk.

Ñakap, kambak mayaňan il tĩmbi dumalaum bĩumbi, beulĩ kaũguk. Kañbi kadaklembi, blan tĩ-ñĩmbi, woñep ñam apbi, sɪmumuñ tĩ-ñĩmĩnguk.

²¹ Tĩmbi nĩñañli ñĩndĩñ nĩnguk, 'Bep, nak Kunum Molom gĩt dɪk sɪta yom tĩ-samgut, wala tĩmbi nak ñandin ñali nombo dɪkok nĩñaña sɪnɪk kuuptok tuop nĩm.'

²² Gan beulĩ nandi-kĩmnembi, kena gwaňgwañiila ñĩndĩñ enguk, 'Sĩndĩ platik sɪnɪk ñambi, dasindasi engano pamanat wĩn tɪke bĩmbi dasi-ñĩmĩt, tĩmbi besa pamanat kii nĩñañ plon dasi-ñĩmĩmbi, kesĩ gwĩlap wakĩt dasi-ñĩmĩt.

²³ Tĩmbi makauk nĩñañ kĩttĩ towium bendĩ wopum da-kĩliñe patak wĩn tɪke bĩm wĩp, sina wopum tĩmbi, sɪlɪsɪlɪ tĩna.

²⁴ Neta, nĩñaña ñĩn endĩ kĩmguk ba paikuknan nanin nombo bĩ indambi, kaik patak.' Wĩndĩñ eumbi, kusei kĩmĩpi, sɪlɪsɪlɪ wopum tĩngĩliñ.

²⁵ Tĩñĩlĩmbi, tuanli kena gĩnañ pakuk walĩ ilan undane bĩm, it tĩmbi dumalaumbi, amatamdĩ kap tiumbi nandĩnguk.

²⁶ Nandĩmbi, kena gwaňgwa no kĩtĩ-ñĩmĩum bĩumbi, nĩ-nandĩ asup tĩmbi, ñĩndĩñ nĩ-kaũguk, 'Wĩ nek indalak?'

²⁷ Eumbi nĩnguk, 'Kwayaňga mona ip bɪk patak. Tĩmbi pĩngĩu gwĩlap no nĩm kolaũgukta besetti eumbi, makauk nĩñañ kĩttĩ towium bendĩ wopum daũguk wĩn wĩpi, nanañ si-na tamĩñ.' Wĩndĩñ eumbi,

²⁸ tualĩ wala nandu pĩumbi, gĩnañ komba dĩumbi, it gĩnañnan nĩm lololok gĩngĩneũguk. Tĩmbi beulĩ pĩmbi, tualoñ ñambi, nĩ-busumbusuk tĩ-ñĩmbi, it gĩnañ louktok nĩ-nandĩñpi nĩ-gĩngĩneũguk.

²⁹ Gan tualĩ tambane nĩnguk, 'Nandĩlañ. Gwĩlat asupgan ñĩn nak kena gwaňgwa sɪlanin nomɪk kena tĩ-gam-ta-bĩmbi, mandaňga no nĩm wĩkut, ganmek dɪk notnai gĩt sɪlɪsɪlɪ tĩneñdok meme nĩñañ kambak no nĩm namguñ.

³⁰ Gan nĩñaña mona ñali tam telak joňgo kuañ en gĩta kumbi, mĩnemga na-taleũguk en wandin walĩ bĩumbi, dɪk eumbi, makauk nĩñañ kĩttĩ towium bendĩ wopum daũguk wĩn dombĩmbi si-ñĩmañ.'

³¹ Eumbi, beulĩ nĩnguk, 'Nĩñaña, dɪk nepek nola nĩm lonjĩlañ. Nain tuop dɪk noňganli nakĩta kulañ, tĩmbi nepenepek gĩtɪk pat-namlak wĩn dɪkok gĩngĩt.

³² Kwayaňga ñĩn endĩ kĩmguk ba paikuknan nanin nombo bĩ indambi kaik patak. Nĩtektata waleni nĩm kĩndem daumbi, na sɪlɪsɪlɪ nĩm tĩneñ?'

16

Mĩnem kwĩlɪkwĩlɪ nandi-daklenat ka-dɪkũnelok

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwaňgwañiila eyout manda no ñĩndĩñ enguk, 'Ama kwĩlɪkwĩlɪ wopummat nolĩ mĩnem kwĩlɪkwĩlɪ kena aman nolok kiinan ka-dɪkũneuktok kĩmĩt-talembi kuũguk. Kuumbi, nain nola ama dɪwĩndĩ kandɪkũnelok plon kɪt yout manda ñĩndĩñ nĩngĩliñ, 'Endĩ nepenepeka ep tĩmbi pailektok tɪlak.' Wĩndĩñ eumbi,

² kandɪkũne kɪtĩ-ñĩmĩum bĩumbi nĩnguk, 'Dɪkok plon manda eum nandĩt wĩn nĩtek? Dɪk kandɪkũne kena nombo tĩ-nameñdok tuop nĩm, wala tĩmbi yout sambat tĩmbĩmbi, mĩnem kwĩlɪkwĩlɪlok kusei dakleun.'

³ Tĩmbi kandɪkũnelĩ gĩnan gĩnañ ñĩndĩñ nandĩnguk, 'Molomnalĩ kandɪkũne kena napma tɪkelak, wala tĩmbi nak nĩtek tĩmbetat? Neta, nak kwet dɪplĩndɪplɪlok gembĩ no nĩm pat-namlakta, tĩmbi mĩnem kwĩlɪkwĩlɪ kɪtĩnatta maetalet.

⁴ O, kombɪkmek nandɪlet! Tɪkap nak man wĩndĩñ wĩndĩñ tĩmbetta, molomnalĩ kenala nep kleukak, wolondamek amalĩ not tĩ-nambi, isĩnan gumañ nanĩ-tiañeneñĩ bek.'

⁵ Wĩndĩñ embi, molomñĩlok tombon tɪke-kuũgĩliñ noňgan noňgan kɪtĩ-semum bĩumbi, nola nĩ-kañbi eũguk, 'Molomnalok tombon dɪkok kandañ nĩtek patak?'

⁶ Eumbi nĩnguk, 'Oliv komba tul wĩn wɪli gɪlo tĩndɪn wĩn kwet kambot* 100 wolok tuop.' Eumbi ñĩndĩñ nĩnguk, 'Ale, dɪk tambon ombeñdok kundit youkuñ ñĩn tɪkembĩ, platik sɪnɪk pipapi, tambon 50 ombeñdok yout.'

⁷ Wĩndĩñ embi, no nĩ-nandĩmbi eũguk, 'Molomnalok tombon dɪkok kandañ nĩtek patak?' Eumbi nĩnguk, 'Plaua mĩnjɪp kĩmĩka tĩndɪn wĩn lɪk 100 wolok tuop.' Eumbi nĩnguk, 'Ale, dɪk tambon ombeñdok kundit youkuñ ñĩn tɪkembĩ, tambon 80 ombeñdok yout.' Kandɪkũnelĩ wĩndĩñ eũguk.

* 16:6: Kwet kambot wandin no wĩn 37 lita ba nek.

⁸ Kwelalok nepektok kandañ ama kwet ñolok gñngit kuañ endi siñginji tike-kim̄tnelñndok kundit t-k̄ndem dambi, ama Yambattok kolsalen gñnañ kuañ wñ yapma kleañ, wala t̄mbi moloml̄i kandikñe kelamd̄i n̄tek t̄ñguk wñ nand̄i-tombi, ñ̄nd̄iñ eñguk, ‘Ama wal̄i enlok siñgin tike-kim̄ilektok kundit t-k̄ndem dañguk.’”

⁹ Yesul̄i eyout manda wind̄iñ embi yous̄imbi enguk, “Nak ñ̄nd̄iñ sanba: s̄nd̄i wind̄iñgangot kwelalok minem kwil̄ikwil̄i pat-samlak wal̄i amatam not t̄-sembi, ep kim̄itnekal̄iñ. Wind̄iñ t̄nekal̄iñda, kwelalok nepenepek ḡit̄ik kena m̄i-taleumek, kuñgu taletalen n̄m̄natnan san̄i-tiañeum lonekal̄iñ.

¹⁰ No en nepek s̄lanin kiinan kim̄il̄im patak wñ ka-d̄ikñe-k̄liñ elak wal̄i wakan nepek bien wopum wind̄iñgangot ka-d̄ikñe-k̄liñ elak. Ba no en nepek s̄lanin kiinan kim̄il̄im patak wñ d̄ind̄imgan n̄m ka-d̄ikñelak wal̄i wakan nepek bien wopum wind̄iñgangot d̄ind̄imgan n̄m ka-d̄ikñe-k̄liñ elak.

¹¹ Wind̄iñda t̄kap s̄nd̄i kwelalok minem kwil̄ikwil̄i s̄lanin wñ n̄m ka-d̄ikñe-k̄liñ eñḡil̄iñda, nind̄i nepek Yambattok dainan biennat wñ s̄ndok kis̄inan ka-d̄ikñenel̄iñdok kim̄ilekak? No n̄m.

¹² Ba t̄kap s̄nd̄i ama nolok nepek kis̄inan kim̄ikuk wñ n̄m ka-d̄ikñe-k̄liñ eñḡil̄iñda, nind̄i nepek no s̄nlok pat-samektok samekak? Wñ bo n̄m.

¹³ Kena gwañgwa s̄lanin endi molom̄iit t̄pet endok kena t̄-semektok tuop n̄m. Wind̄iñ t̄mbekta, endi molom̄iñ nola nandum p̄mb̄iñen t̄mb̄imbi, nand̄i-kunjit t̄-ñ̄mek, t̄mbi molom̄iñ no wñ ḡinañl̄i kas̄ilembi, t̄ike-kwamb̄iñ dauk. Wind̄iñgangot s̄nd̄i Yambat ba minem kwil̄ikwil̄ilok kena t̄ipelatkan t̄-kunel̄iñdok tuop n̄m.”

Yambattok dainan matañgotañgoli minem kwil̄ikwil̄i maklelak

¹⁴ Falisi ama minem kwil̄ikwil̄ilok nand̄i-koñgom t̄añḡil̄iñ endi Yesul̄i manda wolok plon eu p̄umbi nand̄iñ̄pi, tima giak t̄-ñ̄m̄mbi, n̄-sasale manda eñḡil̄iñ.

¹⁵ T̄mbi Yesul̄i enguk, “S̄nd̄i amatamdok daus̄inan d̄ind̄im walan pa tañ, gan Yambatt̄i ḡinañ nanand̄iñj̄i n̄tein wñ samb̄i-dakle-talembi, kusei ñ̄nd̄iñda nandum tuop n̄m t̄-samlak: nepek amal̄i nandum loloñ s̄n̄ik t̄lak wal̄i Yambattok dainan kolan papait s̄n̄ik pa t̄lak.

¹⁶ Yoane tuk ii-sem endi gama n̄m indañl̄imbi, Moselok endikñe manda ḡita plofet amal̄i manda youk̄il̄iñ wñ eu p̄umbi, amatamd̄i kim̄it-kleñḡil̄iñ. T̄mbi Yoanel̄i indañguk wolok siñgi kandañ Yambatt̄i amatam n̄tek yamb̄i-d̄ikñelak wolok ḡiñḡit manda k̄ndem eu p̄umbi, amatamd̄i endok ḡiñḡit indanel̄iñdok gemb̄i kokañ.

¹⁷ Gan endikñe manda ḡit̄ikt̄i gama papat kwamb̄iñ pakañ. Kunum kwet endi k̄ndem paitekam̄ik, gan endikñe manda end̄ila lakat s̄n̄ik no n̄m paitnekal̄iñ. N̄m s̄n̄ik.

¹⁸ Wind̄iñda no en tam̄in kle-kopi, komblin t̄kelak, endi Yambattok dainan telak joñgo kulak, t̄mbi no en tam kle-kokol̄in no t̄kelak, endi wind̄iñgangot telak joñgo kulak.”

Minem kwil̄ikwil̄i kunumdok yama n̄m p̄isalekak

¹⁹ T̄mbi Yesul̄i kasat no ñ̄nd̄iñ t̄i-semguk, “Ama minem kwil̄ikwil̄i wopumnat no kuñguk. Endi dasindasin pamanat tuan wopum pa dasimbi, sandap tuop nanañ sina wopum pa t̄il̄iñguk.

²⁰ Endok telak yamanan ama p̄mb̄iñen no kim̄il̄im pakuk, koi Lasalos.† Wandal̄i endok p̄iñḡi u gw̄ilap ḡit̄ik t̄mbi kolaumbi,

²¹ nanañla papi, ama kwil̄ikwil̄inattok il̄i ḡinañ nanañ na-tlapi, t̄ na ḡilam ḡinañ mep kokañ wñ nambepi nand̄iñ̄guk. T̄mbi wind̄iñgot n̄m. Kamott̄i bo b̄imbi, wandan b̄indaañḡil̄iñ.

²² T̄mbi w̄inaña ama p̄mb̄iñen endi sembumbi, eñalol̄i ḡinan tip nañḡit-lombi, endok pañ̄in Ablaam ḡita kim̄il̄im pakuk. T̄mbi ama kwil̄ikwil̄inat endi bo sembumbi k̄ndit tapl̄iñḡil̄iñ. K̄ndit taplimbi,

²³ kolandok ḡiñḡit t̄mbi, p̄iñḡip gawat wopum nand̄i pakuk. Papi, deium loumbi, Ablaamd̄i Lasalos ḡita yakan mayañgan s̄n̄ik pal̄imbi yamb̄iñguk.

²⁴ Yamb̄imbi, k̄it̄u loumbi n̄ñguk, ‘Bep pañ Ablaam! Nak komba galk ñolok ḡinañ papi, p̄iñḡip gawat wopum nand̄ilet. D̄ik blan nand̄i-nambi, Lasalos n̄-mul̄imbi, kii n̄ñañ kusipt̄i tuk ḡinañ youp b̄imbi, mambena plon kim̄il̄im busukñenewin.’

²⁵ Gan Ablaamd̄i tambane n̄ñguk, ‘N̄ñana, d̄ik n̄m nand̄i-kamalaukañ: sit̄i dama kaik pak̄im̄iknan d̄ik pipapat k̄ndem kas̄ile-taleñguñ, t̄mbi Lasalosl̄i nepek kolan kusei kusei inda-ñ̄m̄mbi, blan plon pakuk. Gan man ñ̄n endi ñolok busuk plon patak, t̄mbi d̄ik p̄iñḡip gawat wopum nand̄ilañ.

† 16:20: Kot Lasalos wolok walan wñ “Yambatt̄i t̄ike-kim̄itak en”.

²⁶ Tĩmbi wĩngot nĩm. Masimasip no kimĩkĩmĩlĩn, wĩn kwet jambĩlan nĩndok ba sĩndok boĩngĩpnĩnan patak, tĩmbi nĩndoĩnan ba sĩndoĩnan nanin nolĩ wĩn dĩkĩnĩmbi, tambo ñaneĩndok tuop nĩm.'

²⁷ Ablaamdĩ wĩndĩn eumbi, ama walĩ nombo kĩtĩ-nandĩmbi nĩĩnguk, 'Bep. Wĩndĩnĩnda dĩk kĩndem Lasalos nĩ-mulĩmbi, bepنالok ilan ñambi,

²⁸ kwayanai kĩt tambon pakañ wĩn molo manda enbĩmbi, endĩ kuĩngunji tĩ-dĩndĩm ewĩt. Nĩm kañbi, endĩ bo kwet kolan ñolokgan pĩmbi, pĩngĩp gawat wopum nandĩnelĩn a'

²⁹ Eumbi nĩĩnguk, 'Neta Lasalosĩ ñauktok elañ? Kwayañgailĩ Mose gĩt plofet amalĩ manda youyoulĩn wĩn gĩtĩk pat-semłak. Manda wĩn wakan nandĩmbi kĩmĩt-klenekalĩn.'

³⁰ Eumbi, ama walĩ Ablaamda nĩmbi eĩnguk, 'Bep. Wĩn tuop nĩm. Gan ama sembĩsembĩn nolĩ endoñ ñaukta, gĩnañji kĩndem tambanenekalĩn.'

³¹ Eumbi nĩĩnguk, 'Tĩkap endĩ Mose gĩt plofet ama endok mandanjĩ nandĩ-kĩmneyañda, ama nolĩ kĩmnan nanin mĩłapi, molo manda enbĩm, walĩ bo nĩm dakle-semek.'

17

Kuĩngu nĩtek kuamĩn wĩn ka-kĩlĩn elok

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañĩla ñĩndĩn enguk, "Nepek kusei kuseilĩ mek amatamda inda-sembi, ep tiañeum yom tañ. Gan ama kusei nĩndĩ tĩ-kuyuk plon enĩ-tiañelok endĩ blangan.

² Kawat wopum no ama wolok bim plon tembĩmbi, tuk kimbĩnĩ gĩnañ youp munjup kolĩm pĩwĩk walĩ mĩłap, gan tĩkap endĩ gĩngĩtna koi nĩmnat ñandin no tĩmbĩm yom plon pipĩłakta, Yambattĩ kĩnjan mĩłap wopum ombĩ-mĩumbi, mĩłata-sĩnĩk taukak.

³ Wala tĩmbi kuĩngunji ka-kĩlĩn enekalĩn.

Tĩkap noka nolĩ yom tĩłakta, ep tĩndĩn kolan wĩn biuktok manda kwambĩnĩ nĩmbekañ, tĩmbi yomĩnla nandum blalaumbi, siĩgi wĩtakta, yomĩn bi-ñĩmekañ.

⁴ Tĩmbi endĩ sandap noĩngan gĩnañ nain asup yom tĩ-gamek, tĩmbi nombo nain nĩtek yom tĩ-gamguk tuop ñĩndĩn ganbek, 'Nak yomnala nandĩwam blalaumbi, siĩgi wĩtet' eumbi, dĩk yomĩn bi-ñĩmekañ."

⁵ Tĩmbi ama enĩ-mumulĩn endĩ Wopumda ñĩndĩn nĩngĩlĩn, "Dĩk nanandĩ-kĩlĩktĩnĩ tĩmbi wopum da-nĩmĩn."

⁶ Eumbi tambane enguk, "Tĩkap nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ lakat mastat mĩnjĩp nomĩk pat-samekta, kĩndem komba kakai sakñen ñala ñĩndĩn nĩnelĩn, 'Dĩk kakatka tamapi ñam, tuk kimbĩnĩ gĩnañ pĩmbi, tĩpi kwambĩnĩ da!' Wĩndĩn nĩmbĩmbi, komba walĩ wolongan mandanjĩ taĩngonewĩk."

⁷ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, "Tĩkap kena gwañgwa sĩlanin no nanañ kena ba sipsip yambĩ-dĩkñe kena tĩ-samekta, kena gĩnañ nanin undane ilan bĩumbi, sĩndoĩnan nanin nolĩ 'Platik sĩnĩk bĩmbi, nanañga ñĩn na!' wĩndĩn nĩmbek ba?

⁸ Nĩm ya. Tambo endĩ ñĩndĩn nĩmbek, 'Dĩk nanañ tĩ-jumut tĩ-nambi, dasindasiĩnga tĩ-dĩndĩm tĩmbi, nanañ tuk mep bĩ kle-namum nambamek, dĩtnalok siĩngimek kle na.'

⁹ Tĩmbi kena gwañgwalĩ molomdok mandan taĩgoneumbi, molomdĩ nĩ-kĩndem dawĩk ba? Nĩm ya.

¹⁰ Wala tĩmbi sĩndĩ wĩndĩngangot nepek Molomjĩlĩ manda sanguk wĩn gĩtĩk taĩgone-taleañda, ñĩndĩn enekalĩn, 'Nĩndĩ kena gwañgwa ñandin ñalĩ kenanĩngot tĩngĩmĩn, nĩnda nĩnĩ-kĩndem dalok tuop nĩm.'

Yambatta kot gĩngĩt mĩlok

¹¹ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañĩ gĩt Jelusalem ñaupi, kwet tĩpet, Samalia gĩt Galili, wolok balilĩnjetnan klembi ñaĩnguk.

¹² Nĩmbi, it kwet nolok loup tĩnĩlĩmbi, ama kĩt tambon tambon endĩ ña Yesu tĩmbi dumalaĩngĩlĩn. Endĩ jĩmbat yambo mawatsiat, amatamdĩ yambĩ-mĩsĩmĩsĩ taaĩngĩlĩnda tĩmbi mayaĩngan ipi

¹³ kĩtĩ-ñĩmĩmbi nĩngĩlĩn, "Yesu, ama wopum, dĩk blan tĩ-nĩmbi nandĩ-nĩmĩn."

¹⁴ Wĩndĩn kĩtĩmbi yambĩmbi, Moselok endĩkñe manda klenelĩndok embi enguk, "Sĩndĩ gwĩłapsĩ tapma amala daut semnepi ñawĩt!" Wĩndĩn eumbi ñaĩnĩlĩmbi, wolongan wandanjĩ gĩlĩtaĩnguk.

¹⁵ Tĩmbi gwĩłapsĩ kaum kĩndem daumbi, endoĩnan nanin nolĩ nolii yambĩmbi, Yambat wopumgan nĩ-ta-lo tĩnĩpi, Yesuloñ undane bĩnguk.

¹⁶ Ama wĩn endĩ Juda ama nĩm, endĩ Samalia nanin. Endĩ Yesulok kesiinan bĩ pi pĩmbi, kwet plon pĩndĩm papi, sĩmba kĩndemda manda nĩnguk.

¹⁷ Eumbi, Yesulĩ amatam en gĩta pakĩlĩn ñĩndĩn enguk, "Nak ama kĩt tambon tambon ep tĩmba kĩndem dalĩn bek, gaĩngan ama kĩt tambon tĩpet tĩpet endĩ delok pakañ?

¹⁸ Nĩtektta tĩmbi ama sambat nolok ñalĩ engangot undane bĩmbi, Yambat koi gĩngĩt mĩłak?"

¹⁹ Wíndíñ embi nînguk, “Nanandî-kîlîktîñgalî gep tîmbî kîndem dalañ. Kîndem a, mîlapi ñau!”

Yambatti indañgan nîmbî-dîkñeukak wolok tî-pañgîpañgîlelok

Ama Sisînikti indañgan bî inda-dakleukak

²⁰⁻²¹ Yambatti dawanda kusei kîmîpi, amatam indañgan yambî-dîkñeukak wala Falisi amali Yesu nî-nandumbi, ñîndîñ tambane enguk, “Endî ikan boñgîpsinan papi sambî-dîkñelak, wala tîmbî sîndî nepek wolok kusei kîmîkîmît wîñ dausîlî kanelîñdok tuop nîm, ba amali nosila ñîndîñ nîm enînekalîñ, ‘Yakñesi, endî ñolok patak’ ba ‘Da patak.’”

²² Wíndîñ embi yousîmbi, gwañgwañiila enguk, “Mîlap nain indaukak wolonda sîndî Ama Sisînik nak nain dumangangot nambînepi nandî-koñgom tînekalîñ, gan nîm nambînekalîñ.

²³ Tîmbî dîwîndî naka ‘En ñandîñ patak’ ba ‘Wandîñ patak’ wîndîñ sanînekalîñ, gan sîndî nandî-kîmnembi, nîm woñepi ep klenekalîñ.

²⁴ Kusei ñîndîñda: pîsapîsattî bayak eumbi, kunum kwet kusei kîmîkîmîlînan nanin ñam taleñguknan sale-talelak, wîndîñgangot Ama Sisînik nokok nainna indaumbi, indañgan tombetat.

²⁵ Gan dama nak pîñgîp gawat ba mîlap kusei kusei bemambi, amatam man ñîndîñgît kuañ endî sîngî wî-namnekalîñ. Wîndîñ inda-namektok een.

²⁶ Amatamdî Noalok nainnan tuk gwam wopum gama nîm indañlîmbi nîtek kuñgîlîñ, wîndîñgangot endî nak Ama Sisînik gama nîm tomñîlambî kunekalîñ.

²⁷ Endî nanañ tuk nambi, wapatam tîñîlîmbi, Noalî kîkeñ gînañ loñguk wolok tuop. Tîmbî tuk gwam wopumdî suam ep walaimbi, yandîp kîm-taleñguk.

²⁸ Lotilok nainnan wîndîñgangot indañguk: amatamdî nanañ tuk nayañgîlîñ, ba nepenepek tuatua kena ba nanañ kena ba it kîndîkîndît kena pa taañgîlîñ,

²⁹ gan Lotilî Sodom it kwet biñguk sandap wolonda komba gît kawat kombanat kunum gînañ nanin gwi nomîk pîm yandîpbi, ep dîumbi kîm-taleñgîlîñ.

³⁰ Noa ba Lotilok nainnan mîlaptî amatam kaikan inda-semguk, wîndîñgangot nak Ama Sisînikti tombi inda-dakleutatan mîlaptî inda-semekak.

³¹ Sandap wolonda isî pawan ba kenanjî gînañ pakañ enda ñîndîñ tînelîñdok nak elet: endî nepenepesî mep ñanelîñdok isî gînañ nîm lonekalîñ ba undane isînan nîm ñanekalîñ.

³² Loti tamînoñ mîlap inda-ñîmîñguk wîñ sîndî nîm nandî-kamalanekalîñ.

³³ No en kwelalok kuñgun enlok tîke kamaiuktok gembî kotakta, kunumdok kuñgun pailîmekak. Tîmbî no en naka tîmbî kwelalok kuñgun bilakta, kunumdok kuñgun walî palmekak.

³⁴ Nak ñîndîñ sanlet: nain wolonda amatam tîpettî tim ipat noñgan plon dou palîmbi, no matîkembî, no bium palekak.

³⁵⁻³⁶ Tîmbî tam tîpet endî yakan nanañ mîndî palîñîlîmbi, no matîkembî, no bium palekak.”*

³⁷ Tîmbî gwañgwañiilî nî-nandîmbi eñgîlîñ, “Wopum, wîñ dendîñ indaukak?” Eumbi, eyout manda no ñîndîñ enbi eñguk, “Nepek kîmîkîmîn pataknan monîk oeoelî kîmîñ tîmbîmbi, nepek delok patak wîñ inda-daklelak.”

18

Nîmolo tî-ta-kuumbi, Ama Sisînik en bî tombekak

¹ Tîmbî gwañgwañiilî nain tuop nîmolo tîmbî gîñgînembi, nîm nandî-mîlatanelîñdok Yesulî eyout manda no ñîndîñ enbi

² eñguk, “It kwet nolok manda kandan ama no kuñguk. Endî amala nîm nandî-semliñguk, ba Yambatta bo giñgîñgan nîm tî-ñîmlîñguk.

³ Tîmbî it kwet wolok tam kanjak no kuñguk endî manda kandanloñ nain nain bîmbi, ñîndîñ nîlîñguk, ‘Dîk nandî-nambi, kanjîkna nî-gîñgîneumbi, tambonna endok kandañ patak wîñ ombî-namekak.’

⁴ Wîndîñ eumbi, kandanlî nandî-kîmnembi kulîñguk. Kukapi, siñgimek enla ñîndîñ eñguk, ‘Nak ama nîm nandî-semlet, ba Yambatta bo giñgîñgan nîm tî-ñîmlet.

* **17:35-36:** Nandî-tale ama dîwîndî manda kusip no gamañgot patak eañ. Wîñ ñîndîñ, “Nain wolonda ama tîpet endî kena gînañ yakan palîñîlîmbi, no matîkembî, no bium palekak.”

⁵ Gan wandangan embi, tam kanjak ñalî nain nain mîlap ñîn pa namlakta tîmbi nak joŋgo tîke-kîmîlambi, tambon kak tîkeukak. Nîm kañbi, nain tuop gîngîne bîumbi jîklotaut.’”

⁶ Wopumdî eyout manda wîndîñ tî-sembi, gwañgwañiila enguk, “Sîndî kandan ama kelamdî nek eñguk wîn nandañ ba? Endî tam gîngînen wîn tîke-kîmîlepi eñguk.

⁷ Tîmbi Yambattî amatam enlok ep kasîleñguk wîn nek tî-semekak? Endî gîngîntîiilî tim sandap kîti-ñîmañ wîn nain ombaggan nandi-kîmnembi, nîm ep kîmîlek ba? Nîm ya.

⁸ Nak ñîndîñ sanlet: nain nîm ombataumbi, platik sînik ep kîmîlekak. Gan nak Ama Sîsîniktî bî tommek, nak wolonda amatam nanandi-kîlîktînjîat dîwîn kwelan ep tîmba indanekalîñ ba nîm?”

Kayombînembi kuañ endî Yambattok dainan dîndîm indañ

⁹ Tîmbi Yesulî yousîmbi, eyout manda no eñguk, wîn ama endî dîndîm wîndîñ nandi-kwambîñ dambi, dîwînda nandum pîmbîñen tîlak ama wandisî wala ñîndîñ enguk,

¹⁰ “Nain nola ama tîpet, wîn Falisi ama no, tîmbi takis epep ama no, endî nîmolo tîndepi tapma it gînañ loñgîmîk.

¹¹ Falisi ama endî lom ipi, gînan gînañ enla ñîndîñ nîmolo tîmbi eñguk, “Yambat. Ama dîwîn gîtik endî mînem tiatia telak julûngan kîmît-kleañ, ba kundit kelam tañ, ba telak joŋgo pa kuañ. Gan nak endî wandin nîm, ba takis epep ama da patak en wandin bo nîm, wala tîmbi sîmba kîndemda manda ganlet.

¹² Sande noŋgan gînañ nak sandap tîpet endîkîne manda klembi, nanañ gîtik kîmîsipbi patet, ba nepenepek gîtik epmîlet wîn kît tambon tambon tambîpi, noŋgan wîn dîkok pa gamlet.’

¹³ Gan takis epep ama endî mayaŋgan sînik ipi, kunum gînañ deium lolola misîmbi, yomînok sîmba gawat tîñîpi, kuañ wîpi, ñîndîñ nîñguk, “Yambat. Nak ama yomat, dîk mamasa tî-namîñ.’”

¹⁴ Yesulî eyout manda wîn tî-sem-talembi enguk, “Nak ñîndîñ sanlet: ama ñalî Yambattok dainan dîndîm indambi, ilnan ñaŋguk, Falisi ama endîla nîm. Neta, ama gîtik nisîlok kosî gîngît tîke-loañda Yambattî ep tîke-pîlak, gan no en kayombînelakta en Yambattî tîke-lolak.”

Ama nîtnein endî Kunum Molomdok gîngît indaukak?

¹⁵ Tîmbi amatamdî Yesulî ñakñak bo ep kauptok nandiîmbi, endoñ yanañgîpi bîñgîlîñ. Bîumbi, gwañgwañiilî yambîmbi enombîmbi enî-kîmîsip tî-semgîlîñ,

¹⁶ gan Yesulî kîti-semum bîumbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Wîn ama ñandisî ñala wakan Yambattî enlok gîngîntîiilî yambi-dîkînelak, wala tîmbi gwañgwa bîsat yambiumbi nokoñ bîwît. Telak masip nîm tî-semnelîñ.

¹⁷ Nak bîaŋgan sanlet: no en Yambattok kapmainan gwañgwa bîsat nomîk nîm kuup nandiîlakta, endî endok gîngît nîm indaukak. Nîm sînik.”

¹⁸ Tîmbi Judalok telak dama noli Yesula ñîndîñ nîñguk, “Endaut kîndem, nak kuñgu taletalen nîmnat kasîleuttok ep tîndîn nîtek kleut?”

¹⁹ Eumbi nîñguk, “Nekta naka kîndem nanlañ? Yambat en noŋganlîngot kîndem sînik.

²⁰ Dîk endîkîne manda ip nandi-talelañ: dîk ama nolok tamîn gîta joŋgo nîm kundekamîk, dîk ama wîli kîm nîm tîmbekañ, ba kumbu nîm tîmbekañ, ba ama nolok siŋgin joŋgo nîm siukañ, tîmbi meñga bekala giñgiŋgan tî-sem-ta-kuukañ.”*

²¹ Wîndîñ eumbi nîñguk, “Manda elañ wîn gîtik nak ikan tip plongan kusei kîmîpi, taŋgonem tî-ta-bîlet.”

²² Yesulî manda wîn nandiîmbi, ñîndîñ nîñguk, “Kîndem, gan neppek noŋgangot gama tîmbeñdok patak wîn ñîndîñ: dîk nepenepek gîtik pakamlak wîn tualok kîmîlîm tua-taleumbi, mînem wîn danbi, ama pîmbîñesîla emekañ. Wîndîñ tîmbeñda, tambon tuaŋga wopum kunum gînañ pakamekak. Ale, wîndîñ tîmbi taleumbi, bîm nak nep kle-kuukañ.”

²³ Wîndîñ eu nandiîmbi, mînem kwîlîkwîlîn asup sînik palmîñgukta tîmbi gînan mîlataŋguk.

²⁴ Yesulî wîn kañbi enguk, “Ama mînem kwîlîkwîlînjîat Yambattok gîngît indanelîndok nandañ endî gliñgliñnat.

²⁵ Kamel noli lîk bemdok gînañ mînam wolok ña tombep nandumda endî gliñgliñ tîmbek. Gan ama kwîlîkwîlî wopumnat noli Yambattok gîngît indambi, endok kapmainan kuup nandiîlakta endî gliñgliñ wopum sînik tîmbek.”

* 18:20: Kisim Bek 20:12-16

²⁶ Wíndíñ eumbi, manda nandíñgíliñ endí ñíndíñ eñgíliñ, “Ei, tíkap wíndíñda, ama nolí kuñgu taletalen nímnat kasíleuptok tuop no ním patak!”*

²⁷ Tímbi Yesulí enguk, “Nepek nó amalí tímbehtok tuop ním wín Yambattí tuop tí-talewík.”

²⁸ Tímbi Petlolí níñguk, “Níndok kandañ bo nítek? Níndí nepenepet ba gíñgítniñ gítík pat-nímañ wín yambi-talembi, dík gep kle-kuamíñ wín!”

²⁹ Eumbi enguk, “Nak biañgan síník sanba nandíwít: ama gítík Yambattok gíñgít indam kunelíñdok isí ba tamjí ba dasí kwayañjí ba menjí bepsi ba gwañgwanjí bísat yambi-taleañ endok kandañ wín ñíndíñ:

³⁰ endí gíñgítsii yambiñgíliñ wolok kíñjan kwelangan yousí-semum kasílenekalíñ, tímbi gíñgítsii kombliñ walí gíñgítsii damanin wín yapma klelak. Tímbi nain gamañda indaukaknan endí kuñgu taletalen nímnat kasílenekalíñ.”

Yesu en kímbi mílalekak wala gwañgwañiila ení-kaik tañguk

³¹ Yesulí gwañgwañii 12 walí ní-síñgan patnelíñdok yanañgípi, ñíndíñ enguk, “Nandañ: nándí Jerusalem ñaneñdok ñamíñ, tímbi wolok plofet amalí Ama Sí-síník nokok plon manda gítík youyoulín wolok tuopkan indaukak.

³² Juda amalí ama sambat nolok kí-sínan napí-ímbi, endí naní-lakalaka embi, kolan tí-nambi, iwíttí nep suambi,

³³ kolan síník nep waipbi, nulím kímbetat. Tímbi maim típet gít no ñaumbi, bíndambo kímnan nanin kaitambi mílaletat.”

³⁴ Yesulí wíndíñ eñguk, gan gwañgwañiilí nek inda-ñímekak wín ním nandí-dakleñgíliñ. Manda wolok kusei kí-mísemb+semum pakukta tímbi endí wín ním nandí-kíliñ eñgíliñ.

Ama dai sisipmín nolí Yesu en Mesia wín nandí-dakleñguk

³⁵ Yesulí Jeliko it kwet tímbí dumalaumbi, ama dai sisipmín nó telak pawan pipapi, kítnat tí pakuk.

³⁶ Papi, amatam asup makleum nandímbi, ení-nandímbi eñguk, “Ñín nek tañ?”

³⁷ Eumbi níñgíliñ, “Yesu Nasalet nanin endí bílak.” Wíndíñ eumbi

³⁸ kí-tí-ñímímbi eñguk, “Yesu, Devittok Kombliñ, dík naka gí-nañ busuk tí-namíñ!” Wíndíñ kí-tí-umbi,

³⁹ telak dama tíñgíliñdí ní-ñombímbi eñgíliñ, “Ei, gítak pat!” gan ama walí wopumgan kí-tímbi eñguk, “Devittok Kombliñ-o, dík naka gí-nañ busuk tí-namíñ!”

⁴⁰ Tímbi Yesulí wíñgan bí ipi, ama wín nañgípi endoñ bínelíñdok eumbi, nañgíp ñasíñgan bí-umbi ní-nandímbi eñguk,

⁴¹ “Nak nek tí-gamettok nandílañ?” Eumbi níñguk, “Wopum, nak bíndambo daut deuptok nandílet.”

⁴² Wíndíñ eumbi, Yesulí níñguk, “Wíndíñda bíndambo dei! Nanandí-kí-íktíñgalí gep tímbí kíndem dalañ.”

⁴³ Wíndíñ eumbi, wolongan dai tombím deimbi, Yesu klembi, Yambatta kot gíñgít míñguk. Tímbi amatamdí kundit wín kañgíliñ endí bo Yambat ní-ta-lo tíñgíliñ ñ.

19

Ama Sí-síník endí ama páit-papal ep lonjímbi epmehtok indañguk

¹ Tímbi Yesulí Jeliko it kwelan tombi, díkñe ñaupi ñañguk.

² It kwet wandíñ ama nó kuñguk, koi Sakius. Endí takis epep amalok telak damanjí nó, en mínem kwíli-kwíli wopum palmíñguk.

³ Endí Yesu kaupok nandí-koñgom tíñguk, gan endí ama dumanda tímbi ama kí-mín gítíktí masimasip tí-ñímímbi, kauktok tuop ním.

⁴ Wíndíñda endí yapma klembi, dama woñep ñambi, komba endí lololok tuop nolok plon lombi, “Yesulí telak ñolok bútak” wíndíñ nandímbi, kauktok mandí pakuk.

⁵ Tímbi Yesulí kwet wolok ña tombi, deium loumbi, Sakius kañbi níñguk, “Sakius. Platit pí! Nak man ñín díkok ilan ñam palettok elet.”

⁶ Eumbi nandímbi, platit síník pímbi, Yesu sí-lí-sílnat ilnan ní-tiañeumbi loñguk.

⁷ Tímbi amatam wí kañgíliñ endí gítík kusei kí-mípi, e-balep tímbi eñgíliñ, “Endí yom amalok ilan pap dowepi loñak.”

⁸ Gan Sakiuslí mílap ipi, Wopum ñíndíñ níñguk, “Wopum, nak ñíndíñ tímbep nandílet: nak nepenepetna tambípi, tambon ama pímbíñesíla emetat. Ba nak nímbek nolok nepenepesí jululí tímbi epgutta, nak bíndambo nain típet típet ombí-semetat.”

* 18:26: Juda amalok nanandíñjé nó wín ñíndíñ: tíkap mínem kwíli-kwíli asup pat-semakta, ñíndíñ inda-daklelak: Yambattok gwílamdí endok plon patak.

⁹ Yesulí manda wín nandímbi nínġuk, “Ama ñalí bo Ablaamdok komblin* kulakta tím̄bi Yambattí sandap ñolonda it ñolok kuañ en kolandok kiinan nanin sepma tġeumbi, kindem pakañ.

¹⁰ Nak Ama Sisínġkt amatam pait-papal enda wakan ep lonjġmbi epmektok indaġut.”

Ama Wapmañli undanem bġmbi, ġiġġitġiilok tuanjġ ombi-semekak

¹¹ Yesulí Jerusalem tím̄bi dumalaġukta tím̄bi amatamdġ ñġndġñ nandġġġilġñ, ‘Yambattġ kusei kġmġpi, indaġan nġmbġ-dġkġeupi tġlak.’ Kusei wġndġñda tím̄bi Yesulí yousġmbi, eyout manda no amatam mandan nandġ pakġlġñ enda ñġndġñ enbi

¹² eġġuk, “Ama loloñ nolġ kwet kulġġġuknan wolok ama wapmañ indauktok nandġġġuk. Kusei wala tím̄bi endġ ama wapmañġ nġmbġ taleuktok kwet mayaġan ñambi, nombu undane bġuktok eġġuk.

¹³ Embi, kena ġwaġġwañii endoñnan nanin kġt tambon tambon kġtġ-semuġ bġumbi, ama noġġan noġġan mġnem lġk noġġan† embi enguk, ‘Sġndġ mġnem ñġn tġkembġ, kena mġñġlġmbi, nak ñam undane bġutat wolok tuop.’ Wġndġñ embi ñaġġuk.

¹⁴ Tġmbi endok ġiġġitġiil nandġ-kunġita tġ-ñġmġġġilġñ endġ ama dġwġn ep danbi, en kle ñambi, ñġndġñ enelġñdok enġ-mukġlġñ, ‘Nġndġ ama ñġn endġ ama wapmañġ kuuptok nġm nandamġñ.’

¹⁵ Tġmbi ama wġn ama wapmañġ nġmbġ taleumbi, ilnan undanem bġġġuk. Bġmbi, kena ġwaġġġwa mġnem emġemġn endġ mġnem wġn nġtek ka-dġkġeum bendġġġuk wġn kananduktok endġ kġtġ-semuġ bġnelġñdok eġġuk.

¹⁶ Eumbi, dama bġġġuktġ ñġndġñ nġġġuk, ‘Molom, dġk mġnem lġk noġġan namġuñ, gan nak kenanewambi, mġnem lġk kġt tambon tambon ikan yousġmbi indaġġuk.’

¹⁷ Wġndġñ eumbi nġġġuk, ‘Kena ġwaġġġwa kindem dġk kundit kindem sġnġk tġġġuñ. Dġk nepek tġp mġnam wġn ka-dġkġe-kġlġñ eġġuñda tím̄bi it kwet kġt tambon tambon yambi-dġkġeñdok ganba talelak.’

¹⁸ Tġmbi ama nolġ bġmbi nġġġuk, ‘Molom, dġk mġnem lġk noġġan namġuñ, gan nak kenanewambi, mġnem lġk kġt tambon ikan yousġmbi indaġġuk.’

¹⁹ Wġndġñ eumbi nġġġuk, ‘Ale, dġk it kwet kġt tombogot yambi-dġkġeukañ.’

²⁰ Tġmbi ama nolġ bo bġmbi nġġġuk, ‘Mġnemġa ñġn. Nak wġn sandumdġ tġmġpi biwam pakuk.

²¹ Nektā, dġk ama kunduwat, dġk kena nġm tġġġuñdġ ama nolok kena meñdok bien epep pa tġlañ, wala tím̄bi nandġ-mġsġ-gambi, wġndġñ tġġġut.’

²² Wġndġñ eumbi nġġġuk, ‘Kena ġwaġġġwa kolan dġk, dġtnalok mandaġġa walġġġan manda plon ġapġletak. Dġk naka nandum nak ama kunduwat, kena nġm tġġġuttġ ama nolok kena meñdok bien epep pa tġlet wġndġñ nandġ-namlañ ba?’

²³ Tġkap wġndġñda, kusei nektā dġk mġnemna tġkembġ, mġnem ilan nġm kġmġkuñ? Kġmġmda, mġnem walġ kenaneumbi, bien indaumbi bġmbi epmet ñak.’

²⁴ Wġndġñ embi, ama wolok ikġlġñ enda ñġndġñ enguk, ‘Mġnem mġġġut wġn lom tġkembġ, ama nġn mġnem lġk kġt tambon tambon palmġlak enda mġwġt.’

²⁵ Eumbi nġġġilġñ, ‘Wopum, endġ ikan kġt tambon tambon palmġlak wġn!’

²⁶ Wġndġñ eumbi enguk, ‘Nak ñġndġñ sanba: no en nepek ka-dġkġelok mġmġn wġn tġke kulakta, enda nombu yousġmbi mġlok, tím̄bi no en wġn nġm tġke kulakta, endok nepek palmġlak wġn apma tġke-ñġmlok.

²⁷ Tġmbi kanġġknai yambi-dġkġeuttok nġm nandġ-namġilġñ wġn sġndġ ñolok yanaġġp bġmbi, dautnanangan yandġpmġ kġmbġt.’”

Ama Sisínġk Yesu endġ Jerusalem ġinañnan ama wapmañ wandin kena tġġġuk

Yesulí ama wapmañ nomġk Jerusalem loġġuk

²⁸ Yesulí wġndġñ eu taleumbi, Jerusalem it kwet tím̄bi dumalauktok yousġmbi ñaġġuk.

²⁹ Ñakap, kwet kġmġn koi Oliv wolok lombi, Betfage ġġt Betani it kwet ep tím̄bi dumalaumbi, ġwaġġwañiit tġpet enġ-mupi

³⁰ enguk, “Sġtġ it kwet da wolok ñawġt. Ña tombi, doñki nġñañ no toalġ toptopmġn palmġbi kandetamġk. Doñki nġñañ wġn ġġtikġin, wġn ama nolġ wolok plon no nġm pipakġlġñ. Wġn tím̄bi indaumbi pġsapi naġġp bġwġt.

³¹ Tġkap ama nolġ ‘Nektā pġsakamġk?’ sanġ-nandumbi, ñġndġñ nġndekamġk, ‘Wopumdġ wala elak.’”

³² Tġmbi ama tġpet enġ-mukuk endġ ñambi, enguk wolok tuop tím̄bi indaġġmġk.

* **19:9:** Sambat ñolok ġinañ ‘Ablaamdok komblin’ manda wolok walan tġpet: Sakius endġ Juda ama, tím̄bi Ablaamdġ Yambat nandġ-kġlġktġ tġ-ñġmġġġuk wġndġġġangot tġġġuk. † **19:13:** Mġnem lġk noġġan ġinañ kena nain 100 wolok tuan dasium pakuk.

³³ Tĩmbi doŋki nĩñañ pĩsalĩñĩłĩpi, molomũĩĩłĩ engĩłĩñ, "Sĩtĩ neкта ñĩn pĩsakamĩk?"

³⁴ Eumbi, "Wopumdĩ ñala elak" eĩgĩmĩk. Eum nandĩ-semumbi,

³⁵ Yesuloñ naŋgĩp ña tombi, sauloñjet doŋki nĩñañłok plon kĩmĩpi, Yesu tĩmbĩ plap-taumbi, wolok plon lo pipakuk.

³⁶ Pipalĩm naŋgĩp ñaumbi, koi tĩke-lonelĩñdok amatamdĩ sauloñjĩ telak ñaŋguknan sambat plon ipane-ta-ñañgĩłĩñ.

³⁷ Tĩmbi Yesulĩ Jelusalem tĩmbi dumalaumbi, Oliv kwet kĩmĩn klokloñennan pĩñĩłĩmbi, amatam kĩmĩn wopum en kle kuŋgĩłĩñ endĩ kusei kĩmĩpi kot tĩmbi, e-sĩłĩsilĩ tĩŋgĩłĩñ. Endĩ kundilĩ gembĩnat gĩtĩk tĩmbĩm kaŋgĩłĩñ wala tĩmbi Yambat wopumgan nĩ-kĩndekĩndem embi,

³⁸ ñĩndĩñ eŋgĩłĩñ,

"Wopumdĩ ama wapmañ nĩ-mulĩm nĩndoñ bĩlak enda gwĩlam młok!"^{*}

Kunum Molom Loloñ sĩnĩk busuk nĩmlak endok koi nĩ-ta-lona!"

Wĩndĩñ kiti-kolĩmbi,

³⁹ Falisi ama nindĩ amatam kĩmĩn wopumdok boŋgĩpsĩnan ñañgĩłĩñ endoñnan nasi dĩwĩn endĩ manda wala nandum pĩumbi, Yesula nĩŋgĩłĩñ, "Endaut, gwaŋgwaŋgai enombĩumbi biwĩt!"

⁴⁰ Eumbi tambane enguk, "Nak ñĩndĩñ sanba: tĩkap endĩ binetañda, kawattĩ gĩtĩk ñali kĩtĩnetañ."

⁴¹ Tĩmbi Yesulĩ Jelusalem tĩmbi dumalaumbi, it kwet wĩn kaŋbi, kut-blambla embi,

⁴² ñĩndĩñ eŋguk, "Jelusalem nasi, man ñĩndĩñgĩt telak nek ñalĩ busuk tĩmbi inda-samek wĩn nandĩnelĩñ ñak!‡ Gan walĩ dausĩnan sembĩn palĩmbi, nĩm ka-dakleañ.

⁴³ Kusei ñĩndĩñda wĩndĩñ sanlet: nain inda-samumbi, kanjĩksĩilĩ bĩmbi, kwet tuop masip samnelĩñdok sañ wandĩn sep gĩmbu embi, dĩm pawan kwet kĩmĩlĩ loubi, dĩm makleumbi, mikĩñat sĩndoñ lonekaliñ.

⁴⁴ Lombi, isĩ kwesi wakĩt wembe gwaŋgwanjii wolok kuañ sĩndĩ sandĩpbi, sep tĩmbi kola-talenekalĩñ. Tĩmbi isĩ wialĩmbi, kawat nolĩ nollok plon nĩm galĩ kwambĩñ dambi palekak. Yambattĩ sep plaptauktok sĩndoñ bĩŋguk, gan sĩndĩ kilanjĩ wĩn nĩm ka-nandĩ-dakleŋgĩłĩñda tĩmbi kanjĩksĩilĩ wĩndĩñ tĩ-samnekalĩñ."

Yesulĩ nindĩ manda nĩmbĩmbi kena tĩŋguk wala Juda ama biesĩlĩ nĩ-kaŋgĩłĩñ

⁴⁵ Tĩmbi Yesulĩ tapma it sañ jĩmba gĩnañ lombi, ama nepenepek tuatualok kĩmĩkĩlĩñ yambĩmbi, gĩnañ komba dĩumbi, kusei kĩmĩpi, walinin ep kle kolĩñĩpi

⁴⁶ enguk, "Tapma it ñolok plon Yambattok manda ñĩndĩñ youyoulĩn patak, 'Nokok itnalĩ nĩmolo tĩ-namnamlok it palekak',^{*} gan sĩndĩ wĩn tĩmbĩmbi, kumbu ama piĩdasĩ endok pat-sembi it nomĩk tĩlak."

⁴⁷ Tĩmbi Yesulĩ sandap tuop tapma ilan ñambi, amatam enĩ-daut tĩ-semñĩłĩmbi, tapma ama biesĩ gĩt endĩkĩne manda nandĩ-tale ama ba Judalok telak damanjĩ endĩ en wĩlĩ kĩmmelĩñdok telak lonjĩŋgĩłĩñ,

⁴⁸ gan amatamdĩ endok mandan nandĩnelĩñdok en gĩta galĩŋgĩłĩñda tĩmbi ama biesĩlĩ en wĩtnelĩñdok telak no nĩm kaŋgĩłĩ ñ.

20

¹ Nain nola Yesulĩ tapma ilan amatam enĩ-daut tĩ-sembi, gĩŋgĩt manda kĩndem enĩñĩłĩmbi, tapma ama biesĩ wakĩt endĩkĩne manda nandĩ-tale ama ba ama biesĩ dĩwĩn endĩ kanep bĩmbi,

² ñĩndĩñ nĩ-nandĩŋgĩłĩñ, "Dĩk tapma ilan ñolok kundit kusei kusei pa tĩlañ wĩn nindĩ wĩndĩñ tĩndĩłok gembĩ gamguk ba ganbĩ taleŋguk wĩn nĩnbĩm nandĩna."

³ Eumbi tambane enguk, "Nak bo ekaeka no sanĩ-nandĩwambi nanbĩ nandĩwa:

⁴ nindĩ Yoane nĩmbĩ taleumbi, tuk ii-sem kena tĩŋguk? Wĩn Kunum Molomdĩ ba ama nolĩ?"

⁵ Eumbi, nĩsĩŋgan manda e-kle-kot tĩmbi eŋgĩłĩñ, " 'Kunum Molomdĩ' wĩndĩñ nĩnam, ñĩndĩñ nĩnbetak, 'Wĩndĩñda sĩndĩ kusei neкта mandan nĩm nandĩ-kwambĩñ daŋgĩłĩñ?'

⁶ Ba 'Ama nolĩ Yoane nĩmbĩ taleŋguk' wĩndĩñ nĩnam, amatam nin Yoane wĩn plofet ama nandĩ-kwambĩñ dañ endĩ kawattĩ nĩndĩp kĩmnetañ." Wĩndĩñ embi,

⁷ ñĩndĩñ tambane nĩŋgĩłĩñ, "Wĩn nindĩ nĩmbĩ taleŋguk wĩn nĩm nandamĩñ." Eumbi

⁸ enguk, "Ale, nak bo nindĩ nanbĩ taleumbi, kundit ñĩn pa tĩlet wĩn bo nĩm sanbetet."

^{*} 19:38: Kap 118:26 ‡ 19:42: Yambattĩ epma tĩkeuktok Yesu nĩ-mukuk wĩn nandĩ-kwambĩñ daumda, Yambat gĩta busuk inda-semek. † 19:46: Aisaia 56:7

Yesuli ama biesi endi wain kena kandikne ama kolan wandin eñguk

⁹ Tĩmbi Yesuli kusei kĩmĩpi, amatamda eyout manda no ñĩndĩñ enguk, “Ama noli wain kena tĩnguk. Wain tĩpi-talembi, kenan wĩn kandikne amalok kĩsĩnan kĩmĩpi, nain ombapgan kwet mayańgan nolok ña kuuptok ñańguk.

¹⁰ Bien epeplok nain indaumbi, kena gwańgwa sĩlanin no bien dĩwĩn epmektok kandikne amaloni nĩ-mulĩm ñańguk. Ña tombĩmbi, kandikne amalĩ waipbi, slak undane ñauktok nĩ-mukĩlĩñ.

¹¹ molomlĩ nombo kena gwańgwa sĩlanin no nĩ-mulĩm ña tombĩmbi, en bo waipbi, sińgi mayek tĩ-lamĩpi, slak undane ñauktok nĩ-mukĩlĩñ.

¹² Tĩmbi molomdĩ nombo kena gwańgwa sĩlanin no nĩ-mukuk wĩn endi wĩt wekat mĩmbi kle kokĩlĩñ.

¹³ Wĩnańa wain kena molomdĩ enla embi eńguk, ‘Nĩtek tĩlok? Ip nandĩlet: nak nĩńana nońganot wale kĩndem tĩ-ńĩmlet en nĩ-mulam ñaume, gińgińgan tĩ-ńĩmbi, bien nandĩ-ńĩmumbi epmek bek.’ Wĩndĩñ embi, nĩńań nĩ-mulĩm ñaumbi,

¹⁴ kandiknelĩ nĩńań wĩn kańbi, nĩsĩńgan e-nandĩ tĩmbi eńgilĩñ, ‘Ñalĩńgan beulok kii gwatnam bimbĩn kasĩleupi bĩlak bek. Wĩtnam kĩmbĩmbi, kena ñalĩ nĩndok gińgĩt tĩmbekak.’ Wĩndĩñ embi,

¹⁵ wain kena pawan munjĩmunjĩt tĩ pĩmbi, wĩlĩ kĩnguk.

Sĩndĩ nĩtek nandań, kandiknelĩ wĩndĩñ tĩńgilĩńda tĩmbi wain kena molomdĩ nĩtek tĩ-semekak?

¹⁶ Endi bĩmbi, kandikne wĩn gĩtik yandĩpmĩ kĩm-talembi, kenan wĩn kandikne ama dĩwĩn nolok kĩsĩnan kĩmĩlekak wĩn!” Tĩmbi amatamdĩ manda wala nandum pĩmbi eńgilĩñ, “E e, wĩn nĩm! Wĩndĩñ nĩm tĩndĩlok!”

¹⁷ Gan Yesuli dai gembĩnatgan yambĩmbi enguk, “Tĩkap wĩndĩńda, manda youyoulĩn ñalĩ nek plon e-yout tĩlak?

‘It kĩndikĩndit amalĩ ta kawattĩ tĩndĩn wĩn sińgi wĩlĩmgĩlĩñ walĩ wakan ta bien sĩnĩk,

ta dĩwĩn gĩtik yapma klelak.*

¹⁸ Tĩmbi ta wolok kandań wĩn ñĩndĩñ: no en ta wolok plon pi wĩleka, endi lĩlĩmeukak, tĩmbi ta walĩ ama nolok plon pi wĩleka, wĩlĩ gakĩneukak.”

¹⁹ Tĩmbi endikne manda nandĩ-tale ama gĩt tapma ama biesi endi Yesuli eyout manda wĩn nĩsĩla eńguk wĩn nandĩ-daklembi, nain wolondańgan tĩkenep nandĩńgilĩñ, gan endi amatamda mĩsĩmbi, kak bĩńgilĩñ.

Takis mĩnem kĩmĩkĩmĩttok Yesu nĩ-nandĩńgilĩñ

²⁰ Endikne manda nandĩ-tale ama gĩt tapma ama biesi endi Yesu Roma ama Judia kwet ka-dĩkneńguk endok kiinan kĩmĩtnelĩńdok telak lonjĩńgilĩñ, wala tĩmbi endi Yesuli nek tĩńguk ba manda nek eńguk wala ka-tuapi, ama pawanjene deimbi, manda tĩke ku tań wĩn enĩ-mulĩmbi, Yesuloń ñańgilĩñ. Ñambi, mandalĩ sĩsoń tĩ-ńĩmĩnelĩńdok dĩndĩm walan juluńgan tĩńpi,

²¹ nĩmbi eńgilĩñ, “Endaut, nĩndĩ nandĩ-gamamĩñ, dĩk manda elañ ba e-daut tĩlań wĩn dĩndĩm sĩnĩk, tĩmbi ama loloń ba pĩmbińen gĩtik manda telal nońgan plon enbi, Yambat nĩtek kĩmĩt-klenelĩńdok biańgan enĩ-daut pa tĩ-semłañ.

²² Wĩndĩńda dĩk nĩnbĩ nandĩna: endikne mandalĩ takis mĩnem Sisala mĩmĩlok nandĩ-nĩmlak ba nĩm?”

²³ Eumbi, tĩ-kuyuksi ka-daklembi enguk,

²⁴ “Mĩnem kwandai satnĩn no daut namĩ!” Eumbi daulĩmĩum kańbi enĩ-kańguk, “Ama walan gĩt koi kundit wolok patak wĩn nĩndoń?” Eumbi tambane “Sisaloń” nĩńgilĩñ.

²⁵ Eumbi enguk, “Wĩndĩńda Sisalok gińgĩt wĩn Sisala tambane mĩnekalĩñ, tĩmbi Yambattok gińgĩt wĩn Yambatta tambane mĩnekalĩñ.”

²⁶ Wĩndĩñ eumbi, amatamdok dausĩnan mandalĩ sĩsoń tĩ-ńĩmĩnelĩńdok tuop nĩm endi Yesulok mandala nanandĩ kena tĩmbi, kwap em pakĩlĩñ.

Kĩmnan nanin mĩlamĩlattok Yesu nĩ-nandĩńgilĩñ

²⁷ Sadusi amalĩ “Ama sembĩsembĩn endi nĩm mĩlamĩlattok” wĩndĩñ pa eań endońnan nanin dĩwĩndĩ Yesuloń bĩmbi

²⁸ nĩ-nandĩmbi eńgilĩñ, “Endaut, Moselĩ endikne manda yout-nĩmguk walĩ ñĩndĩñ tĩneńdok elak: tĩkap ama noli tamĩnnat yamĩn papi sembekta, endok dal ba kwayańlĩ endok tam kanjak wĩn tĩkembĩ, endok gwańgwa bĩsat ep tĩmbi inda-ńĩmĩnekalĩñ.*

* 20:17: Kap 118:22, wain kena molomdok nĩńań wakĩt it ta walĩ Yesulok walan. * 20:28: Lo 25:5

²⁹ Ale, nain nola dakwaya kit tambon tipet kuñgilañ. Kuñipi, tualit tam tikembi, yam-in papi semb-ñguk. Sembumbi,

³⁰⁻³¹ mona git gwik endi bo tam wakangot tikembi semb-ñgimik. Win dakwaya kit tambon tipet endi gitik tam win tikembi, yam-in papi semb-taleñgilañ.

³² Tĩmbi siñgi tam endi bo lakat papalembi semb-ñguk.

³³ Ale, ama dakwaya kit tambon tipet endi tam noñgangot win tikeñgilañda tĩmbi, ama semb+semb-in kĩmnan nanin kaitambi mlátnekalañ nain wolonda tam win endi nindok tam sinik tĩmbekak?"

³⁴ Tĩmbi Yesuli enguk, "Amatam kwelan kuañ endi wapatam pa tañ,

³⁵ gan Yambatti amatam nandum tuop ti-semumbi, jimba nolok nainnan kunel-ñdok kĩmnan nanin ep tĩmbi mlátnekalañ endi wapatam nĩm tĩnekal-ñ,

³⁶ endi eñaloli kuañ win-ñgangot kunekalañ. Tĩmbi Yambatti kĩmnan nanin ep tĩmbi mlákl-ñda tĩmbi endi enlok wembe gwañgwañii kumbi, bĩndambo semb-nel-ñdok tuop nĩm.

³⁷ Tĩmbi Moseli bo ñĩnd-ñ nĩni-daklelak: ama semb+semb-in endi kĩmnan nanin pa mlákañ. Neta, komba mambenli komba nolok plon duat-pakuk wolok kasat tĩñipi, Wopumda ñĩnd-ñ elak, en 'Ablaamdok Yambat ba Aisaktok Yambat ba Jekoptok Yambat'.^{*}

³⁸ Win-ñda tĩmbi endi gitik Yambattok dainan kuñgunjat, wala tĩmbi Yambat endi ama kaik kuañ endok Yambat, ama semb+semb-in endok Yambat nĩm."[†]

³⁹ Tĩmbi endikñe manda nandi-tale ama diwin-ñ ñĩnd-ñ tambane nĩñgilañ, "Endaut, dik manda kĩndem bien elañ."

⁴⁰ Tĩmbi bĩndambo nĩ-nand-ñel-ñdok misĩmbi, kak biñgilañ.

Yesuli enlok kuseiñ-ila eni-nand-ñguk

⁴¹ Tĩmbi Yesuli ñĩnd-ñ eni-nand-ñguk, "Nĩtektá tĩmbi Mesia endi Devittok Komblin sinik win-ñ pa eañ?

⁴² Kusei ñĩnd-ñda win-ñd-ñ sani-kalet: Yambatti Mesiala manda no ñĩnguk win Devit en Kap gĩnañ ñĩnd-ñ youkuk,

'Molomdi nokok Wopumna ñĩnd-ñ nĩnguk,

Dik kĩtna dĩndim kandañ pipalĩmbi,

⁴³ kanjikgai win ep pĩmbi,

kesika kapmai yapiletat wolok tuop."[‡]

⁴⁴ Devitti Mesia 'Wopumna' nĩngukta, Mesia endi nĩtek Devittok komblin?"

Kuñgu nitein wali Yambattok dainan tuop tĩlak

⁴⁵ Amatam gitik nandi pal-ñĩlĩmbi, Yesuli gwañgwañiila ñĩnd-ñ enguk,

⁴⁶ "Siñdi endikñe manda nandi-tale ama yamb-ñand-ñkiliñ embi kunekalañ. Endi ama loloñ nĩslok dasindasin ombap dasimbi ña-bi tĩnep nandañ, ba amatam ipakanan kĩm-in kokañ endi giñgiñgan ti-semnel-ñdok nandañ. Tĩmbi nanañ sina wopumna ba ti kiyau gĩnañ endi pitit kĩndem damandama patakngot pitnepi nandañ.

⁴⁷ Tĩmbi endi tam kanjak julũngan ti-sembi, isĩ ba nepenepesĩ yolom ep semañ, tĩmbi dĩndim walan tĩnel-ñdok nĩmolo ombap pa tañ. Juluñtsĩla tĩmbi kĩnjan yous-semum ombi-tĩkenekali."

21

¹ Tĩmbi Yesuli deium loubi, amatam mĩnem kwĩl-kwĩl-ñjat tapikot mĩnem diñgwinda gĩnañ kĩm-ĩm pĩmbi yamb-ñguk.

² Tĩmbi tam kanjak pĩmb-ñien no endi bo bĩmbi, mĩnem gĩm-in tipet kĩm-ĩm pĩmbi kañbi

³ enguk, "Nak biañgan sanlet: tam kanjak pĩmb-ñien ñalĩ mĩnem kĩm-ĩlak wali amatam diwin gitiktĩ mĩnem kĩm-ĩlalañ win yapma klelak.

⁴ Neta, diwin gitik endi nepek tokñetokñengan pat-semhlaknan nanin tikembi, lakatgot tapikot kĩm-ĩlalañ, gan tam pĩmb-ñien endi nĩm-ininnan nanin nepek kuñgun ka-dĩkñelok tuop palmik win gitik kĩm-ĩlak."

Nain taletalenan nek indaukuk?

Nain taleup tĩñ-ĩmbi nĩtek indaukuk?

⁵ Tĩmbi ama diwin-ñ tapma it kañbi, wala ñĩnd-ñ eñgilañ: it win kawat kĩndemli tĩnd-ñ, ba nepenepek tuan loloñ tapma mĩm-in pakuk wala tĩmbi pama walalan indañguk. Tĩmbi Yesuli enguk,

^{*} **20:37:** Kisim Bek 3:6,15,16 [†] **20:38:** Yambat endi ama pĩngipsi semb+semb-in, gan gĩnañji tip gama kaik pakañ endok Yambat, tĩmbi endi nain taletalenan pĩngipsi bo tĩmbi kaik taumbi kunekalañ. [‡] **20:43:** Kap 110:1. No en ama wapmañdok kii dĩndim kandañ pipatak endi koi giñgilat ba gembĩ wopumna.

⁶ “Sindi nepek neta daukañga tañ wolok nak ñindin sanba: nain indaumbi, kawat gitik ñin mep kolim kwelan pi-umbi, kawat noli nolok plon no ñim gali patnekalin.”

⁷ Wandin eumbi ni-nandimbi eñgilin, “Endaut, nepek win nain nekta sinik indaukak, ba jimba kundit nek ñali indaumbi kañbi, nepek wali indaupi tñlak win nandimekamini?”

⁸ Timbi enguk, “Sindi ka-kilin embi kunekalin! Ñim kañbi, julun amal julun ti-sammelin. Ama asupti nokok kotna plon bimi, ñindin enekalin, ‘Nak Mesia wakan’, ba ‘Nain ip dumalalak’. Sindi ama wandin pa ean win ñim ep kle-kunekalin.

⁹ Timbi kantri nolok ginañ ba kantri diw-indok boñgipsinan mik indaumbi, wolok ginigit nandimekalin, wolonda sindi ñim misikolanekealin. Nepek wandisi wali damandama indauktok een, gan nain taletalen wali wolongan ñim indaukak.”

¹⁰ Timbi yousimbi enguk, “Kantri noli kantri nola mik ti-semumbi, ama wapmañjlok sambalili ñisigin minekalin.

¹¹ Timbi nain wolonda kwet kwet kenin wopum ba nanañ map ba jimat kusei kusei indaumbi, kim tambat indaukak, ba kunum plon jimba kundit ba nepek ka-misimisin wopum indanekealin.

¹² Nepek gitik wali gamañ ñim indanlimbi, endi naka timbi sep timbi kolanelindok sep kle-gingim embi sepi, it kiyaunji ginañ manda plon sapi, it kwambinji ginañ sep kimilimbi, ama wapmañ ba kandikne ama endon sanañgim ñambi, mandala dausinan itnekealin.

¹³ Nain wolonda ginigit manda kindem ama wala enelindok kilanji indaukak.

¹⁴⁻¹⁵ Nain wolonda natna nanandi sambi, manji timba londaumbi, kanjiksii gitik endi sindok mandanji nandimbi, mandanji witelindok ba manda wali julunigan win timbi indauktok telal lonjinekealin. Kusei wala timbi sindi ginañji ginañ ñindin nandikwambin danekalin, ‘Ñindin manda nek enambi, nip kasopmeukak wala itañgan nandikwinakwinale ñim tnekeamin’.

¹⁶ Menji besi ba dasii kwayañji ba wekat dipsi ba nosii endi bo bola ti-samumbi, kanjiksiili sindonnan nanin diwin sandip kimnekealin.

¹⁷ Kwet tuop amatamdi naka timbi nandi-kunjip pa ti-samnekealin,

¹⁸ gañgan Yambattok dainan kumbanji sak noñgan no ñim pailekak.*

¹⁹ Sindi gilim dambi kunekalin, kuñgu kwambinji kasilenekealin.

²⁰ Sindi kanekalin win: mik amali bimi, Jerusalem kle-gimbutnekealin. Nain wolonda it kwet win timbi kolauktok nain dumalalak wandin ka-nandimekealin.

²¹ Ka-nandimbi, ñindin tnekealin: Judia kwelan pakañ endi kwet janginnan pi ñanekealin, timbi Jerusalem pakañ endi bo walinin pi ñanekealin, timbi kwet nolok pakañ endi Jerusalem ñim lonekealin. Kusei ñindinda wandin tnekealin:

²² manda gitik it kwet wolok plon youyoulin patak wolok bien indauktok Jerusalem nasili nain wolonda kolanjlok kinjan tikenekealin.

²³ Nain win kolan sinikta timbi tam gwañgwa minjipsiat ba tam ñakñakta num emañ endi blasinğandok. Milap wopum sinik kwelan indaumbi, Yambattok gimbit wopum bien amatamdon inda-semumbi,

²⁴ diwin kakitti yandipmum kimnekealin, diwin ep topbi yanañgilimbi, kwet kwet ña-talenekealin. Timbi kwet nolok nasili Jerusalem it kwet ma tikembi, ep pi-yali-ta-ñaumbi, Yambatti nain kimit-semguk win taleukak wolok tuop.”

Ama Sisinik endok tomtom nain

²⁵ Timbi Yesuli yousimbi enguk, “Timbi nepek gitikin kusei kusei maim, yakip ba dombonip plon indaukak, ba kwelan tuk kimbidi tawambi, ginigi wopum kitukak. Kusei wala timbi kwet kwet kuañdi ginañji mlataumbi, nanandinji ñim dakleukak.

²⁶ Timbi nepek kwambin kunum plon pakañ, win maim, yakip, dombonip nek, ep minjalimbi jiloppi, kwesi binekealin, wala timbi nepek kolan nek kwetta inda-ñimekak wala amatamdi misimisinpi mandita-kuñipi, kim katap tnekealin.

²⁷ Winaña kanekalin win: nak Ama Sisinikt mulukua ginañ pi tombi, gemb ba nululun wopumna timba dakleukak.

²⁸ Nepek mlap wandisi wakan kusei kimip indaumbi, Yambatti sapma tkeukak wolok nain timbi dumalaukak wala timbi sindi deium loumbi nandi-pañitanekalin.”

²⁹ Timbi Yesuli eyout manda no ñindin embi enguk, “Sindi komba fik ba komba diwin nandi-swinnekealin.

³⁰ Endi mindinji tawa lambi dapmumbi, maim nain indaup tñlak win sindi dausili kañbi nandi-dakleyañ.

* **21:18:** Manda wolok kusei win ñindin: Yambatti amal nek ti-samnekealin win nandi-talelak. † **21:29:** Plofet amal komba fik plon manda youkilin endi nain asupgan Juda amatamdok plon e-yout tñgilin.

³¹ Wɨndɨŋgangot mɨlap walɨ indaumbi kaŋbi, ŋɨndɨŋ nandɨ-daklenekalɨŋ, ‘Nain nɨm ombataumbi, Yambattɨ amatamɨii indaŋgan yambi-dɨkŋeukak’.

³² Nak biaŋgan sanba: ama sambat man ŋɨndɨŋgɨt kuaŋ endɨ gama nɨm kɨm-taleŋɨlɨmbi, nepek gɨtɨk ŋalɨ inda-taleukak.

³³ Kunum kwet endɨ talendekamɨk, gan nokok mandanalɨ nɨm taleukak. Nɨm sɨnɨk.

³⁴ Sɨnla kuŋgunjɨ ka-dɨkŋe-kɨliŋ enekalɨŋ. Nɨm kaŋbi, nanandɨŋjɨlɨ tuk kimbɨŋ ba nana sinat ba kwelalok mɨlap wolokgot pat-samumbi, Ama Sɨsɨnɨk nokok tomtomnala nandɨ-kamala-kuumbi, kaikan inda-samek.

³⁵ Sɨsoŋlɨ gaut gembɨnat kaikan tɨkelak, wɨndɨŋgangot nain wopum walɨ amatam gɨtɨk kwet tuop kuaŋ kaikan inda-semekak.

³⁶ Wala tɨmbi sɨndɨ nain tuop ka-kɨliŋ embi, gembɨ pat-samektok nɨmolo tɨ-kuŋɨpi, nepek inda-samekak wɨn gumaŋ maklembi, Ama Sɨsɨnɨk nokok dautnanan siŋgi mɨsɨ nɨmnat indambi itnekalɨŋ.”

³⁷ Yesulɨ sandap tuop tapma ilan lombi, amatam enɨ-daut pa tɨ-semguk, tɨmbi kɨlɨm elɨŋguk tuop endɨ pɨ Oliv kwet jaŋgɨn kandaŋ ŋambi doulɨŋguk.

³⁸ Kwet salaumbi, amatam gɨtɨk endɨ tapma ilan lombi, Yesulok mandan nandɨnelɨndok endoŋ pa bɨaŋgɨlɨŋ.

Ama Sɨsɨnɨk Yesu walɨ kɨmbɨmbi, kɨmnan nanin mɨlakuk

22

Yesu kɨmkɨmlok tɨ-paŋgɨpaŋgɨle tɨ-ŋɨmɨŋgɨlɨŋ

¹ Plaua nanaŋ kɨmɨlɨmbendɨ nɨmnat nanalok gwɨlat, koi no kamaikamai nain, wɨn tɨmbi dumalaŋguk.

² Tɨmbi tapma ama biesɨ gɨt endɨkŋe manda nandɨ-tale ama endɨ amatam yambi-mɨsɨmɨsɨ tɨ-semŋɨpi, Yesu walɨ kɨmbektok telak gitak no lonjɨŋgɨlɨŋ.

³ Yesulok gwaŋgwaŋii 12 endoŋnan nanin no wɨn Judas, koi no Iskalot kɨtɨaŋgɨlɨŋ. Satandɨ endok gɨnan gɨnaŋ pɨmbi naŋgɨlɨmbi,

⁴ nolɨ yambɨmbi, tapma ama biesɨ ba ama tapma it kamaikamai tɨŋgɨlɨŋ endok telak damanjɨ endoŋnan ŋambi, telak nɨtek tɨmbi, Yesu bola tɨ-ŋɨmɨmbi tɨkenelɨndok en gɨta e-nandɨ tɨŋguk.

⁵ Tɨmbɨm sɨmbasɨ kɨndem daumbi, bolalok tuan wɨn mɨnem mɨnepi e-kwambɨŋ daumbi,

⁶ Judaslɨ gɨnaŋ noŋgan tɨmbi nandɨ-tale-sembi, “Kɨndem” eŋguk. Embi, amatam kɨmɨn gɨtɨktok dausɨnan yambi-semɨmbi, bola tɨ-ŋɨmektok nain kɨndem no lonjɨŋguk.

Yesulɨ kɨmbepi, gwaŋgwaŋii tɨ-paŋgɨpaŋgɨle tɨ-semguk

⁷ Plaua nanaŋ kɨmɨlɨmbendɨ nɨmnat nanalok gwɨlat wolok kusei kɨmɨkɨmɨlɨnan kamaikamai gwɨlat pa indalak. Nain wolonda endɨkŋe mandalɨ sipsip nɨŋaŋ noŋgan noŋgan tapma amalok dausɨnan walɨ kɨmnelɨndok elak. Sandap wɨn indaumbi,

⁸ Yesulɨ Petlo gɨt Yoane enɨ-mupi enguk, “Sɨtɨ ŋambi, gwɨlat ŋolok nanaŋ tɨ-jumut tɨ-nɨmumbi nanetamɨŋ.”

⁹ Eumbi nɨ-nandɨmbi eŋgɨmɨk, “Dɨk delok tɨ-jumut tɨndendok nandɨlaŋ?”

¹⁰ Eumbi tambane enguk, “Nandamɨk. Sɨtɨ Jelusalem it kwelan ŋa tombi, ama no tuk kambot bem ŋautak en tɨmbɨ indaumbi, en klembi, it delok loutak wolok lombi,

¹¹ it beula ŋɨndɨŋ nɨndekamɨk, ‘Nɨnɨndauttɨ ŋɨndɨŋ ganɨ-nandɨk: it gɨnaŋ wɨn delok patak nakɨt gwaŋgwanai gwɨlattok nanaŋ naneŋdok nandɨlaŋ?’ Wɨndɨŋ eumbi,

¹² endɨ it gɨnaŋ wopum no plon patak tɨ-kɨliŋ e-bɨmbin wɨn daut sametak. Wolok nanaŋ tuk tɨ-jumut tɨndekamɨk!”

¹³ Yesulɨ wɨndɨŋ eumbi, gwaŋgwaŋiitɨ ŋambi kaŋgɨmɨk wɨn: nepek gɨtɨk Yesulɨ enguk wolok tuopgan indaŋguk. Wɨndɨŋ kaŋbi, gwɨlattok nanaŋ tɨ-jumut tɨŋgɨmɨk.

¹⁴ Tɨmbi nanaŋ nanalok nain indaumbi, Yesu en gɨta gwaŋgwaŋii kena tɨndɨlok enɨ-mumulɨn endɨ it gɨnaŋ wandɨŋ lombi, nanaŋ nanelɨndok pi pakɨlɨŋ.

¹⁵ Pi palɨŋɨpi, Yesulɨ enguk, “Nak gamaŋ mɨlap wopum bembetat. Gan dama nak kamaikamai gwɨlat ŋolok nanaŋ sɨn gɨta nambepi nain ombapgan nandɨ-koŋgom tɨ-ta-bɨŋgut.

¹⁶ Kusei ŋɨndɨnda wɨndɨŋ sanlet: nak gwɨlat ŋandin ŋolok nanaŋ kwelan nombɨ nɨm nambetat. Wɨn nain taletalenan Yambattɨ amatam indaŋgan yambi-dɨkŋeumbi, nanaŋ ŋolok bien inda-dakleukak, wolondamek nak nombɨ gɨŋgɨtnai gɨt yakan nanaŋ ŋandin nambetat.”

¹⁷ Tɨmbi endɨ wɨtna no tɨkembali, Yambat we ŋɨmɨmbi, gwaŋgwaŋiila enguk, “Sɨndɨ wain tuk ŋɨn tɨkembali, sɨn tambɨ mɨŋ tɨmbi nambɨt!”

18 Kusei ñindínda wíndíñ sanlet: sandap ñin taleumbi, nak wain tuk nombo ñim nambetat. Wín Yambattí amatam indañgan yambi-díkñeukak wolondamek nak wain tuk nombo nambetat.”

19 Wíndíñ embi, plaua no tíkembi, Yambat we-ñimbi, ombí embi enguk, “Ñine nokok piñgipna nak tapma tí-samlet. Síndí nandí-síwít-nammelíñdok plaua tíke ombímbi, na tí-kunekalíñ.”

20 Nambi taleumbi, Yesulí wíndíñgangot wain wítna no tíkembi enguk, “Wain tuk ñalí toptop kombliñ Yambattí amatamñii gíta títak wolok walan. Nak wekatnalí tapma tímbi yalímít-samñípi, toptop wín tímba kwambíñ dalak.”

21 Yesulí wíndíñ embi yousímbi enguk, “Yakñesi! Ama bola tí-nam-tí-namlok endí nakíta papi, yakan nanañ namík.

22 Nak Ama Sísiníktí telak kímít-namnamín wín klembi, kím plon loutat. Gan ama bola tí-namlak en blangandok, Yambattí kíñjan ombí-mekak.”

23 Wíndíñ eumbi, wolongan gwañgwalí “Níndoñnan nanin nindí kolan wandin tímbeq?” embi, nisíñgan manda e-nandí tíñgíñ.

24 Tíñípi endoñnan nanin nindí síník amatamdok dausínan loloñ síník wala bo nisíñgan e-dombí-tañan tíñgíñ.

25 Tímbi Yesulí enguk, “Kwelan kuañ endok ama wapmanjii ba yambíndíkñenji endí gíñgítii gembínatgan joñgo joñgo pa yambi-díkñeañ, gañgan endí amatamdí ‘Kíndem tí-nímañ’ wíndíñ enínelíñdok nandañ.

26 Gan síndok kandañ wíndíñ ñim títok. Ním síník. Tambo síndok boñgípsínan lolonjílí ama pímbíñen nomík kuukak, tímbi telak damanjílí típlaplape nomík kuuptok elet.

27 Síndí nítek nandañ? Amatamdok dausínan nindí loloñ síník, wín ama slak pipapi nanañ nalak endí loloñ, ba ama típlaplak tí-ñímlak endí loloñ? Wín slak pipapi nalak walí mek loloñ síník, gañgan natna síndok boñgípsínan típlaplapsí nomík kulet.

28 Nak mílap plon kuñílambi, síndí wakan nakíta galí-kwambíñ dambi ku-ta-bañ.

29 Tímbi Bepnalí amatamñii yambi-díkñeuttok nanbí taleñguk, wíndíñgangot natna síndí bo wíndíñ tínelíñdok sanba talelak.

30 Wín nak amatam indañgan yambi-díkñewamek, síndí kíndem nakíta yakan nanañ nambi, ama wapmañdok pítit plon pipapi, Islaellok sambat 12 yambi-danínelíñdok wíndíñ títet.”

31 Tímbi Yesulí eñguk, “Simon, Simon, dík nandí: plaua mánjíp kílíkíknat amalí bien epmektok ep papusenelak, wíndíñgangot Satandí nanandí-kílíktíñj; pí píuktok tí-kuyuk tí-samep nandímbi, síndok Yambatta ní-nandímbi, nandí-ñím-taleñguk.

32 Gan nak nanandí-kílíktíñgalí ním pí píuktok nímoló ikan tí-gam-talet. Tímbi dík undane bímbi, nombo nakít galí-kwambíñ damek, nokai ep gembílaukañ.”

33 Eumbi níñguk, “Wopum, nak díkíta it kwambíñ gíñañ ba kímnan lololok tí-pañgítam patet.”

34 Eumbi tambane níñguk, “Petlo, nak ganba nandí: puputtí man tím gama ñím kí-tíñímbi, dík naka ‘Nak en ñím nandí-ñímlet’ embi, nain típet gít no e-sembí tí-nametañ.”

35 Wíndíñ embi yousímbi ení-nandímbi eñguk, “Nak kena tíndílok saní-mupi, míñem wakít lík ba kesísi gwílap ñím mep ñanelíñdok saní-mulam ñañgíñ, nain wolonda síndí nepek nola típíkíñgíñ ba ñím?” Eumbi, tambane níñgíñ, “Nepek no ñím.”

36 Tímbi yousímbi enguk, “Gan nain ñíndíñgítta no en míñemñín palmílakta wín tíke-kuukak, tímbi líl wíndíñgot. Tímbi no en kakit ombap ñím palmílakta, wolok tambon sauloñín tuatualok kímípi, kíñjan kakit no tíkeukak.

37 Kusei ñíndínda tímbi wíndíñ elet: manda no ñíndíñ youyoulín patak, ‘Enda nandum kolan tíndí ama títak’, tímbi manda wolok tuop inda-namektok een. Biañganak: manda nokok plon youyoulín patak wolok bien indaupi títak.”

38 Eumbi níñgíñ, “Wopum, kakit ombap típet pat-nímlak ñí ka.” Eumbi enguk, “Ip tuop.”

Yesulok kímímlak naindí dumalaumbi, tí-pañgípañgíle tíñguk

39 Tímbi Yesulí walínin pí ñambi, tím tuop tílíñguk wolok tuop Oliv kwet jañgíñnan ñaumbi, gwañgwañíilí kle ñañgíñ.

40 Ña kwet wolok tombi enguk, “Síndí tí-kuyuk ñím inda-samektok nímoló tí-kunekalíñ.”

41 Wíndíñ embi yambík bímbi, kawat kolím ñalak wolok tuop ñambi, mílelem tímbi, nímoló ñíndíñ tíñguk,

42 “Bep, dik nandum kindem dalakta, w+tna* nin napma t+ke. Gan wandingan embi, nokok nanandi n+m klew+in, win d+tna n+tek inda-namektok nandi+lan wolok tuop inda-nam+n.”

43 T+mbi kunum g+inañ nanin eñalo noli endoñ p+ indambi, gemb+ m+ñguk.

44 T+mbi simba gawatt+ makleumbi d+ñgunembi, n+molo gemb+natgan ti-pal+mbi, kokopt+ wekat nom+ik kwelan p+top p+top t+mbi p+ñguk.†

45 N+molo t+kap m+lapi, gwañgwañiiloñ n+mbi yambi+ñguk win: end+ bland+ ep t+mbi gwasaeumbi dou pak+il+ñ.

46 Dou pal+mbi enguk, “S+ndi nekta dou pakañ? M+lapi, ti-kuyuk n+m inda-samektok n+molo t+mb+it.”

Yesu bola ti-n+mbi t+keñgil+ñ

47 Yesul+ w+nd+in eñ+il+mbi, ama k+m+n no endoñ b+ inda-semgil+ñ. Endok gwañgwañi 12 endoñnan nanin no koi Judas end+ damandama ti-sembi, s+mumuñ ti-n+mbektok endoñ b+ñguk.

48 Gan Yesul+ n+ñguk, “Judas, dik s+mumuñdañgan Ama S+s+n+ik bola ti-nametañ ba?”

49 T+mbi endok nolili+ nepek indaup t+ñguk w+n kañ+pi n+ñgil+ñ, “Wopum, kakitti yand+pnem+ñ ba?”

50 W+nd+in eñ+pi, endoñnan nanin noli tapma amalok telak damanj+ endok kena gwañgwan kakitti w+lepi, pawan kii d+nd+m kandañ nanin w+lal+m dik+ne p+ñguk.

51 T+mbi Yesul+ w+ kañbi enguk, “Biw+it!” W+nd+in embi, ama wolok pawanlok k+hjannan kiil+ t+ke-kaumbi, k+ndem dañguk.

52 W+nd+in t+mbi, tapma ama bies+ wak+it ama tapma it kamaikamai t+añgil+ñ ba ama bies+ d+w+in no en t+kenepi b+ñgil+ñ enda n+nd+in enguk, “S+nd+ naka nandumbi, nak ama piñpiñ t+mbambi, kakit ba dimba nek mepi, nepnel+ñdok bañ ba?”

53 Nak nain nain tapma ilan s+n g+tañgan kuñ+l+mbi, no n+m nep kañgil+ñ. Gan man tim n+n k+l+m mulum molomd+ gemb+nat kuñ+il+mbi, nepnel+ñdok s+ndok nain inda-samlak.”

Petlol+ Yesula ‘Nak en n+m nandi-n+mblet’ eñguk

54 T+mbi end+ Yesu t+kembi ña, tapma amalok telak damanj+lok ilan lonel+ñdok nañg+p ñañgil+ñ. Telaknan ñañ+il+mbi, Petlol+ kambak mayañgan ep klembi ñañguk.

55 T+mbi ama d+w+s+il+ sañ jimba boñg+pnan komba no simbi, pipap sei-pal+ñ+il+mbi, Petlol+ wolokgan p+mbi, en g+ta pipakuk.

56 Pipal+ñ+il+mbi, kena wembe noli kormalok kolsalen duakuk g+inañ pipal+m kañbi, daut kwamb+ñ kañbi eñguk, “Ama ñal+ bo en g+tañgan pa kulak.”

57 Eumbi, Petlol+ e-sembi t+mbi, tamda n+ñguk, “Nak en n+m nandi-n+mblet.”

58 W+nd+in embi, nain gama n+m ombataumbi, ama noli kañbi n+ñguk, “D+ik bo endok nos+ no wakan.” Eumbi, Petlol+ n+ñguk, “Nak n+m.”

59 Lakat papaleumbi, ama noli bo g+ñg+nembi eñguk, “Biañgan s+n+ik: ama ñal+ en g+ta pa kulak. Neta, end+ bo Galili nanin!”

60 Gan Petlol+ n+nd+in tambane n+ñguk, “D+ik nek elañ nak n+m nandi+let.” Eñ+il+mbi, wolongan puputt+ k+it+ñguk.

61 K+it+umbi, Wopumd+ undanembi, Petlo d+nd+m+gan kaumbi, Wopumd+ manda n+ñguk w+n nandi-tomguk. Manda w+n n+nd+in, “Man tim puputt+ gama n+m k+it+ñ+il+mbi, dik nain t+pet g+it no naka ‘Nak en n+m nandi-n+mblet’ eutañ.” Manda w+n nandi-s+w+pi,

62 s+mbai k+mb+mbi, walinin p+ n+mbi, mano kw+l+m t+ñguk.

63 T+mbi ama Yesu ka-d+ik+ne pak+il+ñ end+ kusei k+m+pi, n+suambapi waipbi,

64 timan dai bo masipbi n+ñgil+ñ, “D+ik plofet manda embi, nindi gutak w+n n+nb+ nandi+na!”

65 W+nd+in embi, manda winj+it kusei kusei n+mbi, koi n+ kolan+ñ+il+ñ.

Yesu manda plon k+m+ik+il+ñ

66 Kwet salaumbi, Juda amatamdok ama bies+ en g+ta tapma ama bies+ g+it end+ik+ne manda nandi-tale ama end+ k+m+n ti-pal+mbi, Yesu nañg+pi daus+nan loumbi, n+kañbi eñgil+ñ,

67 “D+ik Mesia s+n+ik kulañda, n+nb+m nandi+na.” Eumbi enguk, “Nak w+nd+in sanbetta, s+nd+ mandana n+m nandi-kwamb+ñ danetañ.

68 Ba nepek nola n+mb+ndutta, tambon n+m tambane nan+metañ.

69 Gan nain n+m ombataumbi, nak Ama S+s+n+ikt+ Yambat Gemb+ Molom kii d+nd+mnan pipaletat.*

* 22:42: W+tna w+n m+lap ba piñgiu gawat Yesu inda-n+m+uktok t+ñguk wolok walan. † 22:44: Nandi-tale ama d+w+nd+ Luka en manda nin n+m youkuk w+nd+in eañ. ✧ 22:69: Kap 110:1

⁷⁰ Eu nand+i mbi, giti+k gandi+ n+i ndi+n ni+n gi+l i+n, "Wi+ndi+nda dik Yambattok Ni+nañ wi+ndi+n elañ ba?" Eumbi enguk, "Nak n+i m, wi+n si+n eañ wakan."

⁷¹ Eumbi, ni+si+n gan e-nandi+ t+i mbi eñ gi+l i+n, "Ni+ndi+la ama ñolok kusei enlok man plon nanin eu pi+umbi nandam+i+n, wala t+i mbi wi+n inda-dakleuktok ama nola nombo n+i m lonji+netam+i+n."

23

¹ T+i mbi ki+m+i n ti-pak+i+l i+n giti+k gandi+ m+i lapi, Yesu Pilatoloñ nañ gi+pi,

² kusei ki+m+i pi, ki+t yout t+i mbi, ni+ndi+n eñ gi+l i+n, "Ni+ndi+ ama ñolok kusei ni+ndi+n ka-nandam+i+n: endi+ amatamni+ ep t+i mbi kamalalak. T+i mbi takis m+i nem Roma ama wapmañ Sisala m+i mlok wi+n endi+ ni+n i-ki+m+i sip pa ti-n+i mlak, ti+n+i pi bo enla ni+ndi+n pa elak, 'Natna Mesia, ama wapma.'"

³ T+i mbi Pilatoli+ Yesu ni-nandi+m bi eñguk, "Dik Juda amalok ama wapmañji+ ba?" Eumbi ni+n gi+guk, "Di+tna elañ i+ wakan."

⁴ Eumbi, Pilatoli+ tapma ama biesi+ la ba ama ki+m+i n wopum enda enbi eñguk, "Nak ama ñolok endi+kñe manda wi+wit bien no n+i m kalet."

⁵ Gan endi+ gi+n gi+nembi ni+n gi+l i+n, "Endi+ Judia kwet tuop amatam eni+daut ti-semñ+i pi, Galili kwelan kusei ki+m+i pi bi+m Jelusalem ñolok amatam gi+nanji+ ep t+i mbi m+i latak."

⁶ Pilatoli+ manda wi+n nandi+n gi+gukta eni-nandi+m bi eñguk, "Ama ni+n Galili nanin ba?"

⁷ Eumbi, "Oñ" eñ gi+l i+n. Eumbi, Pilatoli+ nandi+tomguk wi+n: Yesu wi+n kwet Elotti+ ka-dikñe eñguk walinin. T+i mbi Elotti+ bo nain wolonda Jelusalem pakukta t+i mbi Pilatoli+ Yesu endoñ nañ gi+pi ñaneli+ndok eñguk. Eumbi nañ gi+pi ñam tomb+i mbi,

⁸ Elotti+ en kañbi, kusei ni+ndi+nda si+m bai ki+ndem dañguk: Yesulok gi+n gi+tti+ nain asup pawan gi+nañ pi+umbi, endok dainan kundit engano ti+mbektok nandi+l i+n gi+gukta t+i mbi endi+ nain ombapgan en kauktok mand+i+n gi+guk.

⁹ Wala t+i mbi endi+ manda kusei kusei ni-nandi+n gi+guk, gan Yesuli+ Elottok mandan nandi-ki+m ki+mneñ+i pi, tambon no n+i m tambanem ni+n gi+guk.

¹⁰ Ti+n+i pi, tapma ama biesi+ ba endi+kñe manda nandi-tale ama endi+ ñasi+n gan ipi, siñgin gembinatgan siñ gi+l i+n.

¹¹ T+i mbi Elot gi+t mik amañii endi+ ni-ti+ke-pi-yalimbi, manda sañala ti-ñ+i m+n gi+l i+n. Wi+ndi+n t+i mbi Elotti+ eumbi, Yesula dasindasi pamanat dasi-ñ+i m+i mbi, nombo nañ gi+pi, Pilatoloñ undane ñañ gi+l i+n.

¹² Pilato gi+t Elot endi+ dama ni+setkan kanji+k ti+n+i pi kuñ gi+m+i k, gan sandap wolondañgan endi+ not ti+n gi+m+i k.

¹³ T+i mbi Pilatoli+ tapma ama biesi+ wak+i t Juda amalok kandi+kñenji+ ba amatam ki+m+i n giti+k ki+ti-semum bi+umbi

¹⁴ enguk, "Si+ndi+ ama ni+n nokoññan nañ gi+pi bi+m bi, endi+ amatam ep t+i mbi kamalalak wi+ndi+n nan+i+l i+n, gan nak si+ndok dausnan endok kusei t+i mba dakle-taleumbi, ni+ndi+n sanlet: manda gi+tik endok plon e-yout tañ wolok bien no n+i m kalet.

¹⁵ Elotti+ wi+ndi+n gan gantok ti+k. Neta, endi+ eumbi, ama ni+n bi+ndambo ni+ndoñ nañ gi+pi bañ. Wi+n ni+ndi+n: endi+ ki+m ki+mlok kolan no n+i m ti+n gi+guk,

¹⁶⁻¹⁷ wala t+i mbi nak nanandi+l okgot ti-lam+i pi, kak biwa ñautak."*

¹⁸ Gan amatam giti+k gandi+ ka-kwawañganembi eñ gi+l i+n, "Barabas pi+sat-n+i mbi, ama ni+n wi+l i+ ki+m bi+n."

¹⁹ (Barabas endi+ la nolii gi+ta Jelusalem it kwelan papi, gavman mik ti-sembi, ama no wi+l i+ ki+m gi+gukta t+i mbi it kwamb+i+n gi+nañ ki+m i+l i+m pakuk.)

²⁰ T+i mbi Pilatoli+ Yesu pi+sal+i mektok nandi+m bi, amatamda nombo enguk.

²¹ Gan endi+ ni+ndi+n ki+t i+ki+t i+n+i pi ni+n gi+l i+n, "Kloñbat plon wi+l i+ ki+m bi+n!"

²² T+i mbi Pilatoli+ mandanji+ makleumbi, nain ti+pet gi+t no t+i mbi mbi, ni+ndi+n enguk, "Nekta si+n i+k? Endi+ kolan nek si+n i+k ti+n gi+guk? Nak t+i mba dakleumbi, endi+ ki+m bektok bien no n+i m kalet, wala t+i mbi nak nanandi+l okgot ti-lam+i pi, kak biwa ñautak."

²³ Gan amatamdi+ gi+n gi+nembi, Yesu kloñbat plon wi+l i+ ki+m ki+mlok embi, kwamb+i+n gan ki+ti mbi, manda sala wopum t+i mbi, Pilatolok mandan wi+l i+ pi+n gi+guk.

²⁴ Wala t+i mbi Pilatoli+ nandi-sembi, manda eñ gi+l i+n wolok bien indauptok eñguk.

²⁵ Endi+ e-gi+n gi+nenji+ la mandanji+ tañgonembi, Barabas en nin gavman mik ti-sembi, ama wi+l i+ ki+m gi+gukta t+i mbi it kwamb+i+n gi+nañ ki+m ki+l i+n en wakan amatamda pi+sapi emguk. Gan Yesu endi+ la wi+n amatamdok mandanji+ la Pilatoli+ en mik amalok ki+si+n an wi+l i+ ki+mneli+ndok ki+m i+kuk.

* **23:16-17:** Nandi-tale ama di+wi+ndi+ manda kusip no patak eañ. Manda wi+n ni+ndi+n, "Kamaikamai gwilat tuop kandi+kñenji+l i+ ama no it kwamb+i+n gi+nañ nanin pi+sat-semsemlok een."

Yesu kloñbat plon wikilñ

²⁶ Endi Yesu walinin nañgip pññipi, ama no koi Simon Sairini nanin telak plon tñmbi indañgñlñ. Endi kena gñnañ nanin bñmbi tñkembali, Yesulok kloñbat bembektok kii klup plon kñmipi, en klem ñañalok ni-gññgñneñgñlñ.

²⁷ Tñmbi amatam kñmñn wopum en kleñgñlñ endok boñgipñnan tam dñwñndi kut-blambla embi, mano ti-ññmññgñlñ.

²⁸ Wñndññ tñmbñmbi, Yesuli undanem yambñmbi enguk, “Jelusalem tam, sindi naka blan ñm tñmbi kutnelñ. Tambo sindi kusei ññndññda sñnla ba wembe gwañgwanjñlla kulit:

²⁹ mñlap nain no indaumbi, amatamdi ññndññ enekalñ, “Tamdi yamñn papi, gwañgwa ñm apgñññ ba num ñm emgñññ endi tam dñwñn yapma kle pakañ.”

³⁰ Wolongan endi kwet jañgñnla ññndññ enñekalñ, ‘Sñndi gñlombi, ññndok plon pñwit!’, ba kwet kñmñnda ññndññ enñekalñ, ‘Sñndi ññndip tapliwit!’[☆]

³¹ Komba kaikta amalñ nepek ññndin ti-ññmañda, kñmkñmñnla ññtek inda-ññmekak?’[†]

³² Tñmbi ama tñpet, endi kolan tñndñn ama, endi bo Yesu gñta yandñpnelññdok yaññgñpi ñññgñlñ.

³³ Ñakap, kwet no koi Kumban Kwandat wandññ ña tombi, Yesu kloñbat plon wñpi, kolan tñndñn tombon tombon yakan en gñta yandñpbi ep tembññgñlñ.

³⁴ Tñmbi Yesuli ññmolo nombomombi, ññndññ eñguk, “Bep, endi nek tañ wolok kusei ñm nandñ-dakleañda tñmbi yomji bi-semññ.” Tñmbi mik amalñ Yesulok dasindasin ep dannelññdok ññsññgan tñmbi-inda saññala tññgñlñ.

³⁵ Kloñbat plon ep tembñm biu palñmbi, amatamdi ipi, daukañga tññgñlñ, Juda ama biesññ bo e-lakalaka tñmbi eñgñlñ, “Endi amatam ep kñmñkuk. Endi biañgan Mesia wñn Yambatti ñmñbi taleñguk en sññikta, kñndem kusei tñmbi dakleumbi, enlok siñgñn tñke-kñmñlñ.”

³⁶ Tñmbi mik amalñ wñndññgot manda saññala ti-ññmgñlñ, wñn endi endoñ bñmbi, wain tuk kimbññ mñ-wet tññpi,

³⁷ ñññgñlñ, “Tñkap dñk Juda amalok ama wapmañññla, kñndem siñgññga tñke-kñmñt!”

³⁸ Tñmbi Yesulok kusal kumbam mñndññnan komba plon ññndññ youp wñp bium pakuk, “Ññn Juda amalok ama wapmañññ.”

³⁹ Tñmbi kolan tñndñn ama tñpet Yesu gñta kloñbat plon ep tembum pakñmñk endoññnan nanin nolñ Yesu ññ-kolambñ eñguk, “Dñk Mesia wakan ba? Wñndññda dñtnalok siñgññga tñke-kñmñlññpi, ññti wakññ ññp kñmñt!”

⁴⁰ Gan nolli ññ-ñombñmbi ñññguk, “En wilñ kñmkñmlök eu talelññ, wñndññgangot dñk ti-gamañ, wala tñmbi dñk Yambatti nek ti-gamekak wala ñm mñsññlañ ba?”

⁴¹ Ññti kundit kolan tññgñmñkta tñmbi tuan dñndñngan ññkan ombi-tñkeamñk, gan ama ññali kolan no ñm tññguk.”

⁴² Wñndññ embi, Yesula ñññguk, “Yesu, dñk kusei kñmñpi, amatamgai yambñ-dñkñññpi, nak nandñ-namekañ.”

⁴³ Eumbi ñññguk, “Nak biañgan ganlet: dñk man sandap ññlondañgan nakñta kunum walalan gñnañ paletañ.”

Yesu kloñbat plon kñmguk

⁴⁴⁻⁴⁵ Tñmbi kwet boñgip taumbi, maim bipmñumbi, kwet tuop kilñm e palñññlñmbi, 3 kilok tññguk. Nain wolonda tapma ilan sandum masimasip wopum boñgip plon wilapmñumbi, pan tñpet indañguk.

⁴⁶ Tñmbi Yesuli wopumgan kñtñmbi eñguk, “Bep, nak gñnañña tip kñka plon kñmñtet.”[☆] Wñndññ eu taleumbi kñmguk.

⁴⁷ Tñmbñmbi, mik amalok telak damaññññ nepek indañguk wñn ka-nandñ-talembi, Yambat ññ-ta-lombi eñguk, “Biañgan ama ññn ama dñndñm no.”

⁴⁸ Tñmbi ama kñmñn gññk nepek wñn kanelññdök bññgñlññ endi nek indañguk wñn gññk ka-nandñmbi, sñmba gawat tññgñññda tñmbi kuanjñ wñwññlembi, isñnan undane ñññgñlññ.

⁴⁹ Gan Yesulok nolli gñt tam ññn Galili nanin en klem bññgñlññ endi kambak mayañgan ipi, nepek indañguk wñn ka-nandñ tññgñlññ.

Yesu tapliñgñlñ

⁵⁰ Ama no kuñguk koi Josep, ama kñndem ba dñndñm no Arimatia it kwet Judia kwelan nanin. Endi ama biesññ Juda amatam yambñ-dñkñññgñlññ endok sambat,

☆ **23:30:** Hosea 10:8 † **23:31:** Yesuli eyout manda wñn enla eñguk. Manda wilok walan wñn ññndññ, “Amatamdi nepek ññndin ama yom ññmñnatta ti-ññmañda, ama yomjñat gñnañññ ññm tambañññgñlññ enda Yambatti ññtek ti-semekak?” ☆ **23:46:** Kap 31:5

⁵¹ gan noliil; Yesulok plon manda nek e-topgılıñ ba kundit nek ti-ñ+m+ñgılıñ endi en gıta gınañ noñgan nım tıñguk. Endi Yambattı amatam indañgan yambi-dıkñeukak wala nandı-koñgomnatgan mandı pa tılıñguk.

⁵² Ama walı Pilatoloñ ñambi, Yesulok dalandanla ni-nandumbi nandı-ñ+m+ñguk.

⁵³ Nandı-ñ+m+umbi ñambi, kloñbat plon nanin tamat tıke-p+mbi, sandum satnılñ tım+mbi, tıke ñambi, sum no kawat gınañ kulukululñnan kım+kuk. Sum wın ama no gama nım kım+kılıñ.

⁵⁴ Wın Sabat patnandı nain indaup tımb+mbi, tıw+ınd+ıkñe nain dumalañgukta endi wındıñ tıñguk.

⁵⁵ Tımbi tam Yesu gıta Galili nanin bımbın endi Josep klembi, sum ba Joseptı telak nıtek plon Yesulok dalandan kım+kuk wın ka-talembi,

⁵⁶ ilan undane ñañgılıñ. Ñambi, gwasap ba piñg+p saple mıññ kındem Yesulok dalandanlok ti-jumupi, endıkñe manda tañgonembi, Sabatta pat-nandı tıñgılıñ.

24

Yesulı kımnan nanin mılakuk

¹ Kena nain kusei kım+kım+ılñnan kwet salaup tımb+mbi, tamdı gwasap mıññ kındem tı-jumut tıñgılıñ wın epbi, Yesulok sumnan ñañgılıñ.

² Ñam tombi kañgılıñ wın: kawat sum dai masıpm+ın wın manjaneum tambon kandañ ña pakuk.

³ Tımbi endi sum tombañ gınañ loñgılıñ, gan Wopum Yesulok dalandan nım palım kañgılıñ.

⁴ Nım kañbi, nek indañguk wala nanandıñjı nım dakleñ+ımbi, platik sınık ama tıpet dasıdasınjet kolsalennat endi endoñ indambi ik+mık.

⁵ Tımbi tamdı yambi-s+ı+kñembi, kolan mıs+ñ+pi, mılelem ti-sembi, dausı kwelan deiumbi, tıpettı engım+k, “Sındı ama kaik patak enda nekta semb+sembın endok boñgıpsınan bı lonjañ?”

⁶ Endi ñolok nım patak, ikan mılalak. Endi dama Galili kwelan gıta palıñ+pi, manda ñın sanguk wın nandı-tombıt,

⁷ ‘Nak Ama Sıs+ık nepbi, yom amalok kısınan napı+ımbi, kloñbat plon nulı kimbambi, sandap tıpet gıt no ñambi, kımnan nanin bındambo mılalettok een.’ ”

Eñalolı wındıñ eumbi,

⁸ tamdı Yesulı manda eñguk wın nandı-tombi,

⁹ sumnan nanin undane pı ñambi, Yesulok gwañgwañı 11 gıta nosı dıwın yamb+mbi, nepek gıtık inda-semguk wolok kasat ti-semgılıñ.

¹⁰ Wın Malia Makdala nanin, Yoana, Yakobolok meñ Malia, wakıt tam dıwın en gıta pakılıñ walı wakan ama nin Yesulı kenalok en+mumulın endoñ ñambi, kasat ti-sem pa tıñgılıñ,

¹¹ gan en+mumulın endi tamdok mandala nandum tlal tımb+mbi, nım nandı-kwambıñ dañgılıñ.

¹² Petlolı wandıngan embi mılapı, sumnan woñep ñambi mumuñem paun+jnem, gınañ deım loubi kañguk wın: sandum Yesulok dalandan tım+mbi imımın walıñgot pakuk. Wındıñ kañbi, ilan undane ñambi, nepek wın indañguk wolok nanandı kena tıñguk.

Yesulok noliit tıpet Emaus telaknan ñañ+ımbi, en inda-semguk

¹³ Tımbi sandap wolondañgan Yesulok noliit tıpet endi Jerusalem bımbi, Emaus ñandepi ñañgım+k. It kwet wın 11 kilomita wolok tuop Jerusalem tımbı dumalaum patak.

¹⁴ Tım ñañ+pi, nısetkan nepek gıtık indañguk wolok manda e-nandı tıñgım+k.

¹⁵ Manda eu ñañambi tımbi, e-kle-kot tım pa ñañ+ımbi, Yesu en wakan sıñginjetnan ep tımbı dumalaumbi, en gıta yakan ñañguk.

¹⁶ Gan nepek nolı daset masıpm+umbi, nım ka-nandı-tomgım+k.

¹⁷ Tımbi endi en-nandımbi eñguk, “Sıtı manda nektok e-kle-kot tıñ+pi ñam+k?” Eumbi, gitakan sınık ipi, dei-blambı embi pakım+k.

¹⁸ Tımbi endoñnan nanin no koi Kleopas endi Yesu ni-kañbi eñguk, “Ama yok asupgan Jerusalem bı pakañ. Endoñnan nanin dık noñganlı kena nain lap kandañ wandıñ nepek indañguk wın nım nandı+ıñ ba?”

¹⁹ Eumbi, “Wın nek indañguk?” wındıñ enı-kañguk. Enı-kaumbi, tambane niñgım+k, “Nepek Yesu Nasalet nanin enda inda-ñ+m+ñguk wala eamık. Endi pofet ama no, tımbi manda gembınat eñguk ba kundit engano tıñguk walı amatamda ñındıñ daut semguk: Yambattı enda nandum loloñ sınık.

²⁰⁻²¹ Nındı ñındıñ nandı-kwambıñ dambi mandıñgım+ıñ: Yambattı Yesu en wakan İsael amatam nındı kolan gınañ nanin nıprma tıkeuktok nımbı taleñguk, gan nındok

tapma ama bies† ba n†mb†nd†k†ñen†li en Roma amalok k†s†nan k†m†l†mbi, w†l† k†mbektok manda embi, kloñbat plon w†l†m k†mguk.

Nepek w†n ikan sisañgan inda-ñ†m†mbi, biañgan k†m-s†n†k tañguk.

²² T†mbi wakangot n†m. N†ndoñnan nanin tam d†w†n end† n†p t†mb† s†l†k†ñenembi, nanand†n† n†m daklelak. Man salasalanan s†n†k end† sumnan ñ†l†ñ,

²³ gan Yesulok dalandan n†m kañbi undane b†mbi, ñ†nd†ñ n†n†l†ñ, 'N†nd† nepek engano kam†ñ, w†n eñalol† Yesu kaik patak n†n†mb†m yamb†m†ñ.' Tamd† w†nd†ñ eumbi,

²⁴ n†ndoñnan nanin ama d†w†n end† bo sumnan ñ†mbi kal†ñ w†n, nepek tamd† sumda n†n†l†ñ wolok tuop palak. Gan Yesu en n†m kal†ñ."

²⁵ T†mbi Yesul† enguk, "S†nd† ama kamas†, plofet amalok mandanj† g†t†k g†nañj† g†nañ baiñgan baiñgan pa nand†-dasiañ.

²⁶ End† Mesial† amatam epmektok m†lap wakan bemb†mbi, Yambatt† koi g†ñg†t wopum m†uktok youk†l†ñ."

²⁷ Yesul† w†nd†ñ embi, Moselok plon kusei k†m†pi, Mose en wak†t plofet ama d†w†nd† Yesu enlok plon manda youk†l†ñ g†t†k w†n en†-dakleñguk. En†-dakleñ†l†mbi ñ†kap,

²⁸ it kwet ama t†pet† ñ†ndep nand†ñg†m†k w†n t†mb† dumalañguk. T†mbi end† kaum

Yesul† gamañgot yous†m ñ†uktok t†mb†mbi,

²⁹ t†ke-kimb† damb† n†ñg†m†k, "Kak, n†k†ta pat! Maim ip p†umbi kil†m elak." W†nd†ñ n†-g†ñg†neumbi, en g†ta palep it g†nañ loñguk.

³⁰ T†mbi nanañ nanep t†ñ†l†mbi, Yesul† plaua nanañ no t†kembali, Yambat we-ñ†m†mbi omb†mbi emum t†keñg†m†k.

³¹ T†keñ†pi, dauset tomb†mbi ka-nand†-tomb†mbi, dausetnangan paikuk.

³² T†mbi end† n†setkan e-nand† t†mbi eñg†m†k, "Biañgan s†n†k. End† telaknan n†k†ta b†ñ†pi, manda embi, Yambattok manda wolok bien n†n†-dakleñ†l†mbi, walenet biañgan m†lalak!"

³³ W†nd†ñ eñ†pi, wolongan m†lapi, Jerusalem undane ñ†ñg†m†k. Ñ†a tombi, Yesulok gwañgwañii 11 g†t amatam d†w†n en g†ta k†m†n t† pak†l†ñ ep t†mb† indañg†l†ñ.

³⁴ T†mbi amatam wal† ama t†petta ñ†nd†ñ eng†l†ñ, "Wopumd† biañgan k†mnan nanin m†lapi, Simondoñ indañak!"

³⁵ W†nd†ñ eumbi, ama t†pet end† telaknan nek indañguk wolok kasat t†-sembi eng†m†k, "End† plaua nanañ no omb†mbi n†mumek, n†t† ka-nand†-tom†m†k."

Yesul† gwañgwañiiloñ inda-semguk

³⁶ Gwañgwañiil† gamañgot endañgan manda e-pal†ñ†l†mbi, Yesu en wakan boñg†ps†nan b† indam ip† enguk, "Busuk pat-samun."

³⁷ W†nd†ñ eumbi, ka piast t†mbi, kolan m†s†ñ†pi, "Ama wale kam†ñ" embi nand†ñg†l†ñ.

³⁸ T†mbi end† enguk, "Neta g†nañj† m†lataumbi, g†nañ t†pet tañ?"

³⁹ K†tna kes†tna kaw†t, ñ†n natna s†n†k yañ! Gw†latna t†ke-kañbi, ñ†nd†ñ namb†-daklew†t: nak gaumna g†t kwandatna nat, gan wale t†p end† gaum ba kwandats† n†m nat."

⁴⁰ Eu taleumbi, kii kesii daut semumbi kañg†l†ñ.

⁴¹ Kañbi, sil†sil† g†t nand†-bend†l† g†nañj† tok†ñeñgukta t†mbi gama n†m nand†-kwamb†ñ dañg†l†ñ. T†mbi end† en†-kañbi eñguk, "S†ndok nanañ no patak ba?"

⁴² Eumbi, m†kbalak sinjin pan no m†umbi

⁴³ t†kembali, daus†nangan nañguk.

⁴⁴ T†mbi gwañgwañiila enbi eñguk, "Nak dama s†n g†ta kuñ†pi, ñ†nd†ñ sangut: Mose wak†t plofet ama ba ama d†w†n g†t†k end† nokok plon e-yout t†mbi, manda youk†l†ñ patak manda g†t†k wolok bien indauptok een."

⁴⁵ W†nd†ñ embi, Yambattok manda youyoul†n patak wolok kusei nand†-k†l†ñ enel†ñdok nanand†nj† t†mb† pañg†taumbi

⁴⁶ enguk, "Nepek ñ†nd†ñ indauktok youyoul†n patak: Mesial† p†ñg†p gawat bemb† k†mbi, sandap t†pet g†t no t†mb†mbi, k†mnan nanin m†lalekak.

⁴⁷ T†mbi nolil† Jerusalem it kwelan kusei k†m†pi, endok koi plon amatam g†t†k kwet tuop kuañ end† ñ†nd†ñ eu p†ukak, 'S†nd† g†nañj† tambanenekal†ñda, Yambatt† yomj† bi-samekak.' W†nd†ñ indauktok youyoul†n.

⁴⁸ S†nd† mek nepek g†t†k w†n indañguk ba indaukak wolok gemb† ip† e-daklenekal†ñ.

⁴⁹ Nand†w†t! Bepnal† nek samektok e-kwamb†ñ dañguk w†n natna n†-mulambi, s†ndoñ p†ukak. Gan s†nd† Jerusalem ñ†ñgan papi mand†ñ†l†mbi, Yambattok gemb†n kunum g†nañ nanin w†n dasindasin nom†k dasi-samekak wolok tuop." *

* **24:49:** Manda ñolok walan w†n ñ†nd†ñ, "Yambattok gemb†n, w†n D†nd†m Woñ, kunum g†nañ nanin inda-sembi pat-semekak."

Yesulí kunum ginañ loñguk

⁵⁰ Tĩmbi Yesulí gwañgwañii yanañgipi, Betani it kwet kandañ ñam tombi, kii tĩke-lombi, ep gwilam tĩ-semguk.

⁵¹ Ep gwilam tĩ-semñipi yambik biumbi, Yambattĩ kunum ginañ tĩke-loumbi loñguk.

⁵² Loñilĩmbi, gwañgwañiilĩ mĩlelem tĩ-ñĩmbi, silsilĩ wopum tĩñipi, Jelusalem it kwelan undane ñañgĩlĩ.

⁵³ Ñambi, sandap tuop tapma it sañ jimba ginañ lombi, wolok Yambat nĩ-kĩndem dambi kuñgĩlĩ.

Gĩng'it manda k'ndem Yoaneli youkuk Eundakle manda

Yoane g'ĩng'it manda youkuk endi Yesulok gwañgwañii endoñnan nanin no, gan enlok koi t'ike-louptok n'ım nand'ımbi, k'ım'it-sem'ımbi, enlok plon ñ'ınd'ıñ e-yout t'ĩnguk, "gwañgwa nin Yesuli g'inañi kasileñguk" (13:23, 19:26, 21:7,20) ba "gwañgwa no" (18:15-16, 20:2-8).

Matayo wak'it Maleko ba Lukali g'ĩng'it manda kasatsi w'ın ikan youkil'ıñ, wala t'ımbi Yesuli kundit engano t'ĩnguk asup w'ın Yoaneli lap'ipi, diw'ın no biennat s'ın'ik w'ıngot youpi, ñ'ınd'ıñ eñguk, "kundit youyoul'ın patak wal'ı kusei ñ'ınd'ında youyoul'ın: s'ınd'ı manda ñ'ın pinat nand'ı t'ımbi, Yesu en Mesia, Kunum Yambattok N'ıñañ, w'ın nand'ı-kwamb'ıñ danekal'ıñ, t'ımbi nand'ı-kwamb'ıñ dañ'ipi, endok g'ıng'ıt'ıñi kuañda t'ımbi kuñgu sis'ın'ik w'ın kasilenekal'ıñ." (20:31)

Yesuli e-yout manda asup eñguk w'ın Yoaneli wind'ıngangot lap'ipi, t'ıpetgot youkuk. Gan endi Yesulok kusal wak'it kuñgu sis'ın'ik ba nand'ı-k'ıl'ıkt'ılok plon manda asup ñ'ınd'ıñ youkuk: Yesuli Kunum Yambattok Man Mandan sis'ın'ik, t'ımbi nepek g'ıt'ıng'ıt'ık ep t'ımbi inda'nguk. Endi Kunum Yambattoñ lololok yama wakan; endi telaktok kusei, manda biañgan sis'ın'ıktok kusei, ba kuñgu sis'ın'ıktok kusei; endi kuñgulok nanañ tuk biañgan sis'ın'ik ba kolsalen kuñgu emlak en wakan; endi m'ılam'ılat ba kuñgu molom; t'ımbi endi sipsiplok kand'ık'ınenj'ı k'ındem ba wain komba sis'ın'ik en wakan. Nin endi Yesu nand'ı-k'ıl'ıkt'ı t'ıñ'm'ılak, endi kuñgu sis'ın'ik kasilembi, papat kwamb'ıñgan kulak, gan nin endi Yesu siñgi wilm'ılak, endi k'ımlok g'ıng'ıt kulak, t'ımbi kolandok tambon ombi-t'ıkeukak.

Yoaneli kasat youkuk wolok sambat

Yesuli ama s'ın'ik indambi, kena kusei k'ım'ıkuk (1)

Yesulok mandan ba kundil wal'ı endi Kunum Yambattok N'ıñañ w'ın t'ımbi inda-dakleñguk (2-12)

Yesuli k'ımbepi, gwañgwañii t'ı-pañg'ıpañg'ıle t'ı-semguk (13-17)

Yesuli enlok kusal t'ımbi inda-dakleuktok k'ım m'ılapı, gwañgwañiiloñ inda-semguk (18-21)

Yesuli ama s'ın'ik indambi, kena kusei k'ım'ıkuk

Yesu, w'ın Kunum Yambattok Man Mandan en wakan, ama s'ın'ik inda'nguk

¹ Kwet nain kusei k'ım'ık'ım'ıl'ınan Man Mandan endi ikan pakuk. Endi Kunum Yambat g'ıt yakan kuñg'ım'ık, en bo Yambat.

² En wakan kusei k'ım'ık'ım'ıl'ınan Kunum Yambat g'ıta yakan kuñguk,

³ t'ımbi endok mandanla nepek g'ıt'ıng'ıt'ık ep t'ımbi inda-taleñguk, w'ın telak nolok plon nepek no n'ım t'ımb'ı inda'ından.

⁴ Man Mandan en wakan kuñgu biañgan sis'ın'ik wolok kusei, t'ımbi kuñgu wal'ı amatamdok kolsalen sis'ın'ik.

⁵ T'ımbi kolsalen wal'ı k'ıl'ım g'ınañ kol'ı sale-ta-ñ'ıambi, k'ıl'ımd'ı en makleuktok tuop n'ım.

⁶⁻⁷ Kolsalen wolok gemb'ın il'ıme'ıktok Kunum Yambatt'ı ama no koi Yoane * n'ı-mul'ım b'ı indambi, kolsalen wolok kusei eni-daklembi, amatam g'ıt'ıkgand'ı endok mandan nand'ımbi, kolsalen w'ın nand'ı-k'ıl'ıkt'ı t'ıñ'm'ıneli'ındok w'ınd'ıñ t'ınguk.

⁸ Kolsalen w'ın Yoane en n'ım, tambo endi kolsalen wolok kusei eu inda-dakleuktok inda'nguk.

⁹ Kolsalen sis'ın'ik, nind'ı amatam g'ıt'ık kol'ı sale-sem'ılak, endi kwelan indaupi t'ınguk.

¹⁰ Man Mandan'ı kwet ñ'ın t'ımb'ı inda'nguk, t'ımbi en wakan kwelan ama indambi, kwelan kuñguk, ganmek kwelalok amatamd'ı en w'ın nin s'ın'ik w'ın n'ım ka-nand'ı-tomg'ıliñ.

¹¹ W'ın endi enlok kwelnan w'ıngan p'ı indambi kuñguk, gañgan enlok amatam'ıñi'ı siñgi wilm'ıng'ıliñ.

¹² Gan ama en not t'ıñ'm'ıng'ıliñ, w'ın endok koi t'ıke-kwamb'ıñ dañg'ıliñ, endi g'ıt'ık Man Mandan'ı ep t'ımb'ı pañg'ıtaumbi, Kunum Yambattok gwañgwa b'ısalii inda'ng'ıliñ.

¹³ W'ın endi meñ beptok wekat s'ın'ik n'ım inda'ng'ıliñ, ba amalok ka-galks'ıla ba nanand'ınj'ıla n'ım, tambo Kunum Yambat engan ep t'ımb'ımbi, enlok gwañgwa b'ısalii inda'ng'ıliñ.

* **1:6-7:** Yoane g'ıng'ıt manda k'ındem youkuk'ı ñ'ılok Yoane tuk i-sem-i-sem endok plon elak.

14 Man Mandanli kwelan ama gwilap ba gaummat indambi, nindok boŋipninan dou mlát tĩnguk. Tĩmbi nĩndĩ dautnĩlĩ kañĩnambi, endĩ enlok kusal engano wĩn tĩmbĩ inda-dakleumbi kañĩgĩmĩñ, wĩn endĩ Bep Yambattok Nĩñañ engano sĩnĩk. Bep en nĩmulĩm pĩm indambi, yousĩyousĩngan Beulok gĩnan sĩloñ ba kusal sĩsĩnĩk wĩn tĩmbĩ inda-dakleñguk.

15 Endok plon Yoanelĩ ñĩndĩñ e-daklembi kĩtĩmbi eñguk, “Wĩn ama wala wakan nak ñĩndĩñ sangut, ‘Ama nokok sĩngi kandañ indalak endĩ nak gama nĩm indañĩlambĩ ikan pakuk, wala tĩmbi endĩ nak napma klelak.’”

16 Tĩmbi Man Mandanli gĩnañ sĩloñ molom sĩnĩkta tĩmbi bĩsĩk kusei kuseilĩ nĩndĩ gĩtĩktok nain nain inda-nĩmguk.

17 Wĩn Moseli Kunum Yambattok endĩkĩe mandan Juda nĩndok bep pañĩnila emguk, tĩmbi Yesu Klistolĩ Kunum Yambattok gĩnan sĩloñ ba kusal sĩsĩnĩk wĩn tĩmbĩ inda-dakleñguk.

18 Nimbek nolĩ Bep Yambat nain nola no nĩm kañĩgĩlĩñ. Wĩn enlok Nĩñañ engano sĩnĩk en wakan Bep Yambattok kusal tĩmbĩ inda-dakleñguk. Neta, endĩ bo Yambat sĩnĩk, tĩmbi Beu gĩta ñasĩngan sĩnĩk patak.

*Yoane tuk i-sem-i-semli Yesulok telak ti-dĩndĩm eñguk
(Matayo 3:1-12, Maleko 1:2-8, Luka 3:15-17)*

19 Juda ama biesi Jelusalem pakĩlĩñ endĩ Yoanelok kusal, wĩn endĩ Mesia indaindalok een en wakan ba no, wĩn nandĩ-daklenelĩñdok nandĩñgĩlĩñ, wala tĩmbi endĩ tapma ama gĩt Livai ama † dĩwĩn Yoaneloñ enĩ-mulĩm ña tombi, “Dĩk nin sĩnĩk?” nĩ-nandĩñgĩlĩñ. Tĩmbi Yoanelĩ ñĩndĩñ tambane enguk:

20 endĩ enlok kusal nĩm kĩmĩt-sembĩmbi, endĩ e-daklembi enguk, “Natna wĩn Mesia nĩm.”

21 Wĩndĩñ eumbi, nĩ-nandĩmbi eñgĩlĩñ, “Tĩkap dĩk Mesia nĩmda, dĩk nin sĩnĩk? Ba dĩk plofet Elia bĩndambo indauktok een en ba?” Eumbi enguk, “Nak en nĩm.” Eumbi nĩñgĩlĩñ, “Wĩndĩñda dĩk plofet Mose nomĩk wĩn indauktok een en ba?” * Eumbi, “Nak en bo nĩmgot” enguk.

22 Wĩndĩñ eñgukta, bĩndambo nĩ-nandĩmbi eñgĩlĩñ, “Dĩk nin sĩnĩk? Nĩndĩ ama nĩnĩ-mukĩlĩñ enda manda tambon enĩneñdok dĩk kusaka nĩnbĩm nandĩna. Dĩk dĩtnala nĩtek elañ?”

23 Eumbi, Yoanelĩ manda no plofet Aisaialĩ youyoulĩn wĩn kĩmĩt-klembi, ñĩndĩñ enguk, “Ama no kwet ama nĩmnatnan papi, Wopumdok telal ti-dĩndĩm ewĩt! wĩndĩñ kĩtĩlak” * wĩn natna wakan.”

24 Tĩmbi Falisi amalĩ ama enĩ-mulĩmbi bĩñgĩlĩñ walĩ

25 Yoane ñĩndĩñ nĩ-nandĩñgĩlĩñ, “Tĩkap dĩk Mesia en nĩm, ba Elia ba plofet wĩn bo nĩm, wĩndĩñda dĩk nektá amatam tuk pa i-semłañ?”

26 Eumbi tambane enguk, “Nak wĩn tukgot pa i-semlet, gan ama no sĩndok boŋĩpsĩnan kulak - sĩn endok kusal nĩm ka-nandĩ-dakleañ -

27 endĩ wakan nokok sĩngi kandañ indaupi tĩlak, tĩmbi nak pĩmbĩñen ñandin ñalĩ endok kesĩ gwĩlaplok toan pĩsalĩmettok tuop nĩm.”

28 Wĩn Yoanelĩ Betani ti kwet, Jodan tuk maim lambĩlambĩn kandañ papi, tuk i-semłĩnguk kwet wolok wĩndĩñ indañguk.

Yoanelĩ Yesula Kunum Yambattok Sipsip Nĩñan sĩnĩk wĩndĩñ e-dakleñguk

29 Kwet salaumbi, Yoanelĩ Yesu bĩum kañbi, noliila ñĩndĩñ enguk, “Wĩ kawĩt: en Kunum Yambattok Sipsip Nĩñañ, nin endĩ kwelalok amatam gĩtĩk endok yomjĩlok mĩlap wĩn apma tĩke-taleukak! ‡

30 Wĩn ama walañgan nak ñĩndĩñ eñguk, ‘Ama nĩndĩ nokok sĩngi kandañ indalak, endĩ nak gama nĩm indañĩlambĩ ikan pakuk, wala tĩmbi endĩ nak napma klelak.’

31 Dama natna bo en nin sĩnĩk wĩn nĩm ka-dakleñguk, gan endok kusal Isael amatamda tĩmba inda-dakleuktok nak ñolok bĩmbi, tuk i-sem-i-sem kena kusei kĩmĩkut.”

32 Tĩmbi Yoanelĩ yousĩmbi, Yesulok plon ñĩndĩñ e-dakleñguk, “Dĩndĩm Woñdĩ mambaip wandĩn kunum gĩnañ nanĩn pĩmbi, endok plon pĩ palĩm kañguk.

† 1:19: Abłaamdok lan Jekop endok nĩñañĩloñnan nanĩn nolok koi Livai. Endok sambalıi tapma ilan tiplaplape kena kusei kusei tĩañgĩlĩñ endok kosi “Livai ama” kĩtĩkĩtĩn. (Namba 3:17-37) * 1:21: Malakai 4:5, Lo 18:15 * 1:23: Aisaia 40:3 ‡ 1:29: Kunum Yambattĩ yomjĩ bĩ-semektok Juda amalĩ sipsip ba gaut dĩwĩn no yandĩpbi, tapma tĩñmañgĩlĩñ. Gan gauttok wekailĩ amalok yom wĩlĩt-semum taleuktok tuop nĩm, wala tĩmbi Kunum Yambattĩ enlok nĩñañ Yesu amatam kolanjlok tuan apma tĩkeuktok nĩ-mulĩm pĩm indambi, sipsip nĩñañ wandĩn kĩm-semguk.

33 Damañgan nak bo en Mesia w+n n+m nand+iñ+m+ñgut, gan tuk i-sem-i-semlok nani-mukukt+ ñ+nd+iñ nanguk, 'Ama nindok plon nokok Woñnal+ p+ pal+mbi kaukañ en wakand+ amatam D+nd+m Woñl+ i-semekak.'

34 Eumbi, natna dautnal+ w+nd+iñ indaumbi ka-taleletta t+mbi ñ+nd+iñ pa e-daklelet: ñ+n Kunum Yambattok N+ñañ s+n+ik."

35 Salaunda Yoanel+ kwet pakuknan wolok b+ndambo ñam ikuk. T+mbi gwañgwa en kle-ta-kuñg+i+l+ñ endoñnan nanin t+petti en g+ta ik+i+m+ik. Ii+ñ+i+l+mbi,

36 Yoanel+ Yesu yapma kle ñaum kañbi, gwañgwañiitta ñ+nd+iñ enguk, "W+n kandem+ik! Kunum Yambattok Sipsip N+ñañ wakan ñak!"

37 Eumbi, end+ manda w+n nand+i+mbi, Yesu kle ñañg+i+m+ik.

38 T+mbi Yesul+ tambanembi, ama t+pet en kle b+umbi yamb+i+mbi, en+i-nand+i+mbi eñguk, "S+ti nekta bam+ik?" Eumbi n+iñg+i+m+ik, "Rabai" (w+n n+ndok mandan+ plon 'endaut'), "d+ik it delok dou m+lat pa t+lañ?"

39 Eumbi enguk, "B+i+mbi kandem+ik!" Yesul+ w+nd+iñ eumbi, end+ en kle ña it w+n kañg+i+m+ik. 4 kilok t+mb+i+mbi, en g+ta pal+mbi, tim t+iñguk.

40 Ama t+pet Yoanelok mandan nand+i+mbi, Yesu kle ñañg+i+m+ik, endoñnan nanin no w+n Simon Petlolok kwayañ koi Andlu.

41 End+ Yesu g+ta pakap kañbimbi, d+nd+i+ngan ñam dal Simon lonji-ta-ña kañbi n+iñguk, "N+i+ Mesia ip kam+ik." (Mesia w+n Glik manda plon Klisto k+i+añ.)

42 W+nd+iñ embi nañg+i+l+mbi, Yesuloñ ña tomg+i+m+ik. Ña tomb+i+mbi, Yesul+ Simon daut kwamb+iñ kañbi n+iñguk, "D+ik Simon Yoanelok n+ñañ. Koka kombli Sifas k+i+nekal+iñ." (Kot 'Sifas' w+n Grik manda plon Petlo.) §

Filip g+it Natanaell+ Yesu en Mesia, Kunum Yambattok N+ñañ, w+n ka-nand+i-tomg+i+m+ik

43 Salaumbi, Yesul+ Galili kwelan ñaup+ nand+i+mbi ñañguk. Ñañ+pi, Filip t+mb+i indaumbi n+iñguk, "D+ik b+ nak nep kle kuukañ."

44 (Filiptok it kwet w+n Betsaida, w+n Andlu g+it Petlo endok iset kweset.)

45 T+mbi Filipt+ ña Natanael t+mb+i indaumbi n+iñguk, "Ama wal+iñgan Mosel+ end+ikñe manda g+nañ ba pofet amal+ bo indauktok youyoul+n, w+n Mesia en n+nd+i ip kam+iñ. En Joseptoñ n+ñañ koi Yesu Nasalet it kwelan nanin."

46 Eumbi n+i-nand+i+mbi eñguk, "Akai! Ba nepek k+ndem no it kwet koi g+iñg+i+l+ n+mnat wandinnan indauktok tuop ba?" Eumbi, Filipt+ n+iñguk, "D+i+na b+i+mek ka!"

47 T+mbi Yesul+ Natanael b+um kañbi, endok plon ñ+nd+iñ eñguk, "Yakñe! Ama ñ+n end+ Israel ama sis+n+ik. Juluñ+it endok plon no n+m palm+lak."

48 W+nd+iñ eumbi n+i-nand+i+mbi eñguk, "N+i+tek t+mbi d+ik nokok kusatna wandin nand+i-namlañ?" Eumbi n+iñguk, "Filipt+ gama n+m k+i+gam+i+l+mbi, d+ik komba fik kapmainan pipal+mbi gamb+i+."

49 Natanaell+ manda w+n nand+i+mbi n+iñguk, "Endaut. D+ik Kunum Yambattok N+ñañ s+n+ik, Israel n+ndok Ama Wapmañni mand+ pakam+iñ w+n d+ik wakan!"

50 Eumbi, Yesul+ tambane n+iñguk, "Ba nak komba fik kapmainan pipal+m gamb+i+ w+nd+iñ gan+ta t+mbi, d+ik w+nd+iñ nand+i-kwamb+iñ dalañ ba? D+ik nepek g+i+tikñin d+i+w+n siñgimek indaumbi kaukañ wal+ man nek indalak w+n makleukak."

51 T+mbi yous+i+mbi n+iñguk, "W+n biañgan s+n+ik. Nak ñ+nd+iñ sanlet: s+nd+i kanekal+iñ, w+n kunum yama d+l+ tomb+i+mbi, Kunum Yambattok eñaloñi+l+ kwelan nanin kunum g+nañ lombi, nak Ama Sis+n+ik nokoñnan undane p+i+mbi, w+nd+iñ lo ña p+ pa t+nekal+iñ." **

Yesulok mandan ba kundil wal+ end+ Kunum Yambattok N+ñañ w+n t+mb+i inda-dakleñguk

2

Yesul+ tuk t+mb+i+m wain indañguk

1 Kena nain t+pet taleumbi, Galili kwelan it kwet no koi Kana wand+iñ ama nol+ k+kokot t+mbi, nanañ sina wopum t+iñguk. Yesu meñl+ wand+iñ pakuk,

2 t+mbi Yesu g+it gwañgwañii bo en+i-tiañeum b+i+mbi, wand+iñ pak+i+l+ñ.

3 Pakap, wain tuk taleumbi, Yesu meñl+ Yesula ñ+nd+iñ n+iñguk, "Wain ememlok w+n ip talek."

4 Eumbi tambane n+iñguk, "Me, w+n nokok nepek n+m. Kusatna t+mba inda-daklelok nain w+n gama n+m indak."

§ 1:42: Kot t+pet wolok kusaset w+n 'kawat'. ** 1:51: Jekopt+ Kunum Yambattok eñaloñii lat plon lombi p+i+mbi kañbi ka-nandi-dakleñguk, w+n Yambatt+ en kasileñguk (Stat 28:12-15), w+nd+iñgangot Yesulok gwañgwañiil+ Yambatt+ Yesu kasileñguk w+n ka-nandi-tomnekal+iñ.

⁵ Eumbi, Yesu meñi it wolok kena gwañgwala ñindñ enguk, “Endi nepek no sanbimbi, wolok tuop tñekaliñ!”

⁶ Tĩmbi it wolok gĩnañ kawat kambot tuknat kit tombon, tombon noñgan pakuk, noñgan noñgan wolok wopum wĩn 80 ba 120 lita, wolok tuop. Wĩn Kunum Yambattok dainan tĩ-jamilan tĩndĩlok Juda amatamdi tuk walĩ kisi kesisi, nepek dĩwĩn wakit wĩlikañgĩliñ.

⁷ Tĩmbi Yesuli kambot wĩn kañbi, kena gwañgwala enguk, “Kambot ñi pakañ wĩn tuk gĩt-talewĩt!” Eumbi, kambot gĩtik wĩn gĩlĩm man plon tokñe-taleumbi

⁸ enguk, “Ale, tuk lakat no kambot gĩnañ nanin gĩpi, nanañ kandĩkñe amaloñ tĩke ñawĩt!” Eñguk wolok tuop tĩke ñambi,

⁹ nanañ kandĩkñe amala mĩumbi, tuk walĩ ikan wain indañguk wĩn nakanaka tĩnguk. Nakanaka tĩmbi, wain tuk wĩn denanin wĩn nĩm nandĩnguk, wĩn kena gwañgwa gĩkĩliñ endĩngot nandĩngĩliñ, wala tĩmbi kandĩkñeli ama kĩkokot tĩnguk wĩn kĩtĩmĩmbi

¹⁰ nĩnguk, “Kĩmĩn beu gĩtikĩ wain tuk kĩndem wĩn dama danbi, yoksila emum nam, kamakama tĩmbĩmbi, wain kolan siñgimek danbi pa emañ. Gan dĩk wain tuk kĩndem tĩke-kimbĩñ dambi, kombĩtmeke tĩke bĩlañ.”

¹¹ Yesuli Galili kandañ, Kana it kwelan tuk tĩmbi wain indañguk walĩ endok jimba kundil dama sĩsĩnk. Kundil wĩn tĩñpi, enlok kusal engano wĩn tĩmbi inda-dakleumbi, gwañgwañiĩli kañbi nandĩ kwambĩñ dañgĩliñ.

¹² Sina walĩ taleumbi, Yesu meñ kwayañi ba gwañgwañi endi Kapaneam it kwelan ña tombi, sandap nĩtepekgot yakan wandĩñ pakĩliñ.

*Yesuli Beulok il giñgiñgan nĩm tĩngĩliñda ep kle-kokuk
(Matayo 21:12-13, Maleko 11:15-17, Luka 19:45-46)*

¹³ Juda amatamdok Kamaikamai gwĩlat walĩ indaup tĩmbĩmbi, Yesuli gwañgwañi gĩta Jelusalem lo ñañguk.

¹⁴ Ña tombi, tapma it sañ jimba gĩnañ lombi yambĩnguk, wĩn ama dĩwĩndi tapmalok makauk wakĩt sipsip ba mambaip tualok ep bĩ yapĩkĩliñ, tĩmbi ama dĩwĩndi mĩnem walan kusei kusei tombi mĩñ kena tĩ-pakĩliñ. * Yesuli wĩn yambĩmbi,

¹⁵ toa no binjaneum gĩlĩm daumbi, ama wakĩt makauk ba sipsip gĩtik wĩn tapma it sañ jimba gĩnan nanin yandĩp kleum poña-taleumbi, ama mĩnem tombi mĩñ kena tĩ-pakĩliñ endok mĩnem kwandainji gĩtik wĩn wĩli papuseneumbi, endok kĩmĩkĩmĩtsĩ ep tambokuk.

¹⁶ Tĩmbi endi ama mambaip tualok kĩmĩkĩliñ wĩn enombĩmbi eñguk, “Ei! Nepenepek gĩtik ñĩn platikan mep ña-talewĩt, tĩmbi nokok Bepnalok il ñĩn tĩmbĩm kĩmĩli tua it sĩlanin inda-ta-bĩlak, wĩndĩñ nombi nĩm tĩnekalĩñ!”

¹⁷ Wĩndĩñ eumbi, gwañgwañiĩli plofet manda no Kap nolok gĩnañ youyoulĩn patak wĩn nandĩ-siwĩkĩliñ. Manda wolok gĩnañ Mesialĩ Kunum Yambatta ñindñ nĩnguk, “Nak dĩkok ika tĩke-kimbĩñ dambi, it walĩ giñgi sĩnk palektok gĩñgĩneletta tĩmbi kuñguna kolaauk.” *

¹⁸ Yesuli tapma ilan wĩndĩñ tĩngukta tĩmbi Juda ama biesĩli nĩmbi eñgĩliñ, “Dĩk jimba kundit nĩtek tĩmbĩmbi ka-dakleamĩñ, wĩn Kunum Yambattĩ tapma it kandĩkñe kena wandin tĩndĩlok ganbĩ taleñguk?”

¹⁹ Eumbi tambane enguk, “Sĩndi Kunum Yambattok il ñĩn wialĩmbi, sandap tĩpet gĩt no wolok gĩnañnan nak bĩndambo mamba ilekak.”

²⁰ Eumbi nĩngĩliñ, “Akai! Nĩndĩla tapma it ñĩn gwĩlat 46 gĩnañnan kĩndit-ta-bamĩñ, gan dĩkta sandap tĩpet gĩt no wolok gĩnañnan mambĩ ilepi elañ ba?”

²¹ Gan Yesuli tapma itta sĩnk nĩm eñguk, tambo endi enlok pĩngĩula eñguk.

²² Tĩmbi Kunum Yambattĩ en kĩmnan nanin tĩmbi mĩlakuk, wolok siñgi kandañ gwañgwañiĩli manda wĩn eñguk wĩn nandĩ-siwĩpi, Mesialok mĩlamĩlat plon manda youyoulĩn patak wakĩt manda Yesu en eñguk wĩn nandĩ-kwambĩñ dañgĩliñ.

Yesuli amatam gĩtiktok kusasi nandĩ-talelak

²³ Yesuli Kamaikamai gwĩlatta Jelusalem it kwelan palĩñpi, jimba kundit asup tĩmbĩmbi, amatam asupti wĩn kañgĩliñda tĩmbi en wĩn Mesia sĩnk wĩn nandĩ-kwambĩñ dañgĩliñ.

²⁴ Gan Yesu endĩla amatamdok nanandĩnji plon nĩm panjañganeñguk,

²⁵ wĩn kusei ñindĩñda: amatam gĩtik endi nĩtein wĩn Yesu en nandĩ-kĩliñ eñguk, tĩmbi endok gĩnañ nanandĩnji yambĩ-nandĩ-dakle-taleñgukta tĩmbi, nĩsĩlok kusasi plon nimbek nolĩ Yesula nanandĩ mĩuktok tuop nĩm.

* 2:14: Ama mĩnem tombi mĩñ kena tĩañgĩliñ endi amatamdok mĩnem tĩkembĩ, wolok kĩnjan tapma ittok mĩnem emumbi, amatamdi walĩ tapmalok gaut tuañgĩliñ ba tapikot kĩmĩkĩliñ. * 2:17: Kap 69:9

3

Kuñgu taletalen nîmnat wolok kusei wîn Yesu en wakan

¹ It kiyau wopum Juda amatam yambi-dîkñeñgîlîñ, endoñnan nanin Falisi ama no koi Nikodemus.

² Endî tim nola Yesuloñ bîmbi nînguk, “Endaut. Nîndî gambî-nandî-dakleamîñ, wîn Kunum Yambattî dîk endaut kuuñdok ganî-mupi, dîkîta patak. Neta, jimba kundit dîk pa tîlañ, wandin wîn ama nolî nîsîlok gembînjî plon tînelîñdok tuop nîm.”

³ Eumbi, Yesulî tambane nînguk, “Wîn biañgan sînik. Tîmbi Kunum Yambattok kandañ nak nîndîñ ganba: tîkap ama nolî indainda komblin bîndambo nîm indaukta, endî endok gîñgît indauktok tuop nîm.”

⁴ Eumbi, Nikodemusî nî-nandîmbi eñguk, “Akai, ama gîlîktî indainda komblin wîn telak nîtek plon tuop indauk? Endî meñlok sîmbai gînañ bîndambo pîumbi, meñlî apmektok tuop nîm bek.”

⁵ Eumbi, Yesulî tambane nînguk, “Wîn biañgan sînik. Nak nîndîñ ganba nandî: tîkap Kunum Yambattî tuk wakî Woñînlî ama nîm tîmbi kaiktaumbi, indainda komblin indaukta, endî Kunum Yambattok gîñgît indauktok tuop nîm.

⁶ Wîn amalok pîñgîtu gwîlap wîn enlok meñ beuloñnan nanin, tîmbi gînañ tiptok kuñgu sîsînik wîn Dîndîm Woñloñnan nanin.

⁷ Nak ‘Sîndî indainda komblin indanelîñdok’ ganî, wala nandî-gîtîñgîtîp nîm tîmbekañ.

⁸ Sasaleî enlok nanandîñ klembi, pendîp ñalak. Walî denanin bîmbi delok ñalak wîn dîk nanduñdok tuop nîm, dîk gîñgîlîñgot pa nandîlañ. Wîndîñgangot Dîndîm Woñdî telak nîtek plon amala kuñgu sîsînik wîn mîumbi, komblin indalak, wîn ama nolî kautok ba nandî-dakleuktok tuop nîm.”

⁹ Nikodemusî nî-nandîmbi eñguk, “Woñdî kuñgu sîsînik mîlak walî nîtek indauk?”

¹⁰ Eumbi tambane nînguk, “Dîk Israeî amatamdok endautsî loloñ, gañgan nepek wîn nîm nandî-daklelañ bek?”

¹¹ Biañgan ñak. Nak nîndîñ ganba: nîndî nepek nandî-kîlîñ eamîñ wolok plon manda eamîñ, ba nepek dautnîlî kañgîmîñ wolok gembîñ ikamîñ, gan sîndî nîndok mandanî nîm pa nandî-dasiañ.

¹² Nak nepek kwelan ñok indañ wolok plon kasat tî-samgut, gan sîndî nokok mandana nîm nandî-kwambîñ dañda tîmbi, nîtek plon pañgîtambi, nepek kunum gînañ indañ wîn sanbam nandî-kwambîñ danelîñ?

¹³ Ganmek sîndoñnan nanin ama nolî kunumdok nepek ka-nandîlok wandîñ no nîm loñgîlîñ. Nîm. Nak Ama Sîsînik noñganlîñgot kunum gînañ kukap, kwelan ñok pîñgîtutta tîmbi kunumdok nepek gîtîk wîn nandî-talelet.

¹⁴⁻¹⁵ Tîmbi nak nandî-kîlîktî tî-namañdî kuñgu taletalen nîmnat wîn kasîlenelîñdok Kunum Yambattî Ama Sîsînik nak nep lololok elak. Wîn Israeî amatamdî kwet silaninnan kuñlîmbi, amatam malettî eium kîmnep tîñgîlîñ wîn ep kîmîlektok Moselî malet walawalan no tîmbi, komba bem mioñ nolok plon tîke-lo mambi ikuk, ✱ walan wîndîñgangot amatamdî kuñgu taletalen nîmnat wîn kasîlenelîñdok nep mambi loutat.”

¹⁶ Kunum Yambattî kwelalok amatam gîtîk engano sînik ep galk tañguk wîn nîndîñ tîmbî inda-dakleñguk: endî enlok Nîññañ engano sînik amatamda kîm-semektok nî-mulîmbi indañguk. Wîndîñda no en Nîññañ nandî-kîlîktî tîñmîlakta, endî kolandok gîñgît nîm tîmbekak, tambo endî kuñgu taletalen nîmnat wîn kasîleukak.

¹⁷ Wîn Kunum Yambattî Nîññañ amatamdok kolanjîlok kîñjan eu taleuktok kwelan nîm nî-mukuk, tambo endî kolanjîlok kîñjannan nanin yapma tîkeuktok nî-mulîmbi indañguk.

¹⁸ Nin endî Nîññañ nandî-kîlîktî tîñmîmbi kulakta, Kunum Yambattî yomînlîk kîñjan tambon ombî-tîkeuktok nîm eu talelak. Gan nin endî Nîññañ nîm nandî-kîlîktî tîñmîmbi kulakta, endî Kunum Yambattok Nîññañ engano sînik endok koi nîm nandî-kîlîktî tîlakta tîmbi, Kunum Yambattî ikan yomînlîk kîñjan tambon ombî-tîkeuktok eu taleñguk.

¹⁹ Wîndîñ tîñguk wîn kusei nîndîñda: endî kolsalen kwelan ikan nî-mulîmbi indañguk, gan kuñgunjî kolanda tîmbi amatamdî kolsalen siñgi wîlîmbi, kîlîm kasîleñgîlîñ.

²⁰ Neta, ama gîtîk tî-mîpmîle tañ endî ep tîndînjîlok kusei inda-dakleñmek wala mîsîñîpi, kolsalenla nandî-kunjit sînik tambî makleañ.

²¹ Gan nin endî Kunum Yambattok kusâl sîsînik wîn kîmît-klembi, tîke-kwambîñ dalakta, endî Kunum Yambat tañgoneñpi, kundit kîndem pa tîlak walî inda-dakleuktok kolsalen gînañ pa bîlak.

Yesulî Yoane tuk i-sem-i-sem maklelak

²² Kamaikamai gwilat taleumbi, Yesuli gwañgwañii yanañgipi, Jerusalem nanin pĩmbi, Judia kwelan ña tombi, nain dıwın gwañgwañii gıta wandıñ kuñpi, amatam tuk i-semliñguk.

²³⁻²⁴ Yoane tuk i-sem-i-sem it kwambıñ gınañ gama nım kımıkilıñda tımbi, endı bo kena wın tı-ta-kuñguk, wın it kwet koi Salim kandañ tuk asup pakukta tımbi, endı tuk no koi Ainon wolok palımbi, amatamdı yousıyousıñgan endoñ bımbi, tuk i-semliñguk.

²⁵ Tımbi nain nola Yoanelok gwañgwañii dıwın gıt Juda ama nolı kusei kımıpi, kısı kesısı ba nepek kusei kusei dıwın wın nıtek wılipi, Kunum Yambattok dainan jamilan indaindalok plon e-taıñan tıñgilıñ.

²⁶ Wıñdıñ tımbi, Yoaneloñ ñambi nıñgilıñ, “Endaut, ama walı ba, dıkıtı Jodan tuk tambon kandañ kuumbi, endok kusei pa nını-dakleñguñ, wın Yesu endı bo nain ñıñdıñgıtañgan tuk i-sem-i-sem kena tımbımbi, amatam gıtıktı endoñ pa ñaıñ yaıñ!”

²⁷ Eumbi tambane enguk, “Wın kındem. Tıkap Kunum Molomdı ama nım tıke gwılam tıñmekta, kenanlok bien walı indaıñmektok tuop nım.

²⁸ Sınıla nak ñıñdıñ ewambi nandıñgilıñ, ‘Nak Mesia en nım, tambo nak endok telak dama tıñmettok nanı-mulımbi bı indaıngut.’

²⁹ Mesia nıtok plon nak e-yout manda nıtek ewıt? Mesia wın, endı ama no tam gıñgıt wıliımbın wandin. Tımbi ama wolok nol endok kandañ ipi, mandan nandılak wandin natna Yesulok gembın ipi, amatamdı endok mandan nandınepi ñaıñ wın nandılet, nain wolonda nandı-sılsıliı nokok gınañna tokñelak.

³⁰ Neta, Kunum Yambattı endok koi gıñgıt walı wopum daumbi, nokok kotna gıñgıt walı pıpi euktok nandılak.”

Kunum gınañ nanin pımbi indaınguk wın Yesu en wakan

³¹ Kunum gınañ nanin pımbi indalaktı ama gıtık yapma klelak. Neta, kwelan ama endı kwettok gıñgıtııı, tımbi kwelalok nepek plon manda eaıñ, gan kunum gınañ nanin pımbi indaınguktı wandin nım, tambo endı kwelan ama gıtık yapma klembi,

³² nepek kunum gınañ kañguk ba nandıñguk wolok plon elak, gañgan mandan wın noñgan noñgandıñgot nandı-dasiañ.

³³⁻³⁴ Kunum Yambattı Nıñıñ nı-mukuk endı Dıñdım Woñ tokñetokñen mılakta tımbi, Woñ walı tımbi pañgıtaumbi, Kunum Yambattok mandangot pa elak, wala tımbi nin endı mandan wın nandı-dasilak, endı ñıñdıñ tımbı inda-daklelak: endı Kunum Yambattı biañgan molom sınık wıñdıñ nandı-kwambıñ dalakta.

³⁵ Bepı Nıñıñ tıke-galk talak, tımbi endı nepek gıtıñgıtık endok kiinan kımıpi, kadıknıektok nımbı taleñguk.

³⁶ Wıñdıñda tımbi nin endı Kunum Yambattok Nıñıñ nandı-kıliktı tıñmılak, endı kuñgu taletalen nımnat wın ikan ñıñdıñgıtañgan kasılembi kulak, gan nin endı Nıñıñdok mandan nım tıkembali kımı-klelak, endı kuñgu sısınık wın nım kasıleukak. Tambo, Kunum Yambattı ikan yomınlok kınjan tambon ombı-tıkeuktok eu taleumbi, palmekak.

4

Samalia nasılı Yesu en Mesia wın nandı-kwambıñ dañgilıñ

¹⁻² Tımbi manda no ñıñdıñ eu sapakñaneñguk, “Amatamdı Yesulok gwañgwañii indaumbi, tuk i-semılak, endok kwınakwınatsıli Yoanelok gwañgwañii yapma klelak.” (Gan wın Yesulı tuk i-sem-i-sem kena nım tıñguk, wın endok gwañgwañiiıñgot amatam tuk i-sem pa tıñgilıñ.) Tımbi manda walı Falısı amalok pawanjı gınañ pıñguk wın Yesulı nandı-tomguk, wolonda

³ endı Judia kwet bimbi, Galili kwelan bıñdambo undane ñaupı ñaınguk.

⁴ Ñambi nandıñguk, wın “Samalia distrik dama dıknıeuttok.”

⁵ Tımbi Yesulı Samalia kwelan ñaıñpi, it kwet no koi Sıkal wın tımbı dumalaumbi, Juda gıt Samalia nasılok bep pañjı Jekoptı kwet no nıñıñ Joseptok bıñmıñguk wolok tomguk.

⁶ Tımbi Jekoptı tuk ban no kındin-bium wolok pakuk, wala tımbi Yesulı telak ombagan bıñgukta tımbi gwaseımbi, ban balılıñnan pip pakuk.

Kwet nain bomup tımbımbi,

⁷ Samalia tam nolı tuk gılep bıum kañbi nıñguk, “Dık tuk gıt nam!”

⁸ (Gwañgwañii endıla it kwelan nanañ tuatuala ña-taleñgilıñ.)

⁹ Yesulı wıñdıñ eumbi, Juda amatamdı Samalia en gıta not nım tañda tımbi tam walı nandı-sıliknıembi nıñguk, “Nıtektı tımbi dık Juda amalı nak Samalia tam ñandin ñıla tukta nanlañ?”

* 4:5: Manda walı Stat 48:22 gıt Josua 24:32 wolok plon e-youtak.

¹⁰ Eumbi, Yesulí tambane nînguk, “Kunum Yambatti amatam nek síloñ tambongan ememlok nandílak wîn dîk nandí-dakleumda, ba nin sínik tukta ganlak wîn ka-nandí-tombímda, dítna naka tukta nanbímbi, nak tuk ama tímbi kaiktalok wîn gumañ gamam.”

¹¹ Tímbi tamdí nînguk, “Ama wopum, tuk ban ñin ombap sínik, tímbi tuk gîngítok bo nîm pakamlakta tímbi, dîk tuk ama tímbi kaiktalok elañ wîn denanin gîletañ?”

¹² Sotní Jekop endí wakan tuk ban ñin kíndit-nímbi, en wakít nîñañii ba sipsip bulmakauñilí tuk ñakan nayañgíliñ. Nítek tímbi dîk gumañ en makuñdok nandílañ?”

¹³ Wîndíñ eumbi, Yesulí tambane nînguk, “Amatam gítíktí tuk ñolok gîpi pa nañ, endok binjí bîndambo kalandaúkak.

¹⁴ Gan no en tuk natna mîwambi nambekak, endok bim nombo nîm kalandañmekak. Tambo tuk nak mîmîlok pat-namlak, walí endok gînan gînañ tuk dai no wandin indambi, tímbi kaiktaumbi, papat kwambíngan kuukak.”

¹⁵ Tímbi tamdí manda wolok kusei nîm nandí-tombi nînguk, “Ama wopum, dîk tuk wîn naka namekañ! Nîm kañbi, nak nombo tukta kímbi, tuk gîlepi, slakan ñandíñ yousîyousî búut.”

¹⁶ Wîndíñ eumbi, Yesulí nînguk, “Ale, dîk ña, wapaka kíti nañgîpi, en gîta undane búukañ.”

¹⁷ Eumbi nînguk, “Nak wapatna nîm nat.” Eumbi, Yesulí nînguk, “Dîk wapaka nîm nat elañ, wîn dîndim sínik.

¹⁸ Gan dîk wapakai epguñ wîn kíti tambon gítík, tímbi ama nin en gîta man ñîndíngít kulañ, endí díkok wapaka nîm, wala tímbi manda elañ wîn biañgan sínik.”

¹⁹ Yesulí wîndíñ eñgukta tímbi tam walí nînguk, “Ama wopum, nak gambí-nandílet, wîn dîk plofet ama no.

²⁰ Wîndíñda nak ganí-nandíwa: kwet jañgín da patak wolok Samalia nînlok bep pañniñí Kunum Yambat mîlelem tíñmañgíliñ. Nítek tímbi Juda síndí amatamdí Jelusalem it kwelangot Kunum Yambat mîlelem tíñmînelíñdok pa eañ?”

²¹ Eumbi Yesulí tambane nînguk, “Tam, dîk manda ñin díka ganlet wîn nandí-kwambíñ daukañ: nain dumalaumbi, amatamdí kwet jañgín ñolokgot ba Jelusalem it kwet wolokgot Bep Yambat nîm mîlelem tíñmînekalíñ.

²² Samalia síndíla Kunum Yambat mîlelem tíñmañ, endok kusal nîm nandí-kíliñ eañ, gan Juda ama nîndíla nin sínik mîlelem tíñmamíñ en nandíñmamíñ, wîn kusei ñîndíñda: Kunum Yambatti amatam gítík kolanjîlok mîlapnan nanin yapma tíketíkelok kenan wîn Juda nîndok kandañ kusei kímkuk.

²³ Tímbi nîm ombataumbi, nain wîn ip inda-talelak, wolonda ní-wowoñ tíndílok ama sísínik endí Beptok kusal sísínik wîn nandí-kíliñ eumbi, Woñînlí ep tímbi pañgítaumbi, ní-wowoñ tíñmînekalíñ. Wîn ama wandin wala Beptí yambí-galk tambí, ní-wowoñ tíñmînelíñdok ep kasíleup nandílak.

²⁴ Kunum Yambat en ama nîm, endí Woñ síníkta tímbi en mîlelem tíñmîlok wolok telak biañgan sísínik noñgangot patak. Wîn ñîndíñ: endok kusal sísínik wîn nandí-kíliñ eumbi, Woñînlí ep tímbi pañgítaumbi, ní-wowoñ tíñmîlok.”

²⁵ Tímbi tamdí nînguk, “Nak nandílet wîn Mesia, koi no Klisto kítañ, endí indauktok een. Tímbi endí indamek, nepek gítík nîní-dakle tí-nîm-taleukak.”

²⁶ Tímbi Yesulí nînguk, “Nak nindí manda ganlet wîn Mesia en wakan.”

²⁷ Wolongan endok gwañgwañiñ undane bí tombi kañgíliñ, wîn Yesulí tam gîta manda e-nandí tínguk, tímbi ka-sílikñembi, nanandí kena tíngíliñ. Gan endoñnan nanin nolí Yesu ñîndíñ no nîm ní-kañgíliñ, “Dík nekta lonjímbe ní-nandílañ?” ba “Kusei nekta tam ñakíta manda e-nandí tílañ?”

²⁸ Tímbi tam walí tuk kambot tíke-bínguk wîn wolok biu palímbi, it kwelan undane ñambi, amatamda ñîndíñ ení-ta-kuñguk,

²⁹ “Síndí nakíta tuk bannan ñambi, ama no nokok ep tíndínalok kusei gítík naní-talelak en bím kawít! En Mesia wakan bek?”

³⁰ Wîndíñ eumbi, amatamdí it kwet bímbi, Yesu kanepi ñañgíliñ.

³¹ Amatamdí gama nîm bí tomñíliñmbi, gwañgwañiñí Yesu ní-gíngí-nembi eñgíliñ, “Nîníndaut, nanañga na!”

³² Gan Yesulí tambane enguk, “Nokok nanañ pat-namlak wîn síndí nîm ka-nandí-dakleañ.”

³³ Wîndíñ eumbi, ní-síngan ñîndíñ e-nandí tíngíliñ, “Ama nolí nanañ ep bím mîk ba?”

³⁴ Tímbi Yesulí ení-daklembi eñguk, “Nak nin naní-mukuk endok man tañgoneñpi, kenan tímbe tok namguk wîn gítík tímba taleukak, walí wakan nokok nanañna tílak.”

³⁵ Tímbi Yesulí yousímbe enguk, “Amatamdí ñîndíñ pa eañ, ‘Yakíp típet típet taleumbi, nanañ mepmeptok nain indaukak.’ Gan nak ñîndíñ sanlet, síndí dausi deium ñaumbi,

amatam n'indoñ b'nepe tañ w'in yambit: endi kena g'inañ nanañ bien epeptok ikan g'ilitalak wandin.

³⁶ No en amatam wandin kuñgu taletalen n'imnatnan yanañg'itak, endi ama bien epepe kena t'mbi, tuan k'ndem kas'ilelak wandin. W'ind'iñda t'mbi t'pit'ipi t'lak g'ita bien epepe t'lakti yakan bienla sil'is'il' tamik.

³⁷ Manda no n'ind'iñ pa eañ, 'Ama noli t'pit'ipi t'mb'mbi, noli bien epepe pa t'lak.' W'in kusei n'ind'iñda t'mbi manda wal' s'ndok kandañ bien t'lak:

³⁸ s'ndi kena noli t'ñg'il'iñ wolok bien epnel'iñdok nak sani-mulam n'añg'il'iñ, w'in d'w'in noli kena meñ t'ñg'il'iñ, t'mbi s'ndi endok kenanj'lok bien kas'ileañ."

³⁹ Samalia tamdi eñguk, "Endi nokok ep t'nd'ina g'itik nani-dakle-talelak," w'ind'iñ eñgukta t'mbi endok ilnan nasi asupti Yesu en Mesia s'nik w'ind'iñ w'in nandi-kwamb'iñ dañg'il'iñ.

⁴⁰ W'ind'iñda t'mbi endi Yesuloñ b'i tomg'il'iñ, endi Yesuli en g'ita kuupeptok giñg'nembi, ni-tiañeumbi nandi-sembi, is' kwes'nan sandap t'pet kumbi,

⁴¹ g'iñg'it manda enguk. T'mbi manda eñgukta t'mbi amatam asupgan s'nikti Yesu en Mesia s'nik w'in nandi-kwamb'iñ dambi,

⁴² tamda n'ind'iñ n'ñg'il'iñ, "W'in d'kok mandañgalañgot t'mbi n'ndi nombo n'im nandi-kwamb'iñ dam'iñ. Tambo, n'ndi n'nlak pawann'il' endok mandan nandi'mbi, n'nd'iñ nandi-dakleam'iñ: biañgan s'nik, n'ne Mesia nin kwelalok amatam g'itik kolanj'lok kinjannan nanin yapma t'keukak en wakan."

*Yesuli kena ama nolok n'ñañ t'mbi k'ndem dañguk
(Matayo 8:5-13, Luka 7:1-10)*

⁴³ Yesuli Samalia kwelan sandap t'pet pakap, Galili kwelan n'aupi n'añguk.

⁴⁴ Endi damañgan n'nd'iñ eñguk, "Plofet ama nolok ilnan nasili giñg'iñgan n'im pa t'iñmañ."

⁴⁵ W'ind'iñda endi Galili kwelan undane n'a tomguk, wolonda w'nasi endi bo Kamaikamai gw'ilatta Jerusalem n'ambi, Yesuli nepek nek wolok t'ñguk w'in g'itik kañg'il'iñda t'mbi enda not t'iñm'iñg'il'iñ.

⁴⁶ Yesuli Galili kwelan kuñ'ipi, Kana it kwet wolok damañgan tuk t'mb'im wain indañguk, wand'iñ kandañ endi b'ndambo n'am pakuk. T'mbi Kapaneam it kwet wal' Kana n'as'iñgan pakuk, wand'iñ ama wapmañdok kena ama noli kuñguk. Endok n'ñañdi j'ibat t'ñgukta t'mbi,

⁴⁷ endi Yesuli Judia kwelan nanin p'mbi, Galili b'i tomguk wolok giñg'it nandi'mbi, wolongan endoñ b'ñguk. B'mbi, ni-g'iñg'nembi, n'nd'iñ eñguk, "Wand'ngan, d'ik nak'ita Kapaneam n'ambi, nokok n'ñaana sembepi t'lak w'in t'mbi k'ndem daw'in."

⁴⁸ W'ind'iñ eñgukta t'mbi Yesuli n'nd'iñ n'ñguk, "T'ikap amatam s'ndi jimba kundit ba kundit g'itik'iñn' daut samambi n'im kañda, s'ndi nak n'im nandi-k'il'ikti t'i-namañ."

⁴⁹ W'ind'iñ eumbi tambane n'ñguk, "Wopum, n'im kañbi n'ñaana sembekta, plapgan b'iumbi n'anda."

⁵⁰ Gan Yesuli tambane n'ñguk, "D'ik n'au. N'ñañga ip k'ndem dam kulak."

T'mbi ama wal' Yesuli manda n'ñguk w'in nandi-kwamb'iñ dambi, ilan n'aupi n'añguk.

⁵¹ N'ñañ'i'mbi, endok kena gwañgwañ'iil' en telaknan b'i t'mbi indaumbi, n'nd'iñ n'ñg'il'iñ, "D'kok n'ñañga ip k'ndem dak kulak."

⁵² Eumbi, nain nekta s'nik k'ndem dañguk wala en-nandumbi n'ñg'il'iñ, "Desa 1 kilok timlala t'mb'i'mbi, siñgin komba d'ñgukti busukñeñguk."

⁵³ Eumbi, beul' ka-nandi-dakleñguk, w'in 1 kilok timlala s'nik Yesuli "N'ñañga k'ndem dam kulak" w'ind'iñ n'ñguk. T'mbi en g'ita amatam endok ilnan kuñg'il'iñ endi g'it'ikti Yesu nandi-k'il'ikti t'iñm'iñg'il'iñ.

⁵⁴ Yesuli Judia kwelan nanin Galili kwelan undane b'i t'mbi, b'ndambo jimba kundit w'in t'mb'i'mbi, nain t'pet indañguk.

5

Yesuli tuk ban baliliñnan ama no t'mbi k'ndem dañguk

¹ Nain n'itepek n'aumbi, Juda amatamdok gw'ilat no t'mbi dumalaumbi, Yesuli Galili kwet bimbi, Jerusalem undane n'am pakuk.

² Jelusalem it kwettok sañ yama nolok koi wïn Sipsiplok Yama, * tĩmbi yama wolok ñasĩngan tuk ban no patak, wolok koi wïn Judalok mandanjĩ plon Betesta kĩtĩañ. Tuk ban walĩ palanda kĩt tambongot, †

³⁻⁴ tĩmbi palanda wolok plon amatam jĩmbatsiat asup, wïn amatam dausĩ sipsipmĩn, ba kesĩsĩ kolan ba pĩngĩpsĩ dalandañguk endĩ pakĩlĩñ. ‡

⁵ Ama no gwĩlat 38 gĩtik jĩmbat tĩkeñgukta endĩ bo wolok pakuk.

⁶ Yesulĩ tuk bannan ña tombi, ama wïn kañbi ka-nandĩnguk, wïn endĩ nain ombapgan wolok pakañguk. Wĩndĩñda endĩ ñĩndĩñ nĩ-nandĩmbi eñguk, “Dĩk kĩndem dauñdok nandĩ-galk tĩlañ ba?”

⁷ Eumbi, ama jĩmbalattĩ tambane nĩnguk, “Wopum, tuktĩ sasĩk tĩmbĩmbi, notna nolĩ nepmu plaptaumbi, tuk gĩnañ pĩut ñak! Nĩmda tĩmbi, natnañgan pĩmbĩlok gliñgliñ tĩmbambi, dĩwĩn nolĩ napma klembi, dama pa pañ.”

⁸ Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Dĩk mĩlapĩ, ipaka tĩkembali ñau.”

⁹ Tĩmbi wolongan ama walĩ kĩndem dambi mĩlapĩ, ipal tĩkembali ñañguk.

Wĩn Sabat patnandĩ nainda wĩndĩñ indañgukta tĩmbi,

¹⁰ Juda ama biesĩlĩ ama kĩndem dañgukta ñĩndĩñ nĩ-gĩngĩnembĩ eñgĩlĩñ, “Man Sabat yañ! Dĩk nĩtek tĩmbi endĩkĩne manda wĩpi, ipaka tĩkembali ñalañ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “Ama nep tĩmbi kĩndem dat endĩ ñĩndĩñ nanĩk, “Dĩk ipaka tĩkembali ñau.”

¹² Eumbi nĩ-nandĩngĩlĩñ. “Ama nĩndĩ ‘Ipaka tĩkembali ñau’ ganĩk?”

¹³ Gan Yesulĩ kĩmĩn wopum wolok pakĩlĩñ endok boñgĩpsĩnan paikukta tĩmbi, ama kĩndem dañgukta en nin sĩnik wĩn nĩm nandĩ-ñĩmĩnguk.

¹⁴ Sĩngĩ kandañ Yesulĩ ama wĩn tapma it sañ jimba gĩnañ tĩmbi indaumbi nĩnguk, “Nandĩlañ, dĩk ip kĩndem dañguñda, yom nombo nĩm tĩmbekañ. Nĩm kañbi, mĩlap wopum sĩnik nolĩ gepmek!”

¹⁵ Eumbi, amalĩ walĩnin pĩm ña Juda ama biesĩloñ ñambi, Yesulĩ tĩmbi kĩndem dañguk wĩndĩñ eumbi nandĩngĩlĩñ.

Kunum Yambattok Nĩñañ ba kuñgu sisĩnĩktok kusei wĩn Yesu en wakan

¹⁶ Yesulĩ kundit wandĩsĩ Sabat patnandĩ nainda pa tĩlĩngukta tĩmbi, Juda ama biesĩlĩ kusei kĩmĩpi, mĩlap pa mĩngĩlĩñ.

¹⁷ Tĩmbi Yesulĩ enlok ep tĩndĩn kasopmeuktok ama biesĩla ñĩndĩñ enguk, “Bepnalĩ yousĩyousĩngan kena tĩ-ta-kulakta tĩmbi nak bo wĩndĩngangot tĩ-ta-kuutat.”

¹⁸ Kusei wala tĩmbi Juda ama biesĩlĩ Yesu wĩlĩ kĩmbektok telak lonjĩ-sĩnik tañgĩlĩñ. Wĩn endĩ Sabattok endĩkĩne manda lapĩkuk walañgot nĩm. Wĩn endĩ Kunum Yambatta “Bepna” eñguk, walĩ en tĩmbĩmbi, endĩ Kunum Yambat gĩt tuopset noñgan tĩngukta tĩmbi wĩlĩ kĩmbektok telak lonjĩngĩlĩñ.

¹⁹ Tĩmbi Yesulĩ ñĩndĩñ tambane enguk, “Manda et walĩ biañgan sĩnik. Tĩmbi ñĩndĩngot sanba: nak Kunum Yambattok Nĩñañdĩ natnalok nanandĩnala nepek no tĩmbettok tuop nĩm. Tambo nokok Bepnalĩ nepek nek tĩmbĩmbi kalet, wĩngot gumañ tĩmbet. Wĩn Beptĩ nepek nek pa tĩlak, wĩndĩngangot nak endok Nĩñañdĩ pa tĩlet.

²⁰ Tĩmbi endĩ gĩnañlĩ nep kasĩlembi, enlok ep tĩndĩn gĩtik wĩn dau namum kañbi pa tĩlet. Tĩmbi sĩndĩ ka-sĩlĩkĩnembĩ, nanandĩ kena tĩnelĩñdok, endĩ kundit gĩtikĩn dau namum kañbi tĩmbetat, tĩmbi walĩ kundit damañgan tĩngut wĩn makle tĩnekalĩñ.

²¹ Wĩn ñĩndĩñ: Bepnalĩ ama kĩmnan nanĩn ep tĩmbi mĩlalĩmbi, kuñgu emlak, wĩndĩngangot nak endok Nĩñañlĩ bo ama nĩnda kuñgu emepi nandĩlet enda emlet.

²² Tĩmbi wĩngot nĩm. Beptĩ ama no nĩm yambĩ-danlak. Tambo amalĩ kuñgulok ba kĩmkĩmlok wĩn eu taleatale kena wĩn Beptĩ nokok kĩtnanan kĩmĩt-taleñguk.

²³ Wĩn kusei ñĩndĩñda: endĩ enda kot gĩngĩt mañ gĩtĩktĩ nak Nĩñañda wĩndĩngangot kot gĩngĩt namnelĩñdok nandĩlak. No en gĩngĩnembĩ, nak Nĩñan kot gĩngĩt nĩm namlak, endĩ Bep nanĩ-mukok enda bo kot gĩngĩt nĩm pa mĩlak.

²⁴ Wĩn biañgan sĩnik.

Tĩmbi ñĩndĩñ sanba nandĩwĩt: nĩn endĩ nokok mandana kĩmĩt-klembi, Bep nanĩ-mukok en nandĩ-kĩlĩktĩ tĩñmĩlak, endĩ kuñgu taleatalen nĩmnat wĩn ikan palmĩlak. Wĩn endĩ damañgan kĩmlak gĩngĩt kuñguk, gan kuñgu sisĩnik wolok gĩngĩt ikan indambi kulak, tĩmbi yomĩnlok kĩnjan tambon nĩm ombĩ-tĩkeukak.

* 5:2: Yama wolok sipsip yanañgĩlĩm lo-pĩt pa tĩngĩlĩñ. † 5:2: Nandĩ-tale amalĩ eañ, wĩn tuk ban wĩn wopum sĩnik, amalĩ tĩndĩn, tĩmbi ban wĩn palandalĩ tambĩlĩmbi, tuktĩ tambon tambon pakĩmĩk, tĩmbi palandalĩ tuk ban wĩn ep kle-gĩmbut pakuk. ‡ 5:3-4: Nandĩ-tale ama dĩwĩndĩ manda kusip no gamañgot patak eañ. Wĩn ñĩndĩñ, “Endĩ tuk sasĩk tĩmbektok mandĩ-pakañgĩlĩñ. Wĩn kusei ñĩndĩñda: nain no ba nola Wopumdok eñalo nolĩ tuknan pĩmbi, tuk tĩmbi sasĩk tĩnguk, tĩmbi nĩn endĩ tuk gĩnañ dama pĩlĩnguk endĩngot jĩmbat wĩn ba wĩn inda-semguk walĩ tale-semĩnguk.”

²⁵ Manda walí biañgan sínik.

Tímby nak ñíndíñ sanlet: nain indaup tìlak wolonda amatam endok gíñañjì tip kímki+mín endí nak Kunum Yambattok Níñañ nokok mandana nandínekalíñ. Biañgan ñak, nain wín ikan indak, tímby mandana nandí-dasiandí papat kwambíñgan kunekalíñ.

²⁶ Wín kusei ñíndíñda: nokok Bepna en kuñgu molomdí amatam ep tímby kaiktaumbi, kuñgu ememlok gembín palmílakta, tímby nak endok Níñañdí wíndíñgangot tímbettok endí gembín wín naka bo namguk.

²⁷ Tímby nak Ama Sísínikta tímby endí nak amatam yambí-danbettok ikan nanbí taleumbi, endí kuñgulok ba kímki+mlok manda wín nak ewa taleukak.

²⁸ Síndí wala nanandí kena nombo ním tìnekalíñ, wín kusei ñíndíñda: nain indaukak wolonda sembísembín gítik endí nokok mana malap nandímbi,

²⁹ sumjí binekalíñ, wín kíndem tìndí endí mlápi, kuñgu kwambíñ kunekalíñ, tímby kolan tìndí endí mlápi, nak mandanjí ewa taleumbi, endí kolanjìlok tambon ombítikenekalíñ.

³⁰ Nak natnalok nanandínala nepek no tímbeptok tuop ním. Wín Bepnalí níteknalok, wolok tuopgan nak amatam pa yambí-daní tìlet. Tímby nak telak dándím plon yambí-daní tìlet, wín kusei ñíndíñda: nak natnalok nanandína ním kímtí-klelet, tambo Bep naní-mukuk endok man tañgonembi kímtí-klelet.”

Yesulok kusal tímby inda-dakleuktok asup patak

³¹ Tímby Yesulí yousímby, ama biesíla enguk, “Tíkáp nak noñganlíñgot natnalok kusatna e-daklewamda, síndí wala nandum biañgan ním tìlak.

³² Gan kusatna e-daklelok no patak, wín Bepna en wakan. Tímby nak ñíndíñ nandí-daklelet: endí manda nokok plon elak walí biañgan sínik tìlak.

³³ Tímby síní nokok kusatna tímby inda-daklenelíñdok ama ení-mulímby, endí Yoane tuk í-sem-í-semloñ ñam ní-nandíñgíñ, wolonda Yoanelí kusatna sísínik wín saní-dakleñguk.

³⁴ Natna kusatna inda-dakleuktok endok ba ama nolok mandan plon ním panjañganelet, ganmek síndí Yoanelok mandan nandí-dasiumbi, Kunum Yambattí kolanjìlok kínjannan nanin sapma tíkeuktok nak Yoanelok mandan wín saní-kaikta tìlet.

³⁵ Sipalaktí duapi kolí salelak, wíndíñgan Yoanelí nokok kusatna tímby sale-samumbi, síní nain dumangan endok mandanla tímby nandí-koñgomnat sílsílsí wopumgan tíñgíñ.

³⁶ Kusatna tímby inda-dakleuktok nepek no pat-namlak, tímby walí Yoanelok mandan makdelak. Wín nokok Bepnalí nak kena tímby taleuktok namguk, wín nak kundit pa tìlet, walí wakan endí nak naní-mulímby indañgut wín tímby inda-daklelak.

³⁷ Tímby wíngot ním. Bepna naní-mukuk endí bo kusatna tímby inda-daklelak. Síndí nain nola endok man malap ním nandíñgíñ, ba endok walan ním kañgíñ.

³⁸ Tímby endok mandan síndok gíñañjì gíñañ ním nandí-dasiu patak, wín kusei ñíndíñda: endí nak wakan naní-mulímby indañgut, ganmek síndí nokok mandana ním nandí-kwambíñ dañ.

³⁹ Síndí kuñgu taletalen nímnat wolok telak wín manda youyoulín gíñañ tímby inda-samektok nandañda tímby manda wín pinat-lonjí kena pa tí-kíliñ eañ, tímby manda walí wakan nokok kusatna eu daklelak,

⁴⁰ gañgan síndí gíñgínembi, nak sep tímby pañgítaumbi, kuñgu sísínik wín kasílenelíñdok nokoñ ním pa bañ.

⁴¹ Amalí kot gíñgít namañ ba ním namañ, nak wala nandí-koñgom ním pa tìlet.

⁴² Gan síndok kandañla wíndíñ ním. Nak nandí-kíliñ tí-sambi, sambí-nandí-daklelet, wín síndok gíñañjìlí Kunum Yambat ním kasíleañ.

⁴³ Neta, nokok Bepnalí naní-mulímby, endok kínjannan síndoñ bíñgut, ganmek síndí síngi wíwít pa tí-namañ. Gan tíkáp ama nolí enlok nanandínla síndoñ bílakta, síndí not pa tíñmañ.

⁴⁴ Síndí nosiilí kot gíñgít samañ wala nandí-koñgom pa tañ, gan Kunum Yambat noñgan síníktí kot gíñgít samektok sín gembí ním pa kokañ. Wíndíñda tímby síndí níteknokok mandana nandí-kwambíñ danelíñ?

⁴⁵ Bepnalok dainan nínđí síník mandalí sep youpi saní-kolaukak? Wín nak ním! Síndí wíndíñ ním nandí-namnekalíñ. Wín ama síndí sep kímléktok nandí-kwambíñ dañ, wín Mose en wakan mandalí sep youlekak!

⁴⁶ Endí nokok plon manda youkuk, wala tímby tíkáp síndí endok mandan nandí-kwambíñ daumda, nokok mandana bo nandí-kwambíñ danelíñ.

⁴⁷ Gan tíkáp síndí Moselí manda youkuk wín ním nandí-kwambíñ dañda, nokok mandana níteknandí-kwambíñ danelíñ?”

6

Yesulí ama 5,000 wakít tam gít gwañgwa bisat nanañ ep towiñguk

(Matayo 14:13-21, Maleko 6:30-44, Luka 9:10-17)

¹ Tĩmbi Yesulí Galilí kwelan undanem bĩ pakap, nain nola kĩkeñ tĩkembĩ, Galilí tuk gwañ, wolok koi no Taibelias, wĩn dĩkĩembĩ, tombon kandañ gwañgwañĩ gĩta wandĩñ ñañguk.

² Tĩmbi amatam kĩmĩn wopumdi Yesulí jimba kundit ama jimbatsiatta tĩ-semliñguk wĩn pa kayañgĩñda tĩmbi, en kle-gĩngĩm embi ñañgĩñ.

³ Tĩmbi Yesulí tambon kandañ ña tombi, kwet jañgĩn nolok lombi, gwañgwañĩ gĩta pip pakuk.

⁴ (Nain wolonda Juda amatamdok gwĩlat wopum no, koi Kamaikamai gwĩlat, walĩ dumalañguk.)

⁵ Tĩmbi Yesulí deium ñaumbi, amatam kĩmĩn wopum endoñ bĩumbi yambĩmbi, Filipta nĩ-nandĩmbi eñguk, “Nĩndĩ nanañ denanin tuambi, amatam ñandin sĩnĩk ep towineñ?”

⁶ (Endĩ amatam ep towiuktok nandĩ-sambat ikan tĩñguk, gan Filiptok nanandĩ-kĩĩktĩn ka-nanduktok wĩndĩñ eñguk.)

⁷ Tĩmbi Filiptĩ tambane nĩñguk, “Tĩkap nĩndĩ kena tĩmbi, sandap 200 wolok tuan pat-nĩmumda, mĩnem walĩ plaua nanañ tuanambi, amatam noñgan noñganĩ lakatgot nanelĩñda, walĩ gama tuop nĩm tĩ-semek.”

⁸ Tĩmbi Yesulok gwañgwa no koi Andlu, Simon Petlolok kwayañ, endĩ Yesu ñĩndĩñ nĩñguk,

⁹ “Gwañgwa no ñĩn patak, endok plaua nanañ wĩn bali kwĩlanlĩ tĩndĩn kĩt tambongot gĩt mĩkbalak sinjin tĩpet palmĩlak. Gan plaua gĩt mĩkbalak wandin walĩ amatam asupgan pakañ nĩtek tuop tĩ-semek?”

¹⁰ Tĩmbi Yesulí gwañgwañĩ enbĩmbi, endĩ amatamdi pip patnelĩñdok enbĩmbi pi-pakĩñ. (Kwet wolok kli asup pakuk.) Tĩmbi ama endok kwĩnakwĩnatsĩ wĩn 5,000 ba nĩtepek.

¹¹ Tĩmbi Yesulí plaua nanañ wĩn epbi, Kunum Yambat weñmĩmbi, amatam wolok pipakĩñ enda danĩ-semnelĩñdok gwañgwañĩila emguk. Emu taleumbi, mĩkbalak tĩpetta wĩndĩñgangot tĩñguk. Tĩmbi amatamdi nandĩ-galksĩlok tuop epbi ñañgĩñ.

¹² Na tokñeumbi, Yesulí gwañgwañĩila enguk, “Nanañ nambĩmbi, dĩp pat-ta-ñalok wĩn kiulĩ! Nĩm kañbi, binam pap kolauk.”

¹³ Wĩndĩñda endĩ amatamdi nanañ na-tĩlap biñgĩñ wĩn kiukĩñ, wĩn plaua nanañ kĩt tambongot wolok dĩpdĩplĩ sandĩñ lĩk 12 tokñeñgĩñ.

¹⁴ Amatamdi Yesulí jimba kundit wĩn tĩmbĩm kañgĩñda tĩmbi manda ñĩndĩñ eu satañguk, “Biañgan sĩnĩk, Kunum Yambattĩ plofet nĩ-mulĩm kwelan indauktok een * wĩn ama ip ñakan sĩnĩk!”

¹⁵ Endĩ wĩndĩñ eumbi, Yesulí yambĩ-nandĩñguk, wĩn amatamdi en kaikgan tĩkembĩ, ama wapmañjĩ wĩndĩñ mambĩ ilektok nandĩ-sambat tĩñgĩñ, wala tĩmbi endĩ yambĩk bimbĩ, bĩndambo engan kwet jañgĩnnan loñguk.

Yesulí tuk gwañ plon yalĩmbi ñañguk

(Matayo 14:22-27, Maleko 6:45-52)

¹⁶ Timlala tĩmbĩmbi, Yesulok gwañgwañĩlĩ kwet jañgĩnnan nanin tuk gwañnan pĩmbi pakĩñ.

¹⁷ Pakap, kwet kĩlĩm eumbi, Yesulí endoñ gama nĩm bĩñgukta tĩmbi endĩ kĩkeñ plon lombi, tuk gwañ dĩkĩembĩ, ña Kapaneam kandañ ñanepi ñañgĩñ.

¹⁸ Ñañĩmbi, sasale wopum bĩmbi, tuk pendĩmbi, tuktok gembĩndĩ wopumgan mĩlakuk.

¹⁹ Endĩ 5 ba 6 kilomita wolok tuop kĩndit ñambi kañgĩñ, wĩn Yesu kesĩktĩ tuk plon yaliyali bĩmbi, kĩkeñ tĩmbi dumalaum kañbi mĩsĩñgĩñ.

²⁰ Gan Yesulí enguk, “Nĩn natna sĩnĩk, nĩm mĩsĩnelĩñ.” Wĩndĩñ eumbi,

²¹ gwañgwañĩlĩ kĩkeñ gĩnañ ñañgĩp lonelĩñdok nandĩ-koñgom tĩñgĩñ, tĩmbi wolongan kĩkeñdi kwet ñanepi ñañgĩñ wandĩñ ña suañguk.

Kuñgulok nanañ biañgan sĩsĩnĩk wĩn Yesu en wakan

²² Kwet salaumbi, amatam tuk gwañ tambon kandañ gamañgot pakĩñ endĩ ka-nandĩ-tomgĩñ, wĩn “Desa kĩkeñ noñganĩñgot ñolok pakuk, gan Yesulí wolok plon nĩm loñguk. Wĩn gwañgwañĩ nĩsĩñgot wolok plon lombi ña-taleñgĩñ.”

²³ Tĩmbi kĩkeñ dĩwĩndĩ Taibelias it kwelan nanin bĩmbi, Yesulí Kunum Yambat weñmĩmbi, amatam nanañ ep towiñguk kwet wolok ñasĩñgan bĩ tomgĩñ.

²⁴ Tĩmbi amatamdĩ ka-nandi-tomgĩlĩn, wĩn Yesu gĩt gwañgwañĩlĩ kwet wolok nombõ nĩm pakĩlĩn, wala tĩmbi endĩ kĩkeñ wandĩn bĩ tomgĩlĩn wolok plon lombi, Yesu lonjĩnepi Kapaneam it kwelan ñañgĩlĩn.

²⁵ Ñambi, Yesu en tuk guañ tambon kandañ tĩmbi indaumbi, nĩ-nandĩmbi eñgĩlĩn, “Endaut, dĩk dawanda ñandĩn bĩn?”

²⁶ Tĩmbi Yesulĩ e-nandĩnjĩ wĩn nandi-kĩmnembi, ñĩndĩn tambane enguk, “Ba sĩndĩ nak jimba kundit asup tĩmbam kañbi, kusatna nandi-dakleñgĩlĩnda tĩmbi nep lonjañ ba? Wĩn biañgan nĩm! Nak sanlet, wĩn sĩndĩ nandi-galksĩlok tuop nanañ na tokĩeñgĩlĩn, walañgot tĩmbi nep lonjañ.

²⁷ Sĩndĩ nanañ kolalak wandin kasĩlenelĩndok kena boñgĩt nĩm tĩnekalĩn. Tambo sĩndĩ nanañ walĩ sep tĩmbĩ kaiktaumbi, kuñgu taletalen nĩmnat samlak wĩn kasĩlenelĩndok gĩngĩnembi, kena boñgĩt tĩnekalĩn. Tĩmbi nak Ama Sĩsĩnĩktĩ nanañ wakan sametat, wĩn kusei ñĩndĩnda: Bep Yambattĩ nak wĩndĩn tĩmbettok nanbĩ taleñguk.”

²⁸ Wĩndĩn eumbi, endĩ nĩ-nandĩngĩlĩn, “Ale, nĩndĩ Kunum Yambattok kenan tĩneñdok nĩtek sĩnĩk tĩlok?”

²⁹ Eumbi tambane enguk, “Kunum Yambat endĩ ñĩndĩn tĩnelĩndok nandi-samlak: sĩndĩ endĩ ama nin nĩ-mulĩm pĩ indañguk, wĩn natna nandi-kĩlĩktĩ tĩ-nam-ta-kunekalĩn.”

³⁰⁻³¹ Amatamdĩ manda wĩn nandĩmbi, ñĩndĩn nĩ-nandĩngĩlĩn, “Ale, dĩk jimba kundit nek sĩnĩk no tĩmbĩm kañmek, dĩk manda biañgan elañ wĩn gumañ nandi-kwambĩn daneñ? Wĩn ñĩndĩn youyoulĩn patak, ‘Endĩ nanañ kunum gĩnañ nanin emum nayañgĩlĩn,’ * wala tĩmbi Mose endĩla nĩndok bep pañniila nanañ koi mana wĩn kwet sĩlaninnan emumbi nayañgĩlĩn. Wĩndĩnda dĩtna kundit engano nek sĩnĩk daut nĩmetañ?”

³² Eumbi tambane enguk, “Endĩ nanañ wĩn nayañgĩlĩn wĩn biañgan sĩnĩk, gan nak ñĩndĩn sanba: nanañ kunum gĩnañ nanin emguk wĩn Mose nĩm. Tambo nokok Bepna en wakan nanañ sĩsĩnĩk wĩn kunum gĩnañ nanin pa samlak.

³³ Wĩn kusei ñĩndĩnda: nek ñalĩ kunum gĩnañ nanin pĩmbi, kwelalok amatam kuñgu sĩsĩnĩk emlak, walĩ nanañ biañgan sĩsĩnĩk Kunum Yambat en pa samlak wakan.”

³⁴ Eumbi nĩngĩlĩn, “Wopum, dĩk nain tuop nanañ wĩn nĩmekañ.”

³⁵ Eumbi enguk, “Kuñgu sĩsĩnĩk wolok nanañ wĩn natna wakan. No en nokoñ bĩmbi, nep yousĩmbi, nandi-kĩlĩktĩ tĩ-namlakta, endok gĩnan tipmĩnlĩ nanañ tukta nombõ nĩm kĩmbekak.

³⁶ Gan nak sangut wolok tuop sĩndĩ nokok kusatna ikan nambĩ-nandañ, gañgan nĩm nandi-kĩlĩktĩ tañ.

³⁷ Bepnalĩ amatam nokok kĩtnanan yapĩtak, endĩ gĩtĩktĩ nokok kandañ bĩ-talenekalĩn. Tĩmbi nokok kandañ bañ wĩn nak endoñnan nanin no nĩm ep kleutat. Nĩm sĩnĩk.

³⁸ Wĩn kusei ñĩndĩnda: nak natnalok mana tañgoneupi kunum gĩnañ nanin kwelan ñĩn nĩm pĩngut. Tambo Bepnalĩ nanĩ-mukuk endok man mandan tañgoneuttok indañgut.

³⁹ Tĩmbi endok man mandan wĩn ñĩndĩn: amatam nokok kĩtnanan yapĩt-taleñguk, endoñnan nanin walĩ no nĩm pait-talenekalĩn. Tambo nak endĩ gĩtĩk ep kamaimbi, nain taletalennan kĩmnan nanin epma mĩlat-talenekalĩn.

⁴⁰ Wĩn Bepnalĩ ñĩndĩn indaũptok nandi-galk talak: amatam nin endok Nĩñañ nokok kusatna nambĩ-daklembi, nandi-kĩlĩktĩ tĩ-namañ, endĩ gĩtĩk kuñgu taletalen nĩmnat wĩn kasĩlenekalĩn, tĩmbi nain taletalennan natna mek kĩmnan nanin epma mĩlatnekalĩn.”

⁴¹ Yesulĩ “Nanañ kunum gĩnañ nanin pĩnguk wĩn natna” wĩndĩn eñgukta tĩmbi, Juda ama biesilĩ kusei kĩmĩpi, endok plon e-balep tĩmbi,

⁴² nĩsĩngan e-nandĩ tĩmbi eñgĩlĩn, “En Yesu yañ, Joseptok nĩñañ wĩn, tĩmbi nĩndĩ endok meñ beu nandĩ-semamĩn! Nĩtektã tĩmbi ama wandin walĩ kunum gĩnañ nanin kwelan pĩnguk wĩndĩn pa elak?”

⁴³ Eumbi tambane enguk, “Sĩndĩ sĩnlok boñgĩpsĩnan e-balembalep nombõ nĩm tĩmbĩt.

⁴⁴ Bep nin nak nanĩ-mukuk en amatam nokoñ nĩm yanañgĩlĩnda, ama nolĩ nokoñ bĩmbi, nep kle kunelĩndok tuop nĩm. Tĩmbi nain taletalennan natna mek kĩmnan nanin ep tĩmba mĩlatnekalĩn.

⁴⁵ Plofet amalĩ manda youkĩlĩn wolok gĩnañ ñĩndĩn youyoulĩn patak, ‘Kunum Yambattĩ amatam gĩtĩk enĩ-daut tĩ-sembi, nanandĩ emekak.’ * Wĩndĩnda tĩmbi amatam Bepĩ nanandĩ emlak wĩn nandĩmbi nandi-dasiañ, endĩ gĩtĩktĩ nokoñ bĩmbi, nep kle kuañ.

⁴⁶ Ama nolĩ Bep dailĩ kañguk wĩndĩn nĩm sanlet. Wĩn nak Bep gĩtĩ kukap kwelan pĩ indañgut, nak noñgandĩngot en kañgut.

⁴⁷ Wĩn biañgan sĩnĩk. Tĩmbi ñĩndĩn sanlet: nin endĩ nandi-kĩlĩktĩ tĩ-nam-kulakta, endĩ Bep gĩtĩ papat kwambĩngan kulak.

48 Kuñgu sisinik wolok nanañ wın natna wakan.

49 Sindok bep pañjiil kwet silaninnan kuñipi, nanañ koi mana kunum gınañ nanin piñguk wın nayañgılıñ, gañgan endi sembi-taleñgılıñ.

50 Gan nanañ sisinik kunum gınañ nanin piñguk walı mana wandin nım. Tambo nin endi nanañ wakan nalak, endi nım sembekak.”

51 Yesulı yousimbi enguk, “Nanañ kunum gınañ nanin piñbi, kuñgu sisinik wın pa samlak wın natna wakan. No en nanañ wın pa nalakta, endi papat kwambiñgan kuukak. Nanañ wın nokok piñgipna, tımbi kwelalok amatamdi papat kwambiñgan kunelıñdok nak tapma ti-semetat.”

52 Yesulı wıñdın eñgukta tımbi Juda ama biesilı gınañji komba dıumbi, kusei kımipi, nisıñgan e-tañan tımbi, nıñdın eñgılıñ, “Ama wandin walı enlok piñgıu nında nımum naneñdok telak no nım patak!”

53 Eumbi enguk, “Manda et walı biañgan sinik. Tımbi nıñdınıñgot sanlet: tıkap sindi Ama Sisinik nokok piñgipna gıt wekatna nım nanekalıñda, kuñgu sisinik walı nım pat-samekak.

54 Gan nokok piñgipna gıt wekatna na-ta-kulaktı kuñgu taletalen nımnat wın ip palmılak, tımbi nain taletalennan natna en kımnan nanin tımba mılelakak.

55 Wın kusei nıñdınıñda: nokok piñgipna gıt wekatna walı nanañ tuk sisinik.

56 Wıñdınıñda tımbi nin endi nokok piñgipna gıt wekatna walı nanañ tuk sisinik, endi nakıta galı-kwambiñ dambi kulak, tımbi nak en gıta galı-kwambiñ dambi kulet.

57 Bep kuñgu molomdi nani-mupi, kuñgu namgukta tımbi kulet. Wıñdınıñgot nin endi nak nep na-ta-kulakta, nak kuñgu sisinik wın ip pa mıletta tımbi endi papat kwambiñgan kuukak.

58 Nanañ kunum gınañ nanin piñguk wın natna wakan. Nanañ nıñdınıñ bep pañdi nanañ koi mana wın nambi, kukap sembiñgılıñ wandin nım. Tambo nin endi nanañ nın pa nalakta, endi papat kwambiñgan kuukak.”

59 Yesulı Kapaneam ti kwelan papi, it kiyau gınañ amatam enı-daut ti-semguk, wolonda endi manda wıñdın eñguk.

Manda kuñgu taletalen nımnat wın tımbi inda-nımlak wolok kusei wın Yesu en wakan

60 Amatamdi Yesulı enlok piñgıu gıt wekai nanala manda eum nandımbi, en kle-kuñgılıñ, endoñnan nanin asuptı nıñdınıñ eñgılıñ, “Manda nın mılap sinik yañ. Nıñdınıñ kındem nandı-dasiuk?”

61 Gan endi e-balep wıñdınıñ tıñgılıñ wın Yesulı enlok gınan gınañ ikan nandı-daklembi enguk, “Manda walı sindok nanandı-kılıktıñji tımbi kolalak ba?”

62 Wıñdınıñda tımbi tıkap sindı nak Ama Sisiniktı dama pakutnan undane lowambi nambinelıñda, nıtek nandı-namnelıñ?

63 Wın Kunum Yambattok Woñın walı wakan kuñgu sisinik wın samlak, tımbi kwelan ama nolı wolok sep plaptauktok tuop nım. Wın natna manda sanı-taletel walı sep tımbi pañgıtaumbi, sindı Woñ waktı kuñgu sisinik wın gumañ kasileañ.

64 Ganmek sindoñnan nanin dıwıñdınıñ nokok mandana nım nandı-dasiañ.” (Yesulı manda wın eñguk wın kusei nıñdınıñda: endi kenan kusei kımıkuknan ikan yambi-nandı-dakleñguk, wın ama nıñdınıñ en nım nandı-kılıktı tıñmıñgılıñ, ba nin sinıktı en kanjıkıñiilok kısınan kımılelak.)

65 Tımbi yousimbi enguk, “Amatam dıwıñdınıñ nokok mandana nım nandı-dasiañda tımbi nak nıñdınıñ ikan sanı: tıkap Bepı ama no nım nandı-taleñmekta, endi nokoñ bımbi, nep kle-kuuktok tuop nım.”

66 Yesulı manda wıñdınıñ eu taleumbi, en kle-kuñgılıñnan nanin asuptı en sıñgi wıñmıñ nımbi, en gıta nombo nım kuñgılıñ.

67 Wıñdınıñda tımbi Yesulı gwañgwañı 12 enı-nandımbi eñguk, “Ba sindı bo nak nambıkı bimbı, nınepi nandañ ba?”

68 Eumbi, Simon Petlolı tambane nıñguk, “Wopum, nıñdınıñ dık gambineñda, nıñdoñ sinik nıneñ? Neta, manda kuñgu taletalen nımnat wın tımbi inda-nımlak wın dık noñgandıñgot pa nınılañ.

69 Tımbi nıñdınıñda ikan gambi-nandı-daklembi, nandı-kwambiñ damıñ, wın dık wakan Kunum Yambattı gep danbi gani-mukuk.”

70 Tımbi Yesulı tambane enguk, “Natnañgan gwañgwa 12 sep kasileñgut. Ganmek sindoñnan nanin nolı kolan molomdok gıñgıt kulak.”

71 Wıñdınıñ eñguk wın Simon Iskaliottok nıñdınıñ Judas enda eñguk. Wın kusei nıñdınıñda: Judas endi gwañgwa 12 endoñnan nanin no, ganmek endi Yesu kanjıkıñiilok kısınan kımılepi tıñguk.

7

Yesulok kwayañiili en nım nandı-kılıktı tñmıñgılıñ

¹ Wolok siñgi kandañ Juda ama biesılı Yesu wılı kımnelıñdok telak lonjiñgılıñda tımbi, endı Judia kwelan nombı nım kuñgulok nandımbi, Galili kwet wandıñ kandañ kle-gımbut ñambi kuñguk.

² Tımbi Juda amatamdok gwılat no, wın gonjala it gınañ papattok gwılat * walı dumalañguk. Gwılat wın Jelusalem indauptok tıñgukta tımbi,

³ Yesulok kwayañiili ñındıñ nıñgılıñ, “Dık ñalınin pımbi, gwılatta Judia kwelan ñambi, kundit engano pa tılañ wın wolok tımbekañ. Wıñdıñda amatam gep kle-kuañ endı wın gumañ kanelıñ.

⁴ Neta, kot gıñgıt tıkeuktok nandılaktı kena pat-sembin nım pa tılak. Dık kundit wandın pa tılañda tımbi, kwelan kuañ gıtık enda dıkok kusaka tımbı inda-dakle-semun.”

⁵ (Yesulok kwayañiili bo en Mesia sınık wın nım nandı-kwambıñ dañgılıñda tımbi manda wıñdıñ eñgılıñ.)

⁶ Wıñdıñda Yesulı tambane enguk, “Nokok nainna gama nım indañguk, gan sındıla gwılatta nain no ba nola ñanepi ñanelıñ, walı bo kındemgot.

⁷ Wın kwelalok gıñgıtıñi kusei nımnat nıtek tımbi sambı-kunjıt tı-samnelıñ, gan nakta endok kundıtı kolan wın ewa dakle-ta-kuletta tımbi, endı nambi-kunjıtta pa tı-namañ.

⁸ Sındı singan gwılatta Jelusalem ñanekalıñ, gan nakta nainna gama nım indañgukta tımbi nım ñautat.”

⁹ Wıñdıñ embi, Galili kwelan wıñgan pakuk.

Yesulok mandan ba kundil wın Kunum Yambattoñnan nanin

¹⁰ Yesulok kwayañiili Jelusalem gwılatta ña-taleumbi, endı bo ñañguk, gan endı indañgan nım ñañguk, endı pat-sembin gitañgıtak ñañguk.

¹¹ Tımbi gwılat wolonda Juda ama biesılı en lonjımbi, “Ama wın dek?” embi, e-nandı-ta-kuñgılıñ.

¹² Tımbi kımın wopumdok boñgıpsınan asuptı Yesulok plon manda janjat eñgılıñ. Dıwıñdı “Endı ama kındem” wıñdıñ eumbi, dıwıñdı ñındıñ eñgılıñ, “Nım, endı amatam nanandıñjı tımbı kamalalak.”

¹³ Gan Juda ama biesıla mısıñgılıñda tımbi ama nolı Yesulok plon manda indañgan no nım eñgılıñ.

¹⁴ Gwılatıp palım boñgıptaumbi, Yesulı tapma it sañ jimba gınañ lombi, kusei kımıpi, amatam enı-daut tı-semguk.

¹⁵ Tımbi Juda ama biesılı endok mandan nandımbi, nanandı kena tımbi eñgılıñ, “Endıkñe manda nandı-tale ama nolı en nım nı-daulımıñguk, gan nıtek tımbi nandıñandı wopum wandın palmılak?”

¹⁶ Wıñdıñ eumbi, Yesulı tambane enguk, “Nak nanandı emlet wın natnaloñnan nanin nım, wın Kunum Yambat nındı nanı-mukuk endoñnan nanin.

¹⁷ Tımbi no endı Kunum Yambattok man kımıt-kleuptok nandımbi kımıt-klelak, endı ka-nandı-dakleukak, wın nanandı walı denanın sınık, wın Kunum Yambattoñnan nanin, ba ama sılanın no nomık natnalok nanandınala pa elet.

¹⁸ Enlok nanandınla manda elaktı enlok koi gıñgıt tıke-louptok wıñdıñ pa tılak. Gan nin endı nı-mukuk endok koi gıñgıt tıke-louptok kena tılak, endı białgan molom, julufıt endok kandañ no nım palmılak.

¹⁹ Moselı Kunum Yambattok endıkñe mandan sındok bep pañjiila enı-daut tı-semguk wın pat-samlak, gañgan sındoñnan nanin nolı manda gıtık wın no nım kımıt-kleañ. Wıñdıñda tımbi sındı kusei nekta nak sınık nepbi, nılım kımbettok telak lonjañ?”

²⁰ Eumbi, kımın gıtıktı tambane nıñgılıñ, “Nındı gwılı kımbeñdok telak lonjılak? Yal kolandı pı-gamumbi, e-kamakama tılañ!”

²¹ Eumbi enguk, “Nak Sabat patnandı nainnan kundit engano noñgan tıñgutta tımbi, sındı gıtık wala nandum pıumbi, nanandı kena tañ.

²² Sındok kandañ, sındı nıñañjiilok siñginjı dıp gwılap wın Sabat patnandı nainnan bo pa dombañ, Moselı bep pañjiila enguk wolok tuop. (Gan dombı kundit telak wın Moselıñ nanin nım, wın sındok bep pañjiiloñ nanin.)

²³ Tıkap sındı Moselok endıkñe mandan wın nım wıtnelıñdok nıñañjiilok siñginjı dıp gwılap wın Sabat patnandı nainnan bo kındem pa dombañda, nıtek tımbi sındı nak

* 7:2: Bep pañjiili kwet sılanınnan kuñıpi, sel isi gınañ dou-mılat tıñgılıñ, nain wın nandı-kaiktanelıñdok Juda amalı gonjala it gınañ papattok gwılat wolonda gonjala it kındipi, wolok dou mılat tıñgılıñ (Wok Pris 23:33-36,39-43, Lo 16:13-16).

Sabat patnandi nainnan ama nolok siñgin giti tamba kindem da-taleñguk, wala gimbit ti-namañ?

²⁴ Sindi yop tamba, ama dausiliñgot yambi-danbi, yom plon nombo nim yapitnekalñ. Tambo sindi nek wali Kunum Yambattok dainan dindim sinik wolok tuop ama yambi-danbi, dindim gan tinekalñ.”

Amatamdi Yesu en Mesia ba nim wala ginañ tipet tiñgiliñ

²⁵ Wolonda Jerusalem nasi diwindi kusei kimipi, nisiñgan Yesulok plon ñindin e-nandi timbi eñgiliñ, “Nindok ama biesili ama wiwittok nandañ win ñakan bek.

²⁶ Nitek timbi endi ñolok indañgan ipi, manda samakgan elak, timbi ama biesili enda manda no nim nañ? Ba endi en Mesia sinik wandin biañgan nandi-ñimañ bek?

²⁷ Gan nitek? Mesia en indaume, endi denanin win no nim nandiñmamekalñ, gan ñindila ama ñolok il kusei win nandiñmamñ.”

²⁸ Wandinnda timbi Yesuli tapma it sañ jimba ginañ amatam eni-daut ti-semñipi, manda tambon ñindin wopungan eu piñguk, “Sindi nokok kusatna nandi-nambi, nak denanin win biañgan nandi-namañ ba? Gan nak natnalok nanandinla nim bi indañgut. Tambo nin nak nan+mukuk, endi biañgan molom sinik. Sindi en nim nandiñmañ,

²⁹ gan nakta en nandi-kiliñ tiñmilet, win kusei ñindinda: nak en gita palambi nani-mulimbi, pi indañgut.”

³⁰ Yesuli Kunum Yambattoknan nanin piñguk wandin eñgukta timbi ama diwindi en tikenepi ti-tlakiliñ, gan endok kimkimlok nainin gama nim indañgukta timbi, amal en tikeneñdok tuop nim.

³¹ Ganmek kamin giti endok boñgipsinan amatam asupti Yesu en Mesia sinik win nandi-kwambin dambi, nisiñgan ñindin eñgiliñ, “Ama ñali Mesia wandin indambi, jimba kundit asup pa tlak! Ama noli indam, en makleuktok tuop nim bek ya.”

³² Kimin giti Yesulok plon manda janjat wandin eumbi, Falisi amal win nandi-mbi, tapma ama biesila enmbi, endi tapma ittok kamaikamai ama diwin yakan eni-mulimbi, Yesu tikenepi ñañgiliñ.

³³ Timbi Yesuli eñguk, “Nak nain dumangangot sin gita gama paletat. Pakap, nani-mukuk endoñ undane ñawambi,

³⁴ sindi nak nep lonjimbi, nim nambi-nekalñ, timbi nak paletatnan sindi ñanelindok tuop nim.”

³⁵ Wandin eumbi, Juda ama biesili nisiñgan ñindin e-nandiñgiliñ, “Nindi en lonjimbi nim kanekamiñ, wandin elakta timbi endi dendin ñaupi elak? Ba endi ñindok notnii diwin papusenem papi, Grik amalok boñgipsinan kuañ endoñ ñambi, Grik ama eni-daut ti-semepi elak ba?

³⁶ Timbi ñindi lonjinekamiñ, gan nim kanekamiñ, timbi ñindi endi palekakan ñaneñdok tuop nim wandin elak, manda wolok kusei win nitek?”

Kuñguk tuk biañgan sisinik wolok kusei win Yesu en wakan

³⁷ Gonjala it gwilat wolok nain taletalen wali loloñ sinik. Sandap wolonda Yesuli tapma it sañ jimba ginañ mlap ipi, kiti-koli piumbi eñguk, “No en tukta kimlakta, endi nokoñ bimbi nambin!

³⁸ Kunum Yambattok mandan youyoulin patak, wolok tuop nin endi naka nandi-kilikti ti-namlakta, ‘tuk en timbi kaiktauktok wali endok ginan ginañ tokne map pine-ta-ñaukak.’”

³⁹ Yesuli tuktok plon eñguk, win endi Dindim Woñlok plon eñguk. (Win Yesu nandi-kilikti ti-ñimañdi Woñ win kasilenepi tiñgiliñ, gan nain wolonda Kunum Yambatti Yesulok pipapal engano patak wolok undane louktok gama nim tike-loñgukta timbi Dindim Woñ gama nim ni-mulimbi, kwelan piñguk.)

⁴⁰ Yesuli wandin eumbi nandiñgiliñ, wolonda diwindi ñindin eñgiliñ, “Biañgan sinik, ama ñali plofet indaandalok een ip en wakan.”

⁴¹ Timbi diwindi eñgiliñ, “Endi Mesia sinik.” Gan diwindi ñindin eñgiliñ, “Nim ya! Mesiali Galili kwelan nim indauktok een!

⁴² Manda youyoulin patak wali ñindin elak: Mesiali Devittok komblin, timbi endok il kusei Betleem wandin indaukak.”

⁴³ Wandinnda timbi amatamdi Yesu en nin wala embi tambikiliñ.

⁴⁴ Timbi diwindi en tikeneñdok nandi-galk tiñgiliñ, gan ama noli en nim tike-kañgiliñ.

Juda ama biesili giñginembi, Yesu nim nandi-kilikti tiñmiliñ

⁴⁵ Timbi tapma it kamaikamai amal undanembi, tapma ama biesi git Falisi amaloi ña tombimbi, endi eni-kañbi eñgiliñ, “Kusei nekta sindi en nim tike nañipi bañ?”

46 Eumbi tambane engilñ, “Manda elak wandin ama nolñ no nñm eumbi nandñngimñ!”

47 Eumbi, Falisi amalñ enombmbi eñgilñ, “Nñm kañbi, endñ sñnda bo julunñt tñ-samek.

48 Ba kandñkñe ama gñt Falisi ama nñndoñnan nanin nolñ Yesu wñn nandñ-kñlñktñ tññmñnguk ba? Nñm yañ!

49 Wñn kñmñn gñtik, nindñ Moselok endñkñe manda nñm nandñ-dakleañda tñmbi jñmbñndok gñngñt kunelñndok nandñ-semamññ, endñ wakan Yesu nandñ-kñlñktñ tññmañ.”

50 Tñmbi ama bñesñ endoñnan nanin no koi Nikodemus, ama nindñ damañgan tim no Yesu kauptok ñañguk, endñ ññndññ enguk,

51 “Nñndok endñkñe mandanñlñ ññndññ tñneñndok elak: nñndñ yop tambi, ama kñt yout tamññ tambon manda ena taleumbi, wñndññ nñm tññmñlok. Tambo nñndñ endok ep tñndñn wñn eu inda-dakleuktok nain mñmbi, endok kusal wñn ka-nandñ-daklembi, wolok siñgi kandañmek endok mandan ena talelak.”

52 Eumbi, noliilñ tambane nñngilñ, “Nñm kañbi, dñtna bo endok nol no Galili nanin! Tñkap dñk manda youyoulñn patak wñn pinat-lonjñlonjñ tñmbeñda, dñk ka-dakleuñ, wñn Galili kwelan plofet ama no nñm indanelñndok een.”

53 Wñndññ eumbi, endñ walinin pñm ñambi, isñnan ña-taleñgilñlñ.

8

1 Gan Yesu endñla Oliv kwet jañgñnnan ñambi loñguk.

Tam telak joñgo kuñguk no Yesuloñ nañgipi bññgilñ

2 Kwet salawa salawa tñmbmbi, Yesulñ tapma it sañ jimba gñnañ bñndambo undane loubi, amatam gñtñktñ endoñ bñm kle-gñmbulñmbi, endñ pip papi, kusei kñmñpi enñ-daut tñ-semguk.

3 Tñññlñmbi, endñkñe manda nandñ-tale ama gñt Falisi ama dñwñn endñ tam wapañat no telak joñgo kuum kañbi tñkeñgilññ wñn nañgip bñmbi, amatam Yesulok mandan nandñ-pakñlññ endok boñgñpsñnan kñmñlñm ilñmbi,

4 Yesula nñmbi eñgilñ, “Endaut, tam ññn telak joñgo kuññlñmbi tñkeumbi, nañgipi bamññ.

5 Moselok endñkñe mandanñ tam wandisñ wñn kawattñ yandñp kñm tñndñlok nñnlak. Ale, dñkta nñtek tñ-ññmñneñndok ewññ?”

6 Endñ Yesu manda plon kñmñtnelñndok kusei lonjñmbi, mandanññlñ sñsoñ tññmñnep nandñmbi, wñndñññ nñ-nandñngilññ. * Gan Yesulñ nandñ-kñmñnembñ, mumuñanembñ, kwet kwñlññ plon kii nññanñ kundit youkuk.

7 Tñññlñmbi, nombonombon nñ-nandumbi, mñlap ipi enguk, “Sñndoñnan nanin nindñ yom no nñm tññguk, wandin walñ kñndem telak dama tñ-sambi, kawat tñke kopi wñlñn.”

8 Tñmbi Yesulñ bñndambo mumuñanembñ, kwet kwñlññ plon kii nññanñ kundit youkuk.

9 Tñmbi amalñ manda wñn nandñmbi, endñ kusei kñmñpi, noñgan noñgandñ walinin pñm ñañgilññ, wñn ama gwñlatsñ wopum endñ dama ñaumbi, dñwñndñ bo ep klem ña-taleumbi, Yesu gñta tam endñngot pakñmñk.

10 Tñmbñmbi Yesulñ mñlap deimbi, tam nñ-nandñmbi eñguk, “Tam, ama kñt yout tñ-gamñññ endñ dek? Ba dñkok yomgalok tambon ombñ-tñkeuñndok ama nolñ nombon nñm elak ba?”

11 Eumbi nñnguk, “Wopum, no nñm.” Tñmbi Yesulñ nñnguk, “Nak bo dñk tamboñga ombñ-tñkeuñndok nñm elet. Kñndem a, ñau, tñmbi yom nombon nñm tñ-ta-kuukañ.”

Kolsalen nindñ kuñgu sñsñnik nñmlak wñn Yesu en wakan

12 Tñmbi Yesulñ bñndambo amatamda manda enbi eñguk, “Kwelan kuañndok kolsalen wñn natna. No en nak nep kle-kulakta, endñ nain no ba nola kñlñm gñnañ nñm kuukak. Tambo endñ kolsalen kuñgu sñsñnik mñlak walñ palmekak.”

13 Tñmbi Falisi amalñ manda wala nandum pñmbi nñngilññ, “Dñtnalok kusaka e-dakleañda tñmbi manda elañ walñ biañgan nñm tñlak.”

14 Eumbi tambane enguk, “Wñndñññ nñm. Nak natnalok kusatna e-daklelet, ganmek nokok mandanññ biañgan tñlak, wñn kusei ññndññda: nak denanin bññgut ba dendññ ñautat wñn nandñ-talelet. Gan sñndñla nak denanin bññgut ba dendññ ñautat wñn nñm nandaññ.

* 8:6: Nain wolonda Juda amatamdñ endñkñe manda tñpet kñmñt-klembi, kapmainan kuñgilññ. Moselok endñkñe mandanññ tam telak joñgo kuañ wñn kawattñ yandñp kñmñnelñndok eñguk, gan Roma nasilok endñkñe mandanññ wala kñmñsñp tññguk. Tñkap Yesulñ tam wñn wñlñ kñmbektok eukta, endñ Romalok endñkñe mandanññ wñn wñlek, gan tñkap endñ nñm wñlñ kñmbektok eukta, endñ Moselok endñkñe mandanññ wñn wñlek, tñmbi amatam en kle-kuñgilññ asuptñ siñgi wñlñmnelññ.

¹⁵ Tĩmbi sɪnlok nanandɪnjɪlok tuop ama pa yambɪ-danɪ tɪ-semañ, gan nakta wɪndɪñ nɪm pa tɪlet.

¹⁶ Gan tɪkap nak ka-danɪ kena tɪmbetta, nak wɪn natnañgan nɪm tɪmbet, tambo Bep nak nanɪ-mukuk en nɪtɪ ka-danɪ kena wɪn yakan tamɪk, wala tɪmbi walɪ dɪndɪm euk.

¹⁷ Tĩmbi sɪnlok endɪkɪe mandanjɪ gɪnañ manda no ñɪndɪñ youyoulɪn patak: tɪkap ama tɪpettɪ nepek nolok plon gembɪ ipi, manda noñgan eamɪkta, endok mandanjɪt walɪ biañgan.

¹⁸ Ale, sɪndɪ nokok mandanala wɪndɪñgangot nandum biañgan tɪmbekak. Neta, natnalok kusatna e-daklelet, tɪmbi Bep nanɪ-mukuk endɪ bo gembɪ it-nambi, nokok kusatna e-daklelak.”

¹⁹ Yesulɪ wɪndɪñ eumbi, endɪ nɪ-nandɪmbi eñgɪlɪñ, “Tĩmbi dɪkok bepka gembɪ it-gamlak endɪ dek?” Eumbi enguk, “Sɪndɪ nak nɪm nandɪ-namañ, ba nokok Bepna bo nɪm nandɪ-ñɪmañ. Neta, tɪkap sɪndɪ nak nin sɪnɪk wɪn nandɪ-namumda, nokok Bepna en bo ip nandɪñmɪnelɪñ.”

²⁰ Yesulɪ tapma it sañ jimba gɪnañ papi, tapɪkot mɪnem dasiyañgɪlɪñ kandañ wolok pipapi, amatam enɪ-daut tɪ-semɪñpi, manda wɪn eñguk. Ganmek en walɪ kɪmnelɪñdok nain walɪ gama nɪm indañgukta tɪmbi, ama nolɪ en nɪm tɪkeñgɪlɪñ.

Yesu en kunum gɪnañ nanin wɪn eu inda-dakleñguk

²¹ Tĩmbi Yesulɪ yousɪmbi, ñɪndɪñ enguk, “Nain nɪm ombataumbi, nak sambim ñautat, tɪmbi sɪndɪ Mesia lonjɪ-tɪlapi, sɪndok yomjɪ gama pat-samumbi kɪmnekalɪñ. Tɪmbi natna ñautatnan sɪndɪ ñanelɪñdok tuop nɪm.” †

²² Wɪndɪñ eñgukta tɪmbi Juda ama biesɪlɪ nɪsɪñgan ñɪndɪñ eñgɪlɪñ, “Endɪ elak, wɪn endɪ ñaukakan nɪndɪ ñaneñdok tuop nɪm. Wɪndɪñ elakta tɪmbi endɪ enlok kuñgun tɪmbɪ kolauktok elak ba nɪtek?”

²³ Tĩmbi Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Sɪndɪla kwelan nanin, gan nakta kunum gɪnañ nanin. Sɪndɪla kwet ñolok gɪñgɪt, gan nakta kwet ñolok gɪñgɪt nɪm.

²⁴ Kusei wala tɪmbi nak ñɪndɪñ sanɪt: sɪndok yomjɪ gama pat-samumbi kɪmnekalɪñ. Wɪn tɪkap sɪndɪ nokok kusatna papat kwambɪñ ‡ wɪn nɪm nandɪ-kwambɪñ dañda, sɪndok yomjɪ biañgan pat-samumbi kɪmnekalɪñ ñak.”

²⁵ Eumbi nɪ-nandɪñgɪlɪñ, “Dɪk nin sɪnɪk wɪn nɪnbɪ nandɪna.” Eumbi tambane enguk, “Nak nin? Wɪn nak kena kusei kɪmɪkɪmɪlan eñgut ip wakan.

²⁶ Nak sɪndok kusasɪ tɪmba inda-dakleumbi sanɪ-danbettok manda asupgan gumañ ewɪt. Tɪmbi manda elet walɪ biañgan sɪnɪk. Neta, nanɪ-mukuktɪ biañgan molom sɪnɪk, tɪmbi nak endɪ manda nanbɪmbi nandɪlet, wɪndɪñgangot kwelan kuañda pa enlet.”

²⁷ Yesulɪ Bep Yambattok plon manda enguk wɪn nɪm nandɪ-dakleñgɪlɪñda tɪmbi

²⁸ Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Sɪndɪ nak Ama Sɪsɪnɪk kloñbat plon nep lomek, ñɪndɪñ nambɪ-nandɪnekalɪñ: kusatna sangut wɪn natna, tɪmbi natnalok nanandɪnala nepek no nɪm pa tɪlet, tambo Beptɪ nanandɪ namguk wolok tuopgangot nak manda pa elet.

²⁹ Tĩmbi nanɪ-mukuk en wakan nakɪta pat-ta-kulak, wɪn endɪ nokok ep tɪndɪna gɪtɪk wɪn kau kɪndem dalakta tɪmbi nain nola nak nɪm nambiñguk.”

³⁰ Manda wɪndɪñ eñɪlɪmbi, amatam asuptɪ en Mesia sɪnɪk wɪn nandɪ-kwambɪñ dañgɪlɪñ.

Yesulɪ nin yomjɪnan nanin ep pɪsatak endɪ Kunum Yambattok sambalɪ sɪnɪk samaktangan kuañ

³¹ Tĩmbi Yesulɪ Juda ama nin ip nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪñgɪlɪñ endɪ ñɪndɪñ enguk, “Tɪkap sɪndɪ nokok mandana kɪmɪt-kle tɪ-ta-kuañda, sɪndɪ nokok gwañgwanai biañgan sɪsɪnɪk,

³² tɪmbi Kunum Yambattok kusal sɪsɪnɪk wɪn ka-nandɪ-talenekalɪñ. Tɪmbi walɪ sep pɪsalɪmbi, sɪndɪ samaktangan kunekalɪñ.”

³³ Eumbi, endɪ manda wala nandum pɪumbi, tambane nɪñgɪlɪñ, “Nɪndɪ Ablaamdok kombɪlnɪñ, nain nola ama nolok kapmainan kena gwañgwa sɪlanin no nɪm kuñgɪmɪñ. Nɪtek tɪmbi dɪk elañ, wɪn walɪ nɪp pɪsalɪmbi, samaktangan kunekamɪñ?”

³⁴ Eumbi tambane enguk, “Sɪndɪ Ablaamdok kombɪlnɪñ wɪn biañgan sɪnɪk. Gan nak ñɪndɪñ sanba: amatam yom tɪ-kuañ gɪtɪk endɪ yomjɪlɪ ep topmumbi, kena gwañgwa sɪlanin wandin wolok kapmainan kuañ.

† 8:21: Manda wolok walan wɪn ñɪndɪñ: Yesulɪ kɪmbi, kunum gɪnañ loukak, gan nin endɪ Yesu en Mesia sɪnɪk wɪn nɪm nandɪ-kwambɪñ dañ, endɪ ep kɪmɪlektok Mesia nola lonjɪ-ta-kuñpi, nɪsɪlok yomjɪla tɪmbi kunum gɪnañ lonelɪñdok tuop nɪm. ‡ 8:24: Grik mandalɪ nɪm inda-daklelak, gan nandɪ-tale ama asuptɪ nandañ, wɪn Yesulɪ enlok kusal plon e-yout tɪñguk, endɪ Kunum Yambat wɪndɪñ eñguk.

³⁵ Tĩmbi sındĩ yomlok kena gwañgwa sılanin kuañda tĩmbi Kunum Yambattok ilan pipapat kwambiñ nĩm pat-samlak, gan nak Molomdok Nĩñañdĩ Bepnalok ilan papat kwambiñgan kulet.

³⁶ Wĩndĩñda tĩmbi tĩkap sındĩ nak nandi-tale-namnelĩñda, nak Molomdok Nĩñañdĩ yomdok toptopnan nanin sep pĩsalambi, sındĩ biañgan Kunum Yambattok sambalii samaktangan kunekalĩñ.

Amalok ep tĩndĩnjĩlĩ bepsĩ sĩsĩnĩktok kusal wĩn tĩmbi inda-daklelak

³⁷ Tĩmbi Yesuli yousĩmbi enguk, “Sĩndĩ Ablaamdok sambalii wĩn nandi-samlet, ganmek sındĩ nokok mandana nĩm nandi-dasiañda tĩmbi nĩli kĩmbettok telak lonjañ.

³⁸ Nakta Bepnalok kandañ nek kañgut wala manda elet, gan sındĩla sĩnok bepsĩli sanguk wolok tuopkan pa tañ.”

³⁹ Eumbi tambane nĩñgĩliñ, “Nĩnĩlok bep pañĩ wĩn Ablaam en wakan.” Eumbi enguk, “Tĩkap Ablaamdĩ sındok bep pañĩ sĩsĩnĩk palĩmda, sındĩ endok telak kĩndem wĩn ikan kĩmĩt-klembi kunelĩñ.

⁴⁰ Gan nĩtek? Nak Kunum Yambattok kusal sĩsĩnĩk wĩn endoñnan nanin kasĩleñgut wakangot pa sanlet, gañgan sındĩ nĩli kĩmbettok telak lonjañ wĩn! Ablaamdĩ kundit wandin no nĩm tĩñguk,

⁴¹ wala tĩmbi endĩ sındok bep pañĩ sĩsĩnĩk nĩm. Sĩndok bepsĩ sĩsĩnĩk no patak, tĩmbi sındĩ endok wekai pa kleañ.” Wĩndĩñ eñgukta tĩmbi nĩñgĩliñ, “Nĩnĩlok menĩ patnĩ Salalĩ telak joñgo wandin no nĩm kuñpi nĩpguk. Nĩm sĩnĩk. Nĩndĩ Ablaamdok komblinĩii, wala tĩmbi Kunum Yambat en noñgandĩ nĩndok Bepnĩ sĩsĩnĩk.”

⁴² Wĩndĩñ eumbi enguk, “Tĩkap Kunum Yambattĩ biañgan sındok Bepsĩ sĩsĩnĩk palĩmda, sındĩ gĩnañjĩliñ nep kasĩlenelĩñ. Wĩn kusei nĩndĩñda: wĩn Kunum Yambat enlok kandañnan nanin nak pĩmbi, kwelan ñolok indañgut patet. Tĩmbi natnalok nanandĩnala wĩndĩñ nĩm tĩñgut. Tambo endĩ nak nani-mulĩmbi pĩ indañgut.

⁴³ Nak manda elet wĩn sındĩ kusei neka nĩm nandi-dakleañ? Wĩn kusei nĩndĩñda: sındĩ nokok mandana nandi-dasindasila kunjit pa tañ.

⁴⁴ Sındĩ wĩn bepsĩ Satan endok komblinĩii, tĩmbi endok wekai klembi, endĩ nĩtek tĩmbep nandi-galk talak wĩn sındĩ tĩnep nandañ. Nain kusei kĩmĩkĩmĩliinan nanin endĩ amatam ep tĩmbi kola tĩ-ta-bĩlak. Tĩmbi juluñĩt molom sĩsĩnĩkta tĩmbi endĩ kusei sĩsĩnĩk wĩn nain no ba nola nĩm pa kĩmĩt-klelak. Tambo endĩ juluñĩt molom gĩtĩktok kusei, wala tĩmbi juluñĩ manda elak wĩn enlok gĩnañ nanandĩn klembi pa elak.

⁴⁵ Gan nakta Kunum Yambattok kusal sĩsĩnĩk wĩn sanletta tĩmbi, sındĩ nokok mandana nĩm nandi-kwambiñ dañ.

⁴⁶ Sĩndoñnan nanin nolĩ nak kolan tĩñgut wĩn tĩmbi inda-dakleuktok tuop nĩm. Wĩndĩñda tĩmbi nak endok kusal sĩsĩnĩk wĩn sanletta, sındĩ nĩtekteka tĩmbi mandana nĩm nandi-kwambiñ dañ?

⁴⁷ Kunum Yambattok gĩñgĩtĩlii endok mandan pa nandi-dasiañ, gan sındĩla endok gĩñgĩtĩlii nĩm kuañda tĩmbi wĩndĩñ nĩm pa tañ.”

Yesu papat kwambiñgan kulaktĩ Ablaam maklelak

⁴⁸ Tĩmbi Juda ama Yesulok mandan nandi-pakĩliñ endĩ nĩndĩñ nĩñgĩliñ, “Dĩk Samalia ama pĩmbĩnen yal kolannat wĩndĩñ eñgĩmĩñ, wĩn nĩndĩ manda biañgan eñgĩmĩñ yañ!”

⁴⁹ Eumbi tambane enguk, “Nak yal kolanna nĩmnat. Tambo nokok kuñgunalĩ ba mandanalĩ Bepnalok koi gĩñgĩt tĩmba wopum dalak, ganmek sındĩla nokok kotna gĩñgĩt tĩmbi kolalak.

⁵⁰ Natna kotna gĩñgĩt tĩke-louptok kena nĩm pa tĩlet. Tambo no patak nokok kotnalĩ gĩñgĩt tĩkeuptok nandĩlak, tĩmbi endĩ wakan amatam gĩtĩk yambi-danbekak.

⁵¹ Wĩn biañgan sĩnĩk.

Tĩmbi nak nĩndĩñ sanba: no en nokok mandana kĩmĩt-klembi kulakta, endok plon kĩm nĩm indañmekak. Nĩm sĩnĩk.”

⁵² Wĩndĩñ eumbi, Juda amalĩ amalok pĩñgĩpsĩ sılanin wala eumbi, wĩndĩñ nandiñĩpi nĩñgĩliñ, “Dĩk yal kolanganat wĩn ip gambĩ-nandi-dakleamĩñ! Ablaam gĩta plofet ama endĩ sembĩ-taleñgĩliñ, gañgan dĩk wĩn nĩndĩñ elañ, ‘No en nokok mandana kĩmĩt-klembi kulakta, endok plon kĩm nĩm indañmekak.’

⁵³ Dĩkĩ nĩndok bep pañĩ Ablaam maklelañ ba? Nĩm ya! En gĩt plofet amalĩ sembĩ-taleñgĩliñ, wala tĩmbi dĩk wandin walĩ dĩtnala nandum nin sĩnĩk tĩmbĩmbi, manda wandin elañ?”

⁵⁴ Eumbi, Yesuli tambane enguk, “Natna kotna gĩñgĩt tĩke-lowamda, walĩ tĩlal tĩmbek. Wĩn nokok Bepnalĩ wakan kotna gĩñgĩt pa tĩke-lolak. Sındĩ en sındok Yambatsĩ kĩtĩañ,

⁵⁵ gan en nım nandı-kılıñ eañ. Natna en nandı-kılıñ tıñmılet. Tıkap nak ‘en nım nandı-kılıñ elet’ wındıñ ewamda, sındı nomık manda juluñgan eut. Gan nak en nandı-kılıñ tıñmımbi, endok mandan kımıt-klambi kulet.

⁵⁶ Sındok bep pañjı Ablaaam endıla nandıñguk, wın nak kwelan indam kuwambi kauktok, tımbi wala sılısılı wopum tıñguk. Tımbi endı wındıñ indaumbi kañguk, wolonda simbai kındem dañguk.”

⁵⁷ Wındıñ eumbi nıñgılıñ, “Akae! dık gama gwılat 50 nım maklelañdı nıtek tımbi ‘nak Ablaaam kañgut’ wındıñ elañ?”

⁵⁸ Eumbi tambane enguk, “Wın biañgan sınık. Tımbi nak ñındıñ sanlet: Ablaaamdı gama nım indañılımbi, nak papat kwambıñgan kulettı ikan pakut.” Yesulı enla wındıñ eumbi,

⁵⁹ Juda amalı endı Kunum Yambat nı-tıke-pı-yalılak wındıñ nandımbi, wıtnelıñdok kawat mekılıñ, gan endı yambi-semımbi, tapma it sañ jimba gınañ nanin pım ñağguk.

9

Yesulı dausı sisipmın kuañ endok dausı tımbı tombektok indağguk

¹ Nain nola Yesulı telaknan ñañıpi, ama no meñ simbai gınañ nanin dai sisipmın indağguk wın kañguk.

² Tımbi endok gwañgwañııl nı-kañbi eñgılıñ, “Nınındaut, wın enlok yomda ba meñ beulok yomjetta tımbi dai sisipmın indağguk?”

³ Eumbi enguk, “Wın enlok ba meñ beulok yomla tımbi nım, wın Kunum Yambattı tıke-kımılıñılımbi, amatamdı endok kundil engano sınık wın ka-daklenelıñdok dai sisipmın indağguk.

⁴ Tımbi nındı Bep nak nanı-mukuk endok kundil engano wın gama sala palıñılımbi tılok. Nain nım ombataumbi, kılım eumbi, ama nolı kena no tımbektok tuop nım.

⁵ Gan kwelan kulet tuop nak kwelan kuañ endok kolsalenjı wakan.”

⁶ Wındıñ eu taleumbi, kwet plon iwıt suambi, kwet gıt tambaneumbi, ganji indaumbi, ama dai sipsipmın dai gwılap plon saplembi,

⁷ ñındıñ nıñguk, “Dık Siloam tuk guañnan ñambi, tımañga daut wııt.” (Kot Siloam wın nınılok mandanınan ‘nı-mumulın’.) Tımbi ama walı ñambi, tıman daut wıılımbi, dai tombımbi, kındem deımbi, ilnan undane ñağguk.

⁸ Tımbi endok nolıı gıt ama dıwın nin endı dama mınemda kıtınat tı-semıñılımbi kañgılıñ, endı en kañbi, nı-sıñgan e-nandı tımbi eñgılıñ, “Ama kwelan pipapi, mınemda kıtınat tılıñguk en wakan bek.”

⁹ Eumbi, dıwındı eñgılıñ, “En ñak,” tımbi dıwındı ñındıñ pa eñgılıñ, “Nım yañ, ama no en nomık.” Tımbi endı enguk, “Wın natna ñakan.”

¹⁰ Eumbi nı-nandımbi eñgılıñ, “Wındıñda dık nıtek tımbi dauka tombımbi deılañ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “Ama koi Yesu kıtıañ endı kwet tıke ganji tımbi, nokok dautna gwılap plon saplembi, ñındıñ nanık, ‘Dık Siloam tuk guañnan ñambi, tımañga daut wııt.’ Wolok tuop nak ñambi, wıılılambi, dautna tomık.”

¹² Wındıñ eumbi, endok nolıııı “Ama wın dek?” nı-kaumbi, “Nak en nım nandıñmılet” enguk.

¹³ Tımbi endı ama dama dai sisipmın kuñguk wın nañgıpi, Falisi amalıñ ñağgılıñ.

¹⁴ Wın Sabat patnandı nainnan Yesulı kılıı ganji tımbi, ama wolok dai plon saplembi, dai tomguk,

¹⁵ wala tımbi Falisi amalı wala nandum pıumbi, endı bo kusei kımıpi, telak nıtek plon dai tomguk wala nı-kaumbi, ñındıñ tambane enguk, “Endı ganji nokok dautna plon saplembi, nak tımana daut wıılıpi deilet.”

¹⁶ Wındıñda Falisi ama dıwındı Yesula ñındıñ eñgılıñ, “Ama walı Sabat patnandı nındok endıkıe manda maklembi, kena pa tılak, wala tımbi Kunum Yambattı en nım nı-mulım bım indağguk.” Gan dıwındı ñındıñ eñgılıñ, “Nıtek tımbi yom amalı jimba kundıt wandın gumañ pa tımbek?” Wındıñ embi, nı-sıñgan tambıkılıñ.

¹⁷ Wındıñda endı ama dai sisipmın indağguk enda bında nı-nandımbi eñgılıñ, “Wın endı dıtınalok dauka tımbı tomguk, wala tımbi dıtına ama wala nıtek sınık elañ?” Eumbi enguk, “Nak enda nandıwam endı plofet ama no tılak.”

¹⁸ Gan ama walı dai sisipmın kuumbi, endok dai tomguk, wın Juda ama biesılı gama nım nandı-kwambıñ dañgılıñ, wala tımbi endı ama wolok meñ beu kıtı-semum bıumbi

¹⁹ enı-nandıñgılıñ, “Ñıne sıtok nıñañjet ba? Tımbi sıtı dai sisipmın indağguk wındıñ eamık ba? Wındıñda nıtek tımbi endı man ñındıñgıt deılak?”

²⁰ Eumbi tambane engımık, “En nıtok nıñanet, dai sisipmın indaindan wın nandıñmamık.

²¹ Gan n+tek t+mbi man n+nd+ñg+it deilak, ba nindi s+n+ik endok dai t+mb+ tomguk, w+nda mek n+ñla n+im nandi-dakleam+ik. W+n enla n+kaw+it! End+ ip bend+mbi, ama t+lakta t+mbi k+ndem enlok kusei e-dakleutak.”

²² Juda ama bies+il+ ikan e-toptopm+in, w+n t+kap ama nol+ Yesula en Mesia s+n+ik w+n indañgan eukta, ama bies+il+ en it kiyau g+nañ nanin kle-kol+mbi, pawan pa kuuk. Kusei wala t+mbi ama wolok meñ beul+ Juda ama bies+ila mis+mbi,

²³ n+nd+ñ eñg+im+ik, “End+ ip bend+mbi, ama t+lakta t+mbi enla n+kaw+it!”

²⁴ T+mbi ama bies+il+ ama dai sisipm+n kuñguk w+n b+ndambo k+ñ+ñmum b+umbi n+ñg+il+ñ, “N+nd+ ama wala yom ama s+n+ik w+nd+ñ nand+ñmam+ñ, wala t+mbi d+ik manda biañgan embi, d+ikok daukal+ tomguk, wala Kunum Yambat en wakan n+ k+ndem daukañ, ama w+n n+im.”

²⁵ Eumbi tambane enguk, “End+ yom ama ba n+im, w+n nak n+im nand+ilet. Gan nak nepek no nand+ k+il+ñ etet w+n n+nd+ñ: nak daukna sisipm+n kuñgutt+ man deilet.”

²⁶ Eumbi yous+mbi n+kañg+il+ñ, “N+tek t+gamguk? Ba n+tek t+mbi dauka t+mb+ tomguk?”

²⁷ Eumbi tambane enguk, “Nak w+n ikan sani+talet, gan s+nd+ nand+ñepi kunj+it t+l+ñ. Nekta manda k+il+ik w+ngan b+ndambo sanbam nand+ñepi eañ? N+im kañbi s+nd+ bo endok gwañgwañii indanel+ñdok nand+ñel+ñ?”

²⁸ T+mbi ama bies+il+ n+suambapi eñg+il+ñ, “D+ikta ama wolok gwañgwan, gan n+nd+la Moselok gwañgwañii.

²⁹ T+mbi n+nd+la ka-nandi-dakleam+ñ, w+n Kunum Yambatt+ Mosela kena manda n+ñguk, gan ama wolok kena t+nd+lok gemb+n w+n denanin w+n n+im nand+ñmam+ñ.”

³⁰ Eumbi tambane enguk, “Akai! N+in nepek g+it+k+ñ s+n+ik yañ! S+nd+ endok gemb+n w+n denanin w+n n+im nand+ñmañ, ganmek end+ nokok daukna t+mb+ tomguk!

³¹ N+nd+ g+it+ik nandi-dakleam+ñ, w+n Kunum Yambatt+ yom ama n+im nandi+semlak. Tambo nin end+ Kunum Yambat k+im+it+klembi, man tañgone-kulakta, Kunum Yambatt+ endok n+molo w+n nand+mbi nand+ñm+lak.

³² Ba kwet kusei k+im+ik+m+lan nanin b+ikap man n+nd+ñg+it, ama no dai sisipm+n indaindan endok dai t+mb+ tomguk, wolok kasat no ip nand+ñg+im+ñ ba? N+im ya!

³³ W+nd+ñda t+kap ama ñal+ Kunum Yambattoknan nanin n+im b+umda, nepek wandin no t+mbektok tuop n+im.”

³⁴ W+nd+ñ eumbi, ama bies+il+ tambane n+ñg+il+ñ, “D+ik meñgalok simbai g+nañ nanin yom ama indañguñd+ kulañ wandin wal+ n+nda n+tek t+mbi nanand+ n+meñdok nand+ñlañ?” W+nd+ñ embi kle-kok+il+ñ.

³⁵ T+mbi Yesul+ ama w+n kle-kok+il+ñ wolok kasat w+n nand+mbi, ama w+n kaupok ñambi, t+mb+ indaumbi, n+ nand+mbi eñguk, “D+ik Ama Sis+n+ik enda nandi-k+il+kti t+ñm+lañ ba?”

³⁶ Eumbi tambane n+nguk, “Ama wopum, nak en nandi-k+il+kti t+ñmettok Ama Sis+n+ik w+n nin, w+n d+ik nanb+im nand+wa.”

³⁷ Eumbi n+ñguk, “D+ik en ip kalañ ñak. Biañgan s+n+ik, nak manda ganlet natna Ama Sis+n+ik wakan.”

³⁸ W+nd+ñ eumbi n+ñguk, “Wopum. Nak nandi-k+il+kti t+gamlet.” W+nd+ñ eñ+pi, m+ilelem t+ñm+ñguk.

³⁹ T+mbi Yesul+ n+nd+ñ eñguk, “Nak kusei n+nd+ñda t+mbi kwelan indañgut: naka t+mbi daus+ sisipm+n kuañ endok daus+ tomb+mbi, deimbi ka-daklenekal+ñ, t+mbi nin end+ n+nd+ñ nandañ, ‘n+nd+ daukna deimbi ka-dakleam+ñ,’ end+ daus+ sisipm+n papat kwamb+ñgan kunekal+ñ. T+mbi end+ ka-dakleañ ba n+im, wolok tuopgan Kunum Yambatt+ yamb+danbekak.” *

⁴⁰ T+mbi Falisi ama d+w+n Yesu g+ta pak+il+ñ end+ manda w+n nand+mbi n+ñg+il+ñ, “N+tek? N+nd+ daukna sisipm+n n+me!”

⁴¹ Eumbi enguk, “T+kap s+nd+ ‘N+im ka-dakleam+ñ’ w+nd+ñ eumda, s+ndok yom+j+lok m+lap n+im pat-samum, gan s+nd+ ‘Ka-dakleam+ñ’ w+nd+ñ juluf+ngan eañda t+mbi, s+ndok yom+j+lok m+lap w+n k+im+il+im pat-samlak.”

10

Sipsip kand+kñenji k+ndem w+n Yesu en wakan

* 9:39: Yesul+ g+nañ tiplik daila manda wandin embi, n+nd+ñ eñguk: no en Yesulok kusal sis+n+ik w+n n+im ka-daklembi, n+im nandi-k+il+kti t+ñm+lak, end+ ama dai sisipm+n wandin, t+mbi Kunum Yambatt+ endok tombon omb+imekak.

¹ Yesulí yousímbe, Falisi amala enguk, “Manda elet walí biañgan sín+k. Tímbe ñíndíñ sanlet: nin endí sipsip sañ gínañ loupi, yamanan ním loñ+pi, nolok joñgo lap+pi p+uk, endí kumbu ama ba tí-piñpiñen.

² Gan nin endí yamanan lolak, endí sipsiplok kandí+kñenjí en wakan.

³ Ama endí yamanan b+umbi, yama kandí+kñe amalí yama pa p+salímlak, tímbe sipsiptí endok man pa kímít-kleañ, w+n endí enlok sipsipñilok kosí k+ti-semum b+umbi, yanañgí+mbi, kwelan p+mbi ñañ.

⁴ Kwelan pí ña-taleumbi, kandí+kñenjílí telak dama tí-semalak, tímbe sipsiptí endok man malap nandí+ñmañda tímbe en pa kle ñañ.

⁵ Gan endí ama g+tikñin no ním kle ñanelíñ. Tambo endí man malap walan no nandañda tímbe m+s+mbi pí ñanelíñ.”

⁶ Yesulí Falisi amala eyout manda wíndíñ enguk, gan endí manda wolok kusei w+n ním nandí-dakleñgí+ñ.

⁷ Wíndíñda tímbe Yesulí b+ndambo enbi eñguk, “Manda walí biañgan sín+k. Tímbe ñíndíñ sanlet: sipsiptí Bep Yambattoñ lololok yama w+n natna.

⁸ Nak gama ním indañ+lambi, ama nindí sipsiploñ b+mbi, juluñañ yambi-dí+kñeñgí+ñ, endí kumbu ama ba tí-piñpiñen ama, gan sipsiptí endok mandanjí ním nandí-dasimbi kímít-kleñgí+ñ.

⁹ Nak noñgandí yama wakan. No en nokoñ b+mbi, Bep Yambattok sañ gínañ lolakta, en ním kolauktok nak en tíke-kamaiutat, tímbe endí m+s+m+sí n+mnat kumbi, nepek nola ním lonjukak.

¹⁰ Kumbu amalí sipsip kumbu t+ndílok ba yandíp k+mlok ba ep tímbe kolanelíñdok walañgot pa bílak. Gan natna indañgut, w+n nokok gíñgítnailí kuñgu sísín+k wakít bísík tokñetokñen walí endok pat-semektok indañgut.”

¹¹ Tímbe Yesulí yousímbe eñguk, “Natna w+n sipsiplok kandí+kñenjí k+ndem. Kandí+kñe k+ndem endí sipsipñiila tímbe nandí-koñgomnat kím-semek.

¹² Gan ama nín m+nem kenañgot pa t+lak, endíla sipsiplok kandí+kñenjí ba bepsí ním. Endí kamot moyendí b+umbi kalakta, m+s+mbi, sipsip yambimbi pim ñaumbi, kamottí sipsip ep sí kleumbi papuseneañ.

¹³ Ama walí m+nem kenañgot tímbe, sipsip ním nandí-semalakta tímbe wíndíñ pa t+lak.

¹⁴⁻¹⁵ Gan natnala sipsiplok kandí+kñenjí k+ndem. Beptí nandí-kíliñ tí-namumbi, nak nandí-kíliñ tí-ñmílet, wíndíñgangot nokok gíñgítnaila nandí-kíliñ tí-semambi, endí naka nandí-kíliñ tí-namañ. Tímbe w+ngot ním. Nokok sipsipnaila tímbe nandí-koñgomnat kím-semetat.

¹⁶ Tímbe sipsip ñalañgot ním a. Sipsip dí+wín no wakít pat-namañ. Endí sañ ñolok gínañ nanin ním, gan nak endí wakít yanañgít b+mbílok. Endí nokok mana malapna nandí+mbi, nep kímít-kleumbi, nokok sipsipnai g+tikí kíkés+mín noñgan indaumbi, nak noñgandí endok kandí+kñenjí kuutat.

¹⁷ Bepnalí nep kasílembi, gínañlí nandí-koñgom pa tí-namlak w+n kusei ñíndíñda: nak kímnan nanin b+ndambo m+lalettok nandí-koñgomnat kímбетat.

¹⁸ Nak ním nandí-tale-semamda, ama nolí nílí k+mmnelíñdok tuop ním, gan nak nandí-tale-sembe, nandí-koñgomnat kímбетat. W+n Bepnalí nokok kuñguna b+mbi, b+ndambo tíkét+kelok gembí nambi, wíndíñ t+mbettok naní-dí+kñeñguk.”

¹⁹ Yesulí wíndíñ eñgukta tímbe Juda amatamdí nísíñgan b+ndambo tambípi,

²⁰ asuptí ñíndíñ eñgí+ñ, “Yal kolan nolí endok gínan gínañ p+umbi, kamakama t+lak. Endok mandan slakan neta nandílok?”

²¹ Tímbe dí+wíndí eñgí+ñ, “Ama yal kolannat nolí manda wandin ním euk. Tímbe wíngot ním. Yal kolan nolí dai sisipm+n endok dai tímbe t+mbektok tuop ním yal!”

Juda amatam asuptí Yesu en Kunum Yambattok Níñañ wín ním nandí-kwambíñ dañgí+ñ

²² Tímbe gwílat no Jelusalem indañguk wolonda Juda amatamdí bep pañjiilí tapma it tímbe kaiktañguk * nain w+n nandí-kaikta pa tañ. Gwi sasale nain tímbe+mbi,

²³ Yesulí tapma it sañ jimba gínañ Solomondok palanda plon ñañambít tíñí+mbi,

²⁴ Juda amatamdí b+mbi, en klem gímbup papi níñgí+ñ, “Díkok kusaka nain nítek gamañgot kímít-semumbi, n+ndí d+ka nin sín+k wala gínañ t+pet tamíñ? Tíkáp dík Mesia sín+kta, kusaka indangan n+ni-dakleukañ.”

* **10:22:** Damañgan nain nola Silia nasílí mikta Jelusalem lombi, tapma ilan nísílok yambatsíla bíp ep tapma tíñmíñgí+ñ, kusei wala tímbe ití kolanñguk. Juda amalí Silia nasi ep kle-kot-talembi, tapma it wín b+ndambo tímbe kaiktañguk.

²⁵ Eumbi tambane enguk, “Nak w+n ikan sangut, gan s+nd+ n+m nand+kwamb+iñ da-namañ. Nak Bepnalok koi plon kundit engano pa t+let wal+ mek kusatna t+mb+ inda-daklelak,

²⁶ gan s+nd+ sipsipnai n+m da t+mbi w+n n+m nand+kwamb+iñ dañ.

²⁷ Nokok sipsipnail+ mandana nand+dasimbi k+m+tlea+ñ. W+n nak nand+kiliñ t+semlet, t+mbi end+ nak nep k+m+tlembi kuañ.

²⁸ T+mbi nak kuñgu taletalen n+mnat emlet, t+mbi end+ kolandok g+iñg+ nombo n+m t+nekaliñ, t+mbi ama nol+ nokok k+tnanan nanin no n+m k+w+lap t+mbi epmekak.

²⁹ W+n nokok Bepna, nin end+ g+iñg+tnai k+tnanan yap+kuk, end+ mek nepek g+iñkgan yapma kle-talelak, wala t+mbi ama nol+ Bepnalok kiinan nanin g+iñg+tnai k+w+lap t+mbi, epnel+iñdok tuop n+m.

³⁰ Bep n+i+ noñgan tam+k.”

³¹ Manda wala t+mbi amatamd+ b+ndambo kawatt+ wil+ k+mmel+iñdok kawat mek+iñ,

³² gan Yesul+ enguk, “Nak kundit k+ndem kusei kusei Beptoñ nanin s+ndok daus+nan t+mbambi kañg+iñ. S+nd+ kundit nek s+iñkta t+mbi kawatt+ n+tnepi tañ?”

³³ Eumbi tambane n+iñg+iñ, “W+n kundit k+ndem nola t+mbi w+nd+iñ n+m tam+iñ. W+n d+ik kwelan ama s+lanin wandin wal+ d+tnala Kunum Yambat eñ+pi, en n+ t+ke-pi-yalilañda t+mbi n+nd+ kawatt+ gw+iñepi tam+iñ.”

³⁴ W+nd+iñ eumbi, Yesul+ elok kusal kasopmeuktok Kunum Yambattok mandan nolok plon e-yout t+mbi, n+nd+iñ tambane enguk, “S+ndok end+ik+ie mandan+ñ g+nañ youyoulin patak, w+n Kunum Yambatt+ ama d+w+nda n+nd+iñ enguk, ‘Nak sangut w+n s+nd+ yambat’.

³⁵ T+mbi n+nd+ nandam+iñ, manda youyoulin patak wal+ nain tuop biañgan s+iñk. Ale, t+kap Kunum Yambat en wakan ama s+laninda manda embi, endok kos+ ‘yambat’ k+iñgukta,

³⁶ n+tek t+mbi s+nd+ nak k+iñ yout t+namañ, t+mbi ‘Nak Kunum Yambattok N+iñañ’ w+nd+iñ eñgukta t+mbi nak en n+ t+ke-pi-yalilet w+nd+iñ eañ? W+n Bept+ en wakan nak elok kenan t+iñd+lok nak nep kas+lembi, nan+i-mul+mbi, kwelan pi indañgut.

³⁷ K+ndem a, t+kap nak Bepnalok kenan n+m pa t+letta, kak, nak endok N+iñañ w+n n+m nand+kwamb+iñ danekaliñ.

³⁸ Gan t+kap nak Bepnalok kenan w+n t+letta, nak endok N+iñañ w+n nand+kwamb+iñ danekaliñ. W+n s+nd+ nokok mandanala t+mbi w+n n+m nand+kwamb+iñ danel+iñ bek, ganmek nokok kunditnala t+mbi w+n nand+kwamb+iñ daw+it. W+nd+iñ t+nel+iñda, s+nd+ ka-daklembi nand+daklenekaliñ, w+n Bept+ nokok g+nañ patak, t+mbi nak endok g+nañ patet.”

³⁹ Yesul+ w+nd+iñ eñgukta t+mbi amatamd+ b+ndambo t+ke ñanep nand+iñg+iñ, gan end+ kis+nan nanin j+lop paipi ñañguk.

⁴⁰ T+mbi Yesul+ Jodan tuk d+ik+iñembi, maim lamb+lak kandañnan undane ñambi, Yoaneli damañgan tuk i-sem-i-sem kena t+iñguknan wand+iñ ña kuñguk. Kuñ+iñmbi,

⁴¹ amatam asupt+ endoñ b+iñmbi, n+s+iñgan n+nd+iñ eñg+iñ, “Yoanel+ jimba kundit engano no n+m t+iñguk, ganmek end+ ama ñolok plon manda eñguk g+iñk wal+ biañgan s+iñk.”

⁴² W+nd+iñ eñ+pi, wolok pak+iñ+ asupt+ Yesu en Mesia w+n nand+kwamb+iñ dañg+iñ.

11

Milam+lat ba kuñgu molom w+n Yesu en wakan

¹⁻² Ama no koi Lasalos end+ j+mbat wopum t+pakuk. Lasalos+ wiwiit Malia g+iñ Mata en g+ta Betani it kwelan kuñguk, t+mbi Malia w+n tam nin end+ siñgimek Wopumdok kessi piñg+ip siple mil+iñnatt+ wil+pi, kumbam sakt+ t+mbi kalandañguk. ✧ Lasalos+ j+mbat t+pal+iñ+mbi,

³ endok wiwiitt+ Yesuloñ manda n+nd+iñ k+m+iñm loñguk, “Wopum, d+ik nand+i: noka g+nañgala kas+lelañ end+ j+mbat t+lak.”

⁴ T+mbi Yesul+ kasat w+n nand+iñmbi, n+nd+iñ eñguk, “J+mbat indañm+iñguk wal+ end+ k+mbektok n+m. Tambo wal+ Kunum Yambattok koi g+iñg+ wopum dauktok ba nak Kunum Yambattok N+iñañ nokok kusatna engano w+n t+mb+ inda-dakleuktok indañm+iñguk.”

⁵ T+mbi Yesul+ Mata wak+iñ dalañ Malia ba wiu Lasalos w+n ep galk tañguk.

⁶ W+nd+iñda t+mbi end+ ‘Lasalos+ j+mbat t+lak’ g+iñg+ w+n nand+iñmbi, kwet pakuk wolok sandap t+pet nombo yous+m pakuk.

⁷ Pakap, gwañgwañila enguk, “B+umbi, Judia kwelan b+ndambo undane ñana.”

⁸ Eumbi n̄ñgĩlĩñ, “N̄n̄ndaut, Judia nasilĩ kawattĩ gwĩtnep t̄ñgĩlĩñ, nain n̄m ombat-aumbi, d̄k b̄ndambo wandĩñ undane ñauñdok elañ ba?”

⁹ Eumbi tambane enguk, “Sandap noñgan ḡnañ aua 12got kwettĩ sala patak. Wala t̄mbi sandap kulaktĩ kwet ñolok kolsalen kalakta t̄mbi yout-kasalam n̄m pa t̄lak.

¹⁰ Gan tim kulaktĩ kolsalen n̄m palm̄lakta t̄mbi yout-kasalam pa t̄lak.”

¹¹ Yesulĩ w̄ndĩñ eñ̄pi, yous̄mbi enguk, “Notn̄ Lasalosĩ dou patak, gan nak ñambi, t̄mba silik̄nem m̄lalekak.”

¹² Eumbi, gwañgwañiilĩ n̄ñgĩlĩñ, “Wopum, t̄kap endĩ dou patakta, j̄mbalĩ taleumbi, k̄ndem daukak.”

¹³ W̄n Yesulĩ Lasaloslok k̄mdok plon e-yout t̄ñguk, gan gwañgwañiilĩ endĩ dou s̄lanin wala elak w̄ndĩñ nandĩñgĩlĩñ.

¹⁴ W̄ndĩñda t̄mbi Yesulĩ indañgan enĩ-daklembi eñguk, “Lasalosĩ ip semb̄k,

¹⁵ gan s̄nda t̄mbi nak en ḡta n̄m pakut wala simbatnalĩ k̄ndem dalak. W̄n kusei ñ̄ndĩñda: nain ñolonda nokok kusatna nandĩ-kwamb̄ñ da-s̄n tanelĩñdok nainj̄ indalak. Gan man ñ̄n endoñ ñana.”

¹⁶ Eumbi, wolongan Tomas koi no Didimus endĩ gwañgwa d̄w̄nda ñ̄ndĩñ enguk, “Ale, w̄ndĩñda n̄ndĩ bo ñambi, n̄n̄ndaut en ḡta k̄mna.”

¹⁷ T̄mbi Yesulĩ Betani it kwet kandañ ña tombi, Lasalosĩ nain t̄pet t̄pet ikan sum ḡnañ taplium pakuk wolok kasat nandĩñguk.

¹⁸ Betani w̄n mayañgan n̄m, 3 kilomita ba n̄tek Jelusalem t̄mbi dumalaum patak,

¹⁹ wala t̄mbi amatam asuptĩ Jelusalem bimbi, Malia ḡt Matalok wiset semb̄ñgukta t̄mbi enĩ-k̄l̄iktĩ t̄nepi endoñ b̄ taleñgĩlĩñ.

²⁰ T̄mbi nimbek nolĩ Matala “Yesu b̄lak” w̄ndĩñ n̄mbi nandĩmbi, endĩ telak plon ña t̄mbi indañguk, gan Malialĩ ilan pipakuk.

²¹ T̄mbi Matalĩ Yesula n̄ñguk, “Wopum, d̄k ñolok pal̄mda, witnalĩ n̄m sembek.

²² Ganmek man ñ̄ndĩñḡtañgan ñ̄ndĩñ nand̄let: d̄k Kunum Yambatta n̄tek t̄mbektok n̄-nandutañda, nandĩ-gametak.”

²³ Eumbi n̄ñguk, “D̄kok wikalĩ b̄ndambo k̄mnan nanin m̄lapi kuukak.”

²⁴ Eumbi, Matalĩ n̄ñguk, “Kunum Yambattĩ nain taletalessan amatam ḡtik ep t̄mbi m̄latnekalĩñ, wolondamek nokok witnalĩ bo m̄lalekak w̄nda nak nandĩ-daklelet ñak.”

²⁵ Eumbi n̄ñguk, “Amatam ep m̄lam̄lat ba kuñgu ememlok molom w̄n natna ñakan. Wala t̄mbi naka nandĩ-k̄l̄iktĩ t̄-namlaktĩ k̄mbek bek, ganmek kuñgun s̄s̄n̄k walĩ gama palmekak.

²⁶ W̄n amatam kaik papi, naka nandĩ-k̄l̄iktĩ t̄-namañ ḡtik endĩ semb̄nelĩñ, ganmek k̄m biañgan walĩ nain no ba nola n̄m inda-semekak. D̄k w̄n nandĩ-kwamb̄ñ dalañ ba?”

²⁷ Eumbi, Matalĩ n̄ñguk, “Wopum, biañgan ñak! T̄mbi nak manda ñ̄n bo nandĩ-kwamb̄ñ dalet: Mesia, Kunum Yambattok N̄ñañ, nin kwelan ñolok indauptok een, w̄n d̄tna wakan.”

²⁸ Matalĩ w̄ndĩñ eu taleumbi, ilan undane ñambi, dalañ Malia k̄t̄ñm̄mbi, manda janjat t̄mbi, ñ̄ndĩñ n̄ñguk, “N̄n̄ndauttĩ b̄ tombi, k̄t̄-gamlak.”

²⁹ Eu nandĩmbi, wolongan plastik m̄lapi, Yesuloñ ñañguk.

³⁰ (Yesulĩ it kwet ḡnañ gama n̄m loñguk, tambo endĩ Matalĩ en t̄mbi indañguk wolok pakuk.)

³¹ T̄mbi Jelusalem nasi, nindĩ Malia ḡta it ḡnañ papi, n̄-k̄l̄iktĩ t̄ñgĩlĩñ, endĩ Malia plastik s̄n̄k m̄lapi, pawan p̄m ñaumbi kañgĩlĩñ. Kañbi, “Endĩ sumnan kut-blamblan eup ñalak” w̄ndĩñ nandĩmbi, kle ñañgĩlĩñ.

³² T̄mbi Malialĩ Yesu pakuknan ña tombi kañguk, wolonda endĩ kes̄inan m̄lelem t̄mbi n̄ñguk, “Wopum, d̄k ñolok pal̄mda, witnalĩ n̄m sembek!”

³³ W̄ndĩñ eu taleumbi, kut-blamblan eñguk, t̄mbi Jelusalem nasi en ḡta b̄ñgĩlĩñ endĩ bo mano t̄ñgĩlĩñ. T̄mbi Yesulĩ w̄n yamb̄ñguk, wolonda endok ḡnañlĩ m̄lata-s̄n̄k taumbi, blan ba gimbit walan wandin deiñguk.

³⁴ T̄mbi en̄-nandĩñguk, “Delok k̄m̄l̄m̄ patak?” Eumbi n̄ñgĩlĩñ, “Wopum, ñ̄n b̄ ka.”

³⁵ T̄mbi Yesulĩ sumdok telaknan ñañ̄pi, dai tullĩ p̄ñguk.

³⁶ W̄ndĩñda Jelusalem nasilĩ n̄s̄ñgan ñ̄ndĩñ eñgĩlĩñ, “W̄ kawit! Endĩ Lasalos ḡnañlĩ s̄n̄k t̄ke-kas̄leñguk yañ.”

³⁷ Gan endoñnan nanin d̄w̄ndĩ ñ̄ndĩñ eñgĩlĩñ, “N̄tek t̄mbi ama dai sipsipm̄n endok dai t̄mbi tomguktĩ ama ñ̄n n̄m t̄ke-k̄m̄l̄m̄bi semb̄ñguk?”

³⁸ T̄mbi Yesulĩ b̄ndambo ḡnañ m̄lata s̄n̄k taumbi, sumnan ña tomguk. Lasalos w̄n kawat tombañ nolok ḡnañ k̄m̄pi, yama w̄n kawat wopumd̄ masip bimbin.

³⁹ Tĩmbi Yesulĩ enguk, “Kawat tĩke ñawit!” Eumbi, ama sembi-sembindok wiu Mata endĩ tambane nĩnguk, “Wopum, nain tĩpet tĩpet ikan sembi-pakukta tĩmbi ip mĩĩñ tĩlak yañ!”

⁴⁰ Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Nak ikan ñĩndĩñ ganĩ: tĩkap dĩk naka nandĩ-kĩĩktĩ tĩ-namlañda, Kunum Yambattok kusal engano wĩn inda-dakleumbi koutañ.”

⁴¹ Wĩndĩñda ama dĩwĩndĩ kawat wĩn tĩke ñaumbi, Yesulĩ deium loubi, ñĩndĩñ eĩnguk, “Bep, dĩk nokok nĩmolona ikan nandĩ-namlañ, wala tĩmbi nak we ganlet.

⁴² Dĩk nain tuop nandĩ-namlañ, wĩn natna nandĩ-talelet. Gan nak amatam ñokok ikañ enda nandĩ-sembi, endĩ dĩtna wakan nanĩ-mulĩm indañgut wĩn nandĩ-kwambĩñ danelĩndok wĩndĩñ et.”

⁴³ Wĩndĩñ eu taleumbi, wopumgan kĩtĩmbi eĩnguk, “Lasalos, dĩk pi!”

⁴⁴ Eumbi, kĩngukĩ kaiktambi piĩnguk. Tĩmbi kii kesĩ ba kumbam wĩn sandumdĩ tapli imimĩnda tĩmbi Yesulĩ enguk, “Sandum piĩsalĩm, samakgan kuwĩn.”

*Yesu amatamdok kĩnjan wĩlĩ kĩmnelĩñdok telak lonjĩngĩlĩñ
(Matayo 26:1-5, Maleko 14:1-2, Luka 22:1-2)*

⁴⁵ Wĩndĩñda Jerusalem nasi Malia kanep bĩngĩlĩñ endoñnan nanin asuptĩ Yesulĩ Lasalos nĩtek tĩñmĩnguk wĩn ka-nandĩngĩlĩñda tĩmbi en Mesia sĩnĩk wĩn nandĩ-kwambĩñ daĩngĩlĩñ.

⁴⁶ Gan dĩwĩndĩ Falisi amalofĩ ñambi, Yesulĩ nĩtek tĩnguk wolok kasat tĩ-semgĩlĩñ.

⁴⁷ Wĩndĩñda tapma ama biesĩ gĩt Falisi ama endĩ Judalok tĩ kiyau wopumdok ama gĩtĩk kĩtĩ-semum bĩmbi, kĩmĩn tĩmbi, nĩsĩngan Yesulok plon ñĩndĩñ e-nandĩ tĩngĩlĩñ, “Nĩtek tĩlok? Ama wali jĩmba kundit asupgan sĩnĩk pa tĩlak wĩn!

⁴⁸ Tĩkap nĩndĩ binambi, wĩndĩngot tĩ-kuukta, amatam gĩtĩkgandĩ en Mesia wĩndĩñ nandĩ-kwambĩñ dambi, enda tĩmbi kusei kĩmĩpi, nĩndok kandĩkĩneni Roma nasi mik tĩ-semumbi, endĩ bĩmbi, nĩndok tapma it wakĩt ama sambat ñĩn nĩpma tĩkeumbi kolanekamĩñ.”

⁴⁹ Tĩmbi ama biesĩ endoñnan nanin no, wĩn Kaiafas, endĩ gwĩlat wolonda tapma amalok telak damanjĩ kuĩnguk, tĩmbi endĩ ñĩndĩñ enguk, “Sĩndĩ ka-nandĩ-daklenjĩ nĩmnat yañ!

⁵⁰ Nĩm kañbi Juda ama nĩn gĩtĩk kola-taleneñ, wala tĩmbi wĩn sĩndok kandañ kĩndem, tĩkap ama noĩnganĩngot amatam gĩtĩktok kĩnjannĩ kĩm-nĩmek. Sĩndĩ wĩn nĩm ka-nandĩ-dakleañ bek.”

⁵¹ Kaiafasĩ wĩndĩñ eĩnguk, gan endĩ manda wĩn enlok nanandĩnla nĩm eĩnguk. Tambo endĩ gwĩlat wolonda tapma amalok telak damanjĩ pakukta, plofet manda eĩnpi, ñĩndĩñ eĩnguk: Yesulĩ Juda amatamdok kĩnjan kĩm-semepi tĩnguk.

⁵² Tĩmbi endokgot nĩm. Endĩ Kunum Yambattok gĩngĩtĩnii kwet nolok nolok papusenem pakañ ep kiulĩmbi, sambat noĩngan tĩnelĩñdok kĩmbepi tĩnguk.

⁵³ Kaiafasĩ wĩndĩñ eĩngukta tĩmbi Juda ama biesĩlĩ sandap wolondaĩngan kusei kĩmĩpi, nĩsĩngan e-sambat tĩ-kumbi, Yesu wĩlĩ kĩmnelĩñdok telak lonjĩngĩlĩñ.

⁵⁴ Wĩndĩñda tĩmbi Yesulĩ Jerusalem nasi endok boĩngĩpsĩnan indañgan nombo nĩm kuĩnguk. Tambo endĩ walinĩn piĩm ñambi, kwet no kwet sĩlanĩn ñasĩngan patak wolok ñambi, it kwet no koi Eflaim wolok gwaĩngwañii gĩta kuĩnguk.

⁵⁵ Tĩmbi Juda amatamdok Kamaikamai gwĩlat dumalaumbi, amatam asuptĩ isĩ kwesi bĩmbi, Kunum Yambattok dainan jamĩlan indanelĩñdok itañgan tapma ilan tĩ-paĩngĩpaĩngĩle tĩnepi Jerusalem lo ñañgĩlĩñ.

⁵⁶ Ñambi, Yesu lonjĩmbi, tapma it sañ jĩmba gĩnañ ipi, nĩsĩngan ñĩndĩñ eĩngĩlĩñ, “Sĩndĩ nĩtek nandañ? Endĩ gwĩlatta nĩm bĩukak bek.”

⁵⁷ Wĩndĩñ eĩngĩlĩñ wĩn kusei ñĩndĩñda: tapma ama biesĩ gĩt Falisi amalĩ Yesu tĩkenelĩndok manda kwambĩñ no ñĩndĩñ eu sataĩnguk, “Tĩkap ama nolĩ Yesu delok patak wĩn nandĩlakta, wĩn nĩnbĩ nandĩmbi, en tĩkeneñdok.”

12

*Malialĩ Yesu kĩmkĩmlok tĩ-paĩngĩpaĩngĩle tĩñmĩnguk
(Matayo 26:6-13, Maleko 14:3-9)*

¹ Kamaikamai gwĩlat gama nĩm indañĩlĩmbi, sandap kĩt tambon noĩngan gama palĩmbi, Yesulĩ nolii gĩt Betani it kwelan ña tomguk. Betani wĩn Lasalos, nin Yesulĩ kĩmnan nanin tĩmbi mĩlakuk, endok il kwel.

² Yesulĩ wolok tombĩmbi, nanañ sina tĩ-ñĩmĩmbi, Yesu gĩta nanañ naĩngĩlĩñ endoñnan nanin no wĩn Lasalos, tĩmbi Matalĩ yambĩ-dĩkĩeĩnguk. Nanañ na-palĩñĩlĩmbi,

³ Malialí wílifñgílo no tákembi, Yesuloñ ña indambi, pñfñgíp saple mílíñ kíndem tuan loloñ síník endok kesí plon yalímípi, kumbam saktí tñmbí kalandañguk. Tñmbi pñfñgíp saplelok mílíñ kíndem walí it gítík wín tokñeñguk. *

⁴ Tñmbi Yesulok gwañgwañiilí endoñnan nanin no koi Judas Iskalíot, ama nin endí síñgi kandañ Yesu kanjíkñiilok kísnan kímkuk, endí Malialí kundit tñnguk wala nandum pñmbi eñguk,

⁵ “Yakai! Nñndí pñfñgíp saple wín tuatualok kímtñem tuaumda, gwílat noñgandok kena naindok tuan walínin epbi, gumañ pñmbíñesíla emneñ!”

⁶ Gan endí ama pñmbíñesíla ním nandí-semguk, tambo endí kumbu pa tñngukta tñmbi wíndíñ eñguk. Wín amatamdí Yesu gít gwañgwañiila mñnem emgílíñ wín Judasí kadíkñembi, walínin gitakan enlok pa eplíñguk.

⁷ Tñmbi Yesulí Judasla nñmbi eñguk, “Maliala mílap ním míwíñ! Wín nak kímbambi, nep kíndit taplínekalíñ, wolok itañgan nokok pñfñgípna tí-pañgípañgíle tí-namektok endí pñfñgíp saple wín tuatualok ním kímkuk.

⁸ Pñmbíñesíli nain tuop sín gíta kuumbi, kíndem ep kímtñekalíñ, gan nakta kwelan ñolok sín gíta papat kwambíñgan ním kuutat.”

Tapma ama biesíli Lasalos bo wílí kímneliñndok e-sambat tñngíliñ

⁹ Tñmbi Jelusalem nasi asupgan síník endí Yesu Betani it kwelan pakuk wolok gñgít nandímbi, kanepi bñngíliñ. Tñmbi engot ním. Endí Yesulí Lasalos kímnan nanin tñmbí mílakuk en bo kanepi bñngíliñ.

¹⁰⁻¹¹ Wín Lasalosla tñmbi amatam asuptí Yesulok kandañ ña-talembi, nandí-kílikti tññmíñgíliñ, wala tñmbi tapma ama biesíli Lasalos bo wílí kímneliñndok e-sambat tñngíliñ.

Yesulí ama wapmañ wandin Jelusalem loñguk (Matayo 21:1-11, Maleko 11:1-11, Luka 19:28-40)

¹² Kwet salaumbi, amatam kímnin gítík gwílatla Jelusalem bñngíliñ endí Yesulí wolok loupi tñnguk manda wín nandíñgíliñ.

¹³ Nandímbi, Yesulok koi gñngít tíke-lonelíñndok komba gandua wandin wolok kíi gayam ombím epbi, it kwet bímbi, telaknan tñmbí indauktok ñambi, ññndíñ kítmímbi eñgíliñ, “Hosana! Ní-ta-lona!

Ama ññn Wopumdok koi plon bímbi, Kunum Yambattí gwílam tññmín! Endí Islael nñndok Ama Wapmañni! *

¹⁴ Tñmbi Yesulí doñki sim no tñmbí indaumbi, wolok plon pipapi ñañguk. Wín plofet manda ññndíñ youyoulin patak wolok tuop indañguk,

¹⁵ “Saion nasi síndí ním mísínelíñ! Wí kawít! Síndok ama wapmañjí doñki nññañ plon pipapi bílak.” *

¹⁶ (Nain wolonda Yesulok gwañgwañiilí nek indañguk wolok walan gama ním nandí-dakleñgíliñ. Wín Kunum Yambattí Yesu kímnan nanin tñmbí mílapi, endok pipapal engano wolok undane loñguk, wolok síñgi kandañmek endí nandí-tomgíliñ, wín plofet amalí Yesulok plon wíndíñ indauktok youyoulin, tñmbi wolok tuopgan indañmíñguk.)

¹⁷ Tñmbi kímnin wopum Yesulí Lasalos kítmímbi, kímnan nanin tñmbí mílapi, sum gñnañnan nanin lambumbi kañgíliñ, endí yousímbi, nek indañguk wín e-saktañgíliñ.

¹⁸ Kímnin gítík Kamaikamai gwílatla Jelusalem bñngíliñ, endí Yesu telak plon tñmbí indanelíñndok ñañgíliñ, wín kusei ññndíñda: Yesulí jimba kundit wandin tñnguk wolok gñngít sapakñeumbi, endí nandímbi, telak plon tñmbí indanelíñndok ñañgíliñ. Ñaumbi,

¹⁹ Falisi amalí wín kañbi, nandum tuop ním tñmbímbi, nñsñngan ññndíñ eñgíliñ, “Wí kawít! Kwelan kuañ gítíkti en ip klem kunepi ñañ! Nñndí nek kusei kusei tamíñ, walí bien nñmnat wandin inda-daklelak!”

Yesulí enlok kímkímñíla plofet manda enguk

²⁰ Amatam gwílatla Kunum Yambat mílelem mñlelem tññmínelíñndok Jelusalem bñngíliñ endok boñgípsñnan Grik ama díwín pakíliñ.

²¹ Filip endí Betsaida it kwet Galilí kwelan nanin, tñmbi sambat walí endoñ bímbi nñngíliñ, “Ama wopum, nñndí Yesu kanep nandamíñ.”

²² Eumbi, Filiptí ñambi, Andlu nñmbí nandumbi, yakan Yesuloñ ñambi, eñgíliñ wolok tuop nñngímík.

²³ Tñmbi Yesulí ññndíñ tambane enguk, “Nak Ama Sísník nokok pipatna engano wolok undane louttok nain walí ip inda-talelak.

* **12:3:** Wín wítña típet ba nítek wolok tuop Malialí pñfñgíp saple koi ‘nad’ kítañ wín Yesulok kesí plon yalímíkuk. **12:13:** Kap 118:25-26 * **12:15:** Sekeraia 9:9

²⁴ Wɪn biañgan sɪnɪk. Tɪmbi ñɪndɪñ sanlet: tɪkap nanañ mɪnjɪptɪ kwelan nɪm pɪmbi kɪmbekta, en noñgangot palek. Gan tɪkap endɪ kɪmbekta, endɪ bien asup laliuk.

²⁵ Nin endɪ enlok kuñgun tɪke-kɪmbɪñ dalakta, endok kuñgun papat kwambɪñgan nɪm palmekak. Gan nin endɪ kwelan ñolok kumbi, naka tɪmbi kuñgun enlok nɪm tɪke-kɪmbɪñ dalakta, walɪ wakan kuñgun wɪn tɪke kamaimbi, papat kwambɪñgan palmekak.

²⁶ Wɪn no enlok kena gwañgwana kulakta, endɪ nak nep kle kuwɪn. Nak nep kle kuñpi, natna patetnan endɪ bo palekak. Tɪmbi nokok Bepnalɪ kena gwañgwana kuañ gɪtɪkta kot gɪñgɪt emekak.”

²⁷ Tɪmbi Yesulɪ enlok kɪmla kɪmɪt-nandɪmbi yousɪmbi eñguk, “Man nokok gɪnañna mlataumbi, nɪtek ewɪt? ‘Bep, dɪk mlap inda-namep tɪlak ñɪn napma tɪke’ wɪndɪñ ewɪt ba? Nɪm a. Wɪn nak mlap wɪn bemettok indañgutta tɪmbi wɪndɪñ nɪm eutet.

²⁸ Tambo nak ñɪndɪñ elet, ‘Bep, dɪkok kusaka engano wɪn tɪmbɪ inda-dakleumbi, kokalɪ wopum dawɪn.’”

Yesulɪ wɪndɪñ eumbi, kunum gɪnañ nanin manda nolɪ ñɪndɪñ eu pɪñguk, “Nokok kusatna engano wɪn ikan tɪmba inda-dakleumbi, kotnalɪ wopum dañguk, tɪmbi wɪndɪñgangot bɪndambo tɪmbetat.”

²⁹ Kɪmɪn gɪtɪk wolok pakɪlɪñ endɪ kɪtɪkɪtɪ wɪn nandɪmbi, dɪwɪndɪ “Dɪlɪmat kɪtɪlak” eumbi, dɪwɪndɪ “Eñalo nolɪ manda nɪlak” wɪndɪñ eñgɪlɪñ.

³⁰ Tɪmbi Yesulɪ tambane enguk, “Manda walɪ nak nep tɪmbɪ plaptauktok nɪm, walɪ sindɪ sep tɪmbɪ plaptauktok pɪlak.

³¹ Man ñɪndɪñgɪt nain inda-taleumbi, ñɪndɪñ indaukak: Kunum Yambattɪ kwelalok amatam gɪtɪk yambɪ-danbi, tambonjɪ ombɪ-tɪkenelɪñdok eu taleukak, tɪmbi kwet ñolok kandɪkne Satan en wakan wɪlɪ pɪukak.

³² Gan natnalok kandañ wɪn ñɪndɪñ: nak kwelan nanin nep loumek, nak amatam gɪtɪktɪ nokoñ bɪmbɪlok telak dɪlɪ-tom-semetat.”

³³ Yesulɪ wɪndɪñ eñguk, wɪn endɪ kɪmkɪm nɪtein kɪmbektok wɪn e-dakleñguk.

³⁴ Tɪmbi amatamdɪ tambane nɪñgɪlɪñ, “Manda youyoulɪn patak walɪ Mesia papat kwambɪñgan kuuktok eumbi pa nandɪñgɪmɪñ. Nɪtek tɪmbi dɪk Ama Sɪsɪnɪk kloñbat plon tɪke-loumbi kɪmbektok elañ? Dɪk Ama Sɪsɪnɪk nɪtein wandin ñala manda wɪn elañ?”

³⁵ Tɪmbi Yesulɪ enlok plon manda embi, ñɪndɪñ enguk, “Kolsalenlɪ nain dumangangot gama sindok boñgɪpsɪnan pat-samekak. Nɪm kañbi kɪlɪmdɪ sapma kleuk, wala tɪmbi sindɪ kolsalen gama pat-samlak tuop wolok gɪnañ yousɪmbi kunekalɪñ. Neta, kɪlɪm gɪnañ kulaktɪ dendɪñ ñalak wala nɪm nandɪ-daklelak.

³⁶ Wɪndɪñda tɪmbi kolsalendok kuseilɪ sɪn gɪta gama palɪñlɪmbi, sindɪ kolsalen molom indanelɪñdok en nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪnekalɪñ.”

Yesulɪ wɪndɪñ eu taleumbi, amatam yambɪk bim ñambi, yambɪ-semɪm pa kuñguk.

Yesu nɪm nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmañdɪ tuanjɪ ombɪ-tɪkenekalɪñ

³⁷ Yesulɪ jimba kundit asupgan amatamdok dausɪnan ip tɪñguk, gan asuptɪ wandingan embi gɪñgɪnembɪ, en Mesia wɪn nɪm nandɪ-kwambɪñ dañgɪlɪñ.

³⁸ Wɪn plofet Aisaialɪ manda no youkuk patak walɪ bien tɪmbektok wɪndɪñ indañguk. Manda wɪn ñɪndɪñ,

“Wopum, nɪndɪ gɪñgɪt manda eñgɪmɪñ

wɪn amatam tɪpet sɪnɪktɪ nandɪ-kwambɪñ dañgɪlɪñ,

ba dɪkok gembɪñga daut semguñ wɪn ka-dakleñgɪlɪñ.” *

³⁹ Endɪ Yesu nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪnelɪñdok tuop nɪm. Wolok kusei wɪn Aisaialɪ ñɪndɪñ youkuk,

⁴⁰ “Nak Kunum Yambattɪ endok dausɪ masipbi, gɪnañjɪ tɪmba kwambɪñ dañguk.

Nɪm kañbi, endɪ dausɪlɪ nokok kunditna kañbi,

gɪnañjɪlɪ nandɪ-kɪlɪñ embi,

tambanem, nokoñ bɪumbi,

natna ep tɪmba kaikta-talenekalɪñ.” *

⁴¹ Aisaialɪ wɪndɪñ youkuk, wɪn kusei ñɪndɪñda: Kunum Yambattɪ Mesialok kusal engano wɪn Aisaia itañgan daulɪmɪm kañbi, endɪ nepek eukak ba tɪmbekak wolok plon youkuk.

⁴² Ganmek nain wologan Juda ama biesɪlok boñgɪpsɪnan bo asuptɪ Yesu nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪñgɪlɪñ, gan endɪ Falisi amala mɪsɪñgɪlɪñda tɪmbi wɪn nɪm e-indañgɪlɪñ. Nɪm kañbi, endɪ it kiyau gɪnañ nanin ep kle-kolɪmbi, pawan kunelɪñ.

⁴³ Ama walɪ amatam eni-kɪndem dañ wala nandɪ-galk wopum tɪñgɪlɪñ, ganmek Kunum Yambattok kandañ nandɪ-galk wopum wandin nɪm tɪmbi, nandɪ-kɪlɪktɪnjɪ kɪmɪt-semɪñgɪlɪñ.

⁴⁴ Tĩmbi Yesulĩ wopungan kitĩmbi, ñĩndĩñ eu pĩnguk, “Nak nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namlaktĩ nakgot nĩm nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namlak, tambo endĩ Bep nak nanĩ-mukuk en bo nandĩ-kĩlĩktĩ tĩñmĩlak.

⁴⁵ Wĩndĩñgangot nak nambĩlaktĩ nanĩ-mukuk en bo kalak.

⁴⁶ Amatam nak nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namañ, endĩ kĩlĩm gĩnañ nombo nĩm kunelĩñdok nak kolsalen wandĩn kwelan pĩ indaĩngut.

⁴⁷ Nak kwelan kuañ yambi-danbi, endok kolanjĩlok tambon ewa taleuktok nĩm indaĩngut. Tambo nak kolanjĩlok tambonnan nanĩn yapma tĩkeuttok indaĩngut. Kusei wala tĩmbi tĩkap ama nolĩ nokok mandana nandĩ-kĩmĩmnelakta, natna en ka-danbi, endok tambon ewa talelak wĩndĩñ nĩm tĩlet.

⁴⁸ Tambo nin endĩ nak siĩgi wĩt-nambi, nokok mandana nĩm nandĩ-dasilak en ka-danbi, tambon eu taleuktok no patak, wĩn nak manda eĩngut walĩ wakan en kwet nain taletalenan ka-danbi, tambon ombi-tĩkeuktok eu taleukak.

⁴⁹ Wĩn kusei ñĩndĩñda: nak natnalok nanandĩnala manda nĩm eĩngut. Tambo Bep nak nanĩ-mukuk en wakan nak manda nek ba nĩtek eelok wĩn nanĩ-dĩkĩñeĩnguk.

⁵⁰ Tĩmbi nak ñĩndĩñ nandĩ-kĩlĩñ elet: endĩ manda euttok nanĩ-dĩkĩñeĩnguk, manda walĩ amatam ep tĩmbĩmbi, kuĩngu taletalen nĩmnat kunekalĩñ. Wĩndĩñda tĩmbi nak endĩ manda nĩtek eelok nanguk, wolok tuopgangot pa elet.”

Yesulĩ kĩmbepi, gwaĩngwaĩnii tĩ-paĩngĩpaĩngĩle tĩ-semguk

13

Yesulĩ gwaĩngwaĩnilok kesĩsĩ wĩlĩt-semguk

¹ Kamaikamai gwĩlat indaup tĩmbĩmbi, Yesulĩ kwelan ñolok bimbi, Beuloñ undane lololok nain indaĩnguk wĩn ka-nandĩ-dakleĩnguk. Endĩ ama nin kwelan ñolok en kĩmĩt-kle kuĩngĩlĩñ wĩn ep galk tĩ-ta-bĩnguk, tĩmbi yousĩmbi, kwelan gama kuĩnguk tuop ep galkta tĩnguk wĩn daut semguk.

² Yesu gĩt gwaĩngwaĩnii endĩ tim nanañ na-palĩñĩlĩmbi, ñĩndĩñ indaĩnguk: Satandĩ Judas, Simon Iskaliottok nĩññañ, enda ikan gĩnan gĩnañ nanandĩ mĩmbi, Yesu kanjĩkĩnii lok kĩsĩnan kĩmĩlektok nĩnguk.

³ Gaĩngan Yesulĩ nandĩnguk, wĩn Beptĩ nepek gĩtik endok kiinan kĩmĩlĩmbi ka-dĩkĩñeĩnguk, tĩmbi endĩ Kunum Yambattoñnan nanĩn pĩnguktĩ endoñ undane louptok tĩnguk. Wĩndĩñ nandĩñĩpi,

⁴ nanañ na-pakĩlĩñnan nanĩn mĩlapi, dasindasin ombap kiundĩp kĩmĩpi, tĩmbĩkalanda no tĩkernbi, boĩngĩunan temguk.

⁵ Tĩñĩpi, tuk jawañ gĩnañ wĩlĩ pĩumbi, kusei kĩmĩpi, gwaĩngwaĩnii kesĩsĩ wĩlĩt-sembi, tĩmbĩkalanda boĩngĩunan temguk walĩ tĩmbĩ kalandaĩnguk.

⁶ Wĩndĩñ tĩ-sem-ta-ñakap, Simon Petoloñ bĩ tombĩmbi nĩnguk, “Wopum, nĩm kañbi dĩkĩ nokok kesĩtna wĩlĩlep tĩmbeñ a.”

⁷ Eumbi tambane nĩnguk, “Natna nek tĩ-samlet wolok kusei wĩn dĩk man ñĩndĩñgĩta nĩm nandĩ-daklelañ, gan gamamek nandĩ-tombekañ.”

⁸ Eumbi, Petolĩ kĩmĩsip tĩñmĩmbi nĩnguk, “Dĩk nain no ba nola nokok kesĩtna no nĩm wĩlĩt-namekañ.” Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Tĩkap nak nĩm wĩlĩt-gametetta, dĩk nokok gĩngĩt yousĩm kuuñdok tuop nĩm.”

⁹ Eumbi, Simon Petolĩ nĩnguk, “Wopum, tĩkap wĩndĩñda, dĩk nandĩ-nambi, kesĩtnaĩngot nĩm wĩlĩt-nameñ, tambo dĩk nokok kĩtna ba kumbana wakĩt wĩlĩt-namekañ!”

¹⁰ Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Nin endĩ tuk ikan ik, endĩ jamilan sĩsĩnik, gan kesĩĩngot wĩlĩwĩlĩttok. Tĩmbi gĩnañjĩlok kandañ sĩndĩ jamilan sĩnik, gan gĩtik sĩnik nĩm.”

¹¹ Yesulĩ nin sĩnikĩtĩ en kanjĩkĩnii lok kĩsĩnan kĩmĩpi tĩnguk wĩn ikan ka-nandĩngukta tĩmbi ñĩndĩñ eĩnguk, “sĩndĩ gĩtik sĩnik jamilan nĩm.”

¹² Yesulĩ gwaĩngwaĩnilok kesĩsĩ wĩlĩt-talembi, dasindasin ombap bĩndambo dasĩmbi, kwel kĩnjannan undane ña pip papi enĩ-nandĩnguk, “Sĩndĩ nak nek tĩ-samĩt wolok kusei ka-nandĩ-tomañ ba nĩm? Wĩn ñĩndĩñ:

¹³ nak sĩndok Sanĩndaĩtsĩ ba Wopumjĩ kuletta tĩmbi sĩndĩ ‘Nĩnĩndaĩt’ ba ‘Wopum’ nanañ wĩn dĩndĩm eañ.

¹⁴ Wĩndĩñda tĩkap nak sĩndok Wopumjĩ ba Sanĩndaĩtsĩlĩ sĩndok kesĩsĩ wĩlĩt-sam-taleletta, sĩngan kesĩsĩ tambo wĩlĩlĩm tĩ-ta-kulok.

¹⁵ Nak telak wĩn daut samĩt, wĩn sĩndĩ bo nak nomĩk kosĩ gĩngĩt wĩn biu pĩumbi, nak tĩ-samĩt wĩndĩñgan sĩndĩ tambo tĩke-kĩmĩt tĩ-kunekalĩñ.

¹⁶ Biañgan ñak. Nak ñindíñ sanlet: kena gwañgwa sɪlanindí molomjɪlok kapmainan kuañ, tím̄bi ama kena tɪndílok ení-mulɪm ñañ endí bo nin ení-mukuk endok kapmainan kuañ.*

¹⁷ Sɪndí nepek sanít wolok walan ip nandí-dakleañda, tɪkap sɪndí wolok tuop tɪ-kunekaliñda, sɪndí Kunum Yambattok dainan amatam dɪwɪn yapma kle-patnekalíñ.”

*Ama nin Yesu kanjɪkɪiilok kɪsɪnan kɪmɪpi tɪñguk wɪn inda-dakleñguk
(Matayo 26:20-25, Maleko 14:17-21, Luka 22:21-23)*

¹⁸ Tím̄bi Yesulí yousɪm̄bi enguk, “Nak sɪndí gɪtɪk amatam dɪwɪn yapma kle-patnekalíñ wɪndíñ nɪm̄ elet. Nak ama ñitein nokok gwañgwanai kunelíñdok ep kasɪleñgut wɪn nandí-dakle-samlet, tím̄bi nak nin kasɪleñgut wɪn plofet manda no youyoulɪn patak walí bien tím̄bektok kasɪleñgut. Wɪn ñindíñ, ‘Ama no notna wandin nakɪta yakan nanañ nalak, endí kanjɪk tɪ-namlak.’ ✱

¹⁹ Nak man ñɪn wolok plon itañgan kasat tɪ-samlet, wɪn kusei ñindíñda: wɪndíñ inda-namumek, sɪndí nokok kusatna papat kwambíñ wɪn nandí-kwambíñ danekaliñ.

²⁰ Nak kusatnala elet walí biañgan sɪnɪk. Tím̄bi ñindíñ sanlet: nin endí nak ama nɪ-mukut enda not tɪñmɪlak, endí Kunum Yambattok dainan nak wakan not tɪ-namlak, tím̄bi nin endí not tɪ-namlak, endí nak naní-mukuk enda bo not tɪñmɪlak.”

²¹ Yesulí wɪndíñ e-talembi, gɪnañ mɪlata-sɪnɪk taumbi, indañgan e-daklembi enguk, “Manda et walí biañgan sɪnɪk, wɪn nak ñindíñ sanlet: sɪndoñnan nanin nolí bola tɪ-nambi, kanjɪknaïlok kɪsɪnan napiletak.”

²² Tím̄bi gwañgwañiilí Yesulí ninda sɪnɪk eñguk wala gama nɪm̄ nandí-daklembi, nandí-bendí wopum tím̄bi, tambo ka tɪñgɪlɪñ.

²³ Tím̄bi endoñnan nanin no, wɪn gwañgwa nin Yesulí gɪnañlí kasɪleñguk † endí Yesulok ñasɪñgan kii dɪndíñ kandañ pakuk,

²⁴ wala tím̄bi Petlolí enda kiilí walawala tím̄bi nɪñguk, “Ninda sɪnɪk elak wɪn dɪk nɪ-ka!”

²⁵ Wɪndíñ tím̄bɪm̄bi, gwañgwa walí Yesulok kandañ ñaña embi nɪ-nandíñguk, “Wopum, wɪn nin?”

²⁶ Eumbi, Yesulí tambane nɪñguk, “Nak plaua nanañ dɪp ñɪn wɪtna gɪnañ wɪsɪm̄bi, mɪwam nambetak en wakan.” Wɪndíñ eñɪpi, plaua nanañ dɪp wɪn wɪsɪm̄bi, Judas Simon Iskaliottok nɪñañda mɪumbi

²⁷ tɪkeumbi, wolongan Satandí Judaslok gɪnañ pɪ-ñɪmɪñguk. Tím̄bi Yesulí nɪñguk, “Dɪk nepek tím̄bep tɪlañ wɪn platik sɪnɪk tɪ.”

²⁸ Endí wɪndíñ eñguk, gan nanañ na-pakɪlɪñ dɪwɪn nolí endí kusei nekta wɪndíñ nɪñguk wɪn nɪm̄ nandí-dakleñgɪlɪñ. Nɪm̄ nandí-daklembi,

²⁹ Judaslí endok mɪnemjɪ ka-dɪkɪeñgukta tím̄bi dɪwɪndí Yesulí Judasla ñindíñ ba nek nɪñguk wɪndíñ nandíñgɪlɪñ, “Dɪk ñambi, gwɪlatta nek nanalok tɪpɪkamɪñ wɪn tua,” ba “Pɪmbɪñesɪla mɪnem em.”

³⁰ Tím̄bi Judaslí nanañ dɪp wɪn tɪke-taleumbi, wolongan walinin kɪlɪm̄ gɪnañ pɪm̄ ñañguk.

Yesulí gwañgwañii tambo tɪke-galk tɪnelíñdok ení-dɪkɪeñguk

³¹ Judaslí walinin ip pɪm̄ ñaumbi, Yesulí gwañgwañii dɪwɪn ñindíñ enguk, “Ama Sɪsɪnɪk nokok kusatna engano walí man inda-dakleupi tɪlak, tím̄bi nek inda-namepi tɪlak, walí Kunum Yambattok kusal engano wɪn tím̄bi inda-dakleukak.

³² Tɪkap nak endok kusal engano wɪn tím̄ba inda-daklelakta, nain nɪm̄ ombataumbi, endí bo nokok kusatna engano wɪn tím̄bi inda-dakleukak.

³³ Gwañgwanai, nak nain dumangot gama sɪn gɪta kuutat. Kukap ñawambi, sɪndí nep lonjɪnekalíñ, gan nak Juda ama biesɪla engut wɪndíñgangot sɪnda ñindíñ sanlet, ‘Nak ñautatnan sɪndí ñanelíñdok tuop nɪm̄.’

³⁴ Wɪndíñda tím̄bi nak endíkeñe manda kombɪlin sanbi, sɪndí gɪnañjɪlɪ tambo tɪke-galk tɪnelíñdok sani-dɪkɪeñet, wɪn nak sep galk tɪ-samguttɪ tɪ-samlet, telak wolok tuopgan sɪndí bo tambo tɪke-galk tɪnekalíñ.

³⁵ Tɪkap sɪndí wɪndíñ tɪ-kunekaliñda, amatam gɪtɪktɪ sɪndí nokok gwañgwanai kuañ wɪn sambí-nandí-tomnekalíñ.”

Yesulí Petlolok e-sem̄bɪn wɪn eu indañguk

(Matayo 26:31-35, Maleko 14:27-31, Luka 22:31-34)

* **13:16:** Manda wolok walan wɪn ñindíñ: tɪkap Yesulí siñgin tɪke-pɪmbi, gwañgwañii ep kɪmɪkukta, endok gwañgwañiilí tambo wɪndíñgangot tɪlok. ✱ **13:18:** Kap 41:9 † **13:23:** Yoanelí enlok plon e-you tɪñguk, gan enlok koi tɪke-louktok nɪm̄ nandímbi, eu inda-dakleñguk.

³⁶ Tĩmbi Simon Petlolĩ Yesu nĩ-nandĩnguk, “Wopum, dĩk dendĩñ ñaukañ?” Eumbi tambane nĩnguk, “Nak ñautatnan dĩk man ñĩn nep klem ñauñdok tuop nĩm, gan gamamek dĩk nep klembi ñaukañ.”

³⁷ Eumbi nĩ-nandĩmbi eñguk, “Wopum, nĩtek tĩmbi nak man ñĩn gep klem ñauttok tuop nĩm? Nak kuñguna bimbi, kĩm-gamettok pañgĩtam patet.”

³⁸ Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Ba dĩkok kuñguñga bimbi, kĩm-nametañ ba? Wĩn biañgan nĩm! Nak ñĩndĩñ ganlet: puputti gamañ nĩm kĩtĩñĩlĩmbi, dĩk naka nain tĩpet gĩt no e-sembe tĩ-nametañ.”

14

Kunum Yambattoñ lololok telak noñgangot wĩn Yesu en wakan

¹ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk, “Gĩnañjĩ mĩlataumbi, nandĩ-bendĩ wopum tañ wĩndĩñ nombo nĩm tĩnekalĩñ. Tambo sĩndĩ Kunum Yambattok plon panjañganembi, wĩndĩñgangot nokok plon panjañgane-ta-kunekalĩñ.

² Nokok Bepnalok il kuseinan it gĩnañ asup patak. Nĩm palĩmda, nak ñĩndĩñ nĩm sanbet, ‘Nak ñambi, it tĩwĩlĩ dĩkĩne tĩ-sametat.’

³ Tĩmbi nak ñambi, it tĩwĩlĩ dĩkĩne tĩ-sam-talemek, undane bĩmbi, sanañgĩlambi, sĩndĩ bo natna kuutatnan kunelĩñdok ñanekamĩñ.

⁴ Tĩmbi nak kwet delok ñautat, wolok telak wĩn sĩndĩ ip nandĩ-taleañ.”

⁵ Tĩmbi Tomasĩ nĩnguk, “Wopum, dĩk dendĩñ ñaukañ wĩn nĩndĩ nĩm nandĩ-dakleamĩñ, wala tĩmbi telak wĩn nĩtek nandĩ-dakleneñ?”

⁶ Eumbi nĩnguk, “Natna telaktok kusei, manda biañgan sisĩnĩktok kusei, ba kuñgu sisĩnĩktok kusei. * Nak napma klembi, Beptoñ tomtom wĩn no nĩm sisĩnĩk patak.

⁷ Sĩndĩ nak nandĩ-kĩliñe tĩ-namumda, Bepna bo nandĩñmĩnelĩñ. Tĩmbi sĩndĩ man kusei kĩmĩpi, en nandĩ-kĩliñ tĩñmañ. Biañgan ñak, sĩndĩ en ikan kañgĩlĩñ.”

⁸ Tĩmbi Filiptĩ nĩnguk, “Wopum, dĩk Bep dau nĩmumbi, nandĩna tuop tĩ-nĩmek.”

⁹ Eumbi nĩnguk, “Filip, nak nain ombapgan sĩn gĩta ip kuñgut, ganmek dĩk nokok kusatna gama nĩm nambĩ-nandĩ-tomlañ ba? No en nak nambĩngukĩtĩ Bep ip kañguk. Wĩndĩñda dĩk nekta ‘Bep dau nĩmekañ’ elañ?

¹⁰ Bepĩ nokok gĩnañ palĩmbi, nak endok gĩnañ patet. Dĩk wĩn nĩm nandĩ-kwambĩñ dalañ ba? Nĩtĩ noñgan tamĩkta tĩmbi nak manda sanlet wĩn natnalok nanandĩnala nĩm pa elet. Tambo Bep nokok gĩnañ pataktĩ enlok kenan pa tĩlak.

¹¹ Bepĩ nokok gĩnañ palĩmbi, nak endok gĩnañ patet, sĩndĩ manda wĩn nandĩ-kwambĩñ da-kunekalĩñ. Tĩkap sĩndĩ nak wĩndĩñ eletta tĩmbi wĩn nandĩ-kwambĩñ danelĩñdok tuop nĩmda, kundit ep tĩmbambi kañgĩlĩñda tĩmbi wĩndĩñ tĩnekalĩñ.

¹² Biañgan sisĩnĩk, sĩndĩ kunditnala tĩmbi wĩndĩñ tĩnekalĩñ.

Tĩmbi kundit tĩndĩlok kandañ nak ñĩndĩñ sanlet: nĩn endĩ nak nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-nam tĩ-kulakta, endĩ bo kena ba kundit natna tĩlet wĩndĩñgangot tĩmbekak. Tĩmbi endok kenan ba kundil walĩ natna kena ba kundit tĩñgut wĩn makleukak. Wĩn kusei ñĩndĩñda: nak Bepnalolĩ loutat.

¹³ Lowambi, sĩndĩ nokok kotnalok plon kĩtĩ-nambi, nek ba nek tĩ-samettok nani-nandĩañ, wolok tuop nak Nĩñañdĩ Bepnalok kusal engano wĩn tĩmba inda-dakleuktok tĩ-sametat.

¹⁴ Wĩn tĩkap sĩndĩ nokok gĩñgĩtnai kuañda tĩmbi nek ba nek tĩ-samettok nani-nandĩnekalĩñda, natna wĩn tĩ-sametat.”

Yesulĩ Dĩndĩm Woñ nĩ-mulĩm pĩuptok e-kwambĩñ dañguk

¹⁵ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk, “Tĩkap sĩndĩ gĩnañjĩlĩ nep galk tañda, nak sĩndĩ nek tĩnelĩñdok san-dĩkĩnelet wolok tuop tĩ-kunekalĩñ.

¹⁶ Tĩmbi nak Bepta nĩ-nandĩwambi, endĩ sĩndok Pañgembĩlanjĩ no nĩ-mulĩm pĩumbi, nokok kĩnjan sĩn gĩta papat kwambĩñgan kuukak.

¹⁷ Nak Dĩndĩm Woñ Beptok kusal sisĩnĩk wĩn tĩmbĩ inda-daklelak enla elet. Kwelalok gĩñgĩtĩnĩ endĩla en nĩm ka-nandañ ba en nĩm nandĩñmañ, wala tĩmbi endĩ en kasĩlenelĩñdok tuop nĩm. Gan Woñ walĩ sĩn gĩta kulak, tĩmbi sĩndok gĩnañjĩ gĩnañ pĩmbi, palekakta tĩmbi sĩndĩla en nandĩ-kĩliñ tĩñmañ.

¹⁸ Nak sambiwambi, pañgembĩlanjĩ nĩmnat nomĩk nĩm kunekalĩñ. Nĩm. Nak sĩndoñ undane bĩutat.

¹⁹ Wĩn nain nĩm ombataumbi, kwelalok gĩñgĩtĩnĩlĩ nombo nĩm nambĩnekalĩñ, gan sĩndĩla bĩndambo nambĩnekalĩñ. Tĩmbi nak papat kwambĩñgan kuletta tĩmbi sĩndĩ bo kunekalĩñ.

* **14:6:** Yesu en wakan telak Kunum Yambattoñ ñolok wĩn dau nĩmlak, endok kusal wĩn tĩmbĩ inda-dakle-nĩmlak, tĩmbi kuñgu sisĩnĩk nĩmlak.

²⁰ Sɪndɪ bɪndambo nambɪmek, nɪndɪn̄ ka-nandi-daklenekalɪn̄: nak Beptok gɪnañ patet, tɪmbi sɪndɪ nokok gɪnañ palɪmbi, nak sɪndok gɪnañ patet.

²¹ Nin endɪ nokok endɪkɪne mandana nandi-dasimbi kɪmɪt-kle-kulakta, endɪ wakan gɪnañlɪ nep galk tambɪ, nep kasɪlelak. Tɪmbi nin endɪ wɪndɪn̄ tɪ-namlak, en wakan Bepnalɪ tɪke-galk taukak, tɪmbi natna bo en tɪke-galk tambɪ, nokok kusatna tɪmba inda-dakle-nɪmekak.”

²² Tɪmbi Judas no, wɪn Judas Iskaliot en nɪm, walɪ Yesu nɪ-nandiɪmbi eñguk, “Wopum, nɪtek tɪmbi dɪkok kusaka wɪn nɪndañgot tɪmbɪ inda-dakle-nɪmep elañ, gan kwelalok amatam dɪwɪnda nɪm?”

²³ Tɪmbi Yesulɪ tambane nɪñguk, “Tɪkap nolɪ gɪnañlɪ nep kasɪle-kulakta, endɪ nokok mandana kɪmɪt-kle-kulak. Tɪmbi Bepnalɪ ama wandin wɪn tɪke-galk tambɪ, Bep nɪtɪ endoñ bɪmbi, en gɪta yakan papat kwambiñgan kundekamɪk.

²⁴ Gan nin endɪ gɪnañlɪ nɪm nep kasɪle-kulakta, endɪ nokok mandana nɪm kɪmɪt-klelak. Tɪmbi manda sanbambi nandañ wolok kandañ wɪn nɪndɪn̄: wɪn natnalok manda nɪm, wɪn Bep nin nak kwelan nanɪ-mukuk enlok mandan.

²⁵ Nak gama sɪn gɪta kuñɪpi, nepek gɪtɪk wɪn sani-ta-bɪlet.

²⁶ Gan gamanda Beptɪ sɪndok Pañgembɪlanjɪ, wɪn Dɪndɪm Woñ, nɪ-mulɪm pɪmbi, nokok kɪnjannan sɪn gɪta kuukak. Tɪmbi endɪ wakan nepenepek gɪtɪk sani-daut tɪ-sambi, natna manda sangut gɪtɪk wɪn tɪmbɪ kaikta-samumbi, bɪnda nandi-tomnekalɪn̄.

²⁷ Nak sambɪk bɪmbi, nokok busukna bɪsɪkñat pat-samektok samlet. Busuk samettok pat-namlak walɪ busuk kwelan nanin wandin nɪm. Nak busuk wɪn samletta tɪmbi sɪndok gɪnañjɪlɪ mlɪlataumbi, mɪsɪmɪsɪ nɪm tɪnekalɪn̄.

²⁸ Nak manda nɪndɪn̄ ikan sanbambi nandiñ, ‘Nak sambɪk bɪmbi, ñakap, sɪndoñ bɪndambo undane bɪutat.’ Sɪndɪ gɪnañjɪlɪ biañgan nep galk tambɪ, nep kasɪle-kuumda, nak Beptoñ ñautat wala sɪndɪ naka tɪmbi nandi-sɪlɪsɪlɪ tɪnelɪn̄. Neta, Bepnalɪ nak napma klembi, loloñ sɪnɪk patakta.

²⁹ Nepek gamamek indaukak wɪn nak man nɪn itañgan sanɪ-talelet, wɪn kusei nɪndɪn̄da: nak sanɪt wolok tuop indaukak, wolondamek sɪndɪ nak manda biañgan elet wɪn gumañ nandi-kwambiñ danekalɪn̄.

³⁰ Nak sɪn gɪta manda nombɪ yousɪm sansanlok nain lakatgot pat-namlak, wɪn kusei nɪndɪn̄da: kwettok kandɪkɪne ama Satan endɪ nep tɪmbɪ kolauttok bɪupi tɪlak. Endɪ nepek no tɪ-namektok gembɪ nɪm palmɪlak,

³¹ gan nak wandingan embi nɪm kɪmɪsɪp tɪñmɪlet. Tambo nak Bepna gɪnañnalɪ kasɪlelet wɪn kwelan kuañdɪ nambi-nandi-daklenelɪñdok Bepnalɪ nanɪ-dɪkñeñguk wolok tuopgan tɪlet.

Ale, ip mlɪlapi, pɪm ñana.”

15

Wain komba sɪsɪnɪk wɪn Yesu en wakan

¹ Tɪmbi Yesulɪ yousɪmbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Natna wain komba sɪsɪnɪk, tɪmbi nokok Bepnalɪ wain kenalok kandɪkɪne ama.

² Endɪ nokok kɪtna gayam bien nɪm laliañ gɪtɪk wɪn dombɪmbi, ep kolɪm ñalak. Tɪmbi nokok kɪtna gayam bien laliañ walɪ bien lali-sɪnɪk tanelɪñdok endɪ tɪ-dɪndɪme kena pa tɪlak.

³ Tɪmbi komba kii gayam bien lalilalilok tɪ-dɪndɪm eañ, wandin nak manda sanbambi nandi-dasiñgɪlɪn̄ walɪ ikan sep tɪ-dɪndɪm eumbi, Kunum Yambattok dainan dɪndɪm indañgɪlɪn̄.

⁴ Tɪkap kii gayamdɪ komba plon nɪm yousɪm patakta, walɪ engan bien laliuktok tuop nɪm, wɪndɪñgangot tɪkap sɪndɪ natnalok plon nɪm yousɪm pakañda, bienjɪ lalinelɪñdok tuop nɪm. Wɪndɪn̄da tɪmbi sɪndɪ natnalok plon yousɪmbi pat-ta-kunekalɪn̄, tɪmbi natna sɪndok plon yousɪmbi pat-ta-kuutat.

⁵ Natna wain komba, tɪmbi sɪndɪ nokok kɪtna gayam. Nin endɪ nokoñ yousumbi, nak bo endoñ yousɪletta, walɪ wakan bien asup pa lalilak. Wɪn kusei nɪndɪn̄da: nak napma klembi, bien lalilalilok telak no nɪm patak.

⁶ Tɪkap ama nolɪ nokoñ nɪm yousɪmbi patakta, endɪ komba gayam dombɪ kokottok wandin: wɪn tɪke kolɪmbi, yañetaumbi, kii gayam dɪwɪn gɪta ep kiupi, komba gɪnañ ep siu dɪndɪlok.

⁷ Tɪkap sɪndɪ nokoñ yousɪm pakañ, tɪmbi nokok mandana nandi-dasiñgɪlɪn̄ wɪn kɪmɪt-kle-kuañda, sɪndɪ Kunum Yambattɪ wɪndɪn̄ ba wɪndɪn̄ tɪ-samektok nandañ wala kɪndem nɪ-nandumbi, nandi-samekak.

⁸ Nandi-samumbi, sindi telak wɪndiñ plon bien asup laliumbi, nokok gwañgwanai kuañ wɪndiñ inda-daklelak, tɪmbi nokok Bepnali kot gɪñgɪt tɪkelak.”

⁹ Yesuli yousɪmbi, gwañgwañiila enguk, “Beptɪ nep galk tañguk, wɪndiñgangot nak sep galk tañgut. Tɪmbi nak yousɪmbi, sep galk ta-ñauttok sindi nokoñ yousɪm patnekalɪñ.

¹⁰ Wɪn natna Bepnalok endikñe mandan kɪmɪt-kle-talembi, endoñ yousɪm patet, tɪmbi endi yousɪyousɪñgan nep galk talak, wɪndiñgangot tɪkap sindi nokok endikñe mandana kɪmɪt-kleañda, sindi nokoñ yousɪm patnekalɪñ, tɪmbi nak yousɪyousɪñgan sep galk tautat.

¹¹ Wɪn nak sɪmba sasat nandiɪlet wɪn sindi bo nandiɪmbi, gɪnanjɪ gɪnañ tokñeumbi pat-samektok nandiɪlet, wala tɪmbi nokok mandana kɪmɪt-klenelɪñdok sanɪt.

¹² Tɪmbi endikñe mandana wɪn ñɪndiñ: nak sep galk tañgut, wɪndiñgangot sindi gɪnanjɪlɪ tambo tɪke-galk tɪ-ta-kunekalɪñ.

¹³ Tɪkap ama noli noliila ep galk tambɪ kɪm-semekta, endi ep galk tɪndɪlok telak diwɪn gɪtik patak wɪn makle-sɪn tauk.

¹⁴ Tɪmbi tɪkap sindi nokok endikñe mandana kɪmɪt-kle-kuañda, sindi nokok notnai sɪnɪk inda-dakleañ.

¹⁵ Nak sinda kena gwañgwa nombo nɪm sanlet, tambo nak sinda nokok notnai sanɪ-talelet. Wɪn kusei ñɪndiñda: kena gwañgwalɪ molomdi nek nandi-sambat tɪlak wɪn nɪm nandɪlak, gan nokok Bepnali nepek gɪtɪñgɪtɪk nanguk wɪn nak sinda sanɪ-dakle-talewambi, sindi ikan nandi-taleañ.

¹⁶ Sindi nak nɪm nep kasɪleñgɪlɪñ. Tambo natna sep kasɪlembi, ñɪndiñ tɪnelɪñdok sep dangut: sindi ñambi, bienjɪ tɪmbi indaukuk, wɪn bien papat kwambiñgan palekak wandin. Wɪndiñ indaumeɪ, sindi nokok kotna plon Bep kɪtɪñmɪmbi, nepek no ba no tɪ-samektok nɪ-nandañ, endi wolok tuop sɪnɪk tɪ-samekak.

¹⁷ Nak endikñe manda ñɪn bɪndambo sanba nandiwɪt: sindi gɪnanjɪlɪ tambo tɪke-galk tɪ-ta-kunekalɪñ.”

Gwañgwañiilok mɪlap inda-semekak wala Yesuli eu inda-semguk

¹⁸ Yesuli bɪndambo yousɪmbi, ñɪndiñ enguk, “Amatam kwelalok gɪñgɪt kuañdi nandi-kunjɪtta tɪ-samumbi, wolonda sindi nɪm nandi-kamalanekalɪñ, wɪn kwelalok gɪñgɪt kuañdi dama naka ip nandi-kunjɪtta tɪ-namgɪlɪñ.

¹⁹ Sindi kwelalok gɪñgɪt kuumba, endi sinda nandum endok nosii tɪmbɪmbi, sep galk tanelɪñ. Gan nak endok boñgɪpsɪnan nanin sep kasɪlewambi, sindi natnalok gɪñgɪtnai kumbi, kwelalok gɪñgɪt nombo nɪm kuañ. Kusei wala tɪmbi endi sinda nandi-kunjɪtta tɪ-samañ.

²⁰ Sindi manda ñɪn dama sangut wɪn nandi-tombɪt, ‘Kena gwañgwa sɪlanindi molomjɪlok kapmainan kuañ.’ * Kusei wala tɪmbi tɪkap kwelalok gɪñgɪtñiilɪ nak nep tɪmbi kolauttok nep kle-gɪmgɪm eñgɪlɪñda, wɪndiñgangot sindi bo sep tɪmbi kolanelɪñdok sep kle-gɪmgɪm enekalɪñ, tɪmbi tɪkap endi nokok mandana nandi-dasimbi kɪmɪt-kleñgɪlɪñda, wɪndiñgangot endi sindok mandanjɪ bo nandi-dasimbi kɪmɪt-klenekalɪñ.

²¹ Endi Bep nani-mukuk en nɪm nandi-kɪliñ tɪñmañ, wala tɪmbi sindi nokok gɪñgɪtnai kuañda tɪmbi endi kolan wandin wɪn tɪ-samnekalɪñ.

²² Nak indambi, Bepnalok mandan engut wɪn ikan nɪm enbamda, yomjɪlok mɪlap nɪm pat-semek. Gan nak indambi, endok mandan engutta tɪmbi endi yom tɪndɪlok e-tembɪ manda no nɪm pat-semak.

²³ Naka nandi-kunjɪtta tɪ-namlaktɪ Bepnala bo nandi-kunjɪtta tɪñmɪlak.

²⁴ Ba nak kundit gembɪnat gɪtikɪn amalɪ nɪm tɪndɪn endok boñgɪpsɪnan nɪm pa tɪmbamda, yomjɪlok mɪlap nɪm pat-semek. Gan endi kundit wɪn kañgɪlɪñ, ganmek Bep nɪta nandi-kunjɪtta tɪ-namgɪlɪñ, wala tɪmbi yomjɪlok mɪlap kɪmɪlɪm pat-semak.

²⁵ Endok endikñe mandanjɪ gɪnañ ñɪndiñ youyoulin patak, ‘Endi naka slakan nandi-kunjɪtta tɪ-namgɪlɪñ,’ * tɪmbi manda walɪ bien tɪmbektok endi wɪndiñ tɪ-namgɪlɪñ.”

Yesuli Dɪndim Woñdi gwañgwañi ep tɪmbɪ pañgɪtauktok e-kwambiñ dañguk

²⁶ Yesuli yousɪmbi enguk, “Siñgimeɪ nak sindok Pañgembɪlanjɪ wɪn Beptok kandañ nanin nɪ-muletat. Woñ walɪ Beptoñnan nanin pɪmbi, endok kusal sɪsɪnɪk wɪn tɪmbi inda-daklelak. Pɪmek, nokok kusatna e-dakle tɪmbekak,

²⁷ tɪmbi sɪni bo nokok kusatna e-dakle tɪ-ta-kunekalɪñ. Wɪn kusei ñɪndiñda: sindi nak kena kusei kɪmɪkut naningan nakɪta ku-ta-bañ.

* 15:20: Manda wolok walan wɪn ñɪndiñ: kena molomda nɪtek indañmɪlak, wolok tuopgan endok kena gwañgwanla indañmɪlak. * 15:25: Kap 35:19, 69:4

16

¹ Nepek kolan sanit wandin wali inda-samumek, sindok nandi-kilitinj wolonda nım pi piuktok nak manda gitik win sanit.

² Endi it kiyaunji gınañ nanin sep kle-kolımbi, pawan kunekalıñ. Tımbi wındıñgot nım. Nain indaumbi, nin endi sindoñnan nanin no wıli kımbekakta, endi 'telak wolok plon Kunum Yambat kımıt-klelet' em nandukak, gan endi tımbi kamalaukak.

³ Endi Bep nıtı nım nandi-kılıñ tı-nımañda tımbi wındıñ tı-samnekalıñ.

⁴ Nepek gamamek indaukak, wın nak man nın itañgan sanı-talelet. Wın kusei nındıñda: nak sanıt wolok tuop tı-samnekalıñ, wolondamek nak endok plon manda sangut wın sindı nandi-tomnekalıñ.

Nak sın gıta kuñgutta tımbi kena kusei kımıkut wolonda nepek wolok kasat gama nım tı-sangut.

⁵ Gan man nındıñgıt nak Bep nanı-mukuk endoñnan ñaupı tılet, gañgan sindoñnan nanin nolı 'Dık dendıñ ñaukañ?' wındıñ no nım nanı-nandañ.

⁶ Tambo nak ñañalok manda mılap wandin sanletta tımbi, sımba gawattı sindok gınanjı tokñelak.

⁷ Gan nak manda nındıñ elet wali biañgan tılak: nak sambı ñautat wolok bien wali sindoñ inda-samekak. Neta, tıkap nak nım sambı ñautta, Pañgembılalı sindoñ nım bıwık. Tıkap nak sambı ñautatta, nak en nı-mulambi, sindoñ bıukak.

⁸ Bımek, kwelalok gıñgıtıñıla tımbi dıkle-semumbi, nandi-kwambıñ danekalıñ, wın yom wın nek sınık, ba nin endi wın dındım sınık, ba Kunum Yambattı nıtek sınık yambı-danbekak wın endi nım nandi-daklembi, nandım kamalalak.

⁹ Wın nındıñ: endi nak nım nandi-kilitı tı-namañ, wali yom biañgan sısınık.

¹⁰ Tımbi dındım kuñgulok kandañ wın nındıñ: nak Beptoñ undane ñawambi, sindı nombo nım nambınekalıñ, wali nak dındım sınık wın tımbi inda-dakleukak.

¹¹ Tımbi ka-danı kenalok kandañ wın nındıñ: Kunum Yambattı kwet ñolok kandıkñe ama Satan ikan ka-danı, tambon ombı-tıkeuktok eu taleñgukta tımbi amatam bo yambı-danbekak.

¹² Manda sansanlok gama asup patak, gan man nındıñgıt sindı wın gitik nandi-daklembi, nandi-dasinelıñdok tuop nım.

¹³ Gan Woñdı Kunum Yambattok kusal sısınık wın tımbi inda-daklelak. Endi pımek, sindok nanandıñjı ep tımbi pañgıtıaumbi, Yambattok kusal sısınık wın nandi-daklenekalıñ. Wın kusei nındıñda: Woñdı enlok nanandıñla manda no nım eukak, tambo manda nıtek nımbımbi nandılak wolok tuop endi eukak, ba nepek nek sıñgimek indaukak wın sanbı indaukak.

¹⁴ Tımbi endi nak manda nımbambi nandılak wın sanbı indaukakta tımbi, endi nokok kusatna engano wın tımbi inda-dakleukak.

¹⁵ Bep nıtok nanandınet wın noñganda tımbi nak nındıñ sanıt, 'Nak manda Woñda nımbambi nandılak wın sinda sanı-dakleukak.'

Mılapsılok kınjannan sılısılı gwañgwañııloñ inda-semekak

¹⁶ Yesulı yousımbi enguk, "Nain nım ombataumbi, sindı nombo nım nambınekalıñ, tımbi nain nım ombataumbi, bındambo nambınekalıñ."

¹⁷ Wındıñ eumbi, endok gwañgwañıı dıwındı nısıñgan nındıñ eñgılıñ, "Endi nındıñ elak, 'Nain nım ombataumbi, nındı nombo nım kanekamıñ, tımbi nain nım ombatımbi, bındambo en kanekamıñ,' tımbi 'Endi Beptoñ undane ñaukakta tımbi wındıñ indaukak.' Manda wolok walan wali nek plon e-yout tılak?"

¹⁸ Wındıñ eñıpi, nısıñgan e-nandıñgılıñ, " 'Nain nım ombatalak' manda wolok walan wı nıtek? Nek elak wın nındı nım nandi-dakleamıñ."

¹⁹ Tımbi endi wala nı-nandınelıñdok nandumbi, Yesulı yambı-nandi-daklembi enguk, "Nak nındıñ sanıt, 'Nain nım ombataumbi, sindı nombo nım nambınekalıñ, tımbi nain nım ombataumbi, bındambo nambınekalıñ.' Wın manda wolok kuseıla sıngan e-nandı tañ ba?"

²⁰ Manda et wali biañgan sınık. Tımbi nak nındıñ sanlet: nak kımbambi, sindı kut-blamban embi, mano tınekalıñ, gan kwelalok gıñgıtıñıı sılısılı tınekalıñ. Tımbi sindok gınañjı mıłata sınık taumbi patnekalıñ, gan sindı bındambo nambımbi, sindok nandi-mılapsılok kınjannan sılısılı inda-samekak.

²¹ Wın tamdı gwañgwa tıkelak wandin inda-samekak. Endok pıñgıtı gawat tındılok nainnıñ indalakta tımbi gınan mıłata sınık taumbi patak, gan endi gwañgwa tıkemek, gwañgwan indañmılak wali sılısılı mıumbi, mılap wın ip kamalalak.

22 Wíndíngangot nain ñolonda síndok gínañjì mílatalak, gan nak bíndambo bí sambi nambínekalíñ, wolonda walenjilí bo kíndem daumbi, sílísílílí gínañjì tokñeukak, tímbe ama noli síndok sílísílínjì solom tíkenelíñdok tuop ním.

23 Nain wín indaumek, síndí nepek nolok plon nombo ním nak nani-nandínekalíñ. Wín biañgan síník. Tímbe nak ñíndíñ sanlet: síndí nepek no ba nola nokok Bepnala ní-nandínekalíñ, wolok tuop endí nokok kotna plon samekak.

24 Síndí nokok kotna plon enda nepek nola ním ní-nandí-ta-bíngilíñ. Ale, man ñín síndí kíndem gíngíneumbi, ní-nandí tí-ta-kunekalíñ, tímbe wolok tuopgan inda-samumbi, nandí-sílísílílí gínañjì tokñeukak.”

Mílap kusei kusei indaukak, gan Yesulí kwettok gembín kolan wín ip wílí píñguk

25 Yesulí yousímbe, ñíndíñ enguk, “Nak manda saní-ta-bílet wín eyout mandalíngot sanlíngut, gan nain indaumbi, nak manda eñípi, eyout manda nombo ním sanbetat. Tambo nokok Bepnalok plon indañgan kasat tí-sametat.

26 Nain wolonda síndí nokok kotna plon Bep ní-nandínekalíñ. Nak Beptí sep kí-mílektok ní-nandutát wíndíñ ním sanlet, tambo ñíndíñ sanlet: wín sín en ní-nandínekalíñ.

27 Wín kusei ñíndíñda: síndí gínañjílí nak nep galk tambí, nak Beptoñnan nanín píngut wín nandí-kwambíñ da-kuañda tímbe endí sep galk tambí, ní-nandínjì nandí-samekak.

28 Nak en gíta pakap kwelan pímbi indañgutta, man ñín kwet ñín bímbi, endoñ undane loupí tílet.”

29 Wíndíñ eumbi, gwañgwañíllí níngilíñ, “Ei! man ip dík eyout manda bímbi, manda indañgan nínílañ wín!

30 Man ñín níndí gambí-nandamíñ, wín dík nepek gítíngítík nandí-talelañ, tímbe níndí gama ním ganí-nandínambí, dík íkan níndok nanandíní ka-nandí-daklelañ. Kusei wala tímbe níndí dík Kunum Yambattoñnan nanín pínguí wín nandí-kwambíñ damíñ.”

31 Tímbe Yesulí tambane enguk, “Ba síndí biañgan ip nandí-kwambíñ da-namañ ba?

32 Nandañ! Ním ombataumbi, nain ñín ip inda-talelak: nokok kanjíknaílí sep kleumbi, síndí nak nambium, natnañgan palambí, síndí noñgan noñgandí papusenembí, ísínan pí ña-talenetañ, ganmek nokok Bepnalí nakíta patakta tímbe nak natnañgan ním paletet.

33 Síndí nokok gínañ kuañda tímbe busuk bí-síkñat wín kasíleumbi pat-samektok nak manda wín sanít. Kwelan ñolok mílap kusei kusei pat-samlak, gan nak kwelalok gembín kolan wín ip wíla píngukta tímbe síndok símbatsí saleun.”

17

Yesulí enla ba gwañgwañílla nímoló tínguk

1 Yesulí manda wín eu taleumbi, kunum gínañ deium loubi, Beula nímoló ñíndíñ tíñmínguk, “Ambep, nak mílap bembí, kímbettok nain ip indalak. Dík nandí-namumbi, nak díkok Níñañgalí kusaka engano wín tímbe inda-dakleuktok dík bo nokok kusatna engano wín tímbe inda-dakleukañ.

2 Dík ama nep kí-mít-klenelíñdok namguñ, tímbe nak kuñgu taletalen nímnat enda emettok nandínguí, wala tímbe dík nak amatam gítík yambí-díkñeuttok napíkuñ.

3 Tímbe kuñgu taletalen nímnat wolok walan wín ñíndíñ: endí Kunum Yambat sí-síník noñgangot dík nandí-kílílí tí-gamañ, tímbe Yesu Mesía dík nani-mukuñ naka nandí-kílílí tí-namañ.

4 Dík naka kena tímbettok namguñ wín gítík tímbe taleñguk, tímbe telak wolok plon dítnalok kusaka engano wín kwelan ñolok tímbe inda-dakleñguk.

5 Ale, Bep, man ñín dík nandí-nambí, natnalok kusatna engano wín ñíndíñ tímbe inda-daklewín: kwet gama ním indañílmímbi, nak díkíta kuñípi, nokok pípatatna engano pat-namguk wín dík bíndambo naka namumbi pat-namun.

6 Dík kwelan kuañ endoñnan nanín díwín ep danbí, nokok gwañgwanai kunelíñdok yapíkuñ, tímbe nak díkok kusaka enda ení-dakle-semambí, endí dík nandí-kílílí tí-gamañ. Wín endí díkok gíngítíkai, gan dík nakíta kunelíñdok yapíkuñ, tímbe nak yambí-díkñewambí, endí díkok mandañga kí-mít-kle-kumbí,

7 man ñíndíngítí nambí-nandí-dakleañ, wín dík nepek gítíngítík namumbi pat-namlak walí biañgan díkoñnan nanín. Endí wíndíñ nandí-dakleañ,

8 wín kusei ñíndíñda: dík manda naka nanguñ wín nak enda enba taleñguk. Ewambí, endí nandí-dasímbe, nak díkoñnan nanín pí indañgút wín biañgan ka-nandí-dakleañ, tímbe dík nani-mukuñ wín ip nandí-kwambíñ da-taleañ.

9 Nak enda tímbe nímoló tí-gamlet. Nak man ñíndíngítí kwelan kuañ gítíkta nímoló ním tí-gamlet. Tambo nak ama nín dík nokok gwañgwanai kunelíñdok yapíkuñ endañgot nímoló tí-gamlet, wín kusei ñíndíñda: endí díkok gíngítíkai síník.

¹⁰ Wɪn nokok gɪŋgɪt kuañ endɪ gɪtɪk dɪkok gɪŋgɪtkai, tɪmbɪ dɪkok gɪŋgɪtkai gɪtɪk endɪ nokok gɪŋgɪtnai. Tɪmbɪ endok kuŋgunjɪlɪ nokok kusatna engano wɪn tɪmbɪ inda-daklelak.

¹¹ Nak kombɪkan dɪkoñ bɪutat, tɪmbɪ kwelan ñolok nombo nɪm yousɪmbɪ kuutat, gan endɪla kwelan yousɪmbɪ kunekalɪñ.

Bep Gɪŋgi Sɪnɪk nɪtɪ noŋgan tamɪk, wɪndɪŋgangot endɪ bo noŋgan tɪnelɪñdok dɪk nandɪ-nambɪ, dɪkok gembɪŋga naka namguñ walɪ ep kamaiukañ.

¹² Nak en gɪta kuñɪpi, dɪk gembɪ namguñ walɪ ep kamaimbɪ yambɪ-dɪkñe-ta-bɪŋgut. Tɪmbɪ endoñnan nanin no kolandok gɪŋgɪt kuŋguk en noŋgandɪŋgot kolaŋguk, nolii dɪwɪnlɪ nɪm. Wɪn manda youyoulɪn patak walɪ bien tɪmbektok wɪndɪñ indaŋguk.

¹³ Ale, nak dɪkoñ bɪupi tɪlet, gan nak nandɪ-sɪlɪsɪlɪ tɪlet wolok tuopgan endɪ bo nandɪ-sɪlɪsɪlɪ tɪnelɪñdok nak kwelan ñolok gamaŋgot patetta manda gɪtɪk ñɪn enbambi nandañ.

¹⁴ Dɪk manda nanguñ wɪn nak enda enɪ-talewambi, endɪ nandɪ-dasiŋgɪlɪñ, tɪmbɪ natna kwet ñolok gɪŋgɪt nɪm kulet, wɪndɪŋgangot endɪ bo kwet ñolok gɪŋgɪt nombo nɪm kuañ, wala tɪmbɪ kwelalok gɪŋgɪt kuañdɪ nandɪ-kunjɪtta tɪ-semañ.

¹⁵ Dɪk kwet ñalinin yapma tɪkeuñdok nɪmolo nɪm tɪ-gamlet. Tambo nak ñɪndɪñ nɪmolo tɪ-gamlet: dɪk ep kamaiumbɪ, kolan molomdɪ ep tɪmbɪ kolanelɪñdok tuop nɪm.

¹⁶ Natna kwet ñolok gɪŋgɪt nɪm, wɪndɪŋgangot endɪ bo kwet ñolok gɪŋgɪt nɪm kuañ.

¹⁷ Wɪndɪñda tɪmbɪ dɪkok mandaŋgalɪ kusaka sɪsɪnɪk wɪn e-daklelak, walɪ ep tɪmbɪ paŋgɪtaumbɪ, endɪ dɪtnalok gɪŋgɪtkaiŋgot kunekalɪñ.

¹⁸ Dɪk nak kwelan nanɪ-mulɪmbɪ indaŋgut, wɪn dɪkok kenaŋga tɪmbettok. Wɪndɪŋgangot nak bo endɪ kwelan enɪ-mut-talelet.

¹⁹ Tɪmbɪ endɪ bo biaŋgan kuŋgunjɪ dɪkok bi-gammelɪñdok nak dɪkok kenaŋga tɪmbettok kuŋguna dɪkok bi-gam-talelet.”

Nin endɪ Yesu nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪmekalɪñ enda nɪmolo tɪŋguk

²⁰ Tɪmbɪ Yesulɪ nɪmolo yousɪm tɪmbɪ eŋguk, “Bep, nak gwaŋgwanai 11 endaŋgot nɪmolo nɪm tɪ-gamlet. Tambo nak amatam nin endɪ gwaŋgwanailok mandanjɪ nandɪmbɪ, nandɪ-kɪlɪktɪ tɪ-namnekalɪñ, enda bo nɪmolo tɪ-gamlet.

²¹ Wɪn Bep dɪk nokok gɪnañ palɪmbɪ, nak dɪkok gɪnañ palambɪ, nɪtɪ noŋgan tamɪk, wɪndɪŋgangot endɪ bo noŋgan tɪnelɪñdok nak nɪmolo tɪlet. Tɪmbɪ kwelan kuañ gɪtɪktɪ dɪk wakan nak nanɪ-mukuñ wɪn nandɪ-kwambɪñ danelɪñdok nak nandɪ-kɪlɪktɪ tɪ-namnekalɪñdɪ Bep nɪtok gɪnañ patnelɪñdok nɪmolo tɪlet.

²² Nɪtɪ noŋgan tamɪk, wɪndɪŋgangot endɪ bo noŋgan tɪnelɪñdok nak nandɪ-semɪbɪ, dɪk pipapat engano naka namguñ pat-namlak wɪn emambɪ pat-semɪlak.

²³ Wɪn endɪ noŋgan sɪnɪk inda-talembɪ, noŋgan tɪnelɪñdok nak endok gɪnañ palambɪ, dɪk nokok gɪnañ patañ. Endɪ wɪndɪŋgan noŋgan tɪnekalɪñ, wolonda kwelan kuañ gɪtɪktɪ ka-nandɪ-daklenekalɪñ, wɪn dɪk wakan nanɪ-mukuñ, tɪmbɪ dɪk nak nep galk taŋguñ, wɪndɪŋgangot nak nandɪ-kɪlɪktɪ tɪ-namañ wɪn ep galk taŋguñ.

²⁴ Kunum kwet gama nɪm indañɪlɪmbɪ, dɪk nak nep galk taŋguñda tɪmbɪ pipapat engano wɪn namguñ pat-namlak. Bep, nak ñɪndɪñ indauktok nandɪ-galk talet: amatam nakɪta kunelɪñdok namguñ, endɪ bo natna kuutatnan nakɪta kumbɪ, nokok pipapat engano wɪn kanekalɪñ.

²⁵ Bep ep tɪndɪn dɪndɪm molom, kwelalok gɪŋgɪtɪlɪlɪ dɪka nɪm nandɪ-gamañ, gan nakta nandɪ-kɪlɪñ tɪ-gamlet, tɪmbɪ dɪk nanɪ-mulɪmbɪ indaŋgut wɪn nokok gwaŋgwanai ñalɪ ka-nandɪ-tom-taleañ.

²⁶ Nak dɪkok kusaka engano wɪn daut semgut, tɪmbɪ yousɪmbɪ daut sem-ta-ñautat. Wɪn dɪk nak nep galk talañ, wɪndɪŋgan endɪ bo tambo ep galk tanelɪñdok ba nak en gɪta kuuttok wɪndɪŋgan tɪ-semetat.”

Yesulɪ enlok kusal tɪmbɪ inda-dakleuktok kɪm mɪlapi, gwaŋgwañiiloñ inda-semguk

18

Yesu tɪkeŋgɪlɪñ

(Matayo 26:47-57, Maleko 14:43-53, Luka 22:47-54)

¹ Yesulɪ nɪmolo tɪmbɪ taleumbɪ, gwaŋgwañii gɪt pakɪlɪñnan nanin pɪm ñambi, tuk no koi Kitlon wɪn dɪkñemɪ, oliv komba kena no wandɪñ pakuknan ña tomgɪlɪñ.

² Endɪ wolok nain asup kɪmɪn taŋgɪlɪñda tɪmbɪ Judas Yesu endok kanjɪkɪlɪlok kɪsɪnan kɪmɪlepi tɪŋguk endɪ bo kwet wɪn nandɪŋguk.

³ Wɪndɪñda tapma ama biesɪ gɪt Falisi amalɪ tapma ittok kamaikamai ama dɪwɪn enɪ-mukɪlɪñ en wakɪt Romalok mik ama dɪwɪn Judaslɪ ep kiulɪmbɪ, endɪ tou gɪt sipalak ep pɪndopi, miktok nepenepek epmumbɪ, Judaslɪ yanaŋgɪlɪmbɪ, kwet wolok bɪŋgɪlɪñ.

4 Bɪumbi, Yesulɪ nɪtek indaɲmektok wɪn ikan nandi-taleɲɪpi, ɲa ep tɪmbɪ indaumbi enguk, “Sɪndɪ nin lonjaɲ?”

5 Eumbi tambane nɪɲgɪlɪɲ, “Yesu Nasalet nanin.” Eumbi enguk, “Wɪn nak ɲakan.” (Tɪmbi Judas Yesu kanjɪkɪɲilok kɪsɪnan kɪmɪkuk endɪ ama wolok boɲgɪpsɪnan ikuk.)

6 Yesulɪ “Wɪn nak ɲakan” wɪndɪɲ eumbi, wolongan amalɪ nandi-sɪlɪkɲembi, sɪɲgɪsɪɲgɪlok ɲambi, pi pɪ-taleɲgɪlɪɲ.

7 Wɪndɪɲ tɪmbɪmbi, bɪndambo en-nandɪmbi eɲguk, “Sɪndɪ nin lonjaɲ?” Eumbi, “Yesu Nasalet nanin” wɪndɪɲ nɪɲgɪlɪɲ.

8 Eumbi, Yesulɪ tambane enguk, “Wɪn nak ɲakan wɪn ikan sanɪt. Wɪndɪɲda tɪkap sɪndɪ nak nep lonjaɲda, notnai ɲɪn yambiumbi ɲawɪt.”

9 Yesulɪ manda wɪndɪɲ eɲguk, wɪn endɪ dama Beula ɲɪndɪɲ nɪɲguk walɪ bien tɪmbektok eɲguk, “Dɪk ama nakɪta kunelɪɲdok namguɲ wɪn nak yambi-dɪkɲewambi, no nɪm paɪkɪlɪɲ.”

10 Tɪmbi Simon Petlolɪ kakit tɪke bɪɲguk wɪn tiaɲeum lambumbi, tapma amalok telak damanjɪ endok kena gwaɲgwa sɪlanin no koi Malkus endok pawan kɪt dɪndɪm kandaɲ nanin wɪlɪlɪm pi pɪɲguk.

11 Wɪndɪɲ tɪmbɪmbi, Yesulɪ Petlola nɪɲguk, “Dɪkok kakitka kwelnan suaem pɪwɪn. Bepnalɪ engan mɪlap ɲɪn kɪmɪt-namguk wɪn nɪtekta tɪmbi nɪm bembet?”

12 Tɪmbi mik ama wakɪt endok telak damanjɪ ba tapma ittok kamaikamai ama endɪ Yesu tɪkembali, kii imbi

13 naɲgɪpi, ama no koi Anas endoɲ dama ɲaɲgɪlɪɲ. Anas endok wembanlok wapai koi Kaiafas endɪ gwɪlat wolonda tapma amalok telak damanjɪ kuɲguk.

14 Wɪn Kaiafas en wakan Juda ama biesɪla nanandɪ dama ɲɪndɪɲ emguk, “Ama noɲganɪɲgot amatam gɪtɪktok kɪnjanjɪ kɪmbek wɪn kɪndem.”

Petlolɪ Yesula “Nɪm nandiɲmɪlet” eɲguk

(Matayo 26:58,69-70, Maleko 14:54,66-68, Luka 22:55-57)

15 Yesu naɲgɪp ɲaɲɪlɪmbi, Simon Petlo gɪt Yesulok gwaɲgwa no * endɪ sɪɲgi klem ɲaɲgɪmɪk. Tapma amalok telak damanjɪ endok sambalɪlɪ gwaɲgwa no wɪn nandiɲmɪɲgɪlɪɲ, wala tɪmbi endɪ telak damalok il saɲ jimba gɪnaɲ Yesu kɪndem klem loɲguk,

16 gan Petlolɪ telak yama pawan ikuk. Tɪmbi gwaɲgwa nin telak damanjɪlok sambalɪlɪ nandiɲmɪɲgɪlɪɲ endɪ pɪ ɲambi, telak yama kandɪkɲe wembela Petlolok plon manda nɪmbɪmbi, yama pɪsalɪmbi, gwaɲgwa walɪ Petlo naɲgɪlɪmbi, gɪnaɲ loɲgɪmɪk.

17 Loumbi, yama kandɪkɲe wembe walɪ Petlo nɪ-kaɲbi eɲguk, “Nɪm kaɲbi, dɪk bo ama wolok gwaɲgwa no?” Eumbi nɪɲguk, “E, nak nɪm.”

18 Sasale tɪɲgukta tɪmbi tapma amalok telak damanjɪ endok kena gwaɲgwa gɪt tapma ittok kamaikamai ama endɪ komba sim ipi, sei-palɪmbi, Petlo endɪ bo boɲgɪpsɪnan ɲa ipi, komba sei-pakuk.

Tapma amalok telak damanjɪlɪ Yesu nɪ-nandɪnandɪ tɪɲguk

(Matayo 26:59-66, Maleko 14:55-64, Luka 22:66-71)

19 Tɪmbi Anas tapma amalok telak damanjɪ damaɲgan pakuk endɪ Yesu nɪ-kaɲbi, endok gwaɲgwaɲilok plon ba manda e-daut tɪlɪɲguk wolok plon nɪ-nandɪnandɪ tɪɲguk.

20 Tɪmbi Yesulɪ ɲɪndɪɲ tambane nɪɲguk, “Nak amatam gɪtɪkta indaɲgan manda engut, wɪn Juda amatam gɪtɪktɪ it kiyaunjɪ gɪnaɲ ba tapma ilan kɪmɪn taɲ wolok nain tuop manda enɪ-daut tɪ-sem-ta-kuɲgut, tɪmbi nak kwet sembɪnnan nepek no nɪm eɲgut.

21 Wala tɪmbi nekta naka nani-nandɪlaɲ? Manda enbambi nandiɲgɪlɪɲ enda enɪ-kaukaɲ; endɪ mek nak nek engut wɪn nandaɲ.”

22 Wɪndɪɲ eumbi, kamaikamai ama ɲasɪɲgan ikɪlɪɲ endoɲnan nanin noli Yesu timan dai plon wɪpi nɪɲguk, “Dɪk tapma amalok telak damanjɪ enda nɪtekta manda wɪndɪɲ tambane nɪlaɲ?”

23 Eumbi tambane nɪɲguk, “Manda ewa kamalalakta, wɪn kusei nani-dakleumbi nandiwa, ba dɪndɪm eletta, dɪk nekta slakan nɪtaɲ?”

24 Tɪmbi Anaslɪ eumbi, Yesu kii im-bimbɪn naɲgɪp ɲambi, tapma amalok telak damanjɪ Kaiafas endoɲ ɲaɲgɪlɪɲ.

Petlolɪ Yesula “Nɪm nandiɲmɪlet” bɪndambo eɲguk

(Matayo 26:71-75, Maleko 14:69-72, Luka 22:58-62)

25 Tɪmbi Simon Petlolɪ komba sei-palɪɲɪlɪmbi, nɪ-nandɪmbi eɲgɪlɪɲ, “Nɪm kaɲbi, dɪk bo ama wolok gwaɲgwa no?” Eumbi, e-kɪmɪt-semɪmbi enguk, “E, nak nɪm.”

* 18:15: Yoanelɪ gwaɲgwa ninda youkuk endɪ enla eɲguk.

²⁶ Tĩmbi tapma amalok telak damanjĩ endok kena gwañgwa no, wĩn ama nindok pawan Petlolĩ wĩlĩ dĩkĩeñguk endok wekai dĩptĩ Petlola ñĩndĩñ nĩñguk, “Dĩk oliv komba kena gĩnañ en gĩta kuumbi gambĩt wĩn!”

²⁷ Eumbi, bĩndambo “Wĩn nak nĩm” eumbi, wolongan puputtĩ kĩtĩñguk.

Pilatolĩ Yesu ama wapmañ kuñgunla nĩ-nandĩ tĩñguk

(Matayo 27:1-2,11-14, Maleko 15:1-5, Luka 23:1-5)

²⁸ Kwet salaumbi, Juda ama biesĩlĩ Kaiafaslok il bĩmbi, pĩm ñambi, Yesu nañgĩpi, kandĩkĩe ama Pilatolok ilan ñaĩngĩlĩñ, gan il gĩnañ nĩm loĩngĩlĩñ, wĩn kusei ñĩndĩñda: endĩ Roma ama Pilatolok il gĩnañ loumda, Kunum Yambattok dainan kolambi, Kamaikamai gwĩlattok nanañ sandap wolonda nanelĩñdok tuop nĩm. It gĩnañ nĩm lombi, sañ jĩmba gĩnañ palĩmbi,

²⁹ Pilatolĩ pĩm, endoñ ñambi, enĩ-nandĩmbi eñguk, “Sĩndĩ ama ñala manda nĩtek embi, kĩt yout tĩñmañ?”

³⁰ Eumbi tambane nĩñgĩlĩñ, “Endĩ kolan tĩndĩ ama nĩm palĩmda, dĩkok kĩkanan slakan nĩm kĩmĩtneñ.”

³¹ Eumbi, Pilatolĩ enguk, “Tĩkap wĩndĩñda, sĩn en tĩkembĩ, sĩnlok endĩkĩe mandanjĩ kĩmĩt-klembi, manda plon kĩmĩlĩt.” Eumbi, ama biesĩlĩ nĩñgĩlĩñ, “Juda nĩndok endĩkĩe mandanjĩ en kĩmkĩmlok elak, * gan Roma sĩndok endĩkĩe mandanjĩlĩ nĩndĩ sep lapĩpi, wĩndĩñ tĩneñdok kĩmĩsip patak.”

³² Juda ama biesĩlĩ Pilatola wĩndĩñ nĩñgĩlĩñ, walĩ tĩmbi inda-dakleñguk, wĩn Yesulĩ damañgan kĩmkĩm nĩtein kĩmbektok e-dakleñguk, manda walĩ bien tĩmbep tĩñguk. *

³³ Tĩmbi kandĩkĩe Pilatolĩ ama biesĩlok mandanjĩ nandĩ-talembi, kandĩkĩe amalok it gĩnañ undane lombi, Yesu kĩtĩñnum bĩumbi nĩ-nandĩmbi eñguk, “Ba dĩk ñakan Juda amatamdok ama wapmañjĩ ba?”

³⁴ Eumbi tambane nĩ-nandĩñguk, “Ba dĩk manda wĩn dĩtnalok nanandĩñgala elañ, ba dĩwĩndok manjĩ klembi elañ?”

³⁵ Eumbi nĩñguk, “Natna Juda ama nĩm, wala tĩmbi dĩkok kusaka nĩtek nandĩ-gamet? Wĩn dĩtnalok amatamgai gĩt tapma ama biesĩlĩ gepbi, nokok kĩtnanan gapĩkañ. Dĩk nĩtek sĩnik tĩñgũ?”

³⁶ Eumbi tambane nĩñguk, “Nokok ama wapmañ kuñguna wĩn kwet ñolok nĩm. Wĩn kwet ñolok palĩmda, nokok kena gwañgwanailĩ kanjĩknaĩ mik tĩ-semumbi, endĩ nĩtek plon nepbi, Juda ama biesĩlok kĩsĩnan napĩtnelĩñ? Gan nokok ama wapmañ kuñguna wĩn kwet ñolok nĩm.”

³⁷ Tĩmbi Pilatolĩ nĩñguk, “Wĩndĩñda dĩtna ama wapmañ wĩndĩñ elañ ba?” Eumbi tambane nĩñguk, “Naka ama wapmañ nanlañ wĩn dĩndĩm elañ. Wĩn kusei biañgan sĩsĩnik wĩn e-dakle kena tĩmbettok menalĩ napĩũmbi, kwelan indañgut. Tĩmbi nĩn endĩ kusei biañgan sĩsĩnik wĩn tĩke-kwambĩñ dalok nandĩ-galk tañ gĩtĩk endĩ nokok mandana nandĩmbi nandĩ-dasiañ.”

³⁸ Eumbi, Pilatolĩ nĩñguk, “Kusei biañgan sĩsĩnik wĩn nek sĩnik?”

Pilatolĩ Yesulok kolan no nĩm tĩmbi indañguk, ganmek kĩmbektok eu taleñguk

(Matayo 27:15-31, Maleko 15:6-20, Luka 23:13-25)

Tĩmbi Pilatolĩ bĩndambo pĩmbi, Juda amatamdoñ ñambi enguk, “Nakta endok kolan no nĩm tĩmba indalak.

³⁹ Gan nak sĩndok ep tĩndĩnjĩ no kĩmĩt-klembi, Kamaikamai gwĩlat tuop ama no it kwambĩñ gĩnañ nanĩn sĩndok pa pĩsat-samlet, wala tĩmbi sĩndĩ nak ama ñĩn Juda amatamdok ama wapmañjĩ nĩnĩn en pĩsat-samettok nandañ ba?”

⁴⁰ Wĩndĩñ eumbi, endĩ kwawañganembĩ, tambane nĩñgĩlĩñ, “Nĩm yañ! Barabas kak pĩsat-nĩmĩñ!” Barabas wĩn endĩ ama piĩpiĩnen nĩn Roma ama mik tĩ-semĩñguk. *

19

¹ Wolongan Pilatolĩ eumbi, mik amalĩ toa pĩsĩk asupnat gaut gwĩlaptĩ tĩndĩn walĩ Yesu waipgĩlĩñ.

² Tĩmbi ama wapmañ walan esĩlĩmĩñĩpi, toa no pĩsĩkĩat walĩ bondĩnembĩ, kumbannan kĩmĩlĩ pĩumbi, sauloñ gĩmĩn dasĩ-mĩngĩlĩñ.

³ Wĩndĩñ tĩñĩpi, ama noñgan noñgan endoñ bĩñgĩlĩñ tuop endĩ walan noñgangot tĩmbi, “Judalok ama wapmañjĩ, we!” wĩndĩñ nĩmbi, timan dai plon kĩt pĩndĩm wĩkĩlĩñ.

⁴ Tĩmbi Pilatolĩ bĩndambo pĩmbi, kĩmĩn gĩtĩktoñ ñambi enguk, “Nandĩwĩt: nak en sĩndoñ nañgĩp bĩwambi, sĩndĩ ñĩndĩñ ka-nandĩwĩt: nakta endok yomĩnlok bien lonjĩ nĩm kañ bilet.”

⁵ Tîmbi Yesu en toa pisikînat bondînen gît sauloñ gîmînnat wakît pi ilîmbi, Pilatolî daut sembi enguk, “Ama ñîn kawî!”

⁶ Wîndîñ eumbi, tapma ama biesî gît tapma ittok kamaikamai amalî Yesu kañgîlîñ, wolongan endî wopungan kîtîmbi eñgîlîñ, “Kloñbat plon wîlî kîmbîñ!” Eumbi, Pilatolî manjînan tîkembî enguk, “Nakta endok yomîñ yolonjîletta tîmbi sîndî en tîkembî, kloñbat plon wîlî.”

⁷ Tîmbi Juda ama biesîlî tambane nîñgîlîñ, “Endî enla ‘Nak Kunum Yambattok Nîñañ’ wîndîñ pa elak, tîmbi endîkîne manda pat-nîmlak walînin nolî ama wandîsî wîñ yandîp kîmnelîñdok elak.”

⁸ Tîmbi Pilatolî Yesulok plon manda wandîñ wîñ nandîñguk wolonda endî wîlî kîmnelîñdok eu taletalela mîsî sînik tambî,

⁹ Yesu it gînañ nañgîp lombî, nî-kañbî eñguk, “Dîk denanîñ sînik?” Gan Yesulî tambon no nîm tambane nîñguk,

¹⁰ wala tîmbi Pilatolî nîñguk, “Nîtek? Ba dîk manda tambon no nîm nanlañ ba? Nak dîk slak gambiwam kuuñdok ba ewa kloñbat plon kîmbeñdok gembî pat-namlak, wîñ dîk nîm nandî-daklelañ ba?”

¹¹ Tîmbi Yesulî tambane nîñguk, “Kunum Yambattî gembî nîm gamumda, nepek no tî-nameñdok gembî no nîm pakamek. Kuseî wala tîmbi ama nîñ nak dîkok kîkanaan napîkuk endok yomîñlî dîkok yomga maklelak.” *

¹² Pilatolî manda wala tîmbi Yesu kañbiuktok telak lonjîñguk, gan Juda ama biesîlî kwawa tîmbi kîtîmbi, Pilatola nîñgîlîñ, “No en enla ama wapmañ elak, endî Roma ama wapmañ Sisala kanjîk tîñmîmbi e-ta-pî tîñmîlak. Wîndîñda tîkap dîk ama ñîñ kañbiutañda, dîk bo Sisalok nol nîm indalañ.”

¹³ Pilatolî manda wîndîñ nandîmbi, wolongan endî Yesulok mandan eu taleuktok en nañgîp pîmbi, ka-danî amalok pitit plon pipakuk, kwet kawat pîndîmlî galgalîñ wolok. (Juda amalok mandanjînan kwet wolok koi wîñ Gabata.)

¹⁴ Sandap wolondañgan Juda amalî Kamaikamai gwîlattok nepek gîtik tî-jumît tîñlîmbi, kwet boñgîp taumbi, Pilatolî pitit plon pipapi, Juda amatamda e-sasale manda enbî eñguk, “Ale, sîndok ama wapmañjî ñîñ kawî!”

¹⁵ Eumbi, endî kîtîmbi eñgîlîñ, “Nañgîp ñawî! Nañgîp ñawî! Nañgîp ñawî, kloñbat plon wîlî kîmbîñ!” Tîmbi Pilatolî enguk, “Nîtek? Sîndok ama wapmañjî ñakan ñak! Ba nak en kloñbat plon wîlî kîmnelîñdok eut ba?” Eumbi, tapma ama biesîlî ñîndîñ tambane nîñgîlîñ, “Nîmbek no en nîndok ama wapmañîñ nîm, Sisa en noñgan.”

¹⁶ Wolongan Pilatolî nandî-sembi, Yesu kloñbat plon wîlî kîmnelîñdok kîsînan kîmîkuk.

Yesu kloñbat plon wîlî kîmîñguk

(Matayo 27:32-56, Maleko 15:21-41, Luka 23:26-49)

¹⁷ Wîndîñda mik amalî Yesu walînin nañgîp ñambi, enlok kloñbat mîtum bembîmbi, kwet no koi Kumba Kwandat, Judalok mandanjînan Golgata, wandîñ nañgîp ñambi,

¹⁸ kloñbat plon wîkîlîñ. Tîmbi kolan tîndî ama tîpet wakîta yandîpbi, no tombon no tombon, tîm Yesu en endok boñgîpsetnan ep samba embi, mambî ikîlîñ.

¹⁹ Tîmbi Pilatolî eu taleumbi, Yesulok kumbam mîndîñ plon kundî ñîndîñ youp kîmîkîlîñ, “Yesu Nasalet nanîñ, Juda amalok ama wapmañjî.”

²⁰ Kundî wîñ Juda wakît Roma ba Grik endok mandanjî plon youp kîmîkîlîñ, tîmbi Yesu wîkîlîñ wîñ it kwet ñasîñgan pakukta tîmbi Juda ama asupgandî manda wîñ kañbî pinakîlîñ.

²¹ Tîmbi Juda amalok tapma ama biesîlî kundî wala kañ nandum tuop nîm tîmbîmbi, Pilato nîmbi eñgîlîñ, “Dîk Juda amalok ama wapmañjî wîndîñ nîm yout. Tambo ñîndîñ yout, ‘Ama ñalî en ‘Nak Juda amalok ama wapmañjî’ eñguk.’” Wîndîñ eumbi,

²² Pilatolî tambane enguk, “Ewam youlalîñ wîndîñgan palîñ.”

²³ Tîmbi mik amalî Yesu kloñbat plon wît-talembi, endok dasindasin tîpet tîpet wîñ ep danbî, molom tuop tuop epgîlîñ. Tîmbi endî wîndîñgot endok kiupîñ ombap tîkembî kañgîlîñ, wîñ kiupî wîñ sandum noñgandîngot tîndîñ, dîmbo nîmnat,

²⁴ wala tîmbi endî wala kau kîndem daumbi, nîsîñgan ñîndîñ eñgîlîñ, “Wîñ wilap-nambî kolauk, wala tîmbi molom nîñ sînik wîñ indauktok nîndî tîmbî-indalok sañala tîna!” Wîndîñ embi, tîmbî-inda sañala tîmbîmbi, kiupî wolok molom indaumbi, manda ñîndîñ youyoulîñ patak walî bien tîñguk,

“Endî nokok dasindasina ep danbî, sandumnala tîmbi tîmbî-inda sañala tîñgîlîñ.” ✧

* 19:11: Yesulî tapma amalok telak damanjî Kaiafas endok plon e-yout tîñguk bek. ✧ 19:24: Kap 22:18

Wolok tuopgan mik amalɨ tɨŋgɨlɨŋ.

²⁵ Tɨmbi Yesulok meŋ wakɨt meŋlok dalaŋ, ba Klopas tamɨn koi Malia, tɨmbi Malia Makdala nanin endɨ Yesulok kloŋbalɨ kuseinan ikɨlɨŋ.

²⁶ Tɨmbi Yesulɨ enlok meŋ gɨt gwaŋgwan nin gɨnaŋlɨ kasɨleŋguk wɨn endɨ ŋasɨŋgan ilɨmbi kaŋbi, gwaŋgwa wolok plon meŋla ŋɨndɨŋ nɨŋguk, “Tam, ŋɨn dɨkok nɨŋaŋga wakan.”

²⁷ Wɨndɨŋ em tambanembi, gwaŋgwa wala ŋɨndɨŋ nɨŋguk, “Ŋɨn dɨkok meŋga wakan.” Tɨmbi nain wolonda gwaŋgwa walɨ Yesulok meŋ naŋgɨlɨmbi, endok ilnan ŋaumbi kadɨkŋeŋguk.

²⁸ Wolok siŋgi kandaŋ Yesulɨ nandɨŋguk, wɨn endɨ kena nek tɨmbektok indaŋguk wɨn gɨtik ip tɨmbi taleŋguk. Tɨmbi manda enlok plon youyoulɨn patak walɨ bien tɨmbektok endɨ ŋɨndɨŋ eŋguk, “Tukta kɨmlet.” ✧

²⁹ Tɨmbi kwet kambot nolok gɨnaŋ wain tuk kimbɨŋ wɨlɨmbi, wolok pakuk. Wɨndɨŋda ama noli nepek busukŋanen tuk tiaŋelok no tɨkemi, walɨ wain tuk gɨnaŋ wɨsɨmbi, komba koi hisop wolok bem kusip baŋok gɨnaŋ kɨmɨpi, man plon kɨmɨlɨm loumbi naŋguk.

³⁰ Wain tuk kimbɨŋ wɨn naŋbi eŋguk, “Ip tɨmba talelak.” Wɨndɨŋ eŋpi, kumbam bium gwasei pɨumbi, kuŋgun Kunum Yambattok kiinan kɨmɨpi kɨmɨŋguk.

³¹ Sandap wolonda Sabat patnandɨ nain wopum indaup tɨmbɨmbi, Juda amatamdɨ wolok tɨ-paŋgɨpaŋgɨle tɨŋgɨlɨŋ. Tɨmbi Juda ama biesɨlɨ ama kloŋbat plon yandɨpmɨum pakɨlɨŋ endok pɨŋgɨpsɨlɨ Sabat nainnan yousɨm papatta nandum tuop nɨm tɨmbɨmbi, Pilatoloŋ ŋambi nɨŋgɨlɨŋ, “Dɨk kɨndem nandɨ-nɨmbi, mik amala enbɨmbi, endɨ endok kesɨsɨ kwandat wɨlɨ gɨlo-semum platikan kɨmbɨmbi, pɨŋgɨpsɨ ep pɨmbi, ep ŋawɨt.” Wɨndɨŋ eumbi, Pilatolɨ mik amala enbɨmbi,

³² endɨ ama tɨpet Yesu gɨt yandɨpgɨlɨŋ endoŋ ŋambi, dama nolok kesi kwandai wɨlɨ gɨloumbi, siŋgi nolok wɨndɨŋgot tɨŋgɨlɨŋ.

³³ Tɨmbi Yesuloŋ bɨm kaŋgɨlɨŋ, wɨn en ikan kɨmɨŋguk. Wɨndɨŋ kaŋbi, endok kesɨ kwandai nɨm wɨlɨ gɨloŋguk.

³⁴ Gan mik ama noli bambau kandaŋ basamdɨ youlɨ tombɨmbi, wolongan wekat gɨt tukɨt yalɨmulɨmbi, Yesulɨ biaŋgan kɨmɨŋguk wɨn inda-dakleŋguk.

³⁵ Wɨn sɨndɨ bo nandɨ-kɨlɨktɨ tɨnelɨŋdok nepek wɨn dailɨŋgan indaum kaŋgukɨ wolok gembɨn ipi elak. Endok e-dakle mandan walɨ biaŋgan tɨlak, tɨmbi endɨ manda biaŋgan elak wɨn ikan nandɨ-talelak.

³⁶ Nepek nek indaŋguk walɨ manda youyoulɨn patak walɨ bien tɨmbektok indaŋguk. Neta, manda noli ŋɨndɨŋ elak, “Kwandai no nɨm wɨlɨ gɨlolok,” ✧

³⁷ tɨmbi no wɨn ŋɨndɨŋ, “Endɨ ama youlɨ tomtomɨn enda daut deinekɨlɨŋ.” ✧

Yesu sum gɨnaŋ kɨmɨkɨlɨŋ

(Matayo 27:57-61, Maleko 15:42-47, Luka 23:50-56)

³⁸ Josep Alimatia nanin † endɨ Yesulok gwaŋgwa no kuŋguk, gan Juda ama biesɨla mɨsɨŋgukta tɨmbi gitaŋgitak pat-semɨŋguk. Yesu kɨmɨŋgukta endɨ Pilatoloŋ ŋambi, ŋɨndɨŋ nɨ-nandɨŋguk, “Nak Yesulok dalandan kɨndem tɨke ŋawɨt ba?” Eumbi nandɨ-ŋɨmumbi, ŋam Yesu kloŋbat plon nanin bɨndɨpi, tɨke ŋaŋguk.

³⁹ Tɨmbi Nikodemus ‡ damaŋgan tim nola Yesu ŋa kaŋguk endɨ bo bɨŋguk. Endɨ gwasap milɨŋ kɨndem walan tɨpet 30 kilo ba nɨtek kiukiulɨn wɨn ep bɨŋguk.

⁴⁰ Ama tɨpet endɨ Yesulok dalandan tɨkemi, Juda amalɨ dalandanjɨlok plon pa taŋ telak wɨn klembi, gwasap endok plon kɨmɨpi, sandum satnindɨ tɨmɨp imgɨmɨk.

⁴¹ Yesu kloŋbat plon wɨkɨlɨŋ kwet wolok ŋasɨŋgan gwatnam kena no pakuk, tɨmbi kena wolok gɨnaŋ sum kawat tombaŋ gɨtikŋin no pakuk, wolok ama dalandan gama no nɨm kɨmɨkɨmɨlɨn.

⁴² Sabat patnandɨ nain wɨn indaup tɨmbɨmbi, sum ŋasɨŋgan pakukta tɨmbi endɨ Yesulok dalandan wolok tɨke ŋa kɨmɨpi, sum telak yama masipgɨmɨk.

20

Yesulok dalandan sum gɨnaŋ nɨm pakuk

(Matayo 28:1-10, Maleko 16:1-8, Luka 24:1-12)

¹ Kena nain kusei kɨmɨkɨmɨlɨnan kwet gama nɨm salaŋlɨmbi, Malia Makdala nanin endɨ Yesulok sumnan ŋambi kaŋguk, wɨn kawat sum telak yama masimasipmɨn wɨn tɨke lo tambon kɨmɨlɨm pakuk.

✧ 19:28: Kap 22:15, 69:21 ✧ 19:36: Kisim Bek 12:46, Namba 9:12, Kap 34:20 ✧ 19:37: Sekeraia 12:10 † 19:38: Josep Alimatia nanin endɨ Juda amatamdok kandɨkŋenji ba ama wopum no. (Matayo 27:57, Maleko 15:42, Luka 23:50-51) ‡ 19:39: Nikodemus endɨ Juda amatamdok kandɨkŋenji ba ama wopum no. (Yoane 3:1-10, 7:50)

² Wɪndɪñ kañbi, woñep ñambi, Simon Petlo gɪt gwañgwa no Yesulɪ gɪnañlɪ tɪke-kasɪlelɪñguk endoñ ñambi enguk, “Wopumdok dalandan sumnan nanin tɪke ñambi, delok kɪmɪlɪm patak wɪn nɪndɪ nɪm nandamɪñ.”

³ Wolongan Petlo gɪt nol endɪ iset bɪmbi, sumnan ñandepi

⁴ yakan woñep ñaṅgɪmɪk, gan nol walɪ Petlo maklembi, dama sumnan tomguk.

⁵ Tombi, telak yama pawan mumuñembi, gɪnañ deium loubi, sandum Yesulok dalandan tɪmɪtɪmɪlɪn wɪn kañguk, gan gɪnañ nɪm loṅguk.

⁶ Tɪmbi Simon Petlolɪ sɪṅgi klem bɪ tombi, sum gɪnañ lombi kañguk, wɪn Yesulok kwel kɪnjannan sandumlɪñgot pakuk.

⁷ Sandum no endok kumbam imimɪn walɪ dɪwɪn no gɪt nɪm pakuk. Tambo sandum wɪn engan kwasanembi, gɪṅgɪṅgan kɪmɪlɪm pakuk.

⁸ Tɪmbi gwañgwa dama sumnan tomguk endɪ wɪndɪñgot gɪnañ lombi, nepenepek gɪtɪk wɪn kañbi, Yesu mɪlakuk wɪn nandɪ-kwambɪñ dañguk.

⁹ (Nain wolonda endɪ Kunum Yambattok mandanlɪ Mesialɪ kɪmnan nanin mɪlalektok elak wɪn gama nɪm nandɪ-tomgɪlɪñ.)

Yesulɪ Malia Makdala nanin endoñ indañguk

(Maleko 16:9-11)

¹⁰ Tɪmbi gwañgwa tɪpet endɪ isetnan undane ñaṅgɪmɪk,

¹¹ gan Malia Makdala nanin endɪ sumnan undane bɪ tom papi, pawan ipi, kut-blamblan eñguk. Tɪñɪpi mumuñembi, sum gɪnañ deium loubi,

¹² eñalo tɪpet dasindasinjet satnin wɪn yambɪñguk. Endɪ Yesulok kwel kɪnjannan pipakɪmɪk, nolɪ kumbam kandañ pilɪmbi, nolɪ kesɪ kandañ pipakuk.

¹³ Pipapi nɪṅgɪmɪk, “Tam, dɪk neta kut-blamblan elañ?” Eumbi enguk, “Nokok Wopumnalok dalandan tɪke ñam, delok kɪmɪlɪm patak wɪn nɪm nandɪlet.”

¹⁴ Wɪndɪñ eñɪpi undanembi, Yesu sɪṅgi kandañ ilɪmbi kañguk, gan endɪ en gama nɪm ka-nandɪ-tomguk.

¹⁵ Tɪmbi Yesulɪ nɪ-kañbi eñguk, “Tam, dɪk neta kut-blamblan elañ? Ba ninda lonjɪlañ?” Nɪ-kaumbi, Malialɪ “Kena kandɪkɪne ama kalet” wɪndɪñ nandɪmbi nɪñguk, “Ama wopum. Tɪkap dɪk ñalɪ tɪke ñaṅaṅda, nanbɪ nandɪmbi, dɪk kwet delok kɪmɪlañnan ñambi, natna tɪke ñam kɪndit tapliutet.”

¹⁶ Tɪmbi Yesulɪ Malialok koi kɪtɪmbi, endɪ tɪkɪle ka-nandɪ-tombi, Juda mandanjnan “Rabonai” nɪñguk. (Wɪn nɪnɪlok mandanɪnan ‘Nokok nandautna’.)

¹⁷ Malialɪ Yesula wɪndɪñ kɪtɪmbi, tɪke-kaumbi, Yesulɪ nɪñguk, “Nambɪk bi! Nak gama Bepnaloiñ nɪm undane loṅgut, wala tɪmbi nombo nɪm nep kawɪñ. Dɪk nokok kwayanailoiñ * ñambi, ñɪndɪñ enbekañ, ‘Wɪn nokok Betna gɪt sɪndok Bepsɪ, nokok Yambatna gɪt sɪndok Yambatsɪ, nak endoñ undane loupɪ let.’”

¹⁸ Tɪmbi Malia Makdala nanin endɪ Yesulok gwañgwañiiloñ ña tombi enguk, “Nak Wopum ip kat” embi, Yesulɪ manda nɪñguk wɪn wakan kasat tɪ-semumbi nandɪñgɪlɪñ.

Yesulɪ gwañgwañiiloñ inda sembɪ tɪ-semguk

(Matayo 28:16-20, Maleko 16:14-18, Luka 24:36-49)

¹⁹ Kena nain kusei kɪmɪkɪmɪlɪnan sandap wolonda kwet kɪlɪm eumbi, Yesulok gwañgwañiilɪ kɪmɪn tɪ-pakɪlɪñ. Endɪ Juda ama biesɪla mɪsɪñgɪlɪñda tɪmbi it yama kekak tɪ sip kwambɪñ da-talembi pakɪlɪñ. Palɪñɪlɪmbi, Yesu en boṅgɪpsɪnan indam ipi enguk, “Busuk pat-samun.”

²⁰ Wɪndɪñ e-talembi, enlok kii bim tɪpet wakɪt bambau gilɪn daut semumbi, endɪ Wopum en wakan wɪn ka-nandɪ-tom sɪnɪk tambɪ, sɪlɪsɪlɪlɪ tokɪne-semguk.

²¹ Tɪmbi Yesulɪ bɪndambo enguk, “Busuk pat-samun. Beptɪ nak nanɪ-mukuk, wɪndɪñgangot nak bo sɪndɪ sani-mutet.”

²² Wɪndɪñ e-talembi, man woñlɪ ep pendɪpi enguk, “Sɪndok gɪnañjɪ gɪnañ Dɪndɪm Woñ kasɪlewɪt! Kasɪle-talemek,

²³ Woñ walɪ daut samlak, wɪn Kunum Yambattɪ ama nolok yomɪn biñmɪñguk ba nɪm, tɪmbi wolok tuop sɪndɪ amatamda kɪndem ñɪndɪñ eni-dakle-semnekalɪñ, ‘Yomjɪlok mɪlap wɪn wiat-taletalen,’ ba ‘Yomjɪlok mɪlap wɪn kɪmɪlɪm pat-samlak.’”

²⁴ Yesulɪ inda-semguk wolonda endok gwañgwañiilɪ 12 endoñnan nanin no koi Tomas (koi no Didimus) endɪ nolli gɪt nɪm pakuk.

²⁵ Nɪm pakukta, endok nolliilɪ ñɪndɪñ nɪñgɪlɪñ, “Nɪndɪ Wopum kaṅgɪmɪñ!” Gan endɪ enguk, “Tɪkap nak dautnalɪ bililɪndok gil endok kii bim plon nɪm kautat, tɪmbi kɪtna nɪñañlɪ kii bim wandan gɪnañnan nɪm suaeutat, tɪmbi bambau wanda wɪn nɪm tɪke-kautatta, sɪndɪ nek eañ wɪn nak nɪm sɪnɪk nandɪ-kwambɪñ dautat.”

* 20:17: Yesulɪ enlok kwayañiila eñguk, wɪn endɪ gwañgwañiilok plon e-yout tɪñguk.

²⁶ Sande noñgan taleumbi, gwañgwalí b'ndambo it g'nañnan k'im'in t'imb'mbi, Tomasli en g'ita yakan pakilíñ. Endí yama kekak t'í sip kwamb'ñ da-talembi pakilíñ, ganmek Yesulí b'ndambo boñg'psin'an b' indam ipi enguk, "Busuk pat-samun."

²⁷ W'ndíñ eñ'ipi, Tomasla kii bim daul'm'mbi n'ñguk, "K'ika n'ñañ k'itna gil plon k'im'ipi, k'itna ka! T'imb' k'ika kot suapi, nokok bambatna t'ike-nand'í! D'ik nand'í-bend'í nombo n'm t'imbekañ, tambo nak kaik patet w'in nand'í-kwamb'ñ daukañ!"

²⁸ Eumbi tambane n'ñguk, "D'ik nokok Wopumna g'it Yambatna."

²⁹ Eumbi, Yesulí n'ñguk, "Ba d'ik namb'lañda t'imb' nand'í-k'ik'it'í t'i-namlañ ba? Nin end'í n'm nambañ, gan wandangan embi nand'í-k'ik'it'í t'i-namañ, end'í Bepnalok dainan amatam d'iw'in yapma kle pakañ."

Kusei nekta pepa ñ'in youyoulin patak

³⁰ Yesulí gwañgwañiilok daus'n'an jimba kundit d'iw'in asupgan t'ñguk, gan w'in pepa ñolok g'inañnan n'm youyoulin patak.

³¹ Gan kundit youyoulin patak walí kusei ñ'nd'ñda youyoulin: s'ind'í manda ñ'in pinat nand'í t'mbi, Yesu en Mesia, Kunum Yambattok N'ñañ, w'in nand'í-kwamb'ñ danekalíñ, t'imb' nand'í-kwamb'ñ dañ'ipi, endok g'ñg'it'ñii kuañda t'imb' kuñgu s'is'n'k w'in kas'lenekalíñ.

21

Yesulí tuk guañ balilíñnan gwañgwañiiloñ inda-semguk

¹ Yesulí gwañgwañiiloñ dama Jerusalem inda-semguk, wolok siñgi kandañ end'í b'ndambo Galili kwelan tuk guañ koi Taibelias wolok inda-semguk. W'in ñ'nd'ñ:

² Simon Petlo, Tomas (endok koi no Didimus) g'it Natanael Kana it kwet Galili kwelan nanin, wak'it Sebedilok n'ñañ'it t'ipet ba Yesulok gwañgwañiit t'ipet no yakan k'im'in t'ipakilíñ.

³ Palíñ'imb'bi, Simon Petlolí nolila enguk, "Nak m'ikbalak lolon'jla ñautet." Eumbi n'ñg'ilíñ, "N'nd'í d'ik'ita yakan ñanetam'ñ." W'nd'ñ embi, walinin p'm ñambi, k'ikeñ plon lom ñambi, m'ikbalak lík tiatia kena t'ñg'ilíñ, gan tim ompap wolonda m'ikbalak no n'm epg'ilíñ.

⁴ Kwet salaup t'imb'mbi, gwañgwañiilí Yesu k'nanjatnan pal'imb'bi kañg'ilíñ, gan end'í en Yesu w'in n'm ka-nand'í-tomg'ilíñ.

⁵ T'imb'bi Yesulí k'it'í-sembi enguk, "Notnai! Ba s'ind'í m'ikbalak no n'm epm'ilíñ ba?" Eumbi, "N'm epmam'ñ" w'nd'ñ n'mb'mbi,

⁶ end'í enguk, "Ale. L'iks'í k'ikeñ k'it d'ind'im kandañ kolí p'umb'bi epnetañ." Eumbi, end'í b'ndambo lík w'in kolí p'umb'bi, m'ikbalak asup epg'ilíñda t'imb'bi lík w'in tiañeum k'ikeñ plon lamb'íamb'ílok tuop n'm.

⁷ Wolongan Yesulí gwañgwa g'nañlí t'ike-kas'leañguk end'í Petlola ñ'nd'ñ n'ñguk, "W'in Wopum engan!" Simon Petlolí manda "Wopum" w'nd'ñ nand'ímb'bi, dasindasin kiund'ip biñguk w'in t'ike dasimbi, Yesuloñ ñaupi, tuk guañ g'nañ d'ikokuk.

⁸ T'imb'bi gwañgwa d'iw'nd'í Petlo k'ikeñ plon klembi, m'ikbalak lík tokñetokñen w'in tiañembi, k'nanjatnan b'í tomg'ilíñ. Kwet w'in mayañgan s'n'k n'm, 100 mita ba n'itek wolok tuop.

⁹ K'nanjatnan p'imb'bi, komba d'í-papal kañg'ilíñ, t'imb'bi komba galk plon m'ikbalak wak'it plaua nanañ d'iw'in pal'imb'bi kañg'ilíñ.

¹⁰ T'imb'bi Yesulí enguk, "M'ikbalak komb'ikan epm'ilíñ d'iw'in ep b'iw'it!"

¹¹ Eumbi, Simon Petlolí k'ikeñ plon lombi, m'ikbalak lík tiañeumbi, tuk pawan k'nanjatnan lamb'ñguk. M'ikbalak wopum s'n'k 153 g'it'k walí p'í lík t'imb'bi tokñeñg'ilíñ, ganmek lík walí n'm blañganeñguk.

¹² T'imb'bi Yesulí b'im, nanañ nanel'ñdok enguk. Gwañgwañiilí en Wopum w'in ip nand'íñ'ñg'ilíñda t'imb'bi, end'í g'it'k walí "D'ik nin?" w'nd'ñ n'i-nand'í-nep m'is'ñg'ilíñ.

¹³ T'imb'bi Yesulí b'imb'bi, plaua wak'it m'ikbalak eppi, emumbi nañg'ilíñ.

¹⁴ Yesulí k'imnan nanin m'ílakuk wolok siñgi kandañ end'í gwañgwañiiloñ w'nd'ñ inda-semumbi, nain t'ipet g'it no t'ñguk.

Yesulí Petlola endok g'ñg'it'ñii yambi-d'ikñeuktok n'ñguk

¹⁵ Nanañ nanb'í taleumbi, Yesulí Simon Petlo n'i-nand'ímb'bi eñguk, "Simon Yoanelok n'ñañ, d'ik nokok gwañgwanai d'iw'in ñ'in yapma klembi, g'inañgalí nak nep kas'le-s'n'k talañ ba?" Eumbi n'ñguk, "T'imb'bi, Wopum, nak g'inañnalí d'ik gep kas'lelet w'in d'ik ip nand'ílañ." W'nd'ñ eumbi, Yesulí enlok g'ñg'it'ñiilok plon Petlola ñ'nd'ñ n'ñguk, "Nokok s'ipsip n'ñañai ep towi t'í-ta-kuukañ."

¹⁶ T'imb'bi b'ndambo n'i-nand'ímb'bi, nain t'ipet t'ñguk, "Simon Yoanelok n'ñañ, d'ik g'inañgalí nak nep kas'le-s'n'k talañ ba?" Eumbi n'ñguk, "T'imb'bi, Wopum, nak g'inañnalí

dik gep kasilelet w+n dik ip nandilañ.” W+ndiñ eumbi n+ñguk, “Nokok sipsipnai yambi-dikñe ti-ta-kuukañ.”

¹⁷ T+mbi b+ndambo n+nandumbi, nain t+pet g+it no t+ñguk, “Simon Yoanelok n+ñañ, dik g+inañgal+ nak nep kasilelañ ba?” Yesul+ “D+ik g+inañgal+ nak nep kasilelañ ba?” w+ndiñ eumbi, nain t+pet g+it no t+ñgukta t+mbi, Petlol+ g+inañ kolaumbi n+ñguk, “Wopum, dik nepek g+it+ik ip nandi-talembi, nak g+inañnal+ dik gep kasilelet w+n nambi-nandilañ.” Eumbi, Yesul+ n+ñguk, “Nokok sipsipnai ep towi ti-ta-kuukañ.

¹⁸ W+n biañgan t+mbekañ.

T+mbi nak n+ndiñ ganba nandi. D+ik sim plon papi, d+itnañgan b+ñg+w+lap tembi, delok n+upi nand+iñguñ wolok tuopkan samasamakgan n+al+iñguñ, gan d+ik g+il+ik t+mbekañ nain wolonda dik k+ika t+ke-loumbi, nimbek nol+ gep topmbi, kwet n+m n+añalok nandi-galk talañnan ganañg+i+mbi n+aukañ.”

¹⁹ (Yesul+ w+ndiñ embi, Petlol+ Kunum Yambattok koi g+ing+it m+uktok telak n+tek plon k+imbekak w+n t+mbi inda-dakleñguk.) T+mbi yous+mbi, n+ndiñ n+ñguk, “D+ik nak nep kle-kuukañ.”

Pepa n+in youkuk endok mandan

²⁰ T+mbi Petlol+ tambanem kañguk, w+n Yesul+ gwañgwa nin g+inañl+ t+ke-kasileñguk end+ ep klem b+ñguk. (End+ gw+lattok nanañ yakan na-pak+iñ, wolonda gwañgwa wal+ wakan Yesulok plon panjañganembi n+nand+mbi eñguk, “Wopum, w+n nind+ s+n+ik dik kanj+kkailok k+s+nan gap+lekak?”)

²¹ Petlol+ gwañgwa w+n kañbi, Yesu n+nand+mbi eñguk, “Wopum, ama n+olok kandañ n+tek indañmekak?”

²² Eumbi n+ñguk, “T+ikap nak undanem b+ tombetat, end+ wolok tuop yous+mbi kuuktok nand+iñmetta, wal+ d+kok nepek n+m. D+ikta nak nep kle-kuukañ.”

²³ T+mbi manda wal+ Yesu k+im+it-kle-kuañg+i+l+ñ endok boñg+ps+nan sapakñeumbi, ama wal+ n+m k+imbekak w+ndiñ nand+iñg+i+l+ñ. Gan Yesul+ Petlola n+ndiñ n+m n+mbi eñguk, “Gwañgwa wal+ n+m k+imbekak.” Tambo end+ n+ndiñgot eñguk, “T+ikap nak undanem b+ tombetat, end+ wolok tuop yous+mbi kuuktok nand+iñmetta, wal+ d+kok nepek n+m.”

²⁴ Gwañgwa wal+ wakan nepek g+it+ik wolok gemb+in ipi, n+olok yout-talelak. T+mbi n+ndi mandan youkuk wala nand+ina biañgan s+n+ik t+lak.

²⁵ Yesul+ kundit kusei kusei asup d+w+n no wak+it t+ñguk. T+mbi nak n+ndiñ nand+i+let: n+ndi kundit g+it+iñg+it+ik w+n youtnamda, pepa asup s+n+ik indaumbi, n+ndi kwet tuop tuop gepa g+it+ik w+n k+im+itneñdok kwet lonj+neñ.